
דאראשעוויטש
טרעהרען אינזעל

J. M. [illegible]

וו. מ. דאָראָשעוויטש.

די טרעהרען-אינזעל

Di trehren

אילוסטרירט.

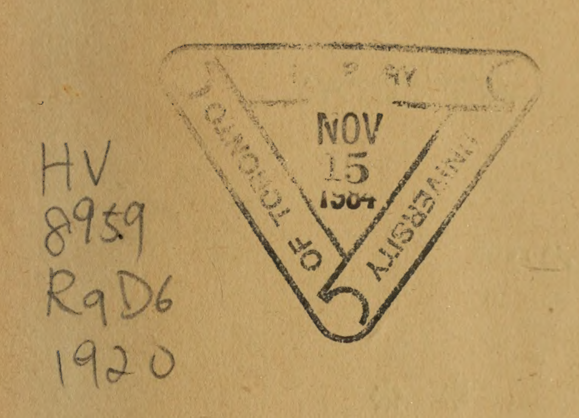
יידיש: מ. גאָלדשטיין.

* *

פערלאג א. ניטלין

1920. וואַרשא

וואַרשא תר״פ דרוקעריי ש. סיקאָרא י. מילנער נאָוואָליפּקי 6

WARSZAWA

Drukarnia SZ. SIKORA I I. MYLNER Nowolipki 6.

די טרעהרען-אינזעל.

די טרעהרען-אינזעל, **די אינזעל פון צער און פיין, פון** דערנידערונג און הפקרות, פון קנוט און תליות, פון אימת-מות און זעלבסטמאָרד—דידאָזיגע אינזעל עקזיסטירט שוין איצט נישט אַלס קאַטאָרגע-פונקט און געהערט שוין אויך נישט צו רוס-לאַנד. אָבער מענשליכע ליידען ווערען קיינמאָל נישט פער־געסען, און דער סאַכאַלינער גיהנם, וואָס איז אַזוי מייסטער-האַפט געשילדערט געוואָרען פון דאָראָשעוויטש'ן, וועט שטענ-דיג אינטערעסירען די מענשהייט, ווי עס אינטערעסירט אַן'אָב-גרונד, אַ מקור פון טויט, אַ קוואַל פון יסורים, וואוהין דאָס מענש-ליכע אויג קוקט-אַריין מיט שרעק און אַ מיט ווילען—עפּיס אַראָבצולערנען פון דאָרט.

סאַכאַלין אַלס קאַטאָרגע-פונקט איז לכתחילה געווען אַ הו-מאַניטאַרע אונטערנעהמונג: מען האָט געוואָלט שטעלען דעם פערברעכער אויף מענשליכע פיס. מען האָט איהם געוואָלט געבען אַרבייט און פערשידענע לגאָטעס. מען האָט איהם גע-וואָלט געבען אַ מעגליכקייט זיך איינצואָרדנען זעלבשטענדיג, מיט אַן'אייגען הייזעל, מיט אַ ווייב און קינדער און מיט אַלע נויטיגע מכשירים צו אַ פאַמיליען-לעבען. מען האָט גערעכענט, אַז דאָס וועט מיט דער צייט אויסשניידען דעם ווילדען פער-ברעכען-אַנוואַקס אויף זיין נאַטור, אַז דאָס וועט אויסוויינערן

וויין זינדיגע און לייכטזיניגע נשמה און ער וועט אַרויף אויפ׳ן דרך-הישר, ווי אַ בעל-תשובה, וואָס וויל אויסקויפן זיינע חטאים מיט דעם ווייטערדיגען טייל פון זיין לעבען.

דאָס זענען געווען גאָלדענע כוונות, אויסערגעוועהנליך גוטע פּלענער, אָבער דערביי האָט מען פערגעסען איין קליי-ניגקייט: רוסלאַנד—דאָס קלאַסישע לאַנד פון הפקרות און ביוראָ-קראַטישע רציחות, דאָס קלאַסישע לאַנד פון בלוט, נויט און טרעהרען.

מען האָט פערגעסען, אַז די פערברעכער-וועלט איז שטענ-דיג עהנליך צום לאַנד, פון וועלכען זי שפּראָצט-אַרויס, אַז צווישען דידאָזיגעביידע וועלטען איז שטענדיג פאַרהאַן אַנ׳איינ-גער צוזאַמענבונד, און אַז אויב מען וויל היילען די פער-ברעכער-וועלט, מוז מען פריהער קורירען דאָס לאַנד, וואָס גיט די פערברעכער. צוזאַמען מיט׳ן קאטאָרזשניק האָט זיך אין סאַכאַלין בעזעצט דער טשינאָווניק, וואָס איז געווען נישט מעהר סימפּאַטיש, ווי דער פערברעכער, ווי דער קאַטאָרזשניק. ווי אַזוי קאָן היילען דער ערשטער דעם צווייטען? וואָס קאָן ער איהם געבען? דער טשינאָווניק האָט זיך אפשר אַליין מעהר גענויטיגט אין דער קאַטאָרגע, ווי דער פערברעכער, פאַר וועלכען ער איז געשטעלט געווערען אַלס שומר, מדריך און גע זעץ-אָבהיטער.

און אָט איז עס געשעהן: די טרעהרען-אינזעל סאַכאַלין, וואָס האָט בעדאַרפט זיין אַנ׳אָרט פון אַרבייט, ליבע און תשובה, איז געוואָרען אַ פונקט פון דער סאַמע שרעקליכסטער ירידה, פון די סאַמע גרויזאַמסטע פערברעכענס, וואָס אַ מענשליכער דמיון קאָן זיי קוים זיך פאָרשטעלען. די פערברעכער-וועלט אין רוסלאַנד האָט, אַלזאָ, נישט בעקומען קיין שולע אויף סאַכאַלין, נאָר אַ שוועסטער, אָבער אין אַ שאַרפערער פערברע-כערישערער געשטאַלט—מעהר געפאַלענער און געמיינער. פון די כוונות האָט זיך אויסגעלאָזט אַ באַרג אַש.

גאַנץ סאַכאַלין איז געווען איין גרויסע שרפה פון פערברעכענס, אַ גיהנם פון זינד און רציחות, און אַלע, אַלע—סיי דער טשינאָווניק, סיי דער קאַזיאָנער דאָקטאָר, סיי דער גובערנאַטאָר—האָבען נישט געלאָשען דעמדאָזיגען גיהנם, נאָר פערקערט, נאָך צוגעלעגט פייער. אויף דורת-לאַנג וועט דערייבער סאַכאַלין פערבלייבען אַ מוסטער פון אַ מ אָ ד ע ר נ ע ם כ ף - ה ק ל ע.

עס איז זיך שווער פאָרצושטעלען אַ שרייבער, וואָס זאָל זיין אַזוי צוגעפּאַסט פאַר זיין אויפגאַבע, ווי דאָראָשעוויטש. דאָראָשעוויטש בעזיצט אַ מערקווירדיגען פּינזעל: מיט אַ צוויידריי לעבעדיגע כאַראַקטעריסטישע שטריכען איז ביי איהם פאַרטיג דער פּרצוף פון אַ מענשען. דאָס וועט אָבער זיין אַ פּרצוף נישט אויף צום לייענען און פערגעסען, נאָר אַ שטיק לעבען, וואָס וועט זיך, ווי מיט שאַרפע נעגעל, איינקריצען אין, זכרון. נאָר מיט אַזאַ פּינזעל איז גוט צו מאָהלען סצענעסע בילדער, עפּיזאָדען, „טיפּען", פאַרשוינען און פאַרביילויפענדיג געשטאַלטען פון אַזאַ מין פערשידענאַרטיגען כף-הקלע, וואָס האָט געטראָגען דעם נאָמען סאַכאַלין. אָבער אויסער דערדאָזיגער געבענשטער פּינזעל-אייגענשאַפט, איז דאָראָשעוויטש אַליין, אַלס מענש, זעהר צוגעפּאַסט געווען צו זיין שווערער אויפגאַבע. אַ בעוועגליכע נאַטור, פול הומאָר און רוסישער ברייטהערציגקייט, נייגעריג, ווי אַ קינד מיט אַ שאַטירונג פון אַ געשיקטען און געראָטענעם רעפּאָרטער און אַ געוואַלטיגע פיהלבאַרקייט צו דעם בעליידיגטען און געליטענעם,—איז דאָראָשעוויטש בייטאָג און ביינאַכט אַרומגעקראָכען אין די אימהדיגע סאַכאַלינישע תפיסות, וואָס איז טיילמאָל געווען גאַנץ געפעהרליך, און אַהיים איז ער געקומען אַ מידער, אַנ׳אויסגעמאַטערטער, אַנ׳אויסגעשמירטער און אַ שמוציגער, בעזייהט מיט פּאַראַזיטען אַזוי, אַז טיילמאָל פלעגט ער מוזען תיכף טוישען דעם אָנצוג, און דעם אַלטען אָנצוג—אַרויסוואַרפען... מען קאָן

זאָגען אָהן אַ גוזמא, אַז ער האָט דעמאָלט געלעבט, ווי אַ קאַ-טאָרזשניק. פאַר אַ בלעטעל פון זיין בוך האָט ער געצאָהלט מיט אַ טאָג קאַטאָרגע. מיט די קאַטאָרזשניקעס איז ער געזעסען אויף די נאַרעס, צוזאַמען מיט זיי געגעסען און געטרונקען, צוזאַמען מיט זיי געאָטעמט די פער׳סמ׳טע לופט און אויסגע-הערט זייערע שוידערליכע מעשיות און פיינליכע ודוי׳ס. פאַר איהם זענען געווען אָפען די טונקעלע הערצער פון די קאַ-טאָרזשניקעס-רוצחים. און טאָמער האָט זיך אַ האַרץ נישט גע-עפענט, האָט ער געוואוסט דעם סוד, ווי אַזוי עס צועפענען. דאָס איז געווען יענע אויפריכטיגקייט, מיט וועלכער דאָראָ-שעוויטש האָט זיך פערזונקען אינ׳ם קאַטאָרגע-לעבען. און מיט אויפריכטיגקייט נעהמט מען אַפילו חיות.

אָבער די תפיסות און די קאַטאָרגעס זענען איהם נאָך ווייניג געווען. ער האָט זיך געוואָלט דערגראָבען צום סאַמע דנאָ פונ׳ם קאַטאָרגע-אָבגרונד און האָט בעזוכט און אויסגעפאָרשט די סאַמע אָבגעלעגענסטע סאַכאַלינישע קאָלאָ-ניעס, אַלע פערוואָרפענע ווינקלעך, וואו עס האָט נאָר גע-טראָטען אַ פוס פון אַ קאַטאָרזשניק, אַלע פריטאָנען, אַלע נאַכט-הייזלעך, שפיל-הייזלעך און שענקען, וואו עס איז באמת ריזי-קאַליש געווען איבערצוטרעטען די שוועל. דאָראָשעוויטש האָט זיך נישט געשראָקען און נישט געפוילט: ער האָט זיך גע-יאָגט אין זיין אַרבייט מיט דער התלהבות פון אַ יונגעל און האָט זיך געפרעהט, וואָס ער איז אַרויף אויף דער ריכטיגער ליניע...

דאָס איז געווען אַ שווערע פעראַנטוואָרטליכע אַרבייט, אָבער זי האָט אונז געגעבען דאָס בוך „סאַכאַלין און קאַטאָר-גע,״ וואָס איז אונפערגלייכליך אין דעם פרט און וואָס האָט אונז לחלוטין אויפגעדעקט דעם גאַנצען כף-הקלע. מיר לייע-נען דאָס בוך און עס קלאַפּט אונז דאָס האַרץ. אָבער אַ מאָדנע זאַך: מיר פיהלען נישט קיין שום האַס צום פערברעכער.

דאָס האַרץ ווייס נישט דערפון און מיר זעהען גאָרנישט דעם פערברעכער. מיר זעהען נאָר פערברעכענס און אומגליקליכע פערקריפּעלטע נשמות—קרבנות פון דער היינטיגער געזעלשאַפטליכער אָרדנונג. און פונ׳ם האַס ווערט רחמנות צו זיי.

אַזוי ענדיגט זיך יעדע גרויסע אויכרילטיגע אַרבייט: זי פערוואַנדעלט האַס אין רחמנות, עקעל אין מיטלייד, שנאה—אין מחילה. דאָס איז אייגענטליך אַ גאַנצער פּראָצעס, וואָס געהט מיט אַ געדרעהטער ליניע. פריהער אַ האַס צום פערברעכער, נאָכדעם מיטלייד פונ׳ם האַס און נאָכדעם האַס פונ׳ם מיטלייד, אָבער נישט צום פערברעכער, נאָר צום לאַנד, וואָס קאָן זיין אַ פּרוכטבארער באָדען פאַר איהם.

און אַז מען לייענט-איבער דאָסדאָזיגע פיינליכע בוך, פאַלט די אומבעדינגטע קללה, וואָס מען לאָזט דערביי אַרויס, נישט אויפ׳ן קאַטאָרזשניק, נאָר אויפ׳ן לאַנד. וואָרום די אַלע פּאָליולאַכאָווס און פּאַזולסקיס און פּאַקלינס, וואָס זענען אַזוי בולט געשילדערט אויף די זייטלעך פונ׳ם בוך, זענען נישט מעהר ווי פּראָדוקטען פונ׳ם גרויסען, שוידערליכען און מיט בלוט און טרעהרען דורכגעווייקטען רוסלאַנד.

אויף סאַכאַלין איז אויך געוועזען טשעכאָוו. ער איז געקומען מיט אַ פּאָר יאָהר פריהער פאַר דאָראָשעוויטש׳ן. ער האָט אויך געהאַט די אייגענע אויפגאַבע, וואָס דער לעצטער. קיין טאַלאַנט האָט איהם נישט געפעהלט. אָבער ער האָט דאָך נישט געקאָנט געבען דאָס, וואָס דאָראָשעוויטש האָט אונז געגעבען: דעם דנאָ, די פער׳סמ׳טע לופט און דעם שוואַרצען יאוש פון דער פערשאָלטענער אינזעל.

מעהר בעדאַרף מען נישט און מעהר קאָן שוין נישט זיין.

ב. ג.

סאַכאַלין.

שאָטערשער ים-אויסגוס.—קלימאַט.—נאַטור.—צפון-, מי-
טעל- און דרום-סאַכאַלין.—סאַכאַלינער זעג.—די טור-
מע-אינזעל.

דאָס איז געווען דעם 10 אַפּריל.

עס האָט געבלאָזען אַ שטאַרקער, קאַלטער, רויהער צפון
ווינד, די שיף האָט זיך געוואַקעלט פון איין זייט אויף דער
צווייטער.

איך בין געשטאַנען אויף דעם אויבערשטען פּאָרדעק און
זיך איינגעקוקט אין די נאַר-וואָס בעוויזענע מרה-שחורה'דיגע,
נישט היימליכע פעלזיגע ברעגען, וואָס זענען נאָך געווען בע-
דעקט מיט שניי.

דער ערשטער איינדרוק איז געווען אַ שווערער, אַ פּייגלי-
בער.

פּונקט ווי עפּיס אַ העסליכע חיה, אַ פערזעהעניש, מיט אַ
רוקען אין שטרופען, וואָלט זיך אויסגעצויגען, דעם אָטעם פער-
האַלטען און געוואַרט אויף איהר רויב.

—אָט איז דאָס אָרט, וואו עס איז דערטרונקען געוואָרען

די שיף „קאָסטראָמאַ”,—ווייזט מיר אָן דער קאַפּיטאַן.

איך לאָז מיך אַראָב אויף דער אונטערשטען פּאָרדעק.

אויפ׳ן פּאָרדעק, נעבען די אילומינאַטאָרען, זעהען זיך פּנימ׳ער פון אַרעסטאַנטען.

זיי קוקען, פּונקט ווי זיי וואָלטען וועלען זיך טיף אַריינ-שניידען מיט׳ן אויג אין די ברעגען פון דער אינזעל, וואו זיי איז בעשערט צו ענדיגען זייער וועלטעל.

די בעמערקונגען זענען קורצע, מרה-שחורה׳דיגע:

—סאַקאַלין!

—נאָך גאָר ווינטער!

—לאָז אַ קוק טהאָן!

—נישטאָ אויף וואָס צו קוקען? אַלץ ליגט אונטער שניי.

די שיף וויגט זיך נאָך שטאַרקער. מיר שווימען מיט דעם לאַפּערוזער ים-אויסגוס.

לינקס — דער קריליאָנער לייכט-טורם. רעכטס - קאָכען און שוימען וואַלען, וואָס בעדעקען דעם „שטיין פון געפאַהר”. פאָר-אויס רוקט זיך אַ פּאַס אייז. די אייז-קריעס פערשטעלען דעם גאַנצען האָריזאָנט.

כלעבען, דאָס קלינגט, ווי אַ ביטערער חוזק.

דורכפיהרען מענשען כמעט אַרום און אַרום דער וועלט. בעווייזען זיי פון דערווייטענס אַ ווינקעלע פונ׳ם ערד-גן-עדן — דעם רייכען בליהעדיגען ציילאָן, לאָזען זיי אַ קוק טהאָן „מיט איין אויג” אויף סינגאַפּור—אָט דעם פּראַכטפולען, אָט דעם וואונ-דערשענעם, אָט דעם מעשה׳לע-גאָרטען—געבען זיי די מעגליכ-קייט צו קוויקען זיך אַ ווײַלע מיט די רייצענדיגע מאַלערישע ברעגען פון יאַפּאָניען, ביים אַריינגעהן אין נאַגאַסאַקי, פון וועל-כע מען קאָן נישט אָברייסען דאָס אויג — און דאָס אַלץ בלויז צוליב דעם זיי זאָלען געבראַכט ווערען צו דידאָזיגע פעלזיגע מרה-שחורה׳דיגע ברעגען, וואָס זענען אין מיטען אַפּריל בע-דעקט מיט שניי, אין דעמדאָזיגען לאַנד פון פורגעס, שטורמווינ-דען, נעבלען, אייזקריעס און שניי-זאַווערוכעס, און זאָגען:

—לעבט איך דאָ!

סאַכאַלין...

—„אַרום—וואַסער, אין דער-מיט—צרות". „אַרום—ים, אין דערמיט—צער",—ווי עס דריקען זיך אויס וועגען איהם די קאַטאָרזשניקעס.

— די אינזעל פון יאוש. די אינזעל פון רעכטלאָזיגקייט. די טויטע אינזעל!—ווי עס רופען זי די בעאַמטע אויף סאַכאַלין.

אַנ׳אינזעל—אַ טורמע.

ווען איהר אַ קוק טהאָן אויף דער קאַרטע פון אַזיען, וועט איהר דערזעהן אין רעכטען ווינקעל, אויסגעצויגען ביי די ברעגען, ליגט באמת עפּיס אַזוינס, וואָס איז עהנליך צו אַ הֶעסליכער חיה, מיט אַנ׳אָפענעם פּיסק, וואָס וויל איינשלינגען דעם קעגענאיבער-ליגענדיגען מאַצמאַי.

און די משופּע׳דיגע איינגעפאַלענע פאַכען פון שטיינקויהלען און די זיגזאַגיש-געבראָכענע ליניעס פון אויפגעדעקטע שטיינקויהלען-שיכטען—דאָס אַלץ דערצעהלט, אַז דאָ איז אַמאָל פאָרגעקומען אַ גרויסע ערד-רעוואָלוציע.

געדרעהט איז דער רוקען פון דער „חיה-פּערזעהעניש". אין גיגאַנטישע וואַלען האָט דאָ אַמאָל געציטערט די ערד. די וואַלען זענען געגאַנגען פון צפון-מזרח קיין דרום-מערב.

נישט אומזיסט זענען די סאַכאַלינישע בערג עהנליך צו ריזיגע פערגליווערטע וואַלען, און די טהאָלען — די „אָבגרונדען", ווי מען רופט זיי דאָ אויפ׳ן סיבירישען לשון — דערמאָהנען אָן תהומות, וואָס עפענען זיך פונאַנדער צווישען די וואַלען בשעת אַ שטורמווינד אויפ׳ן ים.

דער שטורם איז געענדיגט. די חיה האָט זיך איינגעשטילט און בלויז ווען-נישט-ווען גיט זי לייכט אַ ציטער — אַמאָל דאָ, אַמאָל דאָרטען.

דאָס איז אַ כף-הקלע-אינזעל.

זי איז אָבגעטיילט פון דער יבשה דורך דעם טאָטערשען ים-אויסגוס, וואָס איז דער סאַמע ווילדסטער, בייזער, צובושעוועטער און אייגענאַרטיגסטער ים-אויסגוס אין דער וועלט.

דורך אַ יב-אויסגוס, וואו ווינטער, אין די שניי-זאַווערו-

כעס, איז אויף איהם פינסטער, ווי אין אַנ'אויער, און זומער ביי-טען זיך די שטורמווינדטען מיט געדיכטע נעבלען, וואָס זענען אַזוי געדיכט, אַז אין דעמדאָזיגען ווייסען צודעק קאָן מען קוים בעמערקען דעם שפּיץ פון מאַסטבוים פון דער אייגענער שיף.

געהענדיג מיט דעמדאָזיגען ים-אויסגוס, מוז דער שטורמאַן שלאָפען נאָר צו ביסלעך, צו פערטעל שעה, אין די זאַכען.

אין אַוואָסערע פינף-צעהן מינוט ווערט דאָ דאָס שטילע וועטער פערוואַנדעלט אין אַ ווילדען שטורמווינד.

דאַכט זיך, גאָר אַ שטיל וועטער, און פלוצלונג—הויבט-אָן פּייפען אין די שיף-ברעטער. די רגע הויב-אויף אָדער שנייד-איבער די אַנקערס, אויב דו ווילסט נישט צוקלאַפּט ווערען אויף פיק-פיצלעך אָן די שטיינער.

דאָ איז דער ים—אַ פּעררעטער, און דער ברעג איז נישט קיין פריינד, נאָר אַ שונא פונ'ם ים-מענש. דאָ דאַרף מען מורא-האָבען אי פאַר'ן ים, אי פאַר דער יבשה.

סאַכאַלין האָט נישט ליב, אַז מען זאָל זיך אָבשטעלען ביי זיינע משופּע'דיגע געדרעהטע פעלזיגע ברעגען. אויפ'ן גאַנ-צען מערב-ברעג איז קיין שום אַנקער-פּלאַץ נישטאָ. דער גרונד איז אַ גלאַטער און אַ גלייכער פעלז, און אין אַ שטורם וועט דאָ אייך נישט איינהאַלטען קיין שום אַנקער.

און וויפיל שיפען זענען אַוועק צום גרונד, בעגראָבען געוואָרען אין דעמדאָזיגען ים-אויסגוס!

סאַכאַלין איז אַ בייזער און אַ קאַלטע אינזעל.

איהר פעלזיגען ברעג לעקט דער קאַלטער צפון'דיגער שטראָם, וואָס האָט זיך נאָך גאָר אַמאָל דורכגעריסען דורך דעם טאָטערשען ים-אויסגוס.

דאָ הערשט אַ בייז-גלוטיגער ווינטער. וואָכענווייז ציהען זיך דאָ פורגעס, וואָס דרעהען אין דער לופטען גאַנצע שניי-זיילען; הייזער ווערען פערשאָטען מיט שניי ביז'ן דאַך.

דער מרה-שחורה'דיגער ווינטער איז דאָ עהנליך צו הערבסט.

דער זומער איז דאָ קורץ, קאַלט און נעבעלדיג.

און נאָר דער הערבסט האָט דאָ עפּיס אַ שטיקעל פנים.

דעם 20-טען מאַי בין איך געקומען קיין אָנאָר—אַ ווייטער ישוב אין סאַמע מיטעלפונקט פון אינזעל, און דעם 21-טען אינ-דערפריה, אַז איך האָב מיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף, האָב איך דערזעהן אַ קלאָרען, פרישען שענעם ווינטערדיגען פריהמאָרגען.

פאַר דער נאַכט איז אָנגעפאַלען שניי. דער שניי-מאַנטעל, ביי אַ האַלבען אַרשין די הויך, האָט אַלץ פערדעקט, די דעכער און די ערד, די טורמע און דעם ישוב. צוויי טעג האָט זיך געהאַלטען דער שניי און דעם 23־טען מאַי איז ער צוגאַנגען. דאָס איז אַלץ, וואָס ווערט אויף סאַכאַלין אָנגערופען „קלימאַט״.

דער געדרעהטער רוקען פון דער משונה׳דיגער „חיה-פער-זעהעניש״ איז בעדעקט מיט אַ געדיכטער טייגע פון נאָדעלבוי-מער, פונקט ווי אויף דער פעל פון דערדאָזיגער חיה וואָלטען זיך אויפגעהויבען די האָהר.

אַ הויכער געבערגעלטער משופע׳דיגער ברעג, צו וועלכען מען קאָן נישט צוקומען; איבער איהם ציהען זיך זיגזאַגיש געל-בע פאַכען ליים; אויב רויכפאַרביג—פאַרהאַן שטיינקויהלען, אויב ווייסליך — זאַמדשטיינער; וואו-נישט-וואו טרעט-אַרויס דער זשאַ-ווער פון אייזען-זאַמד.

און אויבען—טייגע.

יעגל-בוימער און סאָסנעס; פון דער ווינדזייט—אינגאַנצען נאַקעט, אָהן צווייגען. זיי וואַקסען אין איין זייט. די שפּיצען זענען אויסגעצויגען אין דער ריכטונג פון ווינד, פונקט ווי דער רויך פון אַ שיף-קוימען. פונקט ווי דידאָזיגע ריזענבוימער לויפען מיט אויסגעצויגענע הענד פון דעמדאָזיגען בייזען, קאַלטען אכזריות׳דיגען ים און ווינד.

לאָמיר אַריינדרינגען טיפער.

אַ טויטע שטילקייט. אונטער די פיס קנאַקען בלויז אַלטע צווייגען און בלעטער. שטעלסטו זיך צו—קיין שום קלאַנג, קיין שום נאָטע פון אַ פויגעלטרילער...

עס ווערט עפּיס נישט היימלעך, ווי אין אַ לעדיגען קלוי-סטער.

די שטילקייט פון דער סאַכאַלינישער טייגע—דאָס איז די

שטילקייט פון אַ פערוואָרפענעם, פערלאָזטען קלויסטער, וואָס אונ־טער זיין געוועלבטען באַלקען דערטראָגט זיך קיינמאָל נישט דער געמורמעל פון אַ תפילה.

געהען מיר טיפער אין דעמדאָזיגען לאַנד פון אייביגען שווייגען.

אָט איז שוין קיין שיין אויך נישטאָ. פינסטער אַרום.

פונקט ווי אַ גרויסער באַאָבאַב וואָלט געשטאַנען אויף זיי־נע צעהנדליגער וואָרצלען.

דאָס האָט דער ווינד צוזאַמענגעשלאָגען די שפּיצען פון די סאָסנעס אין איין ריזיגען היטעל: ער האָט בעהעפּט זייערע צווייגען און נאָדלען. געוואָרען אַ מין דאַך, איבער וועלכען מען קאָן, דאַכט זיך, געהן.

דאָ שטיקט, דאָ איז שווער.

אפילו די בוימער איז דאָ שווער. אפילו דידאָזיגע ריזען זענען דאָ קראַנק. זייערע שטאַמען זענען אויסגעדרעהט דורך גרויסע קרענקליכע אָנוואַקסונגען.

אָט האָט איהר אייך אַ נאַטור-בילד פונ'ם צפונ'דיגען סאַ-כאַלין.

מיט אַ יאָהר 27 צוריק זענען דאָ אַרומגעגאַנגען בערען און היליאַקעס—עלענדע פערוואָהרלאָזטע ווילדע מענשען, וואָס גיי-סטיג און מאָראַליש זענען זיי אפשר נישט קיין סך געשטאַנען העכער פון די בערען—זייערע טייגע-חברים.

נישט אומזיסט גלויבען טאַקי די היליאַקעס, אַז דער בער האָט אויך אַזאַ נשמה ווי דער היליאַק, אַז דעם בערס נשמה געהט אויך אַזוי אַוועק נאָכ'ן טויט צום „בעל-הבית", צו דעם גאָט פון דער טייגע און קלאָגט זיך פאַר איהם אויף די היליאַ-קעס, און דער בעל-הבית משפט זיי ווי גלייכע. דער בער האָט אפילו „התונה-געהאַט מיט א היליאַקין." אויף אַזוי וייט האַלטע זיך דידאָזיגע עלענדע ווילדע נפשות גייסטיג גלייך מיט די בערען.

אין דעמדאָזיגען לאַנד פון בערען און היליאַקעס זענען איצט וואו-נישט-וואו פונאַנדערגעוואָרפען ישובים.

פער'יתום'טע טיפּישע סאַכאַלינישע ישובים:

הייזלעך „צוליב רעכט״, וואָס זענען געבויט געוואָרען בלויז דערויף, צו בעקומען דאָס רעכט אויפ׳ן טיטול פויער; פער-זואָרפענע, פערוואָהרלאָזטע חורבות.

אויך דאָ איז טויט-שטיל. דאָס אייגענע אייביגע שטיל-שווייגען.

—איז דען פאַרהאַן אַ לעבעדיגער מענש?

אין אַ צוויי-דריי הייזער וואוינט מען נאָך. די איבעריגע זענען לעדיג.

—נו, וואָס? ווי לעבט זיך אייך?

—וואָס קאָן דאָ זיין פאַר אַ לעבען? מיר מוטשען זיך.

—זעצט איהר, זייהט איהר וואָס?

—וואָס וואַקסט דאָ? בלויז קאַרטאָפעל, און דאָס אויך אַז אָן-און-וועה!

מען לעבט שווייגענדיג, בייז, יעדער געהט־אַוועק און פער-שליסט זיך אין זיך און וואַרט אין מרה-שחורה, ווען עס וועט זיך ענדיגען דער טערמין פון ישוב, מען וועט בעקומען צוריק דעם טיטעל פויער און מען וועט אַוועק „אויפ׳ן מאטעריק״.

ווייטער, ווייטער פון דעמדאָזיגען ישוב.

די גלעקעלעך קלינגען, צוגיסען זיך, קרעכצען אונטער דער דויע.

אַ טראָיקע קורצגעוואַקסענע, פעסטגעבויטע, יאָדערדיגע פלינקע סאַכאַלינישע פערדלעך טראָגען אונז ביים אינזעל-ברעג צום דרום-צו, פון בערגעל צו בערגעל, פון טהאָל צו טהאָל.

—אָט דאָ האָט מען דערשאָסען קאַזייעוו׳ן (איינער פון ארצימאָוויטשעס מערדער),—ווייזט אונז דער אָנט־ייבער.—אָט דאָ אין פורגע זענען פערשאָסען געוואָרען אין שניי אַ פרוי מיט אַ קינד... דאָ האָב איך אַנומעלט געפיהרט דעם דאָקטאָר—מען האָט אַראָבגענומען פון בוים אַ קאָלאָניסט... זיך אויפגעהאָנגען... פאַראיאָהרען האָט מען דאָ געקוילעט דעם קאָלאָניסט לאַוראָוו...

אַ געוועהנליכער סאַכאַלינישער טראַקט.

די נאַטורבילדער ענדערן זיך.

די אומעטיגע סאַכאַלינישע סאָסנע לאָזט-איבער איהר אָרט

דעם פרעהליכען פריינדליכען לערכענבוים, וואָז הויבט זיך אין אָן בעדעקען מיט ווייכע צאַרטע שמעקעדיגע נאָדלען. וואו-נישט-וואו זעהט מען אַ נישט-הויכען צעדערבוים.

ערטערווייז בלייכען פון ווייטען בעראָזע-וועלדלעך. די בע-ראָזעס זענען זיך נאָך נישט מכין פונאַנדערצולאָזען, אָבער זייע-רע ווייסע שטאַמעלעך קוקען-אַרויס אַזוי פרעהליך, אַזוי ציכטיג, אַזוי יום-טוב'דיג נאָך דער מרה-שחורה'דיגער טונקעלגריגער קליי-דונג פונ'ם נאָדעלוואַלד.

אַ וויינענדיגע און אַ בויגזאַמע ווערבע האָט זיך אָנגעבויגט איבער אַ טייכעל, פונקט ווי זי וואָלט געוואָלט עפּיס זעהן אין זיינע שנעלע וואַסערן.

אין די טהאָלען ליגט נאָך שניי, אָבער אויף די בערג-לעך, וואו עס וואַרימט די זון, בליהט שוין דאָס בלעטענקרויט.

און פלאַכערע בערג געהען שוין און ברייטער זענען די טהאָלען.

דאָס זענען שוין נישט קיין שפּאַלטען, נישט קיין ריזענ-קנייטשען אין די בערג, נאָר טהאָלען, פון וועלכע עס וועהעט מיט פרייען שטח.

און די ישובים זענען שוין אַלץ גרעסער און גרעסער. שוין גרויס ווי אַ היבשער האַנדעלסדאָרף.

און שוין עפּטערער אויף דער פראַגע: „נו, ווי לעבט זיך אייך?"—הערט מען אַנ'ענטפער:

—מען לעבט ווי עס איז. דער זומער איז נאָר צו-קורץ. אויפ'ן וועג זעהט מען שוין אָקסען, איינגעשפּאַנט אין אַקער.

אין יעדען דאָרף געפינט איהר אַ צוויי, דריי, און אַמאָל אויך מעהר, יוסטע בעלי-הבתים.

דאָס איז טימאָווער קרייז—אַ בילד פון מיטעל-סאַכאַלין.

ווייטער הויבט זיך אָן די טונדרע, — „טרונדע", ווי עס רופען זי די סאַכאַלינער.

די רעדער זינקען, שלעפּען זיך קוים אין דער טאָרפּמאַסע. מיר בעוועגען זיך קוים-קוים. פון די פערד טראָגט זיך

אַ פּאַר. עס שמעקט מיט הייבעקרויט. פון זיין ש־זיקעדיגען שווע־
רען ריח, עהנליך צו דעם ריח פון קיפּאַ־יכ, הו־ט־אָן ווען צו
טהאָן דער קאָפּ.

די גאַנצע טונדרע איז בעדעקט מיט זיינע רויטע קוס ע־
לעך, עהנליך צו פערטריקענט בלוט.

טונדרע און טייגע. און ווידעראַמאָל — קיין שום קלאַנג.
אַמאָל גיט אַ קלאַפּ דער שפּעכט און עס פּייפט דער קוקו.

עפּיס אַ שווערע נאָגענדיגע בענקעניש פערקלייבט זיך אין
דער נשמה אַריין.

און עס גלויבט זיך אפילו נישט, אַז ערגיץ איז פאַרהאַן
אַנ׳איטאַליע אויף דער וועלט, אַ הימעל אַ בלויער, אַ זון אַ הייַ־
סע, אַז אויף דער וועלט זענען דאָ לידער און געלעכטער...
און אַלץ, וואָס מען האָט געזעהן פריהער, זעהט־אויס אַזוי ווייט,
פונקט ווי דאָס וואָלט זיין אויף אַנ׳אַנדער פּלאַנעט; עס זעהט־
אויס ווי אַ חלום, וואָס קאָן קיינמאָל נישט מקוים־ווערען.

אַ ים פון טונדרעס און טייגעס. און אין דעמדאָזיגען ים
זעהען־אויס ווי קליינ־טשקע אינזעלעך די איינציגע שטיקלעך פּע־
סטער באָדען. צו דידאָזיגע אינזעלעך האָבען זיך אפילו צוגעטוליעט
ישובומ׳לעך. מענשען האָבען דאָ געפּרובט לעבען, קעמפּפען, — זיי
האָבען אָבער נישט געקאָנט און זענען אַוועק פון דאַנען.

טריבע פערלאָזטע ישובים, אַזוי ביז סאַמע אָנאָר.

און ווייטער געהט שוין גאָר אַ זומפּ, אַ טרויסלעניש, אי־
בער וועלכער מען פאָהרט נאָר אויף הינד ווינטער. זומער קאָן
מען זיך דאָ בשום אופן נישט דורכרייסען..

נאָך דעמדאָזיגען פּאַס הויבט זיך אָן דער פּאָסט קאָרסאַ־
קאָווסקאָיע—דרום סאַכאַלין.

פערשידענע מינים בלעטערבוימער. דער קלימאַט איז לפי־
ערך אַ ווייכער.

דאָ אָטעמט זיך פּאָרט לייכטער, מען לעבט לייכטער.

אויב איהר וועט אַ קוק טהאָן אויף אַנ׳אויספיהרליכער לאַנד־
קאַרטע, וועט איהר זעהן, אַז דער גאַנצער דרום־סאַכאַלין איז
בעזייהט מיט קליינינטשקע פּינטעלעך — דאָס זענען אַלץ ישובים.

דאָ קאָן מען זיך דאָך שטעלען מיט די פיס אויף אַ פעסטען באָדען.

דאָ איז די אַרבייט אַ שווערע, אָבער זי ווערט עטוואָס בעצאָהלט.

דאָ איז שוין אַ פריהיגער פריהלינג.

און מחנות׳ווייז ציהען זיך קיין צפון די שענע שוואַנען.

אַ ווייסער פאַס ציהט זיך איבער׳ן ים ביי אַ וויאָרסט צוויי פון ברעג, פונקט ווי אַמילך-טייך—די הערינג לאָזען דאָ אַרויס די רויגען.

פויגעל פייפען און רופען איינאַנדער אין טייגע.

דאָ איז פונדעסטוועגען אַ לעבען, פאַרהאַן פונדעסטוועגען זון, פאַרהאַן פונדעסטוועגען ליכט.

אָט האָט איהר בילדער פון סאַכאַלין.

די לופט איז דאָ אָנגעפילט מיט שווערע זיפצען. אין דעם נאַכט-געשריי פון אַ פויגעל פיהלט זיך דאָ אַ קרעכץ, אַ סך בלוט איז דאָ פערגאָסען געוואָרען דורך דידאָזיגע אונגליקליכע, וואָס קוילען איינער דעם צווייטען פאַר גראָשענס.

וואו אַ ווינקעל—אַ שרעקליכע ערינערונג.

אַלץ אָטעמט דאָ מיט פיין. דאָ זענען געווען אַ סך פער- ברעכענס און אָנשטרענגונגען.

דאָ בעדאַרף מען אַלץ נעהמען מיט געוואַלט. אויפ׳ן סאַ- כאַלינישען באָדען קאָן גאָרנישט וואַקסען, אויב מען זאָל איהם נישט בענעצען מיט שווייס און טרעהרען.

אין דער טיפעניש פון סאַכאַלין נעסטיגט זיך אַ סך עשירות, ריזיגע פאַכען שטיינקויהלען. פאַרהאַן נעפט, עס בעדאַרף זיין אייזען. מען זאָגט, אַז אוין גאָלד איז פאַרהאַן.

אָבער סאַכאַלין היט שטאַרק אָב זיין עשירות, ער האָט עס פעסט פערדריקט און האַלט עס אין זיך.

ער וועט אייך אָבהאַקען דעם וועג דורך אַ געדיכטער טייגע, ער וועט אייך דערטרינקען אין די טרויסלענדיגע זומפען פון זיינע טונדרעס. דורך אייזען און פייער קומט דאָ אויס דעם מענשען דורכצושלאָגען זיך אַ וועג, דערנאָך דורך בלוט און

טרעהרען אויסצובעסערן דעם באָדען; איין האַלב לעבען בעדאַרף מען אָבגעבען, אַז מען זאָל קאָנען ווי-עס-איז דורכלעבען די צווייטע העלפט לעבען.

אָט דאָס איז די אינזעל-טורמע.

די נאַטור האָט זי בעשאַפען אין אַ בייזער מינוט, בשעת איהר האָט זיך בפירוש געוואָלט בעשאַפען אַ טורמע, און נישט עפּיס אַנדערש.

מען קאָן זיך נישט פאָרשטעלען קיין בעסערע טורמע-ווענד, ווי דער טאָטערשער און דער לאַפּערוזער ים-אויסגוסען.

אמת, מען אַנטלויפט אויף דורך דעם אָדער דורך יענעם ים-אויסגוס. איז דען פאַרהאַן אויף דער וועלט אַזאַ תפיסה-וואַנד, וואָס דער מענש, וועלכער שטעלט זיין ווילען העכער פון לעבען, זאָל זי נישט איבערשפּרייזען?

דאָך איז די נאַטור געווען צו-האַרט, ווען זי האָט בעשאַפען דידאָזיגע טורמע-אינזעל!

געהן אין אַ קלאָר וועטער מיט'ן ברעג פון דערדאָזיגער נישט-ניחא'דיגער אינזעל און דייטליך זעהן דורך דעם ים-אויסגוס דעם קעגענאיבערדיגען ברעג, וואָס רייצט און ציהט און געהט-אַוועק אין דער ווייטקייט אַריין מיט זיינע בלויליכע קאָנטורען.

פיהלען, וויסען, אַז דאָס איז אַזוי נאָהנט און אַזוי אונדערגרייכבאַר.

וואָס פאַר אַ ענויים די נאַטור אַליין האָט בעשאַפען.

דער ערשטער איינדרוק איז שטענדיג דער סאַמע שטאַרקסטער.

די ערשטע איינדרוקען.

און, געוויס, איך וועל קיינמאָל נישט פערגעסען דידאָזיגע מינוט, בשעת איך בין אויף אַ שוואַך דאַמפּערל, וואָס האָט זיך געוויגט פון איין זייט אויף דער צווייטער, גאַנץ פריה צוגעפאָהרען צום האַפען פון פּאָסט קאָרסאַקאָווסקאָיע.

מענשען האָבען זיך געדרענגט אויפ׳ן ברעג.

גאָך עטליכע טריט—און איך וועל מיך פערזינקען אין דעמדאָזיגען ים, מיט וועלכען איך וויל אַזוי ליידענשאַפטליך, אַזוי פיינליך בעקאַנט ווערען.

וואָסער ים?

אַ מאָדנע זאַך, פון צוויי איינדרוקען קאָן איך מיך נישט בעפרייען אין אַ משך פון פערטהאַלבען חדשים, וואָס איך האָב פערבראַכט אין דער טורמע-סביבה. צוויי איינדרוקען האָבען געפרעסט, געדריקט, זיך געלעגט ווי בליי אויף דער נשמה. זיי פרעסען און דריקען נאָך איצט.

איינער פון זיי בעציהט זיך, אייגענטליך, צו דעם וועג קיין סאַכאַלין.

איך האָב מיך בשום אופן נישט געקאָנט בעפרייען פון דעמדאָזיגען פערגלייך. אונזער שיף, וואָס האָט געפיהרט די קאַטאָרזשניקעס פון אָדעס, האָט מיר אויסגעוויזען ווי אַ ריזיגע באַרזשע, וואָס ווערט געוועהנליך בעגוצט אין די ים-שטעדט אָבצופיהרען אויף איהר דעם שמוץ אין ים אַריין. און דידאָזיגע סאַכאַלינישע „פּאָסטען״ און ישובים, וואָס האָבען גרוי געקוקט אויפ׳ן ברעג, האָבען מיר פשוט אויסגעוויזען, ווי קאָלאָסאַלע מיסטקאַסטענס.

און שווער איז געוואָרען אויף דער נשמה ביים געדאַנק, אַז דאָרט, אין דערנידער, אין שיף, אונטער אייערע פיס, וועט

לחלוטין צופוילט ווערען דאָס ביסעל מענשליכע, וואָס איז נאָך פערבליבען צווישען דעמדאָזיגען מענשען-„אָביוואַרף".

דער צווייטער איינדרוק געהערט שוין אָן סאַכאַלין.

שוין ביי די ערשטע שריט, אַז איך האָב דערזעהן דידאָזיגע שוואַרצע געצוואונגענע פראַצע, דאָסדאָזיגע אראָבגעהמען דאָס היטעל פון קאָפּ, האָט מיר אויסגעוויזען, אַז איך האָב מיך איבערגעטראָגען אויף אַ 50 יאָהר צוריק.

אַז איך זעה אַרום מיר פשוט די אַמאָליגע לייבקנעכט.

און וואָס מעהר איך האָב מיך בעקאָנט מיט סאַכאַלין, אַלץ טיפער און טיפער האָט זיך מיר דערדאָזיגער איינדרוק געלעגט אויף דער נשמה און אַלץ ריכטיגער און ריכטיגער האָט מיר אויסגעוויזען דער ערשטער פערגלייך.

דיזעלבע געצוואונגענע פראַצע, דיזעלבע מענשען, וואָס האָבען קיין שום רעכט נישט, געמיינע בעשטראָפונגען, דיזעלבע אַלטפרענקישע פאַראָנדקעס, דיזעלבע „פאַפיר"-פאַבריצירונג פון אַלע ענינים, דערזעלבער קוק אויף אַ מענשען, ווי אויף „אַלעבעדיגען אינוועַנטאַר", דאָסזעלבע בעל-הבית'עווען מיט אַ מענשען „לויט'ן איינזעהן". דאָס אייגענע צונויפפאָרען צוויי מענשען, ווי די אַמאָליגע חתונות אין דער צייט פון לייבאייגענטום, נישט לויט'ן ווילען, נישט לויט'ן געפיהל, נאָר לויט אַ בעפעהל און דער אייגענער קוק אויפ'ן קאַטאָרזשניק, ווי אויף אַ לייבקנעכט,— אַלץ, ענדיגענדיג מיט דער „דעקאָראַטיווער זייט" פון לייבאייגענטום—אַלץ האָט בעשאַפען אַ פולשטענדיגע אילוזיע פון דער „אָבגעלעבטער צייט".

און ווי שווער עס האָט זיך געאָטעמט, ווי שווער, ווען איהר וואָלט געוואוסט!

דער וואונש איז מקוים-געוואָרען.

דורכגעגאַנגען דעם האַפען, האָב איך מיך געפונען אין אַ מחנה קאַטאָרזשניקעס.

מען האָט געאַרבייט אויפ'ן ברעג.

אַ מאַן זיבעציג קאַטאָרזשניקעס, ווער אין אַרעסטאַנטען-קליידער, ווער אין די אייגענע, האָבען אין ים אַריין אַראָבגע-לאָזט אַ באַרזשע אויסצולאָדען דעם דאַמפער.

מען האָט געזונגען די „דובינושקע" און אונטער איהר מע-לאָדיע האָט זיך די באַרזשע קוים-קוים געריהרט, פונקט ווי זי וואָלט נישט געוואָלט.

אויף אַ צווייטער באַרזשע, דערנעבען, איז געשטאַנען דער ערשטער זינגער, אַ פויערל אין אַ צוריסענעם אַרעסטאַנטען-קורטקעלע, אַ צושויבערטער, אַנ׳אַרומגעפליקטער, אַ יתום׳דיגער, אַנ׳אומגליקליכער און האָט מיט אַ צופלאַצטען ציטערדיגען טענאָרל געזונגען די „דובינושקע", וואָס האָט אָנגעוויזען אויף זיין אונ-געוועהנליכען אוננאַטירליכען ציניזם.

עפּיס אַ ציניזם, וואָס איז נישט דערגאַנגען „ביז גראַציע", נאָר ביז ווירטואָזישקייט.

דאָס אַלץ איז, נאַטירליך, אויסגערעכענט געווען דערויף, אַרויסצורופען געלעכטער, און קיינער האָט אפילו נישט גע-שמייכעלט.

מען האָט געהערט גלייכגילטיג, גיכער אפילו אינגאַנצען נישט געהערט, מען האָט צוגעזונגען, געשריען „אוך", אָבער עפּיס אַזוי שלעפעריג, פונקט ווי דאָס וואָלט אויך געווען געצוואונגע-נע פראַצע.

דערנאָך בין איך צוגעוועהנט געוואָרען, אָבער דער ער-שטער איינדרוק פון געצוואונגענער פראַצע איז אַ שווערער, אַנ׳-אונדערטרעגליכער.

דערביי האָט מען אַרויסגעשלעפּט די נעץ.

מען האָט געשלעפּט שווער, לאַנגזאַם, נישט-ווילענדיג.

אין דער אַרויסגעשלעפּטער נעץ האָבען זיך געוואָרפען, גע-צאַפּעלט מאַסען פיש.

און וואָסערע פיש זענען דאָרט נישט געווען? ריזיגע פיש-עקסעלעך, וואָס מען עסט דאָ נישט, לאַנגע גלאָסען מיט ווייסע בייכלעך, פונקט ווי געפאַרבטע, וואָס מען עסט דאָ אויך נישט; מינאָגעס, וואָס דרעהען זיך ווי שלאַנגען, עסט מען דאָ אויך

ניטש, און קליינע דראָבנע פישעלעך, וואָס מען עסט דאָ דווקא יאָ.

אַלע שטעהען אַרום נעץ, און אַ צוויי צי דריי קלויבען-אויס די פיש צום עסען מיט אַזאַ מינע, פונקט ווי זיי וואָלטען געדרעהט שטיינער.

דעם גאַנצען וועג פון האַפען ביז׳ן פּאָסט, ביים ברעג ים, האָבען מיר אָנבעגעגענט קאָלאָניסטען, וואָס האָבען עפּיס מעכאַניש אַראָבגענומען דאָס היטעל.

די האַנד איז מיד געוואָרען צו ענטפערן אויף די בעגריסונגען, און איך בין באמת דאַנקבאַר געווען יענע „עזות-פנימ׳ער", וואָס האָבען מיר נישט געשענקט דעמדאָזיגען קאַטאָרגע-כבוד.

די קאָלאָניסטען האָבען אַרומגעבלאָנקעט, ווי שלעפעריגע פליגען. אַרומגעגאַנגען, קענטיג, אָהן אַ שום תכלית, אָהן שום אַרבייט.

—אָט אַ שיף געקומען, פונדעסטוועגען מענשען.

אויב דאָרטען, ביי די אַרבייטער, האָט מען געקאָנט זעהן אויפ׳ן פנים עפּיס אַ שווערען אויסדרוק, איז דאָ אויף די פנימ׳ער געווען בלויז אָנגעשריבען שרעקליכע נאָגענדיגע לאַנגווייליגקייט, לאַנגווייליגקייט, וואָס האָט קיין שום אויסוועג נישט. נודנעקייט.

אַזאַ צושטאַנד, ווען דער מענש ווייס לחלוטין נישט, וואָס ער זאָל טהאָן מיט זיך, מיט זיין נפש. בעגלייט ער מיט די אויגען אַלץ, וואָס קומט פאַרביי: אָט אַ גרויסע פליג איז דורכגעפלויגען, אַ מענש איז דורכגעגאַנגען, אַ הונד איז פאַרבייגעלאָפען.

קוקט ער נאָך, כל-זמן מען קאָן נאָכקוקען מיט די אויגען און אויפ׳ן פנים פון דאָסניי—לאַנגווייליגקייט.

אַ ליד ?..

די דראָזשקע, אויף וועלכער איך פאָהר, פערקירעוועט אין דער הויפטגאַס פון „פּאָסט" און פאָהרט פאַרביי אַ באַלאַגאַנדעל,

וואָס איז אויף דער-גיך צונויפגעשלאָגען פון ברעטער (עס איז פסח-צייט).

דערביי אַ צרה׳דיגע הושטאַווקע.

לויט׳ן פער׳יתומ׳טען פנים — שטעהט מסתמא ביים טהיר דער „אַנטרעפּעניאָר.“

אַרום און אַרום — אַ מחנה שלעפּעריגע קאָלאָניסטען, וואָס הערען אָהן אַ שמייכעל די גראָבע וויצען פון אַ קאַטאָרזשניק־קלאָאון, וואָס מאַכט קונצען אויפ׳ן באַלקאָן, אַנ׳אויסגעשמירטער און אַנ׳אָנגעטהאָנענער אין אַ מין סיצענעם העמד.

פון באַלאַגאַן דערטראָגט זיך אַ ליד.

נישט האַרמאָניש, ווילד רייסט זיך דער כאָר זינגער.

עס קלינגען קייטען. פאַרביי באַלאַגאַן געהען-דורך אַרע־סטאַנטען פון דער קייטען-טורמע אונטער אַ וואַך...

מיר פאָהרען-אַריין אין דער שענסטער גאַס פון פאָסט.

אויפ׳ן ערשטען קוק מאַכט קאָרסאַקאָווסק שטענדיג און אויף אַלעמען גאָר אַ „ליבען“ איינדרוק.

אַזוי ווי גאָרנישט עהנליך צו אַ „קאַטאָרגע“

אַ ציכטיג קליין שטעדטעלע.

די ציכטיגע פריינדליכע הייזעלעך פון בעאַמטע זענען זיך אַזוי ווי צולאָפּען געוואָרען און אין רעכטען מיטען געלויף אַזוי ווי מיט אַמאָל געבליבען שטעהן איז צוויי שורות אויף אַ הע־כערן פּלאַץ.

העכער פון אַלעמען איז אַרויסגעלאָפען די טורמע.

אָבער די טורמע אין קאָרסאַקאָווסק דריקט נישט.

זי איז אַנ׳איינגאָרנדיגע, נישט קיין הויכע, און נישט-גע־קוקט אויף איהר „העכערער“ שטעלונג, וואַרפט זי זיך דאָך נישט אין די אויגען, חנ׳דעלט זיך נישט, הויבט זיך נישט איבער דער אומגעבונג.

אויפ׳ן דנאָ פון צוויי טהאָלען, ביי די זייטען פון אַ באַרג, ליגען הייזעלעך, פונקט ווי זיי וואָלטען געקראָכען צום באַרג, אָבער זיי זענען נישט דערקראָכען און אַראָבגעפאַלען.

דאָס איז אַ פאָרשטעדטעל פון קאָלאָניסטען.

זין אַלגעמיין איז נישטאָ קיין שום „שרעקליכעס״, קיין שום מרה-שחורה׳דיגעס.

און, דורכפּאָהרענדיג די שענסטע גאַס פון קאָרסאַקאָווסק, זענט איהר אפילו מוכן ומזומן אַריינצופאַלען אין עקסטאַז פון דער „גוטער איינאָרדנונג״, איהר זענט אפילו גרייט אַ שמייכעל צו טהאָן און זאָגען:

—דאָס איז דאָך זעהר, זעהר גוט וואָס מען דאַרף גאָר-נישט בעסער...

אָבער האַלט זיך איין.

סאַכאַלין—דאָס איז אַ זומפּ, אויבען בעדעקט מיט טויאיגען בעזילבערטען גראָז.

דאַכט זיך, אַ וואונדערשענע וויזע—אָבער איהר האָט גע-שטעלט אַ פוס און זענט אַריינגעפאַלען אין אַ טיעפען קלעפּיגען קאַלטען זומפּ.

איהר האָט נאָך נישט בעוויזען אַרויסצוזאָגען דאָס וואָרט „גוט״, ווי פון ווינקעל האָבען גענומען קלינגען קייטען.

איינגעשפּאַרט אין אַ וואָגען, מיט די הענד אויף די האָ-לאָבליעס, פיהרען קאַטאָרזשניקעס מיסט.

און וואָס פאַר אַ שווערען איינדרוק מאַכען דידאָזיגע מענ-שען, וואָס טהוען די אַרבייט פון פערד.

אייער וועג ליגט פאַרביי דער טורמע — פון הינטער די בראַטעס קוקען אויף אייך טונקעלע שמוציגע פענסטער.

פאָראויס איז דער לאַזאַרעט און אַקוראַט געגענאיבער ויי-גע פענסטער—דאָס מתים-שטיבעל.

דער לאַזאַרעט

דערנאָך האָב איך אין אַלעקסאַנדראָווסק און אין ריקאָוו-סקאָיע געזעהן גוט-איינגעאָרדענטע שפּיטאָלען פאַר קאַטאָרזשני-קעס. אָבער וואָס פאַר אַ שרעקליך ווינקעל, וואָס פאַר אַ גיהנמ׳-דיגע גרוב איז דער שפּיטאָל אין קאָרסאַקאָווסקען פּאָסט.

איך קאָן אַלע סאַכאַלינישע טורמעס; אָבער די סאַמע שרעק-ליכסטע פון זיי איז דער קאָרסאַקאָווסקער לאַזאַרעט.

אַ קרעציגער, אַנ׳אָנשטעקענדיגער חולה, וואָס זיין קראַנק-הייט איז נישט אָנגענעהם אָנצורופען, ליגט צוזאַמען מיט אַ געוועהנליכען כירורגישען חולה.

צווישען זיי דרעהט זיך אַרום אַ משוגענער קירגיז נאַאור-סאַלי.

ווי ביי דאָס רוב סאַכאַלינישע גייסטיג-קראַנקע, ווערט דאָס משוגעת אויסגעדריקט אין אַ מאַניע אויף גרויסקייט.

דאָס איז דער „פּראָטעסט פון גייסט". דאָס איז די „טו-גענד פון דער קראַנקהייט".

מענשען, וואָס האָבען אַלץ פערלאָרען, מענשען אָהן רעכט, אָרימע, שטעלען זיי זיך פאָר פאַר׳ן שר פון דער נאַטור, פאַר מורא׳דיגע עשירים—אין ערגסטען פאַל כאָטש פאַר נאַטשאַלניקעס און נאַדזיראַטעלעס.

דער קירגיז נאַאור-סאַלי געהערט צו די געוואַלדיגסטע עשירים.

ער פערמעגט אונצעהליגע טשערעדעס מיט שעפּסען און קעמלען. דער ריוח איז אַ געוואַלדיגער. אָבער ער איז אַרומגע-רינגעלט פון דם-שונאים.

די שווערע פיינליכע סאכאלינישע סביבה ענטוויקעלט טייל-מאָל די מאַניע פון פערפאָלגונג.

טיילמאָל דאַכט זיך נאַאור-סאַלי׳ן, אַז מחנות וועלף פאַלען-אָן אויף זיינע טשערעדעס, אַז אין סטעפּ ווייזען זיך בלוט-דורשטיגע חיות. אַז די טשערעדעס צולויפען זיך. אַז ער איז נאָהנט רואינירט צו ווערען. דעמאָלט שפּיגעלט זיך אָב אַנ׳אימה אויף זיין קרומען צוקענדיגען פנים (ער איז אנ׳עפּילעפּטיקער). וואַרפט ער זיך אין אַלע זייטען, לויפט-אַרום מיט גוואַלדען איבער אַלע פּאַלאַטעס, קריכט-אַרונטער אונטער די בעטען פון די חולאים, רייסט פון זיי אַראָב די קאָלדרעס—ער זוכט זיינע שעפסען. און איך בעט אייך פאָרצושטעלען זיך אין דער לאַגע פון אַ קראַנקען מיט אַנ׳איבערגעבראָכענעם פוס, וואָס ליגט פערבינטעוועט אין קאָרע, בשעת די משוגענער נאַאור־סאַלי רייסט מיט קולות די קאָלדרע פון איהם.

—טאָ פאַרוואָס האַלט מען זיי נישט בעזונדער?

—וואו וועל איך זיי האַלטען?!—רופט זיך אָב מיט פערצווייפלונג דער יונגער סימפּאַטישער לאַזאַרעט-דאָקטאָר ה׳ קירילאָוו.

אין לאַזאַרעט איז איינג, אין לאַזאַרעט איז דושנע.

ווייל פּלאַץ איז וועניג, ליגען די קראַנקע אין די קאָרידאָרען. אַלע פריהמאָרגען ווערט אימפּראָוויזירט אַנ׳אויפּנאַהמצימער פאַר די קראַנקע, וואָס קומען פון גאַס. אין קאָרידאָר, נעבען טהיר, ווערט אַוועקגעשטעלט אַ פאַראַוואַן, צו בעשיצען די חולאים, וואָס טהוען זיך אויס, פון קעלט און נייגיריגקייט: מענשען געהען ווילעוויי אַריין און אַרויס.

—שטעלט אייך פאָר, ווי דאָס איז בעקוועם ווינטער, אין אַ פראָסט, צו בעטראַכטען די קראַנקע נעבען דער גאַס־טהיר,—זאָגט דער דאָקטאָר.

די גאַנצע איינריכטונג פון קאָרסאַקאָווסקען לאַזאַרעט מאַכט אַ פיינליכען איינדרוק. די גראָבע ליילעכער פון בעט זיינען שרעקליך שמוציג, די קראַנקע איז דערלויבט צו ליגען אין זייער אייגענעם וועש.

—אויף די קאַזיאָנע העמדער ווערט אַרויסגעגעבען זייף. אָבער איך גיב אייך מיין האַנד אָבצוהאַקען, אַז די העמדער זעהען איהם קיינמאָל נישט!—שווערט זיך דער דאָקטאָר אַ פערצוויפעלטער.

קיין שום ווענטילאַציע. די לופט איז פערשטיקט, דושנע. געהסטו אַריין, נעהמט דיר שווינדלען דער קאָפּ. איך האָב מיך דערנאָך בשום אופן נישט געקאָנט בעפרייען פון דעם שווערען ריח, מיט וועלכען עס זענען אָנגעזאַפּט געוואָרען מיינע קליידער ביי דעמדאָזיגען בעזוך.

וועגען עפּיס אַנ׳אָפּעראַציאָנס-צימער קאָן גאָר קיין שום רייד נישט זיין. אויב די אָפּעראַציע איז נישט קיין גרויסע, טראָגט מען די חולאים אַוועק אין דעם מיליטערישען שפּיטאָל. אויב ערנסטע—שיקט מען איבער אינ׳ם פּאָסט אַלעקסאַנדראָווסק, וואָס איז אַ גאַנץ האַלב יאָהר אָבגעשניטען פון קאָרסאַקאָווסק.

שטעלט אייך פאָר אין דער לאַגע פון אַ קראַנקען, וואָס בעדאַרף האָבען אַנ׳ערנסטע אָפּעראַציע אין נאָוועמבער—און די ערשטע שיף קיין אַלעקסאַנדראָווסק, „יאַראָסלאַוול", געהט ערשט אַהין אין אַ יאָהר אַרום—אין סוף אַפּריל!

בשעת איך בין געווען אין קאָרסאַקאָווסקען לאַזאַרעט, איז דאָרט נישט געווען קיין... הידראָסקאָפּישע וואַטע.

איבערצובינדען וואונדען, האָט מען דאָרט איבערגעקאָכט געוועהנליכע וואַטע, דערנאָך האָט מען זי געטריקענט טאַקי דאָרט, אין יענער לופט, וואָס שוועבעלט און גריבעלט מיט אַלערליי מיקראָבען און באַצילען.

—דאָס איינציגע, מיט וואָס מיר קאָנען שטאָלצירען, איז אונזער אַפּטייק. אַ דאַנק די אָנשטרענגונגען און זאָרגען פון דאָקטאָר פּאָדובסקי, וואָס פערוואַלטעט מיט דעם מעדיצינישען טייל, האַבען מיר איצט אַ רייכען מעדיקאַמענטען-אויסוואַהל,—האָט דער דאָקטאָר פריי אָבגעזיפצט.

קעהרען מיר זיך אָבער אום צו די חולאים.

וואָס פאַר אַ בילדער — יאַש-בילדער, אילוסטראַציעס צו דאַנטעס גיהנם.

פון די קישענס, וואָס האָבען פערלאָרען זייער אַמאָליגען

קאָליר, קוקען אויף איך געלבע פּנים׳ער, פּונקט ווי די וועקסע-נע פּנים׳ער פון טובערקולאָזע.

- די אויגען ברענען מיט אַ פּיבערליכען גלאַנץ.

אָט ליגט עפּיס אַ צוקאַלעטשער שאָטען.

דאָס פּנים—אַ שאַרבען, בעצויגען מיט אַ געלב-געוואָרענער הויט, אויסגעטריקענטע, איינגעצויגענע אַקסעל-ביינער, אַנ׳איינגע־צויגענער קרייץ און לענדען, נאָר אַ משונה-צובלאָזענער נאַקע-טער בויך. דאָס העמד געהט נישט אַרויף.

שרעקליך צו קוקען.

דער אומגליקליכער מוטשעט זיך טאָג און נאַכט. ער קאָן נישט ליגען—ער ווערט אינגאַנצען „פּערגאָסען״. טובערקולאָז אין דער לעצטער סטאַציע מיט אַ נאָכקראַנקהייט—וואַסער.

און אַזויפיל יסורים, אַזויפיל אונדערטרעגליכער פּיין אין די אויגען.

דער אומגליקליכער—אָט דער סקעלעט, וואָס טרינקט זיך אין וואַסער—שעפּטשעט עפּיס, בשעת מיר קומען-אַריין.

— וואָס, מיין ליבער? — בויגט זיך אָן צו איהם דער דאָקטאָר.

—גיכער כאָטש! כאָטש גיכער, זאָג איך! וואָלט מען מיר עפּיס איינגעגעבען, ס׳זאָל זיין גיכער! — קאָן מען קוים דערהע-רען די ווערטער פון דעמדאָזיגען מענשען, וואָס ווערט דערשטיקט.

—ניש׳קשה! וואָס ווילסטו? וועסט געזונד ווערען!—פּרובט איהם טרייסטען דער דאָקטאָר.

נאָך אַ שווערער וועהטאָג שפּיגעלט זיך אָב אויף זיין פּנים. ער גיט אַ שאָקעל מיט׳ן קאָפּ—אַז נישט.

שווער צו זעהן אַ מענשען, וואָס איז פער׳משפט צום טויט, אָבער אַ פער׳משפט׳ן צום טויט דאָ, ווייט פון דער היים, פון אַלץ, וואָס איז אַזוי טייער, דאָ, וואו קיין איין פריינדליכע האַנד וועט נישט צומאַכען די אויגען, קיין איין מענש וועט נישט אַ קוש טהאָן מיט אַ קרוב׳ישען קוש דעם שטערען,—דאָ איז עס אין צווייען, אין צעהנען שווערער צו זעהן.

אָט איז אַ קראַנקער, אַ מאַן פון מיטעלע יאָהרען. אין די

האָהר—אַ פריהיגע גרויקייט. אַ שען, קלוג, אינטעליגענט געזיכט.

אויף וואָס איז ער קראַנק?

מען בעדאַרף גאָרנישט זיין קיין דאָקטאָר צו בעשטימען זיין קראַנקהייט לויט דער פיבערליכען גלאַנץ פון די אויגען, לויט דער אוננאַטירליכער רויטקייט פון די באַקען, לויט די גרויסע טראָפּענס שוויס אויפ׳ן שטערן.

דאָס איז אַ קאַטאָרזשניק פון בראָדיאַגעס, „וואָס געדענקט נישט זיין אָבשטאַמונג״, אַ לעהרער פונ׳ם ישוב „וולאַדימיראָווקע״.

—איהר זענט אין רוסלאַנד געווען אַ לעהרער?

—געווען אויך אַ לעהרער... און וואָס בין איך נישט געווען?—זאָגט ער מיט אַ שווערען זיפץ און אַנ׳אומעט צוגיסט זיך איהם איבער׳ן פּנים.

שווער צו דערמאָהנען דאָ דעם עבר...

נאָך גאָר אַ יונגערמאַן, דאַכט זיך, אַזוי פעסט, געזונד געבויט.

ער האָט די שנעלע שווינדזוכט אויפ׳ן באָדען פון אויס־שעפּונג.

אָט האָט איהר אַ „זשיגאַן״, — אַ קאַטאָרגע-טיפּ פון אַ קאָר־טענשפּילער. שפּילען איז זיין קראַנקהייט, נאָכמעהר ווי אַ ליי־דענשאַפט, די איינציגע סטיכיע, אין וועלכער ער קאָן אָטעמען.

זיינע פערלאָשענע אויגען קוקען אויף אַלץ גלייכגילטיג, מיט דעם קאַלטען קוק פון אַ גוסס, אָבער זיי ווערען אָנגע־צונדען מיט אַ פיבערליכען גלאַנץ, מיט עכטען פייער נאָר דע־מאָלט, בעת ער רעדט פון שפּילען.

ער פלעגט פערשפּילען אַלץ: דאָס ביסעל געלד, די קאַ־זיאָנע מלבושים. ער האָט פערשפּילט זיך אַליין, פערשפּילט זיין אַרבייס און געטראָגען אויף זיך אַ צווייענדיגע קאַטאָרגע: גע־אַרבייט פאַר זיך און פאַר דעם, וועמען ער האָט פערשפּילט.

ער איז חדשים׳ווייז געזעסען אַ הונגעריגער, פער־שפּילט זיין פּאַיעק ברויט כמעט אויף אַ גאַנצען יאָהר פאָראויס און זיך גענעהרט מיט׳ן שיטערן קרופּניק—מיט דער „באַלאַנדע״ זָהן ברויט.

מ׳האָט איהם אכזריות׳דיג, ווילד געשלאָגען: כדי צו

שפּילען, פלעגט ער גנב׳ענען אַלץ, וואָס עס פלעגט נאָר קומען אונטער׳ן האַנד.

פון הונגערן איז ער סוף-כל-סוף אַריינגעפאַלען אין שווינדזוכט.

ער האָט אויך דאָ, אין לאַזאַרעט, געשפּילט מיט קראַנקע און פלעגט פערשפּילען זיין פּאָרציע; האָט מען איהם אָבער באַלד געכאַפּט און דאָס שפּילען האָט אויפגעהערט. וואָלט מען איהם בעזונדערס נישט אויפגעפּאַסט, וואָלט ער אפילו פערשפּילט זיינע רפואות.

די חולאים אויף סאַכאַלין דאַכט זיך אַלץ, אַז מען „זשאַ-לעוועט זיי רפואות״, מען גיט זיי צו-ווייניג. קויפען זיי גערן איינער ביים צווייטען רפואות.

און אַרום דעמדאָזיגען אונגליקליכען ליגען אויף אַזוינע קראַנקע, גוסס׳ע, וואָס וואָלטען דאָך גאַנץ גערן געוואָלט געווי-נען ביים גוסס דאָס לעצטע שטיקעל ברויט.

אָט זענען די שיריים פונ׳ם „ווינטער-סעזאָן״.

מענשען, וואָס האָבען זיך אָבגעפּראָהרען — ווער די הענד, ווער די פיס; מאַנכע אויף דער אַרבייט אין טייגע, אַנדערע בשעת „פליטה״.

זיי וויקלען-פונאַנדער זייערע שמאַטעס — און איהר זעהט מיט יאָדאָפאָרם פערגאָסענע הענד, פיס אָהן פינגער, בעדעקט מיט פייכטע וואונדען, מיט סטרופּיַס.

זייער קרעכצען, בשעת זיי בעדאַרפען זיך איבערקעהרען פון איין זייט אויף דער צווייטער, ווערט צוזאַמענגעמישט מיט רייד פון היץ, מיט אידיאָטישען געלעכטער, מיט זידלעריי פון משוגעים.

אָט איז אַ טשיקאַווע חולה, יאָרקין, אַ געוועזענער שיפ-מענש, אַנ׳עפּילעפּטיקער.

לאָמבראָזאָ וואָלט איהם זיכער געפאָטאָגראַפירט און וואָלט דידאָזיגע פאָטאָגראַפיע אַריינגעגעבען אין זיין קאָלעקציע פון טאַטואירטע פערברעכער.

יאָרקין איז טאַטואירט פון קאָפּ ביז פיס.

אויף זיין ברוסט איז אויסגראַווירט אַ ריזיג-גרויסע קריי-צונג. די הענד זענען בעדעקט מיט צייכנונגען פון אַנקערס און צלמים, מיט סימבאָלען פון האָפנונג און ישועה, מיט טעקסטען פון הייליגע שריפטען.

יאַרקין איז משוגע אויף רעליגיע און דאָס איז, אויפ'ן סאַכאַלינישען שטייגער, פערבונדען מיט אַ מאַניע אויף גרויסקייט.

—איך וועל דאָ לאַנג נישט זיין,—זאָגט ער און זיינע אוי-גען ברענען מיט עקסטאַז.—די מלאכים וועלען מיך נעהמען און אַוועקטראָגען.

און אָט איז אַ קרבן פון אַ פערלאָרענער פאַמיליע.

קאַרפאָוו, אַ קאָזאַק פון דאָן, פון נאָוואָטשערקאַסק. היינט איז ער עפּיס פרעהליך, שמייכעלט, און מען קאָן מיט איהם ריידען.

גערן רעדט ער בלויז אויף איין טעמע—וועגען זיין אי-בערגעלאָזטער פאַמיליע: וועגען די ברידער, וועגען דער מוטער, פאָטער, ווייב. ווי אַזוי זיי לעבען, וועגען זייער בעל-הבית'יש-קייט. רעדט מיט ברען און שיינט אינגאַנצען פון די זכרונות, דאָס זענען די סאַמע ליכטיגסטע מינוטען זיינע. זיין געוועהנלי-כער צושטאַנד איז—אַ צושטאַנד פון שווערער מרה-שחורה, פון שווערע רעיונות. ער איז אַ מעלאַנכאָליקער.

ער האָט מורא פאַר אַנ'אָנפאַל פון שדים, וואָס ווילען איהם אַראָבפיהרען פון וועג. ער איז אַנ'אַסקעט און „היט זיך פאַר דער פאַמיליע", אָבער בייגאַכט קומען איהם צו-חלום ווייבער, וואָס ווילען איהם פערפיהרען. דידאָזיגע ווייבער ווערען אונטערגעשיקט פון שדים.

—פאַרהאַן דאָ אַ סך שדים?—שרייט ער מיט זיין דיני-טשקען שניידיגען קול'כעל און קריכט אונטער דער בעט אַ קוק קהאָן, צי זיי זענען דאָ.

—פאַרהאַן! פאַרהאַן! אָט זענען זיי!

בעקומט ער אַנ'אַטאַק.

היט אייערע קעשענעס. וואָרום די גאַנצע צייט דרעהט זיך דאָ אַרום דעמידאָוו, אַ קלעפּטאָמאַן, איינער פון די אונגליק-

ליכסטע מענשען אויף קאַטאָרגע.

די חברים האָבען איהם געשלאָגען צו טויט און שאַל-סטוואָ האָט געשמיסען, אָבער ער האָט זיך נאָך אַלץ נישט אויס-געבעסערט. נאָך גאָר נישט לאַנג האָט ער בעקומען 52 ריטער, אָבער צו אַלעמענס בייזען וואונדער האָט דער דאָקטאָר קירילאָוו אַריינגענומען דעמדאָזיגען „אויסוואורף, וואָס וויל זיך גאָרנישט פערבעסערן", צו זיך אין לאַזאַרעט אַריין.

—אַך, אַזוי גאָר?—האָבען זיך אַלע געכאַפּט—איז ער גאָר אַ משוגענער! אַבי מיר האָבען איהם אַלץ געהאַלטען אין אויס-בעסערן.

און אָט איז אַ קרבן פון אונזערע שפּיטאָלען, אַ קרבן פון דער „תאוה, וואָס גיכער זיך אויסצושרייבען."

דאָס איז אַ שטומער בראָדיאַגע.

— סעמיאָן מיכאַילאָוויטש! וואָס מאַכסטו? — פרעגט איהם דער דאָקטאָר.

סעמיאָן מיכאַילאָוויטש שמייכעלט מיט אַ קעלבערנעם שמיי-כעל און קוקט ערגעץ אין ווינקעל אַריין.

—וואָס? ער איז טאַקי באמת שטום?

— ניין, ער איז קראַנק אויף אַנ'אַפּאַזיע-פאָרם. ער קאָן נישט ריידען, ער איז נישט בכח צו ענטפערן אויף די פראַגען.

שמייכעלט ער נאָר מיט אַ הילפלאָזען, עלענדען פיינלי-כען שמייכעל.

אין אַ לייכטערער מינוט, בשעת ער האָט אויף אַ קורצער צייט בעקומען די פעהיגקייט צו ריידען, האָט ער דערצעהלט דעם דאָקטאָר זיין לעבענסגעשיכטע.

ער איז נישט קיין בראָדיאַגע, ער איז אַ פויער פון נאָווגאָ-ראָדער גובערניע און הייסט סעמיאן מיכאַילאָוויטש גלוכאַרענקאָוו. אין דערהיים האָט ער אַ פאַמיליע. אין פּעטערבורג איז ער גע-גאַנגען אויף אַרבייט, דאָרט קראַנק געוואָרען אויף אַ טיפוס און געלעגען אין שפּיטאָל. פון שפּיטאָל האָט מען איהם אויסגעשרי-בען צו-פריה, בשעת ער איז נאָך געוועזן זעהר שוואַך. קיין פּרוטה געלד האָט ער נישט געהאַט, דעם פּאַספּאָרט האָט ער

אָבגעשיקט אַהיים „אויסצוטוישען״ און ער האָט בעדאַרפט געהן צו-פוס. באַלד ווי ער איז אַרויס הינטער דער זאַסטאַווע, האָט ער „פערלאָרען דאָס בעוואוסטזיין״ און דערנאָך איז מיט איהם „דאָס געשעהן״. האָט מען איהם געהאַלטען אין דער פּאָליציי, גע׳משפט, און אויף אַלע פראַגען האָט ער געשוויגען. און ער איז פערשיקט געוואָרען אויף אָנדערטהאַלבען יאָהר קאַטאָרגע און דערנאָך צו בעזעצען זיך אין סאַכאַלין, אַלס בראָדיאַגע ש ט ו מ ע ר.

דאָס איז די קליינטשקע געשיכטע, וואָס סעמיאָן גלוכאַ-רענקאָוו האָט אין אַ לייכטערער מינוט בעוויזען צו דערצעהלען דעם דאָקטאָר און זיך באַלד דערנאָך פון דאָסניי פערזונקען אין שווייגען, און פון דאָסניי האָט איהם גענומען שפּילען אויפ׳ן פּנים אַ שטילער טרויעריגער שמייכעל.

איבער דעם אַלעם—איבער דעם טראַגישען שווייגען פונ׳ם בראָדיאַגע ש ט ו מ ע ר, איבער די שטילע זיפצען, וואָס רייסען זיך אַרויס פון דער טיפעניש פון דער נשמה, איבער די שווערע קרעכצען, איבער דער זידלעריי פון די קראַנקע, איבער „זשיגאַנס״ מעשיות וועגען שפּילען, איבער דער פערשטיקטען הוסטען פון די שווינדזיכטיגע—הוסטען, אין וועלכע איהר הערט, ווי ביי מענשען ווערען די לונגען צוריסען אויף שטיקלעך—איבער דעם אַלעם שטעהט שטענדיג דער געשריי פון אַנ׳אַלטען משוגענעם סאָלדאַט.

אין קאָרסאַקאָווסקען לאַזאַרעט איז נישטאָ קיין איין אָרט, וואו עס זאָל צו אייך נישט דערגרייכען דערדאָזיגער שרעקליכער געשריי, וואָס לעכערט-דורך די נערוועז.

ער פער׳סמ׳ט די לעצטע מינוטען פון דעם גוסס אינ׳ם קליינינטשקען בעזונדערן קאַמערל.

לאָמיר אַריין אין אַזאַ קאַמערל.

אויפ׳ן בעט ליגט אַ מענש... אַ שאָטען, אַ זכר פון אַ מענשען... נישט קיין בלאַס, נאָר אַ ווייס געזיכט, פּונקט ווי מיט מילך אויסגעשמירט.

דער אָטעם רייסט זיך ארויס פון דער ברוסט מיט אַ כריפּעניש און פייפעריי.

ער ווערט דערשטיקט.

דער דאָקטאָר, וואָס האָט מיר געגעבען דערקלערונגען וועגען דעמדאָזיגען חולה, האָט דאָ בלויז געזאָגט:

—איהר זעהט אַליין!

—דאָקטאָר... דאָקטאָר...—רעדט קוים אַרויס דער קראַנקער אין אין דעם טאָן פון זיין בקשה קלינגט עפּיס קינדישעס, הילפלאָזעס, נעבעכדיגעס, וואָס כאַפּט-אָן ביים האַרץ — דאָקטאָר... שרייבּ מיר אויס, האָב רחמנות... שרייב מיר אויס מיענטע... פון מיענטע וועל איך צו די כחות קומען...

-גוט, גוט, מיין ליבער! איך וועל דיר אויסשרייבען מיענטע,—בערוהיגט איהם דער דאָקטאָר.

—אָט אַזוי. פון מיענטע... וועל איך באַלד...

צו אָוועגד איז ער געשטאָרבען.

פון דעמדאָזיגען קאַמערל געהען מיר איבער דורך אַ שמאָל קאָרידאָרל צום משוגענעם סאָלדאַט.

אַז מיר געהען איבער דאָס קאָרידאָרל, קלינגען קייטען. כון אַ בענקעל הויבען זיך אויף צוויי ארעסטאַנטען אין קייטען.

—וואָס אַזוינס? קראַנק

—ניקאַק ניעט. אונטערזוכען בעדאַרף מען—זיי וועלען געשמיסען ווערען!—מעלדעט דער נאַדזיראַטעל.

אין אַ קליין „איזאָלאַציאָנס-צימערל דערציהען זייערע לעצטע טעג אַ פּאָר מענשען.

אַנ׳אַלטער קאַטאָרזשניק פון סאָלדאַטען ענטפּערט אויף דער פראַגע, וויפיל האָט ער בעקומען אויף זיין לעבען רימענס און ריטער:

—72 מיליאָן, אייער דורכלויכט!

דאָ שטעלט ער זיך פּאָר פּאַר אַ פעלדפעבעל, דאָ פּאַר אַ פעלדמאַרשאַל, און דאָס גאַנצע לעבען זיינס שפּיגעלט זיך אָב אין זיין שוואַרצער משוגעת.

ער טהוט נאָר איין זאַך: ער פער׳משפט מענשען צו טויטשטראָף אָדער צום שמייסען.

—אַט דערדאָזיגער,—שרייט ער און ווייזט-אָן אויף אַ די-נער, אַרויסשלעפּענדיג דאָס צופליקטע משוגעים-העמד,—אַט דער-דאָזיגער האָט מיך געוואָלט בינדען! אויפהענגען זאָל מען איהם אין 24 שעה! און אַט דעם ווערט פערביטען די טויטשטראָף אויף 60 טויזענד שמיץ אָהן דער הילף פון אַ דאָקטאָר! שנעל'ער!

אויף דער צווייטער בעט שלאָפט איינגעקנוידערט דאָס איינציגע בעשעפעניש, וואָס ווערט נישט פער'משפט דורכ'ן אַל-טען פערריקטען סאָלדאַט—נישט צו טויטשטראָף, נישט צו שמיץ. דידאָזיגע בריאה הייסט „טשושקע".

אַ בלינדער זינלאָזער זקן.

—טשושקע, שטעה-אויף!—שרייט דער סאָלדאַט און פליקט-אויס טשושקע'ן עטליכע האָר פון די ברעמען.

טשושקע מאַכט גוואַלדען, כאַפּט זיך אויף און עפענט זיי-נע בלינדע אויגען.

—טשושקע, עסען ווילסטו?

אָבער טשושקע ענטפערט נישט.

דערהערט דעם דאָקטאָרס קול, הויבט ער זיך אָן בעדאַכטען.

—דאָקטאָר, האַ, דאָקטאָר!

—וואָס ווילסטו?

—מאַך מיר נייע אויגען

—גוט, איך וועל דיר מאַכען.

—וועןסטו מאַכען? נו, גוט.

און טשושקע ווערט פון דאָסניי אַנטשלאָפען, ווי אַ זקן, וואָס האָט שוין לאַנג פערלאָרען דעם שכל.

געהען מיר איבער אין דער פרויעןאָבטיילונג.

דאָ איז עטוואָס שטילער.

—פאָרט פרויען!—דערקלערט די אַקושערין.

די קינפעטאָרינס ליגען צווישען צוויי אידיאָטקעס, וואָס ריידען שמייכלענדיג וועגען זייערע חתנים.

דער געוועהנליכער היצרייד-שמועס ביי די סאַכאַלינישע ווייבער.

צום דאָקטאָר געהט-צו די גייסטיג-קראַנקע נענילע, אַ יונג ווייבעלע, זעהר פראַנטיש אויסגעפוצט.
—דאָקטאָר, ווערסט מיך באַלד אויסשרייבען?
—צו וואָס?
—איך האָב מורא, אַז דער נאַדזיראַטעל וועט דערוויילע נעהמען אַנ׳אַנדערע.
—וואָס-זשע האָסטו זיך אויסגעפוצט?
—איך וויל דאָך געהן צו איהם.
נענילע לאַכט.
—זי האָט קיין שום נאַדזיראַטעל נישט. היצרייד!—דער-קלערט מיר שטילערהייד דער דאָקטאָר.— דערצעהל בעסער, נע-נילושקע, פאַרוואָס מען האָט דיך אַהער פערשיקט? ער וויל וויסען.
נענילעס פנים ווערט באַלד טרויעריג.
—אַריינגעפּלאָנטערט מיך, אָך, זיי האָבען מיך אַריינגע-פּלאָנטערט. דאָס הייסט, ער אַליך, דער גזלן. גע׳טענה׳ס, מיר זאָלען געהן צוזאַמען. אַריינגעפּלאָנטערט און דערנאָך—רוף איהם קנאַקניסעל! און איך בעדאַרף זיין אַליין...
נענילע הויבט-אָן וויינען.
—אָבער ווייך נישט, דערצעהל ווי איז עס געווען.
—ווי איז עס געווען? ווי עס איז אַלעמאָל! דער קופּעץ איז געזעסען אָט אַזוי. אַ שכור׳ער קופּעץ געווען. די באָרד אויפ׳ן טיש! — נענילע לאַכט.—איך דרעה מיך אַלץ אַרום קופּעץ, גיס איהם אַלץ צו: „טרינק, דו אַזוינער-און-אַזוינער, שטיק כאָלערע דו!" און ער גנב׳עט זיך פון הינטען. צום קופּעץ גנב׳עט ער זיך — און דער קופּעץ איז טויט-שכור. כאַפּ איך איהם פאַר די הענד און האַלט. און ער—פאַר׳ן באָרד און באַק! אַ ציה געטהאָן אַהינטער דעם קאָפּ און איבער׳ן האַלז—כיק! אַי!
נענילע שרייט-אויס. מעגליך, אַז אין דערדאָזיגער מינוט האָט איהר פסיכיק פערלאָרען „איהר גלייכגעוויכט".
—און דאָס בלוט האָט גענומען גיסען... גיסען... אין וועגד-

טעל, אין מיר... קאָרטשעט זיך, נעבעך, דער קופּעץ... קאָרטשעט זיך אַזוי... האַרצרייסענדיג...

נעבילע הויבט-אָן וויינען, ווישט-אויס מיט'ן אַרבעל די טרעהרען און פּלאַצט-אויס פּלוצלונג מיט אַ געלעכטער.

— וואָס ווי־ן איך? שוטה איינע! אָט אַ שוטה, שוין איין מאָל אַ שוטה? מאוס פאַר זיך אַליין! איך האָב מיך צויאָמערט, מיידעלעך, און ווייס אַליין נישט פון וואָס? דאָקטאָר, לאָזט מיך געהן צום נאַדזיראַטעל.

—טראָפּענס צו צייהנוועהטאָג גיב מיר! — געהט-צו אַנ'אַנ- דער גייסטיג־קראַנקע.

אַנ'אומגליקליכע, דער'הרג'עט דעם מאַן און פערשיקט גע- וואָרען אויף קאַטאָרגע. משוגע געוואָרען אין דער ערשטער נאַכט פון דער חתונה.

— מיט פרויען טרעפט עס אַמאָל... מען האָט צו-פריה זי חתונה-געמאַכט... מעגליך, אַז דער מאַן, אַ שכור'ער, איז זיך שוין צו-גראָב בעגאַנגען, — דערקלערט דער דאָקטאָר.

— צונויפגעפּאָרט האָט מען אונז, — דערצעהלט זי מיט אַ נעבעכדיגען קול, — און אַ בעט מיט בלוט האָט מען אָנגעגאָסען. האָב איך דערזעהן דאָס בלוט, איז ער מיר געוואָרען... איז ער מיר נמאס-געוואָרען, האָב איך איהם גענומען און געקוילעט.

אין איהר גאַנצער פּאָזע לאָזט זיך זעהן עפּיס פיינליכעס, ליידענדיגעס.

אייגענטליך, טהוט איהר גאָרנישט וועה. אָבער דאָך פּאָ- דערט דאָס שטיקעלע בעוואוסטזיין אַנ'ענטפער, פאַרוואָס געפינט זי זיך אין אַזא צושטאַנד. און די אומגליקליכע קלערט אַליין אויס די סבה: דאָ, זאָגט זי, טהוען איהר וועה די צייהן און דאָ, אין אַ פינף מינוט אַרום, הויבט זי זיך אָן קלאָגען אויף אַ וועהטאָג אין קרייץ.

— שוין דער דריטער טאָג ווי איך קאָן מיך נישט איינ- בויגען! עס טהוט וועה!

—און די צייהן?

—די צייהן איז גאָרנישט, אָט דער קרייץ!

—זעהט איהר ביי וואָס פאַר א בעדינגונגען עס קומט-אויס צו אַרבייטען?—זאָגט דער דאָקטאָר מיט אַ זיפץ.

איך בין גאָרנישט נוטה צו מיינען, אַז דעם דאָקטאָר קי־רילאָוו זאָלען אויף לאַנג קלעקען די כחות צו קעמפען מיט די סאַכאַלינישע, עכט-„קאַטאָרזשנע" אומשטענדען.

פאַר די עטליכע מאָנאַטען צייט האָבען זיך איהם שוין צו-שטאַרק צושפילט די נערוועןָ.

און וויפיל מענשען זענען שוין אַנטלאָפען פון דאַנען, מענשען, וואָס זענען געקומען אַהער מיט'ן הייסען וואונש צו ברענגען כאָטש עפּיס אַ פערלייכטערונג די ליידענדיגע.

און דאָס טהוט זעהר באַנג.

אַזוינע מענשען, מענשען פון וויסען, מענשען פון אַרבייט, אויפגעקלערטע, הומאַנע און עהרליכע מענשען מיט אַ פיהלבאַרער און גוטער נשמה—אַזוינע מענשען זענען דאָך נויטיג סאַכאַלין.

שלעכטע מענשען ברענגט דאָך די שיף איבערגענוג יע־דעס יאָהר.

דער בית־עולם אויף קאַטאָרגע.

פון קאָרסאַקאָווסקען לאַזאַרעט איז נישט ווייט צום בית-עולם.

פאָהרען מיר צום „לייכטטורם".

דער בית-עולם ליגט אויף אַ באַרג נעבען קאָרסאַקאָווסקען לייכטטורם.

— שוין גענוג פאַר מיר, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, צייט שוין צום לייכטטורם!— זאָגט אַ שווערער חולה צום דאָק־טאָר, וואָס פרובט איהם טרייסטען.

וואָס איז דאָס פאַר אַ משונה׳דיגע פּראָצעסיע, וואָס ציהט זיך דאָרט איבער׳ן באַרג?

אַ צעהנדליג קאַטאָרזשניקעס שלעפּען אַ וואָגען. זיי ציהען איהם פאַר די האָליאָבלעס און שטופּען איהם פון הינטען, און אין וואָגען ליגט אַ גרויסע אומגעלומפּערטע, ווייסע, נישט-געמאָל-טע טרומנע און אַ לאָפּאַטע.

פון הינטען געהט זיי נאָך אַ לאַנגווייליגער נאַדזיראַטעל מיט אַ רעוואָלווער אויף אַ שנירעל.

דאָס איז די גאַנצע לויה.

—נו, נו, שלעפּט!—שרייען די קאַטאָרזשניקעס.

דאָס איז דאָס גאַנצע לויה-געזאַנג.

דידאָזיגע סאַכאַלינישע לויה נעהמט-אָן פיינליך ביי דער נשמה... אָט דער וואָגען, דער נאַדזיראַטעל, דיגרויע קורטקעס...

דער איינציגער מענש, וואָס וואָלט געקאָנט בעגלייטען דעם אונגליקליכען אין זיין לעצטער נסיעה, ליגט שוין אויך אין קבר.

דאָס איז אַ לויה פון אַ קאָלאָניסט.

פון אויפעריגקייט האָט ער געקוילעט זיין „מיטוואוינעריןֹ״, אַליין אַנטלאָפען פון שטוב און זיך פער׳סמ׳ט מיט „באָרץ״. זיין טרופּ האָט מען ערשט אין עטליכע טעג אַרום געפונען אין טייגע.

באָרץ איז אַ גיפטיגע פלאַנצונג, וואָס וואַקסט אין קאָרסאַ-קאָווסקען קרייז, אין דרום-סאַכאַלין. יעדער קאַטאָרזשניק האָט ביי זיך אַ באָרץ-וואָרצעל: „טאָמער וועט מען בעדאַרפען״. אַ סך האָ-בען מיר געוויזען דעמדאָזיגען וואָרצעל.

—צו וואָס פאַר אַ שוואַרציאָהר בעדאַרפט איהר עס האַל-טען דידאָזיגע מציאה?

—אַזוי איז שוין דער מנהג... מאלע וואָס עס מאַכט זיך... האָבען די קאָלאָניסטען געענטפערט מיט אַ שמייכעל, וואָס גאַט זאָל אויסהיטען דעם מענשען אַזוי צו שמייכלען.

לאָמיר אַראָבגעהן צו דער לויה.

דאָס וועגעל קריכט לאַנגזאַם אויפ׳ן באַרג.

צוגעפיהרט האָט מען עס צו דעם ערשטען אויסגעגראָבע־נעם קבר. אויף שטריק האָט מען אַראָבגעלאָזט די טרומנע. גע־נומען פון וואָגען די לאָפּאַטע, אָנגעשפּייט אין האַנד—און די ערד האָט געגומען קלאַפּען איבער׳ן דעקעל פון דער טרומנע.

עס קלאַפּט גאַנץ שטאַרק: דער באָדען איז דאָ אַ ליימיג־שטייניגער. נישט קיין ערד, נאָר שטיינדלעך, שטיקלעך ציגעל ליגען נעבען די אויסגעגראָבענע קברים.

שטילער און שטילער קלאַפּט די ערד... אויסגעוואַקסען אַ קליין בערגעלע. האָט מען אַריינגעזעצט אין איהם אַ נישט גע־מאָלטען צלם אָהן אַנ׳אויפשריפט, וואָס איז תיכף ומיד געמאַכט געוואָרען פון צוויי סלופּלעך.

ווער עס האָט זיך איבערגע׳צלמ׳ט און ווער נישט—און מען נעהמט זיך צוריק פאַר׳ן וועגעלע.

—איצט וועט זיין לייכטער צו געהן!

אַוועק שנעל און פערשוואונדען געוואָרען הינטער׳ן באַרג.

—שטילער, רוחות—דערטראָגט זיך אַ פערצווייפעלטער אויס־געשריי פון דעם מידען נאַדזיראַטעל.

—לייכטער! לייכטער!..—הערט זיך אונטער׳ן באַרג.

מיר שטעהען אויפ׳ן בית-עולם צווישען קברים אָהן נעמען.

—וואָס איז דאָס אַזוינס? פאַרהאַן אַזויפיל טויטע אין לאַזאַרעט?—קוק איך אַ פערגאַפּטער אויף דער מאַסע קברים־גריבער.

—ניקאָק ניעט!—ענטפערט דער פוהרמאַן-קאַטאָרזשניק און נעהמט-אַראָב דאָס היטעל.

—טהו-אָן דאָס היטעל, איך בעט דיך! אויפ׳ן בית-עולם זענען אַלע גלייך.

—ניקאָק ניעט, וואַשע—ראָדיע. דאָס האָט מען פריהער צו־געגרייט אַ זאַפּאַס פון קברים. נישט געווען וואָס צו טהאָן, קיין שיפען זענען נישט געקומען, האָט מען געשיקט גראָבען קברים. אַזוי וועט קיין צייט נישט זיין, מענשען וועלען אַוועקגעהן צו דער אַרבייט—וועט נישט זיין ווער עס זאָל גראָבען.

וואָס פאַר אַ מין נודנע בילד!

קליינינטשקע בערגעלעך, אויף וועלכע עס שטעהען עפּיס אַזוינע שטעקענס, אָנשטאָט צלמים. כמעט אויף קיין איין קבר איז נישטאָ קיין גאַנצער צלם.

אַבער דער גרעסטער טייל קברים זענען גאָר אָהן צלמים.

—ווער טהוט עס?

—די קאָלאָניסטען שלעפּען צום הייצען. ווארום ווער קאָן דאָס אַנדערש טהאָן? געהן אין טייגע פוילט מען זיך. שלעפּט מען פון דאַנען.

אָט איז אַ קבר—אפּנים, אַ פריינדליכע אַ נאָהענטע האַנד האָט מקבר-געווען. אינ׳ם צלם איז אַיינגעפּאַסט אַ הייליג בילדעל.

אָבער דער צלם איז גאַנץ, דאָס בילדעל איז נישטאָ.

אין ערגעץ אַ שמוציגען, פינסטערן, ליידיגען הייזעל בעט אפשר איצט פאַר דעמדאָזיגען הייליגען בילדעל עפּיס אַנ׳איינזאַמער קאָלאָניסט.

—און אפשר האָט עס עמיצער אַוועקגעשלעפּט און איך קאָרטען פערשפּילט?—זאָגט דער פוהרמאַן, פונקט ווי ער וואָלט געטראָפען אייערע מחשבות.

און איבער די אַלע קליינינטשקע אונבעקאַנטע קברים׳לעך אָהן נעמען, הויבט זיך דער טשוהונענער מאַסיווער צלם אויף דעם הויכען קבר פונ׳ם קופּעץ טימאָפיעיעוו. דערדאָזיגער קבר איז בעלעגט מיט שטיינער און אַרומגעצוימט מיט אַ הויכען פּאַרקאַן.

—מען האָט איהם געקוילעט!—דערקלערט דער פוהרמאַן.

—פאַרוואָס געקוילעט?

—פאַר זיין געלד.

און, זיך עטוואָס בעדאַכט, דערקלערט ער מעהר באריכות.

—מען האָט געזאָגט, אַז ער האָט געלד. האָט מען איהם דערפאַר טאַקי דער׳הרג׳עט. דאָ איז דאָס איינס-און-צוויי...

אַוועקגעהן וואָס גיכער פון דעם סאַמע נישט-ניחא׳דיגסטען בית-עולם אויף דער גאַנצער וועלט און אפילו אויף סאַכאַלין.

אָבער דאָ דאַרף זיין אַ „הייליגער קבר".

דער קבר פון נאַאומאָווא, אַ יונג מיידעל, אַ לעהרערין,

יענס מיידעל, וואָס האָט געגרינדעט דעם פּריוואט אין קאַראַסאַקאָווסק פאַר קינדער פון פערשיקטע קאַטאָרזשניקעס.

זי האָט זיך געלערנט אין פעטערבורג, האָט זי אַוועקגע-וואָרפען אַלץ מיט איינאַנדער און געקומען אַהער, דורכגעדרונ-גען מיט׳ן הייליגען געדאַנק און דורכגענומען מיט׳ן הייליגען וואונש אָבצוגעבען דאָס לעבען פאַר דידאָזיגע אָרימע אומגלי-קליכע קינדער, וואָס דאָס בייזע מזל האָט זיי אַהער פערטראָגען צוליב די פערברעכערישע סאַטעס.

זי האָט געהאַט ברייטע פּלענער, זי האָט געטרוימט פון אַרבייטס-קלאַסען פאַר קינדער, פון זונטאָג-שולען פאַר די קאַ-טאָרזשניקעס, פון לעקציעס...

זי האָט געאַרבייט מיט דער גאַנצער נשמה און זיך אָב-געגעבען דער זאַך ענערגיש, הייס. איהר איז געלונגען עפּיס אויפצוטהאָן. דער קאָרסאַקאָווסקער פּריוואט איז אַדאַנק איהר געגרינ-דעט געוואָרען.

אָבער קאָן אַ שוואַך מיידעל זיך ראַנגלען מיט דער סאַבאַ-לינישער איינגהערציגקייט, מיט דער סאַכאַלינישער טויטקייט, מיט דער סאַבאַלינישער גלייכגילטיגקייט צו דעם צווייטענס צרות?

דאָס יונגע מיידעל איז נישט בייגעשטאַנען דעם קאַמף מיט די ה"ה בעאַמטע, וואָס האָבען פיינדליך געקוקט אויף איהרע „אויפטהועכטסען". זי האָט נישט געקאָנט פערטראָגען די שווערע סביבה פון דער קאַטאָרגע און זיך דערשאָסען, איבערלאָזענדיג צוויי צעטעלעך.

איין צעטעלע: „שווער צו לעבען". אינ׳ם צווייטען האָט זי געבעטען, מען זאָל פערקויפען איהר ביסעל האָב-און-גוטס און דאָס געלד אָבגעבען אויפ׳ן פּריוט.

זאַלבעדריט זענען זיי געקומען אַהער—דריי חבר׳טעס, בע-גייסטערט דורך איין אידעע צו פערהעלפען פיצל-עס-איז די ליי-דענדיגע. האָט זיך איינע דערשאָסען, אַ צווייטע איז משוגע-גע-וואָרען און די דריטע האָט... חתונה-געהאַט מיט אַ געוועזענעם פעלדשער, פון די פערשיקטע. אַזוי פערשידען און אין פלוג— אויף איין און דעמזעלבען שטייגער—האָבען אַלע דריי געענדיגט.

שווער געווען אויסצוהאַלטען אַזאַ שווערע אַרבייט.

די „אינטעליגענץ" פון קאָרסאַקאָווסק האָט געמאַכט נאַאו-מאָוואַ'ן גאָר אַ געהויבענע לויה, הגם די סאַכאַלינישע רכילות, די ס...נישע „פלאָטקעס", וואָס קאָנען בשום אופן נישט פערשטעהן, ווי אַזוי קאָן מען דאָס אַוועקשענקען אַ לעבען עפּיס אַ קאַטאָרגע—האָבען דער גרויסער מערטירערין נישט געשוינט אפילו אין קבר.

—דערדאָזיגער קבר... ער בעדאַרף זיין דאָ... אָבער וואו איז ער?

—דאָרטען, מסתמא!—האָבען מיר געזאָגט די הערן „אינ-טעליגענטען".

און נאָך נאַאומאָוועס טויט זענען קוים-קוים אַוועק צוויי יאָהר.

דער פריאַמורער גענעראַל-גובערנאַטאָר האָט צוגעשיקט אויף נאַאומאָוועס קבר אַ גרויסאַרטיגען מעטאַלישען קראַנץ מיט אַ שע-נער אויפשריפט אויף אַ מעשענעם ברעטעל.

הענגט דערדאָזיגער קראַנץ אין... דער פּאָליציי.

—מען קאָן נישט אויפהענגען—מען וועט אַוועק'גנב'ענען.

טאָ וואו האָט מען איהם געזאָלט אויפהענגען?

דאָס איז דער סוף מיט'ן הייליגען קבר, וואָס געפינט זיך צווישען זינדיגע קברים אָהן נעמען.

די טורמע.

דער „טאָג" אין טורמע הויבט זיך אָן פון אָווענד, בשעת עס ווערט בעשטימט די „קאָמאַנדע"—די צוטיילונג פון אַרבייטער אויף אַרבייט.

וועלען מיר אויך, אַלזאָ, אָנהויבען אונזער „טאָג אין טורמע".

די קאָמאַנדע.

אַ קאַנצעלאַריע אין טורמע. דאָס אויסזעהן—ווי אין אַ גע-וועהנליכֿען צירקעל. פינסטערליך און שמוציג.

די שרייבערס פון קאַטאָרזשניקעס סקריפּען מיט די פּע-דערס, זיי שרייבען און שרייבען-איבער די אונצעהליגע פּאַפּי-רען אויף סאַכאַלין: ראַפּאָרטען, בעריכטען, מעלדונגען, פּערציי-כֿנונגען, אויסצוגען, נאָטיצען.

עס קומט-אַריין דער סמאָטריטעל, אַלע הויבען זיך אויף פון די ערטער און פערנויגען זיך.

דער עלטערער נאַדזיראַטעל דערלאַנגט דעם סמאָטריטעל אַ פאַרטיגען פּלאַן פון די מאָרגענדיגע אַרבייטען פאַר די קאַ-טאָרזשניקעס.

—אַזויפיל און אַזויפיל צום אָנדלאָדען די שיף. אויף טשעשלערישע אַרבייטען—אַזויפיל. צום שלעפּען האָלץ, קלעצער... אין די ווערקשטאַטען... אָט וואָס, ברודערל, איקס איגרעקאָוויטש דזעט האָט געבעטען, מען זאָל איהם שיקען מענשען איבערצו-גראָבען דעם גאָרטען.

—נישטאָ קיין מענשען, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע. די אַלע מענשען זענען פערנומען.

—ניש׳קשה, שיק אַ מענשען זעקס. וועסט זאָגען, אַז זיי אַרבייטען ביי די טשעשלערישע אַרבייטען. ווייטער האָט אַלפע אָמעגאָוונע געבעטען, מען זאָל איהר צושיקען אַ צוויי. מען קאָן נישט אָבזאָגען. און דאָ דרעהט זיך אַלץ אַרום דער קאָנטראָלער: ווייז איהם אַ רעכֿנונג פון מענשען. כאָטש נעהם און צורייס זיך! נו, מילא, זאָלסטו איהר שיקען אַ צוויי מענשען פון יענע, וואָס זענען בעשטימט צו דער אויסלאָדונג...

די „קאָמאַנדע״ איז געענדיגט.

עס הויבען-אָן אַריינקומען די נאַדזיראַטעלעס.

—וואָס ווילסטו?

—איוואַנאָוו, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, זידעלט זיך זעהר. זאָגסט איהם אַ וואָרט, זאָגט ער דיר צעהן. עס איז ממש אַ חרפה!

—האַק איהם אַריין אין קאַרצער. אויף דריי טעג אויף ברויט און וואַסער. און דו?

—פעטראָוו בושעוועט פון דאָסניי.

—האַק איהם אַריין אין קאַרצער! אַלע?

—טאַק טאָטשנאָ, אַלע.

—רוף-אַריין די אַרבייטער.

פאַלט-אַריין אַנ׳עולם אַרבייטער. זיי פערנויגען זיך און שטעלען זיך ביי דער טהיר. איינער פון זיי איז אין קייטען.

—וואָס ווילסטו?

—איך געפין מיך נאָך ביי דער אויספאָרשונגס-מאַכט. מען וויל מיר אפשר איבערלייענען דעם אורטייל?

—אַ, געה צום שרייבער. וואַסיליעוו, לייען איהם איבער.

דער שרייבער שטעהט-אויף און לייענט-איבער אויף דער-גיך אונטער דער נאָז דעם אורטייל.

—דאָס פריאַמורער קרייז-געריכט... נעהמענדיג אין בע-טראַכט... דאָס אַוועקגעהן אַליינוויליג... מיט דער פערלענגערונג פונ׳ם טערמין... אויף 10 יאָהר!—פליהען-אַדורך ווערטער.—ביזט אַ גוג אָטנער?

—טאַק טאָטשנאָ, אַ גראַמאָטנער!

—שרייב זיך אונטער.

דער קאַטאָרזשניק אין קייטען שרייבט זיך אונטער—אויך אַזוי פויל און גלייכגילטיג, ווי ער האָט אויסגעהערט,—אַז איהם איז פערלענגערט געוואָרען די קאַטאָרגע אויף 10 יאָהר.

פונקט ווי נישט איהם מיינט מען דאָס.

—מען קאָן אַוועקגעהן?—פרעגט ער האַרב און בייז.

—קאָנסט אַוועקגעהן.

—וועט ווידער אַנטלויפען, דער בעסטיע!—בעמערקט דער סמאָטריטעל.

לויט די געזעצען פון דער קאַטאָרגע, בעדאַרף „אַנ׳אָנ-שטענדיגער" קאַטאָרזשניק אויסהערען יעדען אורטייל רוהיג, גלייכ-גילטיג, ווי נישט איהם מיינט מען דאָס. ער טאָר נישט אַרויס-ווייזען קיין שום אויפרעגונג. דאָס ווערט געהאַלטען פאַר אַ „גו-טען טאָן". אין פאַל פון זעהר אַ שווערען פסק-דין דערלויבט די קאַטאָריע אויסצוזידלען דעם סוד. אָבער יעדע „שוואַכקייט" אין אזאַ מינוט רופט-אַרויס ביי די קאַטאָרזשניקעס פעראַכטונג. און דערפון נעהמט זיך „די גלייכגילטיגקייט" צום אורטייל. אין דער אמת׳ן אָבער האָבען זיי גרויסע יסורים פון יעדער טערמין-פער-לענגערונג. זיי קומט עס אויס נישט בערעכטיגט און האַרב. „10 יאָהר—פאַר 7 טעג!" איך האָב אַליין געזעהן אַ קאַטאָרזשניק, וואָס האָט אויפ׳ן סאַמע רוהיגסטען אופן אויסגעהערט דעם פסק-דין מיט דער פערלענגערונג אויף 15 יאָהר, אַז מיר האָבען זיך אָבער פונאַנדערגעשמועסט אויג-אויף-אויג, אָהן עדות, האָט ער וועגען דעמדאָזיגען פסק-דין נישט געקאָנט ריידען אָהן טרעהרען: „אַ פערפאַלענער מענש בין איך איצט! וואָס בלייבט מיר איצט צו טהאָן? שוין אויף אייביג." און אַזויפיעל אַנגסט האָט זיך געהערט אינ׳ם טאָן פון דעמדאָזיגען „אויסוואורף", וואָס האָט רוהיג אויסגעהערט דעם פסק-דין און אפילו „מיט׳ן אויג נישט אַ פינטעל געטהאָן."

—פאַרהאַן נאָך אַנ׳אורטייל. ווער הייסט דאָ פעדאָר ניע-פאָמניאַשטשי?

—איך!—רופט זיך אָב אַ בלינדליכער פויערל.

—דו האָסט געוואָלט אויפדעקען דיין אמת׳ן נאָמען?

—יאָ.

—נו, טאָ הער!

דער שרייבער הויבט-אָן ווידער מורמלען אונטער דער נאָז דעם פסק-דין:

—דער קרייזגעריכט... די מעלדונג פון פעדאָר ניעפאָמניאַ-שטשי... וואָס איז פער׳משפט געוואָרען אויף פיר יאָהר פאַר

שלעפעריי... אַז ער זאָל אָנערקענט ווערען פאַר אַזאַ און אַזאַ פערשיקטען קאָלאָניסט... נעהמענדיג אין בעטראַכט די נישט-עהנליכע סמנים... פעדאָר ניעפּאָמניאַשטשיס אויגען זענען בעציי-כענט פאַר בלויע... און דער פערשיקטער קאָלאָניסט האָט גאָר גרויע... אַ גרויסע נאָז... האָט דער קרייזגעריכט בעשטימט אָבּ-צוּוואַרפען... געהערט? אָבגעזאָגט!

—נישט אַרויסגעקומען, הייסט עס, מיט דער נאָז,—שמיי-כעלט ביטער ניעפּאָמניאַשטשי.—קומט איצט אויס, אַז איך בין נישט איך!..

—אַ גראַמאָטנער?

—טאַק טאָטשנאָ, אַ גראַמאָטנער. אָבער איך קאָן ביינאַכט נישט שרייבען. איך האָב היהנערשע בלינדקייט. מען האָט מיך אַהער געפיהרט פאַר דער האַנד.

—נו, רעכט, וועסטו מאָרגען אונטערשרייבען! טראָג זיך אָב!

—הייסט עס, צוריק אין טורמע?

—אַזוי הייסט עס!

—עך, גאָט אין הימעל!—וויל ניעפּאָמניאַשטשי עפּיס זאָגען, אָבער ער האַלט זיך איין, גיט פערצווייפעלט אַ מאַך מיט דער האַנד און לאַנגזאַם, מיט טריט פון אַ בלינדען, געהט ער אַוועק צו דעם עולם קאַטאָרזשניקעס.

אויף קיינעם מאַכט עס נישט קיין שום איינדרוק—נישט דער פסק-דין און נישט די בעמערקונג. אויף דער קאַטאָרגע איז „יעדער נאָר פאַר זיך".

—נו, וואָס ווילט איהר?—ווענדט זיך דער סמאָטריטעל צו אַ מחנה קאַטאָרזשניקעס.

—דעם טערמין געענדיגט.

—אַ, איהר געהט אין דער קאָלאָניע? נו, ברידער, אויף ווידערזעהן. איך ווינש אייך. זעהט, איהר זאָלט זיך גוט אויפ-פיהרען. אַנישט, וועט איהר ווידער אַריינפאַלען אַהער.

—מיר דאַנקען אייך זעהר!— נויגען זיך די קאַטאָרזשניקעס, וואָס האָבען געענדיגט דעם טערמין.

—אַ העלפט פון זיי וועט באַלד צוריקקומען אין טורמע,—

בערוהיגט מיך דער סמאָטריטעל.—נו, וואָס ווילסטו!

דער עולם קאַטאָרזשניקעס איז אַוועק. פאַר׳ן טיש שטעהט עפּיס אַ פויערל.

— געענדיגט היינט דעם טערמין, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע. לאָזט מען מיך אָבער נישט. מיט אַ האַק האָב איך...

— אַ קאַזיאָנע האַק איז ביי איהם פערפאַלען געוואָרען, — דערקלערט מיר דער עלטערער נאַדזיראַטעל.

—וואָס, האָסט זי פער׳שכור׳ט?

—ניקאַק ניעט. איך טרינק נישט.

—ער טרינקט נישט?—האָט ווי פון דער ערד אַרויס בעשטעטיגט דער נאַדזיראַטעל.

—די האַק דידאָזיגע האָט מען מיר אַוועקגע׳גנב׳עט.

—ווער זשע האָט אַוועקגע׳גנב׳עט? ווייסט דאָך מסתמא! קאָן איך דען זאָגען, ווער? איהר ווייסט דאָך אַליין, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, וואָס מען טהוט פאַר אַזעלכע זאַכען, ווען מען זאָגט-אויס.

—דאָס איז דיר אַ פּאָלקעל אַ ביסעל, ווענדט זיך צו מיר דער סמאָטריטעל מיט גאַל.—גנב׳ענען איינער ביים צווייטען, און זאָגען—טאָר מען נישט! נו! וואָס, ברודער, ווילסטו נישט זאָגען, טאָ זיך, ביז וואַנען מען וועט געפינען דידאָזיגע האַק. האָסט געהאַט אַ לאַנגען טערמין?

—צעהן יאָהר!

—דערלויבט מיר אייך צו מעלדען,— נעהמט זיך אָן עמיצער פון די שרייבער. — ער האָט דאָ אַ ביסעל געלד, וואָס ער האָט פערדינט. אפשר וועט מען קאָנען אַראָברעכענען פאַר דער האַק?

— טאַק טאָטשנאָ, פאַרהאַן געלד! — כאַפּט זיך אָן דאָס פויערל, ווי אַ מענש, וואָס טרינקט זיך, אָן אַ שטרויעלע.

אויף זיין פּנים ווייזט זיך שמחה, האָפנונג.

— נו, גוט, זאָל זיין אַזוי. אַראָברעכענען פאַר דער האַק. בעפרייען איהם, געה צו אַלדי שוואַרציאָהר!

—איך דאַנק אייך זעהר, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!

און מיט דערדאָזיגער „ברכה״ געהט אַוועק דאָס פויערל „אַנצוהויבען אַ נייע לעבען.״

זיין אָרט ביים טיש פערנעהמט אַ קאַטאָרזשניק אין אַ צו-ריסענעם בושלאַט מיט אַ צו׳מזיק׳טען פנים.

— וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע! האָט רחמנות! לאָזט מיך נישט אומברענגען! — ער רעדט נישט, נאָר ער יאָמערט.

— וואָס איז מיט איהם אַזוינס?

— מען האָט איהם ווידער געשלאָגען, — מעלדעט דער עלטע-רער נאַדזיראַטעל.

— אָט זעהט איהר שוין? — ווענדט זיך צו מיר דער סמאָ-טריטעל — וואָס קאָן איך טהאָן מיט איהם? וואוהין איך פיהר איהם נישט איבער, שלאָגט מען איהם אומעטום. פשוט מען הרג׳עט איהם צו טויט.

— טאַק טאָטשנאָ! — בעשטעטיגט אויך דער נאַדזיראַטעל. —

אינ׳ם אַלגעמיינעם קאַרצער האָב איך איהם אַריינגעזעצט, ווי איהר האָט געהייסען. בעגאַנגען כלומר׳שט אַ פערברעכען*). האָט מען איהם נישט געגלויבט און דאָרטען אויך געשלאָגען מכות רצח. אויף דער אַרבייט לאָז איך איהם שוין נישט, דאָ קאָן איך איהם שוין אינגאַנצען אַוועק׳פטר׳ען.

דעם מענשען, וואָס האָט פערדינט אַזאַ מין האַס פון די קאַטאָרזשניקעס, איז מען חושד, אַז ער האָט אויסגעגעבען פאַר נאַטשאַלסטוואָ דאָס אָרט, וואו עס האָבען זיך בעהאַלטען צוויי אַנטלאָפענע קאַטאָרזשניקעס.

און אַ נוציגער מענש געוועזן! — רוימט מיר איין אויפ׳ן אויער דער סמאָטריטעל. — דורך איהם האָב איך געוואוסט אַלץ, וואָס עס טהוט זיך אין טורמע.

און אָט איז דער „נוציגער מענש״ געשטאַנען איצט פאַר

*) דאָס הערט עפּטער געטהאָן · דעם מסור בעשטראָפט מען כלומר׳שט, צו פערפיהרען דעם עולם, מען זאָל מיינען, אַז נאַטשאַלסטווא האָט איהם נישט ליב. טיילמאָל בעט אפילו דער מסור, וואָס איז אַריינגעפאַלען אין חשד ביי די קאַטאָרזשני-קעס, מען זאָל איהם שמייסען, ווארום אַנישט, הועט מען איהם דער׳הרג׳ענען.

אונז אַ צו׳מויק׳טער, אַ הילפלאָזער און אַ פערצווייפעל׳טער.

די קאַטאָרגע שלאָגט איהם. די, וועמען ער איז נוצליך געוועזן—וואָס קאָנען זיי טהאָן איצט מיט דער בייזער האַרטער קאַטאָרגע, וואָס וויל איהם דאָס נישט שענקען!

— זאָל מען זיי בעשטראָפען, צום ביישפיל, וועלען זיי נאָך אָנהויבען איהם שטאַרקער צו שלאָגען. דעמאָלט וועלען זיי איהם זיכער דער׳הרג׳ענען.

—זיי וועלען דער׳הרג׳ענען, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע,— רעדט דער מסור אין גרויס מרה-שחורה—זיי וועלען מיך זיכער דער׳הרג׳ענען.

—זאָג כאָטש ווער האָט דיך געשלאָגען? ווער איז דאָרט דער גאַנצער מאַכער.

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, האָט רחמנות—קאָן איך דען זאָגען? אַ סוף. שוין גענוג פאַר מיר ביז איצט! קיין איין טאָג וועל איך נישט אויסלעבען. זיי וועלען מיך איינגאַנצען דער׳הרג׳ענען.

—זעהט איהר, זעהט איהר! וואָס פאַר אַ מנהגים, וואָס פאַר אַ פאָראָנדקעס. וואָס פאָרט קאָן איך מיט דיר טהאָן?

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!—און דער אונגליקליכער איז זיך מכין אַ פאַל טהאָן צו די פיס.

—מען בעדאַרף נישט, מען בעדאַרף נישט.

—פיהרט מיך אַוועק פון דאַנען, וואו איהר ווילט. אין לאַגער שיקט, כאָטש אויפ׳ן אָכטער ברעג. איך האָב שוין מעהר קיין כח נישט אויסצוהאַלטען די טויט-קלעפ. קיין איין גאַנץביינדעל נישטאָ אין מיר. מען האָט מיר אַלץ אויסגעשלאָגען. וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, איך וועל זיך אַ טויט מאַכען!

אין זיין קול פיהלט זיך פערצווייפלונג—ער איז גרייט צו בעטהן אויף אַלץ, וואָס מען וויל.

דער סמאָטריטעל פערטראַכט זיך.

—גוט. זאָל מען איהם מאָרגען אָבשיקען אין 2-טען ציר-קעל. זאָל ער שלעפען האָלץ פון טייגע

דאָס איז איינע פון די סאַמע שווערסטע אַרבייטען, אָבער

דער אונגליקליכער איז צופרידען דערמיט, ווי מיט אַ יום-טוב: ער ווערט דערלויזט.

—איך דאַנק אייך זעהר, וואַשע וויסאָקאָ...

—וואָס נאָך?

—הייסט, מען זאָל מיך אויף דער היינטיגער נאַכט אַריינזעצען אין איינצעל-קאַרצער. מען וועט מיך ווידער שלאָגען.

—זאָל מען איהם אַריינזעצען!—זאָגט דער סמאָטריטעל.

—אַ גרויסען יישר!

אָט איז אַ מענש, אָט איז אַ לאַגע—דער איינצעל-קאַרצער, וואָס אַלע שרעקען זיך פאַר דעם, איז ביי איהם ממש אַ גן-עדן.

—אַלץ?

—טאַק טאָטשנאָ, אַלץ

—נו, איצט לאָמיר געהן אין טורמע אויסרופען די פאַמיליעס, אויסהערען די אָוענד-תפילה—און שלאָפען! צוליב דעם, וואָס מען האָט אויסגעלאָדען די שיף, וועלען די מענשען געהן זעהר שפעט שלאָפען—קוקט דער סמאָטריטעל אויפ'ן זייגער.—עלף, און מאָרגען פיר אַ זייגער פאַרטאָג פערבעט איך אייך צו דער אַרבייטסצוטיילונג.

די טורמע ביינאַכט.

אַ קאַלטע פינסטערע נאַכט, אָהן אַ לבנה. אויבען לייכטען בלויז שטערען.

איבער'ן גרויסען טורמע-הויף שעמערירען וואו-ניט-וואו פייערלעך פון לאַמטערנעס.

עס איז פינסטער, ווי אין אַנ׳אויג, אָבער עס פּיהלען זיך מענשען דערביי, עס פיהלט זיך זייער אָטעם.

מיר בלייבען שטעהן פאַר אַ הויכען שוואַרצען סילועט פון עפּיס אַ בנין: דאָס איז אַ קליין קלויסטערל אויפ׳ן מיטען הויף.

— די היטלען אַראָב! — הערט זיך אַ קאָמאַנדע. — צו דער תּפילה זענט גרייט. הויבט-אָן!

מען הויבט-אָן זינגען אין דערפינסטער.

עס זינגען הונדערטער מענשען און מען זעהט זיי נישט.

עס הערען זיך שטימען פון רעכטס, פון לינקס און פון ווייט ערגעץ...

פונקט ווי דידאָזיגע פינסטערניש אַליין וואָלט אָנגעהויבען זינגען.

דאָס איז דער הימן פון אויפלעבונג, דאָס נצחון-ליד פון לעבען איבער׳ן טויט. און ביי וואָס פאַר אַ סיטואַציע! דאָס האָט געמאַכט אַנ׳אונגעוועהנליך שטאַרקען רושם.

אַנ׳אונגעזעהענער כאָר האָט אויסגעזונגען נאָך עטליכע תפילות און מען האָט אָנגעהויבען אויסצעהלען די אַרעסטאַנטען.

צוליב דעם, וואָס איז געווען שפּעט, האָט מען די אַרע-סטאַנטען בלויז געצעהלט און נישט אויסגערופען ביי די נעמען.

די נאַדזיראַטעלעס זענען אַדורכגעגאַנגען די רייהען און אי-בערגעצעהלט די אַרעסטאַנטען, צוטראָגענדיג די לאַמטערנעס צום פּנים.

פון דערפינסטער שווימען-אַרויס אויף אַ רגע אַלטע, יונ-גע, מידע, באַנדיטישע, העסליכע און געוועהנליכע פּנימ׳ער — און ווערען תיכף ומיד צוריק פערזונקען אין דער פינסטערניש.

אין עק פון יעדער אָבטיילונג האָט אַ לאַמטערנע בעלויכ-טען אַ ריין-אָנגעטהאָנענעם סטאַראָסטע.

—פינפאונזיבעציג? —פרעגט דער נאַדזיראַטעל.

—פינפאונזיבעציג? —ענטפערט דער סטאַראָסטע.

דער עלטערער נאַדזיראַטעל מאַכט אַ סך-הכל און גיט-איבער דעם סמאָטריטעל, אַז אַלע מענשען זענען דאָ.

—געהט שלאָפען!—

דער עולם האָט גענומען פּילדערן. די פינסטערניש אַרום האָט אַזוי ווי אויפגעלעבט. עס האָט זיך דערהערט אַ טופּערײַ פון פיס; דער עולם שמועסט, זיפצט-אָב און גענעצט.

מיד פאַר'ן טאָג, איילען די קאַטאָרזשניקעס אין די קאַמערן אַריין.

— ווער געהט?—פרעגט די וואַך, וואָס שטעהט ביי דער קייטען-טורמע.

— ווער געהט?—פרעגט זי שוין גאָר אויף אַ הויכען קול, בשעת מיר דערנעהנטערן זיך.

—דער הער סמאָטריטעל! וואָס שרייסטו, וואָס!..

מיר זענען אַריין אין טויער.

דער גרויסער שלאָס ברילט, ווי אַ חיה, פון דער געעפענטער טהיר רייסט זיך אַרויס אַ שווערע לופט. מיר געהען-אַריין אין איינעם פון די „נומערן" פון דער קייטען-אָבטיילונג.

—אַרטיג! אויפשטעלען זיך!

אונזער קומען האָט אַזוי ווי אויפגעוועקט די דרעמלענדיגע קייטען.

די קייטען האָבען גענומען קלינגען, קלאַפּען, ריידען אויף זייער עקעלהאַפטען לשון.

עס האָט זיך געפיהלט שווער אין דערדאָזיגער קייטען-קלינגעריי, אין דערדאָזיגער טונקעלקייט פון דער קייטען-טורמע. איך האָב אַ קוק געטהאָן אויף דער וואַנד. פון ביידע זייטען האָבען זיך געצויגען עפּיס מאָדנע שאָטענס, פאַסען, פונקט ווי אַ ריזיגער שפּין וואָלט אַלץ בעוועבט מיט זיין ריזיגען שפּינוועבס, פונקט ווי אונגעהויער-גרויסע פלעדערמייז וואָלטען געהאַנגען איבער די ווענד.

דאָס זענען יעגל-צווייגען, מיט וועלכע מען האָט בעהאַנגען די ווענד, אָבצופרישען די לופט.

עס האָט געשמעקט מיט ווילגאָטש, מיט קאַלוזשעס און דושנעקייט.

די קייטען-אַרעסטאַנטען האָט מען אויסגערופען לויט די פאַמיליעס.

זיי זענען פאַרבייגעגאַנגען פאַרביי אונז און געקלונגען מיט די קייטען, און אויפ'ן וואַנד האָבען זיך בעוועגט משונה'דיגע ריזיגע שאָטענס.

אין איינעם פון די אָבטיילונגען האָבען זיך געפינען צוויי אַרעסטאַנטען, צוגעשמידט צו אַ טאַטשקע.ביידע קאַווקאַזער און ביידע זענען געשמידט, ווייל זיי האָבען געפרובט אַנטלויפען.

איינער פון זיי, אַ הויכער פעסטער מאַן מיט אַנ'אָפענעם פּנים, מיט מוטהיגע בליקען, וואָס אין זיי האָט זיך, וואַהרשיינ-ליך, קיינמאָל קיין שום שרעק נישט אָבגעשטעמפּעלט, האָט קלאַ-פענדיג מיט די קייטען, דורכגעפיהרט פאַרביי אונז זיין טאַטשקע.

דער צווייטער איז געלעגען אין ווינקעל.

—און דער, וואָס ליגט?

דער בעל-טאַטשקע האָט עפּיס אַרויסגעזאָגט מיט אַ שוואַ-כען אָבגעהאַקטען קול:

—קראַנק! זעהר און זעהר קראַנק! גאָר שוואַך געוואָ-רען!—האָט פּערטייטשט דער טאָטער-איבערזעצער.

בשעת דער תּפילה האָט ער זיך אויפגעהויבען און איז געשטאַנען אָנגעשפּאַרט אָן זיין טאַטשקע, אויקענדיג און קרעכצענ-דיג. ער האָט אויסגעזעהן ווי אַ שאָטען פון אַ ליידענדיגען מענ-שען, וואָס קלינגט מיט די קייטען ביי יעדער בעוועגונג.

איהר קאָנט זיך נישט פאָרשטעלען וואָס פאַר אַנ'איינ-דרוק עס מאַכט אַ מענש, ווען ער איז צוגעשמידט צו אַ טאַטשקע.

איהר קוקט אויף איהם און גאַפט קוקענדיג:

—צו וואָס פיהרט ער אַלץ אַרום די טאַטשקע?

און איהר זעהט בעשיינפערליך און גלויבט דאָך נישט אין דערדאָזיגער שטראָף.

געוועזען משונה צו הערען: אין „נומער" זענען פאַרהאַן ביי אַ 50—40 מענשען און עס זינגט אַ קליין כאָרל פון אַ זיבען-אַכט פּאַרשוין.

מיך האָט געוואונדערט, וואָס דער עולם האָט אין דער קייטען-אָבטיילונג נישט געזונגען די שטענדיגע פּסחא-תּפילה.

—פאַרוואָס? האָב איך געפרעגט דעם סמאָטריטעל.

—פערגעסען, מסתמא;
מענשען, וואָס האָבען אפילו פערגעסען, אַז עס איז פסחאַ
אויף דער וועלט!..

די קאָנאַנדערטיילונג אויף אַרבייט.

פינף אַ זייגער. ערשט נאָר-וואָס געגומען טאָגען.
אַ פראָסטיגער בעגינען. מיט אַ לייכטען דינעם לייכטער בע-
דעקט אַלץ דער טוי-געפריהר: די ערד, די דעכער, די טורמע-
ווענד.
אין די געעפענטע טהירען קנוילט זיך די פאַרע. מענ-
שען שיטען זיך אַרויס פויל, נישט אויסגעשלאָפען, נישט אויס-
גערוהט; זיי קראַצען זיך און גענעצען. אַנדערע טהוען-אָן אין
גאַנג זייערע שמאַטעס, מאַנכע קייען איין אייליניש דאָס ברויט.
עס שפירט זיך דאָ נישט די געוועהנליכע פרישקייט און
מונטערקייט פון אַן׳אַרבייטס-פריהמאָרגען.
די מענשען שטעלען זיך אויס אין שורות: טשעסלער צו
טשעסלער, געהילפס־אַרבייטער צו געהילפס-אַרבייטער.
די נאַדזיראַטעלעס שרייען-אויס פון פאַפירען די פאַמיליעס.
— דאָ!.. פאַרהאַן! — טראָגט זיך דער ענטפער פון אַלע
הויף-ווינקעלעך דורך אַלערליי טענער — דאָ פערשלאָפענע, דאָ
טריבע, דאָ בייזע.
— מאַכמעד-בעק-איסקאַנדער-אַלי-אָגלי! — פערכאַפט דער
אָטעם ביים נאַדזיראַטעל. — אַ, רוח איינער, וואָס פאַר אַ לאַנגער
נאָמען!

— געה שוין, שד איינער! מאַלאַיקע!*) דיך רופט מען, צי נישט? — שטויסען די קאָטאָרזשניקעס דעם קאַווקאַזער, וואָס האָט זיך פאַר דריי יאָהר צייט קאַטאָרגע נאָך אַלץ נישט אויס־געלערנט צו דערקאָנען זיין קלינגענדיגען „בעקישען" נאָמען אין דער גאָסלאָזער צודרעהטער איבערזעצונג פון נאַדזיראַטעל.

איבער דעם אַלעם שטעהט אין דער לופטען אַ הוסטעריי, אַ כריפעבדיגע, אַ כראָנישע, אַ טיפיש־קאַטעראַלע הוסטעריי.

אַ סך מענשען בעפאַלט אויפ׳ן פראָסט אַ „ציגיינערשער שווייס".

מען ציטערט, אַ ציינער אָן אַ ציין קלאַפּט.

מען קאָן זיך אַלץ נישט דערוואַרטען, מען זאָל שוין אַמאָל אַ געשריי טהאָן:

— מאַרש!

נאָך גאָרנישט לאַנג איז דידאָזיגע פריהיגע שעה, די שעה פון אַרבייטסצוטיילונג אויך געווען די שעה פון שטראָף.

אינמיטען הויף איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען די „קאָבילקע" און טאַקי דאָ, אויף די אויגען פון דער גאַנצער קאַטאָרגע, האָט דער תלין בעצאָהלט דעמיענינגען, וואָס איז בעגאַנגען עפּיס אַ פערברעכען, אָדער ער האָט נעכטען נישט אויסגעפילט זיין בע־שטימטע צאָהל אַרבייט.

און די קאַטאָרגע האָט געקוקט און... געלאַכט.

— אַ באַבע!.. שרייט ווי אַ חזיר׳ל! האָסט עס נישט ליב? — האָבען זיי בעגעגענט מיט געלעכטער יעדען געשריי פונ׳ם בע־שטראָפטען.

— אַ בילד פון אכזריות!

טיילמאָל האָט די קאַטאָרגע „עקזאַמענירט" די־יעניגע, וואָס האָבען געוואָלט פערדינען אַכטונג ביי זייערע חברים און ווע־רען אַנ׳„איוואַן", אַ קאַטאָרגע העלד.

---

*) מאַלאַיקע—דער נאָמען פון אַלע יונגע קאַווקאַזער. די אַלטע הייסן „באַבאַיעס".

לעגט מען אויף דער „קאָבילקע״ אַ פער׳עקשנ׳טען קאַטאָר־זשניק, וואָס האָט זיך געשוואָרען, אַז ער וועט זיך באין אופן אין דער וועלט נישט אונטערגעבען דער „נאַטשאַלסטוואָ״.

וואַרט מיט גרויס אינטערעס די קאַטאָרגע: ווי וועט ער זיך האַלטען אונטער די שמיץ.

צוזאַמענגעקוועטשט די צייהן, פערביסען ביז בלוט די ליפען, ליגט ער אויף דער „קאָבילקע״ און שווייגט.

נאָר ווילד קעהרט ער מיט די אויגען און די אָדערן אויפ׳ן האַלז גיסען זיך אָן מיט בלוט, און דאָס אַלץ דערצעהלט, וואָס פאַר אַ יסורים ער ליידט און וואָס קאָסט איהם דאָס שווייגען פאַר די אויגען פון דער גאַנצער קאַטאָרגע.

— צוועלף! דרייצעהן! פערצעהן! — צעהלט רוהיג דער נאַדזיראַטעל.

—שמיר נישט!.. קאַטעווע! שטאַרקער!—שרייט דער סמאָטריטעל, וואָס איז אויפגערעגט דורך דערדאָזיגער שווייגען-עקשנות.

האַקט דער תלין לאַנגזאַמער, לעגט ער דעם רוט שטאַרקער.

—פופצעהן!... זעכצעהן!..—צעהלט שוין דער נאַדזיראַטעל מיט גרויסע הפסקות.

אַ קרעכץ, אַ וועהגעשריי רייסט זיך אַרויס ביים אונגליקליכען.

„דורכגעפאַלען! נישט אויסגעהאַלטען!״

און די קאַטאָרגע פלאַצט-אַרויס מיט אַ מורא׳דיגען געלעכטער.

דער סמאָטריטעל קוקט מיט נצחון:

—געבראָכען די עקשנות!

טיילמאָל האָט די קאַטאָרגע געקוקט אויף דעם גאַנצען שמיץ-ענין, ווי אויף אַנ׳אינטערעסאַנטען און קאָמישען ספעקטאַקעל.

—איהר קוקט נאָר, חברה, וואָס פאַר אַ קונצען איך וועל מאָרגען בעווייזען, בשעת מען וועט מיך שמייסען. עס וועט זיין אַ טריאַטער-שפיל!—בעריהמט זיך עפּיס אַ „זשיגאַן״, וואָס האָט אַלץ פערשפילט אין קאָרטען, דערין שוין אויך די קליידער און די פייקע, וואָס נעהרט זיך מיט די ברעקלעך פונ׳ם קאַטאָרגע-טיש און שפילט דערפאַר די ראָל פון אַ פּאַיאַץ.

און די קאַטאָרגע וואַרט אויפ׳ן „טריאַטער-שפיעל״.

אויסגעהעדיג ממש פון אינערליכען, קוים איינגעהאַלטענעם געלעכטער, קוקט זי אויף די „קונצען" פון „זשיגאַן".

אַ סך האַלטען נישט אויס, שיסען-אויס אַ געלעכטער, פאַלען, קייכענדיג, אויף דער ערד: „אָי, איך האָב שוין, ברידערלעך מיינע, קיין כח נישט צו לאַכען".

און דער צרה׳דיגער „זשיגאַן" פאַיאַצעוועט אַלץ.

פאַלט פאַר׳ן סמאָטריטעל אויף די קניה, שווערט זיך, אַז ער וועט עס שוין מעהר קיינמאָל נישט טהאָן, בעט, מען זאָל רחמנות האָבען אויף איהם, „דעם יתום, כאָטש צוליב די קליינע עופ׳עלעך".

ער לאָזט זיך נישט לעגען אויף דער „קאָבילע", ער טאַכט גוואַלדען פריהער, איידער דער תלין נעהמט דעם רוט אין דער האַנד.

—אָי, טאַטעלעך מיינע, ס׳טהוט וועה! אָי, טאַטעלעך-מאַמעלעך, עס טהוט וועה!

—שטאַרקער האַק דער שעלמע! —קאָמאַנדעוועט דער צוקאָכטער סמאָטריטעל.

אָבער דער זשיגאַן, ליגענדיג אונטער די שמיץ, קלויבט אַלץ צו וואָס „קאָמישערע" אויסגעשרייען.

—אָי, באָבע-לעב! אָי, טאַטעלעך-מאַמעלעך!

און מיט׳ן בלוט און לייב בעצאָהלט ער זיך פאַר די ברעקלעך, וואָס פאַלען-אַראָב פון קאַטאָרגע-טיש.

ער האָט זיך קוויטירט, פערשאַפט דער קאַטאָרגע פערגעניגען.

די שטראָף איז געענדיגט, און דער „זשיגאַן"—עפּעטער קוים וואָס ער ריהרט זיך — מוז צוגעהן צו די זייניגע מיט אַנ׳אָנגעצויגענעם געמאַכטען שמייכעלע.

—נו, געמאַכט גוט?

נאָך גאָר נישט לאַנג, אַרויסגעהענדיג אין אַ פראָסטיגען בעגינען אויפ׳ן גאַניק, האָט מען געקאָנט הערען אַ יאָמערן און אַ קרעכצען, וואָס האָט זיך געטראָגען פון טורמע-הויף.

אָבער די אידעען פון אונזער גרויסען הומאַנעם יאָהרהונ-

דערט האָבען זיך דאָך געלאָזט שפּירען אויף סאַכאַלין
און דער סמאָטריטעל פון קאָרסאַקאָװסקער טורמע האָט
זיך ביטער געקלאָגט פאַר מיר, אַז מען לאָזט איהם איצט נישט
„אויסבעסערן" די פערברעכער.
אָט די בעגינען-שטראָף, אָט די עקזאַמענס און ספּעקטאַ-
קלען זענען שוין איצט לפי-ערך זעלטען אויף דער קאַטאָרגע.
די אַרבייטסצוטיילונג הויבט זיך אָן און װערט פערענדיגט
שטיל און רוהיג.
געענדיגט אויסרופען די אַרעסטאַנטען.
—מאַרש!
און די קאַטאָרזשניקעס—מיט העק, זעגען, שטריק, גיבען
זיך אַ ריס פון אָרט און לאָזען זיך לויפען, צו דערוואַרימען זיך
אין גאַנג.

די קייטען־טורמע.

די טורמע פאַר די מעהר-שװערערע פערברעכער װערט
אויף סאַכאַלין אָנגערופען די קייטען-טורמע, אָפיציעל הייסט זי
„טורמע פאַר אויספאָרשונגס-פערברעכער, קאָרעקציאָן-טורמע". יענע
טורמע, װאו עס געפינען זיך געװעהנליכע פערברעכער און אַזוי-
נע, װאָס האָבען געענדיגט דעם טערמין פון דער „אויספאָרשונגס-
טורמע", װערט אָנגערופען „פרייע טורמע", מחמת די, װאָס זי-
צען דאָרטען, געהען אויף דער אַרבייט אָהן אַ װאַך, אונטער דער
שמירה פון איין נאַדזיראַטעל.
— מיר האָבען אַ שלעכטע „קייטען-טורמע"! — האָט מיר

פריהער מתרה-געווען דער סמאָטריטעל.—מיר בויען אפילו אַ נייע, אָבער מיר קאָנען זיך נישט דערבויען.

און צו בעווייזען מיר, וואָס פאַר אַ שלעכטע טורמע דאָס איז, פיהרט מיך דער סמאָטריטעל אין דער ליידיגער אָבטיילונג, וואָס האַלט זיך אין איבערבויען.

—איהר ווילט זעהן? דאָס איז אַ וואַנד!—דער סמאָטריטעל שלאָגט-אַרויס מיט׳ן שטעקען שטיקער צופוילטען האָלץ.—אַז עס איז גאָר נישטאָ וואָס צו לויפען פון אַזאַ וואַנד! מען בעדאַרף נאָר אָבגעהן עטליכע טריט, דערנאָך צולויפען, אַ האַק טהאָן מיט׳ן קאָפּ אָן וואַנד — און דו ביזט שוין אויף יענער זייט. די לופט איז אַ שווערע. ווינטער איז קאַלט. בכּלל אַ בלאָטיגע טורמע.

עס ברילט אַ גרויסער פערזשאַווערטער שלאָס.

—אַרטיג!—שרייט-אויס דער נאַדזיראַטעל.

עס קלינגען קייטען און ביי די נאַרעס וואַקסט-אויס אַ שורה קאַטאָרזשניקעס.

דעם ערשטען טאָג פּסחא זענען פון טורמע אַנטלאָפען צוויי אַרעסטאַנטען, נישט-געקוקט דערויף, וואָס די גאַנצע טורמע האָט געגעבען „איהר אַרעסטאַנטיש עהרנוואָרט״ און דערפאַר זענען איצט אַלע געשמידט.

עס איז פייכט און דושנע. דער ריח פון די יעגל-צווייגען, מיט וועלכע עס זענען בעהאַנגען די ווענד, פרישט עטוואָס אָב די איינגעשלאָסענע לופט.

קיין שום ווענטילאַציע.

עס שמעקט מיט פּוסטקע, מיט שטאַל.

קיין שום זכר כאָטש פון עפּיס, כאָטש פון אַרעסטאַנטישער בעל-הבית׳ישקייט. נישטאָ קיין שום שטרעבונג צו איינאָרדנען זיך כאָטש פיל-עס-איז.

אפילו די שטענדיגע אַרעסטאַנטישע קופערטען וואַרפען זיך אויך זעהר זעלטען אין די אויגען.

ליעדיגע נאַרעס מיט צונויפגעוויקעלטע שמוציגע מאַטראַצען ביי די קעפּ.

איבער דידאָזיגע ליעדיגע נאַרעס שפּאַצירט-אַרום אַנ׳אַרומ-

געפליקטע קאַץ, מיט אַנ׳אויפגעהויבענעם עק, הויט און ביין, און לאַשטשעט זיך צו די אַרעסטאַנטען.

די אַרעסטאַנטען האָבען זעהר ליב חיות: אַ קאַץ, אַ הונד מוז זיך געפינען אין יעדער „נומער". מעגליך, אַז זיי האָבען זיי טאַקי ליב בלויז דערפאַר, ווייל נאָר חיות בעציהען זיך צו זיי, ווי צו מענשען.

אינמיטען נומער שטעהט אַ טיש — אפילו נישט קיין טיש, נאָר אַ הויכע לאַנגע שמאָלע באַנק. אויפ׳ן באַנק איז אָנגעגאָסען, עס וואַלגערן זיך שטיקלעך ברויט און עס שטעהען נאָך נישט קיין צוגענומענע טשייניקעס.

מיר קומען-אַריין אַקוראַט אין יענעם צימער, וואו עס געפינען זיך די „טאַטשקעניקעס".

—נו-קאַ. ווייז נאָר דיין שפּיל-כלי!

דאָס נישט-געשמירטע וועגעל סקריפּעט, די קייטען פער-קלינגען אַ וועלט און דער „טאַטשקעניק" פיהרט אונז אונטער זיין טאַטשקע.

די טאַטשקע—אַ משא פון אַ פּוד צוויי — איז מיט אַ לאַנגער קייט צוגעשמידט צו די פיס-קייטען.

אַמאָל פלעגט זי צוגעשמידט ווערען צי די הענד-קייטען, אָבער איצט ווערען זעהר זעלטען אָנגעטהאָן קייטען אויף די הענד, סיידען אַז מען בעגעהט עפּיס אַנ׳אונגעוועהנליך פער-ברעכען.

וואוהין דער אַרעסטאַנט זאָל נישט געהן—אומעטום פיהרט ער די טאַטשקע.

מיט איהר שלאָפט ער אויף אַ בעזונדער בעטעל, אַוועק-שטעלענדיג זי אין ווינקעל אונטער׳ן בעט.

אויף וויפיעל יאָהר ביזטו פער׳משפט צו דער טאַטשקע?— פרעג איך.

—אויף צוויי. און ביז איהם האָט אַנ׳אַנדער טאַטשקעניק געשלאָפּען אויף דעמדאָזיגען געלעגער גאַנצע דריי יאָהר.

איך געה-צו צום געלעגער.

צוקאָפּענס איז דאָס האָלץ שטאַרק אויסגעריבען פון דער

קייט. פינף יאָהר בייסט די קייט דאָס האָלז...

— האָלז, און דאָס ווערט אויך צוריבען! — בעמערקט מיר מרה-שחורה׳דיג אַ קאַטאָרזשניק.

די שטראָף איז אַ שווערע—זי וואָלט גאָר געווען אונדער-טרעגליך, ווען די אַרעסטאַנטען וואָלטען זיך אַמאָל נישט אויסגע-רוהט פון איהר.

שווער איינצושמידען דעם אַרעסטאַנט אינגאַנצען, לחלוטין.

זיי שמירען-אָן די קייטען מיט זייף און שלעפּען זיי אַראָב פון די פיס מיט דער הילף פון די אַרעסטאַנטען. הגם דאָס טהוט שטאַרק וועה, און, בעפרייט פון די קייטען, בע-פרייען זיי זיך אויך פון דער טאַטשקע.

עס טרעפט אפילו, אַז די טאַטשקעניקעס אַנטלויפען.

—אַרבייטען זיי ביי אייך?

—ביי מיר יאָ, אין אַנדערע טורמעס נישט. וועסט גאָר-נישט מאַכען מיט זיי: דאָס איז שוין איין מאָל אַ פאָלק.

אַרום און אַרום—בייזע פנים׳ער. די אויגען לייכטען אָהן אַ שום האָפנונג. קאַלטע, בייזע, פערביטערטע בליקען—און אין זיי זעהט זיך גאַל און יסורים. אָט-אָט, דאַכט זיך, וועט פלאַצען די געדולד פון דידאָזיגע „געפּרובטע" מענשען.

איך וועל קיינמאָל נישט פערגעסען איין בליק.

פאַרהאַן צווישען די קאַטאָרזשניקעס אַנ׳אינטעליגענטער מענש, מיט׳ן נאָמען קאָזירעוו, אַ מאָסקווער, וואָס איז פערשיקט געוואָרען פאַר אַ דיסציפּלין-פערברעכען אינ׳ם מיליטערדינסט.

אַ סימפּאַטיש געזיכט. אָבער וואָס פאַר אַ מאָדנער, וואָס פאַר אַ שרעקליכער בליק!

אַזוי קוקט, וואַהרשיינליך, אַזאַ איינער, וואָס טרינקט זיך, בשעת ער שווימט-אַרויף צום לעצטען מאָל אויפ׳ן וואַסער און קוקט זיך אַרום—נישטאָ גאָרנישט, וואָס מען זאָל זיך קאָנען אָנהאַלטען דערויף. נישטאָ קיין שום הילף, נישטאָ גאָרנישט, איי-סער וואַלען און וואַלען. אָהן אַ שום האָפנונג, מיט אַ טויט-נודנעקייט אין אויג, קוקט ער זיך אַרום און געהט שווייגענדיג אַראָב צום גרונד, אָהן אַ קאַמף.

—נאָר גיכער!

און שווער איז צו קוקען אויף אַזאַ מין בליק. אָבער ווי איז שוין זיי אַליין?

פאַרהאַן צווישען די קייטען-אַרעסטאַנטען אַנטלאָפענע, רע־ציווידיסטען און אַזוינע, וואָס שטעהען אונטער אַנ׳אויספאָר־שונג.

—דו פאַרוואָס?

—צוליב אַ חשד אין אַ מאָרד.

—דו?

—פאַר אַ גנבה.

—דו?

—צוליב אַ חשד אין אַ מאָרד.

„צוליעב אַ חשד..." „צוליב אַ חשד..." „צוליב אַ חשד..."

—און דו פאַרוואָס?

—פאַר אַ מאָרד פון צוויי מענשען!—הערט זיך אַנ׳אָפענ־הערציגער שאַרפער ענטפער, וואָס ווערט געזאָגט מיט אַ פעסטען ענטשלאָסענעם קול.

—אַ קאָלאָניסט איז ער!—דערקלערט דער סמאָטריטעל.— שוין אָבגעווען זיין קאַטאָרגע-טערמין און איצט איז ער פון דאָסניי בעגאַנגען אַ מאָרד.

—וועמען-זשע האָסטו דער׳הרג׳עט?

—מיין מיטוואוינערין און אַ נאַדזיראַטעל.

—צוליב וואָס?

—האָט זיך אָנגעהויבען באַלעווען. מיט׳ן נאַדזיראַטעל זיך געבאַלעוועט. „איך וועל געהן און איך וועל געהן לעבען מיט׳ן נאַדזיראַטעל. וואָס פאַר אַ גליקען האָב איך מיט דיר, מיט אַ קאָלאָניסט אַ קאַטאָרזשניק".— „ווריאָש, — זאָג איך — וועסט נישט געהן". האָב איך זיך געבעטען ביי איהר רחמים, מיט גאָטס נאָ־מען זי פערשוואָרען. וואָלט זי טאַקי נישט געגאַנגען, איז אָבער דער נאַדזיראַטעל אַליין געקומען—און גענומען. „איך - זאָגט ער— וועל זי אַוועקפיהרען אויפ׳ן פּאָסט. דו לעבסט מיט איהר שלעכט. שלאָגסט זי". „ווריאָש, — זאָג איך, — הילצערנער קאָפּ דו! — מיין פינגער איז אויף איהר נישט געווען. און דיר וועל איך זי נישט

אָבגעבען. האָסט קיין שום פראַווע נישט אַוועקצונעהמען זי מיר!"
„ביי דיר,—זאָגט ער,—פרעגט מען נישט! טהו זיך אָן און קום!
וואָס קוקסטו אויף איהם?"—האָב איך זיי מתרה-געווען פריהער:
„טהוט עס נישט,—זאָג איך,—וואָרום דאָס וועט זיך ביטער ענדי-
גען." „אַהאַ,—זאָגט ער,—דו דערוועגסט זיך נאָך צו סטראַשען!
ביזט שוין, אפנים, לאַנג נישט געזעסען אין קאַרצער. איך וועל
נאָר איין פיפס טהאָן, וועסטו ביי מיר באַלד זיצען!" האָט ער
זי גענומען און אַוועקגעפיהרט...

דער קאָלאָניסט ווערט אויפגעציטערט ביי דער איינער
ערינערונג.

—האָט ער זי אַוועקגעפיהרט—און מיר האָט גענומען דרע-
הען דער מח. „וואַרט-זשע", טראַכט איך. האָב איך גענומען דעם
ביקס—אַנביקסעל האָב איך געהאַט. זיי זענען געגאַנגען מיט'ן
וועג או איך מיט דער טייגע, מיט'ן שטעגעלע, צו פערלויפען
פריהער דעם וועג. דערנאָך האָב איך מיך פערבאָרגען און אָבגע-
וואַרט זיי. זעה איך, זיי געהען און לאַכען. זי לאַכט אויך
מיט איהם... האָב איך באַלד געמאַכט אַנ'עק. פריהער איהם און
דערנאָך איהר—זי זאָל זעהן!

„געמאַכט אַנ'עק", האָט דער קאָלאָניסט גענומען נקמה פון
זייערע טרופעס. ער האָט זיי פשוט צושעטקעוועט מיט'ן מעסער.
אַ סך אָנגעקליבענע גאַל, פערביטערונג האָט זיך געלאָזט זעהן
אין דערדאָזיגער חיה'שער, צינישער נקמה איבער די טרופעס.

—איך געדענק אַליין נישט, וואָס איך האָב געטהאָן. איך
בין נאָר געווען צופרידען, וואָס זי איז איהם נישט אָנגעקומען...
און עס איז אויך שווער געווען.

דער קאָלאָניסט איז נאָך אַ יונגערמאַן מיט אַ גאַנץ גוטמו-
טיגען פנים. אָבער אין די אויגען, בשעת ער דערצעהלט, לאָזט
זיך מערקען אַ סך ווילען און ענטשלאָסענקייט.

—האָסט זי מסתמא ליב געהאַט?

—נו, אודאי ליב געהאַט. איך וואָלט נישט דער'הרג'עט,
ווען איך וואָלט נישט ליב געהאַט...

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!—געהט-אונטער אַנ'עלטערער

בויער צום סמאָטריטעל, בשעת איך רייד אין דער זייט מיט'ן קאָלאָניסט.—הייסט מיך בעפרייען פון דער „קייטען-טורמע". וואָס האָב איך געטהאָן? אינגאַנצען אַוועק אויף דריי טעג. נודנע גע-וואָרען—האָב איך מיך אָנגעטרונקען. דאָס גאָר. פּאַטשאַפּעט אַ פלעשעל בראָנפען און פערהוליעט. טאָ צו וואָס זאָל מען מיך האַלטען?

—דו לייגסט, ברודערל, וועסט ווייטער אַנטלויפען.

—טאַטע אין הימעל, צוליב וואָס זאָל איך אַנטלויפען? וואָס, אין טורמע איז מיר דען שלעכט?—צושמעלצט זיך דער חברה-מאַן.—איהר ווייסט דאָך אַליין, אַז אויב עס וואָלט געווען שלעכט, וואָלט איך גענומען „באָרץ", און אַ גוטען טאָג. איהר ווייסט דאָך אַליין, אַז בעסער קאָן גאָרנישט זיין. באָרץ איז דאָס בעסטע מיטעל פאַר דער קאַטאָרגע.

—איהר וועט דאָ מיך לאַנג האַלטען?—פרעגט אַ צווייטער מיט אַ טריבען קול.—איך פרעג, מען וועט מיך דאָ לאַנג האַלטען?

—די אויספאָרשונג געהט נאָך.

—אָבער איך זיץ דאָך שוין דאָס פערטע יאָהר, איך ווער דאָך דערשטיקט! די געדולט פּלאַצט דאָך אין מיר! איך האָב מיך דאָך מודה-געווען...

—דאָס איז נאָך ווייניג, וואָס דו האָסט זיך מודה-געוועזן, די אויספאָרשונג האָט זיך נאָך נישט געענדיגט.

—אָבער איך זאָג אייך, אַז איך האָב שוין מעהר קיין כח נישט.

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע! וואָס האָט מען דאָס געגע-בען פאַר אַ באַלאַנדע? מען קאָן דאָך נישט עסען! דאָס קאַרטאָ-פעל איז נישט אָרומגעשניטען! און דאָס איז אויף פּסחא איז דאָס... אַמאָל פלעגט מען פיש געבען...

מיר געהען-אַרויס.

—און איך זאָג אייך, איהר זאָלט מיך אַרויסלאָזען...

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, נאָך לאַנג? וואַשע...

דער נאַדזיראַטעל פערשליסט די טהיר מיט אַ גרויסען הענ-גענדיגען שלאָס.

פון הינטער דער פערשלאָסענער טהיר דערטראָגט זיך אַ זאַווערוכע פון קולות.

די קאָרסאַקאָווסקער קייטען-טורמע איז איינע פון די סאַמע פינסטערסטע, פון די סאַמע נישט-ניחא׳דיגסטע טורמעס אויף סאַכאַלין.

מעגליך, אַז די, וואָס וואוינען אין איהר, האָבען אויף אייך געמאַכט נישט בלויז אַ נישט-אָנגענעהמען, נאָר אויך אַנ׳עקעלהאַפטען איינדרוק?

מיינע הערן, מיר שטעהען פאַר אַ גרויסען מענשליכען צער, און אַ צער בעדאַרף מען אויסהערען מיט׳ן האַרץ. דעמאָלט וועט איהר אין דערדאָזיגער „חיה׳שקייט״ דערהערען אַ סך מענשליכע נאָטיוועז, אינ׳ם „גאַל״- אַ סך יסורים, אינ׳ם „צינישען״ געלעכטער—אַ סך יאוש...

דורך דעם שמוציגען הויף פון דער „קייטען-טורמע״, געהען מיר איבער אין דער „אויסבעסערונגס-אָבטיילונג״.

די פרייע טורמע.

די מענשען זענען אויף דער אַרבייט.

אין טורמע איז בלויז געבליבען דער סטאַראָסטע און די „קאַמער-יונגען״,—דאָס הייסט די „פּאַראַשניקעס״, בכלל די „טשינאָווניקעס״, ווי די קאַטאָרגע רופט זיי אין שפּאַס.

מען קעהרט, מען קראַצט, מען ראָמט, מען קלויבט-צו אומעטום רייניגט מען.

פון די יעגל-צווייגען מאַכט מען זעהר מאַלערישע אוזאָרען און מען בעצירט דערמיט די ווענד.

מען וואַרט אויף נאַטשאַלסטוואָ, און דעמאָלט וועט, נאַ-טירליך, די טורמע נישט האָבען אַזאַ מראה, ווי זי האָט איצט, אין איהר געוועהנליכער וואָכעדיגער געשטאַלט.

די פרייע טורמע—סיי אין קאָרסאַקאָווסק און סיי ערגעץ אַנדערש אויף סאַכאַלין, מאַכט פשוט אַנ׳איינדרוק פון אַ מין הכנסות-אורחים.

פון זעהר אַ שמוציגען, זעהר אַ שלעכטען הכנסות-אורחים, וואו עס איז צונויפגעזאַמעלט די סאַמע צרה׳דיגסטע ברואים פון שטאָדטישען דלות.

וואו קיינער זאָרגט זיך נישט וועגען לופט, וועגען ריינ-קייט, וועגען היגיענע.

געקומען, זיך אויסגעשלאָפען און אַוועקגעגאַנגען!

—און געה אין דר׳ערד אַריין!

די שמוציגע שטאַרע שויבען לאָזען-דורך ווייניג ליכט.

די נאַרעס—אינמיטען פון יעדער קאַמער און ביי די ווענד.

שמוץ—כאָטש מיט אַ מעסער צו קראַצען, נישט צו דער-וואַשען מיט זייף.

אַז מען וואַשט די פּאָדלאָגע, הויבט מען אויף די ברעטער און די בלאָטע רינט פשוט אַראָב אונטער דער פּאָדלאָגע.

מיר קומען אַקוראַט צו אַזאַ מין בילד.

—אַך, חזירים, חזירים!—שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ דער סמאָ-טריטעל, פּונקט ווי דערין וואָלטען בלויז שולדיג געווען די „חזירים".

איך פּרוב מיט׳ן שטעקען—קריכט ער שיער נישט אַריין אויף אַ האַלבען אַרשין אין דער שיטערער בלאָטע פון אונטער דער פּאָדלאָגע.

און אין דערדאָזיגער בלאָטע און שמוץ שטעהט די טורמע, מיט דידאָזיגע דאַמפען אָטעמען די מענשען.

—זעהר, זעהר אַ שלעכטע טורמע!—בעשטעטיגט דער סמאָ-טריטעל.—איצט איז נאָך ניש׳קשה, עס איז בלויז פייכטליך. אָבער ווינטער איז קאַלט. זעהר, זעהר אַ שלעכטע טורמע.

כמעט אין יעדער טורמע וועט איהר אין עפּיס אַ נומער

זעהן אַ פידעל. זי הענגט געוועהנליך אויף דער פאָדערשטער וואַנד, וואו עס הענגט אַלץ, וואָס איז בעזונדערס טייער ביי דער טורמע — אַ הייליג בילד, אַזוי אַ מאַרק-בילדעל, די בעסערע קליי-דער, אויב איינער האָט. נעבען דערדאָזיגער וואַנד שטעהט על-פי-רוב אויך אַ בעזונדערע בעט, לפי-ערך „אַ ריינע", וואָס געהערט צו דעם שטענדיג „ריין"-אָנגעטהאָנענעם סטאַראָסטע.

אַ פידעל איז אַ געליבטער אינסטרומענט ביי דער קאַטאָרגע.

איך געדענק, אַז איך האָב איינעם פון די קאַטאָרזשניקעס דערצעהלט יענע סצענע פון „טויטען הויז", וואו דאָסטאָיעווסקי בעשרייבט אַ צוהוליעטען קאַטאָרזשניק, וואָס דינגט-אָן אַ פידלער און יענער באָמבעלט זיך אַרום אַ גאַנצען טאָג הינטער איהם און צימבעלט אויף דער פידעל.

מיין קאַטאָרזשניק האָט זיך פשוט דערפרעהט.

—אָט-אָט, צו דעם בעדאַרף מען עס טאַקי! אַ מענש האָט זיך צוהוליעט! דער מענש, וועגען וועלכען איהר בעוויליגט צו ריידען, האָט ריכטיג בעשריבען.

—אָבער ער האָט בעשריבען דאָס, וואָס איז אַמאָל געווען.

—דאָס אייגענע איז אויך איצט. אַ פידעל איז די ערשטע זאַך, אויב מען וויל אַ הוליע טהאָן. אַ פרעהליכער סטרומענט.

אין אַ קאַמער זענען געהאַנגען בילדער, וואָס דער קאַ-טאָרזשניק באַבאַיעוו האָט אַליין געמאָלט. אויף די בילדער זענען געווען אויסגעמאָלט גענעראַלען, וואָס רייטען אויף פערד

—און וואו איז דער מאַלער?

—זיצט אין קאַרצער. אין אַנ׳איינצעל-קאַרצער זיצט ער.

—דו ווייסט וואָס, איך וועל נעהמען איין בילד און נאַ דיר אַ רובל. זאָלסט איהם אָבגעבען באַבאַיעוו׳ן. ער בעדאַרף דאָך מסתמא האָבען אויף טאַבאַק, אויף צוקער! — האָב איך אומישנע געגעבען אויסצופּרובען, צי וועט דער מענש אָבגעבען זיין ברו-דער, וואָס ליידט ביי דער איצטיגער מינוט נאָכמעהר פון איהם.

—געדענק-זשע, זאָלסט איבערגעבען!

—נו, געוויס!

דאָס געלד איז נישט איבערגעגעבען געוואָרען.

די ווערקשטאַטען.

די קאָרסאַקאָווסקער ווערקשטאַטען—פון סטאָליאַרעס, שלאָסערס, טאָקערס, שוסטער, שניידער, שמירען—אַרבייטען זעהר גוט.

ביי פיל בעאַמטע זאָגאַר אין וולאַדיוואָסטאָק, קאָן מען זעהן גאַנץ שען מעבעל, וואָס ווערט אויסגעאַרבייט אין די קאָרסאַקאָווסקער ווערקשטאַטען.

די ווערקשטאַטען געפינען זיך דאָ אויפ׳ן טורמע-הויף.

מאַנכע אַרבייטער שלאָפען אויך אין דידאָזיגע ווערקשטאַטען. עפּיס לייכטער ווערט אויף דער נשמה, בשעת דו געהסט אַריין אין די ווערקשטאַטען-קאַמערן נאָך די „נאַקעטע ווענד" און דעם גרויסען דלות פון דער טורמע.

אין דער לופט שמעקט דאָ פאָרט מיט עטוואָס בעל-הבית׳ישקייט, יעדער האָט דאָך עפּיס, פערמאָגט עפּיס ביי זיך.

מענשען האָבען אַ זייטיג פּערדינסטעל—אין די יום-טוב׳דיגע טעג, ווען מען בעדאַרף נישט אַרבייטען פאַר דער טורמע.

ווער עס האָט עפּיס אַ בעטעל, ווער אַזוי עפּיס אַנ׳איבעריג שמאַטקעלע.

און אויך די פּנים׳ער זענען נישט אַזוינע „קאַטאָרזשנע". די אַרבייט לעגט דאָך אויף זיי אַוועק אַנ׳איידעלען מענשליכען שטעמפּעל.

די פּראַצע איז אַ געצוואונגענע, אַ מין „שקלאַפען-פּראַצע",—אָבער אויב איהר ווילט זעהן, ווי אַנ׳אַרעסטאַנט קאָן אַרבייטען, ווי גערן, ווי פלייסיג ער אַרבייט, אויב איהר זענט כאָטש עטוואָס פּעראינטערעסירט דערין, זאָלט איהר איהם זיך לויבען.

—אַך, גרויסאַרטיגע קאָטעס (אַרעסטאַנטישע שיך). קענטיג, אַ גוטער בעל-מלאכה. קאָן מאַכען אַ פיין שטיקעל אַרבייט.

אַ גוט וואָרט אויף קאַטאָרגע הערט מען זעהר זעלטען*).

דאָס גוטע וואָרט, צו וועלכען מען איז נישט געוועהנט, מאַכט אויפ׳ן קאַטאָרזשניק מעהר איינדרוק, ווי די געוועהנטע שמיץ.

זאָגט מען אַ גוט וואָרט איבער דער אַרבייט, צוגיסט זיך דעם אַרבייטער אַ ברייטער שמייכעל אויפ׳ן פנים, ער נעהמט באַלד ארויס פון זיין קופערט עפּיס אַנ׳אַרבייט, וואָס ער מאַכט „אין דער זייט״ און בעריהמט זיך מיט איהר.

און וואָס פאַר אַ פיינע, וואָס פאַר אַ גוטע אַרבייט! דאַכט זיך, נישט מעהר ווי אַ פּאָדעשווע, און דאָך איז זי אינגאַנצען בע-זייהט מיט אוזאָרען.

און נישט דערפאַר, ווייל מען צאָהלט איהם טייערער פאַר דער אַרבייט, נאָר דערפאַר, ווייל ער האָט ליב „זיין״ אַרבייט, סטאַרעט ער זיך און פערענדיגט אַזוי שען אַ שטיוועל, פּונקט ווי אַ קונסטיובעלירער שלייפט אַ זעלטענעם בריליאַנט, וואָס איז איהם אַליין געפעלען.

און נישט אומזיסט זאָגען מענשען, וואָס קאָנען גוט די קאַטאָרגע, אַז ווען מען וואָלט זי עטוואָס פעראינטערעסירט מאַ-טעריעל אין דער אַרבייט, וואָלט די קאַטאָרגע געגעבען ווענינגער פוילער, שפּילער, רעצידיוויסטען און ווענינגער מענשען וואָלטען געפאַלען אַזוי שרעקליך.

---

*) איך געדענק, ווי אינ׳ם פּאָסט אלעקסאַנדראָווסק האָט מיך איינמאָל בע-גריסט אין גאַס אַ שפּור׳ליכער קאָלאָניסט.

—גאָט העלף, פּריץ!

—גאָט זאָל באמת העלפען!

דער קאָלאָניסט האָט אַראָבגענומען דאָס היטעל, זיך פערנויגט בית׳ן גאַרטעל, ניין, נאָך נידעריגער, כמעט מיט דער האַנד די ערד אָנגעריהרט, און געזאָגט:

—אַ גרויסען, אַ גרויסען יישר אייך.

—פאַרוואָס דאַנקסטו, אָט אַ מאָדנער מענש.

—פאַר׳ן גוטען ענטפער. זעהר וואָרים האָט איהר געענטפערט.

אָבער געווען „פילאָזאָפיע״.

מיר האָבען פון דאָסניי אַ פינסטער קאַטאָרגע-בילד.

אַ יונג בחור׳ל אַרבייט איבער אַ גרויסער אומגעלומפערטער טרומנע. אַ צווייטע, וואָס איז שוין פערענדיגט, שטעהט דאָ דערביי.

—פאַרוואָס דען מתים?

—נישטאָ. נאָר פון לאַזאַרעט האָט מען געשיקט זאָגען, אַז עס וועלען זיין. נו, גרייטען מיר צו.

דער יונג האַקט-אַריין מיט כעס אַ טשוואָק.

—האָב צו טהאָן מיט שדים! גאָר אַ גוטער סטאָליער גע-ווען. ביי פיינער׳ן אין קיעוו געאַרבייט. אפשר ווייסט איהר? דער ערשטער מעבעל-מאַגאַזין. און איצט מאַך דאָ טרומנעס! טפו!

—און פאַרוואָס ביזטו געקומען אַהער?

—פאַר אַ מאָרד אין דער קיעווער אוניווערזיטעט.

—גע׳גזל׳ט אויך?

—גע׳גזל׳ט אויך! אַ סך אָנגע׳גזל׳ט. מאַך זיך אַ ברייטע קעשענע.

—און אויף לאַנג?

—אָהן אַ טערמין.

און נישט ווייט זיצט זיך אַנ׳אַלטעטשקער אין ברילען און, שטאַרק איינגעבויגען, קלאַפּט ער פּאַוואָליע טשוועקעלעך אין די „קאָטעס״.

—שוין לאַנג דאָ, זיידע-לעב!

—נישט לאַנג, מיין ליבער הער!—ענטפערט ער פריינ-דליך.—נישט לאַנג.

—און פאַרוואָס?

—די אַלטע מיינע דער׳הרג׳עט.

—דאָס ווייב?

—ניין, אַזוי. אַ פּאָלובאָווניצע געווען. צעהן יאָהר געלעבט בשמה אין נשמה, און איצט אַזאַ חטא בעגאַנגען!

—וואָס איז געשעהן?

—משוגע-געוואָרען די אַלטע. אין פּעאָדאָסיע האָבען מיר

געוואוינט. איך האָב געהאַט אַ שם פאַר אַ גוטען אַרבייטער, גע-לעבט זיך שטיל און געהאַט געלד. נו, האָט זיך איהר פערוואָלט דאָס געלד. „ווען ער שטאַרבען, וועלען די קרובים צונעהמען. וועל איך איהם פער׳סמ׳ען און צונעהמען דאָס געלד.״ און דאָ האָט זי נאָך אָנגעהויבען פיהרען געשעפטען מיט יונגע. „איך וועל איהם פער׳סמ׳ען!״—האָט זי אַלץ געהאַט אויף דער מחשבה. זעה איך, אַז מיר לעבען ווי צוויי וועלף אין איין שטייגעל, וואָס שטעלען-אויס די ציינער געגען איינאַנדער. שרעק איך מיך פאַר איהר—וואָרום זי קאָן דאָך טאַקי פער׳סמ׳ען; זי, ווידער, שרעקט זיך אויף פאַר מיר, וואָרום זי פיהלט, אַז איך בעמערק, וואָס דאָ טהוט זיך. איז מיר דעמאָלט געוועזען אַזוי שווער, אַזוי שווער... האָב איך נישט אויסגעהאַלטען... האָב איך גענומען און דער׳הרג׳עט.

און וואָסערע, וואָסערע דראַמעס זענען דאָ נישט פאַרהאַן.

דאָס „שפּיטאָלכעל.״

דאָס טורמע-שפּיטאָלכעל אין קאָרסאַקאָוסק איז אויך דער אייגענער שפּיטאָל לויט׳ן צוועק און אויך די אייגענע טורמע לויט׳ן כאַראַקטער.

דאָס שפּיטאָלכעל איז אַזאַ אָרט, וואו מען לעגט נישט קיין בעזונדערס שווערע חולאים, וואָס נויטיגען זיך אין רוה.

דאָ האַלטען זיך אויף די „באָגאָדעלשטשיקעס״—אַלטע און יונגע, אַזוינע, וואָס האָבען צוליב אַ מחלה אָדער צוליב עפּיס אַ פעהלער פערלאָרען די פעהיגקייט צו אַרבייטען.

אין שפּיטאָלכעל איז פאַרהאַן נאָר איין בעקוועמליכקייט—

יעדער האָט זיין אייגענע בעט. די לופט איז דאָ אויך אַזאַ פער־שטיקטע און דושנע, ווי אין טורמע.

מיט׳ן שפיטאָלכעל פערוואַלטעט דער דאָקטאָר סורמינסקי— „אַנ׳אַלטער סאַכאַלינער טורמע-דאָקטאָר״, וועגען וועלכען דער פּמאָטריטעל האָט גערעדט מיט גרויסע התפּעלות.

—דער דאָקטאָר איז שוין איין מאָל אַ דאָקטאָר! מיט די היינטיגע איז איהם גאָרנישט צו פערגלייכען! קיין שוואַכע אַרע־סטאַנטען אָנערקענט ער נישט, כּמעט אַלע זענען געזונד און אַלע טויגען צו דער אַרבייט. קומט צו איהם אַנ׳אַרעסטאַנט און הויבט זיך אָן קלאָגען—„ווריאָש!״ נישט דאָס, וואָס די היינטיגע!

אָבער וואָס איז דאָס באמת פאַר אַ דאָקטאָר, קאָנט איהר אייך משער-זיין פון דעם פאָלגענדיגען פאַקט.

אַ מאַטראָז פון׳ם דאַמפער „יאַראָסלאַוול״ האָט זיך אין באָד אָבגעבריהט דעם קאָפּ מיט זודיגען וואַסער.

אָבגעבריהט האָט ער זיך שרעקליך: דאָס פּנים, דער גאַנ־צער קאָפּ האָט געמאַכט אַנ׳איינדרוק פון עפּיס אַ געדיכטער פאָרמ־לאָזער מאַסע.

שיקט מען דעם קראַנקען צום דאָקטער סורמינסקי. קומט אַנ׳ענטפער:

—זאָל מען איהם אָבפיהרען אויף דער שיף. זיי האָבען אויף דער שיף אַנ׳אייגענעם דאָקטאָר.

האָט מען בעדאַרפט פיהרען דעם אונגליקליכען אין האַפען אַריין, וואַרטען אַ גוטע שעה צייט, ביז וואַנען עס וועט זיך אומ־קעהרען דאָס שיפעל און דערנאָך פיהרען דעם חולה אין שטאַר־קער אויפרעגונג ביי אָנדערטהאַלבען וויאָרסט פון ברעג, אויף אַ וואַקלענדיגען שיפעל צום גרויסען דאַמפער...

איצט וועט מען ערשט קאָנען רעכט פערשטעהן די אַלע מעשׂיות, וואָס געהען-אַרום אויף קאַטאָרגע וועגען דעם דאָקטאָר סורמינסקי.

אין אַ שמועס מיט איהם האָט מיך ממש פערוואונדערט זיין ווייכע, כּמעט האַרציגע בעציהונג צו לייב-שטראָף.

—מען וועט בעשפּריצען, און גאָר!

זונקט ווי עס וואָלט זיך גערעדט וועגען א בלימעל.
און ער האָט מיט אַזאַ הנאה אַרויסגעזאָגט דאָסדאָזיגע „בע-שפריצען״.
אָבער ער געהט אונז נישט אָן! בעשעפטיגען מיר דך בע-סער מיט טורמע-טיפּען.
אָט איז אַ דערוואַקסענער מענש—ריין, אפילו פּראַנטיש אָנ-געטהאָן.
אומישנע ברענט ער זיך דורך דעם גומען מיט אַ פּאַפּיראָס און צוגריבעלט די וואונד,—ער זאָל קאָנען ליגען אין שפּיטאָלכעל.
—וואָס, עס ווילט זיך נישט אַרבייטען?
—פאַרוואָס נישט אַרבייטען!—לאַכען די קראַנקע.—געוועזן אַ סטאַראָסטע אין „נומער״, האָט מען איהם דורכגעטריבען פאַר אַ גנבה. נו, שעמט ער זיך איצט צו ווייזען די אויגען אין „נו-מער״. אַזוי פלעגט ער זיך שלאָפען אויף זיין נאַרע, איצט—צו-זאַמען מיט אַלעמען. אַזוי איז ער געוועזן „נאַטשאַלסטווא״, אַ טשינאָווניק, אָבער איצט—אַ קאַטאָרזשניק, ווי אַלע.
די קאַטאָרגע לאַכט.
דער אָרימערליידט, אפנים, זעהר: זיין אייגענליבע איז שטאַרק בעליידיגט.
—און דו, זקן?
—אָט אַ באָגאָדעלניק בין איך, וואַשעסקאָראָדיע! נישט פע-היג שוין מעהר. אַנ׳איבעריגער זיך און אַלעמען. אָט לעב איך, דעם פּאַיעק עס איך!
—און אַ סך יאָהרען שוין דאָ געוועזן?
—יאָהרען שוין נישט אַזויפיל, אָבער קלעפּ אַ סך. פון די בראָדיאַגעס בין איך, נאָך אין סיביר געגאַנגען וואַנדערן. געוואָלט דעם מזל אויסטוישען. האָט מען מיך געכאַפּט, אָבער אַזוי גע-שלאָגען, אַז איך פיהל נאָך איצט. נישט צו שטעהן, נישט צו ליגען. איך האָב שוין, קענטיג, נישט קיין אינגעווייד. שווער דאָ צו זיצען, אַך, ווי שווער! אָבער נישט קיין סך געבליבען... איצט שוין נישט פיל...
—וואָס, דער טערמין ענדיגט זיך אינגיכען?

—ניין, איך וועל שטאַרבען.
דערביי—אַ כראָניש-שווינדזיכטיגער.
—אָט אויף יענער זייט וואָלט איך געזונד געוואָרען...
—אָבער, דאָקטאָר, די לופט איז פאַר איהם שרעקליך!
—יאָ... יאָ... נו, וואָס קאָן מען העלפען!

די פרויען־טורמע.

נישט קיין גרויסע טורמע.

אינגאַנצען איין „נומער" פאַר אַ מענשען צעהן. די פרויען האָבען דאָ גאָר אַן׳אַנדערע קאַטאָרגע אויף סאַכאַלין: מען גיט זיי אָב די קאָלאָניסטען אַלס „מיטוואוינערינס".

אין טורמע זיצען נאָר יענע, וואָס געפינען זיך אונטער אַן׳אויספאָרשונג.

אַז מיר קומען-אַריין, הויבען זיך אויף צוויי פרויען.

איינע—אַן׳אַלטע טשערקעסין, אַ מערדערין-רעצידיווּיסטען, וואָס פערשטעהט קיין אות רוסיש נישט.

די צווייטע—אַ יונגע פרוי, אַ פויערטע פון וויאַטקער גובערניע. געקומען אויף קאַטאָרגע דערפאַר, וואָס זי האָט אָנגערעדט דעם שכן צו דער׳הרג׳ענען ד'עם מאַן.

—פאַרוואָס?

—איבערגעוואַלט האָט מען מיך חתונה-געמאַכט מיט איהם. אָבער דעם שכן האָב איך ליב געהאַט. איך האָב געמיינט, אַז מיר וועלען צוזאַמען אויף קאַטאָרגע געהן. האָט מען איהם געשיקט אין איין אָרט, מיך אין אַ צווייטען.

דאָ, אויף סאַכאַלין איז זי בעגאַנגען אַ זעלטען פערברעכען.

מיט געוועהר אין די הענד האָט זי פערטיידיגט איהר „מיטוואוינער".

ער האָט זיך צוקריגט מיט אַ קאָלאָניסט. ניין מענשען זע־נען איהם בעפאַלען און גענומען שלאָגען.

דעמאָלט האָט זי זיך אַ וואָרף געטהאָן אין כאַטע אַריין, געכאַפּט דעם ביקס און אויסגעשאָסען אין דעם ערשטען בעסטען פון די אָנפאַלער.

—וואָס, דו האָסט איהם ליב געהאַט, דעם מיטוואוינער?

—נו, געוויס ליב געהאַט. ווען איך וואָלט איהם נישט ליב געהאַט, וואָלט איך געגאַנגען זיך אָננעהמען פאַר איהם? מען וואָלט דאָך מיך אַליין געקאָנט דער׳הרג׳ענען... אַ גוטער מענש, געמיינט, אַז איך וועל מיט איהם אַ לעבען אָבלעבען—און ערשט נאַ דיר...

זי ווישט-אויס די אָנגעלאָפענע טרעהרען און נעהמט זיך וויינען אין דער-שטיל.

—מען וועט זי נישט בעשטראָפען!—בערוהיגט מיך דער סמאָטריטעל.—עס וועט זיין אַ פּראָצעס און דערנאָך וועט מען זי אַוועקשיקען ערגעץ אין אַ ווייטען ישוב צו אַ קאָלאָניסט פאַר אַ מיטוואוינערין... פרויען זענען ביי אונז אויף סאַכאַלין אונבע־שטראָפט.

און באמת—פון איין זייט זענען זיי אַזוי ווי אונבעשטראָפט.

אָבער וואָס קאָן נאָך זיין פאַר אַ גרעסערע שטראָף פון דעם, ווי „אָבגעבען" זי אַ צווייטען, אָבגעבען אַ פרוי, וואָס האָט ליב בעקומען שטאַרק, הייס און איז אפילו גרייט געוועזען צו ריזיקירען מיט׳ן לעבען. פיהלט איהר נישט דערין עפּיס אַלט-פרענקישעס, אונגעהויער-שווערעס? אַזוינס, וואָס האָט שוין אָב-געלעבט? דאָס פאַנשטשיזנע, בשעת מען פלעגט רוהיג „אָבגעבען" און שפּילען מיט אַ פרעמדען לעבען און האַרץ?

פון די אַלטע טורמעס, וואָס מיר זענען נאָר-וואָס אַדורכ־געגאַנגען, האָט אָט דאָס קליינינטשקע טורמעלע געמאַכט אויף מיר דעם סאַמע שווערסטען איינדרוק.

די קאַרצערס.

אַ פײכטע, שװערע, פערשטיקטע, אונדערטרעגליכע לופט, אָבער געװוג ליכטיג.
דאָס איז דער אַלגעמײנער אײנדרוק פון די קאָרסאַקאָװ-סקער אײנצעלקאַרצערס בײ דער הױפטװאַך.
דאָ װערען געהאַלטען די בעזונדערע אַרעסטאַנטען, װאָס שטעהען אונטער אַנ'אױספאָרשונג און װאָס האָבען אויף זיך אַ שװער פערברעכען.
אָט איז אַװדעיעװ.
אַ יונג בחור'ל, מיט אַ נישט-אָנגענעהם געזיכט און אַנ'אָבּ-שטױסענדיגען בליק.
ער איז אונגעװעהנליך ציניש
ער מאַכט דעם אײנדרוק פון אַ בײזען װאָלף, װאָס װערט געיאָגט.
און שטענדיג שטעהט ער בײם פערטעלע פון טהיר און גריזיעט דאָס האָלץ, פונקט װי ער װאָלט געװאָלט אױספילצען דעם פערגלײך. ער האָט שױן אַ רעכט שטיקעל האָלץ אָבגעגרי-זיעט, פונקט װי ער װאָלט געשאַרפט די צײהן.
אַװדעיעװ איז איצט אַלט אַ יאָהר 19, אָבער צו פופ-צעהן יאָהר איז ער שױן אָנערקענט געװאָרען פאַר אַ פערפאַלע-נעם פערברעכער.
פער'משפט איז אַװדעיעװ צו אײביגער קאַטאָרגע.
צו 14 יאָהר איז ער בעגאַנגען דאָס האַרבסטע פערברעכען אין דער װעלט: ער האָט דער'הרג'עט טאַטען און מאַמען.
—פאַרװאָס האָסטו זײ דער'הרג'עט?

—נו, פאַרוואָס דער׳הרג׳עט מען? פאַר געלד!

זיין קורץ לעבען איז אַ גאַנצער ראָמאַן. זיין אונגעזעצלי-כער פאָטער איז געווען אַן׳אָפיציר. זיין מוטער—אַ געפאַנגענע טערקין.

דער טאַטע איז זיך מיט איהר צונויפגעקומען בשעת דעם רוס׳ש-טערקישען קריג און געבראַכט זי קיין רוסלאַנד צוזאַמען מיט׳ן קינד.

נישט דער פאָטער, נישט די מוטער האָבען נישט ליב געהאַט דעמדאָזיגען אומגליקליכען יונג.

זיי זענען געווען גאַנץ רייכע מענשען, אָבער דאָס קינד האָבען זיי אינגאַנצען פערוואָרפען. אַוודעיעוו האָט קוים געקאָנט לייענען.

—נו, געוויס, אַז מען וואָלט זיך מיט מיר גוט בעגאַנגען, וואָלט איך זיי נישט דער׳הרג׳עט!

וועגען זיין פערברעכען רעדט אַוודעיעוו רוהיג, קאַלט, ציניש.

—געהאַט אַ פיין ביסעל געלד—30 טויזענד. וואָלט איך אַנטלאָפען קיין אויסלאַנד—און פאַרטיג! בין איך אָבער געווען קליין, נאַריש!

אויף קאַטאָרגע געהט אַוודעיעוו אַרויס פון קאַרצער בלויז דערויף, ער זאָל זיך לעגען אויף דער „קאָבילע״ אונטער די רי-טער און פון דער „קאָבילע״ שטעהט ער אויף זיך צו זעצען אין קאַרצער.

ער וויל בשום אופן נישט אַרבייטען. געפּרובט אַנטלויפען—האָט מען איהם געפאַקט.

פאַר דער צייט פון דער קאַטאָרגע האָט ער בעוויזען צו כאַפּען 500—600 שמיץ.

און וועגען דעם רעדט ער אויך גלייכגילטיג, רוהיג און ציניש.

—פאַרוואָס ווילסטו נישט אַרבייטען?

—אַזוי! איך וויל נישט און וועל נישט אַרבייטען!

—טאָ וואָס וועט זיין דער תכלית? מען וועט דאָך דיך פערשמייסען?

—מען טאָר נישט.
—דאָס טהוט דאָך אָבער וועה?
—טהוט וועה, בעדאַרף מען איבערטראָגען.
—שוין-זשע איז דאָס בעסער ווי צו אַרבייטען?
—געוויס בעסער. אָבגעשמיסען—און גענוג. אָבער אַרבייטען בעדאַרף מען פון אינדערפריה ביז ביינאַכט, יעדען טאָג.
—נו, און אין קאַרצער איז אפשר גוט צו זיצען?
—ניש'קשה! זיצען דאָך מענשען!.. אָבער דאָס זאָג איך אייך אָפען: אַרבייטען וועל איך נישט! לעגט מיך, פערשמייסט מיך כאָטש צו טויט, אָבער אַרבייטען וועל איך נישט!
ער מאַכט אַ שווערען איינדרוק.
אויף מיר פערזענליך האָט ער געמאַכט אַנ'איינדרוק פון אַ „פערשמיסענעם פערד".
אַ פערד, וואָס מען האַלט כסדר אין קאַטעווען און שמייסען, אַ פערד, וואָס איז געבליבען שטעהן און וויל באין אופן אין דער וועלט נישט מאַכען אַ טריט פאָראויס, וויפיל מען זאָל עס נישט שלאָגען.
פוהרלייט, וואָס זענען נאָר עטוואָס פראַקטיש אין דעם פרט, לאָזען פשוט אויסרוהען דאָס פערד אין אַזאַ פאַל.
און מיר דאַכט זיך, אַז איידער שמיץ, וואָלט שוין גלייכער געוועזען אַ גוטע פאָרציע בראָם. דאָס וואָלט אַ סך מעהר געווירקט אויף דעמדאָזיגען קרענקליך-אויפגערעגטען, נערוועאישען עקעלהאַפטען און טיף-אונגליקליכען יונגעל.
נעבען איהם—דער פראַקטישער קאַטאָרזשניק באַבאַיעוו.
אַנ'אַרמענער—פון עריוואַנער גובערניע.
אַ מענש מיט אַ סימפאַטישען פנים, וואָס בשעת ער רעדט, שפּילט דערויף אַ גוטער שטילער שמייכעל.
די אויגען—פוטערדיגע, פונקט ווי זיי וואָלטען שטענדיג בעשמירט געוועזען מיט עפּיס אַ פליסיגקייט.
אַ ווייכער, אָנגענעהמער קול.
ער רעדט אַזוי וויך, אַזוי האַרציג, אַזוי שטיל.
באַבאַיעוו האָט אויך אַנ'אַרטיסטיש אָדערל.

ער האָט זעהר ליב צו צייכענען און שטענדיג צייכענט ער איינס - און - דאָסזעלבע: גענעראַלען מיט אויסגעשטרעקטע אָרעמס, וואָס גאַלאָפּירען אויף פערד אויך מיט אויסגעשטרעקטע אָרעמס. מיט דידאָזיגע בילדער איז פערהאַנגען זיין גאַנצע קאַמער.

די סאַמע בעסטע מתנה פאַר איהם איז אַ שאַכטעל מיט פאַרבען.

דעמאָלט שיינען זיינע אויגען מיט אַזויפיל גליק...

זיין ספּעציאַליטעט איז דער׳הרג׳ענען חברים.

אין אַ ניי-געקומענער פּאַרטיע קוקט ער זיך אויס פרייערס מיט געלד און רעדט זיי אָן צו אַנטלויפען.

ער מאָלט זיי אָב פריהער די שרעקען פון דער קאַטאָרגע און די לייכטקייט פון אַנטלויפען.

ער זאָגט זיי צו, אַז ער וועט אַרויסקריגען אַ פּאַספּאָרט און וועט זיין אַ הייסער חבר.

און עס איז זיך גאָרנישטאָ וואָס צו וואונדערן, וואָס די פרייערס גלויבען אין דעם גוטען האַרציגען טאָן פון זיין קול, אין דעם שטילען שמייכעל, אין זיין סימפּאַטישען פּנים.

ערגעץ אין אַ שטילען טייגע-ווינקעל דער׳הרג׳עט ער דערנאָך זיין חבר, נעהמט-צו דאָס געלד און קעהרט זיך אום צוריק אין טורמע.

אויף דידאָזיגע געלדער לעבט ער, נעהמט עפּיס אין מויל אַריין, קויפט זיך פאַרבען און מאָלט זיינע געליבטע בילדלעך.

די קאַטאָרגע בעשולדיגט איהם אין 6 מאָרדען. אָפיציעל ווערט ער בעשולדיגט אין צוויי.

די נאָכיאָגער, וואָס זענען געשיקט געוואָרען ביי זיין לעצטען אַנטלויפען—זיי זענען אַנטלאָפען זאַלבעדריט—האָבען זיך פריהער אָנגעשטויסען אויף איין טרופּ, דערנאָך אויפ׳ן צווייטען, און לויט דידאָזיגע שרעקליכע צייכענס האָט מען זיך דערשלאָגען צו באַבאַיעוו׳ן.

אָט איז אַ מענש, וואָס איז „פער׳משפט געוואָרען צום לעבען“.

אויפ׳ן סאַכאַלינישען שטייגער ציהט זיך די אויספאָרשונג
עטליכע יאָהר צייט. אָבער די סאַמע שרעקליכסטע מינוט פאַר
...ס איז די, ווען די אויספאָרשונג ווערט פערענדיגט און
...עט איהם אַריבערפיהרען פון דער איינצעלקאַמער אין דער
...מיינער.

וועגען דערדאָזיגער מינוט האָט ער אפילו מורא צו טראַכטען.
די אַרעסטאַנטען וועלען איהם דער׳הרג׳ענען.

גאָט אין הימעל! וואָס איז דאָס פאַר אַנ׳עלענד מאוס
לעבען, וואָס ער לעבט און וואָס איז איהם דאָך טייערער פון
טויט?

דער אייביגער געדאַנק, אַז די אַרעסטאַנטען וועלען זיך
נוקם-זיין אָן איהם, האָט אַרויסגערופען אין איהם די מאַניע פון
פערפאָלגונג.

פון קאַרצער געהט ער אין ערגעץ נישט אַרויס, ער זאָגט
זיך אפילו אָב פון שפאַצירען.

ער האָט מורא אַרויסצוגעהן אין דער בעגלייטונג פון
סאָלדאַטען.

—עמיצער וועט זיך אַוואָרף טהאָן און וועט דער׳הרג׳ענען.

און בשעת ער רעדט עס, ווערט ער בלאַס, דאָס פנים
פיבערט איהם און די אויגען ווערען אָנגעפילט מיט אַזאַ שרעק.
פונקט ווי עמיצער וואָלט שוין אויפגעהויבען אַ מעסער איבער
זיין קאָפּ.

אַזוי, מסתמא, מוז אויסזעהן יענער מענש, וואָס ליגט
שוין אויף דער ערד און וואַרט אויף אַ טויטקלאַפּ.

ער וועט, מסתמא, משוגע ווערען פון דעמדאָזיגען געדאַנק
און... דאָס וועט אפשר זיין דאָס בעסטע פאַר איהם.

בעסער משוגעת, איידער אַזאַ בעוואוסטזיין, אַזאַ אייביגע
ציטערניש, אַזאַ אייביגע שרעק.

„אויסגעבעסערט זיך“.

—כּע-כּע! דעס איז אַ מענש, וואָס מען האָט איהם צוגע-
טמען די אונשולד,—האָט מיר איינער פון די סאַכאַלינישע טשי-
נאָווניקעס געזאָגט וועגען איהם.

דער מענש, מיט וועלכען עס איז געשעהן אָט דער אויס-
טערלישער פאַל—הייסט באַלאַד-אַדאַש, אַ מענש פון קאַוו-
קאַז, פער'משפט פאַר אַ מאָרד.

אַ מענש פון פענאָמענאַלען כח און, קענטיג, אַמאָל בעזע-
סען אויך אַזאַ דרייסטקייט. אַנ'ענטשלאָסענער און אַ שטאָלצער.

אויף קאַטאָרגע איז פון איהם געווען „נישט אויסצוהאַל-
טען“.

ער האָט זיך נישט אָבגעזאָגט פון דער אַרבייט, אָבער
אַז מען האָט איהם אָדער עמיצען פון זייגע חברים בעטטמט
צו אַנ'אַרבייט נישט „על-פי-דין“, פלעגט ער אַוועקוואַרפען די
אַרבייט.

ער איז געווען העפליך און אַרטיג, אָבער אויב מען האָט
איהם געזאָגט אַ שלעכט וואָרט, האָט ער זיך אויפגעהויבען און
אַוועקגעגאַנגען.

האָט מען איהם נאָר געמאַכט אַ בעמערקונג „זוי זיך,
אומזיסט“, האָט ער באַלד געענטפערט.

—איהר איהם איין וואָרט און ער—צעהן.

ער איז פשוט געווען משוגע אויף יושר, און אומעטום
האָט ער זיך געסטאַרעט פאַר'ן יושר, ויפיל ער האָט נאָר גע-
קאָנט.

—פונקט ווי נישט מיר איהם, נאָר ער אונז איז ראָ
עקומען אויסבעסערן,—האָט מיר געזאָגט וועגען איהם אַ טשינאָ-
ויק מיט אַ בעליידיגטען טאָן.

פּאַר ... העזה'דיגע מעשים האָט זיך נאָך באַלאַד-אַדאַש

נישט געלאָזט שמייסען.

—וויל מען איהם לעגען אויף דער „קאָבילע", כאַפּט ער זיך שלאָגען. „מיר דערלויבען נישט, מען זאָל אונז אָנריהרען מיט אַ רוט! ווער עס וועט נאָר קומען צו דער האַנד, וועלען מיר שניידען ווי קרויט! טשעפּעט נישט בעסער!—שרייט ער. נו, וואָס וועסטו מיט איהם מאַכען?„

— בינדען און גוט אָבשמייסען! — האָט זיך אַריינגעמישט עמיצער, וואָס איז בייגעווען אונזער שמועס.

—אַ גרויסען יישר איך! היינט וועסטו איהם בינדען און אָבשמייסען און מאָרגען וועט ער דיר אַריינהאַקען אַ מעסער אין זייט. מיט דידאָזיגע קאַווקאַזער איז געפעהרליך צו שפּאַסען.

איינמאָל איז אויפ'ן קאָרסאַקאָווסקער קרייז אָנגעלאָפען — בפירוש נישט געקומען, נאָר אָנגעלאָפען—אַ נייער סמאָטריטעל. אַ מענש זעהר אַנ'ענערגישער, כחות קאָלאָסאַלע, אַ נאַטור פון אַ גזלן און זעהר אַנ'ענטשלאָסענער. „וואָס פאַר אַ פּראָצעדורעס דאָרטען, ווייס איך וואָס? אין מאָרדע און געננוג!".

האָט מען צו דעמדאָזיגען אָבגעשיקט באַלאַד-אַדאַש'ן, ער זאָל איהם „איינגעהמען".

איהם איז, פערשטעהט זיך, אָנגעזאָגט געוואָרען פאָראויס, וואָס דאָס איז פאַר אַ סחורה.

גאַנץ קאָרסאַקאָווסק האָט געוואַרט.

—וואָס וועט עס זיין?

נאָר זאָל דער ענערגישער סמאָטריטעל אַליין דערצעהלען וועגען דעם.

— געה איך מיר אַזוי אַרויס פון קאַנצעלאַריע, זעה איך, צווישען די אַרעסטאַנטען שטעהט מיר עפּיס אַ טיפּעל אַזאַ. די פּאָזע אַ פרייע, קוקט דרייסט, העזה'דיג. דאָס היטעל נעהמט ער נישט אַראָב*) און אַלע, וואָס געפינען זיך דאָ, שטעהען און גלאָצען

*)באַלאַד-אַדאַש האַט געוואוסט צוליב וואָס מען האָט איהם געשיקט אַהער.

מיט די אויגען: „וואָס וועט עס זיין, אַ שטייגערז ווער וועמען?״ האָט אין מיר גענומען ריידען די אַמביציע. געה איך צו: „דו אַזוינער און אַזוינער, פאַרוואָס נעהמסטו דאָס היטעל נישט אַראָב? האַ? דאָס היטעל נעהט-אַראָב!״ און אַ פאָהר געטהאָן מיט דער האַנד! ער—באַלד פון די פיס.

שפרינגט ער אויף אָבער די אייגענע מינוט פון דער ערד, משוגע פון גרימצאָרן און וואַרפט זיך אויף מיר: „שלאָגען וועסטו זיך?״

האָב איך נאָכאַמאָל אַ פאָהר געטהאָן מיט די הענד-צוויי. באַלד פון די פיס, בלוט, און אַ גע׳חלש׳טען האָט מען איהם אַוועקגעטראָגען.

דער דועל איז געווען געענדיגט. באַלאַד-אַדאַש איז איינגעשטילט געוואָרען.

— האָט מען געמיינט דערנאָך, אַז ער וועט איהם אַריינלאָזען אַ מעסער אין זייט. אָבער ניין, זיך גאַנץ אָנשטענדיג געהאַלטען,—האָבען מיר דערצעהלט די אַנדערע בעאַמטע.

—געוויינט האָט דעמאָלט באַלאַדקע, זעהר שטאַרק געוויינט; גאַנצע טעג מיט קיינעם אַ וואָרט נישט אויסגערעדט. געשוויגען,—האָבען מיר דערצעהלט די אַרעסטאַנטען.

איך האָב געזעהן באַלאַד-אַדאַש׳ן. איך האָב מיך בעקענט מיט איהם.

באַלאַד-אַדאַש האָט זיך באמת איסגעבעסערט.

מען קאָן איהם שלאָגען, זידלען. ער לאָזט זיך שמייסען, וויפיל מען וויל, און עפטער קומט איהם טאַקי אויס צו געניסען דעמדאָזיגען תענוג, וואָרום ער איז אַ שכור, אַ גנב, אַ ליגנער, אַ רמאי, אַ מסור; נישטאָ אַזאַ מאוס׳ע זאַך, אַזאַ געמיינהייט, אויף וועלכער דערדאָזיגער, וואָס האָט „פערלאַרען די אונשולד״, זאָל נישט זיין פעהיג.

אַ פוילער — ער טהוט גאָר און סטאַרעט זיך. ווי אַזוי פרויפּצעוואַרפען זיין אַרבייט אויף אַנ׳אַנדערן.

די גאַנצע קאַטאָרגע האָט איהם פיינט און ער געהערט צו די „כאַמעס״, ראָס הייסט צו יענע לייט, וואָס האָבען שוין קיין

פונק געװיסען נישט אין זיך; דאָס איז דער סאַמע פערהאַסטער קלאַס מענשען אַפילו צװישען דידאָזיגע „ערגסטע פון די ערגסטע".

איך האָב איהם, דרך-אגב, געפרעגט װעגען דער מעשה מיט'ן סמאָטריטעל.

באַלאַד-אַדאַש איז עטװאָס ערנסטער געװאָרען, אָבער באַלד האָט ער זיך ברייט צושמייכעלט, אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד און געזאָגט:

—סילנאָ מענע מאָרדאַם ביל!..*).

אָט אַזוי איז באַלאַד-אַדאַש און זיין אויסבעסערונג.

די צוויי אָדעסער.

אָדעס האָט דער קאָרסאַקאָװסקער טורמע געגעבען צוויי פאָרשטעהער.

װערבלינסקי און שאַפּאָשניקאָװ.

שװער זיך פאָרצושטעלען צוויי גרעסערע קאָנטראַסטען.

װערבלינסקי און שאַפּאַשניקאָװ—דאָס זענען צוויי פּאָלוסען פון דער קאַטאָרגע.

אויב מען זאָל אויפזאַמלען אַלץ, װאָס איז דאָ אין דער קאַטאָרגע שלעכטעס, געמיינעס, נידעריגעס און לאָזען דאָס אָב-זעצען זיך, דערנאָך אויסקװעטשען, װעט װערבלינסקי זיין די קװינטעסענץ פון דער קאַטאָרגע.

מיט איהם האָב איך מיך בעקענט אויף דער הויפּטװאַך,

*) זעהר שטאַרק געפּאַטשט.

וואו ער איז געזעסען צוליב אַ חשד אין אַ מאָרד פון צוויי יאַ־פּאָנער מיט׳ן צוועק צו בערויבען.

ווערבלינסקי שווערט זיך מיט טויטע שבועות, אַז ער איז גאָט די נשמה שולדיג. ער איז נאָר בייגעווען דעם מאָרד, ער האָט געזעהן ווי מען האָט זיי דער׳הרג׳עט, ער האָט בעקומען זיין חלק פאַר שווייגען, אָבער ער האָט נישט דער׳הרג׳עט.

און מען מעג איהם גלויבען.

וואָרום עס איז נישטאָ נאָך אַזאַ געמיינהייט, אויף וועל־כער ווערבלינסקי זאָל נישט זיין פעהיג. ער קאָן קוילען אַ שלאָ־פענדיגען, דער׳הרג׳ענען אַ געבונדענעם, דערשטיקען אַ קינד, אַ קראַנקע פרוי, אַ שוואַכען זקן.

אָבער אָנפאַלען אויף צוויי מענשען, מיט׳ן צוועק צו בע־רויבען זיי—דערויף איז ווערבלינסקי נישט פעהיג...

—נו, זאָגט, איך בעט אייך—פּראָטעסטירט ער זעהר הייס,— צוליב וואָס וועל איך מיר פערדרעהען אַ קאָפּ און הרג׳ענען מענשען? אַז פון נאַטור בין איך אַ גאָר אַ זשוליק, אַ געבוירענער קעשענע־גנב! געהט־דורך גאַנץ רוסלאַנד און פרעגט, צי קאָן אַ קעשענע־גנב הרג׳ענען? יעדער וועט אייך אויסלאַכען! וועל איך גאָר אינמיטען־דרינען נעהמען און הרג׳ענען יאַפּאָניער!

—האָסטו, הייסט עס, דיין „ספעציאַליטעט?"

—נו, געוויס, מיין פאַך. זענט איהר געווען אין אָדעס?— דער קאַטאָרזשניק ווערבלינסקי רופט־אָן די פאַמיליע פון איינעם אַנ׳אַדוואָקאַט, וואָס איז אַמאָל געווען גאַנץ פּאָפּולער אין דרום— קאָנט איהר איהם? וועט איהר ביי איהם פרעגען. אין 8־טען יאָהר האָט ער מיך פערטיידיגט—אין יעליסאַוועטגראַד. ביי דער גענעראַלשע ק. גענומען 18 טויזענד רובל, צוויי שפּענפּוטערס און פערל. 800 רובל דעם אַדוואָקאַט בעצאָהלט. וועט איהר ביי איהם פרעגען, וואָס איז ווערבלינסקי פאַר אַ מענש, וועט ער אייך שוין זאָגען! איך קאָן אייך נעהמען ביי וועמען איהר ווילט, וואָס איהר ווילט, ווען איהר ווילט. אויב איהר ווילט, וועל איך אייך אַרויסנעהמען עפּיס פון דער קעשענע—און איהר וועט אפילו נישט בעמערקען. אין קיעוו האָט מען ביים פירשט ק.—

אפשר האָט איהר געהערט—געמאַכט אַ גרויסע גנבה—בשעת דער 900-יעהריגער קרייצונג פון רוסלאַנד. דאָס האָבען אויך מיינע הענד געטהאָן!

אין װערבלינסקיס טאָן פיהלט זיך שטאָלץ.

—און פלוצלונג װעל איך גאָר נעהמען הרג׳ענען דאָרטען יאַפּאָנטשיקעס! די הענד האָב איך פון געבוירען-אָן נישט בעשמוצט. קוים װיל איך עפּיס נעהמען, קאָן איך עס נעהמען און נישט דערהרג׳ענען. אָבנאַרען קאָן איך װעמען איהר װילט. איך בעדאַרף נאָר פערדרעהען אַ קאָפּ, און מען װעט מיר שוין אַליין געבען. אָט האַלט מען מיך דאָ אין איינצעלקאַמער, אָבער אַז איך האָב געװאָלט זיי בעװייזען, װאָס װערבלינסקי קאָן, האָב איך בעװיזען.

װערבלינסקי האָט דערקלערט, אַז ער װייס, װאו עס ליגען פער׳משכּנ׳ט די פעלכלעך—שייבעלפעלכלעך,—װאָס מען האָט צוגענומען ביי די יאַפּאָניער. אָבער אויב מען װיל זיי אויסקויפען, זאָל מען איהם געבען 52 רובל און אַ „ריכטיגען מענשען״, מיט װעלכען מען זאָל קאָנען שיקען דאָס געלד צום בעל-משכּן.

דער סמאָטריטעל פון דער קאָלאָניע, ה׳ גלינקאַ, װאָס האָט געפיהרט די אויספאָרשונג, האָט געגלויבט װערבלינסקי׳ן און איז מרוצה-געװאָרען צו געבען 52 רובל.

—לעגט אַליין אַריין דאָס געלד אין קאָנװערט און פערקלעבט!

ה׳ גלינקאַ האָט אַליין אַריינגעלעגט דאָס געלד אין קאָנװערט און פערקלעבט.

װערבלינסקי האָט געמאַכט אויפ׳ן קאָנװערט עטליכע בעשטימטע אַרעסטאַנטישע סימנים.

—איצט גיט מיר דעם ריכטיגען מענשען, מיט װעלכען איך װאָלט געקאָנט שיקען דאָס געלד, װאָרום אַרויסגעבען נאַטשאַלסטװאָ קאָן איך נישט.

האָט מען איהם געגעבען עפּיס אַ בוריאַט. װערבלינסקי האָט גערעדט מיט איהם אויג-אויף-אויג, געגעבען איהם אַנ׳אַדרעס, געזאָגט איהם, װי אַזוי מען בעדאַרף אָנקלאַפּען איז טהיר און װאָס צו ריידען.

—זעה-נאַר, זאָלסט מיר דעם קאָנווערט נישט פערלירען!
און ווערבלינסקי אַליין האָט פעררוקט דעס בוריאַט אין בוזים דעם קאָנווערט.

—געהען מיר אַרויס פון הויפּטוואַך,—דערצעהלט מיר ה׳ גלינקאַ ווענען דעם.—הויב איך עפּיס אָן צווייפלען אין דעם גאַנצען ענין. „לאָמיר,—טראַכט איך,—גאָר נעהמען און עפענען דעם קאָנווערט.״—ניין,—טראַכט איך שוין ווייטער,—וועל איך עפענען, וועט עס יענער בעמערקען און וועט נישט געבען די פּעלכלעך.״ אָדער עפענען, אָדער נישט? סוף-כל-סוף האָב איך נישט אויסגעהאַלטען—געעפענט.

אין קאָנווערט איז געלעגען אַ פּאַפּירל. ווערבלינסקי האָט שוין בעוויזען צו מאַכען אַ קונץ און איבערגעטוישט דעם קאָנ-ווערט.

האָט מען זיך באַלד געוואָרפען מיט אַ רעוויזיע צו איהם, האָט מען 42 רובל געפונען און צעהן רובל זענען אַזוי ווי אין וואַסער אַריין.

—פאַר מיין פּראַצע האָב איך זיך איבערגעלאָזט!—שמייכעלט ווערבלינסקי מיט חוצפה—אַזאַ נאַרישקייט צו טהאָן, האַ? איך האָב אומישנע געמאַכט דעם גאַנצען קונץ. איך האָב נישט דאָס געלד בעדאַרפט, נאָר ווייזען אייך האָב איך געוואָלט, אַז כאָטש איך זיץ אין אַ שטייגעל, כאָטש איך בין איינגעשלאָסען אין אַנ׳איינצעלקאַמער, פונדעסטוועגען קאָן איך אָבנאַרען אי-בער׳ן קאָפּ. נו, זאָגט, קאָן איך נעהמען פלוצלונג שניידען, הרג׳ע-נען מענשען?

—אָבער דו האָסט דאָך געזעהן, ווי מען האָט דער׳הרג׳עט?

—געזעהן האָב איך טאַקי געזעהן. איך בין געווען דערביי אַ וועכטער, האָט מען מיך אַ רוף געטהאָן, איך זאָל אויך צולע-גען אַ האַנד, וואָרום אַזוי וואָלט איך געקאָנט מסר׳ן. האָט מען זיי דער׳הרג׳עט פאַר מיר אין די אויגען.

—שלאָפענדיגע?

—דער, וואָס זיך טרופ האָט מען געפונען, איז געווען 8 שלאָפענדיגער; און דער, וואָס מען האָט איהם נישט געפונען—

מען האָט איהם פערגראָבען אין טייגע — האָט זיך אויפגעכאַפּט. ער האָט זיך זעהר געוואָרפען, דעם האָט מען שוין געקוילעט נישט קיין שלאָפענדיגען.

— פּאַרוואָס האָסטו נישט אויסגעזאָגט, ווער די מערדער זענען? דו ווערסט דאָך אַליין בעצאָהלען מיט'ן קאָפּ דערפאַר.

—וואָס רעדט איהר? איהר קאָנט, אפנים, נישט די פּאַ-ראָנדקעס פון דער קאַטאָרגע? קאָן איך דען אויסזאָגען? מען וועט דאָך מיך דער'הרג'ענען דערפאַר!

ווערבלינסקי איז פון אָדעס. אין אָדעס האָט ער געהאַט אַ גאַלאַנטעריי-קרעמעל.

—בלויז פאַר לייטען, פערשטעהט זיך!—גיט ער צו פער-שטעהן.—איך, ווי איך זאָג אייך, בין נאָר אַ קעשענע-גנב. פון אַ שטוב פלעג איך אויך אַמאָל נעהמען גוטע מזומנים.

ער זאָגט נישט „גנב'ענען". ער פלעגט „נעהמען" געלד.

—און אַ סך מאָל זיך גע'משפט?

—אַ מאָל צוואַנציג.

—אַלץ אונטער איין פאַמיליע?

—אונטער פערשידענע, אוהאַ, וואָס נעמען איך האָב געהאַט? אפילו דאָ, בשעת מען האָט מיך גענומען, האָט מען געפונען צוויי פאַלשע פּאַספּאָרטען. אויף יעדען פאַל, — האָב איך גע-טראַכט,—טאָמער וועל איך אַוועקגעהן.

דאָס איז אַ מענש, וואָס איז שוין דורכגעגאַנגען דעם גאַנ-צען גיהנם. אַלע כּורמעס און אָסטראָגען אין רוסלאַנד קאָן ער, ווי אַ טוריסט די ערשטקלאַסישע האָטעלען אין אייראָפּא, און ער רעדט וועגען זיי, ווי וועגען האָטעלען.

—דאָרט איז פייכטליך... דאָרט, ווידער, איז טרוקענער. אין כאַרקאָווער צענטראַל גיט מען שלעכט עסען. זעהר שלעכטער קעסט. אין מאָסקווע איז שוין בעסערער קעסט און עס איז בע-קוועמער צו לעבען. דאָרט איז בראָנפען טייער, דאָ ביליגער.

אויף סאַכאַלין איז ווערבלינסקי געקומען צוליב אַ געמיין פעדבערעכען: ער האָט מיט כּח גענומען דאָס, וואָס ווערט גע-וועהנליך דערגרייכט דורך ליבע.

אין קיעוו האָט מען איהם גע'משפט.

--נישט דערפאַר, ווייל זי איז מיר זעהר געפעלען געווען, נאָר אַזוי געווען נישט קיין מאוס'ע.

אין זיין אויסערליכקייט—אין זיין טיפּישער אויסערליכקייט פון אַ דערפאַרענעם דורכגעטריבענעם זשוליק, אין זיינע כיטרע, שלעכטע, גנב'ישע און אונפערשעמטע אויגען לאָזט זיך זעהן אַ געמיין, מאוס, פאָדלע הערצעל.

שאַפּאָשניקאָוו איז אויך אַנ'אָדעסער.

אין יאָהר 87 אָדער 88 איז ער גע'משפט געוואָרען אין אָדעס פאַר'ן בעטייליגען זיך אין אַ גזלנים-באַנדע אונטער דער אָנפיהרונג פון בעריהמטען טשומאַק. ערגעץ אַרום וויגאָדע האָבען זיי דערשטאָכען אַ סוחר.

געקומען אויף קאַטאָרגע, האָט זיך שאַפּאָשניקאָוו פלוצלונג פערענדערט.

צי דערפאַר, וואָס יענעמס יסורים און צער האָבען אויף איהם געווירקט—נאָר שאַפּאָשניקאָוו האָט זיך בונטשעבלך אָב-געזאָגט פון זיך, און פון אַ ווילדען קאָפּהאַקער האָט ער זיך פער-וואַנדעלט אין אַ מסירת-נפש'דיגען און טרייען פערטיידיגער פון אַלע געליטענע און דערנידעריגטע—ער איז געוואָרען דער „אַד-וואָקאַט פון קאַטאָרגע"...

ווי דאָס רוב קאַטאָרזשניקעס, איז ער באַלד, ווי ער איז געקומען אויף קאַטאָרגע, ממש „משוגע געוואָרען אויף יושר".

ער האָט נישט געקאָנט פערטראָגען, ער האָט גלייכגילטיג נישט געקאָנט צו-זעהן די סאַמע קלענסטע עולה. האָט ער מו-טיג, אָהן שום פּחדנות יעדען געזאָגט דעם אמת אין די אויגען.

האָט מען איהם, נאַטירליך, געשמיסען, און ער, ליגענדיג אויף דער קאָבילע, האָט געשריען:

—פונדעסטוועגען האָט איהר יענעם פאָרט געטהאָן אַנ'-עולה! אונז האָט מען געשיקט אַהער צו בעשטראָפען, אָבער

נישט צו מוטשען. אונז האָט מען צוליב יושר פערשיקט. אָבער איהר טרעט-אָב פון יושר!

—אַטויזענד פינף אָדער זעקס ריטער האָט ער אין זיין לעבען בעקומען. דאָס איז דיר שוין איין מאָל אַ נאַטורעלע.

נאָר פלוצלונג איז שאַפּאָשניקאָוו משוגע געוואָרען.

ער האָט אָנגעהויבען אַרויסצעווייזען אַזוינע מאָדנע ווילדע געגנג, אַזוינע משונה'דיגע שפּיצלעך, אַז מען האָט איהם אַוועקגעשיקט אין שפּיטאָל. דאָרטען האָט מען איהם געהאַלטען אַ ביסעל צייט און אַרויסגעלאָזען, ווי „אַ שטילען משוגענעם."

פון דעמאָלט־אָן האָט מען שאַפּאָשניקאָוו'ן אָנגעהויבען האַל-טען פאַר אַ „תּם". מען בעשטראָפט איהם שוין נישט און אויף אַלע זיינע מעשים קוקט מען, ווי אויף די מעשים פון אַ משו-גענעם.

אָבער שאַפּאָשניקאָוו איז ווייט נישט קיין „תּם"

ער האָט פּשוט איבערגעביטען די טאַקטיק.

—שוין מיד געוואָרען צו ליגען אויף דער קאָבּילע!— גיט ער צו פערשטעהן.

ער האָט פערשטאַנען, אַז מיט אַ שמיצעל וועט מען קיין קלאָץ נישט איבערהאַקען, און ער טהוט זיך ווייטער זיין זאַך, נאָר אין אַנ'אַנדער פאָרם.

ער איז דער אייגענער אויפריכטיגער, מסירת־נפש'דיגער און טרייער פריינד פון דער קאַטאָרגע.

אַלס משוגענער, איז ער בעפרייט פון דער אַרבייט און ער בעדאַרף נאָר ריין מאַכען די קאַמער.

אָבער שאַפּאָשניקאָוו געהט פונדעסטוועגען אויף דער אַר־בייט און דערצו אויף דער סאַמע שווערסטער אַרבייט.

דערזעהן, אַז עמיצער האָט זיך איינגעמידט און קאָן שוין מעהר נישט אַרבייטען, מאַכען זיין „אוראָק", נעהט שאַפּאָשני-קאָוו שווייגענדיג צו, נעהמט די האַק און אַרבייט אויף יענעמס אָרט.

אָבער וועה צום קאַטאָרזשניק -על־פּי־רוב אַ נייער—וואָס וועט איהם דערפאַר זאָגען:

—אַ דאַנק!

שאַפּאָשניקאָוו וועט כהרף-עין אַוואָרף טהאָן דעם האַק, אַ שפּיי טהאָן און אַנטלויפען.

איין גאָט ווייס, מיט וואָס שאַפּאָשניקאָוו נעהרט זיך.

שטענדיג איז פאַרהאַן עמיצער, וואָס „געניסט פון זיין ברויט".

שטענדיג גיט ער אָב זיין פייעק אַזאַ איינעם, וואָס האָט אַלץ פערשפּילט אין קאָרטען, עפּיס אַ „זשיגאַן", וואָס שטאַרבט פון הונגער.

און גאָט זאָל אויסהיטען, אויב יענעם וועט איינפאַלען צו בעדאַנקען איהם.

שאַפּאָשניקאָוו וועט אַוואָרף טהאָן דאָס ברויט אויף דער ערד, אַ שפּיי טהאָן זיין „בעליידיגער" אין פּרצוף אַריין און אַנטלויפען.

ער פאָדערט, אַז זיין וואוילטעטיגקייט זאָל אָנגענומען ווע-רען אויך אַזוי שווייגענדיג, ווי ער טהוט עס.

ער געהט-צו, לעגט שווייגענדיג אַנידער דאָס ברויט און שטעהט אַ שווייגענדיגער, ביז וואַנען יענער עסט עס אויף.

פונקט ווי ער וואָלט געהאַט גרויס תענוג צו קוקען, ווי אַ צווייטער עסט.

און אויב שאַפּאָשניקאָוו'ן געלינגט—דאָס טרעפט זעהר און זעהר זעלטען—צו קריגען אַ ביסעל געלד, וועט ער שוין זיכער אויסקויפען עפּיס אַנ'אומגליקליכען אַרעסטאַנט, וואָס די טאָטערן-פּראָצענטניקעס פון טורמע האָבען איהם אַריינגענומען אין נעץ.

ווי פריהער, נעהמט ער זיך אָן פאַר דער קאַטאָרגע, ווי פריהער זאָגט ער דעם אמת אין די אויגען, אָבער דאָס ווערט ביי איהם בעדעקט מיט דעם פאָרם פון אַ וויץ, מיט דער מאַסקע פון נאַריש מאַכען זיך.

און דעם אמת זאָגט ער שוין נישט דער נאַטשאַלסטוואָ אַליין, נאָר אויף דער קאַטאָרגע:

—נו, וואָס פאַר אַ מענשען זענט איהר?—שרייט ער, בשעת די קאַטאָרגע, אויף דער פראַגע פון נאַטשאַלסטוואָ: „צי האָט

איהר נישט קיין פרעטענזיעס ?״ שווייגט בייז און האַרט.—וואָס-זשע שווייגט איהר, שדים! פריהער האָט מען זיך געריסען, געשריען, אַז די „באַלאַנדע״*) איז אַ שלעכטע, אַז דער „טשאַלדאָן״**) האָט אַריינגעלעגט שלעכט פלייש, אַז מיט אַזאַ מין באַלאַנדע קאָן מען נאָר וואַשען די פיס און נישט קאָרמענען מענשען—און איצט שווייגט איהר? זאָלט זיי שוין מוחל-זיין,—ווענדט ער זיך צו נאַטשאַלסטוואָ—זיי האָבען זיך גענוג געריסען די העלזער אָהן אייך! איצט האָבען זיי, אפנים, צעוואַשען די פיס מיט דער באַלאַנדע, האָבען זיך צוגעקיהלט און הייזעריג געוואָרען! איהר זאָלט זיי שוין מוחל-זיין דערפאַר, וואָס זיי שווייגען...

אָדער אַזאַ סצענע.

האָט נישט קיינער קיין פרעטענזיעס?—פרעגט דער סמאָטריטעל, אַריינקומענדיג אין טורמע.

—איך האָב!—רוקט זיך שאַפּאָשניקאָוו אַרויס פאָראויס.

—וואָס אַזוינס?

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, בעשטראָפט דידאָזיגע הולטאַיעס!—שאַפּאָשניקאָוו ווייזט אָן אויף די קאַטאָרזשניקעס.—ווייזט-אַרויס אייער מיטלייד צו מיר און הייסט זיי שמייסען. וואָרום מען קאָן פון זיי נישט לעבען! נישט בייטאָג, נישט ביינאַכט—קיין שום מנוחה נישטאָ פון זיי. שרייען אַלץ, געוואַלדעווען! און וואָס ווילען זיי? דאָס ברויט, זאָגען זיי, איז נישט דערבאַקען. זיי לייגען, די אויסוואורפען! דאָס ברויט איז ערשטער סאָרט!—שאַפּאָשניקאָוו נעהמט אַ שטיקעל באמת רויה ברויט, וואָס איז אין דעם טאָג אַרויסגעגעבען געוואָרען די אַרעסטאַנטען און רוקט דערין דעם פינגער.—ווייך ברויט! אויסגעצייכענט! אַ סך פיגורען האָב איך אויסגעקנעטען פון דעמדאָזיגען ברויט! אַ מחיה!

---

*) באַלאַנדע—קרופּניק אויפ׳ן אַרעסטאַנטישען לשון.

**) טשאַלדאָן—דער צונאָמען, וואָס די קאַטאָרגע האָט געגעבען דעם סמאָטריטעל.

און זיי, די גראַפּען, ווילען עס נישט עסען. הזירים!

איבערהויפּט האָט דאָקטאָר סורמינסקי פיינט דעמדאָזיגען תּם. אָבער דער דאָקטאָר אַליין ווערט שטאַרק געהאַסט פון די אַרעסטאַנטען פאַר זיין האַרטען טרוקענעם כאַראַקטער און פאַר זיין פיינ־ליכע בעציהונג צו זיי.

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!—ווענדט זיך צו איהם שאַ-פּאָשניקאָוו אין יענע זעלטענע פאַלען, בשעת סורמינסקי בעזוכט די קאַטאָרגע—צו וואָס זאָלט איהר בעמיהען אייערע פיס און געהן צו דידאָזיגע גזלנים! זענען זיי עס דען ווערט? זיי רופען זייך דאָקטאָר וו אַ ס ע ר, דערצעהלען ליגענס וועגען אייך, אז איהר היילט זיי כּלומר'שט מיט וואַסער. און איהר זאָרגט זיך וועגען די אויסוואורפען און געהט צו זיי. שפּייט אויף זיי, אויף די שעלמעס!

—אַוועק פון דאַנען!—שרייט דער דאָקטאָר אַ צוקאָכטער.

קומט דען עפּיס אַרויס פון דידאָזיגע פּראָטעסטען? אָבער די קאַטאָרגע איז צופרידען מיט דעם, וואָס די עולות, וועלכע ווערען איהר געטהאָן, פערבלייבען נישט אָהן פּראָטעסט.

אַז מען קרעכצט ביי אַ וועהטאָג, ווערט אויך לייכטער.

איך האָב פיל געשמועסט מיט שאַפּאָשניקאָוו'ן.

דאָס איז נאָך נישט קיין אַלטער מאַן, אָבער די אַנגסטען און צרות, פּרעמדע און אייגענע, האָבען איהם אַלט געמאַכט פאַר דער צייט.

ער האָט בעקומען עֶטוואָס בילדונג, דורכגעגאַנגען 2 קלאַ-סען פון אַ רעאַל-שול, אַ ביסעל געלייענט אין זיין לעבען און ער האָט מיר, כלעבען, אויסגעוויזען אַ היבש ביסעל אינטעליגענטער פון אַ סך סאַכאַלינישע טשינאָווניקעס. צווישען זיינע אייגענאַרטי-גע שפּיצלעך האָט ער אַרויסגעזאָגט אַ סך ביטערן אמת.

—מען האַלט מיך דאָ פאַר אַ האַלבען משוגענעם!—האָט ער געשמייכעלט.—מען קאָן דאָ אָבער משוגע ווערען! שטעה איך אויף אינדערפריה, הויב איך אָן זוכען דעם קאָפּ—וואו איז דער קאָפּ? כאַ-כאַ-כאַ!.. פערלירסט טיילמאָל דעם קאָפּ—דאָס איז אמת! און ווי זאָל מען איהם נישט פערלירען? וואָס זעהסטו אַרום?

שמוץ, צער, אַנגסט, דלות, זנות, יאוש, קאָן מען טאַקי דאָ בליי-
בען אָהן אַ קאָפּ. שווער אַ מענשען צו שווימען געגען שטראָם.
זעהר שווער. עס טרינקט זיך דער מענש—און אַזוי ווי ער
טרינקט זיך, זוכט איהם יעדער אַ האַק צו טהאָן איבער'ן קאָפּ,
אַ מענשען, וואָס טרינקט זיך, איז דאָך לייכט צו קלאַפּען.
ער קאָן דאָך נישט געבען צוריק—זיינע הענד זענען פערנומען:
ער צאַפּעלט זיך אין וואַסער. כאַ-כאַ-כאַ!.. איבער'ן קאָפּ, אי-
בער'ן שפּיץ קאָפּ! און ווערט אַ מענש אינגאַנצען דערטרונקען,
זאָגט מען: „אויסוואורף!" ניין דאָס איז נישט קיין אויסוואורף,
נאָר אַ מענש, וואָס האָט זיך דערטרונקען. אין פּאַריז זענט איהר
געווען?

—געווען.

—נו, האָב איך געלייענט אין די ביכלעך—איך געדענק
שוין נישט ווער דער מחבר איז—אַז דאָרט איז פּאַרהאַן אַזאַ
שטוב, וואָס הייסט „מאָרג", וואו מען לעגט-אַוועק די דער-
טרונקענע מענשען. אָט איז אונזער קאַזאַרמע אויך אַ מאָרג. געה
איך, זעה איך: רעכטס, לינקס אויף די נאַרעס ליגען געשוואָ-
לענע טרופּעס פון דערטרונקענע מענשען. עס שטינקט פון זיי!
זיי זענען צופוילט געוואָרען און האָבען פערלאָרען די געשטאַלט
פון אַ מענשען. ווערסט שוין בשום אופן נישט וויסען, וואָס פאַר
אַ פּרצוף ער האָט פריהער געהאַט. אָבער קענטיג איז דאָך, אַז
דאָס איז אַמאָל געווען אַ מענש! זיי זאָגען „אויסוואורפען". ניין,
נישט קיין אויסוואורפען, נאָר דערטרונקענע. זעהן זעהט עס אָבער
נישט יעדער, נאָר יענער, וואָס שלאָפט נישט ביינאַכט. בייטאָג
פייניגען איהם די אייגענע רעיונות און ביינאַכט די פרעמדע. מיט
פרעמדע וועהטאָגען איז ער פול. און ווייסט איהר, פריץ, ווער
עס שלאָפט נישט ביינאַכט?

—נו?

—איך און דאָס מייזעל. אַ שטעקעלע אַריין, אַ שטעקעלע
אַרויס, די מעשה לאָזט זיך אויס.

און שאַפּאָשניקאָוו האָט אויסגעשריען קוקורעקו און גענו-
מען טאַנצען אויף איין פוס.

אַזוינע מאָדנע, אונגעהויער-סימפּאַטישע טיפּען בעשאַפט די קאַטאָרגע צוגלייך מיט ווערבלינסקי׳ן.

צום בעדויערן אָבער, זענען דיזאָזיגע טיפּען זעלטען, זעהר זעלטען.

אַזוי זעלטען, ווי גוטע מענשען אויף דער וועלט.

די מערדער.

(אַ מאַן-און ווייב-פּאָרל).

—נשמה׳לע מיינס, וואָלסטו אפשר אויסגעטרונקען אַ גלעזעלע טיי? איך וואָלט געגאַנגען און געבראַכט.

—אָבער זעץ זיך צו, מיין ליבער, כאָטש אויף אַ רגע׳לע זעץ דיך צו. ביזט שוין פערמאַטערט געוואָרען.

—נו, וואָס רעדסטו, נשמה׳לע מיינס? ערנסט, איך וועל געהן און ברענגען.

אַזאַ מין שמועס הערט זיך הינטער׳ן וואַנד אַ גאַנצען טאָג.

מיינע בעלי-הבתים, וואו איך וואוין, די קאַטאָרזשניקעס פּישטשיקאָוו, זענען זעהר אַנ׳אינטערעסאַנט פּאָרל.

ער איז אַנ׳אָטעלאָ. אין אַ געוויסען גראַד זאָגאַר אַ ליטעראַרישע בעריהמטהייט. דער העלד פון ג. א. אוספּענסקי׳ס אַ דערצעהלונג: „איינער אויף איינעם״. אַ פערברעכער, אַ תלין, וואָס וועגען איהם האָט גערעדט גאַנץ רוסלאַנד.

זיין פּראָצעס איז אַנ׳אָבקלאַנג פון דעם רוסיש-טערקישען קריג. זיין קרבן, אַ פרוי, איז, ווי אַ סך אַנדערע אין יענער צייט, געוועזען פערליבט אין אַ געפאַנגענעם טערק. ער, ווידער, איז געוועזען איהרער אַנ׳אַלטער פריינד, וואָס האָט פרייוויליג גענומען אויף זיך די ראָל פון אַ ליבע-בריפטרעגער. ער פלעגט טראָגען צעטלעך און מיטגעהאָלפען צו זייער דערנעהנטערונג. ביסלעכווייז

האָבען זיי זיך אויף דעמ־דאָזיגען באָדען צוגעבונדען איינער צום צווייטען און איינער דעם צווייטען מעהר דערקענט... ער האָט ליב בעקומען יענע, וועלכע ער האָט מיטגעהאָלפען צו געניסען פון אַ צווייטענס ליבע. און זי האָט איהם אויך ליב בעקומען.

דער טערק איז פערגעסען געוואָרען — אַוועקגעפאָהרען צו זיך אַהיים. זיי האָבען חתונה־געהאַט, אַ יאָהר זעקס געלעבט אין מנוחה און גליק. ער איז שוין געוועזען אַ פאָטער פון פיר קינדער.

נאָר פּלוצלונג איז אין איהם דערוואַכט געוואָרען די אוי־פערינקייט צום עבר.

דערדאָזיגער טערק, דער צופעליגער גאַסט פון איהר האַר־צען, דער פערגעסענער טערק, וואָס איז שוין פערשוואונדען געוואָרען פון האָריזאָנט, האָט זיך געשטעלט, ווי אַ שאָטען צווי־שען זיי.

דער געדאַנק, אַז זי האָט געטיילט איהרע לאַסקעס אויך מיט אַ צווייטען, האָט געפייניגט, געמאַטערט, געברענט זיין נשמה.

שרעקליכע פיינליכע פערדאַכטען זענען אויפגעשטאַנען אין זיין צושטערטען דמיון.

פערדאַכטען, אַז זי ליבט „יענעם", אַז צערטלענדיג איהם, טראַכט זי פון אַ צווייטען.

אָט די שרעקליכע, אָט די פּאַטאָלאָגישע אינערליכע דראַ־מע איז פערענדיגט געוואָרען מיט אַ שרעקליכען טויט פון דער „שולדיגער".

פישטשיקאָוו האָט צוגעבונדען זיין ווייב צום בעט און האָט זי מיט אַ נאַהייקע פערשמיסען צו טויט. ער האָט זיך אַליין גע־מוטשעט און בעת מעשה הנאה געהאַט פון איהרע יסורים. גע־שמיסען האָט ער זי עטליכע שעה צייט... און זי... אין דער אייגענער צייט האָט זי איהם געקושט די הענד...

האָט זי איהם אַזוי שטאַרק ליב געהאַט, אַז אפילו די יסורים האָט זי אָנגענומען פון איהם מיט דאַנקבאַרקייט? אָדער זי האָט אין דידאָזיגע שרעקליכע מינוטען געבעטען מחילה—מחילה פאַר די גייסטיגע ענוים, וואָס זי האָט איהם נישט־ווילענדיג

פערשאפט...

אט דאס איז פישטשיקאוו. ער איז פער׳משפט געוואָרען צו אייביגער קאַטאָרגע, אָבער צוליב פערשידענע מאַניפעסטען האָט ער נאָך געהאַט בלויז פיר יאָהר.

זי, פישטשיקאָווס איצטיגע ווייב, איז אויך „אַנ׳אלמנה צו-ליב אייגענער שולד.״

איהר פראָצעס, הגם נישט אַזאַ קלינגענדיגער, איז אין יע-נער צייט אויך אַדורכגעלאָפען אַלע צייטונגען.

זי איז אַ געוועזענע אַקטריסע, וואָס האָט דער׳הרג׳עט דעם מאַן—אַ פּאָלקאָווניק צוזאַמען מיט׳ן הויזפריינד און בעגראָבען זיי ערגעץ אין אַנ׳אָבגעלעגט ערטעל. דער טרופ איז אָבער געפונען געוואָרען, דאָס פערברעכען ענטדעקט געוואָרען און זי האָט בע-דאַרף געהן אויף קאַטאָרגע אויף אַ לאַנגען טערמין.

אָבער אַז זי איז געקומען אויף קאַטאָרגע, האָט זי בע-דאַרפט אויסהאַלטען נישט קיין קליינעם קאַמף, ביז עס איז איהר געלונגען אָבצוראַטעווען איהר אונאָבהענגיגקייט. ביז זי האָט זיך געקאָנט אַרויסדרעהען פונ׳ם גורל פון אַלע פערשיקטע קאַטאָר-גע-פרויען.

אַ געשיקטע, נישט קיין נאַרישע און אַ גאַנץ אינטעליגענטע פרוי, האָט איהר קודם-כל גענומען צו זיך אַלס קיך-מיידעל איינער פון די סאַכאַלינישע טשינאָווניקעס—ער האָט זי גענומען צו זיך, ווי מען נעהמט אין אַזאַ פאַל אַ קיך-מיידעל אויף סאַכאַלין.

אָבער זי האָט באַלד פּראָטעסטירט.

—אָדער אַ קיך-מיידעל, אָדער אַ בעל-הבית׳טע. פאַרהאַן אַ סך בעלנים, וואָס וואָלטען גערן צונויפגעמישט די צוויי מלאכות, אָבער איך געהער נישט צו די.

און זי האָט פּראָטעסטירט אַזוי הויך, אַזוי שטאַרק און ענערגיש, אַז מען האָט זי געמוזט לאָזען צורוה.

און דאָ האָט זי זיך בעקאָנט מיט פישטשיקאָוו׳ן, זיי האָ-בען ליב בעקומען איינאַנדער און דאָס גזלנים-פּאָרל האָט חתונה-געהאַט...

אַ גזלנים-פּאָרעלע... ווי מאָדנע עס קלינגט דערדאָזיגער

נאָמען, בשעת עס קומט אויס צו ריידען וועגען דעמדאָזיגע ליבען, אונגעהויער-סימפּאַטישען בראַווען פּאָרעלע, וואָס לעבט צווישען זיך ווי צוויי נשמות אין איין גוף.

זייער פערגאַנגענהייט קלינגט ווי אַ מין רכילות אויף זיי.

—דאָס קאָן נישט זיין! עס קאָן נישט זיין, אַז דערדאָזיגער האַרציגער מאַן, וואָס קאָן קיין צוויי ווערטער נישט זאָגען זיין ווייב, וואו ער זאָל נישט צולעגען אַ דריט צערטליך וואָרט— עס קאָן נישט זיין, אַז ער זאָל זיין אַ רוצח. עס קאָן נישט זיין, אַז דידאָזיגע עהרליכע הענד, וואָס אַרבייטען שטענדיג, זאָלען זיין בעפלעקט מיט בלוט.

שטאַרק אַרומגעכאַפּט איינאַנדער, זענען זיי אַרויסגעשוואומען אין דעמדאָזיגען ים פון שמוץ, וואָס הייסט קאַטאָרגע, אַרויסגעשוואומען און איינאַנדער געראַטעוועט.

צי נישט דערפאַר איז זייער געגענזייטיגע צערטליכקייט אַזאַ ריהרענדיגע!

ער איז סמאָטריטעל אויפ'ן לייכטטורם און אין דער קאַנצעלאַריע פון קרייזשעף; ער איז די רעכטע האַנד פון שעף, ווייס אַלץ אויסגעצייכענט און פיהרט די ענינים געוויסענהאַפט און ענערגיש.

ער איז, ווי איך האָב שוין געזאָגט, אַ גוטער בראַווער מאַן, אַ וואונדערליך האַרציגער מאַן, וואָס ליגט עטוואָס אונטער'ן שוך פון זיין צו-ענערגישער ווייב.

קיין זאַך דערמאָהנט אין איהם נישט דעם אַמאָליגען אָטעלאָ, דעם אָטעלאָ-גזלן.

בלויז איין מאָל איז דערוועקט געוואָרען אין איהם די אַלטע קראַנקהייט—די אויפּעריגקייט.

זיין ווייב דערמאָהנט עס נאָך עד-היום מיט שרעק.

ער האָט געפּאַקט אַ גאָלמעסער, אָנגעשלייפט עס, זיך פערשפּאַרט אין אַ צימער און... אָבגעראַזירט זיין גרויסע ברייטע באָרד און וואָנסען.

„אַ שרעק געוועזן אַ קוק צו טהאָן אויף איהם".

—נאָך אַזאַ מעשה זאָלסטו גאָרנישט צוגעהן צו מיר!—

האָט איהם אָנגעזאָגט דאָס ווייב.

און לאַנג האָט ער געבעטען מחילה און לאַנג איז ער אַרומגעגאַנגען מיט אַ פערשולדיגטער מינע אויפ'ן געזיכט. אָבער מעהר האָט ער שוין נישט געאויפערט.

זי... נישטאָ אַ מינוט, זי זאָל נישט זיין מיט עפּיס בעשעפ-טיגט. דאָ זאַלצט זי הערינג, דאָ מאַכט זי קינסטליכע בלומען צו פערקויפען; זי אַרבייט אין איהר גרויסאַרטיגען, ממש מו-סטערהאַפטען גאָרטען און נייהט אויך קליידער פאַר דער „אינטע-ליגענץ" אין קאָרסאַקאָוויסק.

און נעהמט... איין רובל פאַר אַ „פאַסאָן".

—פאַרוואָס אַזוי ביליג?—האָב איך מיך געוואונדערט.—דאָס איז דאָך ממש אומזיסט. וואָלט איהר כאָטש גענומען צוויי.

פון שרעק האָט זי אפילו גענומען מאַכען מיט די הענד.

—וואָס רעדט איהר? וואָס רעדט איהר? ער האָט דאָך נאָך פיר יאָהר קאַטאָרגע. פיר יאָהר צייט קאָנען זיי מיט איהם טהאָן וואָס זיי ווילען. זיי וועלען צו איהם אויסלאָזען דעם כעס פאַר די צוויי רובל. ניין! ניין! וואָס רעדט איהר?! וואָס רעדט איהר?!

מען בעדאַרף זעהן, ווי דידאָזיגע פרוי רעדט וועגען איהר מאַן, מען בעדאַרף הערען, ווי עס ציטערט איהר דער קול, בשעת זי דערמאָהנט זיך, אַז איהם זענען נאָך געבליבען גאַנצע פיר יאָהר קאַטאָרגע... וויפיל ליבע, זאָרג, שרעק פאַר'ן געליבטען מאַן הערט זיך דעמאָלט אין איהר קול.

אויף דער שיף האָב איך מיך נאָך בעקענט מיט איהר. זי איז געפאָהרען פון וולאַדיוואָסטאָק, וואו מען האָט איהר גע-מאַכט אַ שווערע געפעהרליכע אָפּעראַציע.

באַלד ווי דאָס שיפעל פון קאָרסאַקאָווסק איז צוגעקומען צום דאַמפער, איז דער ערשטער אַרויפגעלאָפען אויפ'ן דאַמפער אַ מאַן מיט אַ ריזיגער באָרד—איהר מאַן. עטליכע מינוט זענען זיי געשטאַנען אַזוי ווי צומישט.

—ליבער!

—טייערע!—האָט זיך דערהערט דורך אַ שטיל כליפּעניש.

און בייביידען זענען געפאַלען טרעהרען ווי באָב.
דערמאָה:ען זיי דעם עבר?
טיילמאָל טרינקען ביידע—אי ער, אי זי.
אפשר איז עס מס, וואָס זיי צאָהלען זייער געוויסען?
וואָרום דאָס געוויסען „נעהמט" דאָך אויך דורך בראָנפען...

גרעבעניוק און זיין בעל־הבית׳ישקייט.

אַז איהר וועט אַרומבלאָנקען איבער דעם פאָרשטעדטעל פון קאָרסאַקאָווסק, וועט איהר באַלד בעמערקען אַ קליין הייזעלע, וואָס איז וואונדערליך פלאַנמעסיג און שען געבויט: פאַרהאַן אפילו אַ טעראַסע.

אויפ׳ן הויף פון דעמדאָזיגען שטיבעלע וועט איהר שטענדיג זעהן עמיצען אַרבייטען.

אָדער אַנ׳עלטערע פרוי גיט עסען איהרע חזירימ׳לעך אָדער אַ הויכער, געבויגענער קרענקליכער מאַן, עטוואָס עהנליך צו אַ פויער, מייסטרעוועט, זעגט, האַקט.

די פאָדלאָגע—ווי דער טיש: אונגעוועהנליך ריין. פון דער טהיר צו דער באַנק איז אַוועקגעלעגט אַ טרעטער.

אויף די פענסטער בליהט געראניום.

די ווענד, דער באַלקען זענען זויבער און קלאָר.

אין דעמדאָזיגען קליינינטשקען הייזעלע האָב איך פערבראַכט עטליכע גוטע שעה. דאָ האָב איך אָבגערוהט מיט דער נשמה פונ׳ם „סאַכאַלינישען זומפּ", פון סאַכאַלינישער וויסטקייט און קאַטאָרגע. דאָ האָט זיך לייכט אָבגעאָטעמט. פון אַלץ האָט דאָ געוועהט מיט אַרבייט, מיט ליבע צו אַרבייט און מיט אַ ביסעל האָב-און-גוטס.

ווייסט איהר נישט, וואו אַוועקצולעגען אין דעמ־דאָזיגען זויבערן הויז דאָס טרייבעל פון פאַפּיראָס, געהט צו גרעבעניוק צו זיין געשניצטען קאַסטען און נעהמט זעהר פאַוואָליע אַרויס אַן־אַש־טעצעלע פון פּאָרצעלאַן און בשעת־מעשה האַלט ער עס, ווי מען האַלט אַ ברילִיאַנט.

—מיר האָבען דאָס אויך. אַליין רויכער איך נישט. אָבער קומט אַמאָל עמיצער, דאַרף מען עס האָבען.

צו זיין הויז, צו זיין בעל־הבית׳ישקייט בעציהט זיך גרע־בעניוק מיט גרויס ליבע.

—איך קאָן דאָך דאָ יעדען קלאָץ מיט זיין נאָמען און פאַמיליע!—קוקט ער זיך אַרום מיט אַ גוטען שמייכעל און מיט גרויס צערטליכקייט.—יעדע באַלקע אַליין אויסגעפונען, און מיט די אייגענע הענד אַליין געבראַכט אַהער, אַליין זיי צוגעפּאַסט צו איינאַנדער און אַלע יום־טוב אָדער אַזוי נאָכמיטאָג־צייט בין איך געלאָפען אַהער אַרבייטען.

און איהר זעהט, אַז איהם איז באמת טייער יעדער באַל־קע. מיט יעדער פון זיי איז פערבונדען זיין ערינערונג וועגען דעם, ווי אַזוי ער, גרעבעניוק, איז „געוואָרען אַ מענש״.

גרעבעניוק קאָן אַלע מלאכות און פון זונאויפגאַנג ביז זונ־אונטערגאַנג הערט ער נישט אויף צו אַרבייטען.

ער איז אַ שערער און אַ טשעסלער און אַ כטאָליער—אַלץ זיך אויסגעלערנט אויף קאַטאָרגע. ער האָט אַ גאָרטען און האָ־דעוועט חזירים.

—היהנער אויך פאַרהאַן אַ סך. די באַבע טענטעלט זיך מיט זיי. שעפּסען האָט ער אויך אַ פיר.

גרעבעניוק איז נאָך אַ קאַטאָרזשניק. אָבער פאַר דער גו־טער אויפפיהרונג איז איהם דערלויבט צו וואוינען אויסער דער טורמע, אין אַ פרייער וואוינונג. פאַר דער טורמע „מאַכט ער זיין אוראָק״: עטליכע שעה אין מעת־לעת אַרבייט ער פאַר איהר, און די איבעריגע צייט—פאַר זיך.

—באַלד נעהמט שוין אויך אַ סוף צו דער קאַטאָרגע. גע־ווען פער׳משפט צו גאַנצע צוואַנציג יאָהר. דורך די מאַניפע־

סטען און פערקירצונגען האָב איך נאָך פיר חדשים און אַנ׳עק. דעמאָלט וועל איך ווערען אַ קאָלאָניסט, און וועל שוין קאָנען אַרבייטען נאָר פאַר דעם אייגענעם הויז.

גרעבעניוק׳ן האָט מען „אַרויסגעגעבען אַ מיטוואוינערין״ געגען דעם מנהג און דער אָרדנונג פון סאַכאַלין, וואָרום גרעבעניוק איז נאָך אַ קאַטאָרזשניק און האָט נאָך קיין שום רעכט נישט אויף אַזאַ מין לוקסוס.

אַ בעיאָהרנטע פרוי איז געקומען „נאָכ׳ן מאַן״, דאָס הייסט פאַר׳ן מאָרד פונ׳ם מאַן. זי איז נישט קיין שענע און איז אַ סך עלטער פון גרעבעניוק׳ן.

—נו, אָבער איך האַלט זי טייער און זי האַלט מיך אויך טייער, נישטאָ וואָס צו זינדיגען!

—דאָס איז באמת אַ צוזאַמענלעבען, וואָס שטיצט זיך מעהר אויף געגענזייטיגער אַכטונג, איידער אויף עפּיס אַנדערש. גרעבעניוק האָט זי גענומען פאַר איהר פלייס, פאַר איהר בעל-הבית׳ישקייט. אין דער אַרבייט איז זי נישט שוואַכער פון גרעבעניוק׳ן.

גרעבעניוק איז געקומען אויף קאַטאָרגע „פון דינסט״.

—פער׳משפט געוואָרען צוליב אַ חשד?—פערגיב איך איהם די געוועהנליכע סאַכאַלינישע פראַגע.

גרעבעניוק האָט אַ ווײַלע געשוויגען און זיך בעדאַכט.

—ניין. אויב איהר דערגעהט שוין, באַרין, צו אַלץ אַזוי, בעדאַרף מען אייך זאָגען דעם אמת. פאַר אַ מאָרד בין איך געקומען אַהער. דעם פּריץ האָבען מיר דער׳הרג׳עט... איך און דער דענשטשיק—ביידע האָבען מיר איהם דער׳הרג׳עט...

—וואָס, איהר האָט געוואָלט פּאַקען געלד?

—ניין. צוליב זיין אכזריות. געוועזן אַ גרויסער אכזר, דער פּריץ, אַך, וואָס פאַר אַנ׳אכזר. שלאָגען פלעגט ער אַזוי, אַז די קלעפּ זיינע פיהל איך נאָך עד-היום. דאָס גאַנצע אינגעווייד האָט ער מיר אָבגעשלאָגען. אַ קוטשער בין איך ביי איהם געוועזן, געהאַט האָט ער פערד זעהר גוטע, וויפיל מאָל בין איך איהם צו די פיס געפאַלען, די שיך געקושט: „לאָזט מיך אָב, האַרעלע, אויב איך בין אַזאַ שלעכטער קוטשער און קאָן אייך נישט צו

פרידענשטעלען. פלעגט ער זאָגען: „איך האַלט דיך דען? די פערד האַלטען דיך." פון געבוירען-טאָג אָן האָב איך געהאַט אַזאַ רגילות—געהן אַרום פערד. און די פערד האָב איך שטענדיג גע-האַלטען ריין, גוט, ווי געהעריג... אָבער דער פריץ האָט שרעק-ליך געשלאָגען און אַז איך דערמאָהן מיך איצט- כאַפּט מיר נאָך איצט שווינדלען דער קאָפּ. שווער!

—געווען איז דאָס אין 85-טען יאָהר, דעם 29 סעפּטעמבער, אין דער שטאָדט מעדזיבאָזש, פּאָדאָליער גובערניע—אפשר אייך בע-קאַנט? דער פריץ מיט'ן דענשטשיק זענען געווען אין קיעוו און איך בין פערבליבען ביי די פערד. קומט דער פריץ אַהיים און וואַרפט זיך גלייך צו די פערד. ער זאָגט נישט, וואָס מען בע-דאַרף זאָגען: גוט-מאָרגען, טייוועל, צי רוח, און פאַלט-אַרויף אויף מיר. „וואָס האָסטו מיר,—זאָגט ער,—הונד דו איינער, געמאַכט פון די פערד? האַ? אויסגעמאָגערטע פערד שטעהען! וואָס האָסטו מים זיי געטהאָן, הינדטישער ביין דו!" און די פערד האָבען זיך גראָד אָבגעפּערדעלט אָהן איהם. זאָג איך איהם: „האָט רחמנות, האַרעלע, די פערד האָבען זיך אָבגעפּערדעלט, זענען זיי מאָגער געוואָרען. אויב איהר בעוויליגט צו געדענקען, האָב איך אייך אפילו דעפּעשירט וועגען דעם." „ווריאָש!—זאָגט ער—הונד דו איינער! האָבער האָסטו מיר גע'גנב'עט." און גיט מיר אַזוי מיט'ן גאַנצען כח איבער'ן קאָפּ. אין יענער צייט האָט מיר זעהר שטאַרק וועה געטהאָן אַנ'אויער. פערשטעל איך מיט'ן האַנד דאָס אויער און ער, נישט וואָס ער שלאָגט איבער'ן צווייטען, נאָר ער רייסט מיר די האַנד און קלאַפּט אַלץ איבער'ן קראַנקען, איבער'ן קראַנ-קען אויער. איז מיר אין די אויגען פינסטער געוואָרען. זעה איך, אַז איך וועל דאָס נישט אויסהאַלטען. זאָג איך צום דענ-שטשיק: „הערסטו, מיר מוזען איהם דער'הרג'ענען. אָדער מיר, אָדער ער, נאָר איינער פון אונז דאַרף נישט לעבען". מאַכט ער: „וועגען דעם טאַקי האָב איך געוואָלט מיט דיר ריידען". און אַזוי האָבען מיר אָבגעמאַכט. און טאַקי דעם אייגענעם אָוונד האָבען מיר איהם חתונה-געמאַכט.

גרעבעניוק איז אַנטשוויגען געוואָרען און זיך פערטראַכט.

—געווען איז דאָס אַרום עלף אַזייגער. איך בין געזעסען אין קיך און געוואַרט, און דער דענשטשיק איז אַוועק צו איהם— זעהן: צי ער שלאָפט, צי נישט. קומט ער צוריק און מאַכט: „מען קאָן. שלאָפט". האָבען מיר אויסגעטרונקען אַפלעשעל בראָנ־פען פון קוראַזש וועגען—דער דענשטשיק האָט עס נאָך פון אָנ־הויב אָוועגד צוגעגרייט—און זענען זיך איינציגווייז אַוועק, מען זאָל נישט הערען... ביי איהם אין שלאָפצימער האָט שטענדיג געברענט אַנאַכטלעמפעלע. שטעהט דאָס לעמפעלע דאָ און דאָ שלאָפט ער. די הענד ליגען איהם אויפ'ן האַרצען. שלאָפט. „נו, וואַלאַי". האָבען מיר זיך אַוואָרף געטהאָן צו איהם. צאַרענקאָ, דער דענשטשיק, האָט איהם צוגעדריקט די הענד צו דער ברוסט און איך האָב איהם פערצויגען אַשלייף איבער'ן האַלז און דערשטיקט.

—מיט אַמאָל?

—אין איין מאָמענט, הייסט עס. אפילו נישט בעשערט געווען צו פערשאַפען איהם יסורים.—אין גרעבעניוקס קול האָט זיך געשפירט עפּיס אַבייז-פערדריסליכער ציטער.—יסורים נישט בעשערט געווען צו פערשאַפען איהם, מחמת איבער'ן וואַנד האָט איך אַפּריץ געשלאָפען, האָט ער געקאָנט דערהערען, זיך אויפ־כאַפען.

—און ער האָט זיך גאָרנישט אויפגעכאַפּט אפילו?

—יאָ, אין דער אייגענער רגע, ווי מען האָט איהם פער־דריקט די הענד צו דער ברוסט, האָט ער זיך אויפגעכאַפט, אָבער ער האָט נישט געקאָנט אויסשרייען. אַהאַנד האָט ער ביי צאַ־רענקאָ'ן אויסגעריסען און גלייך מיט דער האַנד צו דער וואַנד— אויף דער וואַנד איז געהאַנגען אַרעוואָלווער, אַשווערד, קינ־זשאַלען, אַביקס. צאַרענקאָ האָט אָבער אַכאַפּ געטהאָן די האַנד און זי ווידעראַמאָל צוגעדריקט. און איך האָב שוין דער־ווייל פערצויגען דעם שלייף. האָט ער נאָר איין קוק געטהאָן אויף מיר... און אַזוי האָבען מיר איהם חתונה-געמאַכט.

גרעבעניוק האָט אָבגעכאַפּט דעם אָטעם.

—חתונה-געמאַכט. איצט בעדאַרף מען זיך אָבער סטאַרען, אַז קיינער זאָל נישט וויסען. האָבען מיר איהם אָנגעטהאָן אין

מאַנטעל, אין די שטיוועל, קאַלאָשען און היטעל, אַוועקגעטראָגען איהם צום טייכעל און אַרונטערגעוואָרפען אונטער׳ן בריקעל, ווי עמיצער וואָלט כלומר׳שט אין וועג איהם דער׳הרג׳עט. דער־נאָך האָבען מיר זיך אומגעקעהרט אַהיים. „טאַפעריטשאַ,—זאָגט צאַרענקאָ,—לאָמיר זוכען געלד. ער בעדאַרף האָבען געלד. וואָס טויג עס איהם איצט, און אונז וועט עס יאָ צוניץ-קומען.“ זאָג איך: „וואָס רעדסטו? וואָס רעדסטו? האָבען מיר עס דען גע-טהאָן צוליב געלד?“ „נו, מאַכט ער,—דו, ווי דו ווילסט, אָבער איך וועל נעהמען.“ האָט ער דאָרטען גענומען געלד, וויפיל ער האָט געקאָנט, און הינטער׳ן אויווען האָט ער בעהאַלטען אַ טשע-מאָדאַן מיט זאַכען, העמדער, פיינע נייע העמדער.—דערנאָך האָט ער עס אַוועקגעשלעפט צו עפּיס אַ באַבע. געהאַט אַ בעקאַנטע באַבע. און טאַקי צוליב דעם האָבען מיר זיך „פערשאָטען“... ביי דערדאָזיגער באַבע איז אַקוראַט דעמאָלט געזעסען אַנ׳אַנדער בעקאַנטער, וואָס האָט אויך גערינט ביי אַ פריץ. האָט ער גע-זעהן ווי צאַרענקאָ האָט געבראַכט זאַכען. און דערנאָך, אויף מאָר-גען, אַז מען האָט געפונען אונזער טויטען פריץ, האָט ער זיך באַלד אָנגעשטויסען, אַז אָט דאָס האָט מסתמא צאַרענקאָ גע-בראַכט זיינע זאַכען. האָט דער עולם אָנגעהויבען מורמלען וועגען דעם און נאַטשאַלסטוואָ האָט זיך דערוואוסט. האָט מען גענומען צאַרענקאָ׳ן. האָט ער זיך אַלץ געשפּאַרט: „איך בין דאָ גאָט די נשמה שולדיג. גרעבעניוק האָט איהם דערשטיקט ערגעץ אונטער׳ן בריק, דערנאָך איז ער געקומען און געהייסען, איך זאָל קיינעם ניט זאָגען און זאָל אַוועקטראָגען, בעהאַלטען דעם טשעמאָדאַן. פון שרעק האָב איך איהם געפאָלגט.“ דאָ האָט מען שוין מיך אויך גענומען. איך האָב מיך אַ לאַנגע צייט געהאַלטען ביי דאָס מײניגע: „איך ווייס נישט פון וואָס צו זאָגען.“ אָבער דערנאָך האָב איך גענומען און זיך מודה־געווען.

—וואָס, דאָס געוויסען האָט געמוטשעט?

—ניין, צו וואָס דאָס געוויסען! דער פערדראָס איז גע-ווען שרעקליך גרויס. איך זיץ מיט צאַרענקאָ׳ן אין אָבוואַכט (הויפטוואַך), אין אַ פינסטערן קאַרצער. דער וויאַכסאָלדאַט שטעהט

דערביי און רעדט מיט אונז, כאָטש דאָס איז פערבאָטען. אַנ'אייגענער ברודער, האָט ער רחמנות. הער איך ווי צאַרענקאָ זאָגט צו איהם: „אָט,—זאָגט ער, — בעדאַרף איך צוליב דעם הונד זיצען גאָר אונשולדיג.” האָבען מיך דידאָזיגע ווערטער אַזוי געכאַפּט פאַר'ן האַרצען, אַז איך האָב אַגעשריי געטהאָן: „פיהרט מיך,—זאָג איך—צום סלעדאָוואַטעל, איך וויל זאָגען דעם גאַנצען אמת”. האָט מען מיך אַוועקגעפיהרט צום סלעדאָוואַטעל און איך האָב איהם אַלץ דערצעהלט, ווי עס איז געווען: ווי מען האָט איהם דערשטיקט, ווי דער אָבמאַך איז געווען, ווי צאַרענקאָ האָט דאָס געלד בעהאַלטען. האט ער בעקומען אייביגע קאַטאָרגע און איך 20 יאָהר. און אָט אַזוי לעב איך.

—שווער, וואָס?

—איך אַרבייט, כל־זמן עס איז פאַרהאַן כח. פרעגט וועגען מיר ביי וועמען איהר ווילט, וועט אייך יעדער זאָגען. צעהן יאָהר, דאָס עלפטע וואוין איך דאָ—און וועגען מיר וועט קיינער קיין שלעכט וואָרט נישט זאָגען. נישט נאָר אין קאַרצער אָדער אונטער שמיץ—אפילו מיט אַפינגער האָט מיך דאָ קיין איינער פון די נאַדזיראַטעלעס נישט אָנגעריהרט! יאַרצעוו איז דאָ געווען, אַליכטיגען גן-עדן זאָל ער האָבען. אַמענש—אַרשע. אויף אַנישט-געשמיסענעם אַרעסטאַנט האָט ער נישט געקאָנט קוקען. און אפילו ער האָט מיך קיינמאָל נישט אָנגעריהרט. קיינמאָל אפילו אַשלעכט וואָרט נישט געזאָגט. איך האָב געפראַצעוועט, געאַרבייט, געטהאָן, וואָס מען האָט געהייסען, פון דער הויט געקראָכען. אַלע כאַפּען אַמאָל אַדרעמעל נאָכמיטאָג און איך—די האַק אין גאַרטעל און אַהער: דאָ אַרבייט איך מיר ביסלעכווייז, בוי מיר אַהייזעלע... ניש'קשה, גוט געלעבט. אָבער דאָס געזונד איז עפּיס קאַליע געוואָרען, זיך אונטערגעריסען.

גרעבניוק זעהט טאַקי אויס, ווי אַנ'אונטערגעריסענער—מאָגער, הויט און ביין, און זעהט-אויס אַסך עלטער פון זיינע אמת'ע יאָהרען.

—נו און וואָס טראַכסטו וועגען עבר... טהוט דיר באַנג אַמאָל, וואָס דו האָסט איהם דער'הרג'עט? האָסטו קיין חרטה נישט?

—באַנג טהאָן? אָט וואָס איך וועל אייך זאָגען, מיין האַ-רעלע: ווי איהר ווילט, אַזוי קלערט וועגען מיר: צי איך בין אַ גוטער מענש אָדער אַ שלעכטער. אָבער איך וועל אייך זאָגען פון גאַנצען האַרצען, ווי פאַר גאָט: ווען ער שטעהט איצט זויף פון קבר און קומט-אַהער—וואָלט איך איהם ווידעראַמאָל ע-שטיקט. און ווען ער וואָלט צעהן מאָל אויפגעשטאַנען, וואָלט איך איהם צעהן מאָל דערשטיקט! קאַטאָרגע! מען וועט אייך זאָ-גען, אַז דאָ איז שווער און ביטער, גלויבט זיי נישט, מיין האַ-רעלע! זיי לייגען, די הינד? קיין עכטע קאַטאָרגע האָבען זיי נישט געזעהן. דאָ האָב איך צעהן יאָהר אָבגעלעבט—און וואָס? דאָרט אָבער בלויז דריי יאָהר—און דאָס איז געווען אַ גיהנם-קאַ-טאָרגע—שוין איין מאָל אַ קאַטאָרגע! דאָ האָב איך ערשט דער-זעהן די ליכטיגע וועלט!

—וואַרט-זשע נאָר, וואַרט! אָבער דאָ גילטען דאָך אויך שווערע שטראָפען?

—האָט מען דאָך דאָס אָבער פערדינט. יאָ, אמת, אַמאָל בעשטראָפט מען דאָ גאָר אַנ׳אונשולדיגען. נאָר ווען טרעפט עס? איין מאָל אין אַ חדש... און דאָרטען האָב איך טאָג-טעגליך נישט געקאָנט דעם אָטעם אָבציהען. נעכט נישט געשלאָפען, געוויינט, די אויגען זענען געשוואָלען געוואָרען. איהר גלויבט זיי נישט, באַרין: פון אמת׳ע צרות ווייסען זיי נישט. און דעריבער ריי-דען זיי אַזוי.

און אין גרעבעניוקסווערטער און פנים, בשעת ער רעדט וועגען זיין קרבן, איז פאַרהאַן אַזויפיל האַס, אַזויפיל פיינד-שאַפט צום טויטען, פונקט ווי עס וואָלטען גאָרנישט אַריבער קיין צוועלף יאָהר פון יענער צייט, נאָר דאָס אַלץ וואָלט ערשט נעכ-טען געשעהן.

געוויס איז גרעבעניוקס פערברעכען אַ שווער פערברעכען, מיאוס איז זיין בעדויערונג, וואָס עס „נישט בעשערט געווען איהם צו מוטשען", אָבער מען האָט דאָך בעדאַרפט קאָנען דער-פיהרען דעמדאָזיגען שטילען רוהיגען מענשען צו אַזאַ פער-ביטערונג.

איך האָב איינמאָל אַ פרעג געטהאָן גרעבעניוק׳ן וועגען צאַרענקאָ׳ן: וואו איז ער?

—אין אַלעקסאַנדעראָווקע. מען זאָגט, אַז ער לעבט זעהר שלעכט: טרינקט. האָט אַלץ געוואָלט מיך דער׳הרג׳ענען, למאי איך האָב איהם אויסגעגעבען. מילא, געהט ער צו אַלדי שוואַרצ-יאָהר.

פּאַקלין.

(פון מיין נאָטיץ-ביכעלע).

אַ מערדער און אַ פּאָעט. אַנ׳אונ׳ברחמנות׳דיגער באַנדיט און אַ צערטליכער פאָטער. אַ פערברעכער און אַ מענש, וואָס פערהאַסט שטארק דאָס פערברעכען. פון אַזוינע סתירות איז פּאַקלין בעשאַפען. ער איז נאָר-וואָס געוועזען ביי מיר, און איך אייל מיך אָנצעוואַרפען דידאָזיגע שורות,—עס זאָל נישט אַנטרונען ווערען פון זיי „דער ריח פון פערברעכען״, וואָס וועהעט פון פּאַקלינ׳ען.

מיט אַ שעה צוריק האָב איך בעקומען אַ צעטעלע.

„זעהר געעהרטער הער שריפטשטעלער! ענטשולדיגט מיר מיין דרייסטקייט, וואָס איך שיק אייך מיינע שריפטען. אפשר וועט זיך דאָרט געפינען כאָטש איין וואָרט, וואָס וועט אייך צו-ניץ קומען. אויב אָבער נישט—טאָ הייסט אייער דינער, ער זאָל דאָס אַריינוואַרפען אין אויווען אַריין. איך וואוין דאָ נישט פון היינט, איך קאָן דאָ אַלץ אַרום און אַרום, און איך וועל זיין זעהר צופרידען, ווען איך וועל אייך קאָנען בעהילפיג זיין פיל-עס-איז. דאָס, וואָס איך וועל נישט קאָנען אָנשרייבען מיט דער פעדער, וועל איך זויפטהאָן מיט דער צונג. און נאָכאַמאָל בעט

איך אייך, איהר זאָלט מיר ענטשולדיגען מיין דרייסטקייט, וואָרום אין האַרצען בין איך אַ קאָזאַק, קיין פּחדן בין איך קיינמאָל נישט געווען און איך האָב געהערט דאָס ווערטעל, אַז מיט מוט קאָן מען שטעדט איינגעהמען. און נאָך בעט איך אייך זעהר, איהר זאָלט נישט מיינען, אַז דאָס ווערט געטהאָן מיט דער כונה צו בעקומען אויף אַ שטיקעל צוקער. ניין, איך וואָלט דרייהונדערט מאָל מעהר בעלוינט געווען, ווען איין וואָרט מיינס וואָלט אייך געקאָנט ברענגען עפּיס אַ נוצען. אפשר וועלען אַמאָל די טייערע אויגען פון די אייגענע אַ קוק טהאָן אויף די שורות, כאָטש זיי וועלען נישט וויסען, אַז זיי זענען געשריבען געוואָרען דורך מיר. טימאָפעי פאַקלין".

אין קיך האָט געוואַרט אויפ׳ן ענטפער אַ מענש—נישט קיין הויכער, פעסטגעבויט און רויטהאָהריג.

ער האָט אויסגעוויזען פערשעמט, געווען רויט, אָבער זיינע גרויסע קאַלטע אויגען האָבען געקוקט רוהיג, דרייסט און שאַרף.

—דאָס האָט איהר געבראַכט דאָס צעטעלע פון פאַקלינ׳ען?

—איך טאַקי!—האָט ער געענטפערט מיט אַ שטאַרקער שטאַמלעניש.

—פאַרוואָס איז פאַקלין אַליין נישט געקומען?

—ער ווייס נישט, צי איהר וועט וועלען אויפנעהמען אַ קאַטאָרזשניק.

—זאָגט איהם, אַז ער זאָל קומען אַליין.

ער האָט צוגעשוויגען:

—דאָס בין איך טאַקי פאַקלין.

—פאַרוואָס-זשע האָט איהר מיר באַלד נישט געזאָגט, אַז איהר זענט פאַקלין?—האָב איך איהם דערנאָך געפרעגט.

—איך האָב מורא-געהאַט פאַר אַ בעליידיגונג. איך האָב נישט געוואוסט, צי איהר וועט גאָר וועלען ריידען מיט אַ רוצח.

„פאַקלין"—דאָס איז נישט זיין אמת׳ע פאַמיליע. אונטער דערדאָזיגער פאַמיליע איז ער בלויז בעקאַנט געווען זיינע פערברעכענס און איז אויך געמשפט געוואָרען אין ראָסטאָוו פאַר׳ן דער׳הרג׳ענען אַנ׳אַרכימאַנדריט.

אַ שרעקליכער מאָרד, וואָס האָט אין זיין צייט אַרויסגערו-
פען אַ סך טומעל.

אין אַ געוויסען גראַד איז פאַר מיר געשטאַנען אַ „בע-
ריהמטע פערזאָן".

דער, וואָס האָט געהייסען פאַקלין, איז אַ געבוירענער קאָ-
זאַק און איז זעהר שטאָלץ דערויף.

לויט'ן כאַראַקטער איז דאָס איינער פון יענע, וואָס מען
רופט זיי „געבוירענע מערדער".

פון קינדווייז-אָן האָט ער ליב געהאַט געפאַהר, קאַמף.

—איך האָב נישט געוואוסט פון קיין גרעסערן פערגעניגען,
ווי אַרויפצושפרינגען אויף אַ יונגען, נישט-אויסגעפאָהרענעם פערד
און פליהען אויף איהם פייל פון בויגען. אָט-אָט וועל איך, דאַכט
זיך, ברעכען האַלז-און-נאַקען און דאָס פערד אויך. איך מוטשע
ביידען—זיך און דאָס פערד, אָבער אויפ'ן האַרצען איז אַזוי גוט.

פאַקלין האָט זיך אַליין אויסגעלערנט לייענען, אָבער ער
פלעגט לייענען נאָר יענע ביכער, וואו עס ווערט בעשריבען גע-
פאַהר, קאַמף, טויט.

—איבערהויפט האָב איך ליב געהאַט צו לייענען וועגען
גזלנים.

זיין פערברעכערישע קאַריערע האָט פאַקלין אָנגעהויבען
מיט צוויי מאָרדען.

קודם האָט ער דער'הרג'עט אַ חבר „צוליב אַ ליבע"
ביידע זענען געווען פערליבט אין איין מיידעל.

פון דערדאָזיגער רציחה האָט קיינער נישט געוואוסט, אָבער
אין דער קאָזאַקען-סטאַניצע האָט מען דאָך געשמועסט וועגען
דעם, און איינמאָל, אין אַ קריג, האָט איהם אַ יונג אַ זאָג גע-
טהאָן:

—וואָס נעהמסטו זיך אַזוי איבער? איך בין דאָך דיר נישט
יענער! מיך, ברודער, וועסטו פון אַ ווינקעל נישט דער'הרג'ענען,
ווי אַ שעלמע.

—האָב איך נישט געקאָנט פערטראָגען דידאָזיגע בעליידי-
גונג,—דערצעהלט פאַקלין,—האָב איך ביינאַכט אָנגעזאָטעלט דאָס

פערד, גענומען געווער, דער׳הרג׳עט דעם בעליידיגער און אַוועקגעפאָהרען פון דער סטאַניצע—נישט געוואָלט ברענגען די קרובים צו שאַנד.

ער האָט אָנגעהויבען וואַנדערן, און דאָ האָט ער זיך נאָמען געגעבען „פאַקלין”.

עפּיס אַנ׳אַלטע פרוי האָט איהם גענומען צו זיך—אָנשטאָט אַ פערפאַלענעם זוהן.

האָט ער זי אַוועקגעפיהרט אין אַנ׳אַנדער שטאָדט און זיך דאָרטען בעזעצט מיט איהר.

—איך האָב זי געהאַלטען טייער, ווי אַנ׳אייגענע מוטער. איך האָב געזאָרגט פאַר איהר, געגעבען שטענדיג געלד, אַז זי זאָל נישט וויסען פון נויט...

—וואו איז זי איצט?

—איך ווייס נישט. כל-זמן איך בין געווען בכח—האָב איך זי געשטיצט. איצט איז עס שוין נישט מיין זאַך. זאָל זי זיך לעבען געזונטערהייד. אויב זי לעבט—איז דאַנקען גאָט דערפאַר, אויב נישט—מאַכט אויך נישט אויס. אָבער דאָס געלד, וואָס איך האָב גענומען אין דערהיים פאַר׳ן אַנטלויפען, איז אויסגעגאַנגען. און דאָ איז מיר אַלץ מעהר און מעהר געקומען אויפ׳ן זינען: ווערען אַ גזלן. אין די ביכלעך האָב איך אַרויסגעלייענט, ווי גוט עס לעבען די גזלנים. טראַכט איך מיר, פאַרוואָס זאָל איך אויך נישט ווערען אַזאַ. עס האָט מיר עפּיס שרעקליך פערדראָססען: מענשען לעבען אין גרויס תענוג, און איך לעב ווי אַ הונד...

אין דעם מאָמענט האָט פאַקלין אויסגעזעהן, ווי אַ מין אייגענאַרטיגער קאַרל מאָר.

—ביי אָרימע האָב איך קיינמאָל אַ קאָפּיקע נישט גענומען. טיילמאָל האָב איך אַליין פערהאָלפען אָרימע. אַ קבצן האָב איך קיינמאָל נישט בעליידיגט. אָבער ביי די, וואָס בעליידיגען אַנדערע, האָב איך גענומען און טיילמאָל—היבש.

פאַקלין וויל זיך גאָר, אייגענטליך, נישט פערענטפערן. אין אַ שמועס בעצייכענט ער זיך אַליין מיט׳ן נאָמען „אויסוואורף”. אָבער ער רעדט וועגען אַלץ אַזוי רוהיג און פשוט, פונקט ווי

עס וואָלט זיך געהאַנדעלט וועגען אַ צווייטען.

ווי ביי אַלע עכטע געבוירענע פערברעכער, האָט די פרוי אין פאַקלינס לעבען קיין שום ראָל נישט געשפילט.

ער האָט ליב געהאַט „זיך צו ווייל׳ען מיט זיי״, גע׳-בטר׳ט אויף זיי געלד און נאָכאַנאַנד זיי געטוישט.

ער האָט גע׳גזל׳ט און פערהולטאַיעוועט דאָס געלד, אַרומ-געפאָהרען איבער פערשידענע שטעדט און אָנגעמערקט זיך אַ נייעם קרבן. אונטער זיין אָנפיהרונג האָט געאַרבייט אַ גאַנצע באַנדע.

צייטענווייז פלעגט איהם בעפאַלען עפּיס אַ בענקעניש.

דעמאָלט האָט זיך איהם געוואָלט אַוועקוואַרפען אַלץ, פאַ-קען אַ גרויסע מטבע און אַוועקפאָהרען קיין אַמעריקאַ.

פלעגט ער זיך אויף גאַנצע וואָכען פערשליסען פון די זייניגע און פלעגט אַלץ לייענען: אָהן אַנ׳אויפהער לייענען מאַרק-ביכעלעך וועגען גזלנים.

—און איך וואָלט טאַקי אַלץ אַוועקגעוואָרפען און וואָלט אַוועקגעגאַנגען אין נייע מדינות זוכען גליק, בין איך אָבער אין יענער צייט געווען זעהר בייז און פערביטערט.

פאַקלין איז שוין געווען מפורסם אין ראָסטאָווער ראַיאָן און אין צפון-קאַווקאַז.

אין יעקאַטערינאָדאַר האָט מען איהם גע׳משפט פאַר זיבען פערברעכענס מיט אַמאָל, אָבער פאַר אַלע זיבען פרייגעשפּראָכען.

—דעם אמת געזאָגט, האָבען מיך בעפרייט מיינע אונטער-געשטעלטע עדות. ביי די אַלע דיעלעס האָבען זיי דערוויזען, אַז איך בין בשעת-מעשה געווען גאָר אין אַנ׳אַנדער אָרט.

נאָך פאַקלינ׳ען האָט זיך געיאָגט די פּאָליציי. מען האָט איהם אָבער בשום אופן נישט געקאָנט כאַפּען. מען האָט זיך גע-שראָקען פאַר זיין נאָמען.

—וואו עס איז נאָר עפּיס געשעהן, האָט מען אַלץ אויף מיר אַרויפגעוואָרפען: „דאָס איז שוין דעם כלב׳ס אַרבייט״. און וואָס מעהר מען האָט וועגען מיר גערעדט, אַלץ פערביטערטער בין איך געוואָרען. „רעדט איהר אַזוי וועגען מיר, טאָ זאָל כאָטש

זיין אַנ׳אמת״. אַנ׳אויפגעקאָכטער **בין** איך געוואָרען. און וואָס ערגער מען האָט וועגען מיר גערעדט, אַלץ ערגער בין איך געוואָרען. מיר האָט פשוט פערשאַפט פערגעניגען, ווען איך האָב **עפּיס צוגענומען**.

פאַקלינס ספּעציאַליטעט איז בעשטאַנען אין נאַכט-רויבערייען.

—איבערהויפּט איז מיר געפעלען געווען צו האָבען אַנ׳עסק מיט געבילדעטע מענשען: מיט סוחרים, מיט גלחים. יענער פערשטעהט באַלד, וואָס מען וויל דאָ פון איהם. קיין שום טומעל, קיין שום סקאַנדאַל. ער ווייזט אַליין אָן, וואו עס ליגט דאָס געלד. דאָס לעבען איז דאָך טייערער. פלעגסטו נעהמען און פלעגסט זיך נאָך ענטשולדיגען, וואָס דו האָסט בעאונרוהיגט!— האָט פאַקלין געזאָגט מיט אַ קאַלטען, האַרטען איראָנישען שמייכעל.

—אָבער עס פלעגט מסתמא אויך טרעפען, אַז מען פלעגט נישט וועלען געבען דאָס געלד? און דעמאָלט פלעגט מסתמא אַרויסגעוויזען ווערען אכזריות?

—געווען פערשידען!—האָט ער נישט גערן געענטפערט.

דער נאַכיטשעוואַנער אַרכימאַנדריט האָט זיך, לויט פאַקלינס ווערטער, אַרויסגעוויזען פאַר אַ מענשען „נישט קיין פערשטענדיגען.״

—בין איך אַריין צו איהם מיט אַ חבר—שוין פון פריהער אויסגעקוקט אַלע וועגען און טהירען—האָט זיך דער אַלטער דערשראָקען, גענומען פלאַטערן. וויל ער אויסשרייען, האָט איהם דער חבר אָנגעכאַפּט ביים האַלז. לאָזט ער איהם נאָר אָב, וויל ער ווידער שרייען. אפשר אַ שעה צייט האָב איך איהם אַלץ געגעבען צו פערשטעהן: „בעסער שרייט נישט, דערפיהרט אונז נישט צו אַ חטא, ווייזט בעסער, וואו עס ליגט דאָס געלד...״ ניין, דאָס זאָגען קאָן ער נישט. „האַק!״—האָב איך געזאָגט צום חבר. האָט איהם יענער איבערגעשניטען מיט אַ מעסער דעם האַלז. מיט איין קלאַפּ, וואָס בלוט עס איז אַרויס...

דערצעהלענדיג, קוקט פאַקלין אין דער זייט. אויף זיין נישט-אָנגענעהמען פּנים, בעדעקט מיט זומערשפּרינקעלעך, ווייזט זיך פלעקענווייז אַ רויטקייט און ווערט פערפאַלען, אויף די בּקו־

קרימטע ליפּען לעגט זיך עפּיס אַנ׳אונאָנגענעהמער אָנגעצויגע-נער שמייכעל. ער קנייטשט זיך צוזאַמען, רייבט די הענד און שטאַמעלט נאָך שטאַרקער, ווי פריהער.

שווער צו קוקען אויף איהם.

—עפּיס אַ שווערע, אַ לאַנגע פויזע טרעט-אַריין.

געמשפּט האָט מען זיי פירען. צוויי אונשולדיגע האָט פאַקלין בעפרייט פון פּראָצעס.

—געבעטען אַליין דעם אַדוואָקאַט וועגען דעם, זיי זאָלען נישט פּערמישט ווערען אין פּראָצעס. פאַר מיר האָט איהר נישט וואָס צו דאגה׳ן. איך האָב נישט געוואָלט, אַז פאַר מיר זאָלען געהן אונשולדיגע. אַ כוואַט אַ יונג, דער אַדוואָקאַט, האָט זיך גע-סטאַרעט.

פאַר׳ן פּראָצעס איז פאַקלין געזעסען עלף חדשים אין אַנ׳-איינצעל-קאַמער, זיך דערזעסען ביז האַלוצינאַציעס, אָבער „דעם מוט נישט פערלאָרען".

בשעת דער גוטער הומאַנער דאָקטאָר ק. פון דער ראָסטאָ-ווער טורמע, וואָס אַלע האָבען איהם ליב געהאַט, איז עפּיס נישט דורכגעקומען מיט דער אַדמיניסטראַציע און האָט בעדאַרפט אַוועקגעהן, האָט איהם פאַקלין אונטערגעטראָגען אַ הייליג בילד, וואָס מען האָט געקויפט אויף צונויפגעזאַמעלטען געלד.

—אין די צייטונגען האָט מען דעמאָלט געשריבען וועגען דעם!

—נאָך איין פראַגע, פאַקלין,—האָב איך צולעצט געפרעגט,—זאָגט, אין גאָט גלויבט איהר?

—אין גאָט? ניין. יעדער איז נאָר פעראַנטוואָרטליך פאַר זיך.

פון ערשטען קוק האָט זיך פאַקלין אויפגעפיהרט אויף קאַ-טאָרגע זעהר משונה. ער האָט געטראָגען אויף זיך די סאַמע שווערסטע קאַטאָרגע—„אַ טאָפּעלע", אַזוי צו זאָגען. און לויט זיי איינגענעם רצון.

—אַ האַלבער אידיאָט איז ער עפּיס!—האָט מיר דערצעהלט וועגען איהם איינער פון די קאָרסאַקאָווסקער טשינאָווניקעס, וואָס האָט זעהר גוט געוואוסט פּאַקלינס געשיכטע,—אַ יונג איז ער אַן׳-אַרבייטסזאַמער, אַ פלייסיגער, קיין איין שלעכט וואָרט האָט איהם קיינער נישט געזאָגט פאַר דער גאַנצער צייט. דערצו איז ער אַ גוטער סטאָליער, אין טורמע זיך אויסגעלערנט, וואָלט ער גע-קאָנט דאָ אַרבייטען אין ווערקשטאַט און לעבען אַ טאָג. אָבער ער—„איך וויל נישט״, האָט זיך געבעטען רחמים, מען זאָל איהם אַוועקשיקען פאַר אַ שומר אין אַ העק, אויפ׳ן אָכאָטישען ברעג. אַ האַלב יאָהר צייט זעהט מען דאָרט קיין לעבעדיגען מענשען נישט אָן. מען קאָן ווערען אַ ווילדע היה. נישטאָ קיין שווערע-רע קאַטאָרגע, ווי די. אָבער ער האָט זיך אַליין געבעטען און האָט דאָרט געלעבט איינער אַליין, ווי אַ שטיין.

—פאַרוואָס אַזוי?—האָב איך פּאַקלינ׳ען געפרעגט.

—מורא-געהאַט פאַר אַ בעליידיגונג. אַמאָל פלעגט מען דאָ בעשטראָפען סתם אין דער וועלט אַריין. נו, און איך וואָלט דעמאָלט נישט פערטראָגען אַ פשוט׳ען קלאַפּ. וועגען ריטער איז אָבגערעדט—געוועזען אַ שטאָלצער זעהר.

—נו, און איצט?

—איצט,—פּאַקלין האָט אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד—נו, איצט איז גאָרנישט! פאַר׳ן קלענסטען קלאַפּ וועל איך איצט אַנ-טלויפען, וואו פעפער וואַקסט. אפשר וואָלט איך נאָך בייגעשטאַ-נען, אָבער באַלד קומען מיר די קינדער אויפ׳ן זכרון. איך האָב דאָך עפּיס אַ מיטוואוינערין. געגעבען פאַר דער גוטער אויפפיה-רונג. איך בין נאָך אפילו אַ קאַטאָרזשניק, אָבער מען האָט מיר געגעבען. זידעלט מען מיך, טראַכט איך אַלץ וועגען די קינדער. זידעלט מען שטאַרקער, טראַכט איך שטאַרקער וועגען די קינ-דער.—פּאַקלין האָט זיך צולאַכט.—איך בין דאָ גאָרנישטאָ. איהר קאָנט אייך שלאָגען—איך וועל אפילו קיין פּיפּס נישט טהאָן. אַ וואונדערליכע זאַך!

און אין פּאַקלינס טאָן האָט זיך געהערט אמת׳ע פערוואונ-דערונג.

פונקט ווי דערדאָזיגער מענש וואָלט זיך געוואונדערט, וואָס אין איהם זענען דערוועקט געוואָרען געוועהנליכע מענשליכע חושים.

איך בין געווען ביי פאַקלינ׳ען צו-גאַסט.

זיין שטוב איז די בעסטע אין גאַנצען פּאָסט. ריין—אַ פערגעניגען צו קוקען.

זיין ווייב, אַ יונגע שענע פּויערטע, אַ סקאָפּטין*), איז פערשיקט געוואָרען אויף סאַכאַלין דערפאַר, וואָס זי האָט אַגי-טירט צווישען פרויען, זיי זאָלען צושטעהן צו דער סעקטע.

און וואָס פאַר אַ פּאָרלעך ווערען דאָ נישט צונויפגעפיהרט אין סאַכאַלין!

פּאַקלין לעבט מיט איהר, ווי מען זאָגט, ווי צוויי נשמות אין איין גוף.

פאַר יעדען פעראיבעריגטען גראָשען קויפט ער איהר אַ מלבוש און די קינדער—מתּנות.

זיינע צוויי קליינע פיזשיקלעך האָט ער מיר געוויזען מיט דער צערטליכקייט און שטאָלץ פון אַ פאָטער.

—איהר זעהט, וואָס פאַר אַ וואַנצען עס האָבען זיך פער-קליבען ביי מיר אין שטוב?

אין אַ צווייטען אָרט, וואו איך וועל ריידען וועגען „דיכ-טער-רוצחים", וועל איך ברענגען פאַקלינס לידער, וואָס האָבען אַ קנאַפּען ווערט, אָבער זיי זענען דאָך אינטערעסאַנט.

ער האָט אַ קליינע פאָרשטעלונג וועגען פערזענמאָס. אָבער אין זיינע נישט ריטמישע לידער—אומעטיגע און עלעגישע—איז פאַרהאַן אַ סך געפיהל... און אפילו סענטימענטאַליטעט...

זיינע מעמוראַרען וועגען די ווילדע אַאינצעס, וועלכע ער האָט אָבסערווירט, בשעת ער איז געווען אַ שומר אויפ׳ן אָכאָטישען

---

*) דער נאָמען פון אַ סעקטע אין רוסלאַנד.

ברעג, בעווייזען; אַז ער האָט אַ גוט אויג און קאָן בעמערקען דאָס סאַמע טיפּישע.

זיין פּאַך—איז מאַכען קעסטעלעך. ער מאַכט זיי זעהר גוט. איינס האָב איך געוואָלט קויפען.

אָבער פאַקלין האָט בשום אופן נישט געוואָלט.

—ניין, ניין, מיין הער, פאַר קיין פאַל נישט. אומזיסט וועט איהר נישט נעהמען, און אַז איך זאָל אייך פערקויפען, וועט איהר מיינען, אַז איך בין מיט אייך אומישנע בעקאַנט געוואָרען, איהר זאָלט ביי מיר קויפען אַ שאַכטעלע. איך וויל נישט!

—זאָגט נאָר, פאַקלין,—האָב איך איהם אַ פרעג געטהאָן, בשעת איך האָב איהם בעגלייט פון גאַניק,—פאַרוואָס האָט איהר זיך געוואָלט בעקענען מיט מיר? פאַרוואָס ווילט איהר, מען זאָל שרייבען וועגען אייך?

—פאַרוואָס?

פאַקלין האָט טרויעריג אַ שמייכעל געטהאָן.

—אָט, אַז מען נעהמט אַ מענשען און מען בעגראָבט איהם אַ לעבעדיגען אין דער ערד, צי אין אַ קעלער, ווילט זיך איהם, מען זאָל דערהערען זיין קול פון דאָרטען. אָט, איך לעב נאָך פונדעסטוועגען...

א קאָלאָניע

קאָלאָניסטען

—צו אייך זענען געקומען קאָלאָניסטען!—האָט מיר געמעלדען די בעל-הבית'טע פון מיין וואוינונג אין פערלעגענהייט

במעט אין שרעק.

—קאָן מען זיי נישט אַריינרופען אַהער?

—וואָס רעדט איהר? ווי אַזוי? איהר גיט נאָר אַ קוק, וואָס פאַר אַ מחנה!

געה איך אַרויס אויפ׳ן גאַניק. אַ מחנה קאָלאָניסטען—אַ מענשען צווייהונדערט, נעהמען אַראָב די היטלען ווי איין מענש.

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע! טהוט מיט אונז אַ חסד...

—וואָס ווילט איהר?

—מכח די פייקעס זענען מיר געקומען! קיין כח שוין נישטאָ.

—וואַרט-נאַר, ברידער, וואַרט-נאָר! ווער, מיינט איהר, בין איך, איך בין דאָך נישט קיין נאַטשאַלסטוואָ!

—אמת! מיר ווייסען, אַז איהר זענט א שרייבער... אָבער זענט אַזוי גוט און שרייבט-אָן אַהין, וואו מען בעדאַרף... קיין כח שוין נישטאָ. פון הונגער וועלען מיר שטאַרבען. מיר זענען געקומען אַהער פון ישוב, געמיינט, מיר וועלען דאָ געפינען אַר-בייט, אָבער ביי אַלע פאָדראַדטשיקעס אַרבייטען דאָ יאַפּאָניער. קיין פייקעס גיט מען נישט, אויפ׳ן מאַטעריק פאָהרען אַרבייטען לאָזט מען נישט. כאָטש נעהם און שטאַרב דאָ אויף סאַכאַלין! וואָס זאָלען מיר איצט טהאָן?

—און אַרבייטען אויפ׳ן פעלד?

—וואָס איז דאָס פאַר אַ פעלדאַרבייט, וואַשע וויסאָקאָבלאַ-גאָראָדיע! נישט נאָר וואָס עס איז נישטאָ מיט וואָס צו זייהען, נאָר עסען איז אויך נישטאָ וואָס! האָט עמיצער געהאַט קערנער, האָט ער עס אויפגעגעסען. קיין בהמות גיט מען נישט, מיר וועלען דאָ אַוועקשטאַרבען!

—באַרין! גאָספּאָדין! וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!—שפּאַרט זיך דורך דורכ׳ן עולם אַ צרה׳דיג פויערל.

אַ פויערל—אַ טיפּ פון אַג׳אַרבייטער, וואָס האָט זיך צו׳-שכור׳ט, כאָטש נעהם און מאָהל פון איהם דעם „קאַמאַרינער פוי-ער". „די באָרד איז צושויבערט און מיט בראָנפען פערגאָסען" דאָס

רויטע העמדעל איז אָנגעבלאָזען פון ווינד, ווי אַ זעגעל, די פּאָלעס פון סורדוטל זענען צושמיסען און צופלויגען.

אַ שטים האָט דאָס פויערל אַ קוויטשיגס מיט אַ שכור׳ען טרעהרעל, וואָס רייסט זיך אַרויס סאַמע פון זיין שכור׳ער נשמה.

קודם-כל טהוט ער אַ שליידער אויף דער ערד זיין היטעל.

—גאָספּאָדין! וואַשע סיאַטעלסטוואָ!*) לאָזט נאָר מיר, וועל איך אייך תיכף געבען צו פערשטעהן ווי אויף נאָטען! וואַשע סיאַטעלסטוואָ! דאָס זאָגען זיי אַלץ דעם אמת, ווי פאַר גאָט! ריכטיג! שוין קיין כחות טאַקי נישטאָ! נאָר-וואָס, אַ שטייגער, רופט זיך אָן צו מיר איינער: „מאָיסעי לעוואָנטיטש, קיין כח שוין נישטאָ.” מאַך איך צו איהם: „טרינק, עס, לעב אַ טאָג!” וואָרום פאַר יעדערן... רייד איך ריכטיג, צי נישט?—האָט ער זיך פלוצלונג געוועגדט צום עולם מיט גרויס גרימצאָרן—ריכטיג, צי נישט? וואָס-זשע שווייגט איהר, שדים?

—יאָ, טאַק... דאָס איז אַזוי!—ענטפערט דער עולם נישט גערן.—דו רייד צו דער זאַך, צו דער זאַך!

—וואָרום איך בין פאַר יעדערן... פאַר דאָס אייגענע, פאַר דאָס בלוטיגע. אָט איז עס דאָס בלוטיגע!—דאָס פויערל עפּענט-אויף דעם פויסט, אין וועלכען עס ליגען פערדריקט זיבען קאָפּיקעס.—אָט זענען זיי! דאָס איז אַ בזיון!

„מאָיסעי לעוואָנטיטש” האַקט זיך מיט׳ן פויסט אין דער ברוסט אַריין. איז זיין קול ציטערט אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער אַ טרעהר.

—רייד איך ריכטיג, צי נישט? וואָס-זשע שווייגט איהר? איך סטאַרע מיך דאָך פאַר אייך, שדים, און איהר שווייגט!

—יאָ, אודאי... דאָס איז ריכטיג... אָבער דו רייד צו דער זאַך רייד!—ענטפערט דער עולם שוין נישט צופרידען.

אָבער „מאָיסעי לעוואָנטיטש” איז שוין אַריין אין ברען, הערט ער שוין גאָרנישט און זעהט שוין גאָרנישט.

---

*) אייער דורכלויכט.

—וואָס איז פאַר אַ מענש אויף דער וועלט מאָיסעי לעוואָנ־טיטש !? דער סמאָטריטעל פון דער קאָלאָניע איז מיט מיר „ליטשנע״ בעקאַנט. רופט ער מיך צו זיך: „צי קאָנסטו מיר, מאָי־סעי לעוואָנטיטש, מאַכען אַ ביוסט פאַר׳ן גאָרטען?״ אודאי קאָן איך!. וואָרום איך בין אַ געבוירענער סקולפטאָר ! אַ געבוירענער !

דער „געבוירענער סקולפטאָר״ הויבט זיך ווידער אָן האַ־קען אין הארצען אַריין מיט די פויסטען און ווישט זיך די טרעהרען.

—נישט עפּיס אַבי-ווער, נאָר אַ געבוירענער ! נאָך פון קינד־ווייז-אָן אַ סקולפטאָר. „קאָנסטו?״—איך קאָן. „נאַ דיר צוויי צע־טעלעך אויף ספּירט״. איז דאָס עפּיס פערדראָסיג. וואָס וועל איך מיט זיי, מיט די צעטעלעך, טהאָן? רייד איך ריכטיג, צי נישט? וואָס שווייגט איהר, שדים ?..

—נו, הער-זשע !—שלאָג איך איהם איבער, זעהענדיג, אַז צו זיין שענער דרשה נעהמט קיין סוף נישט.—איך זעה, אַז דו ביזט אַ מענש אַנ׳ערנסטער. וועלען מיר זיך דורכריידען אַנ׳אַנ־דערש מאָל. אָבער איצט לאָז מיר זאָגען דעם עולם אַ פּאָר ווער־טער. ברידער, רוקט איהם אָב פון זיך אַ ביסעל !

אַ צעהנדליג הענד גיבען אַ כאַפּ דעם געבוירענעם, נאָר בעליידיגטען סקולפטאָר און זיין מאָגער פיגורל ווערט אַנטרונגען צווישען עולם.

די לאַגע איז אַ שווערע.

—וואָס קאָן איך טהאָן פאַר אייך? איך קאָן גאָרנישט העלפען.

—אַזוי !—זאָגט דער עולם מרה-שחורה׳דיג.—צו ווענען דו זאָלסט נישט געהן, קאָן דיר קיינער גאָרנישט העלפען. טאָ ווער־זשע קאָן יאָ העלפען? וואָס זאָלען מיר אָבער איצט טהאָן?

—שוין אין טורמע בעסער געווען !.. גאָרנישט צו פער־גלייכען !.. דאָרטען האָסטו אפילו געאַרבייט, אָבער דערפאַר האָט מען דיר געגעבען עסען. וואָס זאָלען מיר איצט טהאָן? איין זאַך נאָר: הרג׳ענען און גזלנ׳ען ! זאָל מען נעהמען צוריק אין טורמע. דאָרט וועסטו כאָטש האָבען וואָס צו עסען ! פשוט כאַפּ

און שלאָג ווענען דו קאָנסט!—האָבען זיך דערהערט פערביטערטע קולות.

דאָ איז מיר צום ערשטען מאָל געקומען אין קאָפּ אַריין אַנ׳אַפאָריזם:

—די קאַטאָרגע הויבט זיך אָן ערשט דעמאָלט, ווען די קאַטאָרגע ענדיגט זיך—בשעת מען בעזעצט זיך אין אַ קאָלאָניע.

אַנ׳אַפאָריזם, וואָס האָט אומעטום אויף סאַכאַלין, וואו איך האָב איהם נאָר געזאָגט, געהאַט אַ גלייכען ערפאָלג.

—דאָס איז ווירקליך אַזוי. דאָס איז ריכטיג. דאָס איז אַ ריכטיג וואָרט!—האָבען בעשטעטיגט די קאַטאָרזשניקעס.—דאָס איז גאָלע אמת!

—זעהר, זעהר ריכטיג! אַזוי איז דאָס טאַקי!—האָבען אין איין קול בעשטעטיגט די טשינאָווניקעס.

און אפילו די-יעניגע, וואָס וואָלטען, דאַכט מיר, בעדאַרפט זאָרגען דערפאַר, אַז דאָס זאָל נישט זיין אַזוי—אפילו די האָבען אויך צוגעזיפצט:

—איהר שרייבט עס אָן! איהר זאָלט עס דורכאויס אָנ-שרייבען. דאָס איז אַנ׳אמת, אַ טיפער אמת. שרעקליך! שרעקליך!

די מיטוואוינערין*).

וואָס פאַר אַ פאַנטאַסטיש בילד! וואו, ווען וועט איהר אין רוסלאַנד זעהן עפּיס עהנליך צו דעם?

---

*) אַזוי ווערען גערופען אויף סאַכאַלין די קאַטאָרגע-פרויען, וואָס ווערען אויסגעגעבען די קאָלאָניסטען צו פיהרען אינאַמענעם די ווירטשאַפט. אַזוי האָבען זיי

—גאָט העלף, פעטער!

—מיר דאַנקען אייך זעהר, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע. דו וואָלסט זיך אפשר אויפגעהויבען, זעהסט דאָך, אַ שרה איז געקומען,—זאָגט דער פויער און שלעפּט אַרויס פון אויוועןאַ נאַר-וואָס אויסגעבאַקענעם לאַבען ברויט; אָבער די באַבע ליגט בעת-מעשה אין בעט, ווי ביים טאַטען אין ווייַנגאָרטען.

זי הויבט זיך דאָך אויף זעהר נישט גערן.

—ניש'קשה, ניש'קשה. ליג, מיין ליבע. וואָס, דיין בעל-הבית'טע איז קראַנק?

—פאַרוואָס קראַנק?—רופט זי זיך אָן נישט־צופרידען און לעגט זיך צוריק אַוועק.—גאַנץ געזונד, דאַנקען גאָט.

—טאָ וואָס-זשע ליגסטו? נישט גוט אַזוי. אַ מאַנסביל, און בעדאַרף גאָר טהאָן ווייבערשע מלאכות.

—פאַרוואָס נישט? וואָס, די הענד וועלען איהם אָבדאַרען? ניש'קשה, זאָל ער אַרבייטען.

—אָבער דאָס איז דאָך חרפּות און בושות! וואָלסטו אפשר אויפגעשטאַנען און אויך געאַרבייט?

—מילא, נו, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע! אַ אשה!—פערענטפערט זיך דער פויער און פיהלט זיך די גאַנצע צייט אַזוי ווי פערשעמט.

—איך בעדאַרף דאָך טאַקי נויטיג אַרבייטען! קנאַפּ האָב איך אין דערהיים געאַרבייט? אין דערהיים, אין ראַסיי, האָב איך געאַרבייט, אָבער דאָ וועל איך נישט אַרבייטען! מיין גרויסער בריה! זאָל ער אַרבייטען, ניש'קשה! און וויל ער נישט, וועל איך מיך ביי איהם נישט בעטען. אָט רופט מיך צו זיך דער נאַדזיראַטעל—איך זאָל מיט איהם לעבען. מיר האָבען שוין געזעהן אַזוינע העלדען, ווי דו, אַ סך. צו וואָס בין איך גאָר אַוועק צו איהם!

דידאָזיגע באַבע איז פון קאָסטראָמאַ, רעדט שטאַרק אויף

אָפּיציעל געהייסען פריהער אָבער איצט ווערט עס אָנגערופען „אונגעזעצליך צוזאַמענלעבען", צום בייספיל, אין „סאַכאַלינישען קאַלענדאר".

„אָ“; בכלל זעהר אַ חוצפה׳דיגע און האַלט זיך שרעקליך גרויס.

—נו, נו, דו ביזט מיר אויך נישט פון די גרויסע בריה׳ס. האָט זיך דאָס אַ ביסעל צורעדט!—ענטפערט ציטריג דער קאָלאָ-ניסט—אַ פרעמדער מענש דערביי, וואָלסטו בעסער געשוויגען:

וויל איך, רייד איך! און געפעלט דיר נישט, איז כאָטש ד׳ מינוט! נעהם איך מיר דעם פאַרטוך און געה מיר. איך האָב געזעהן גענוג אַזוינע בריה׳ס אָהן אַ העמד אויפ׳ן לייב. קאָנסט זיך אויסזוכען אַנ׳אַנדערע, אַ שווייגערין!

—טפו צו דיין קאָפּ! אַ באַבע—אַ סם!—שמייכעלט פער-שעמט דער פויער.—ממש אַ סם!

—נו, אויב אַ סם, קאָן דער סם אַוועקגעהן. איך האָב דיר געזאָגט, אַז נישט אויף לאַנג.

—אָבער זאָל שוין זיין גענוג. מען טאָר איהר אַ וואָרט נישט זאָגען. אַ סחורה אַ ביסעל! נו, נו!

—אָבער דו שפּאַן נישט איין און נישט נוקע! איך בין דיר נישט קיין פערד און דו ביזט מיר נישט קיין פוהרמאַן.

—טפו, צו דיין קאָפּ!

—שפּיי זיך נישט, וועסט זיך איבערשפּייען. מיר וועלען אָקאָרשט זעהן, ווי דו וועסט זיך שפּייען, בשעת איך וועל אַוועקגעהן צום נאַדזיראַטעל...

—פון וועלכען יאָהר ביזטו. מוהמע-לעב!—ווענד איך מיך צו איהר, צו מאַכען אַ סוף צו דערדאָזיגער ווילדער, נאַרישער און מאוס׳ער סצענע.

—פון פינפטען יאָהר*).

—און פאַרוואָס ביזטו פערשיקט געוואָרען אַהער?

—פאַרוואָס בין איך אַרויסגעשיקט געוואָרען אַהער? פאַר-וואָס ווערען ווייבער אַרויסגעשיקט? פאַר אַ מאַן.

—נו, וואָס, ביזטו באַלד אַוועק צו דעמדאָזיגען פויער פאַר אַ מיטוואוינערין?

---

*) פון 1895—טען יאָהר. פרויען ווערען געוועהנליך אַרויסגעשיקט אין הערבסט

—פאַרוואָס באַלד? פון דער דריטער! איך בייט פון דעם דריטען.

—וואָס, יענע זענען שלעכטע געווען? נישט געפעלען גע-וואָרען?

—נו אודאי, אַז זיי וואָלטען געווען גוטע, וואָלט איך נישט אַוועגעגאַנגען. זענען זיי מסתמא שלעכטע, אַז איך בין אַוועקגעגאַנגען. דידאָזיגע וואוילע יונגען קאָנסטו דאָ קריגען ווי-פיל דו ווילסט. ווילסטו—נעהמסטו איינעם, ווילסטו נישט, איז נישט. גאָר אַ פשוט'ער שכל: איך וויל מיט דעם נישט לעבען, גיט מיר אַן אַנדערן.

—נו, און אויב מען וועט דיר קיין אַנדערן נישט געבען? אויב מען וועט דיך אַריינ'ישב'ענען אין טורמע?

—מען וועט נישט אַריינ'ישב'ענען, שרעקט זיך נישט! נישטאָ דאָ גאָר אַזויפיל ווייבער. זיי, די גזלנים, טרייבט מען דאָ אַלע יאָהר גאַנצע טאַבונעס, אָבער מיר זענען דאָ ווייניג. יעדער וועט מיט פערגעניגען...

עס איז געוואָרען פשוט אונדערטרעגליך צו הערען דידאָ-זיגע חוצפה'דיגע צינישע פלוידעריי, דידאָזיגע שענע ווערטלעך פון אַ באַבע, וואָס איז געשוואָלען געוואָרען פון שלאָפען און פוילען זיך.

—האָסט צובאַלעוועט דיין באַבע!—האָב איך געזאָגט דעם קאָלאָניסט, בשעת ער האָט מיך געגלייט, אַיועקגעהענדיג.

—זיי זענען דאָ אַלע אַזוי, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!— האָט ער געזאָגט מיט אַזאַ טאָן, ווי ער וואָלט זיך פערענטפערט.

—מיך איז נישטאָ וואָס צו באַלעווען! איך האָב מיך אַליין געבאַלעוועט!—האָט זיך דערטראָגען פון הייזעל איהר קול.

איך האָב געגעבען דעם קאָלאָניסט אַ רובל.

—מיר דאַנקען אייך זעהר פאַר אייער גוטס,—האָט ער עפיס אונגעוועהנליך פרעהליך אַרויסגעזאָגט.

—וואַרט־נאָר! זאָג מיר דעם ריינסטען אמת: וואָס וועסטו טהאָן מיט דעמדאָזיגען רובל? וועסט איהם פער'שכור'ן, אָדער דו וועסט עפיס קויפען דער באַבע?

ביי אַ מינוט איז דער פֿיער געשטאַנען און נישט געוואוסט וואָס צו זאָגען.

—זאָגען אייך דעם אמת?—האָט ער זיך צולאַכט.—דער אמת איז אַזוי—אַ האַלבען רובל וועל איך פֿערטרינקען און פֿאַר אַ האַלבען רובל וועל איך איהר, דער חיה, אַ מתנה קויפֿען!

אין אַ טאָג צוויי אַרום גהע איך ווידער אַדורך דאָסדאָזי-גע פֿאָרשטעדטעלע. פּלוצלונג דערהער איך שרעקליכע גוואַלדען.

—גוואַלד, מענשען, ער האָט מיך דער׳הרג׳עט! האָט רחמנות ער הרג׳עט מיך אַוועק, דער גזלן! אָי-אָי-אָי! איך האָב שוין קיין כח נישט! קיין גאַנץביינדעלע האָט ער מיר נישט אי-בערגעלאָזט! ער וועט מיך טויטען!—האָט איבער דער גאַנצער גאַס געקוויטשעט אַ קויל פֿון אַ פֿרוי.

די שכנים זענען נישט געוען אַרויסגעגאַנגען פֿון די היי-זלעך, אַ קוק געטהאָן „ווער רייסט זיך דאָרט", דערנאָך אַ מאַך גע-געבען מיט דער האַנד און אַוועק צוריק אין שטוב:

—עס הויבט זיך שוין ווידער אָן!

די שרייערין איז געזעסען דערביי און געוען איז דאָס טאַקי די אייגענע באַבע, וואָס איז געשוואָלען געוואָרען פֿון שלאָ-פֿען און פֿוילען זיך.

נעבען איהר איז געשטאַנען איהר פֿויער און, אפנים, זי גע׳-מוסר׳ט, געבעטען, זי זאָל שווייגען.

אָבער איך, זינדיגער מענש, האָב לכתחילה געמיינט, אַז איהם האָט געפּלאַצט די געדולד און ער האָט „אָנגעלערנט" זיין מיטוואוינערין.

אַז איך בין צוגעגאַנגען נעהנטער, האָב איך דערזעהן, אַז דאָס איז גאָרנישט דאָס.

די פֿויערטע איז, אמת, געזעסען מיט צושויבערטע האָהר, אָבער זי האָט עפּיס געשריען זעהר רוהיג, זעהר גלייכגילטיג און געווישט זיך מיט׳ן האַנד די טרוקענע אויגען.

דערזעהן מיך, זיז זי אַנטשוויגען געוואָרען, זיך אויבגע-הויבען און אַוועק אין שטוב.

—אַך, דו חיה איינע! אָט אַ סם אַ באָבע! פּשוט אַ סם!—האָט דער פויער אַ צומישטער געמורמעלט.

—וואָס? האָסט זי אפשר „אָנגעלערנט?" געשלאָגען?

—וואָס פאַר אַנ'אָנלערנען?—האָט ער מיט יאוש אַרויסגע-רעדט—מיט אַ פינגער נישט אָנגעריהרט! פּרוב זי אָנריהרען, דעם רוח! צוליב האַלבע שיכעלעך איז דאָס אַלץ! האַלבע שיכעלעך האָט זיך איהר פערוואָלט! טפו, צו דיין קאָפּ! מאַכט בכיון גוואַלדען אויפ'ן גאַס, אַז אַלע זאָלען הערען, אַז איך פייניג זי כלומר'שט און דערנאָך זאָלען זיי עס בעשטעטיגען ביים סמאָ-טריטעל. אָבער וואו זאָל איך איהר נעהמען האַלבע שיכעלעך, דער חיה!

אָט האָט איהר אַ טיפּישע, כאַראַקטעריסטישע געוועהנליכע סאָכאַלינישע „פאַמיליע."

דער מיטוואוינער.

—באַרין! גאָספּאָדין! וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע'—האָט איך הינטער מיר שרייען.

שטעל איך מיך אָב.

לויפט-אונטער אַ פערשמייעטער קאָלאָניסט, אָהן אַ היטעל. אפנים, אַז ער האָט זיך לאַנג געיאָגט נאָך מיר.

—איך זוך אייך אַרום איבער'ן גאַנצען פּאָסט, אומעטום

ארומגעלאָפּען.

—וואָס ווילסטו?

—איהר האָט אַנומעלט געבעטען, אַז די און די זאָל קומען.

ער רופט מיר אָן אַ נאָמען פון אַקאַטאָרגע-פּרוי, וואָס איהר פערברעכען האָט מיך אינטערעסירט.

—יאָ, איז וואָס?

—איך קאָן אייך זאָגען: זי איז איצט אין דערהיים.

און ער פרעגט שוין אין דער-שטיל, מיט זעהר אַ קאָנפי-דענציאַלען טאָן:

—זאָל איך זי שיקען צו אייך אָדער איהר וועט אַליין קומען?

און אויף זיין פּנים זעהט מען שוין, אַז ער איז גרייט צו אַלץ, וואָס מען וועט נאָר ביי איהם בעטען.

—צו וואָס, מיינסטו, בעדאַרף איך זי?

אַ שמייכעלע צוגיסט זיך איהם איבער'ן גאַנצען פּרצוף: „אָט ער שפּאַסט, דער פּריץ!"

—נו, מען ווייס אויף וואָס די שררות רופען!

גאָט אין הימעל! פאַרוואָס בין איך נישט קיין מאַלער, איך זאָל קאָנען אין דערדאָזיגער מינוט אָנצייכענען דעמדאָזיגען פּאָדלען פּרצוף!

—וואָס ביזטו איהר, וואָס דו אָרדענסט איהר איין די-דאָזיגע געשעפטען?

—איך, מיינט איהר?

—דיך, מיין איך.

דער קאָלאָניסט קראַצט זיך אין פּאַטילניצע.

—איהר מיטוואוינער.

—נו, טאָ ווי אַזוי שיקט זיך דאָס... איך ווייס גאָר נישט, ווי אַזוי מען רופט דיך אָן...

—מיכאַילאָ רופט מען מיך...

—נו, ווי שיקט זיך עס... מיכאַילאָ דו דאָזיגער!.. ווי אַזוי נעהמסטו אַליין דיין אייגענע מיטוואוינערין, אַליין...

מיכאַילאָ שטעלט אויף מיר אויס די אויגען אי פערוואונדערט,

אי איראניש: „פון וואַנען האָט זיך עס גענומען אַהער אַזאַ העכט, וואָס ווייס נאָך גאָרנישט פון אונזערע פאַראָנדקעס?"

—זאָל אייך דאָס גאָרנישט אַרען,—זאָגט ער מיט אַ שמייכעלע.—ביי אונז איז שוין אַזאַ מנהג. נישט נאָר וואָס אַ מיטוואוינערין אָדער אַ ווייב—אַ טאָכטער גיט מען אויך.

און פערענדיגט שוין אינגאַנצען ערנסט:

—עסען בעדאַרף מען, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע. איז ווי זאָל זיין, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע? ווילט איהר?

אַנ'עקעל כאַפּט-אָן פון דעמדאָזיגען סוביעקט, אָבער דער שמועס איז אינטערעסאַנט.

—הער-נאָר! בעצאָהלט וועט דיר זיין אַלצאיינס—נישט פאַר דעם, נאָר פאַר עפּיס אַנדערש: אָבער זאָג מיר דעם אמת: וואו איז געווען דיין מיטוואוינערין דעמאָלט, ווען איך בין געקומען זיך נאָכפרעגען אויד איהר. אָט האָסטו געלד.

—מיר דאַנקען זעהר!

—הערסטו! אָבער נאָר דעם אמת זאָלסטו מיר זאָגען.

—דאָס קאָנען מיר אַלעמאָל זאָגען. איהר זענט שוין ספּאָקאָינע... וואו זאָל זי זיין? אויף פאַרט*) געגאַנגען.

—און אַזוי לעבט איהר?

—און אַזוי לעבען מיר. נאָר מיר אַליין, באַרין, לעבען אַזוי? לכתחילה קאָנט איהר אפשר אַזוי מיינען. אָבער אַז איהר וועט דאָ לעבען מעהר, וועט איהר צוגעוועהנט ווערען. איז דאַרפט איהר נישט?.. אַדיע. פאַר'ן חסד בעדאַנקען מיר אייך זעהר, אייערע קלינגערס זענען פאַרטאָווע. אויב איך וועל געווינען אויף זיי, וועל איך טרינקען פאַר אייך לחיים...

און אָבגעלאָפען אַ קליינע שטרעקע, האָט ער זיך אומגעקעהרט און אַ געשריי געטהאָן:

---

*) פאַרט—פון'ם וואָרט פאָרטונע; אויפ'ן ארעסטאַנטישען לשון הייסט עס בכלל „גליק". אַ פאַרטאָווער—אַ גליקליכער; „געהן אויף פאַרט" האָט אָבער פאַר אַ פרוי גאָר אַ בעזונדערע ספּעציעלע בעדייטונג.

—וועט איהר דאַרפען, זאָלט איהר גליייך אַרויף טהאָן מיכאַילאָ׳ן.

ער האָט אָנגערופען זיין פאַמיליע,

—מיט מיין גרעסטען פערגעניגען, אַלעמאָל!

אָט האָט איהר אַ נישט וועניג טיפּישע, געוועהנליכע סאַ-כאַלינישע „פאַמיליע".

פּריוויל׳יג געקומען.

אָט שטעהט אַ הייזעל, וואו עס וואוינט אַ פאַמיליע; די פאַמיליע איז דאָ פּריוויליג נאָכגעפאָהרען נאָך איהר מפרנס.

געקומען זענען זיי כמעט אין איין צייט: ער—פריהלינג, די פאַמיליע—הערבסט, אין יאָהר 1895.

לויט די סאַכאַלינישע געזעצען, ווערט ער אויף דער ער-שטער צייט בעפרייט פון דער אַרבייט, „איינצואָרדנען זיין בעל-הבית-ישקייט".

ווי אַלע אַזוינע פאַמיליעס—אויב זיי קומען צו פאָהרען מיט עפּיס געלד—אָרדנען זיי זיך איין לפי-ערך נישט שלעכט.

האָט מען געקויפט אַ הייזעל ביי אַ קאָלאָניסט, וואָס איז אַרויסגעפאָהרען אויפ׳ן מאַטעריק, געמאַכט אַ שטיקעל גאָרטען, פאַרהאַן אַ בהמה, מען האָדעוועט חזירים.

אין סאַכאַלין איז דאָס גאָר „גאָט צו דאַנקען".

אין הייזעל איז שמוציג, אָבער היימלעך.

פון די סיבּענע פאָרהענגלעך, וואָס פערשטעלען דעם רי-

זיגען געלעגער קוקען-אַרויס קינדערלעך.

נישט די סאַכאַלינישע, כמאַרנע, דערשלאָגענע, מרה-שחורה׳-דיגע קינדערלעך, נאָר מיט ווייסע פלאַקסענע האָהר, מיט פרעה-ליכע גנב׳ישע אויגעלעך.

קענטיג, אַז די קינדער זענען דאָ, לפחות, זאַט.

דער בעל-הבית איז נישטאָ אין דערהיים, אַוועק אין טייגע אָבאַרבייטען זיין קאַטאָרגע-אַרבייט—שלעפען באַלקעס. די בעל-הבית׳טע אַליין איז פערטאַראַראַמט און איז, קענטיג, זעהר אויפ-גערעגט פון עפיס.

—גוט מאָרגען, בעל-הבית׳טע-לעבן!

—גוט מאָרגען, גוטער מענש. אַ דאַנק כּאָטש פאַר אַ גוט וואָרט, וואָס איהר האָט געזאָגט. אַזוי הערט מען דאָ נישט קיין אַנדערע ווערטער, ווי „פּאָדלעץ” און „אויסוואורף”. טאָג-טעגליך הערסטו נאָר פּאָדלעץ און אויסוואורף. איך וואָלט אַ לעבעדיגע אין דער ערד אַריין, אַבי מיינע אויערן זאָלען דאָס נישט הע-רען. דאָס איז אַ לענדעל אַ ביסעל, נישט געדאַכט זאָל דאָס ווע-רען! זאָל עס, אויסער די הייליגע בילדער, אין דער ערד אַריינ-געזונקען ווערען. רבונו-של-עולם, זיי מיר נאָר מוחל דערפאַר. זעצט זיך, פאַרוואָס שטעהט איהר?

—פאַרוואָס, מוהמעלע, זענט איהר דאָס אַזוי נישט צופרי-דען מיט סאַכאַלין?

—מיט וואָס קאָן מען דאָ זיין צופרידען, טאַטע דערבאַרמ-האַרציגער. געפאָהרען אַזאַ מהלך-רב. אַזויפיל גוטס געפיהרט—געלד. און דאָ אַלץ פערקויפט. וואָס געקאַרגט, וואָס געשפּאָרט—פערקויפט. אין אַזאַ העק. טאַטע געטרייער!

און זי האָט אָנגעהויבען ווישען די אויגען.

—איצט איז שוין פערפאַלען. צו וואָס ביזטו געקומען?

—פאַרוואָס קומט מען? פאַר חרפות און בושות—אַלע רייסען די אויגען: „דער מאַן אַ קאַטאָרזשניק, דער מאַן אַ קאַטאָר-זשניק.” לויפט מען, וואוהין די אויגען טראָגען פון אַזאַ פער-שאָלטען לעבען. דער מאַן, ווידער, דער גזלן, שרייבט פון וועג: „עס איז זעהר גוט, מען גיט אַ שטוב, אַ פערד, אַ בהמה, חזירים—

אַלעבען! נאָר ער, ער איז שולדיג, דער אויסוואורף, זאָל ער קיינמאָל קיין מנוחה נישט האָבען פון מיינע טרעהרען, זאָל ער די ליכטיגע וועלט נישט זעהן, דער קאַטאָרזשניק. דאָס האָט ער אַלץ אָנגעשריבען פון וועג, נאָך איידער ער האָט נאָך געזעהן. און ווען איך וואָלט געוואוסט, וואָלט איך דען געפאָהרען? אין אַזאַ העק! נישט קיין זומער, נישט קיין רעגענדיל צו דער צייט! אָך, טאַטע געטרייער!

—אָבער דערפאַר האָסטו פאָרט פערלייכטערט דעם מאַן. דעם מאַן איז גרינגער, אַז די פאַמיליע איז געקומען. פאָרט אַ גוטע זאַך!

מיין פויערטע איז גאָר אַריינגעפאַלען אין גרימצאָרן.

—איהם, דעם קוילער, איז גרינגער! וואָלט ער בעסער געפוילט, געפגר׳ט דאָ אויף קאַטאָרגע, אין טורמע! איהם, דעם גזלן, דעם אויסוואורף, זאָל ער אויסגעקויקעלט ווערען, זאָל ער געשוואָלען ווערען ווי אַ פאַס, איהם, דעם גזל׳ן, איז גרינגער! אָבער פאַרוואָס זאָלען מיר זיך מוטשען, פאַרוואָס זאָלען מיר אַזאַ גיהנים ליידען?

—פאַרוואָס איז דער מאַן אויף קאַטאָרגע?

—אַ קופּעץ דער׳הרג׳עט, צי וואָס? איך ווייס נישט פון אַזוינע זאַכען. דאָס טהוען אַלץ די פויערים. האָבען געוואָלט פאַקען אַ מטבע. האָבען זיי געפּאַקט, אויסגעריסען זאָלען זיי ווערען! די קינדער האַלטען מיך, די קינדער בינדען מיך, אַ נישט זיי, וואָלט איך אין אַזאַ גיהנם געלעבט? זיין ערגער פון יעדער קאַטאָרזשניצע, פאָטער אין הימעל! זיין די נידעריגסטע פון די נידעריגסטע!

—נו מומע-לעב, גענוג... ווער שטעלט דיך נידעריגער? פערקעהרט...

—וואָס, דאָס איז נאָך ביי דיר מעהר אָנגעלעגט? אַ קאַטאָרזשניצע בעקומט אַ פייעק און איך קדחות. איך בין געגאַנגען בעטען צום קרייז-שעף. „נישטאָ, זאָגט ער, אַזאַ געזעץ. פאַר די קינדער בעקומסטו אָנדערטהאַלבען רובל, אָבער דו גאָרנישט“. אַ קאַטאָרזשניצע בעקומט, און די, וואָס זענען אַליין געקומען—

גאָרנישט. זי, די גזלנ׳טע, האָט דער׳הרג׳עט דעם מאַן מיט׳ן ליובאָווניק, גיט מען איהר אַ פּייעק, אָבער איך, וואָס איך האָב מיך געשלעפּט נאָכ׳ן קוילער אַזאַ ווייטעניש און אַלע קרובים אַוועקגעוואָרפען, בעקום גאָרנישט. אַ, ווען די קינדער וואָלטען מיך נישט געבונדען!..

—נו, וואָס וואָלסטו געטהאָן, ווען נישט די קינדער?

—איך וואָלט אויף פּאַרט געגאַנגען. וואָס, איך האָב וואָס צו קוקען אויף מיין קוילער? איך וואָלט אַוועק פאַר אַ מיטוואוי-נערין. מיט אונז צוזאַמען האָט מען געטריבען אַ פּאַרטיע קאַטאָר-זשאַנקעס. לעבען זיי איצט, ווער מיר גוטס גינט. אַ מחיה אפילו אַ קוק צו טהאָן אויף זיי. אין רוסלאַנד אַזוי ריין נישט געגאַנ-גען: האַלבע שיכעלעך פון ציגענפעל, היינט די קליידער: אַ שאַרף, וואָס קאָסט דריי רובל, אַ פּאַרטוך! וואָלטען עס נאָר מיי-נע אויגען נישט געזעהן. די קנאה עסט-אויף.

זי האָט אויסגעווישט די טרערען.

—און וואָס האָבען זיי געטהאָן. זיי האָבען נאָר די מאַנען דער׳הרג׳עט—נישט מעהר. און איך, זאָל מיר דער אויבערשטער נישט שטראָפען פאַר די רייד, אַרבייט און שמייע און שלאָג מיך ווי אַ פיש אין וואַסער...

און טאַקי אין דער אייגענער מינוט האָט זיך געעפענט די טהיר און אויף דער שוועל האָט זיך בעוויזען אַ יונגע „מיט-וואוינערין", וואָס איז נאָך, קענטיג, עטוואָס שכור געוועזן.

—מוהמע, אַרינע, איהר האָט אפשר אייער? געסט זענען געקומען צו אונז, וויל איך זיי מאַכען אַ פיינקוכען.

—נישטאָ ביי מיר קיין אייער פאַר דיר. די היהנער האָ-בען זיך נאָך נישט געלעגט פאַר אַזאַ, ווי דו.

די יונגע האָט זיך נאָך אַ ביסעל געח׳נ׳דעלט און זיך אַוועקגעגאַנגען.

—גאַסענמויד!—האָט איהר נאָכגעשריען אַרינע.—האָט איהר זי געזעהן, די פּאָדלע חיה! אַ פיינקוכען האָט זיך איהר פער-וואָלט! אָט ווי מען פרעסט עס אַ ביסעל אינדערוואָכען! אויפ-הענגען זי איז ווייניג, בעגראָבען אין דער ערד אַ לעבעדיגע.

בעדאַרף מען זי, פערטלען בעדאַרף מען זי פאַר דעם, וואָס זי האָט געטהאָן! דעם מאַן האָט זי אויף שטיקלעך צושניטען, אויף פיצפּיצלעך צוריסען. און איצט פיינקוכענס! און דאָס, מיינט איהר, איז שוין גאָר? ווינטער האָט מען דאָ אַלע קאַטאָרזשנע פויערטעס אַרויסגעגעבען אַרבייט—העמדער נייהען. קאָן זי נישט, די חיה, נייהען. האָב איך געמוזט פאַר איהר נייהען, זיך אָנגע-דונגען ביי איהר, פון העמד האָט זי מיר געצאָהלט. פון די קינ-דער פלעג איך אַוועק. איך זיץ און נייה העמדער און זי ליגט אויפ'ן בעט און קייט לעקעכלעך. טפו!

דאָס איז שוין געווען די העכסטע מדרגה פון גרימצאָרן. די גאַנצע פערביטערונג, די גאַנצע בעליידיגונג פון דעמדאָזיגען אונטערשייד אין מזל האָט זיך אַרויסגעוויזען אין דעם ענערגי-שען „טפו".

און דערנאָך האָט זי זיך ביטער צעוויינט.

—נו, און דער מאַן בעגעהט זיך כאָטש גוט מיט דיר? סטאַרעט זיך פאַר דער שטוב, אַרבייט?

—ער אַרבייט, דערשטיקט זאָל ער ווערען. איז עפּיס דאָ אַ פּעולה פון זיין אַרבייט?—האָט זי געענטפערט דורך טרעהרען—נישט קיין ביסעל ווייץ, נישט קיין קאָרן. בלויז קאַרטאָפעל, אַ דונער זאָל איהם איינשלאָגען. שטיק זיך מיט קאַרטאָפעל כסדר... רבונו-של-עולם, פאַר וועמעס זינד בעדאַרף איך עס ליי-דען אַזויפיל?!

און די טרעהרען גיסען זיך נאָכמעהר. הינטער'ן פאָרהאַנג צעוויינען זיך די קינדער.

—שווייגען זאָלט איהר מיר, איהר הערט? שדים! אויס-געריסען זאָלט איהר ווערען איינציגווייז!—האָט זיך די פויער-טע צושריען.

איך האָב זיך צוזעגענט און אַוועקגעגאַנגען. אָט האָט איהר די „צדקניות" פון דער קאַטאָרגע.

הויזווירטען.

אַזאַ מין הויז קאָן מען נאָר טרעפען אויף סאַכאַלין.

אַ הויז, וואָס געהערט לחלוטין נישט צו קיינעם.

געווען אַמאָל אַ בעל-הבית איבער איהם, איז ער אַוועק אויפ׳ן מאַטעריק. קיין קונה איז בעת-מעשה נישט געווען, האָט ער איבערגעלאָזט דאָס הויז אויף הפקר.

אַ געוויסע צייט האָבען זיך דאָ אויפגעהאַלטען זינגער.

איצט איז דאָס אַ מין הכנסת-אורחים.

אפילו נישט קיין הכנסת-אורחים. וואָרום אַזאַ מין שטוב האָט דאָך אויך עפּיס אַ בעל-הבית.

און דאָ קאָנסטו קומען, ווען דו ווילסט, לעגסט זיך אַוועק אויף דער ערד און שלאָפסט.

צוצוקומען צו דעמדאָזיגען הויז, האָט מען אָבער בעדאַרפט פטר׳ן אַ וואָסערע צעהן מינוט צייט.

אָט דאָ! באַרין! דאָ קאָנט איהר געהן זיכערער! ניט׳קשת שטעלט-אַוועק דעם פוס!—שרייען צו מיר די איינוואוינער פון שטוב און לעגען-אַוועק פאַר מיר ברעטלעך אין דער שרעקליכער שטינקענדיגער בלאָטע: די איינוואוינער פון דעמדאָזיגען הויז, בשעת זיי בעדאַרפען אַרויסגעהן, האָבען פיינט צו געהן ווייט.

קיין פענסטער זענען נישטאָ. נישטאָ אויך קיין ראַהמען. וועגען שטוב-מכשרים איז אודאי נישטאָ וואָס צו ריידען. צום זיצען פאַר מיר האָט מען געבראַכט פון ערגעץ אַ קלאָץ.

און אָט זיץ אין דעם לעדיגען הויז אויף אַ קלאָץ, און אַרום מיר שטעהען אַכט „הויזווירטען״ אָהן היטלען.

און מיר שמועסען פון זייערע „מאַיאָנטקעס״

יעדער פון זיי האָט ערגעץ אויף אַ ישוב זיין הויז. אַ הויז, וואָס ווערט אויסגעבויט „צוליב רעכט״, צו האָבען דאָס רעכט אין פינף יאָהר אַרום פעררעכענט צו ווערען צום פויערים-קלאַס און אַוועקפאָהרען „אויף יענער זייט״, „אויפ׳ן מאַטעריק״.

—פאַרוואָס-זשע וואוינסטו נישט אין דיין הויז?—פרעג איך דעם ערשטען בעסטען הויזווירט, וואָס קומט מיר אויפ׳ן אויג.

—אַז מען קאָן גאָר דאָרט נישט וואוינען!—שמייכעלט ער.—אין אַזאַ הויז, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, ווען אַ האָהן מיט אַ הוהן דערשטיקט ווערען, אויב זיי זאָל אויסקומען, גאָט זאָל אויסהיטען, צו וואוינען דאָרטען!—חוזק׳ט ער פון זיין „הויז״.

די איבעריגע שאָקלען צו מיט די קעפ און שמייכלען: זיי האָבען אויך אַזוינע הייזער.

—פאַרוואָס האָסטו געבויט אַזאַ שטוב?

—צו וואָס בויט מען אויף סאַכאַלין הייזער? ווייס מען דאָך, אַז צוליב „פראַוועס״.

—האָסטו עפּיס בעל-הבית׳ישקייט?

—וואָס פאַר אַ בעל-הבית׳ישקייט, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, קאָן זיין? מיט איין וואָרט: סאַכאַלין! און ווידער וואָס קאָן איך, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, טהאָן מיט איהר, מיט דער ערד? איך ווייס גאָרנישט, ווי אַזוי מען עסט עס.

—וואָס, דו קאָנסט עפּיס אַ מלאכה?

—טאַק טאָטשנאָ. איך בין אַ בעל-מלאכה, אָבער מיין אַר-בייט איז דאָ נישטאָ.

—וואָס ביזטו פאַר אַנ׳אַרבייטער?

—אַ ליטאָגראַף.

אַ ליטאָגראַף האָט טאַקי נישט וואָס צו טהאָן אויף סאַכאַלין, וואו עס איז נישטאָ קיין איין ליטאָגראַפישער שטיין.

—נו, און דו?

—מיר זענען טשעסלערס.

—אַ טשעסלער געפינט דאָך יאָ אַרבייט.

—וואו האָסטו דאָ אַרבייט? דער קאָלאָניסט האָט נישט

מיט וואָס צו צאָהלען. שטעלט ער דאָרט אַליין צונויף דאָס הייזעל. אַ נישט, קלויבט ער זיך אַריין צו יענע, וואָס פאָהרען-אַרויס אויפ'ן מאַטעריק. און פריצים אַזוינע, ביי וועלכע מיר וואָלטען יאָ געקאָנט אַרבייטען, זענען דאָך, ווייסט איהר, דאָ נישטאָ.

—נו, און וואָס טהוט איהר?

—מיר זענען אויוועמאַכערס.

ווידער דאָס אייגענע לידעל: דער קאָלאָניסט מאַכט אַליין דאָס אויוועל, וואָרום צאָהלען קאָן ער נישט און קיין „פריצים" זענען נישטאָ.

—און דו?

—געהאַנדעלט אַמאָל... איך מוז אייך זאָגען, וואַשע וויסאָ-קאָבלאַגאָראָדיע, — אַז עס איז שוין קיין כחות נישטאָ צום לע-בען. קיין קאַזיאָנע פייקע גיט מען נישט. מען האָט אויפגעהערט. נישטאָ וואָס צו עסען.

—קאַזנאַ קאָן דאָך נישט שפייזען אייך דאָס גאַנצע לעבען!

—נו, יאָ... איהר זאָגט ריכטיג. אָבער אָהן עסען קאָנען מיר דאָך אויך נישט לעבען.

—צו וואָס זענט איהר געקומען אַהער אין פאָסט?

—מיר האָבען געמיינט, אַז מיר וועלען דאָ געפינען אַר-בייט. ווי דאָס איז—פאָרט אַ פאָסט! נישט קיין ווילדער ישוב!

—נו? האָט איהר געפונען אַרבייט?

—ניין! וואָס קאָן דאָ זיין פאַר אַנ'אַרבייט? ביי די פיש-אַרבייטען יאַפּאָניער. אָט נעהמט קראַמאַרענקאָ'ן. די קאַטאָר-זשניקעס האָבען איהם אויסגעבויט דעם זאַוואָד, קאַזנאָ האָט איהם נאָך אויסגעהאָלפען און דאָך אַרבייט ער מיט יאַפּאָניער?

—איז וואָס טהוט איהר דאָ? האָט איהר דאָ פאָרט עפּיס אַנ'אַרבייט?

— אָט אַז עס מאַכט זיך, אַרבייטען מיר. אָבער וואָס קאָן דאָ זיין פאַר אַנ'אַרבייט?

—דרעהט איהר זיך אַזוי אַרום!

—דרעהען מיר זיך אַזוי אַרום.

—לקחנ'ט איהר?

—וואָס קאָן מען דאָ גנב'ענען? אַז זיי האָבען אַליין נישט וואָס צו עסען.

—נו, און וואָס האָט איהר איצט געטהאָן, איידער איך בין אַריינגעקומען?

—אַזוי... געשמועסט צווישען זיך...

—איהר לייגט, ברידער! אין קאָרטען מסתמא געשפּילט? זאָגט, איך וועל קיינעם נישט אויסזאָגען.

די הויזווירטען קוקען זיך איבער און שמייכלען.

—נו, מיר האָבען געשפּילט...

די גאַנצע קאָמפּאַניע האָט אַרום און אַרום 48 קאָפּיקעס, וואָס מען סטאַרעט זיך אַ גאַנצען טאָג איינער ביים צווייטען אָבצוגעווינען.

וואו האָבען זיי בעקומען 48 קאָפּיקעס!

פערדינט?

מעגליך.

גע'גנב'עט!

עס קאָן אויך זיין.

רעזצאָוו.

— געפינט זיך כאָטש ביי אייך איין פערמעגליכער קאָלאָניסט, וואָס האָט געמאַכט אויף סאַכאַלין זיין פערמעגען דורך אייגענער פראַצע?—האָב איך אויסגעשר׳ען אין פערצווייפלונג, דורכגעהענדיג די גאַנצע קאָלאָניע.—וואָרום וואו דו זאָלסט נישט

וואַרפען אַנ׳אויג, איז אָדער אָדער דלות, אָדער פערמעגליכקייט, וואָס קומט פון האַנדלען מיט בראָנפּען, מיט פּראָצענט, מיט בערייסען דעם אייגענעם ברודער אויף דעם סאַמע מערדערליכסטען אופן.

—איז ביי אייך פּאַרהאַן כאָטש איינער, וואָס האָט געמאַכט זיין פערמעגען דורך אייגענער פּראַצע? אָדער אַזאַ איז לחלוטין נישטאָ?

—פּאַרוואָס נישטאָ? אַ ביסעל—אָבער פּאַרהאַן. אָט, אַ שטיי-גער, רעזצאָוו. אַ פערמעגליכער פּויער און אַ גוטער מענש. ער איז דאָ אפילו אַמאָל געווען אַ סטאַראָסטע. וועגען איהם וועט קיינער אַ שלעכט וואָרט נישט זאָגען. געקומען אויף סאַכאַלין אָהן אַ גראָשען, און האָט איצט אַ ווירטשאַפט, געזאָגט געוואָרען אויף אַלעמען.

—גאָט צו דאַנקען! איך געה זעהן דעם „כבוד״ פון סאַכאַלין.

רעזצאָוו איז אַ גרויסאַרטיגער סטאָליער און אַנ׳אויסגעצייכענטער בעל-הבית. ער האָט גוטע גערטנער, ביי אַ פּופּצעהן שטיק בהמות און פערקויפט זיי קאַזנאַ. דאָס אַלץ איז אָבער דערוואָרבען געוואָרען דורך אייגענער האָרעוואַניע און שפּאָרזאַמקייט.

רעזצאָוו איז געקומען אויף קאטאָרגע אויף זיבען יאָהר, צוליעב אַ הריגה בשעת אַ געשלעג, דערנאָך איז געווען אַ קאָלאָניסט, איצט אַ פּויער...

איך געה-אַריין אין הייזעל—ריין, עס פיהלט זיך פערמעגליכקייט.

רעזצאָוו, נאָך גאָר אַ יונגער מענש, מאַכט אָבער אַ מאָדנעם איינדרוק.

נישט דאָס, וואָס אַ קראַנקער—ניין. אָבער עס דאַכט זיך, אַז ער וועט באַלד אומפאַלען. אַזוינע פּנימ׳ער זעהט מען ביי מענשען, וואָס האָבען נישט געשלאָפען נעכט. ביי מענשען מיט אויסגעמוטשעטע, אויסגעשעפּטע נערוועז.

—גוטמאָרגען, רעזצאָוו. געקומען אַ קוק טהאָן, ווי אַזוי אייך לעבט זיך דאָ.

—מיט׳ן גרעסטען פערגעניגען, בצרין. מיר לעבען ניש׳.

קשה. נישטאָ וואָס צו זינדיגען, פאַרהאַן גערטנער, איך האָב דריי אַרבייטער, בהמות... אָבער גאָט וועט געבען, וועל איך אַלץ פערקויפען און אַוועקפאָהרען אויפ'ן מאַטעריק...

—פאַרוואָס אויפ'ן מאַטעריק? איהר האָט דאָך דאָ אַ גוטע ווירטשאַפט, איהר זאָגט דאָך אַליין, גאָט צו דאַנקען, נו, און סטאָלעריי-אַרבייט האָט איהר.

—נו, וואָס פאַר אַ סטאָלעריי-אַרבייט? קאָלאָניסטען בע-דאַרפען נישט קיין סטאָליאַרעס, און די שררות מאַכען זיך אַלץ אומזיסט אין טורמע.

—נו, האָט איהר בהמות, ווירטשאַפט.

—איך בין מוחל די בהמות מיט דער ווירטשאַפט, אַבי וואָס גיכער אַרויסרייסען זיך פון דאַנען.

—פאַרוואָס ווילט איהר עס אַזוי?

—עזצאָוו האָט אָבגעזיפצט.

—שרעקליך צו לעבען דאָ. אַנ'אימה נעהמט-אָן, זעהט איהר דאָרט דאָס פערהאַקטע הייזעל? דאָרט האָט געוואוינט אַ שרייבער מיט אַ מיטוואוינערין. געלד געהאַט... דאָס איז געשעהן מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק. אינדערפריה זעהען מיר, ער געהט עפּיס נישט אויף זיין סלוזשבע. זענען מיר אַריינגעגאַנגען. ערשט ער ליגט אַ טויטער און אַרום—אַ קאַלוזשע בלוט. מען האָט איהם דער'הרג'עט. דאָס האָט די מיטוואוינערין צוגעגרייט. דאָ איז נישט נאָר וואָס געלד—פאַר צוואַנציג קאָפּיקעס וועט מען דאָ אַ מענשען קוילענען. נאָר וועגען איין זאַך רעדט מען דאָ: דער'-הרג'עט, הרג'ענען. אַ סאַכאַלינער פויגעל וועט מען נישט אָנ-ריהרען און דעם אייגענעם ברודער—וואַלאַי, וויפיל עס קריכט. גענוג-שוין, מעהר וויל איך נישט. קיין רוהיגע מינוט נישטאָ... ביינאַכט—הויבט-אָן בילען דער הונד, שפּרינגסטו-אויף אין טויט-שרעק, הענד און פיס ווערען קאַלט: אפשר געהט מען שוין. ביי מיר איז אַוועקגע'פגר'ט אַ הונד, האָב איך שוין אַ גאַנצע וואָך נישט געשלאָפען. געמיינט, מען האָט פער'סמ'ט דעם הונד. וואָרום אַ סימן איז שוין דאָס אַ זיכערער: פער'סמ'ט מען דעם הונד, הייסט עס, אַז מען וויל בעפאַלען. זיי ווייסען דאָך, אַז

איך האָב אַ ביסעל געלד. אַ קונץ אַ גרויסער? אָט איז די טייגע־אַנטלאָפען און זוך איהם דערנאָך. ניין, גענוג! אָט, ווען נישט זי...

רעזצאָוו ווייזט-אָן אויף זיין מיטוואוינערין, וואָס איז אַ סך עלטער פון איהם און זיצט קוים ביים טיש: די פויערטע איז אין דער לעצטער סטאַדיע פון שווינדזוכט.

— ווען נישט זי, וואָלט מיין פוס דאָ נישט געוועזן. וועט זי נאָר געזינדטער ווערען, וועל איך אַלץ פערקויפען פאַר גראָשענס און אויף יענער זייט. בעסער דאָרט אין דלות, איידער דאָ אַזוי!

—מיט אייער בעל-הבית'טע האַלט שלעכט!—האָב איך גע־זאָגט רעזצאָוו'ן, בשעת מיר זענען אַרויס פון הייזעל.—וואָלט איהר זי אפשר אַוועקגעפיהרט צום דאָקטאָר.

—זי געהט אין לאַזאַרעט!—ענטפערט ער מיט אַ זיפץ.—אָבער וואָס טויג דאָ אַ דאָקטאָר? דער דאָקטאָר וועט דאָ נישט העלפען. איך האָב עס נאָר פאַר איהר געזאָגט, אַז זי וועט „גע־זינדטער ווערען”.. וואו וועט זי געזינדטער ווערען?

—יאָ, שלעכט מיט איהר, זעהר שלעכט.

—איך וואַרט אַלץ. אפשר וועט זי צו פריהלינג אָדער שפעטסטענס צו הערבסט צומאַכען די אויגען. דעמאָלט פערקויף איך אַלץ און פאָהר אויפ'ן מאַטעריק. איבערלאָזען זי אַזוי קאָן איך עפּיס נישט. אפילו נישט קיין ווייב, אָבער דאָך אַזויפיל יאָהרען געלעבט צוזאַמען: קיין סך פרייד איז נישט געוועזן, אָבער וויפיל צרות האָבען מיר אינאיינעם איבערגעלעבט! זאָל זי שוין שטאַרבען. איך וועל וואַרטען.

ניִשט חאָהר. עפּיס מאָדנע טרוקענע ווערטער זענען דאָס. עך, דאָרט, וואו עס האַנדעלט זיך וועגען לעבען, „איז נישטאָ נאָך אַזאַ טרוקען האָלץ, ווי אַ מענש”, ווי מען זאָגט אויף סאַכאַלין.

די פרייע מענשען אויף דער אינזעל סאַכאַלין.

(דער רעדאַקטאָר-אַרויסגעבער).

ווען דער הימעל וואָלט געפּלאַצט איבער מיר, ווען די ערד וואָלט איינגעפאַלען אונטער מיינע פיס, ווען דער ים וואָלט אָנגעהויבען שלאָגען מיט אַ הייסען קוואַל, ווען די בוימער וואָלטען אָנגעהויבען פליהען, די פיש ריידען און פויגעל וואָלטען אָנגעפאַלען אויף בערען, וואָלט איך אויך נישט געגאַפט אַזוי, ווי אין דערדאָזיגער מינוט.

אין אַ קורצען פעלצעל, מיט אַ געאָרגיע-קרייצעל אויפ'ן לאַץ, מיט אַ ריזיגער שנור אויף די אַקסלען—אַ צייכען פון טורמע-דעפּאַרטאַמענט, איז געשטאַנען אין האַפען וו. נ. בעסטוזשעוו, דער געוועזענער רעדאַקטאָר-אַרויסגעבער פון דער צייטונג „די שטים פון מאָסקווע״ און אַ סך אַנדערע צייטונגען—און אָנגעפיהרט מעשה-גזלן מיט דער אַרבייט...

שטעלט אייך פאָר אַ ריז, וואָס זיינע גאַנצע ברוסט איז בעהאַנגען מיט אָרדענס און מעדאַליען. מיט אָרדענס און מעדאַליען, וואָס ער האָט זיך אַליין געשענקט און וואָס ער האָט קיין שום רעכט נישט צו טראָגען זיי. אָט האָט איהר די אויסערליכקייט פון דעמדאָזיגען ווילדען נפש. ער האָט דורכגעמאַכט אַלע קאַמפּאַניעס, וואָס זענען נאָר געווען פאַר זיין צייט, אַריינגעכראָטען אין מיליטערדינסט ווי אַ פשוט'ער סאָלדאַט און אַרויס פון מיליטערדינסט, ווי פשוט'ער סאָלדאַט. אין אַ שמועס פלעגט ער אַליין זאָגען:

—בשעת איך בין אין יענעם יאָהר געווען אַנ׳אונטער־אָפּיציר...

—ווי אַזוי האָסטו געקאָנט זיין אַנ׳אונטעראָפּיציר, ווען דו ביזט געווען בלויז אַ פּשוט׳ער סאָלדאַט?—האָבען זיך אינטערעסירט די בעקאַנטע.

—מען האָט מיך דערנאָך אַראָבגעזעצט.—ביי זיין בעריה־מערישער און ליגנערישער נאַטור האָט ער דאָסמאָל נישט גע־לייגט, וואָרום באַלד, ווי ער איז געוואָרען אַנ׳אונטעראָפּיציר, האָט מען איהם די מינוט אַראָבגעזעצט פאַר מאוס׳ע מעשים. די מענ־שען וואָס האָבען געדינט אונטער איהם, פלעגט ער הרג׳ענען מכות רצח.

נאָכ׳ן מיליטערדינסט האָט ער זיך בעשעפטיגט מיט אַ סך זאַכען. ער איז געווען אַנ׳אייגענטימער פון אַ גרויסען גוט. דאָרט האָט ער איינגעפיהרט די סאַמע פאָלקאָמסטע, די סאַמע ראַציאָ־נעלסטעווירטשאַפט. אָבער דאָסדאָזיגע גוט איז אויף אַ סאַמע ראַציאָנעלסטען אופן איינגעזונקען געוואָרען אין דער ערד.

דערנאָך האָט ער געהאַט ריזיגע זאַוואָדען פון זייף און ליכט, וואו דיביידע אַרטיקלען האָבען בעדאַרפט אויסגעאַרבייט ווערען דורך בעזונדערע אונבעמערקטע מאַשינעס. אָבער דעם זייף און ליכט, וואָס זענען אויסגעאַרבייט געוואָרען דורך אונבע־מערקטע מאַשינעס, האָט קיינער נישט בעמערקט.

וויטער ווערט ער אַנ׳אייגענטימער פון אַ קאָלאָסאַלער דרו־קעריי אין מאָסקווע, אַ דרוקעריי, וואו עס האָבען זיך גלייכצייטיג געדרוקט: דריי טעגליכע צייטונגען, איין וואָכענשריפט, איין מאָנאַטליכער זשורנאַל און אַ סך זעמסקע און פּריוואַטע אַרבייט.

די דרוקעריי איז אויך אַוועק אויפ׳ן ווינד, ווי דאָס גוט און די זאַוואָדען. בעסטוזשעוו איז צוגעצויגען געוואָרען צום גע־ריכט פאַר צוויי ווייבער—דעמאָלט פלעגען זיך נאָך בעטייליגען געשוואָרענע ריכטער אין אַזוינע פּראָצעסען—און מען האָט איהם פריי געשפּראָכען, הגם דער פאַקט פון פערברעך איז פעסטגע־שטעלט געוואָרען. פון דעם פּראָצעס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז זיין צווייטע ווייב, אַנ׳אלמנה נאָך אַ סוחר, האָט ער פערפיהרט

דערמיט, וואָס ער האָט זיך אָנגעגעבען פאַר אַ קאַמעריונקער און פאַר אַ געוואַלטיגען עושר. דאָס גאַנצע פערמעגען פון דערדאָזיגער אומגליקליכער פרוי איז דערנאָך פערשפּילט געוואָרען אין קאָרטען און אויף פערשידענע אַפּערעס. דערדאָזיגער פּראָצעס האָט אין זיין צייט אַרויסגערופען אַ סך טומעל אין מאָסקווע. אויסרעכענען, ווידער, זיינע „קליינינטשקע פּראָצעסען" איז גאָר אונמעגליך: כמעט יעדע וואָך איז פאָרגעקומען ערגעץ אין אַ מאָסקווער פרידענסגעריכט אַ „בעסטוזשעוו-פּראָצעס": אָדער דאָס איז געווען אַ פּראָצעס פון געלד-אויפמאָהנונג, אָדער אַ פּראָצעס צוליעב אַ געשלעג, קלעפּ און געוואַלט.

בעסטוזשעוו איז גלייכצייטיג געווען אַ רעדאַקטאָר-אַרויסגעבער פון פיר טעגליכע צייטונגען. אַרויסגעגעבען אָבער האָט ער נאָר דריי!!!

זיין ליטעראַרישע טעטיגקייט איז געווען גראַנדיעז, אָבער קורץ. מיט אַמאָל איז ער פּאָפּולער געוואָרען אין גאַנץ רוסלאַנד, זאָגאַר אין דעם אייגענעם מאָמענט האָט ער פערלאָרען די פּאָפּולאַריטעט.

ווי עמיץ פון די גרויסע פּראַנצויזען, איז ער „אין אַ שענעם פריהמאָרגען אויפגעשטאַנען אַ בעריהמטער".

ער האָט גענומען און אָבגעדרוקט אין זיין צייטונג „לעבען" פּושקינס „די דאַמע פּיק" אַלס ווערק פון אַן'אָנפּאַנגער—עפּיס אַ נאָגטיעוו. די אַלע שפּעטערדיגע ענטשולדיגונגען און דערקלערונגען פון דער רעדאַקציע האָבען גאָרנישט צוגעגעבען צו די לאָרבערבלעטער, וואָס זענען דערוואָרבען געוואָרען זיין איין טאָג.

וועגען דער צייטונג „לעבען" האָבען גערעדט אַלע צייטונגען.

אָבער דאָס איז געווען די איינציגע מינוט פון ליטעראַרישען ערפאָלג.

בעסטוזשעוו האָט אין דער זשורנאַליסטיק געשפּילט אַ ראָל פון אַ קברן, פון אַ „באַרמהאַרציגען ברודער".

אויף זיינע הענד איז געשטאָרבען די צייטונג „לעבען".

וואָס איז געגרינדעט געוואָרען דורכ׳ן ה׳ פלעװאַקאָ.

אויף זיינע הענד זענען געשטאָרבען נאָך אַ סך אַנדערע צייטונגען און אויסגאַבען.

ענדיגט די ליטעראַרישע טעטיגקייט, האָט זיך בעסטו-זשעװ מיט אמאָל פערוואַנדעלט אין... אַ פריסטאַװ אין ניזשעגאָ-ראָדער גובערניע! נאָר גרויס חשק האָט ער דעמאָלט געהאַט צו דער אַשינאָװער עקספעדיציע, וואָס האָט דעמאָלט אַרויסגערופען אַ סך טומעל. בעסטוזשעװ האָט דעמאָלט צוזאַמענגעשטעלט זיין אייגענעם אָטראַד און מאָסקװע האָט געגאַפט פון זיין טשערקעסל, בעהאַנגען מיט געװעהר און מיט װילדע מעדאַלען. אָבער דער בעריהמטער „אַטאַמאַן” האָט איהם נישט געװאָלט אָננעהמען פאַר אַ יעסאַאול.

—זעהר אַ צובושעװעטער מענש.

פון הארצװעהטאָג איז דער געװעזענער רעדאַקטאָר און דער שלים-מזל׳דיגער יעסאַאול געװאָרען גאָר אַ פריסטאַװ. אָבער דאָ האָט ער זיך אויך נישט איינגעהאַלטען: ער האָט „איבער-געזאַלצען די מאַכט”, בעגאַנגען פערברעכענס, און מיר זעהען שוין דעם עקס-רעדאַקטאָר אין דער ראָל פון אַ טאָמסקער אי-ספראַװניק.

דערנאָך זעהען מיר איהם שוין, אָדער, ריכטיגער, מיר זעהען איהם שוין גאָרנישט.

אין טאָמסק האָט ער זיך אודאי נישט איינגעהאַלטען, אָנ-געמאַכט אַ סך צרות און איז אַװעקגעפאָהרען קיין בוענאָס-איירעס מיט אַ גאַנצען קאַראַװאַן בעגלייטער און דינער; ער פאָהרט-אַרום גאַנץ אַרגענטינע.

װייטער װאוינט ער אין טשילי, זוכט גליק אין קאַליפאָר-ניען, זיצט פאַר עפּיס אַ פערברעכען אין דער קאַטאָרגע-טורמע אין סאַן-פראַנציסקאָ און סוף-כל-סוף טרעף איך איהם אויף סאַ-כאַלין אין דער ראָל פון אַ קאָלאָניע-סמאָטריטעל, וואָס בעדאַרף איינאָרדנען דאָס לעבען פון פערברעכער, װעלכער האָט געענדיגט די קאַטאָרגע.

אָט דאָס איז אין קורצע שטריכען דאָס לעבען און אויפ-

פיהרונג פון דעמדאָזיגען גוטסבעזיצער, זאַוואָד-אייגענטימער, רע-דאַקטאָר, פּריסטאַו און וועלט-בערייזער.

אינטערעסאַנט איז געווען די ערשטע פראַזע, מיט וועלכער בעסטוזשעוו, מיין אַלטער בעקאַנטער, האָט מיך בעגריסט

—דו? אויף סאַכאַלין?—האָב איך אויסגעשריען.

—און וואו אַנדערש האָסטו גערעכענט מיך צו טרעפען?—האָט זיך בעסטוזשעוו צולאַכט.—נאָך גוט, וואָס איך בין כאָטש אַ טשינאָווניק.

ביי אַלע זיינע פעהלערן איז ער דאָך געווען אַ מענש אַנ׳-אויפריכטיגער, און איינמאָל אין אַ שמועס, האָט ער מיר געזאָגט:

—דאָ בעדאַרף מען האָבען די בעסטע מענשען, אָבער וועמען שיקט מען אַהער? די, וואָס אין רוסלאַנד טויגען זיי זיך צו גאָרנישט. אָט נעהמט אפילו מיך. און איך בין נאָך, עהרנ-וואָרט, נישט פון די ערגסטע דאָ.

ער האָט געאַרבייט אויף סאַכאַלין אויך אַזוי רוישיג, אומ-געלומפּערט און ווילד, נישט-רעכענענדיג זיך מיט׳ן געזעץ, ווי אַלעמאָל, ווי זיין גאַנץ לעבען.

ער האָט געגרינדעט נייע ישובים, איינגעאָרדענט נייע ווערקשטאַטען, אויסגעבויט אַ קלויסטער, אַ שול, אַ הכנסת-אורחים, און דאָס אַלץ אָהן אַ קאָפּיקע געלד, „פאַר אַ טרונק בראָנפען״. וועגען דעם נוצען פון אַזאַ עקאָנאָמישער פּאָליטיק בכלל וועל איך ווייטער ריידען, אָבער איך קאָנסטאַטיר אייך בלויז אַ פאַקט, אַז די אַלע „בעסטוזשעווער״ אַרבייטען האָבען געטויגט אויף כפּרות און זיינע אַלע קאָלאָניעס זענען בדלות געוואָרען.

אַ מענש „מיט פּאַרצייטיגע אידעען״, האָט מען איהם גע-האַלטען אין זיין ראַיאָן „פאַר אַ ווילדען בייזען שררה, וואָס געהט אָבער באַלד אָב פון כעס״. און איך מיין גאָרנישט, אַז זיין אַרט געוועלטיגען איבער די „נפשות, וואָס זענען איהם אָנגעטרויט גע-וואָרען״ זאָל דערוועקען אין זיי, אין דידאָזיגע נפשות, עפּיס אַ פאָרשטעלונג פון געזעצליכקייט... אַז מען האָט דערזעהן, אז די גאַנצע קאָלאָניע ווערט צונישטערט און אַז בעסטוזשעוו טויג זיך דעריבער נישט פאַר אַ קאָלאָניע-סמאָטריטעל, האָט מען איהם גע-

מאַכט פאַר אַ סמאָטריטעל פון דער קאָרסאַקאָווסקער טורמע. דאָ האָט ער דערזעהן, אַז ער קאָן געוועלטיגען איבער מענשען, וואָס האָבען קיין שום מעגליכקייט נישט צו פּראָטעסטירען, האָט ער געטהאָן, וואָס ער האָט געוואָלט: ער האָט געשלאָגען, גע׳-הרג׳עט, געקלאַפּט, געבראָכען די ביינער אַזוי ווייט, אַז נאַטשאַל-סטוואָ האָט איהם געמאַכט אַ פּאָרוואורף,—אַ זאַך, וואָס איז זעל-טען אויף סאַכאַלין—דערפאַר, וואָס ער האָט קערפּערליך בע-שטראָפט אַזוינע מענשען, וואָס זענען בעוואוסט פאַר קראַנקע און זענען דעריבער בעפרייט פון לייבשטראָף. דער רעוויזאָר, ווידער, האָט איינגעפונען, אַז ער פיהרט זיך צו-חבר׳ליך מיט די קאַזיאָנע געלדער. איז ער אַראָבגעזעצט געוואָרען און מען האָט איהם איבערגעגעבען צום געריכט.

ער האָט געהאָפט, אַז איהם וועט זיך נאָך איינגעבען „אַרויסצודרעהען זיך", איז ער אַוועקגעפאָהרען צום גענעראַל-גו-בערנאַטאָר קיין כאַבאַראָווסק, אָבער דאָ האָט איהם שוין אָבגע-וואַרט דער לעצטער קלאַפּ.

בעסטוזשעוו האָט געוואַרט אין אויפנאַהמצימער ביים גע-נעראַל-גובערנאַטאָר. אין עטליכע מינוט אַרום איז אַרויס דער טשינאָווניק פאַר בעזונדערע ענינים און מיטגעטיילט:

—דער גענעראַל האָט געהייסען אייך זאָגען, אַז ער וועט אייך נישט אויפנעהמען... גענוג! אייער ענין וועט בעטראַכט ווערען אויפ׳ן געזעצליכען אופן.

דער דיקער בעסטוזשעוו האָט זיך אַ וואַקעל געטהאָן, דאָס פּנים איז איהם טונקעל געוואָרען און ער איז אַנידערגעפאַלען מיט שוים אויף די ליפּען.

ער איז געשטאָרבען פון אַנ׳אַפּאָפּלעקסיע

אַזוי האָט געענדיגט זיינע טעג דערדאָזיגער „פרייער מענש פון דער אינזעל סאַכאַלין".

די קאַטאָרגע, וואָס האָט ליב צו רופען יעדען מיט אַ צונאָמען, פלעגט איהם רופען „זאַווערוכע".

דער סאַכאַלינישער אָרפּיי.

קאָרסאַקאָווסק—דאָס איז די מלוכה פון הערינג.

—דער הערינג געהט!.. דאָס איז אַ גרויסע געשעהעניש פאַר דער טורמע, פאַר די קאָלאָניסטען, הענדלער—פאַר אַלעמען. דערמיט לעבען מענשען אַ גאַנץ יאָהר.

וואָס פאַר אַ פאַנטאַסטיש בילד! וואָס פאַר אַ מין רייכע דעקאָראַציע!

איבער׳ן ים בעוועגט זיך אַ ווייסער טייך.

ביי אַ וויאָרסט פון ברעג איז דאָס וואַסער ווייס געוואָרען, ווי מילך.

אַ מילך-טייך!

עס גלאַנצען אַנטקעגען דער זון די פאָנטאַנען פון וואַל-פישען, עס ברילען ים-הינד, מיט אַ געיאָמער טראָגען זיך פאַר-ביי טויזענדער ים-פויגעל.

און איבער דעם אַלעמען געוועלטיגט הער קראַמאַרענקאָ.

דער סאַכאַלינישער אָרפּיי, וואָס האָט אויסגעטוישט די פי-דעל אויף הערינג.

אָבער אויך די פידעל איז נישט תמיד געווען הער קראַ-מאַרענקאָס אינסטרומענט. גאָר אַמאָל האָט ער געשפּילט אויף אַנ׳אַנדער אינסטרומענט: ער האָט געדינט אין עפּיס אַ קאַנטאָר פון אַסטראַכאַנישע פישהענדלער און דאָרטען געקלאַפּט אויף ביינדלעך ביים מאַכען אַ רעכנונג.

צו דרייסיג יאָהר איז ער געוואָרען בוכפיהרער, פידלער-ווירטואָז און זיך פערוואַנדערט אין אַ גרויסען פיש-סוחר.

ער האָט פערזוכט דעם טעם פון לאָרבערבלעטער און פער-נעהמט זיך מיט הערינג.

ה׳ קראַמאַרענקאָ איז אַנ׳אַסטראַכאַנער מעשטשאַנין, אַזוי צו זאָגען, אַ בן-עיר מיט׳ן אַסטראַכאַנער הערינג. אָבער בלויז דערמיט ענדיגט זיך נאָך נישט זיין פערוואַנדשאַפט מיט׳ן געזאַלצענעם פיש.

לויט ווי ער איז זיך אַליין מודה אָפענהערציג, וואָס דאָס פערשאַפט איהם גרויס כבוד, האָט ער וועגען הערינג פונקט אַזאַ השגה ווי יעדער, וואָס האָט געזעהן דעמדאָזיגען פיש, וועלכער ווערט צוגעפראַוועט מיט עסיג, אייל, זענעפט, ציבעלעס און קאַרטאָפעל.

ער ווייס, אַז סעליאָדקאַ*) איז אַ גרויסאַרטיגער גראַם צו וואָדקאַ**), אַז דערמיט איז זעהר גוט צו פערבייסען נאָך אַ שנאַפּס. ער קאָן אפילו שווערען דערויף.

אָבער ווייטער פון דעם געהען שוין נישט זיינע קענטנישען וועגען הערינג.

אפילו אייער פלייסיגסטער דינער—אפילו דער האָט זיך אויך אַרויסגעוויזען פאַר אַ מעהר-דערפאַהרענעם פישהענדלער אין פערגלייך מיט דעמדאָזיגען סאַכאַלינישען אָרפּיי.

—פאַרוואָס זאַלצט איהר ד הערינג טרוקענערהייד? דאָס הייסט איהר לעגט זיי אַוועק און בעשיט זיי מיט זאַלץ?—האָב איך געפרעגט.—וואָלט איהר זיי בעסער אַריינגעלעגט אין אַ געזאַלצענער מאַסע—דאָרט וואָלט זיך דער פיש בעסער אָנגעפרעסען מיט זאַלץ און וואָלט זיין בע׳טעמ׳טער.

ה׳ קראַמאַרענקאָ האָט מיך אָנגעקוקט מיט פערגלאָצטע אויגען, ווי מען קוקט אויף אַ מענשען, וואָס האָט נאָר-וואָס ענטדעקט אַמעריקע.

—אָבער ווייסט איהר, דאָס איז אַנ׳אידעע!!! איך וועל עס זיכער פּרובען!

אַ פיינע אידעע, וואָס ווערט שוין צעהן יאָהר פערווירקליכט אין דער פּראַקטיק. וועגען אַזאַ מין זאַלצען פיש האָב

*) הערינג.

**) בראָנפען.

איך נאָך געהערט מיט צװײ יאָהר צוריק אויפ'ן ניזשעגאָראָדער יריד פון די קערטשער פיש-סוחרים.

—האָט איהר דען געהאַט פיש-געשעפטען אין אַסטראַכאַן?

—ניין.

—האָט איהר געאַרבייט אין דידאָזיגע געשעפטען?

—אויך נישט. איך האָב געפיהרט די ביכער ביי איינעם אַ סוחר. נו. אַז עס האָט זיך אָנגעהויבען דער גאַנג פון די הע-רינג—די דאָזיגע וואָך שפייזט דאָך דאָס גאַנצע יאָהר—דעמאָלט וואַרפט מען אַוועק די ביכער. פלעגט מען אונז אַלעמען אַרויס-שיקען צום הערינגפאַנג—אויפקוקען אויף די אַרבייטער. און דאָ האָב איך געזעהן.

דאָס איז גאָר. דאָס איז זיין גאַנצע שול, זיינע גאַנצע קענטנישען.

אין דערהיים האָט ער איבערגעלעבט עפּיס אַ קאַטאַסטראָ-פע. האָט ער, ווי אַ מענש אַ פעהיגער, אַ וואָרף געטהאָן דאָס רעכענברעטעל, געכאַפּט אונטער'ן אָרעם די פידעל, אויף וועלכער ער האָט גוט געשפּילט און איז אַוועקגעפאָהרען אין דער או-סורישער פּראָווינץ, וואוהין עס פלעגען אַמאָל אַ סך מענשען פאָהרען.

דאָ האָט ער באַלד געהאַט גרויס ערפאָלג. מען קאָן זאָ-גען, אַז די גאַנצע פּראָווינץ האָט געטאַנצט אונטער זיין פידעל.

ה' קראַמאַרענקאָ האָט געשפּילט אויף חתונות, ביי גע-בורטסטעג, לכבוד ניי-געבוירענע קינדער און זיך בעפּוצט מיט פאַנטאַסטישע מעדאַלען פון עקזאָטישע הערשער. ער פלעגט גע-בען קאָנצערטען אַלס „הויפווירטואָז פון די אַפגאַנישע, בוכאַרי-שע און קירגיז-קאַלפאַקישע עמירען".

מיט דער אייגענער היץ פלעגט ער שפּילען וועניאַוו-סקי'ן, בעריאָז'ן, די פּאָלקע טראַם-בליאַם, פּאַגאַניני'ס קאָנצערט און דעם קאַדריל „ווירשקעס". מיט'ן סמיק פלעגט ער נאָכמאַכען, ווי אַ „פויערטע וויינט" און בכלל פערשידענע קונצען.

אָבער אַז אָט די פערשידענאַרטיגע קונסט איז געניג דער-עסען געוואָרען אין דער גאַנצער פּראָווינץ, איז קראַמאַרענ־

אַוועקגעפאָהרען „קאָנצערטירען” אויף סאַכאַלין.

קיין סאַכאַלין איז ער געקומען אַקוראַט צו דער „פיש-בהלה” און אפילו „פיש-משוגעת”.

—פיש—דאָס איז דער אוצר פון סאַכאַלין!—האָט מען גע-שריען אויף רעכטס און אויף לינקס.

און טאַקי—אַ ים פיש, נישטאָ זיך וואו אַהינצוטהאָן פון פיש; מיט פיש זענען פול די טייכען, די פיש רייבען זיך מיליאַר-דענוויז ביי די ים-ברעגען.

אָבער ווי קומט מען צו די פיש, וואָס טהוט מען מיט זיי, ווי אַזוי זאַלצט מען זיי—דאָס האָט קיינער נישט געוואוסט.

יעדער האָט געגעסען הערינג, אָבער קיינער האָט לחלוטין נישט געוואוסט, ווי אַזוי דער הערינג ווערט צוגעריכט. אַ טראַגישע סיטואַציע!

נאָר אָט איז פּלוצלונג געקומען אַ פידלער-ווירטואָז, וואָס האָט געמעלדען צווישען די אַנטראַקטען, ביי די טענץ:

—רבותי, איך בין געוועזען אין אַסטראַכאַן, געאַרבייט ביים פישפאַנג און איך וויים, ווי אַזוי מען זאַלצט די הערינג.

האָט מען זיך אָן איהם אָנגעכאַפּט, ווי אָן אַנ׳אוצר.

און אָט האָט מען איהם בעשטימט אויף דריי יאָהר צייט פאַר אַ „טעכנישען אויפזעהער” ביים פישפאַנג, וואָס געהערט צו דער טורמע.

מען האָט איהם איבערגעגעבען—ער זאָל אויספאָרשען דעם פיש-האַנדעל אויף סאַכאַלין.

און דער רעזולטאַט פון דידאָזיגע אויספאָרשונגען איז גע-וועזען דאָס, וואָס מען האָט איהם געהאָלפען אויסבויען אַנ׳אייגע-נעם פיש-זאַוואָד.

דער אַסטראַכאַנער בוכפיהרער און דער געוועזענער חתונה-כלי-זמר איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַנ׳אייגענטימער פון לייבקנעכט.

די קאַטאָרזשניקעס, וואָס מען האָט איהם געגעבען צו הילף, האָבען פאַר גראָשענס, וואָס ער האָט געצאָהלט קאַזנאַ, אויסגע-בויט איהם אַ זאַוואָד, קעלערס און ערדשטיבלען

אמת, די קעלערס טויגען אויפ׳ן פייער, די פיש ווערען דאָרט קאַליע און די ערדשטיבלעך צום זאַלצען די פיש רינען און דאָס זאַלץ געהט-אַוועק. אָבער דאָ זענען שוין נישט שולדיג די קאַטאָרזשניקעס, מיט וועלכע ה׳ קראַמאַרענקאָ בענוצט זיך, ווי מיט לייבקנעכט, דאָ איז שוין שולדיג דער ווירטואָז-אַר-כיטעקטאָר אַליין.

ה׳ קראַמאַרענקאָס ערשטע עקספערימענטען זענען געוועזן גאַנץ טרויעריגע. באַלד פון די ערשטע שריט האָט ער זיך אויס-געגליטשט און אומגעפאַלען, מען קאָן זאָגען „אויף אַ גלאַטען אָרט״.

דעם ערשטען גאַנג פון הערינג האָט ער דורכגעלאָזט. דעם צווייטען האָט ער שוין אפילו נישט דורכגעלאָזט, אָבער קיין שום טאָלק איז נישט געוועזן: דאָס זאַלץ איז אַנטרונען געוואָרען און מען האָט בעדאַרפט די הערינג אַריינוואַרפען צוריק אין וואַסער אַריין. ביים דריטען גאַנג זענען שוין יאָ געוועזן הערינג. אָבער אַזוינע הערינג, אַז קיינער האָט זיי נישט געוואָלט נעה-מען אין דער האַנד.

ה׳ קראַמאַרענקאָ „לערנט זיך״ איצט. און פאַרוואָס זאָל ער זיך נישט לערנען? אומזיסטער וואַלד און פאַר גראָשענס אַרבייטען אַרעסטאַנטען. ה׳ קראַמאַרענקאָ איז מחויב צוזושטעלען אין טורמע פיש פאַר 1000 רובל—אויך אַ מין קליינינטשקע סובסידיע. דערנאָך האָט מען, איבעריגענס, אַרױסגענומען דידאָזיגע סובסידיע, ווארום מען האָט זיך איבערצייגט, וואָס דאָס איז פאַר אַ פיש-סוחר. אין „סאַכאַלינישען קאַלענדאַר״ ווערט איהר געפינען ה׳ קראַמאַרענקאָס אַנ׳אַרטיקעל, אין וועלכען ער מאַכט גערעכטע גוואַלדען געגען די רויבערייען פון די יאַפּאַנישע פיש-סוחרים.

און באמת! אַזאַ גאַנגבאַרע סחורה, ווי פיש; כאַפּען די יאַפּאַניער מאַסענווייז, קאָכען אין קעסלען און פערוואַנדלען אין פעלד-מיסט.

איז דאָס נישט אַ רציחה? איז דאָס נישט אַ רויבעריי?

אָבער וואָס טהוט ה׳ קראַמאַרענקאָ אַליין?

ער כאַפּט די הערינג, קאָכט זיי און מאַכט פון זיי דאָס

אייגענע פעלדמיסט, דאָס הייסט ער בעגעהט די אייגענע רציחה, געגען וועלכער ער טרעט-אַרויס אַזוי הייס און גערעכֿטיג. דער גאַנצער ענין פונ׳ם כלומר׳שטען זאַלצען פיש איז אַ נראָשען נישט ווערט און דאָס ווערט נאָר געטהאָן „פאַר לייטען״.

זיין הויפטבעשעפטיגונג—און ער לייקענט עס אַליין נישט—איז דאָס פעלדמיסט. ער מאַכֿט פון הערינג פעלדמיסט און פערקויפט עס די אייגענע יאַפּאָניער. דער גאַנצער אונטערשיד בעשטעהט נאָר דערין, וואָס די קאַזנאַ בעקומט פון קראַמאַרענקאָ׳ן וועניגער, ווי זי וואָלט בעקומען פון די אַרענדאַטאָרען-יאַפּאָניער. ווארום קראַמאַרענקאָ׳ן בעדאַרף זי דאָך שטיצען. פון קראַמאַרענקאָס געשעפטען האָט די בעפעלקערונג גאָרנישט, ווארום ווי אַנ׳אונטערגעשטעלטע פערזאָן פון די יאַפּאָניער, אַרבייט ער אויסשליסליך מיט יאַפּאָנישע אַרבייטער.

—אָבער פאַרוואָס—וועט איהר פרעגען—האָט עס דער ווירטואָז געהאַט אַזאַ גרויסען און אַזאַ שנעלען ערפאָלג, אַנ׳ערפאָלג, וואָס ער האָט, דאַכֿט זיך, נישט פערדיענט?

זעהר פשוט.

אויף סאַכאַלין פאָהרט זעלטען-ווער מיט זיין אייגענעם רצון.

יעדער פרייוויליגער אונטערנעהמער ווערט דאָ בעגעגענט מיט אויסגעשפרייטע הענד, ווי אַ גרויסע מציאה, און ער געפינט דאָ הילף און שטיצע.

אַ שאָד נאָר, וואָס דידאָזיגע אונטערנעהמער זענען...

אודאי, סאַכֿאַלין איז רייך אין אַ סך זאַכען, אָבער ער פאָדערט מענשען פון וויסען, מענשען פון אַרבייט און נישט קיין עקספּלאָאַטאַטאָרען, נישט קיין חתונה-כלי-זמרים, וואָס זענען בריות אויף אַלץ, נישט קיין מענשען „אָהן בעשטימטע קענטנישען, מיטלען און אַרט לעבען...״

אָבער דאָרטען דרעהען זיך אַרום בלויז אָט די שלים-מזל׳ס, וואָס אין רוסלאַנד איז זיי נישט געגאַנגען, אָדער עקספּלאָאַטאַטאָרען—ווי אַזוי קאָנען אַזוינע לייט ברענגען סאַכאַלין צו אַ וואוילשטאַנד, ווי אַזוי קאָנען זיי איינאָרדנען ווי געהעריג דידאָזיגע אינזעל פון באמת אונגליקליכע מענשען?

דער האַנדעל מיט ספּירט.

אויב סאַכאַלין איז—ווי עס רופען איהם אין שפּאַס די אָר־טיגע בעאַמטע—„אַ גאַנץ בעזונדערע זעלבסטשטענדיגע מלוכה“, איז דער קאָרסאַקאָווסקער ראַיאָן מיט די פערשטעלטע טונדרעס און טייגעס, וואָס זענען אָבגעשניטען פון דעם אַדמיניסטראַטיווען צענטער, אַ מין „מלוכה אין אַ מלוכה“, אַ מין „סאַכאַלין אויף סאַ־כאַלין“.

דאָ זענען גאָר בעזונדערע פּאַראָנדקעס, מנהגים, געזעצען, אפילו אַ בעזונדערע געלד־פאָרם.

אונזער געוועהנליך געלד איז אין קאָרסאַקאָווסק אָבגע־שאַפט געוואָרען. דער גאַנצער האַנדעל, אַלע געשעפטען ווערען געפיהרט אויף ספּירט.

די געלד־פאָרם פון קאָרסאַקאָווסקער ראַיאָן—איז אַ פלעשעל ספּירט, אפילו נישט קיין פלעשעל ספּירט, נאָר אַ צעטעל, מיט וועלכען מען מעג קויפען ספּירט. צו פערשטעהן דידאָזיגע „דע־וואַלוואַציע“, וואָס איז פאַר אַ סך זעהר בעקוועם, בעדאַרף מען זיין בעקאַנט מיט די בעדינגונגען פון'ם ספּירט־פערקויף אויף סאַכאַלין.

דאָס רעכט צו האַנדלען מיט ספּירט האָט נאָר דער קאָ־לאָניזאַציאָנספאָנד, וואָס איז אויך דער עקאָנאָמישער פאָנד.

מענשען „פון פרייען שטאַנד“, ד. ה. טשינאָווניקעס מעגען קויפען ספּירט, וויפיל זיי ווילען.

אָבער די קאָלאָניסטען מעגען קויפען ספּירט בלויז פאַר די ימים־טובים אָבער אויף אַ צעטעל פון אַ מענשען, וואָס געהערט צום פרייען שטאַנד:

„געבען דעם און דעם אַ פלעשעל ספּירט“. אונטערשריפט.

אין „פאָנד“ קאָסט דאָס פלעשעל ספּירט 1 רובל, 25 קאָפּ. אָבער אין אַ קראָם וואַקעלט זיך דער פרייז פון 2 רוב. 50 קאָפּ. ביז 6 רובל.

דער קאָלאָניסט, וואָס בעקומט אַזאַ צעטעל, קויפט פאַר זיין געלד אין פאָנד אַ פלעשעל ספירט און פערקויפט עס מיט ריוח די קאָלאָניסטען און די קאַטאָרזשניקעס.

אָדער ער פערקויפט דאָס „צעטעל". דידאָזיגע צעטלעך זענען גאַנגבאַר ווי אַסיגנאַציעס. פאַרהאַן אפילו פאַלשע.

פאַר דידאָזיגע צעטלעך קויפען די טשינאָווניקעס ביי די קאָלאָניסטען פעלכלעך: אַ צעטעל פאַר אַ פעלכעל, און מיט די-דאָזיגע צעטלעך בעצאָהלט מען אויך פאַר פראָדוקטען און פאַר אַרבייט.

אויף אַזאַ אופן בעקומען די טשינאָווניקעס אַלץ „ומזיסט, און, אויסערדעם, גיבען זיי די קאָלאָניסטען אַ מעגליכקייט צו האַנדלען מיט בראָנפען און אָנצו׳שכור׳ען די קאַטאָרגע.

דער סמאָטריטעל פון דער קאָלאָניע, בעסטוזשעוו, וואָס האָט דעמדאָזיגען „מנהג" פערזענליך פאַר זיך נישט אויסגעניצט, פלעגט איהם אָבער פערווענדען ביי קאַזיאָנע אַרבייט.

ער האָט זיך אָהן אַ קאָפּיקע געלד אויסגעבויט אַ קלוי-סטער, אַ שול, ווערקשטאַטען, אַ שטוב פאַר געקומענע טשינאָווני קעס—פאַר אַלץ האָט ער געצאָהלט מיט צעטלעך

זיין מיינונג איז געווען אַזאַ:

—אויב די ה"ה בעאַמטע בעגעהען זיך אַזוי, טאָ פאַרוואָס זאָל עס אויך נישט טהאָן די קאַזנאַ? זאָל עס בעסער געהן אין דער קאַזיאָנער קעשענע, איידער צו די בעאַמטע.

ליידער, האָט דער ערפינדערישער פינאַסיסט נישט בערע-כענט איין זאַך: אויב אויפ׳ן „מאַרק" ווערען זיך ווייזען צופיל צעטלעך, ווערען זיי פאַלען אין פרייז.

און אַזוי איז געשעהן.

די קאָלאָניסטען, וואָס האָבען זיך אָנגעדונגען צו אַרביי-טען, זענען בדיל-הדל געוואָרען: זיי האָבען געמיינט, אַז זיי וועלען בעקומען געלד און האָבען בעקומען גראָשענס.

צווישען די געקומענע פעראָרימטע קאָלאָניסטען אין קאָר-סאַקאָווסק האָב איך בעגעגענט אַ סך קרבנות פון דעמדאָזיגען אָריגינעלען פינאַנץ-אויפטהו.

וועגען דעם, ווי אַזוי עס ווירקט אַזאַ מין ספּירט-סיסטעם אויף דער מאָראַלישער זייט פון די קאָלאָניסטען, וועל איך שוין נישט ריידען.

אין קאָרסאַקאָווסק פּערקויפט מען און מען קויפט פאַר׳ן ספּירט אַלץ—אפילו ביז אַנ׳אייגענער מיטוואוינערין אָדער אַ טאָכטער.

אָבער וואָס פאַר אַ דרך-ארץ קאָן האָבען די קאַטאָרגע צו די טשינאָווניקעס, וואָס קויפען אומזיסט איהר אַרבייט און וואָס האַנדלען מיט ספּירט?

און אויף סאַכאַלין רעדט מען אַלץ וועגען אויפהויבען דעם פּרעסטיזש.

—די קאַטאָרגע ווערט צולאָזען! זי פאָלגט נישט און איז זעהר חוצפּה׳דיג!

פונקט ווי דער „פּרעסטיזש” ווערט בעשאַפען און אויפגעהאַלטען בלויז דורך בעשטראָפונגען...

בּיריטש.

ביריטש איז מיינער אַ שכן. ער וואוינט ביי דעמזעלבען קאַטאָרזשניק פּישטשיקאָוו, ביי וועלכען איך האָב מיר אָנגע־דונגען אַ צימער.

ער איז אַ שותף פון אַ גרויסען פיש-מסחר און האָט שרעק־ליך ליב צו ריידען וועגען דעם, וואָס פאַר אַ גרויסער היזקות ער ליידט צוליב דעם שלעכטען וועטער.

— בעדאַכט זיך נאָר: די פּערקאָנטראַקטירטע שיפּען מיט יאַפּאָניער געהען נישט... און יעדער טאָג איז דאָ טייער. היינט-מאָרגען וועלען אָנהויבען געהן די הערינגג. איך וועל דאָך האָבען טויזענדער רובלס היזק! איך קאָן דאָך טויזענדער פערלירען!

ער האָט שרעקליך ליב אונטערצושטרייכען דאָס וואָרט: „טויזענדער“.

בּיריטש איז אַ מענש פון מיטעלע יאָהרען, אַ קליינינטשקער, אַ בעבעלע, אָנגעטהאָן מעשה-פּראַנט, מיט אַזאַ קייט איבער'ן זשי-לעט, וואָס מען קאָן צו איהר צובינדען נישט אַ זייגער, נאָר אַ הונד.

פון זיין גאַנצער פיגור וועהעט מיט שטאַב - שרייבערל, אָבער מיט אַ פעלדשער, וואָס איז „אַרויס צו לייט“.

און אַזוי איז עס געווען אין דער ווירקליכקייט.

בעגעגענט מען זיך מיט איהם אָדער מען צושיידט זיך, מוז ער עמדיכע כאָל דריקען די האַנד, פונקט ווי „גריסען זיך פאַר'ן האַנד“ וואָלט איהם פערשאַפט גרויס תענוג;

בעת ער „לעגט-אונטער אונטער'ן האַלזטוך“—און דאָס גע-שיהט מיט איהם גאַנץ אָפט—דעקוטשעט ער אונדערטרעגליך און ווערט זעהר פאַמיליאַר.

קומט ער ווײלעווייז אַריין נישט געבעטענערהייד, רעדט אָהן אַ שיער און נעהמט-אָן זעהר אַ פרייע פּאָזע.

אייגענטליך, רעדט ער נישט אַזויפיל, .וויפיל ער פּאָזירט.

דאָ וואַרפט ער זיך אַנידער אויף דער שטוהל און פער־וואַרפט אַ פוס אויף אַ פוס אַזוי, אַז זיי דערגרייכען באַלד דעם טיש און דאָ הויבט ער זיך אויף און שטעלט-אַנידער אַ פוס אויפ'ן טיש.

„אָט איז אַ מענש, וואָס וויל דורכאויס, אַז די פיס זאָלען זיין העכער פון קאָפּ!“—טראַכט איך מיר שמייכלענדיג.

דאָ הויבט ער אייך אָן פּאַטשען איבער די קניה, דאָ נעהמט ער אייך אָן פאַר'ן לאַץ פון סורטוק, דאָ וואַרפט ער אייך אַריין זיין פּאַפּיראָס-טרייבעלע אין אייער טיי-טעצעלע.

און דאָס אַלץ ווערט געטהאָן אָהן אַ שום נויטווענדיגקייט—

דערמיט וויל ער אייך פשוט ווייזען אַלע מינוט, אַז ער איז אַזאַ פויגעל, ווי איהר און מעג זיך האַלטען פריי נעבען אייך.

אָט דער געדאַנק פערשאַפט איהם, אפנים, גרויס תענוג.

ווערט ביריטש עטוואָס שכור׳ליך, פאַלט ער שרעקליך אָן אויף די קאַטאָרזשניקעס.

דאָס איז, דאַכט זיך, זיין וויכטיגסטע בעשעפטיגונג.

עטליכע מאָל האָט ער מיר געדריקט די האַנד און געזאָגט, אַז ער איז זעהר צופרידען, וואָס ער „האָט זיך בעקאָנט מיט אַ געבילדעטען מענשען" און כהרף-עין האָט ער מיר דערקלערט, אַז זיין ווייב איז אַנ׳אינסטיטוטקע *) און וואוינט דאָ ביי דער פיש-אונטערנעהמונג, אַז ער האָט טויזענדער רובלס חיזק און אַז ער קאָן זיין מיין וועג-ווייזער.

—סאַכאַלין קאָן איך ווי מיינע פינף פינגער. איהר זאָלט זמיר נאָר פאָלגען, איך וועל אייך אַלץ ווייזען, איהר וועט זעהן, וואָס דאָס זענען פאַר אַ כלבים, פאַר אַ אויסוואורפען. איהר זאָלט זיי אָבער אַזוי גוט בעשרייבען, דידאָזיגע אויסוואורפען, אַז זיי זאָלען וויסען, וואָס זיי זענען פאַר אַ כלבים. זיי זענען שרעק-ליך צולאָזען. אָהאָ! מען מאַכט נאָך מחזקות מיט זיי, מען זשאַ-לעוועט זיי, די מערזאַווצעס! זשאַלעוועט זיי! שמייסען זיי, די אויסוואורפען, דאַרף מען! פריהער איז געווען ה׳ ליווין, אַ סמאָ-טריטעל אָדער יאַרצעוו—פוין געשטאָרבען, אַ ליכטיגען גן-עדן זאָל ער האָבען—אָט האָבען זיי געהאַקט ווי אין קרויט די קאַ-טאָרזשניקעס. דעמאָלט איז טאַקי געווען אַ קאַטאָרגע. אָבער איצט וואָס? וואָס איז איצט פאַר אַ קאַטאָרגע? איז עס דען אַ קאַטאָר-גע? דאָס איז דאָך נאָר חוזק און נישט מעהר!

אָבער פאַר וואָס רעדט איהר אַזוי... האָט איהר אפשר גע-האַט צוליב זיי שאָדען? אפשר האָבען זיי געאַרבייט ביי אייך?

---

*) א טאָכטער פון זעהר אַנ׳אינטעליגענטער פערזאָן, וואָס איז פער׳משפט געוואָרען צוליב אונטערצינדען א הויז. אז זי האָט געענדיגט דעם אינסטיטוט, איז זי געקומען צו דער מוטער אויף סאַכאַלין און דאָ געטהאָן דעמדאָזיגען שדוך...

ביריטש איז אפילו רויט געוואָרען.

—איך? איך וועל אַרבייטען מיט זיי? זאָל מיך גאָט אויס-היטען! נאָך מיט די מענשען האָבען צו טהאָן! בעסער זיך אויפ-הענגען! ניין, איך האָב יאַפּאָניער, אויסער יאַפּאָניער קיינעם נישט, וואָרום בעדאַכט זיך נאָר, קאָן מען דען האָבען עפּיס אַנ'-עסק מיט זיי?

—פאַראַיאָהרען האָב איך געפּרובט נעהמען קאָלאָניסטען— געהאַט עפּיס אַ פּאָדראַד אויף דער אייזענבאַהן, אויף שפּאַלען, האָב איך געמיינט, אַז איך עק זיך שוין. דאָס זענען אַזוינע כלבים, אַזוינע הפקר-יונגען...

און אַזוי ווייטער, און אַזוי ווייטער. עס איז שוין נמאס-געוואָרען צו הערען, אָבער אונמעגליך געוועזען אָבצוטשעפּען זיך פון איהם.

איהם איז, אפנים, געפעלען געוואָרען צו ווייזען זיך מיט מיר אומעטום און ער האָט מיך נישט אָבגעלאָזט פון זיך אויף אַ שריט.

געה איך וועגען אַנ'ענין עפּיס, געה איך שפּאַצירען—בי-ריטש געהט נאָך ווי אַ שאָטען.

אַוועק אין „קאַטאָרזשנע טעאַטער"—ביריטש איז אויך דאָ: פאַר אַנ'אָרט אין דער ערשטער רייה בעצאָהלט.

—נו, איז דאָס נישט צום לאַכען? אָט זענען דאָס אַ ביסעל כלבים! סאַמע אינדערוואָכען איצט—און ביי זיי שפּילען טעאַטערס.

—אָבער פאַסחא איז דאָך איצט.

—פאַר קאַטאָרזשניקעס איז בלויז דריי טעג פאַסחא, בעצם האָבען זיי בעדאַרפט האָבען נאָר איין טאָג, אָבער מען האָט זיי אַזוי צולאָזען, אַזוי פריי געמאַכט, און זיי, די כלבים, האָבען אַ גאַנצע וואָך. ווי געפעלט עס אייך, האַ? און דאָס הייסט קאַטאָר-גע? דאָס איז נישט קיין קאַטאָרגע, דאָס צולאָזט מען אויסוואור-פען און נישט מעהר. פרעסען, טרינקען, טהוען גאָרנישט און קיין שום שטראָף איז פאַר זיי נישטאָ...

סוף-כל-סוף האָב איך עפּיס אָנגעהויבען צווייפלען.

—עפּיס זידעלסטו מיר, ברודערל, שוין צופיל די קאַטאָר-

גע, דאָס איז עפּיס פאַרדעכטיג אַ ביסעל...

מיר געהען אַזוי איינמאָל מיט בירישט'ן איבער דער הויפּט-גאַס—און פּלוצלונג, אונגעריכט, בעווייזט זיך פון אַ ראָג דער קרייז-נאַטשאַלניק און טרעפט זיך אָן מיט אונז פּנים צו פּנים. בירישט איז תיכף אָבגעשפּרונגען אין דער זייט, פּונקט ווי ער וואָלט אַרומגעכאַפּט געוואָרען פון אַן'עלעקטרישען שטראָם און ער האָט נישט אַראָבגענומען, נאָר אַראָבגעכאַפּט פון קאָפּ דאָס היטעל.

ניין! אָט די בעוועגונג, אָט די מאַניר אַראָבצונעהמען דאָס היטעל וועסטו נישט בעשרייבען, נישט אָבמאָהלען.

זי ווערט אויסגעאַרבייט דורך שווערע קאַטאָרגע-יאָהרען, דורך בעזעצען זיך דערנאָך אַלס קאָלאָניסט, און זי קאָן שוין קיינמאָל נישט געענדערט ווערען.

און דורך אָט דעם זשעסט, ווי אַזוי עס ווערט אַראָבגענומען דאָס היטעל פאַר נאַטשאַלסטוואָ, נעהם איך מיך אָן אונטערצושיידען אַ געוועזענעם קאַטאָרזשניק אין אַ טויזענדקעפּיגער מחנה.

כאָטש פון דער קאַטאָרגע-צייט זאָלען אַדורכגעהן אַ צעהנדליג יאָהרען און ער זאָל שוין האָבען אַלע רעכט.

די גאַנצע עבר'דיגע געשיכטע פון דער קאַטאָרגע ליגט אין אָט דעם אַראָבנעהמען דאָס היטעל. דאָס איז יענע עבר'דיגע געשיכטע, וואָס אַז דער קאַטאָרזשניק האָט זיך פערגעסען אָדער אַזוי נישט בעוויזען ביים בעגעגענען זיך אַראָבצוכאַפּען וואָס שנעלער דאָס היטעל, האָט מען אַ זאָג געטהאָן:

—געה, זיי מוחל, אין טורמע אַריין! דאָרט וועט מען דיר געבען דרייסיג.

פאַרבייגעגאַנגען דער קרייז-נאַטשאַלניק.

בירישט האָט געפיהלט, אַז איך האָב אַלץ פערשטאַנען און האָט פערשעמט אָבגעקעהרט דעם קאָפּ.

מיר איז עפּיס אויך געוואָרען נישט-הענדטיג.

עטליכע טריט זענען מיר אַדורכגעגאַנגען שווייגענדיג.

—אַ סך איז מיר דאָ אויסגעקומען צו ליידען!—האָט ער

אַרויסגעזאָגט שטיל, מיט אַ זיפץ.

איך האָב געשוויגען.

סאַמע ביז׳ן הויז האָבען מיר געשוויגען,

און אין אָוועגד, אַז בירימש האָט „פערלעגט אונטער׳ן האַלז-טוך״, איז ער ווידער געקומען צו מיר און האָט געזידעלט די קאַטאָרגע אויף וואָס די וועלט שטעהט.

אָבער איצט האָט ער מוסף-געוועזן:

—שוין-זשע האָבען מיר געליטען דאָס, וואָס זיי ליידען? שוין-זשע האָבען מיר אַזוי געלעבט, ווי זיי לעבען? און פאַרוואָס, פרעגט זיך, זענען מיר געווען גרעסערע פערברעכער, ווי זיי?

און די גאַנצע גאַל, די גאַנצע קנאה פון אַ געליטענעם מענשען צו די אַנדערע, וואָס האָבען קיין העלפט נישט געלי-טען, ווי ער, האָט זיך אַרויסגעוויזען אין דידאָזיגע אויסגעשרייען, וואָס זענען געגאַנגען סאַמע פון האַרץ ביי דעם האַלב׳שכור׳ען בירימש.

ווי איך האָב מיר שפּעטער דערוואוסט, איז ער אַמאָל געווען אַ פעלדשער און האָט עמיצען פער׳סמ׳ט. דעריבער איז ער געקומען אויף קאַטאָרגע,, נאָכדעם האָט ער אָבגע׳פּטר׳ט דעם קאָלאָניע-טערמין און איצט צעהלט ער זיך צו דעם פויערים-שטאַנד אָדער צו מעשטשאַנעס. דורך אַלערליי אמת׳ע און פאַל-שע וועגען האָט ער צונויפגעקלאַפּט אַ פיינע מטבע און איצט וואוכערט ער ביי די פיש-געשעפטען.

די קאַטאָרגע האָט איהם שרעקליך פיינט און פערהאַסט איהם „ווי אַנ׳אייגענעם ברודער״.

קיינער האָט קיינמאָל אַזוי נישט געדריקט די קאָלאָניסטען, ווי בירימש, בשעת זיי האָבען געאַרבייט ביי זיין פאָדראַד—צו-צושטעלען שפּאַלען.

אַזאַ מענש איז בירימש.

זיין דראָבנע פיגורל וואָלט, פערשטעהט זיך, נישט פער-דינט קיין שום אויפמערקזאַמקייט, ווען זיין בעציהונג צו דער קאַטאָרגע וואָלט נישט געווען אַ טיפּישע בעציהונג פון די אַמאַליגע קאַטאָרזשניקעס צו די היינטיגע. אָט די נישט-ניחא׳די-

גע בעציהונג פון יענע, וואָס זענען אַרויסגעקראָכען פון בלאָטע, צו די, וואָס זינקען נאָך אין דערדאָזיגער בלאָטע.

וויפיל איך האָב דערנאָך נישט געזעהן געוועזענע קאַ-טאָרזשניקעס, וואָס האָבען זיך פיל-עס-איז איינגעאָרדענט—אָבער אַלע האָבען זיי גערעדט וועגען די קאַטאָרזשניקעס מיט האַס, מיט שנאה.

נישט אַנדערש.

ביי די מעהר אינטעליגענטע און דערצויגענערע האָט זיך עס, נאַטירליך, נישט אַרויסגעוויזען אין אַזאַ גראָבער פאָרם, ווי ביי בירימש׳ן. אָבער די שנאה האָט געקלונגען סיי אין טאָן און סיי אין די ווערטער.

און קיין איינער פון זיי וועט, כאָטש אין נאָמען פון זיי-נע פריהערדיגע ליידען, נישט אַ קוק טהאָן מעהר מענשליך אויף די פרעמדע ליידען. ער וועט נישט אַ קוק טהאָן אויף דעם קאַ-טאָרזשניק, ווי אויף אַ ליידענדיגען ברודער.

ניין, ליידען פערביטערן בלויז מענשען!

פונקט ווי דאָס אויסזעהן און די נאָהנטקייט פון די קאַ-טאָרזשניקעס וואָלט בעליידיגט דידאָזיגע מענשען, וואָס זענען נאָר-וואָס אַרויסגעקראָכען פון זומפּ. די קאַטאָרזשניקעס דערמאָהנען זיי זייערע אַמאָליגע שווערע חרפה-יאָהרען.

—דערדאָזיגער איז אויך געווען אַזאַ,—שפּירען זיי אין דעם כלאַנג פון די קייטען, און דאָס פערביטערט זיי.

—ער האָט עס אויך געטראָגען!—לייענען זיי אויפ׳ן רו-קען פון אַרעסטאַנטען-כאַלאַט, אויף דידאָזיגע געלע לאַטעס.

און אין יסוד פון אָט דער שנאה, פון אָט דער גאַנצער פערביטערונג געגען דער קאַטאָרגע, אין דעם גאַנצען קלאָגען זיך „אַז די איצטיגע קאַטאָרגע איז צולאָזען, אַז מען האַלט זי נישט שטרענג״, קלינגט שטענדיג איין-און-דער זעלבער מאָטיוו:

—וועניג האָבען מיר געליטען? פאַרוואָס זאָלען זיי ליידען וועניגער פון אונז?

און פון דידאָזיגע מענשען פון געוועזענע קאַטאָרזשניקעס, וואָס בעציהען זיך אַזוי צו דער קאַטאָרגע, נעהמט מען טיילמאָל

נאַדזיראַטעלעס, וואָס שפּילען דערנאָך אַ גרויסע ראָל אין דעם גורל פון דעם קאַטאָרזשניק.

מען קאָן זיך פאָרשטעלען, ווי עס בעציהט זיך צו דער קאַטאָרגע אַזאַ מין הער, בשעת ער בעקומט אַ מעגליכקייט נישט בלויז דורך ווערטער, נאָר אויך דורך מעהר ממשות׳דיגע זאַכען אויסצודריקען זיין שנאה צו איהר!

דאָס קאַטאָרגע־טעאַטער.

אויף אַלע סלופּעס, אויף אַלע ראָגען פונ׳ם פּאָסט קאָרסאַ־קאָווסקאָיע זענען אויסגעקלעפּט אַפישען, אַז „אין לאַוורואָווס טע־אַטער וועלען אין דער וואָך פון פּאַסחא געגעבען ווערען ספּעק־טאַקלען אינדערפריה און אין אָוועוד מיט דער דערלויבניש פון נאַטשאַלסטוואָ".

אין דעם קליינינטשקען, אינדערגיך צונויפגעקלאַפּטען באַ־לאַגאַנדל שטעהט דער אַנטרעפּעניער מיט אַ מרה-שחורה׳דיגען פּנים—דאָס איז דער אָרטיגער בעקער לאַוורואָוו.

דעם אָרימען אַנטרעפּעניער האָט דאָ אויך געטראָפען דאָס אייגענע, וואָס עס געשיהט מיט זיינע רוסישע קאָלעגעס: די קאַ־סע לייזט זעהר שוואַך.

ער האָט געהאָפּט אויף דער שטיצע פון דער „אינטעליגענץ", וואָס אויסער קאָרטען און בראָנפען האָט זי קיין אַנדערע פאַר־געניגענס נישט. אָבער די טשינאָווניקעס, נאַטירליך, זענען אינ׳ם

קאַטאָרגע־טעאַטער נישט געגאַנגען.

אויף וויפיל די אָנגעפּאָהרענע אינטעליגענץ סטאַרעט זיך וואָס מעהר צו דערווייטערן זיך פון דער קאַטאָרגע, בע־ווייזט דער פּאָלגענדיגער פּאַקט. דער קרייז־נאַטשאַלניק האָט זיך מיר געקלאָגט, אַז דער גרעסטער טייל פון דער „אינטעליגענץ״ האָט זיך נישט געוואָלט אַבאָנירען אין דער ניי־געגרינדעטער ביבליאָטעק בלויז דערפאַר, וואָס דאָרט קאָנען זיך אויך אַבאָני־רען קאַטאָרזשניקעס. דידאָזיגע דראָבנע מענשען האָבען אַזוי ווי מורא, מען זאָל זיי אַמאָל נישט צוזאַמענמישען מיט דער קאַ־טאָרגע !..

מיין ערשטער טעאַטער־בעזוך איז נישט געלונגען

די קרוין פון ספּעקטאַקעל—„בלעטלעך פון אַ משוגענעם״ האָ־בען נישט געקאָנט געלייענט ווערען צוליב זעהר אַ געוועהנליכער סבה, וואָס טרעפט גאַנץ אָפט אין דער געשיכטע פונדעמדאָזי־גען טעאַטער.

– מחמת דער אַרטיסט סאָקאָלסקי איז אַריינגעזעצט גע־וואָרען אין דער קייטען־טורמע !—אַזוי איז אַנאָנסירט געוואָרען פון דער סצענע גופא.

אָבער אויף מאָרגען האָט זיך דער ספּעקטאַקעל גרויסאַר־טיג איינגעגעבען.

דער אַרטיסט סאָקאָלסקי האָט זיך נישט אָנגע׳שכור׳ט און איז נישט אַריינגעפאַלען אין דער קייטען־טורמע.

צוליב׳ן יום־טוב איז דאָס טעאַטער געווען פול געפּאַקט.

די אַרטיסטען האָבען זיך געסטאַרעט „צוליב דעם שריפט־שטעלער״ מיט אַלע כחות.

ספּעציעל פאַר מיר האָט מען געזונגען נישט געוועהנליכע, נאָר טורמע־לידער.

עס זענען אפילו צוגעגרייט געוואָרען קופּלעטלעך לכבוד מיין קומען, קופּלעטלעך, אין וועלכע עס איז בעגריסט געוואָרען דאָס קומען פון אַ שריפטשטעלער ; אין זיי איז אויך אָנגעוואונ־קען געוואָרען, אַז בשעת מען וועט מיר בעווייזען די טורמע, וועט מען מיר עפּטער צוזינגען :

——

ניסט אונזער שולד דערין
וואָס דאָס לעבען איז
אזוי בעשערט שוין אונז !..

אָבער נאַטשאַלסטוואָ האָט זיך בעצייטענס דערוואוסט און פערוועהרט צו זינגען דאָסדאָזיגע קופּלעטל.

די וואַנד פון טעאַטער זענען בעפּוצט מיט יעגל־בוימלעך. די סצענע איז אָבגעטיילט דורך עפּיס אַ שמוציגען פּאַקטוך, וואָס דאָס זאָל זיין דער פאָרהאַנג. די פּאָדלאָגע אויף דער סצע־נע איז פון ערד.

פינף אַ זייגער אין אָוונד

דאָס טעאַטער איז פול. די גאַלערקע איז אונרוהיג.

פויערטעס מיט זייערע „מיטוואוינער". קאָלאָניסטען. גרויע „בושלאַטען" פון קאַטאָרזשניקעס. וואו־נישט־וואו זעהט זיך אַ געלע לאַטע אויפ'ן רוקען—די געהערן נאָך צו דער קייטען־טורמע.

הינטער'ן „פאָרהאַנג" ציהען די זינגער אַ טריב מרה־שחורה'דיג לידעל פון די סיבירישע בראָדיאַגעס:

דערבארמדיגע פאָטערלעך אונזערע,
דערבאַרמדיגע מוטערלער אונזערע,
העלפט אונז, די אונגליקליכע,
וואָס האָבען אַ סך צער געזעהן אין לעבען,
העלפט אונז אויס אין אונזער נויט,
אויף וויפיל יעדער איז נאָר גרייט.
העלפט די אָרימע וואַנדערער, געוונד'ניקעס,
העלפט־זשע, טייערע: איהר וועט בעקומען אַ גאָלדענע קרוין
אויף יענער וועלט, און אויף דער וועלט
וועלען מיר אייך דערמאָהנען אין די טורמעס
ווי טייערע און גוטע קרובים'לעך.

דאָס ליד ווערט אָבגעהאַקט אויף אַ יאָמערדיגער נאָטע. עס רוקט זיך דער „פאָרהאַנג". דער ספּעקטאַקעל הויבט זיך אָן.

צום ערשטען געהט די סצענע: „שוין ווידער פּיאָטער איוואַנאָוויטש!"

פון הינטער אַ שמוציגען פאָרהענגעל, וואָס בעדאַרף פאָר־

שטעלען אַ פּאַראַוואַן, בעווייזט זיך דער טראַדיציאָנעלער „פּעט־רושקע“.

דער היציגער קאָפּ, דער שטיפער, דער עזות־פּנים און דער תהו-ובהו'ניק—אָט דער „פּעטרושקעלע“ איז סאַכאַליניזירט געוואָרען אויף דער קאַטאָרגע.

אומעטום און שטענדיג, אין גאַנץ רוסלאַנד, פון אַרכאַנ־געלסק ביז קערטש און פון וולאַדיוואָסטאָק ביז פּעטערבורג—או־מעטום טהוט ער נאָר איין זאַך: ער דרעהט אַלעמען אַ ספּאָדעק, נאַרט אויף וואָס די וועלט שטעהט, קויפט סחורה און צאָהלט נישט, מנחם-מענדעלט, שלאָגט זיך מיט אַלעמען און פייפט־אָן דעם קוואַרטאַלנעם.

אָבער דאָ איז ער אויך אַ פּאָטערמערדער!

דאָ איז ער שוין נישט דער פרעהליכער „פּעטרושקעלע“ פון פרייען רוסלאַנד—נאָר אַ טריבער העלד פון דער קאַטאָרגע איז ער.

פון הינטער'ן פּאָרהאַנג בעווייזט זיך אויך דער אַלטער, זיין פּאָטער.

—גיב-נאָר, זוהנדעל-לעב, דאָס געלד אַהער!

—אַ סך געלד ווילסטו?—קוויטשעט „פּעטרושקע“.

—נו, אַ רובל צוואַנציג!

—צוואַנציג! אָט האָסטו צוואַנציג. נאַ!

און ער האַקט מיט אַ שטעקען דעם אַלטען אין קאָפּ אַריין.

—איינס... צוויי... דריי... פיר...—צעהלט „פּעטרושקע“.

דער אַלטער פאַלט-אַנידער איבער'ן פּאַראַוואַן.

„פּעטרושקע“ האַלט איהם נאָך אין איין ממית'ן, כאָטש יענער ליגט שוין.

—אָבער דו האָסט דאָך איהם דער'הרג'עט!—דערהערט זיך הינטער'ן פּאַראַוואַן דער קול פון בעל־הבית.

—דערויף האָב איך איהם געקויפט—אַנ'אייגענער, מיינער!—יויצעלט זיך „פּעטרושקע“.

די גאַנצע אוידיטאָריע ווערט צושלאַגט פון געלעכטער.

אָבער דו האָסט דאָך איהם דער'הרג'עט!—זאָגט ווייטער־

דער בעל-הבית.—ער איז דאָך אַ טויטער.

—טאַטע-לעב, שטעה־אויף!—וואַרפט איהם פעטרושקע אויף אַלע זייטען און דער עולם פּלאַצט פון געלעכטער.—נו, מאַך זיך בישט צום נאַר, טאַטע-לעב! צו דער אַרבייט שוין צייט!

—אוי, איך האָב דאָך איהם אויף אַנ׳אמת דער׳הרג׳עט!—כאַפּט זיך „פעטרושקע" און הויבט־אָן צו יאָמערן מיט אַ קול, ווי פויערטעס בעווײנען אין דאָרף אַ טויטען: „האַרציגער, טייערינ-קער מיינער! פאָטערל! אויף ווען האָסטו מיך איבערגע-לאָז—ז—זען! אַליין, אַליין בין איך איצט געבליבען, אַ יתום, נע-בעך! אַליין, ווי אַ שטיין!"

אין טעאַטער שטעהט אַ געיאָמער, אַ קרעכצעריי. מען טו-פּעט מיט די פיס. דער קוויטשיגער געלעכטער פון די ווייבער גיסט זיך צוזאַמען מיט׳ן גראָבען באַסיגען לאַכען פון די מאַנ-סלייט.

עס הויבט-אָן פשוט צו עקלען.

די גאַנצע מעשה ענדיגט זיך דערמיט, וואָס עס קומט דער קוואַרטאַלני און „פעטרושקע" ווערט פערשיקט אויף סאַכאַלין.

זייַ געזונד, אָדעסטע,
מייַן בראַווער קאַראַנטין
מען שיקט-אַוועק מיך איצטער
אויפ׳ן אינזעל סאַכאַלין... —

זינגט „פיעטרושקע".

—אָט אַ כוואַט!—שפּרינגט דער עולם פון דער הויט.

—ביץ!—שרייט העכער פון אַלעמען עפּיס אַ שכור׳ליכער קאָלאָניסט.

ער איז אַ מענש אַ געבילדעטער און ביים אַנטראַקט דער-צעהלט ער אומישנע הויך אויפ׳ן קול, ווי ער פלעגט עפּטער זיין אין „סקאָמאָראָכוס טעאַטער", ווי ער האָט יעדען קאָמעד געזעהן.

„ביץ" שרייט ער ספּעציעל פאַר מיר, איך זאָל בעמערקען זיין געבילדעטקייט.

די נומערן, פוראַרנער" איינער פון צווייטען, געהען

דער בראָדיאַגע פיאָדאָראָוו, אין שרייענדיגע מלבושים — אַ מין אַרלעקין-קאָסטיום — זינגט קופּלעטלעך מיט דער מעלאָדיע פון באָקאַטשיאָ:

ניסט מיין שולד דערין...

פיאָדאָראָוו האָט אַמאָל געדינט אין טעאַטער, געווען אַ ראַזירער דאָרט.

ער זינגט ריכטיג, אָהן אַקאָמפּאַנעמענט און בעריהרט די ענינים פון אַלטעגליכן לעבען.

די „באַלאַנדע", וואָס אפילו חזירים קאָנען זי נישט עסען; די קאָטעס, וואָס מען בעדאַרף זיי טראָגען אויף די הענד, נישט אויף די פיס; די כאַלאַטעס, וואָס דאָס געניהה צופּאַלט אויף זיי א. אַז. וו.

זיין ערפאָלג וואַקסט פון מינוט צו מינוט, און נאָך יעדען קופּלעט שרייט מיין געבילדעטער צושויער:

—ביץ!

פיאָדאָראָוו שטראַהלט פאַר שמחה, נויגט זיך אין אַלע זייטען און דריקט-צו די הענד צום האַרצען.

דער פאָרהאַנג צוקט פון דאָסניי. אויף דער סצענע דריי צונויפגערוקטע טאַבורעטען.

סאָקאָלסקי, וואָס איז נעכטען געזעסען אין קייטען-טורמע, לייענט איצט אין אַנ'אַרעסטאַנטישען כאַלאַט די „בלעטלעך פון אַ משוגענעם".

אָבער וואָס איז דאָס? אין דעמדאָזיגען העק, וואָס איז פערגעסען פון גאָט און פערשאָלטען פון מענשען, האָט אויף מיר אַ וועהע געטהאָן מיט עפּיס אַזוינס, וואָס איז ווייט פון דאַנען...

פון דערדאָזיגער „קאַטאָרגע-סצענע" האָט אויף מיר אַ וועהע געטהאָן מיט אמת'ער קונסט. דערדאָזיגער בראָדיאַגע האָט, אפנים, אַמאָל ליב געהאַט די קונסט, זיך אינטערעסירט מיט איהר. פון זיין שפּילען וועהעט נישט נאָר מיט טאַלענט—עס פיהלט זיך אויך, אַז ער קאָן די סצענע, אַז ער האָט געזעהן גוטע אַרטיסטען און מאַכט זיי נאָך.

ער לייענט הייס, מיט ברען, מיט בעגייסטערונג. „מיט אַ

לעבעדיגער נשמה" האָט אַ וועהע געטהאָן אין דערדאָזיגער וועלט פון גרויע כאַלאַטען און פערפאַלענע מענשען...

סאָקאָלסקי האָט אַנ׳עכט פּנים פון אַנ׳אַקטאָר—זיין פּנים איז בעוועגליך, נערוועאיש, אויסדריקליך.

ער איז אַנ׳עפּילעפּטיקער; אין אַנ׳אָנפאַל פון דערדאָזיגער קראַנקהייט האָט ער זיך איינמאָל אָבגעביסען דעם שפּיץ צונג. איצט רעדט ער עטוואָס נישט שאַרף, און דאָס דערמאָהנט דעם פערשטאָרבענעם וו. נ. אַנדרעיעוו-בורלאַק.

פון גאָגאָלס „בלעטלעך פון אַ משוגענעם" איז געבליבען בלויז איין פראַזע:

„ווייסט איהר אָבער, אַז דער אַלזשירער דעיע האָט אַ שישקע סאַמע אונטער דער נאָז!".

דאָס איבעריגע איז אימפּראָוויזאַציע, ערטערווייז טאַלענטפול און ערטערווייז בעשאָטען מיט ניש׳קשה׳דיגען זאַלץ.

דאָס איז פּאָפּרישטשין-קאַטאָרזשניק, וואָס וואַרט אויפ׳ן טויט, ווי אויף אַ ישועה.

אין זיין מאָנאָלאָג זענען פאַרהאַן אַ סך רמזים אויף דער אָרטיגער טורמע. איך בין שוין בעקאַנט מיט איהרע קליינינקע סודות און איך וויים, וועלכען דאָקטאָר ער איז מרמז און וועמען מען בעדאַרף פערשטעהן אונטער דעמדאָזיגען נאָמען.

דידאָזיגע רמזים רופען-אַרויס אַ צופרידענעם שמייכעל ביים עולם, אָבער אין עכטען עקסטאַז קומט מען ערשט דעמאָלט, ווען סאָקאָלסקי, וואָס לייענט מיט ברען, נערוועאיש און אויפגערעגט, נעהמט שרייען און קלאַפּען מיט׳ן פויסט אָן טיש:

—אָבער מאַכט מיר אַ טויט! דער׳הרג׳עט מיך בעסער, איידער צו מוטשען! מוטשעט מיך נישט!

—ביץ איהם!—צאַפּעלט זיך דער געבילדעטער צושויער.

און דער גאַנצער עולם אַפּלאָדירט, ווייזט-הויס דערפאַר, וואָס אַ מענש האָט הויך געשריען און געקלאַפּט מיט׳ן פויסט איבער׳ן טיש, אָבער נישט פאַר זיינע טראַגישע ווערטער און נישט פאַר דעם טאָן, מיט וועלכע זיי זענען אַרויסגעזאָגט געוואָרען.

דער שווערער איינדרוק פון די „בלעטלעך פון אַ משוגענעם"

ווערט צוזייהט דורך „די גרויע האָהר און באָרד און דער רוטה אין ריפּ״, וואָס קומט באַלד נאָך יענער סצענע.

דאָס איז אימפּראָוויזאַציע. אַ לעבעדיג טרעפליך בילדעל, פול הומאָר און אמת, פון קאָלאָניסטען-לעבען.

אַ קאָלאָניסט מיט אַ לאַנגער ווייסער פלאַקסענער באָרד האַלט אין איין אַרומטאַנצען אַרום זיין „מיטוואוינערין״.

—קוליאַשע, וואָלסטו זיך אפשר צוגעלעגט אין בעט? וואָלסטו זיך אפשר אַנידערגעזעצט! קוליאַשע, אַ שאָד דיינע פיסלעך!

קוליאַשע איז אָבער זעהר אַ קאַפּריזע. דאָס וויל זי די זאַך, דאָס וויל זי יענע זאַך, און סוף-כל-סוף וויל זי טאַנצען אַ זיצענדיגען טאַנץ.

דער אַלטער גיט איהר נאָך און לאָזט זיך אויך אַוועק אין אַזאַ מין טאַנץ.

די קוליאַשעס, וואָס זענען דאָ צווישען עולם, ציהען מיט די ליפען און לאַכען.

—וואָס פאַר אַ מאָראַל!

די קאָלאָניסטען שאָקלען בלויז מיט די קעפּ. די קאַטאָרגע בעגלייט דידאָזיגע סצענע מיט גוטע ווערטלעך.

פּלוצלונג ווייזט זיך די אַלטע—דאָס ווייב פון קאָלאָניסט: זי איז געקומען פריוויליג צום מאַן און טרייבט קוליאַשע׳ן מיט אַ בעזעם.

זעצט זיך קוליאַשע אַנידער דעם אַלטען אויף די אַקסלען, און דער אַלטער מיט זיין „מיטוואוינערין״ אויפ׳ן פּלייצע מאַכט פּליטה פון זיין געזעצליכֿער פּלונית׳טע.

אַזוי ענדיגט זיך דידאָזיגע קאָמעדיע... איך האָב שיער-שיער נישט געזאָגט „טראַגעדיע״.

איצט קומט דאָס סאַמע וויכֿטיגסטע פון ספּעקטאַקעל.

די פּיעסע „דער אַנטלאָפענער קאַטאָרזשניק״.

אַ פּיעסע, וואָס איז געשאַפען דורך דער טורמע, געשאַפען דורך דער קאַטאָרגע.

אין וואָס פאַר אַ קאַטאָרגע-טורמע מען. זאָל נישט אויפפּיה-רען עפיס אַ ספּעקטאַקעל—„דער אַנטלאָפענער קאַטאָרזשניק״ איז

אַלעמאָל אויפ׳ן ערשטען פלאַץ.

דידאָזיגע פיעסע געהט פון טורמע צו טודמע, פון אַרע-סטאַנטען צו אַרעסטאַנטען. אין יעדער טורמע איז פאַרהאַן אַ מענש, וואָס קאָן זי אויסווענדיג, לערנט ער אויס די אַרטיסטען זייערע ראָלען.

דער ערשטער אַקט

די סצענע איז פערהאַנגען מיט שמאַטעס. רעכטס און לינקס—קליינע קוליסען, וואָס שטעלען־פאָר אַנ׳אויוועך און אַ פענסטער. דער עולם פאָדערט נישט קיין סך און נעהמט-אָן די שמאַטעס פאַר דעקאָראַציעס פון אַ וואַלד.

דער העלד פון דער פיעסע איז גראָד אַנ׳אַרכיטעקטאָר—וואַסילי איוואַנאָוויטש סונין. ער זיצט אין דער זייט און איז פערזונקען אין טיפע מחשבות.

—וואָס פוילט איהר זיך צו אַרבייטען, שדים, טייוולאָנים, רוחות? מען בעדאַרף ענדיגען די אַרויסגעגעבענע אַרבייט!

דאָס שרייט דער נאַדזיראַטעל.

עס קלינגט אַ גלעקעל, און די קאַטאָרזשניקעס געהען אין טורמע אַריין.

—לאָמיר געהן כליאָבען די באַלאַנדע! וואָס זיצסטו?—זאָגען זיי צו וואַסילי איוואַנאָוויטש׳ן.

—געהט, ברידערלעך, געהט! איך וועל אייך דעריאָגען,—ענטפערט ער.

וואַסילי איוואַנאָוויטש — עס שפילט איהם דער אייגענער סאָקאָלסקי, דער בעסטער אַרטיסט פון דער טרופע—וואַסילי אי-וואַנאָוויטש זיפצט שווער אָב.

—און וואָס שטעהט... מיר פאָר? קייטען, פראַצע, זידלעריי, שטראָף! קיין שום ליכטיגער פונקט, קיין שום פרייד! אויפ׳ן גאַנצען לעבען! איך בין דאָך אַנ׳אייביגער קאַטאָרזשניק! אַנ-טלויפען? בעסער שטאַרבען פון הונגער, בעסער אויפגעגעסען ווערען פון אַ בלוטדורשטיגער חיה, איידער אַזאַ לעבען! איך וועל צוברעכען די קייטען און אַנטלויפען, אַנטלויפען...

וואַסילי איוואַנאָוויטש נעהמט-אַראָב די קייטען און... און

דערויף האָב איך מיך ווייניגער פון אַלץ געריכט.

מיט פערוואונדערונג און שרעק קוק איך אויפ'ן „פובליקום".

—אָבער וואָס איז דאָס אַזוינס?

די קאַטאָרגע ווערט ממש צוּפלאַצט פאַר געלעכטער... מען לאַכט פשוט פון דעם, וואָס די קייטען לאָזען זיך אַזוי לייכט אַראָבנעהמען.

—זענט געזונד, מיינע קייטען! אייך וועט שוין מעהר קיינער נישט טראָגען! וואָרום איך האָב אייך צובראָכען!—זאָגט וואַסילי איוואַנאָוויטש.—זייט געזונד, דו תפיסה!

און ער געהט־אַוועק.

דער צווייטער אַקט בעדאַרף ווידער פאָרשטעלען אַ וואַלד.

פערדעקט מיט'ן כאַלאַט, שלאָפט אַ קאַטאָרזשניק.

אין וואַלד בעוויזט זיך וואַסילי איוואַנאָוויטש. ער קוקט זיך אַרום.

—מען האָט מיך נאָכגעיאָגט, אָבער איך בין אַנטלאָפען! מען האָט מיך נאָכגעיאָגט, געשאָסען! איך בין אַנטלאָפען—אָבער וואָס וועט ווייטער זיין? מיט וואָס וועל איך בעדעקען מיין זינדיגען גוף? איך האָב דאָך אפילו קיין כאַלאַט נישט.

אין דער אייגענער רגע בעמערקט ער דעם שלאָפענדיגען אַרעסטאַנט.

—נעבעך, זיך איינגעמאַטערט, פון די כחות זיך אַרויסגעשלאָגען, שלאָפט ער אויף דער נאַקעטער ערד... זאָל איך אפשר צונעהמען זיין כאַלאַט? ביי איהם, ביי אַנ'אייגענעם ברודער?

וואַסילי איוואַנאָוויטש שטעלט זיך אויף די קניה פאַר'ן אַ־עסטאַנט, דער עולם הויבט־אָן צו לאַכען.

—זייט מיר מוחל, מיין חבר, וואָס איך נעהם דיר צו דאָס לעצטע. מען וועט דיך נעהמען אויספאָרשען, מען וועט דיך פייניגען! מיט דיין אייגענעם לייב און מיט דיין אייגענעם בלוט וועסטו זיך מוזען בעצאָהלען פאַר דעמדאָזיגען כאַלאַט . . . אָבער וואָס קאָן מען העלפען? איך מוז דאָך זאָרגען וועגען זיך. אויף מיין אָרט וואָלסטו דאָס אייגענע געטהאָן.

וואַסילי איוואַנאָוויטש נעהמט-אַראָב דעם כאַלאַט פון דעם שלאָפענדיגען אַרעסטאַנט.

דער עולם... שטאַרבט פון געלעכטער.

—ביץ איהם! ביץ איהם!—שרייט מיט די לעצטע כחות דער „געבילדעטער אַרעסטאַנט".

זיי ווייזט עס זעהר. זיי לאַכען פון דעם פעטער סאַראַי*), וואָס שלאָפט און הערט נישט, ווי מען נעהמט איהם אַוועק דאָס לעצטע.

פאַר זיי איז עס בלויז אַ געשיקטע גנבה—און נישט מעהר.

די אויסערליכקייט, בלויז די אויסערליכקייט; וועגען דעם עיקר, וואָס איז, דאַכט זיך, אַזוי נאָהנט און פערשטענדליך און פערכאַפּט ביי דער נשמה—וועגען דעם טראַכט קיינער נישט.

דער דריטער אַקט.

די סצענע בעדאַרף פאָרשטעלען אַ רייך הויז פון אַ סיבי־רישען סוחר פאָטאַפּ פעטראָוויטש.

צו דעמדאָזיגען סוחר קומט טאַקי וואַסילי איוואַנאָוויטש.

—נעהמט-אויף אַנ'אורח!—זאָגט ער אויף דער שוועל מיט אַ בטריגען קול.

—גוט, זעהר גוט, ליבער גאַסט,—נעהמט איהם יענער אויף זעהר וואַרים.—נעהמט-אַראָב דעם מאַנטעל, זעצט זיך אַנידער. ווילט איהר אפשר עסען?

—איך דאַנק אייך, וואָס איהר האָט מיך אויפגענומען!—ענטפערט וואַסילי איוואַנאָוויטש.—איך וועל וואַרטען ביז איהר וועט אָבעסען מיטאָג.

—נו, ווי אייך געפעלט.

אין שמועס איז דער סוחר בכלל זעהר העפליך מיט וואַ-סילי איוואַנאָוויטש'ן.

ער פרעגט, ווי מען רופט איהם און נאָכדעם ווי ער ענ-טשולדיגט זיך, שטעלט ער איהם די פראַגע:

—וואוהין געהט איהר, וואַסילי איוואַנאָוויטש?

---

*) אַזוי רופען די אַרעסטאַנטען די תמ'עותאַטע חברים, די טפשים.

— מיין וועג ליגט אין אַלע פיר זייטען, — ענטפערט דער אַנטלאָפענער קאַטאָרזשניק מיט אַ קרעכץ.—איך געה לעבען נישט מיט מענשען, נאָר מיט חיות. מיט מענשען קאָן איך מיך נישט צוזאַמענלעבען.

—איך זעה־אַרויס, אַז איהר האָט געהאַט אַ סך אַנגסטען, וואַסילי איוואַנאָוויטש.

—איך וועל עס נישט פערבאָרגען פון אייך, פּאָטאַפּ פּעט-ראָוויטש. איך בין אַן׳אַנטלאָפענער קאַטאָרזשניק, אַ מענש, וואָס האָט געטראָגען קייטען און איז פון טורמע אַנטלאָפען,—ער הויבט זיך אויף פון בענקעל.—אפשר וועט איהר מיך אַרויסטרייבען דער-פאַר? אפשר ווילט איהר נישט זיצען מיט אַ בראָדיאַגען? טאָ זאָגט, וועל איך אַוועקגעהן.

—וואָס רעדט איהר, וואָס רעדט איהר? איך בעט אייך, איהר זאָלט זיך גאָרנישט בעאונרוהיגען וועגען דעם.

דערצעהלט וואַסילי איוואַנאָוויטש זיין גאַנץ לעבען, ווי ער איז געווען אַן׳אַרכיטעקטאָר, ווי ער האָט זיך צוקריגט מיט׳ן פּאָ-טער, ווי דער פּאָטער האָט איהם געוואָלט דער׳הרג׳ענען.

—דעמאָלט האָב איך גענומען פון וואַנד דעם ביקס און... וואַסילי איוואַנאָוויטש ווערט אַנטשוויגען.

—וויבאַלד אַזוי (!),—זאָגט דער סוחר,—בעט איך אייך, וואַסילי פּעטראָוויטש, איהר זאָלט בלייבען אין מיין הויז. לעבט אייך דאָ ביי מיר, וויפיל איהר ווילט.

—מיט וואָס זאָל איך אייך אָבדאַנקען?—ענטפערט דער געריהרטער קאַטאָרזשניק.

אין דעם מאָמענט לויפט-אַריין דעם סוחר׳ס טעכטערל.

—אַך!—ווער איז דער אומבעקאַנטער מענש? אַז איך האָב איהם דערזעהן, האָט מיר גענומען אַזוי קלאַפּען דאָס האַרץ! איך האָב איהם אַזוי ליב בעקומען!

ביי דערדאָזיגער פראַזע ווערט דער עולם צוזעצט פון גע-לעכטער.

און מען קאָן ווירקליך נישט קוקען אָהן געלעכטער אויפ׳ן קאַטאָרזשניק אַבראַשקין, וואָס שטעלט-פאָר דעם סוחר׳ס טעכ-

טערל, אין אַ קליידעל ביז די קניה און מיט אַרבעל ביז די עלענבויגענס.

ער פיהלט אַליין, אַז דאָס דאַרף זיין פלאי-פלאים און לאַכט מיט זיין גאַנצען תמ'עוואַטען גוטמוטיגען פרצוף, וואָס איז אויסגעשמירט מיט ציגעל.

דער גרעסטער מרה-שחורה'ניק וואָלט געשטאָרבען פון געלעכטער, ווען ער וואָלט דערזעהן דידאָזיגע אומגעלומפערטע, לאַנגביינינגע און העכסט-משונה'דיגע פיגור.

און נאָך מיט אַזוינע צאַרטע ווערטער אויף די ליפּען.

—איך וויל אייך פאָרשטעלען, וואַסילי איוואַנאָוויטש, מיין איינציגע טאָכטער וואַרינקע!—זאָגט דער סוחר,—אונזער גאַסט, וואַסילי איוואַנאָוויטש.

פאַפּאַ, שוין פאַרטיג דער מיטאָג,—זאָגט וואַרינקע און בעגריסט זיך מיט וואַסילי איוואַנאָוויטש'ן אונטער אַ דונערדיגען געלעכטער.

פערטער אַקט.

—אַנטלויפען! אַנטלויפען פון דאַנען!—זאָגט וואַסילי איוואַנאָוויטש.—איך פיהל, אַז מיינע ליידען ווערען דאָ גרעסער. איך האָב ליב וואַרינקע'ן!.. איך, אַ קאַטאָרזשניק, אַ בראָדיאַגע, וואָס מען קאָן אַ ליאַדע מינוט פאַקען, אריינזעצען אין טורמע און אויפהענגען! אָ, וואָס פאַר אַ יסורים דאָס זענען!

ער נעהמט דאָס פּעקעלע.

—וואוהין? וואוהין? וואַסילי איוואַנאָוויטש—פרעגט איהם די נאַר-וואָס אַריינגעקומענע · וואַרינקע.

—זענט געזונד, וואַרוואַרע פּאָטאַפּאָוונע,—פערנויגט ער זיך פאַר איהר.—איך געה אַוועק פון אייך. איך געה זוכען... נישט גליק—ניין, מיר איז נישט בעשערט קיין גליק! דעם טויט געה איך זוכען...

—צו וואָס רעדט איהר אַזוי?—שלאָגט איהם וואַרינקע איבער,—איהר האָט אַ סך צרות געהאַט אין אייער לעבען? איהר האָט מיר קיינמאָל נישט געזאָגט, ווער איהר זענט, פון וואַנען איהר קומט. און דער פּאַפּאַ האָט מיר נישט געהייסען, איך זאָל

עס אייך פרעגען, פארוואס?

— איך קאן עס אָבער קיינעם נישט זאגען.

—קיינעם נישט? אפילו אייער ווייב אויך נישט?

—פארוואס האָט איהר געזאָגט אזא ווארט?—זאָגט וואסילי איוואנאָוויטש און ווישט זיך די אויגען.—איהר חוזק׳ט פון אן־עלענדען מענשען.

—ניין, ניין! איך האָב עס נישט געזאָגט סתם אין דער וועלט אריין, נישט צו־חוזק׳ן. איך האָב אייך ליב, וואסילי אי־וואנאָוויטש, איך האָב אייך ליב פון דער ערשטער מינוט אָן, וואָס איך האָב אייך דערזעהן. איהר קאָנט מיר זאָגען, ווער איהר זייט.

—טאָ הער־זשע!—זאָגט וואסילי איוואנאָוויטש מיט גרויס פערצווייפלונג.—פאר אייך שטעהט א שווערער פערברעכער, א פאָ־טערמערדער! אנטלויפט פון מיר! איך בין א קאטאָרזשניק! א קייטענטרעגער! איך! איך האָב דער׳הרג׳עט מיין אייגענעם פאָטער!

—אך!—שרייט־אויס וואָרינקע און פאלט אין חלשות אונ־טער א הארמאטען-געלעכטער פון עולם.

—איך האָב זי אויך דער׳הרג׳עט!—זאָגט דער אנטלאָפענער קאטאָרזשניק און ברעכט זיך די הענד.

—ניין, איך לעב!—קומט זי באלד צו זיך.—איך בעט אייך, געהט נישט אוועק. וואַרט דאָ צו נאָר איין מינוט!

דעם סוף, מסתמא, פערשטעהט איהר שוין אליין

—מיין טאָכטער האָט מיר אלץ געזאָגט! זי האָט אייך ליב און וויל זיין אייער ווייב!—זאָגט דער אריינגעקומענער פאָטער—איך בעט אייך, זענט איהר מאן.

—אויך דעם אומגליקליכען איז בעשערט א ניי לעבען!—די פיעסע ענדיגט זיך מיט דידאָזיגע ווערטער, וואָס וואסילי איוואַ־נאָוויטש זאָגט־ארויס מיט גרויס קוראזש אונטער אפלאָדיסמענ־טען פון׳ם פובליקום.

דאָס איז די געליבסטע פיעסע פון דער קאטאָרגע, איהר קינד, איהר טרוים.

א פיעסע, אין וועלכער עס זענען מקוים־געוואָרען די אלע

רוימען, די אַלע האָפנונגען, מיט וועלכע עס לעבט די קאַטאָרגע.

און דער קאַטאָרגע איז אַלץ געפעלען אין איהר.

אי דאָס געלונגענע אַנטלויפען, אי דאָס, וואָס דער אַנ-
לאָפענער קאַטאָרזשניק געפינט זיך גליק, אי דאָס, וואָס „אַנשטענדי-
ע מענשען" ריידען מיט איהם העפליך—„פער איהר", ווי עס
יהרט זיך ביי לייטען, אי דאָס, וואָס אויף דער וועלט זענען
אַרהאַן מענשען, וואָס זענען מוחל אפילו דאָס גרעסטע פער-
רעכען.

מענשען, וואָס זעהען אין אַ פערברעכען—אַנ'אומגליק, און
ין אַ פערברעכער—אַ מענשען.

נאָך דער פיעסע, וואו עס איז נישטאָ קיין שום בוטאַפאָ-
ישעס, וואו אַלץ איז עכט: קאַטאָרזשניקעס, קייטען, כאַלאַטען,
עלען מיר נישט נעהמען, נאַטירליך, קוקען, ווי אַזוי מען ברעכט
טיינער אויף דער ברוסט און נאָך אַנדערע שענע זאַכען פונ'ם
אָגראַם.

—לאָמיר געהן הינטער די קוליסען, הינטער די סאַמע אָרי-
גינעלסטע קוליסען אין דער וועלט.

די אַרטיסטען פון דער קאַטאָרגע.

אַ שטיקעל ליכט, צוגעקלעבט צו אַ בענקעל, באַלייכט דאָס
סאַמע אָריגינעלסטע „גאַרדעראָב-צימער" אין דער וועלט.

די אַרטיסטען איילען זיך אין טורמע צו דער נאָמען-קאָנ.

זראַלירונג און טהוען זיך איבער אין זייערע אַרעסטאַנטישע
בגדים.-

די, וואָס האָבען געשפּילט אַלס קאַטאָרזשניקעס אין קייטען
אין „דעם אַנטלאָפענעם קאַטאָרזשניק", דעררויכערן זייערע „ציי-
גאַרקעס", וואָס געהען-איבער פון האַנד צו האַנד און וואַרטען
אויפ'ן געצאָהלט פון אַנטרעפּרעניער.

זיי האָבען נישט וואָס איבערצוטהאָן זייערע „קאָסטיו-
מען", זייערע קייטען ווערען נישט אַראָבגענומען.

די קוליסען זענען אומעטום די אייגענע. דיזעלבע אַרטי-
סטישע אויגענליבע.

—איך דאַנק אייך,—דריקט מיר שטאַרק די האַנד סאָקאָל-
סקי, בשעת איך לויב זיין לייענען די „בלעטלעך פון אַ
משוגענעם".—איהר האָט מיך מחיה-געווען... אפילו אַזאַ טעאַטער,
אָבער דאָך עפּיס מענשליכעס... איך האָב, דעם אמת געזאָגט,
שטאַרק מורא-געהאַט: שפּילען פאַר אַ שריפטשטעלער, פאַר אַ מענ-
שען, וואָס פערשטעהט... האָב איך ניש'קשה געשפּילט?

—אָבער איך פערזיכער אייך, אַז זעהר גוט! איהר זענט
קיינמאָל נישט געווען קיין אַקטאָר, סאָקאָלסקי?

—אַנ'אַקטאָר?—ניין! אָבער איך האָב אַ סך געשפּילט אַלס
ליבהאָבער. אין סעקרעטאַרעווקע, אין נעמעטשינאָווקע (טעאַטערן
פון אַמאַטאָרען אין מאָסקווע). איך בין דאָך פון מאָסקווע, איהר
זענט אויך אַ מאָסקוועד? אַך, מאָסקווע, דאָס קליינע טעאַטער!
יערמאָלאָוואַ מאַריע ניקאָלאַיעוונע! געדענקט איהר, ווי פאַראַדין
האָט אַראָבגעבראַכט באַרנאַי'ען, פאָסאַרט'ן? איך זעה איהם
פאַר די אויגען אין ריטשאַרד'ן. יענער מאָנאָלאָג נאָכ'ן בעגעגע-
נען זיך מיט יעליזאַוועטע'ן... „איך דאַרף נאָך בעסער אָנקוקען
דיין שאָטען!"

—סאָקאָלסקי, צו אַלדי שוואַרציאָהר! געה צו דער „פּאָ-
ווערקע"! מען וועט דיך ווידער מאָרגען אַריינפּאַקען אין דער
קייטען-טורמע!—האָט זיך בעוויזען פון הינטער דעם פאָרהענגעל
דער פּרצוף פון אַנטרעפּעניער.

—באַלד... באַלד... איהר וועט מיר ענטשולדיגען. מען בע-

דאַרף געהן צו דער „פּאָוויערקע״, אָט ווען איהר וואָלט דערלויבט... אָבער איך ווייס נישט... ניין, ניין! איהר ועט מיר ענטשולדיגען!

—וואָס? אַריינגעהן צו מיר?

—יאָ...

—סאָקאָלסקי, ווי איז דאָס אייך נישט מאוס?

—נו, גוט, גוט, איך דאַנק אייך. איז מאָרגען, אויב איהר וועט דערלויבען...

—אָבער געה שוין, רוח, וועסט ווייטער זיצען אין קייטען-טורמע! צוליב דיר וועט מען אָבלעגען די פאָרשטעלונג.

—איך געה, איך געה... הייסט עס, ביז מאָרגען.

סאָקאָלסקי איז אַוועקגעלאָפען אין טורמע צו דער נאָמען־קאָנטראָלירונג.

—און איהר זינגט גרויסאַרטיג קופּלעטען!—זאָג איך פּיאָדאָראָוו׳ן.

—פּיאָדאָראָוו שיינט

—אין טעאַטער, ווייסט איהר, זיך אויסגעלערנט... און איהר זאָגט מען, האָט בעוויליגט צו קומען פון אַדעס. ווער שפּילט דאָרט איצט?

—סאָלאָווצאָוס טרופּע.

—ניקאָלאַי איוואַנאָוויטש׳עס? נו, וואָס מאַכט ער?

—און איהר קאָנט איהם?

—איהם, מיינט איהר? פון קאָרש׳ן געדענק איך נאָך איהם. ביי קאָרש׳ן בין איך אַ פאַריקמאַכער געווען. נאָר וועמען קאָן איך נישט? וויפיל מאָל האָב איך מאַריע מיכאַילאָוונע׳ן (גלעבאָוואַ) די האָהר צורעכט געמאַכט! ראָשטשין-אינסאַראָוו—אַ גרויסער אַרטיסט. איך געדענק איהם נאָך פון לאַנג. שפּילט גרויסאַרטיג נעקליוזשעוו׳ן. קיסעלעווסקי איוואַן פלאַטאָניטש—אַ שטרענגער הער געווען: נישט אַזוי געמאַכט דעם פּאַרוק, עקט זיך די וועלט.

פּיאָדאָראָוו לאַכט ביי דערדאָזיגער ערינערונג—און דאָך רייסט זיך איהם אַרויס אַ טיפער זיפץ.

כאָטש מיט איין אויג אַ קוק טהאָן אויפ׳ן העד קיסעלעוויסקי אין דעם „אַלטען פריץ״. עך!

—אַבּראַשקין, וואָס געהסטו נישט צו דער נאָמען-קאָנטראָ־לירונג?

אָבער אַבּראַשקין, דער אַרטיסט פון דראַמאַטישע פּרויענ־ראָליען שטעהט אויף איין אָרט און וויל אויך הערען אַ שטיקעל קאָמפּלימענט.

—אָ, דו שטעלסט גוט פאָר, ברודער-לעב!—זאָג איך איהם.

זיין נאַרישע פיזיאָנאָמיע צוגיסט זיך אין אַ נאַרישען שמייכעל.

—איך קאָן נאָך, וואַשע וויסאָקאָבּלאַגאָראָדיע, געהן אויף די הענד! דאָס טויג אָבער נישט. נישט דאָ דאָס אָרט דערצו.

—אַ קאָמעדיאַנט, אַ שד!—לאַכען די קאַטאָרזשניקעס.

אַבּראַשקין גיט אַ מאַך מיט דער האַנד און דער פּרצוף ווערט איהם אינגאַנצען פערגאָסען מיט גליק.

—טאַק טאָטשנאָ.

און אָט דער גוטמוטיגער מענש האָט פערגאָסען בלוט.

דער בראָדיאַגע סאָקאָלסקי.

—צו אייך איז געקומען סאָקאָלסקי. ער זאָגט, אַז איהר האָט איהם געהייסען קומען,—איז מיר אינדערפריה מודיע די בעל-הבית׳טע פון דער וואוינונג.

—וואו איז ער?

— איך האָב איהם געהייסען ווארטען אין קיך.

——בעט איהם, בעט איהם אריין אהער.

ווען עס וואָלט נישט געווען א פערברעכען צו שמייכלען ביי אזא פאל, וואָלט געווען שווער זיך איינצוהאלטען פון שמייכלען, בשעת מען קוקט-אָן דעם ציוויל-קאָסטיום, אין וועלכען סאָקאָלסקי האָט זיך אָנגעטהאָן צוליב דעם וויזיט.

א געלער, צופליקטער רעקעל, לעכערדיגע שיך, שרעקליך שמאָלע און קורצע הויזען, וואָס ציהען איהם איין די פיס, ווי א טריקאָ—ממש ארקאשקעס קאָסטיום.

—איך בין געקומען צו אייך אין ציוויל-קליידער. איך וויל אייך נישט מבזה-זיין מיט'ן ארעסטאנטישען כאלאט—רופט ער זיך אָן.

—וואָס רעדט איהר, סאָקאָלסקי, פון אזוינע נארישקייטען! זעצט זיך, מיר וועלען טרינקען טיי!

לכתחילה האָט זיך דער שמועס זעהר שלעכט געבונדען. סאָקאָלסקי איז געזעסען אויף א ברעג שטוהל, האָט, א שעמעדיגער, ארויסגענומען פון קעשענע עפּיס א ווייס שמאטקעלע, מיט וועלכען ער האָט זיך בענוצט אָנשטאָט א טיכעל.

אָבער ביסלעכווייז האָט דער שמועס אויפגעלעבט.ביידע מאָסקווער, האָבען מיר דערמאָהנט דידאָזיגע שטאָדט, דאָס טעאטער, די אויפגעקומענע שטערען.

מיר האָבען ביידע פערגעסען, וואו מיר זענען.

ער איז געווען א הייסער אָנהענגער פון פּאָסארט, איך פון באַרנאַי. מיר האָבען זיך געאמפּערט, געהיצט, גערעדט מיט ברען, הייס, אזוי, אז די בעל-הבית'טע האָט ווילעווייז אריינגעקוקט אין טהיר מיט פערוואונדערונג און אפילו מיט שרעק.

—וואָס איז דאָס מיט זיי? זאָל ער, חלילה, נישט בעליידיגען דעם געקומענעם הער?

איך האָב דיקטירט סאָקאָלסקי'ן די „בלעטלעך פון א משוגענעם", וואָס איך האָב געקאָנט אויסוועניג. פערשרייבענדיג זיי, האָט סאָקאָלסקי פון גאנצען הארצען געלאכט פון פּאָפּריש-

טשינס אונשטערבליכע ווערטער.

מיר האָבען אָנגעהויבען ריידען פון ליטעראַטור. סאָקאָל-סקי האָט בעזונדערס ליב דאָסטאָיעווסקי'ן, וועלכען ער קאָן אויסווייס. ער געדענקט אויף אויסווענדיג גאַנצע זייטלעך פון „טויטען הויז".

—איך האָב דאָך אַליין געוואָלט אָנשרייבען „בלעטלעך פון אַ טויטער אינזעל". געוויס, דאָס וואָלט נישט געווען דאָס „טויטע הויז". ווי קום איך צו דער זון! און דאָך וואָלט זיך וועלען געבען צו פיהלען, וואָס איז אַזוינס די איצטיגע קאַטאָרגע. איך האָב געטראַכט—אַליין בין איך אַ פערפאַלענער, יאָמיך כאָטש אַנדערע ברענגען אַ שטיקעלע בעוילה. אַ סך אינטעליגענטע קאַטאָרזשניקעס גיבען זיך איבער דערמיט. אָבער דערנאָך... ווארפט מען אַוועק. דאָ ווארפט מען אַלץ אַוועק... כמעט אַלע מאַכען אַ התחלה... איבער מען רויכערט עס נישט אויס אויף ציגאַרקעס! איך האָב אפילו געבליבען גאַנץ. אומישנע איך געבראַכט. בעהמט, איך וועל זיין זעהר צופרידען.

מיר האָבען אָנגעהויבען ריידען וועגען דעם אונטערשיד צווישען „דעם טויטען הויז" און דער איצטיגער קאַטאָרגע.

סאָקאָלסקי האָט גערעדט הייס,ליידענשאַפטליך, ווי אַ מענש, וואָס האָט אַלץ איבערגעטראָגען אויף זיין אייגענעם קאַרק.

—אפילו נישט „דאָס טויטע הויז!"—האָט ער געזאָגט; ער איז אויפגעשפרונגען פון שטול און ענערגיש גענומען זשעסטיקולירען.—אפילו נישט „דאָס טויטע הויז!" דאָרט איז אפילו אַזוינס נישט געווען, געדענקט איהר דעם שרעק, דעם עקעל צום תלין... און דאָ איז אפילו אויך דאָס נישטאָ... און אָט די וואונדערליכע שורות פון פיאָדער מיכאַילאָוויטש...

אין דערדאָזיגער מינוט האָט זיך געעפענט די טהיר, און דער קאָלאָניע-סמאָטריטעל, וואָס איז געקומען צו מיר מיט אַ וויזיט, האָט איבערגעשלאָגען סאָקאָלסקען אויף אַ האַלבען וואָרט.

—ל.יף, ברודערל, אין שטאַל אַריין. הייס, מען זאָל מיר צושיקען די טראָיקע.

—סלושאַיו-ס, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!—האָט סאָקאָלסקי א געשריי געטהאָן און הענדום-פּענדום געלאָזט זיך לויפען פון צימער.

איך האָב מיך אָנגעבאַפּט פאַר'ן קאָפּ.

—צו וואָס האָט איהר עס געטהאָן?

דער סמאָטריטעל האָט אויסגעקאַטשעט אויף מיר אַ פּאָר אויגען.

—וואָס הייסט, צו וואָס?

—האָט איהר דען נישט געקאָנט שיקען אַ צווייטען, כאָטש צוליב מיר...

ער האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט.

—וואָס רעדט איהר, וואָס? איהר ווילט זיך בעגעהן מיט זיי, ווי מיט מענשען? מיט אָט די כלבים? גלויבט מיר: כלבים, כלבים און כלבים—און גאָר. וואָס וועט איהם אָבפּאַלען דערפון?

מיט סאָקאָלסקי'ן פלעגען מיר זיך עפטער זעהן. ער האָט מיר זעהר ענערגיש און גערן געהאָלפען אין דער בעקאַנטשאַפט מיט דער קאַטאָרגע; ער האָט מיר געהאָלפען קלויבען לידער, צוזאַמענשטעלען אַ ווערטערבוך פון אַרעסטאַנטישע אויסדרוקען.

אָבער יעדעס מאָל, בשעת איך וויל פערפיהרען מיט איהם אַ שמועס, וואָס איז אויסער דער קאַטאָרגע, הויבט ער זיך אָן איינשרומפּען און מורמלען:

—ניין, ניין, מען בעדאַרף נישט וועגען דעם... מען בעדאַרף גאָרנישט ריידען וועגען דעם... איהר וועט אַוועקפאָהרען, וועט מיר נאָך זיין שווערער... מען בעדאַרף נישט...

איין משונה'דיגען שטריך האָב איך בעמערקט אין סאָקאָלסקי'ן.

ער וואָלט עפּיס אַזוי ווי נישט דעררעדט... ער קומט צוגעהן, זעצט זיך אַנידער, דרעהט זיך אויפ'ן שטול, רעדט פון אַלערליי נאַרישקייטען און געהט-אַוועק... פונקט ווי ער וואָלט זיך געשטיקט מיט עפּיס און קאָן עס בשום אופן נישט אַראָבשאַרען פון דער צונג.

איך האָב מיך געסטאַרעט צו מאַכען אַ שמועס וועגען דעם.

—סאָקאָלסקי, איהר ווילט מיר, דאַכט זיך, עפּיס זאָגען? רעדט אָפענהערציג, איך בעט אייך...

—ניין, ניין... מען בעדאַרף נישט... כלעבען, עס איז גאָר-נישט... אַדיע, אַדיע!

עס פלעגט עפּיס ווערען שווער אויפ׳ן האַרצען.

—סאָקאָלסקי!—האָב איך איינמאָל נישט אָהן מורא אָנגעהויבען.- אינגיכען פאָהר איך אַוועק פון קאָרסאַקאָווסק. איהר האָט מיר אַ סך געהאָלפען אין מיין אַרבייט... איך בעקום דאָך אָבער דערפאַר האָנאָראַר, האַלט איך פאַר מיין חוב...

אויף סאָקאָלסקיס געזיכט האָט זיך געלעגט עפּיס אַ פּיינליכער אויסדרוק. אין זיין בליק, וואָס ער האָט געוואָרפען אויף מיר, האָט זיך געזעהן אַ סך פערביטערונג.

—עמיץ געהט צו אייך... געהט...

זיין געשפּאָלטענע צונג האָט זיך פערפּלאָנטערט און די ווערטער האָט ער נאָך ערגער אויסגערעדט, ווי פריהער.

—גדעהט... גדעהט...

און סאָקאָלסקי איז אַרויסגעלאָפען פון צימער.

—אָבער גאָט אין הימעל! וואָס זענען דאָס פאַר אַ יסורים!—איך האָב עס, אפנים, געמוזט הויך אויסשרייען, וואָרום די בעל-הבית׳טע האָט געעפענט די טהיר און געפרעגט:

—איהר ווילט טיי? איהר האָט מיך גערופען?

אין אַ געוויסער צייט אַרום טרעף איך מיין אַלטען בעקאַנטען, דעם „אַדוואָקאַט פאַר דער קאַטאָרגע״, דעם „נאַרעלע״ שאַפּאָשניקאָוו׳ן.

—הערט, שאַפּאָשניקאָוו, איהר זענט דאָך סאָקאָלסקיס אַ פריינד. ער וויל מיר אַלץ עפּיס זאָגען און ..

שאַפּאָשניקאָוו האָט מיר שאַרף אָנגעקוקט און זיך צולאַכט.

—ער וויל אייך צו-שיסען, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, און האָט אַלץ קיין מוט נישט!

—ווי, צו-שיסען? וואָס רעדט איהר פאַר אַ נאַרישקייטען!

—ווי „שיסט מען צו?״ געלד וועט ער בעטען, אַ רובל

זיבען. די טאָטערן מאַכען איהם דעם טויט. ער קומט דאָ דעם מאַידאַנשטשיק און אַנדערע. ער קומט פּאַר בראָנפען און נאָך זאַכען. אַ רובל זיבען קומט ער. האָט מען זיך דערוואוסט, אַז ער געהט צו אייער וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, האָט מען זיך אָנגעזעצט אויף איהם: „בעט און בעט ביים פּריץ.“ זיי זאָגען, אַז זיי ווע-לען איהם שלאָגען צו טויט. און ער ווערט דערשטיקט, דער שעלמע... כאַ-כאַ-כאַ! אַנומעלט איז ער אין טורמע געקומען צו-לויפען, ווי אַנ׳אָבגעבריהטער: „ער האָט פערשטאַנען!“—האָט ער אויסגעשריען. כאַ-כאַ-כאַ! אויף קאַטאָרגע און אַזאַ מין צירליך-מאַנירליך.

—אָבער נאַט איך, נאַט אייך, שאַפּאָשניקאָוו, געהט און גיט איהם שוין אַוועק... זאָגט איהם גאָרנישט וועגען אונזער שמועס... זאָגט, אַז איך האָב אייך געגעבען, אייך פערזענליך... טהוט דערמיט, וואָס איהר ווילט.

אין שאַפּאָשניקאָווס אויגען האָט אויף אַ רגע אויפגעפלאַמט עפּיס אַ מין רחמנות-פייערל, אָבער ער האָט זיי באַלד פערזשמו-רעט און אַ קוק געטהאָן אויף מיר מיט איראָניע:

—ועמען האָט איהר דער׳הרג׳עט?

—ווער? איך?

—איהר?

—איך האָב קיינעם נישט דער׳הרג׳עט.

—קיינעם נישט? טאָ פאַרוואָס האָט מען אייך פערשיקט אויף סאַכאַלין?

און שאַפּאָשניקאָוו האָט זיך ווידער צולאַכט מיט זיין מאָ-דנעם געלעכטער׳ל, פון וועלכען אַ נישט-געוועהנטען מענשען הויבען-אָן צו טאַנצען מוראַשקעס אויפ׳ן רוקען

די פערברעכענס אין קאָרסאַקאָווסקען קרייז.

—אין טייגע געהען מיר נישט אַנדערש, ווי מיט אַ מעסער אין די כאָליעוועס!—האָבען מיר געזאָגט די קאַטאָרזשניקעס.

אָט האָט איהר אַ פאַקט, וואָס רעדט בעסער פון אַלע סטאַ-טיסטישע ציפערן וועגען דער אונבעריהרליכקייט פון מענשען און זיין האָב-און-גוטס.

אַז מען לאָדט-אויס די שיפען, לאָזט מען נישט אַרויף די קאַטאָרזשניקעס אויפ'ן פאָרדעק.

—זיי וועלען אַלץ צושלעפען, וואָס עס קומט זיי נאָר אונ-טער'ן האַנד.

ביי מיין בעל-הבית'טע, וואו איך וואוין, האָבען די קאָ-לאָניסטען בעוויזען אַוועקצושלעפען דאָס געלד, וואָס איז געלע-גען אין קיך אויפ'ן טיש—זי האָט זיך בלויז אָבגעקעהרט אויף אַ רגע.

און אַקוראַט אין דער צייט איז ביי מיר געזעסען דער קאָלאָניע-סמאָטריטעל—זייער נאַטשאַלניק.

—וואַשע בלאַגאָראָדיע! בעשטראָפט זיי נישט!—האָט זיך ביי איהם געבעטען רחמים די בעל-הבית'טע, בשעת מען האָט די שולדיגע געפאַקט.—בעשטראָפט זיי נישט, ווארום אַנישט, ווע-לען זיי מיר אונטערצינדען די שטוב.

צו איהר בקשה האָב איך מיך אויך פעראייניגט.

דער קאָלאָניע-סמאָטריטעל האָט זיך לאַנג געשפאַרט וועגען דעם. ער האַלט, אַז מען בעדאַרף זיי יאָ בעשטראָפען.

—ווארום עס איז אונמעגליך! מען דערוועגט זיך צו גנב'ע-נען ביי מיר אונטער דער נאָז. אָט וואו עס האַלט שוין!

אָבער דערנאָך האָט ער ענערגיש אויסגעשפּייט און אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד.

—געהען זיי צו אַלדע שוואַרציאָהר! דאָס איז דאָך טאַקי פון הונגער, פון הונגער אַלץ!

גנבה און גזלה זענען זעהר ענטוויקעלט אין דעמדאָזיגען קרייז.

אָבער הריגות מיט'ן צוועק צו בעגזל'ענען זענען דאָך עפּיס וועניגער, ווי אין אַנדערע קרייזען.

עטוואָס פריהער פאַר מיין קומען זענען דאָ פאָרגעקומען פיר רציחות.

איין קאָלאָניסט, וואָס זיין לויה האָב איך שוין בעשריבען—אַ גוטער פלייסיגער און „רוהיגער" יונג, האָט דער'הרג'עט פון אויפעריגקייט זיין „מיטוואוינערין", דערנאָך האָט ער זיך אַליין פער'סמ'ט.

אַ פּרוי פון פרייען שטאַנד האָט פער'סמ'ט איהר מאַן, אַ פויער פון די פערשיקטע, דערפאַר וואָס ער האָט נישט געוואָלט פאָהרען אויפ'ן מאַטעריק, וואוהין עס איז אַרויסגעפאָהרען איהר „ליבסטער" פון די פערשיקטע קאָלאָניסטען.

אַנ'אַנדער קאָלאָניסט האָט דער'הרג'עט זיין „מיטוואוינערין" און אַ נאַדזיראַטעל.

דער לעצטער מאָרד גיט זעהר אַ ריכטיג בילד פון די בע-ציהונגען צווישען די „מיטוואוינער" און „מיטוואוינערינס" אויף סאַכאַלין.

די „מיטוואוינערין" האָט זיך צוזאַמענגעפּאָרט מיט'ן נאַדזי-ראַטעל.

—איך וועל אַוועק און אַוועק!

—ניין, דו וועסט נישט אַוועק!—האָט זי איינגעהאַלטען דער „מיטוואוינער".

סוף-כל-סוף, איז דער נאַדזיראַטעל אַליין איינמאָל געקומען און צוגענומען ביים קאָלאָניסט זיין באַבע.

אָפען און פּשוט, אָהן אַ וואָרט צו ריידען.

גענומען און אַוועקגעפיהרט אין „פּאָסט"

—דו בעגעהסט זיך מיט איהר שלעכט.

האָט זיי דער קאָלאָניסט דעריאָגט אויפ'ן וועג, דער'הרג'עט

און נאָך שרעקליך חוזק-געמאַכט איבער זייערע טויטע קערפּער. ער האָט זיי בוכשטעבליך צובראָקט מיט׳ן מעסער.

„פּשוט מחיה-געווען די אייגענע נשמה״*).

צולעצט, דאָס פערטע פערברעכען, וואָס איז בעגאַנגען געוואָרען מיט׳ן צוועק צו בע׳גזל׳ענען שוין אין פאָסט גופא.

מען האָט דער׳הרג׳עט אַ גאַנץ פערמעגליכען שרייבער פון די קאַטאָרזשניקעס.

ער האָט געהאַט מזומן-געלד, און זיין „מיטוואוינערין״ האָט אפילו געבראַכט די באַנדיטען.

זי איז זיך נישט מודה, אָבער אַז איך האָב מיך צושמועסט מיט איהר אויג-אויף-אויג אין קאַרצער, וואו זי איז געזעסען, האָט זי געזאָגט, אַ פערגאַלטע:

—וואָס איז דאָ וואָס צו קוקען אויף זיי, אויף די שדים? ער איז דאָך נישט קיין געזעצליכער? איצט לעבט מען צוזאַמען, אָבער אַז ער וועט ענדיגען דעם טערמין, וועט ער אַוועק און דו וועסט איהם שוין אין אַנ׳אויג נישט זעהן! וואָס קאָן טהאָן אַ נאַש-בראַט אויף די עלטערע יאָהרען אָהן אַ גראָשען געלד?..

און, צוגעשוויגען, האָט זי מוסף-געווען:

—איך האָב נישט דער׳הרג׳עט, און אַז איך וואָלט אפילו יאָ דער׳הרג׳עט, וואָלט איך אויך קיין חרטה נישט געהאַט. יעדער דאַרף נאָר טראַכטען וועגען זיך!

אָט האָט איהר די סאַכאַלינישע „מדות״.

---

*) מיט דעם אונגליקליכען „העלד״ פון דעמדאָזיגען פערברעכען האָבען מיר זיך שוין געטראָפען אין דער „קייטען-טורמע״.

דער אָבּפֿאָהרי

די שיף איז גרייט צום אָבּפאָהרען.

איבּער דעם קאָרסאַקאָווסקען האַפען, וואָס איז פערלעגט מיט זעק מעהל, בעוועגט זיך אַ טרויעריגע פּראָפּעסיע.

אויף טראָג-ברעטלעך און אויף אַליין-געמאַכטע אומגעלומפּערטע שטולען טראָגט מען שווערע כירורגישע חולאים, וואָס ווערען געשיקט קיין אַלעקסאַנדראָווסק, וואו זיי וועלען אָפּערירט ווערען.

מענשען מיט אַנ׳אויסדרוק פון שווערע יסורים אויף די פנים׳ער... און עס שטעהט זיי נאָך פאָר אַ נסיעה איבּער דעם שטורמישען טאָטערשען ים-אויסגוס...

און אויך דאָ אין האַפען שפּיעלט זיך אָב אַ טראַגעדיע. אַ קאָמעדיע... אַ טראַגי-קאָמעדיע?..

אַגאַפּיע זאָלאָטיך פאָהרט-אַוועק פון סאַכאַלין אַהיים און זי זעגענט זיך איצט מיט איהר מיטוואוינער, מיט דעם פערשיקטען קאָלאָניסט פון דייטשען.

אַגאַפיע זאָלאָטיכס געשיכטע קאָן מען אינגאַנצען כאַראַקטעריזירען מיט די צוויי שורות׳לעך פון דיכטער:

ווייניג ווערטער, אָבּער צער אַ ים,

אַ ים, וואָס האָט גאָרנישט קיין גרונד.

„אַגאַפיע זאָלאָטיך״—דאָס איז איהר בראָדיאַגע-נאָמען, נישט דער אמת׳ער נאָמען. אויף סאַכאַלין איז זי געקומען פרייוויליג.

איהר געליבּטער איז פערשיקט געוואָרען אויף קאַטאָרגע פאַר מאַכען פאַלש געלד.

האָט זי זיך אָנגערופען בראָדיאַגע, זי זאָל קאָנען איהם נאָכפאָהרען.

מען האָט זי גע׳משפט אַלס בראָדיאַגע, וואָס געדענקט נישט איהר אָבשטאַמונג און אַוועקגעשיקט אויף סאַכאַלין. דאָ האָט אויף איהר בעוואַרט אַ נייע צרה.

דער, צוליב וועלכען זי איז אַוועק אויף קאַטאָרגע, איז געשטאָרבען.

האָט „אַגאַפּיע זאָלאָטיך” אויסגעזאָגט איהר אמת׳ן נאָמען און געבעטען, מען זאָל זי אומקעהרן צוריק אַהיים.

אָבער ביז וואַנען „עס זענען געגאַנגען די פּאַפּירען”, האָט מען דאָך עפּיס עסען אויך בעדאַרפט!

האָט אַגאַפּיע בעדאַרפט דערווייל לעבען מיט אַ קאָלאָניסט, ווערען אַ „מיטוואוינערין”.

ביסלעכווייז איז זי צוגעוועהנט געוואָרען צו איהר מיט-וואוינער, האָט איהם ליב בעקומען—אָבער פּ׳ צלונג איז געקומען אַ פּאַפּיר, מען זאָל „אַגאַפּיע זאָלאָטיך” אומקעהרן אַהיים.

—זיי מיר געזונד, קאַרלושע!—שלינגט אַגאַפּיע די טרעה-רען.—דערמאָהן מיך כאָטש נישט צום שלעכטען. צום גוטען, ווי-דער, איז אפשר נישטאָ פאַרוואָס.

—זענט געזונד, אַגאַשקע,—ענטפערט דער דייטש, נאָך גאָר אַ יונג בחור׳ל.

דאָס שיפעל שווימט-אָב פון ברעג. אין אַ האַלבער שעה אַרום קומט עס צוריק, און אין האַפען ווייזט זיך פון דאָסניי... „אַגאַפּיע זאָלאָטיך”.

—ווי? אַגאַפּיע זאָלאָטיך! וואָסער אַגאַפּיע זאָלאָטיך? נאָך פאַראַיאָהרען האָבען מיר אַוועקגעפיהרט אַנ׳אַגאַפּיע זאָלאָטיך! מיר געדענקען אויסגעצייכענט! צוליב איהר האָט מען אַ לאַנגע צייט געמוזט קאָרעספּאָנדירען. באַלד ווי מיר זענען נאָר געקומען קיין אָדעס, האָט אַגאַפּיע זאָלאָטיך נישט געוואַרט ביז וואַנען עס וועט קומען צו איהר די פּאָליציי און איז אַנטלאָפען פון דער שיף.

לאָזט זיך אויס, אַז אַגאַפּיע זאָלאָטיך האָט נישט געוואָלט אַוועקפאָהרען פון דעם מענשען, וואָס זי האָט ליב בעקומען, האָט זי זיך געביטען מיט די נעמען, און אונטער איהר נאָמען איז אַוועקגעפאָהרען אַ פרוי פון דער קאַטאָרגע און לעבט איצט אַ טאָג אין רוסלאַנד*).

---

*) אָט האָט איהר אַ ראיה, אַז מען קאָן זיך בייטען מיט די נעמען אפילו איצט, נישט־געקוקט אויף די פאָטאָגראַפישע בילדער.

ניצט וויל מען אַגאַפּיע זאָלאָטיך בשום אופן נישט אַרויפ־נעהמען אויף דער שיף.

—אָבער דאָס איז דאָך די אמת'ע אַגאַפּיע זאָלאָטיך! אַלע קאָנען זי דאָ! יענץ איז געווען אַ טעות!—זאָגט די טורמע־אַדמיניסטראַציע.

—וואָס געהט עס אונז אָן! אַנ'עסק פאַר אונז—צוויי מאָל אומקעהרן איין-און-דיזעלבע אַגאַפּיע זאָלאָטיך!

האָט מען אַגאַפּיע'ן צוריקגעשיקט אויפ'ן ברעג.

—נו, קאַרלושע, שוין, אפּנים, בעשערט אונז נישט צו שיי־דען זיך,—זאָגט אַגאַפּיע,—קום אַהיים.

—צוליב וואָס זאָל איך מיט אייך געהן, אַגאַשקע?—בע־דאַכט זיך דער דייטש.—איך וועל מיר בעסער נעהמען אַנ'אַנדער באַבע, אַגאַשקע!

בשעת די הכנות צו איהר אָבפאָהר, האָט זיך דער דייטש אויסגעקוקט אַנ'אַנדערע, מיט וועלכער ער האָט זיך צוזאַמענגע־רעדט, אָבגעמאַכט.

אַגאַפּיע שאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

—אַ כלב ביזטו, קאַרלושע, אַ כלב געווען און אַ כלב וועסטו בלייבען. טפו!

—אַגאַפּיע! אַגאַפּיע! וואוהין געהסטו? שטעה!—שרייט עמיץ פון דער „אינטעליגענץ".—זעץ זיך אין שיפעל! איך וועל בע־טען דעם קאַפּיטאַן, וועט ער דיך אפשר מיטנעהמען.

אַגאַפּיע קוקט זיך אום אַ ווײַלע.

—אָבער געהט איהר אַלע צום שוואַרציאָהר, צו אַלדע רוחות געהט!—רעדט זי מיט גאַל, מיט שוים אויף די ליפּען און געהט-אַוועק ווייטער.

—וואוהין?

—דער רוח ווייס זי, וואוהין!—ווי מען דריקט זיך אויס ביי אַזאַ געלעגענהייט אויף סאַכאַלין.

און נאָכאַמאָל—אַ דריט מאָל איז שוין צוקלאַפּט דאָס לעבען...

צייט, פונדעסטוועגען, צו געהן אויף דער שיף.

—נו, אַלץ איז שוין פאַרטיג!—זאָגט... דער פערסישער פרינץ.

אַג׳זמת׳ער פּרינץ, וואָס די בריף פון דערהיים ווערען אַדרעסירט נישט אַנדערש ווי „זיין האָהייט״. ער איז פער׳משפּט געוואָרען צוזאַמען מיט׳ן ברודער פאַר׳ן דער׳הרג׳ענען אַ דריטען ברודער.

ער האָט געענדיגט דעם קאַטאָרגע-טערמין און איצט איז ער אַ מין נאַדזיראַטעל איבער די פערשיקטע.

אין האַפען איז ער אַ גאַנצער בעל-הבית, פיהרט זיך זעהר שטרענג און רעדט מיט אַ טאָן פון אַ מענשען, וואָס איז געוועהנט צו בעפעלען.

די לעצטע באַרזשע, וואָס נעהמט-צו די שיריים פונ׳ם פּראַכט, איז שוין גרייט אָבצוגעהן פונ׳ם דאַמפער.

—מען זאָגט, אַז די נאַדזיראַטעלעס בעליידיגען נישט!—שרייט פון פּאָרדעק איינער פון אונזערע אַרעסטאַנטען—פון די, וואָס מיר פיהרען.

—וואו, ווען בעליידיגען!—ענטפערט בעריהמעריש אַנ׳-אַלטער „היגער״ קאַטאָרזשניק.

די באַרזשע שווימט-אָב.

עס קלינגען די אַנקער-קייטען. פון בריקעל הערט זיך דאָס רוישען פון טעלעגראַף. די קאָמאַנדע שרייט:

—רעכטס דעם רודער!

—רעכטס דעם רודער!—ענטפערט דער רודערער ווי אַנ׳עכאָ.

—אַזוי האַלטען!

—אַזוי האַלטען!

„יאַראָסלאַוול״ גיט דריי געזעגען-פייפען און שווימט לאַנגזאַם אָב פון ברעג.

אַדיע, קאָרסאַקאָווסק, אַזאַ ציכטיגער, אַזאַ פרעהליכער, וואָס איז פון ערשטען קוק „נישט עהנליך צו אַ קאַטאָרגע״ און וואָס האָט אָבער אין זיך אַזויפיל ליידען און שמוץ.

„יאַראָסלאַוול״ נעהמט געהן שנעלער.

די ברעגען פערזינקען אין אַ נעבעלדיגער ווייטקייט.

און פאָראויס איז די „עכטע קאַטאָרגע״, אַלעקסאַנדראָווסק, וואו עס געפינען זיך די מעהר שווערע און לאַנג-טערמיניגע

פערברעכער—ריקאָווסק, אָנאָר, טייגעס, טונדרעס, שאַכטעס...
—קאָרסאַקאָווסק איז זאָך אַ גאָרנישט! אַ גן-עדן!—זאָגט איינער פון די סאַכאַלינישע בעאַמטע, וואָס פאָהרט מיט אונז צוזאַמען.—קאָרסאַקאָווסק איז אויך אַ קאַטאָרגע? דאָס איז אויך סאַכאַלין?

אַלץ, וואָס איך האָב אייך דערצעהלט, איז בלויז אַ הקדמה צו דער „עכטער קאַטאָרגע.

די עכטע קאַטאָרגע.

מיר מיט אייך געפינען זיך אויפ'ן דאַמפער „יאַראָסלאַוול" ביים האַפען פון אַלעקסאַנדראָווסקען פאָסט, דעם אַדמיניסטראַטיווען הויפט-צענטער פון דער אינזעל, וואו עס געפינט זיך די סאַמע גרעסטע טורמע, וואו עס איז קאָנצענטרירט „דער קאָפּ פון דער קאַטאָרגע", ד. ה. די מעהר שווערע און לאַנגטערמיניגע פערברעכער.

צוויי מאָל שטעלט זיך דאָ צו דער דאַמפער „יאַראָסלאַוול" „מיט אַ שפּע פון זינד און פערברעכען". דאָ ווערט דידאָזיגע „שפּע" „אויסגעלאָדעוועט", דאָ ווערען אויך די אַלע ניי-געקומענע אַרעסטאַנטען פונאַנדערגעסאָרטירט און פונאַנדערגעשיקט איבער די פערשידענע קרייזען.

דער האָרן מאַכט גוואַלדען, פּונקט ווי מען וואָלט בעפאַ-לען דעם דאַמפער: די פעראָרדנונגען אויפ'ן ברעג זאָלען גיכער געמאַכט ווערען.

קאַלט, עס בלאָזט אַ פּוילער ווינד און הויבט-אויף די כוואַליעס.

די כוואַליעס וויגען די באַרזשעס, וואָס דרעהען זיך אַרום דאַמפער. דידאָזיגע באַרזשעס שלעפּט אַ קליינטשיק סאָפּענדיג

ראמפשיפעל. וואָס געהערט צו דער טורמע-אַדמיניסטראַציע.

אויפ׳ן האַרצען איז אומעטיג, פאַר די אויגען ליעגט אַ מרה-שחורה׳דיגער ליימיגער ברעג. וואו-נישט-וואו ליגט שניי אויף די בערג, וואָס זענען בעדעקט מיט שטעכיגער טייגע.

—דעררדאָזיגער שניי איז ערשט נעכטען געפאַלען,—דער-קלערט מיר עמיץ פון די בעאַמטע, וואָס איז אַרויף אויף דער שיף נעהמען די אַרעסטאַנטען.—שוין גאָר כמעט צוגאַנגען, אָבער די זאַווערוכע האָט זיך אָנגעטראָגען פון דאָסניי.

היינט איז אַזוי ווי ווארימער. מאָרגען וועלען זיך ווידער דרעהען אין לופטען ווייסע פליגען, נעבלען, פוילע ווינדען. און אַזוי ביז אָנהויב יוני. דאָ ווערט עס אָנגערופען „פריהלינג״.

רעכטס שמייסען און שוימען די וואַלען אַרום די דריי ברידער—דריי פעלזען, וואָס הויבען זיך איבער׳ן וואַסער אין איין שורה. פון ים שטאַרצט-אַרויס דער ריזיגער טונקעלער ים-באַרג זשאָנקווער מיט אַ לייכטטורם אינמיטען. אין דעם טונקעלען באַרג זעהט-אויס, ווי אַ לאָך פון אַ קויל, דער שוואַרצער אַריינ-גאַנג פון טונעל. איין גאָט ווייס, צו וואָס און פאַר וועמען מען האָט דאָ נויטיג בעדאַרפט האָבען דעמדאָזיגען טונעל, צו וואָס מען האָט בעדאַרפט דורכעקבערן אַזאַ מין ריזיגען באַרג.

—צו וואָס האָט מען בעדאַרפט דעם טונעל?

—צו פעראייניגען דעם פּאָסט אַלעקסאַנדראָווסק מיט דוע.

—נו, וואָס, פאָהרט עמיץ דורך דעמדאָזיגען טונעל?

—ניין, מען פאָהרט דורך אַנ׳אַנדער וועג, דאָרט, דורך די בערג. אָבער אַז מען וויל עפּיס פיהרען—פיהרט מען אויף באַר-זשעס, אויף דאַמפשיפלעך. און דורכ׳ן טונעל קאָן מען סתם נישט פאָהרען: ער איז אינגאַנצען געדרעהט.

דעם טונעל האָט מען געאַרבייט אונטער דער אָנפיהרונג פון איינעם [illegible] הער, וואָס האָט, אפנים, קיינמאָל אין די אויגען נישט געזעהן קיין טונעל. אויף סאַכאַלין איז אַלץ אַזוי: דאָרט זענען נאָך איצט אויך גאַנצע בעלי-הבתים איבער די אַרעסטאַנ-טען—בערג-אינזשענערן און מיט די בערג-אַרבייטען פיהרען-אָן טורמע-סמאָטר[illegible]לעס; מיט די פיש-אונטערנעהמונגען בעשע-

פטיגען זין מענשען, וואָס האָבען זיך קיינמאָל מיט דעם נישט בעשעפטיגט; דאָס איינאָרדנען די קאָלאָניסטען גיט מען אָב פעראָרימטע גוטסבעזיצער, וועלכע האָבען אויף זייער לעבען זיך בלויז אויסגעצייכענט דערמיט, וואָס זיי האָבען אפילו די אייגענע בעל-הבית׳ישקייט צו׳פטר׳ט. מיט אַ קלייגער אויסנאַהם איז סאַכאַלין אין פולען זין פון וואָרט אַ מין עיר-מקלט פון פערשידענע שלימזל׳ס, מענשען, וואָס זענען צו קיין זאַך נישט פעהיג, וואָס זענען אַרויסגעשטויסען געוואָרען פון לעבען. דער מענש, וואָס האָט משער-געווען, אַז ער קאָן בויען טונעלען, האָט, אויפ׳ן סאַכאַלינישען שטייגער, גאָרנישט געקאָנט די זאַך, צו וועלכער ער האָט זיך גענומען. ווי אַלעמאָל, האָט מען דעם טו-נעל גענומען דורכפיהרען דורך צוויי זייטען מיט אַמאָל און דער חשבון איז געווען אַזאַ, אַזביידע פאַרטיעס אַרבייטער זאָלען זיך צוזאַמענטרעפען. אָבער די מענשען האָבען זיך אַלץ מעהר און מעהר איינגעגראָבען אין באַרג, און טרעפען האָבען זיי זין נישט געטראָפען. געווען קלאָר, אַז די אַרבייטער-פאַרטיעס זענען זיך פונאַנדערגעגאַנגען אין בעזונדערע וועגען. צום גליק, האָט זיך צווישען די קאַטאָרזשניקעס געפונען אַ מענש, וואָס איז בע-קאַנט געווען מיט אַזאַ מין אַרבייט; דאָס איז געווען דער סאַ-פיאָר ל., וועמעס נאָמען עס האָט אַמאָל פערקלונגען גאַנץ רו-סלאַנד און איז נאָך איצט אויך נישט פערגעסען געוואָרען. די אַרבייטער האָט מען אָבגעגעבען אונטער זיין השגחה. דורך אונ-געהויערע אָנשטרענגונגען און פראַצע איז די אַרבייטער געלונגען צו פעררריכטען דעם טעות. מען האָט דורכגעבויערט אַ קאָרידאָר אין זייט און פעראייניגט די צוויי האַלבע טונעלען, וואָס זענען זיך פונאַנדערגעגאַנגען אין פערשידענע זייטען.

מיר וועלען זיך אָבער אומקעהרען צו דער „אויסלאָדונג״.

די אַרעסטאַנטען פון דער ערשטער אָבטיילונג האָט מען אַרויסגעפיהרט אויפ׳ן פאָרדעק. זיי קוקען זיך צו צו די מרה-שחורה׳דיגע ברעגען.

סאַכאַלין מאַכט אויף זיי, אפנים, דעם ערשטען שווערען איינדרוק. זיי זעהען-אויס צומישט, צורודערט

מען רופט זיי אויס לויט די פאַמיליעס

—נו, איצט זעצט זיך, עולם!—קאָמאַנדעוועט אַנ׳אָפּ־ציר.—
דאָס הייסט „זעצט זיך אויף דער באַרזשע“.

די אַרעסטאַנטען האָבען אַלע מיט אַמאָל פערבויגט די קניה
און זיך אַנידערגעזעצט אויפ׳ן פּאָרדעק.

אַ געלעכטער און אַ חרפּה.

אַזוי ווייט קאָן מען פערווילדעוועט ווערען און זיך פער-
לירען.

די קאַטאָרזשניקעס לאָזען זיך פון דער שיף אויף דער
באַרזשע איינע נאָך די אַנדערע מיט זעקלעך אויפ׳ן פּלייצע. די
באַרזשע וויגט זיך, די אַרעסטאַנטען וויגען זיך אויך; די, וואָס
זענען שוואַך געוואָרען אויף די פיס, מחמת זיי האָבען זיך שוין
לאַנג נישט בעוועגט, קאָנען נישט שטעהן און פאַלען איינער
אויפ׳ן צווייטען. איין באַרזשע איז שוין אָנגעלאָדען, מען לאָדט-
אָן אַ צווייטע. און דאָס דאַמפּשיפעלע בלאָזט זיך און סאָפּעט און
שלעפּט די וויגענדיגע און טרויסלענדיגע באַרזשעס צום האַפען,
וואָס איז ווייט אין ים אַרויסגערוקט. און צו דער שיף לויפט
שוין איבער די כוואַליעס אַ צווייט דאַמפשיפעלע און וואַקעלט
זיך פון איין זייט אויף דער צווייטער. די אויסלאָדונג געהט-צו
שנעל און עס קומט-אָן דער סאַמע שווערסטער מאָמענט. פון
לאַזאַרעט בעוועגט זיך אַ מרה-שחורה׳דיגע פּראָצעסיע. אויף צו-
נויפגעקלאַפּטע משונה׳דיגע שטולען און נישט בעקוועמע טראָג-
בעטלעך טראָגט מען אַרויס די קראַנקע. דאָקטוירים מיט פער-
זאָרגטע פּנים׳ער דרעהען זיך אַרום דערדאָזיגער פּראָצעסיע. אויף
זייערע פּנים׳ער איז קענטיג עפּיס אַ פּאָרוואורף.

און דאָס זענען טראָג-מיטלען פאַר חולאים!

גאָט אין הימעל, וואָס פאַר אַנ׳אויסגעמוטשעטע, וואָס פאַר
אַ פיינליכע פּנים׳ער ביי די קראַנקע! איינס פון זיי קוקט איצט
אויך אויף מיר. דער קאָפּ אַרומגעבונדען. דאָס געזיכט פער-
שאַרפט, ווי ביי אַ מת, מיט אַ פערגליווערטען אויסדרוק פון יסורים
און פּיין. אַ וועקסען פּנים. די אויגען איינגעפאַלען, אין וועלכע
דאָס לעבען לייכט קוים-קוים אַרויס, פּונקט ווי אַ גוסס פייערל

פון אַנ׳אויסגעברענטען ליכטעל. פון זיינע ליפען, בלאַסע און די-
נע, רייסט זיך אַרויס אַ קרעכץ קוים צום הערען, עפּיס אַ מין
יאָמער-קרעכץ.

דאָס זענען על-פּי־רוב כירורגישע חולאים פון קאָרסאַקאָוו-
סקען לאַזאַרעט, וואָס זענען איבערגעשיקט געוואָרען אַהער, ווייל
אין קאָרסאַקאָווסק איז נישטאָ קיין אָפּעראַציאָנס-צימער. עטליכע
מאָנאַטען צייט וואַרטען זיי שוין אויף דער אָפּעראַציע, וואָס על־
פּי-רוב בעדאַרף זי געמאַכט ווערען וואָס פריהער. אָבער די צייט
איז אַוועק און מען בעדאַרף וואַרטען ביז עס וועט געעפענט
ווערען די נאַוויגאַציע. וואָסער גוטער מענש וועט אויפהויבען די
פראַגע וועגען דער נויטווענדיגקייט—דער שרעקליכער נויטווענ-
דיגקייט, דער הימעלשרייענדיגער נויטווענדיגקייט—צו מאַכען ביים
קאָרסאַקאָווסקען לאַזאַרעט אַנ׳אייגענעם אָפּעראַציאָנס-זאַל! ווען
דוועט מען זיך שוין פעראינטערעסירען דערמיט, אַז די קראַנקע,
וועלכע נויטיגען זיך אין שווערע אָפּעראַציעס, זאָלען נישט בע-
אַרפען חדשים׳ווייז וואַרטען אויף דער שיף און דערווייל זיך
מוטשען? פון וויפיל אומזיסטע יסורים און ליידען וועלען דע-
מאָלט געראַטעוועט ווערען די אומגליקליכע קראנקע, וויפיל לע־
בענס וועלען פערהיט ווערען!

איבער דעם געדרעהטען, כמעט משופּע׳דיגען טראַפּ טראָגט
מען זיי אַראָב אויף דער וויגענדיגער באַרזשע; מען טראָגט זיי
פּאַוואָליע, אונטער דער השגחה פון דאָקטוירים, אָבער די קראַנ-
קע האָבען דאָך גרויסע יסורים.

די אויסלאָדונג איז געענדיגט. דאָס קליינינטשקע טורמע-
דאַמפּערל ברענגט אונז אין האַפען אַריין.

עס פיהלט זיך, אַז איהר דערנעהנט זיך צום אַדמיניסטראַ-
טיוועו צענטער. דער אַלעקסאַנדראָווסקער האַפען איז זעהר גוט
איינגעאָרדענט. פאַרהאַן אַ סיגנאַלען-טורם. פאַרהאַן אַ שען הייזע־
לע, מיט אַ קאַנצעלאַריע און אַ קאָמאַנדע אויף אויפצונעהמען די
ה״ה טשינאָווניקעס, וואָס וואַרטען אויפ׳ן דאַמפּערל. מיס אַ גע־
וויסער צייט צוריק איז דערדאָזיגער האַפען צוהאַקט געוואָרען
אויף שטיקלעך, אָבער דאָ איז ווידער געקומען צוהילף דער

אמת׳ער רעטער פון סאַכאַלין, דער רעטער אין טעכנישע ענינים — דער געוועזענער קאַטאָרזשניק, ה׳ ל. ער האָט שוין איבערגעבויט דעם האַפען „ווי געהעריג”. אויף סאַכאַלין איז שוין שטענדיג אַזוי: לכתחילה מאַכט מען ווי־עס־איז און דערנאָך ערשט ווי געהעריג. און פאַרוואָס זאָל מען טאַקי נישט מאַכען קיין פּראָבעס גלאַט אין דער וועלט אַריין: אַרבייטער-הענד זענען דאָ גענוג און דערצו אומזיסטע. מיט דעם הילצערנעם מאָל זענען מיר גע־גאַנגען צום ברעג.

אויפ׳ן מאָל ברענט די אַרבייט. די קאַטאָרזשניקעס פון דער „פּרייער טורמע” שלעפּען זעק, קאַסטענס. נאָך פריהער פון אונז איז געקומען אַ שיף, וואָס האָט געבראַכט סחורות פון וולאַדי־וואָסטאָק. די פּראַכט-אָבנעהמער זיצען אויף זייערע קעסטלעך און גיבען שטאַרק אַכטונג.

—מען זאָל נישט צו׳לקח׳ענען עפּיס

די בעטלערישע טורמע שלעפּט, וואָס זי קאָן.

-נאַדזיראַטעל, נאַדזיראַטעל!—הערט זיך אַ קוויטשיג גע־שריי, פּונקט ווי מען וואָלט אָנגעכאַפּט אַ מענש מיט אַ מעסער ביים האַלז.—נאַדזיראַטעל! וואָס גיסטו נישט אַכטונג, זעה, וואו־הין שלעפּט ער דעם זאַק, גע׳הרג׳עט זאָל ער ווערען! וואָס ביזטו מיר פאַר אַ נאַדזיראַטעל, אַז מען גנב׳עט דיר אונטער דער נאָז! איך וועל זיך קלאָגען דעם סמאָטריטעל!

—וואוהין שלעפּסטו דעם זאַק, דו אַזוינער און אַזוינער?

—דער רוח ווייס איהם! איך האָב גאָרנישט געוואוסט, אַז דאָס איז זיינער. איך האָב געמיינט, אַז מען בעדאַרף איהם אי־בערטראָגען אַהין. נאַ דיר דעם זאַק און ווער אַליין גע׳הרג׳עט! האָט זיך צושריען די חיה. אַ מפּלה אויף דיין קאָפּ!

—גנבים!

—לעג-אַוועק דעם זאַק לעג-אַוועק! לעג אַוועק דעם זאַק, זאַגט מען דיר!—הערט זיך אַ געשריי אין אַנ׳אַנדער זייט.

אין דערדאָזיגער בהלה בעוועגט זיך לאַנגזאַם עפּיס אַ מאָדנער פאַרשוין, פּונקט ווי ער וואָלט קיינעם נישט בעמערקט. דער מאַנטעל פון גרויען אַרעסטאַנטישען לייוועַנד כאַפּט

ביז די פיאַטעס, עהנליך צו אַ גלח׳ישען אויבערציהער. די לאַנגע העל-בלאָנדע האָהר זענען צובלאָזען פון ווינד. די גרוי-בלויע קלאָרע אויגען זענען פערגלאָצט צום הימעל. אויפ׳ן פנים איז פערגליווערט אַנ׳אויסדרוק פון פרומען עקסטאַז. פונקט ווי ער וואָלט געזעהן גאָט אין די ווייטע הימלען. אין איין האַנד האַלט ער אַ הערבע-צווייגעל, די צווייטע איז אויסגעצויגען ווי צום בענשען עמיצען. ער האָט זיך אינגאַנצען אַוועקגעטראָגען פון דאַנען מיט דער נשמה, הערט נישט און זעהט נישט, וואָס עס קומט-פאָר אַרום איהם, פונקט ווי ער וואָלט זיך געפינען אין אַ מדבר, וואו ער וואָלט קיינעם נישט געזעהן. מען שטורכעט איהם און ער בעמערקט עס נישט.

—או-ו-ו אין דער ערד אַריין געה! נעבֿאַי וואָלסטו שוין אמאָל אַוועקגעשטאָרבען!

דאָס איז דער אומגליקליכער גייסטיג-קראַנקער קאַזאַנצעוו. ער ליידט אויף אַ רעליגיעזער מאַניע. סיי זומער, סיי ווינטער געהט ער אַרום אַזוי, דעם קאָפּ נישט בעדעקט, אין אַ לאַנגען בגד, עהנליך צו אַ גלח׳ישען אויבערציהער, מיט אַ הויך אויפגע-הויבענער בענשענדיגער האַנד. זיינע אָרימע קרובים, וואָס זענען געקומען נאָך איהם קיין סאַכאַלין, האָבען פון אָט דעם „קדוש׳ל״ זיך געמאַכט אַ שטיקעלע פרנסה. מען געהט הינטער איהם און מען בעט אַ נדבה פאַר אַ „געטליכען מאַן״. אין זיין פנים, אין זיין פיגור, אין דער אויפגעהויבענער האַנד צום בענשען, אין זיין פייערליכען און געמאָסטענעם גאַנג, פונקט ווי ער וואָלט געגאַנגען צו עפּיס זעהר אַ הויכען און וויכטיגען ציל, איז פאַר-האַן עפּיס ריהרענדיגעס און, אויב איהר ווילט, אפילו מאַיעסטע-טישעס. דער קאָנטראַסט צווישען דעמדאָזיגען מענשען, וואָס איז אַוועק מיט דער נשמה ווייט פון דערדאָזיגער וועלט, און דער בהלה אַרום פון אומגליקליכע און אָרימע—דער קאָנטראַסט איז זעהר אַ גרויסער.

ביים עק מאָל האָט זיך געהערט דאָס נמאוס׳דיגע קלינגען פון קייטען. דאָ אַרבייטען אַרעסטאַנטען אין קייטען אונטער אַ בעוואָפּענטער וואַך.

—שפיליע-אָב די הויזען !- שרייט אַ סאָלדאַט צו אַ הויכען בערדיגען פויער מיט אַ מרה-שחורה׳דיגען פנים.—די הויזען שפי-ליע-אָב, זאָגט מען דיר!

—בינד אַליין אָב, אויב דו ווילסט,—ענטפערט יענער רוהיג און גלייכגילטיג.—ע, דו, שלאָג זיך נישט!—שרייט ער, בשעת דער סאָלדאַט גיט איהם אַ שטורך מיט׳ן ביקס.—וואָס שלאָגסטו זיך, כאָליערע דו? מען קאָן דיר אויך צוהאַקען די זייטען, אויב דו ווילסט!

—מען בעדאַרף אייך דאָ אַלעמען אויס׳הרג׳ענען, אַלעמען, זויפיל איהר זענט דאָ, אין דר׳ערד זאָלט איהר אַלע גֵעהן! איהר קענט נאָר פרעסען קאַזיאָנע ברויט, אויסגעקוילעט זאָלט איהר ווערען, פערשאָלטענע!—זידעלט זיך דער סאָלדאַט, רויט פון כעס און נעהמט זיך פונאַנדערבינדען דעם קאַטזָרושניק די אונטערשטע מלבושים.

—אָט אַזוי איז בעסער, וואָלסטו פריהער בעדאַרפט אַזוי,—רעדט זיך אַלץ רוהיג דער קאַטאָרזשניק.

דערדאָזיגער טאָן, אַ רוהיגער און אַ גלייכגילטיגער, ברענגט בעזונדערס אַרויס פון די כלים דעם סאָלדאַט. דערדאָזיגער טאָן פייניגט איהם, העצעט איהם און רעגט איהם אויף.

—שווייג בעסער! שווייג, כל-זמן איך האָב נישט צוגעלעגט אַ האַנד.

—פאַרהאַן געגוג אַזוינע, וואָס קאָנען זיך שלאָגען.

—שווייג!—שרייט שוין דער סאָלדאַט, רויט ווי צונטער פון גרימצאָרן און אָנשטרענגונג: מיט איין האַנד שפּיליעט ער איהם אָב די הויזען, אין דער צווייטער האַנד מוז ער האַלטען דעם ביקס.—שווייג!

—דו שלאָג זיך נישט!—שרייט ווידער דער קאַטאָרזשניק, וואָס האָט ווידעראַמאָל בעקומען אַ שטורך אין זייט אַריין מיט׳ן ביקס.

אַ וואַגאָנדעל, וואָס איז שטאַרק געשטויסען געוואָרען פון בערגעל, לויפט אויפ׳ן מאָל מיט גערויש און קלאַפּעריי. אין וואַ-גאָנדעל זיצען אַרעסטאַנטען אין קייטען. הינטער׳ן וואַגאָנדעל

ליפט אַ וואַך-סאָלדאַט מיט אַלע כחות, אין איין הזג האַלט ער צו די פּאַלצן פון שינעל, מיט דער צווייטער דריקט ער צו דעם ביקס צום אַקסעל.

—פּאַוואָליניע, שדים!

—ניש׳קשה, וועסט זיך דורכלויפען.

ביים צופאָהר צום מאָל שטעהען פוהרלעך, וועגלעך מיט קאַטאָרזשניקעס-קוטשערס אויף די קאָזלעס. אויפ׳ן גאַנצען אַלע-קסאַנדראָווסקען פּאָסט איז פאַרהאַן בלויז איין פוהרמאַן פון די קאָלאָניסטען און אויך יענער בעשעפטיגט זיך נישט שטענדיג דערמיט—עס לוינט זיך נישט. צי געשעפטליך, צי נישט גע-שעפטליך—אַלע פאָהרען שטענדיג אויף קאַזיאָנע פוהרען. דערפאַר ליידען דאָ געװנוג די פערד. אָט ווער עס האָט דאָ די אמת׳ע קאַטאָרגע-אַרבייט. אַ גאַנצען טאָג הערסטו נאָר כסדר איבער דער הויפּט-גאַס פון אַלעקסאַנדראָווסק, ווי עס קלינגען גלעקעלעך און ווי עס יאָגען זיך ווילד די טראָיקעס „מיט די ה״ה בעאַמטע״.

אָט,—קלערסטו זיך,—מוז דאָ קאָכען די אַרבייט אויף דער-דאָזיגער אינזעל.״

אויב מען זאָל פרעגען די פערד, וואָלטען זיי געענטפערט, אַז די ה״ה בעאַמטע זענען זעהר טעטיגע מענשען.

נאָר וואָס איז דאָס פאַר אַ משונה׳דיגע גרופּע, וואָס האָט זיך אויסגעזעצט ביי די ווענד פון אַ קאַזיאָנעם שטאַל, פּונקט ווי אַ גרופּע קאָלאָניסטען. אַלטע לייט, יונגע פרויען, קינדער; זיי זי-צען אויף קאַסטענס, אויף געפּעק, מיט קישענס אין די הענד, מיט צלמים, מיט דעם גאַנצען אָרימען נעבעכדיגען האָב-און-גוטס. דאָס זענען די, וואָס האָבען געענדיגט דעם קאַטאָרגע-טערמין, געענדיגט דעם קאָלאָניסטען-טערמין, זענען אַריין אין „פּויערים-שטאַנד״ און בעקומען דאָס רעכט אַרויסצופאָהרען „אויפ׳ן מאַטע-ריק״: דער אינטימסטער חלום פון יעדען נישט-פרייען (און פרייען) איינוואוינער אויף סאַכאַלין. פערקויפט אָדער אַזוי פּשוט אַוועק-געוואָרפען די הייזלעך. האָבען זיי זיך צונויפגעצויגען אַהער פון די נאָהנטסטע און ווייטסטע ישובים. דער געווינשטער, דער לאַנג-בעגעהרטער טאָג איז געקומען, דער טאָג, וואָס פלעגט כסדר

קומען פאַר די אויגען סײַ אין שלאָף און סײַ אויפ׳ן וואָהר. דער ווינד פייפט, אין קופּטען דרעהען זיך ווייסע פליגען, און זיי זיצען דאָ, ציטריגע, בלוי פון קעלט, און ווייסען נישט, ווען זיי וועלען זיך קאָנען זעצען אויף דער שיף. און זעצען וועט מען זיך ערשט קאָנען אין אַ טאָג אַרום, נישט פריהער. קיינער האָט זיך דאָ נישט מטריח-געווען אָנצוזאָגען זיי פריהער וועגען דעם, קיינער האָט זיך נישט מטריח-געווען און נישט אָנגעזאָגט זיי, ווען זיי בעדאַרפען קומען. און זיי וועלען דאָ פריהרען אין ווינד און פראָסט, שלעכט אָנגעטהאָן, מיט קליינינשקע עופ׳עלעך אויף די הענד, אין שרעק און אַנגסט, טאָמער וועלען זיי, חלילה, דורכלאָזען דאָס „זעצען זיך" און פערבלייבען דאָ, אויף דער פערשאָלטענער אינזעל.

—ליעבהאַרציגער, לאָז מיך אַריין מיט׳ן קינד,—בעט זיך אַ באַבע.—איך בעדאַרף נאָר אָנזויגען דאָס קינד. זעהסט דאָך: אַ פּיצעל קינד, אַנ׳עופ׳עלע. עס וועט דערפראָהרען, אַ הונגעריגס.

—קאַלט, ליעבהאַרציגער, קאָן מען דען אָנזויגען אַ קינד אין אַזאַ פראָסט?

אָט דאָס איז דער „געווינשטער טאָג". לאָמיר צוגעהן צו דערדאָזיגער האַלבפערפראָהרענער גרופּע.

—איהר זיצט דאָ שוין לאַנג?

—פון נעכטען-אָן. נאָך פון נעכט-אָן, אַז מיר וואַרטען אויף דער שיף. מיר וועלען דערפראָהרען, אָבער מען קאָן נישט אָב-טרעטען פון די זאַכען: מען וועט באַלד צו׳לקח׳ענען.

—און וואוהין פאָהרט איהר איצט, אויפ׳ן מאַטעריק?

—יאָ, אויפ׳ן מאַטעריק, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע...

—נו, וואָס וועט איהר דאָרטען טהאָן, אויפ׳ן מאַטעריק?

—נו, ווי גאָט וועט שוין געבען. וואָס וולאַדיסטאָק (וולאַ-דיוואָסטאָק) וועט ווייזען.

—אָבער אויפ׳ן מאַטעריק, ווי איהר מיינט, אין וולאַדיוואָ-סטאָק, איז דאָך פאַר די דאָרטיגע גופא נישטאָ וואָס צו טהאָן?

—פונדעסטוועגען קומט ביי אונז אויס, אַז דאָרטען וועט זיין בעסער. אַבי נישט סאַכאַלין... ווי גאָט וועט געבען.

—נו, און געלד אויפ׳ן וועג האָסטו?

—איך האָב דריי רובל.

—אָבער דער בילעט אַליין קאָסט דאָך טייערער פון דריי רובל.

—אפשר וועט דער קאַפּיטאַן רחמנות-האָבען און וועט לאָזען וועלוועלער.

—אָבער דער קאַפּיטאַן קאָן דאָך נישט. דער קאַפּיטאַן האָט אַ טאַריף.

—איז וואָס, זאָלען מיר דאָ דערשטיקט ווערען? אויף דער-דאָזיגער פערשאָלטענער אינזעל דערשטיקט ווערען?

—האָט רחמנות, שענקט אויף אַ בילעט,—הערט זיך דאָ און דאָרט.

בעטלער בעטלען ביי בעטלער.

אין דער זייט, אָבגעשיידט פון אַלעמען, זיצט אַ זקן אויף אַ קליינינקער זעקעלע און וויינט, כּליפּעט ווי אַ קליין קינד און די טרעהרען קייקלען זיך איבער זיין בלוי-געוואָרענעם מזרח׳י-שען פּנים.

—וואָס וויינסטו, אַלטער?

—געלד, פּאָטערל. נישטאָ קיין געלד מיט וואָס אַהיים צו-פאָהרען.

דרייאונצוואַנציג יאָהר האָט ער געוואַרט אויף דעמדאָזיגען טאָג. דרייאונצוואַנציג לאַנגע יאָהר. דרייאונצוואַנציג יאָהר סאַכאַלינישע קאַטאָרגע.

זיין פאַמיליע איז אַקאָפּ-גודאָוויטש. מיט אַ יאָהר פינפאונ-צוואַנציג צוריק האָט אָט דער אומגליקליכער קליינטשקער אַל-טער, וואָס וויינט איצט, ווי אַ קינד, נאָר דעמאָלט, מסתמא, אַ בראַווער בערג-יונג, געהאָלפען אַרויס׳גנב׳ענען עפּיס אַ מיידעל, דערביי האָט ער געשאָסען אין אַ נאָכיאָגער און, מסתמא, גוט גע-שאָסען. דערנאָך איז ער, נאַטירליך, געקומען קיין סאַכאַלין. דריי-אונצוואַנציג יאָהר האָט ער געטרוימט וועגען דעמדאָזיגען טאָג און געשפּאָרט אַ קאָפּיקע צו אַ קאָפּיקע אויף אַוועקצופאָהרען. האָט

ער אָנגעקליבען דרייסיג רובל און איז געקומען אַהער, זאָגט מען איהם:

—עס טויג נישט. הונדערט פינפאונצוואַנציג רובל בעדאַרף מען האָבען.

—אין ערויואַנער גובערניע האָב איך ברידער, אַ ווייב, קינדער שוין, מסתמא, דערוואַקסענע. איך וויל שטאַרבען אויף מיין ערד,—וויינט דער אַלטער.

און וויפיל זענען דאָ אַזוינע, ווי ער, וואָס זענען אָבגעווען קאַטאָרגע און קאָלאָניע, געלעכצט טאָג-טעגליך נאָך דער היים, און אַז זיי האָבען זיך ווי-עס-איז דערוואַרט אויף דעמדאָזיגען טאָג און זענען געקומען אַהער, זאָגט מען זיי:

—פריהער גרייט אייך צו דאָס געלד אויף אַ בילעט און דערנאָך וועט איהר פאָהרען אַהיים.

און זיי זיצען אַזוי צעהנדליגער יאָהרען אויף סאַכאַלין, האַלטען אין איין בענקען נאָך די נאָהנטע און טייערע—זיי, וואָס האָבען שוין אויסגעקויפט זייער שולד און טראָגען נאָך אַלץ אַ שווערע אינערליכע קאַטאָרגע.

פאַרביי אונז געהט-דורך אַ מחנה קאַטאָרזשניקעס. דאָס זענען אונזערע פון „יאַראָסלאַוול". זיי פערקירעווען זיך לינקס איבער'ן ברעג צום גרויסען איינשטאָקיגען „קאַראַנטין-בנין". אויפ'ן הויף פון קאַראַנטין דרעהט זיך אום אַ גרויסע מחנה אַרעסטאַנטען. צום האַפען געהט-צו די לעצטע באַרזשע, אָנגעלאָדען מיט אַרעסטאַנטען, וואָס זעהען-אויס פון ווייטען, ווי עפיס אַ גרויסע מאַסע.

די רעזידענץ פון סאַכאַלין.

אַזוי ווערט גערופען דער פאָסט אַלעקסאַנדראָווסק, וואו עס איז קאָנצענטרירט געוואָרען די הויפטפערוואַלטונג איבער דער

אינזעל, וואו עס געפינט זיך די סאַמע גרעסטע טורמע, וואו עס האַלט זיך אויף „דער קאָפּ פון דער קאַטאָרגע" און וואו עס הויבט זיך סאַקי אָן די אמת'ע קאַטאָרגע, וועלכע מיר וועלען איצט בעשרייבען.

—נישט וואָהר?—הערט איהר אומעטום פון די ה"ה בעאַמטע—אין אַלעקסאַנדראָווסק לאָזט זיך גאַרנישט בעמערקען די קאַטאָרגע?

און איך ווייס נישט נאָך אַנ'אָרט אויף דער וועלט, וואָס זאָל אַזוי דערמאָהנען די קאַטאָרגע, ווי אַלעקסאַנדראָווסק.

ערגעץ הערט מען נישט אַזוי אָפט דאָס קלינגען פון קייטען.

די בּרייטע, נישט-ברוקירטע גאַסען, די קליינינטשקע הילצערנע הייזלעך—אַלץ זעהט אייך אויס, ווי אַ פערוואָרפען שטעדטעל אין דער פּראָווינץ. איהר קאָנט אפילו פערגעסען, אַז איהר געפינט זיך אויף קאַטאָרגע. אָבער פּלוצלונג דערהערט זיך אַ קלינגערייי פון קייטען, און פון אַ ראָג גאַס בעווייזט זיך אַ פּאַרטיע אַרעסטאַנטען, בעגלייט דורך אַ וואַך. און דאָס איז אויף שריט און טריט.

די עכטע קאַטאָרגע-בעדינגונגען וואַרפען זיך ערגעץ נישט אַזוי אין די אויגען, ווי דאָ. אַזאַ עכטער קאַטאָרגע-דלות, אַזאַ פערוואָהרלאָזיגקייט וואַרפט זיך ערגעץ נישט אַזוי אין די אויגען, ווי דאָ. אויף יעדען שריט און טריט—אַ פיגור פון אַ קאָלאָניסט, וואָס רוקט זיך צו אייך אונטער לאַנגזאַם, מיט אַ זיס תנועה'לע, מיט אַ חניפה'לע, מיט דערנידערונג, אַראָבּנעהמענדיג דאָס היטעל נאָך פּאַר צוואַנציג און דרייסיג טריט פון אייך.

אַ מין דלות-גייסט.

אַ טיפּישע פיגור פון אַ סאַכאַלינער קאָלאָניסט. די מלבושים זענען איבערגענייהט פון אַרעסטאַנטישען בושלאַט; אויף די פיס אַזוינע שמאַטעס, וואָס זענען עהנליך נישט צו שטיוועל, נישט צו קאָטעס. צו גאָרנישט. אויפ'ן פּנים—אַ נודנעקייט

אַ סאַכאַלינישער קאָלאָניסט הויבט-אָן אַ שמועס שטענדיג מיט די ווערטער „אַזוי ווי" און שטענדיג פיהרט ער איהם „היינטען-אַרום".

—אַזוי ווי מיר, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, זענען אויף סאַכאַלין און מיר ווייסען נישט פאַרוואָס...

—נו, רייד צו דער זאַך, וואָס ווילסטו?

—אַזוי ווי מיר זענען אָהן אַ שום שולד...

—אָבער זאָג פאָרט, וואָס ווילסטו?..

—אַזוי ווי מיר האָבען שוין דעם דריטען טאָג נישט גע־געסען... וועט איהר אונז אפשר אַרויסווייזען אייער חסד...

—נאַ, נאַ, נעהם און ווער אַנטרונען פון די אויגען.

און פון דער צווייטער זייט גאַס רוקט זיך לאַנגזאַם צו אייך נאָך אַ פיגור, אויך אַזאַ גרויע, אויך אַזאַ נודנע.

און הייבט אויך אָן אַזוי צו זינגען שווער און נודנע „דאָס ליד פון סאַכאַלינישען דלות״

—אַזוי ווי מיר...

און פאָראויס זינגען דאָס אייגענע נודנע ליד נאָך אַזוינע בעהנדליגער הונדערטער דלות-גייסטער.

טיילמאָל טרעפט איהר צווישען זיי גאָר דערשלאָגענע, גאָר טויטע פאַרשויגען.

דאָס זענען די-יעניגע, וואָס זענען פערשיקט געוואָרען פאַר די כאָלערע-אונאָרדנונגען.

פון קאַטאָרגע זענען זיי אַלע בעפרייט און ווערען גערעכענט פאַר קאָלאָניסטען, אָבער זיי ווילען נישט פערפיהרען קיין ווירטשאַפט.

—נישטאָ צו וואָס. איינגיכען וועט מען אונז, מסתמא, שי־קען צוריק קיין רוסלאַנד, אַהיים.

און זיי דרעהען זיך אַרום אָהן אַרבייט, גלאַט אין דער וועלט אַריין; כאַפּען זיך ערגעץ אַריין אַ פרעג טהאָן, צי איז עפּיס נישטאָ „אַ מאַניפעסט, אַז מען זאָל מעגען פאָהרען אַהיים״. אַ טאָג גערעכט נאָך אַ טאָג, און אַלץ נודנער, אַלץ פינסטערער ווע־רען דידאָזיגע מענשען, וואָס ווילען פאָהרען אַהיים.

די זיכערקייט, אַז מען וועט זיי אומקעהרען אַהיים, האַלט זיך אַזוי שטאַרק אין דידאָזיגע אומגליקליכע מענשען, ווי די זי־כערקייט, אַז מען האָט זיי „אונשולדיג״ פערשיקט אַהער.

—פאַרוואָס ביזטו פערשיקט געוואָרען?

—אַזוי, אַ נאַרישקייט געטהאָן. די דאָקטוירים האָבען אויסגעטראַכט די כאָלערע. מיט וואַפנע האָט מען אָנגעהויבען מקבר־זיין דעם עולם, לעבעדיגערהייד האָט מען בעגראָבען. נו, האָבען מיר זיך, הייסט עס, נישט געלאָזט. האָט מען זיך נאַריש געמאַכט. אַ דאָקטאָר, אפנים, דער׳הרג׳עט.

—פאַרוואָס דער׳הרג׳עט?

—אַזוי. דערשראָקען זיך שטאַרק.

—און דו האָסט אַליין געזעהן, ווי מען האָט בעגראָבען לעבעדיגערהייד?

—ניין. איך האָב נישט געזעהן. אַנדערע אָבער האָבען געזעהן.

אָט איז איינער פון די שרעקליכע יוזאָווקער אונאָרדנונגען. ער האָט געמוזט זיין שרעקליך אין יענע מורא׳דיגע טעג. משוגע פון שרעק, איז ער, אַ הויכער, פעסטער פויער, אַרומגעגאַנגען איבער׳ן מאַרק מיט אַ שטיין אין האַנד און געשריען׃

—שלאָג די דאָקטוירים!

און האָט געסטראַשעט, אַז ער וועט געבען יעדען מיט אַ שטיין אין קאָפ אַריין, אויב מען וועט נישט צושטעהן צו דער־דאָזיגער שרעקליכער שחיטה, אויב דער מאַרק וועט זיך נישט אויפהויבען געגען די דאָקטוירים.

אָבער איצט זעהט ער אויס זעהר מיד פון אַרומשלעפּען זיך כּסדר אָהן אַ שום טאָלק. ער האַלט אין איין אַרומגעהן איבער אַלע אַנשטאַלטען און אין איין דערלאַנגען ווילדע פּאַפּירען אַלע טשינאָווניקעס. ער געהט טאַקי אַרום נאָר מיט אַ פּאַפּיר אין דער האַנד, און קוים דערזעהט ער אויף דער גאַס עפּיס אַ „פריינען מענשען", רוקט ער איהם תּיכף אַריין דאָס פּאַפּיר...

—ווייזט־אַרויס אייער חסד...

—וואָס ווילסטו?

—אָט, מען זאָל אונז בעפרייען...

—דאָס געהערט נישט צו מיר, איך קאָן דיר, ליבער, גאָרנישט טהאָן.

— גאָט אין הימעל, טאָ ווען עמען אַרט דאָ יאָ פאַר׳ן אמת?
ער האָט פערצווייפעלטע אויגען. ער איז אינגאַנצען פער-
צווייפעלט, און גלויבט שוין נישט מעהר—נישט אין אמת, נישט

א העלד פון לאָלער־ביונס.

אין יושר. בלויז אין איין זאַך איז ער אונגעהויער זיכער, אין
איין זאַך גלויבט ער מיט׳ן גאַנצען האַרצען, מיט דער גאַנצער
נשמה: אַז נאָבדעם ווי ער האָט צונויפגערופען דעם עולם, מען

זאָל דער׳הרג׳ענען די דאָקטוירים, איז ער „אונשולדיג" פערשיקט געוואָרען.

און דאָ וועט מען איהם דידאָזיגע דעה נישט איבערשטעלען,

—וואָס הייסט? האָבען די דאָקטוירים נישט אויסגעטראַכט די כאָלערע? לאָזט מיר נאָר אייך זאָגען אַ פּאָר ווערטער...

און ער נעהמט דערצעהלען פון קאַלך, מיט וועלכען מען האָט מקבר-געווען דעם „נאַראָד" און פון די לעבעדיג-בעגראָבענע, וואָס ער האָט נישט געזעהן, אָבער דערפאַר האָט דער „נאַראָד" געזעהן.

אָט איז נאָך אַן׳אינטערעסאַנטער סאַכאַלינישער טיפּ.

האַלט זיך גאָר מעשה-העלד. אויסגעפּוצט אין עסיג און אין האָניג. אויפ׳ן פּנים—אַ גנב׳ל. דער אויסדרוק: „גרייט צו אייער דינסט".

די הויזען אַריינגעלאָזט אין די הויכע, געזונדטע שטיוועל; אויפ׳ן האַלז—אַ רויטער שאַרף; זעהט-אויס ווי אַ געוועזענער סאָלדאַט.

ער איז פערשיקט געוואָרען, ווייל ער האָט געשטעלט אַ בעוואָפּענטען ווידערשטאַנד דער פּאָליציי. געווען אַ דינער אין עפּיס אַ מאָסקווער שענק מיט בעזונדערע קאַבינעטען. וואָס דאָרטען, אין „די בעזונדערע קאַבינעטען" האָט זיך אָבגעטהאָן, ווייס איין גאָט. אָבער אַז די פּאָליציי איז אונגעריכט געקומען ביינאַכט, איז ער געגאַנגען אויף אַלץ, אַבי די פּאָליציי זאָל נישט אַריינדרינגען אין די „קאַבינעטען". ער האָט פערשלאָסען די טהיר, און אַז מען האָט זי אויפגעבראָכען, האָט ער געשאָסען פון אַ רעוואָלווער.

איצט האָט ער שוין געענדיגט דעם קאַטאָרגע-טערמין און רעכענט זיך פאַר אַ קאָלאָניסט. גאַנצע טעג זעהט איהר איהם לויטער אויף דער גאַס; ער טהוט גאָרנישט. אויף דער פראַגע, מיט וואָס בעשעפטיגט ער זיך, ענטפערט ער:

—אַזוי:.. איך האַנדעל...

אַז איך וויל מיך בעקאָנען מיט עמיצען פון די טונקעלע חברה-לייט, איז ער פאַר מיר אַן׳אונשאַצבאַרע פּראָטעקציע.

ווי אַזוי ער האָט זיך צוגעקלעבט צו מיר, הויב איך נישט

אָן צו וויסען. איך האָב נאָך נישט בעוויזען צו שטעלען אַ פּיס אין האַפען—ערשט מיינער איז שוין דאָ, פּונקט ווי פון דער ערד אויסגעוואַקסען, מיט זיין אייביגער מינע
„גרייט צו דינען...״
איך בעוויז נאָך נישט צו זאָגען, וואָס איך וויל—און ער לויפט שוין, ברעכענדיג האַלז-און-נאַקען.
איז נויטיג אַ פערד—ער פיהרט שוין אַ פערד; מען בעדאַרף האָבען אַ וואוינונג—מיט דעם גרעסטען פערגעניגען, ער האָט עטליכע. אויפ׳ן פנים איז אָנגעשריבען, אַז ער איז גרייט צו טהאָן נאָך טויזענדער זאַכען. וואָסערע זאַכען—אַ דאגה. נאָר פאַר דעמ-דאָזיגען מענשען איז נישטאָ נישט קיין גוטס, נישט קיין שלעכטס. ער איז גרייט אַלץ צו טהאָן, וואָס מען וויל און ווי מען וויל.
וואוהין איך זאָל נישט געהן, אומעטום שטויס איך מיך אָן אויף איהם. געה איך אַרויס אינדערפריה פון שטוב—שטעהט ער ווי אַ סלופּ ביי דער גאַסטיר. קעהר איך מיך אום אין אָוועגד אַהיים—וואַקסט-אויס אַ סילועט אין דערפינסטער.
—אפשר בעדאַרפט איהר עפּיס פערזאָרגען אויף מאָרגען?
—אָבער גיב מיר צו פערשטעהן, איך בעט דיך, וואָס ווילסטו פון מיר? וואָס האָסטו זיך צוגעטשעפּעט, ווי אַ קלעק?
—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, ווייזט-אַרויס אייער חסד... אַזוי ווי איהר זענט בעקאַנט מיט אַלע נאַטשאַלניקעס, וועט מען אייך נישט אָבזאָגען...
—אָבער רייד צו דער זאַך...
—אַ בילעט אַרויסצופאָהרען אויפ׳ן מאַטעריק. צו דער ב...-אַרבייט.
ד. ה. צו דער בויאַרבייט פון דער אוסורישער אייזענ-באַהן, וואָס די קאַטאָרזשניקעס פון סאַכאַלין בויען.
—בשעת איך בין נאָך געוועזען אין דער „אַרבייט״, האָב איך מיך געפונען אין וועג. געאַרבייט האָב איך שטענדיג פלייסיג, פּינקטליך. נאַטשאַלסטוואָ איז געוועזען צופרידען מיט מיר, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, ווייזט-אַרויס אייער חסד...

און נאָכדעם ביי יעדען בעגעגעניש אונזערן דאָס אייגענע לידעל:

—גאָט אין הימעל! שטענדיג איז מען געווען צופרידען מיט מיר. און איצט בעדאַרף איך פערפאַלען ווערען אויף סאַכאַלין...

און דאָך בעמערק איך, אַז די מעהר אָנשטענדיגע קאָלאָניסטען חבר'ן זיך נישט מיט מיין בעגלייטער, מיט דעם אוסורישען צ־רבייטער.

פרעג איך איינמאָל מיין קוטשער—אַ יונגעל פון אַ גוטער קאָלאָניסטען-פאַמיליע, וואָס איז פערשיקט געוואָרען אַהער פאַר אַ „מאָנעטע”*):

—הער-נאָר, פאַרוואָס דערווייטערן זיך עס אַזוי אַלע פון דעמדאָזיגען, דעם הויכען, דעם שוואַרצען?

—דער „נאַראָד” האָט איהם נישט ליב,—ענטפערט מיר דאָס יונגעל נישט גערן.

—אָבער פאַרוואָס?

—ווער ווייס איהם... אריפ'ן הויף דאָרט, צי וואָס... געווען אַ תלין... נו, האַנדעלט מיט איהם קיינער נישט.

אָט וואָס אויף סאַכאַלין ווערט אָנגערופען „אַרבייט”. און אָט אויף וואָסערע אַרבייט עס בעט זיך דער אוסורישער אַרבייטער...

—הער נאָר צו,—פרעג איך איהם,—זאָג מיר נאָר דעם אמת, וואָרום איצט ווייס איך שוין: דו ווילסט פאָהרען זיך אָנדינגען פאַר אַ תלין?

—טאַק טאָטשנאָ.

און קוקט אויף מיר מיט אַזוינע קלאָרע, מיט אַזוינע ליכטיגע אויגען.

פונקט ווי עס וואָלט זיך דאָ געהאַנדעלט וועגען דער סאַמע חשוב'סטער אַרבייט.

אָ, דידאָזיגע סאַכאַלינישע גאַס! וואָס פאַר אַ מין בעגע־

*) פאַר מאַכען פאַלש געלד.

גענישען עס קומען-פּאָר אויף איהר!

געהט איבער'ן גאַס ניקאָלאַי טאָלסטאָי מיט מונטערע פרעה-ליכע טריט, מיט אַ ביכעלע אונטער'ן אָרעם און קלינגט-צו אויפ'ן וועג מיט אַנ'אייזערנעם שטעקעלע.

—גוט-מאָרגען, פּקות מיינער!—רופט ער זיך פרעהליך אָן צו אַ יונגער קאָלאָניסטין.

—גוט-מאָרגען, פעטערל!

—וועמען, נאַרעלע, אַ פעטערל, אָבער דיין מיטוואוינער—אַ טויפפאָסער.

ניקאָלאַי איז אַ געוועזענער תלין. און נאָך איצט דינגט ער זיך אָן צו שמייסען, אויב אין טורמע זענען נישטאָ אַזוינע, וואָס וואָלטען געוואָלט נעהמען אויף זיך די ראָל פון אַ תלין. און זיין פראַזע בעדייט, אַז ער האָט געשמיסען איהר מיטוואוינער, ווען יענער איז געווען אַ קאַטאָרזשניק.

אַ לאַנגע צייט איז ער געווען תלין. אויף סאַכאַלין איז ער געקומען דערפאַר, ווייל ער האָט מיט אַ האַק אָבגעהאַקט דער אייגענער ווייב דעם קאָפּ.

—אויפעריג געווען,—פערטייטשט ער מיר מיט אַ ליבליכען שמייכעלע.

ער האָט געענדיגט די קאַטאָרגע, איצט איז ער קאָלאָניסט; פאַר עפּיס אַ חטא, וואָס ער איז נישט לאַנג בעגאַנגען, איז ער פער'משפּט געוואָרען אַ חדש צו „אַרבייטען": אַ שיק-יונג איז ער איצט ביי דער טורמע-קאַנצעלאַריע.

דערזעהן מיך, געהט ער צו:

—געזונד זאָלט איהר מיר זיין, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, טהוט מיט מיר אַ חסד: נעהמט זיך אָן פאַר מיר. איך לייד גאָר אומזיסט: זאָלען מיר אַלע צוזי לעבען, ווי איך בין נישט שול-דיג. געווען אַ קאָלאָניסט, איצט קריך ווידער אַריין אין דער אַרבייט: אַלע טאָג לויף-אַרום מיט אַ ביכעל, מיט פּאַקעטען. אַזאַ אומגליק האָב איך נאָך גאָרנישט געזעהן.

—נו, און שמייסען? איז אָט די אַרבייט דען לייכטער?

—אָבער דערפאַר צאָהלט מען געלד... וואַשע וויסאָקאָבלאַ-גאָראָדיע...

—א־ז דאָס אמת, ניקאָלקע, אַז בשעת שקאָלניק האָט דער׳-הרג׳עט דעם קאַפּעלמייסטערס דענשטשיק און דו האָסט איהם בע-דאַרפט שמייסען, האָסטו זיך אָנגענומען פאַר פּופּצעהן רובל צו פערשמייסען איהם אויף טויט?

—כע-כע!.. וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע. דאָס ווייסט איהר ש־יך אויך?—שמייכעלט ניקאָלאַי פרעהליך.—בעט פאַר מיר, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע.

איך האָב געוואָלט זעהן דעם סאַבאַלינישען „שטערען“, דעם תלין קאָמליעוו.

זוך איך אָב דאָס הויז, וואו ער האָט זיך צייטווייליג אויפ-געהאַלטען. קאָמליעוו איז אין שטוב נישט געווען.

—קאָמליעוו! קאָמליעוו!—האָט איהם די בעל-הבית׳טע גע-רופען.

פון הינטער׳ן שטוב האָט זיך בעוויזען קאָמליעוו מיט אַ קינד אויף די הענד. אַ צווייט קינד האָט ער געפיהרט פאַר׳ן הענדטעל.

ווערעט דען נישט מיט עכטער קאַטאָרגע פון אַזוינע בע-געגענישען, וואָס טרעפען זיך אַלע רגע אינ׳ם פּאָסט אַלעקסאַנ-דראָווסק, פון דידאָזיגע דלות-בילדער און שרעקליכער מענשליכער ירידה, וואָס קומען-פאָר פאַר די אויגען אויף יעדען שריט און טריט?

דער פּאָסט אַלעקסאַנדראָווסק.

מיר זענען אויף דער הויפּטגאַס פון אַלעקסאַנדראָווסק. ווען נישט די גרויע כאַלאַטען, ווען נישט די אַרעסטאַנטישע „בושלאַ-

טען" פון די פוסגעהער, וואָלט מען זיך זיכער געקאָנט פאָרשטעלען, אַז מען געפינט זיך ערגעץ אויף דער מיליאָנאַיאַ-גאַס אָדער אויף דער דוואָריאַנסקאַיאַ-גאַס פון אַ קליינינטשקען שטעדטעלע אין דעם מיטעל-פאַס פון רוסלאַנד.

אַ ברייטע, נישט-ברוקירטע גאַס. טראָטואַרען מיט בריקעלעך: זעהר אַ שען קלויסטערל, וואָס איז אויסגעבויט געוואָרען צום אָנדענק פון דעם צאַרס רעטונג פון געפאַהר, בשעת ער איז נאָך געווען אַ טראַנספּאָלגער און האָט בערייזט יאַפּאָניען. פאַרהאַן אויך אַ בנין פאַר אַ מעטראָלאָגישער סטאַנציע, דערביי געפינט זיך אויך אַ קינדערשול.

די הויפּטגאַס זעהט געוועהנליך אויס טריב. אַנ'אַנדער איינדרוק מאַכט זי, ווען עס קומט עמיץ פון פעטערבורג. דעמאָלט דערקאָנט מען נישט די הויפּטגאַס. אין מיין קאָלעקציע זענען פאַרהאַן עטליכע פאָטאָגראַפיעס, וואָס זענען געמאַכט געוואָרען פון דערדאָזיגער גאַס, בשעת עס איז געקומען דער הויפּט-נאַטשאַלניק פון דער טורמע-פערוואַלטונג. שווער, נאַטירליך, דעמאָלט צו דערקאָנען די טריבע סאַכאַלינישע גאַס צווישען טריאומפאַלע אַרקעס און פעהנער. די הילצערנע הייזלעך בעקומען, פערשטעהט זיך, גאָר אַנ'אַנדער אויסזעהן אונטער די גרינע גירליאַנדעס פון נאָדעלבוימער, מיט וועלכע עס ווערען אויסגעפּוצט די ווענד. דעמאָלט זעהט, ווירקליך, אויס יום-טוב'דיג די סאַכאַלינישע גאַס. זי ווערט שען אויסגעפּוצט. דאָס אייגענע קומט אויך פאָר אומעטום אויף סאַכאַלין.

ועט איהר זיך אָבער דערמאָהנען, אַז אויף דעם אָרט, וואו עס געפינט זיך איצט דאָס קלויסטערל, דער סאָבאָר, דער מוזיי, דעם גובערנאַטאָרס הויז, די מעטעאָראָלאָגישע סטאַנציע, דער קלוב, די עפענטליכע אַנשטאַלטען, די הייזער פאַר די בעאַמטע—אַז אויף דעם אָרט איז נאָך מיט פופצעהן יאָהר צוריק געווען געדיכטער וואַלד, שטוינט מען פשוט פון דעם שנעלען וואוקס פון דער סאַכאלינישער קאָלאָניזאַציע.

מיט פופצעהן יאָהר צוריק—געדיכטער וואַלד, איצט אַ גאַס, ווי אַ גאַס.

גאָרנישט װי אויף קאַטאָרגע, נאָר װי אין אַ געװעהנליכען אומעטיגען פּראָװינץ-שטעדטעלע.

דער פולער אילוזיע שטערט, װי איך האָב שוין געזאָגט: די מלבושים פון די פּוסגעהער און אויך די ביינער פון אַ װאַל-פיש, װאָס ליגען אויף הילצערנע שטאַנגען פאַר דעם הויז פון סאַכאַלינישען מוזיי. עפּיס אַנ׳אונגעװעהנליכע בעפּוצונג פון אַ גאַס. דערדאָזיגער װאַלפיש איז אַרויסגעװאָרפען געװאָרען אויפ׳ן זאַמד בשעת אַ שטורמװינד און זיינע ביינער איז אַ מין כבוד פאַר׳ן מוזיי. „עס געצען זיי די רעגענס, זיי װערען מיט שטויב בעשאָטען", אָבער מאַכען פאַר זיי עפּיס אַ שטיקעלע אָבדאַך.— דאָס „טראַכט" מען נאָך אַלץ און מען איז זיך „מכין" נאָך אַלץ. „טראַכטען" און „מאַכען הכנות"—דאָס זענען די צװיי סאַמע פערשפּרייטעסטע בעשעפטיגונגען אויף סאַכאַלין.

דער סאַכאַלינישער מוזיי איז אַ קליינינטשקע, אָבער זעהר טשיקאַװע אַנשטאַלט. אַלץ, װאָס עס האָט געקאָנט געבען די אָרימע געשיכטע און די עטנאָגראַפיע פון דער אומעטיגער אינזעל, װעט איהר געפינען דאָ, אין די עטליכע קליינינטשקע צימערלעך: אויף אייך קוקען די טריבע מאַנעקענען פון די װילדע שבטים אויף סאַכאַלין: היליאַקעס, אָראָגאַנעס, טונגוסען און אַיינעס. די היליאַקעס, װאָס זענען אָנגעטהאָן אין פעלענע מלבושים, האָבען טעמפּע, גוטמוטיגע און פלאַכע פּנימ׳ער. די טונגוסען און אָראָגאַנעס, אַרומגעװיקעלט אין פעלען, זשמורען זייערע קאַלמיקישע אויגעלעך. אונדערטרעגליך שטינקען די אַיינעס אין זייערע פיעלפאַרביגע יום-טוב׳דיגע מ...ושים פון פישפעל; דאָס איז אַנ׳-אונפערשטענדליכער שבט, װאָס שטאַרבט-אויס, דאָס איז אַ מין געמיש פון מאָנגאָלישען טיפּ מיט אַנדערע. מאָדנע װילדע פאַרשוינען, מיט האָר פון פּאָעטען און מיט גוטע פער׳חלומ׳טע אויגען. אין מוזיי װעט מען אייך בעװייזען די הויז-מכשירים, דאָס געװעהר פון דידאָזיגע װילדע שבטים און אויך די אַלע זאַכען, װאָס האָבען אַ שייכות צו זייער רעליגיע. מען װעט אייך װייזען אָנגעשטאָפּטע פויגעל, פערשידענע פישען אין ספּירט, שטיקלען האָלץ פון בוימער, מוסטערן פון סאַכאַלינישע שטיינקויהלען און

נאָך זאַכען, ווי למשל, שיריים פון דער שטיין-עפּאָכע, לויט וועלכע מען קאָן אפשר אָנצייכענען די געשיכטע פון די ווילדע שבטים אויף דער אינזעל סאַכאַלין.

פאַרהאַן אַ צוויי-דריי גרופּעס פון גיפּס, וואָס שטעלען-פאָר, ווי קאַטאָרזשניקעס שלעפּען אַ באַלקע פון טייגע. דידאָזיגע אַר-בייטען ווייזען-אָן דערויף, אַז אויף סאַכאַלין איז אַריינגעפאַלען אַ טאַלענטפולער מענש, וואָס ביי אַנדערע בעדינגונגען וואָלט פון איהם אַרויסגעקומען נישט קיין שלעכטער סקולפּטאָר.

—יאָ, וואו איז אָבער די אָבטיילונג, וואָס בעשעפטיגט זיך מיט דער קאַטאָרגע אין דעמדאָזיגען ספּעציעלען מוזיי?—פרעג איך דעם ה׳ פערוואַלטער.

—די קאַטאָרגע אינטערעסירט מיך נישט.

אין דעמדאָזיגען ענטפער שפּירט זיך אויף די טיפּיש-שלע-כטע בעציהונג צו דער קאַטאָרגע, צו איהר אַרט לעבען, וואָס איז אַזוי געוועהנליך אויף סאַכאַלין.

—מיך אינטערעסירען בלויז ריין וויסענשאַפטליכע פראַגען.

אַזוי ווי די אויספאָרשונג פון דעמדאָזיגען „מענשען-אָבפאַל” האָט שוין קיין וויסענשאַפטליכען אינטערעס נישט.

דער שטייגער לעבען פון דער קאַטאָרגע בייט זיך אויך אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן בליק אויף פערברעכען און שטראָף. די אידעען פון גרויסען און הומאַנישען יאָהרהונדערט, דידאָזיגע וואַ-רימע און מענשענפריינדליכע אידעען, שפּירען זיך אויך דאָ, ווי אַ זומער-ווינדטעלע. אַ סך זאַכען, וואָס זענען ערשט נעכטען גע-ווען אַ שוידערליכע ווירקליכקייט, ווערען שוין היינט פערוואַנדעלט אין שרעקליכע לעגענדעס. דער סאַכאַלינישער מוזיי וואָלט גע-קאָנט צונויפזאַמלען אַ רייכען, זעהר אַ רייכען מאַטעריאַל צו דער קאַטאָרגע-געשיכטע.

איך רייד שוין נישט פון יענעם אונשאַצבאַרען מאַטעריאַל פאַר געלעהרטע, פאַר אַנטראָפּאָלאָגען, יוריסטען, דאָקטוירים, אַ מאַטעריאַל, וואָס ווערט צונישטערט אויף סאַכאַלין, ווייל דאָרט, אויף קאַטאָרגע, אינטערעסירט מען זיך אַמווענינסטען מיט דער קאַטאָרגע. מיט אַ געוויסער צייט צוריק האָט איינער אַ דאָקטאָר

געפּרובט צוזאַמענשטעלען אַ קאָלעקציע פון טיפּען פערברעכער, ביים לאַזאַרעט האָט ער איינגעאָרדענט אַ פאָטאָגראַפישען פּאַוויליאָן, אַראָבגענעהמען די אַזויגערופענע אַנטראָפּאָלאָגישע בילדלעך. די אַרבייט איז געגאַנגען אויסגעצייכענט. די קאָלעקציע איז געשטיגען. זי האָט בעדאַרפט האָבען אַ גרויסע בעדייטונג פאַר דער וויסענשאַפט. פּלוצלונג אָבער האָט מען אָט די אונשולדיגע בעשעפטיגונג אייגעפונען פאַר נישט פּאַסיג, און מען האָט געהייסען אַראָבנעהמען דעם פּאַוויליאָן.

פאַרוואָס? צוליב אַ מיספערשטענדניש, צוליב עם-הארצות... און דער אוישאַצבאַרער מאַטעריאַל פאַר דער וויסענשאַפט געהט לאבוד פון איין זייט—צוליב עם-הארצות, פון דער צווייטער זייט— וויל מען אינטערעסירט זיך נישט מיט דער קאַטאָרגע.

—אויספאָרשען, וואָס? די קאַטאָרגע?—דאָס זעהט-אויס אויף סאַכאַלין אַזוי לעכערליך, ווי ביי אונז ערנסט.

דאָס לעבען פון די סאַכאַלינישע בעאַמטע—איז אַ טריבע, גרוי און איינטעניג לעבען. דער גאַנצער אַלטעגליכער פערקעהר זייערער מיט דער וועלט בעשטעהט פון די טעלעגראַמעס, וואָס זיי בעקומען פון דער „רוסישער טעלעגראַפען-אַגענטור". טעלעגראַמעס זענען פאַרהאַן אַלע טאָג, סיידען, נאַטירליך, דער טעלעגראַף ווערט קאַליע. אָבער דער טעלעגראַף ווערט קאַליע אָפט און אויף לאַנג. דעמאָלט פיהלען זיך די סאַכאַלינישע בעאַמטע אָבגעריסען פון דער גאַנצער וועלט און זיי שפּירען, זאָגען זיי, אַ שווערע, אַ דריקענדיגע בענקשאַפט.

—פונקט ווי מען וואָלט אונז איינגעשלאָסען אין אַ קאַזעמאַט, צו שטאַרבען דאָרטען, און קיינער וועט נישט הערען— נישט קיין געשריי, נישט קיין יאָמער, נישט קיין קרעכץ.

אַזוי האָט מיר געזאָגט איינע פון די סאַכאַלינישע דאַמען.

די טעלעגראַמעס, אָט דער לעצטער נערוו, וואָס פערבינדט די „טויטע אינזעל" מיט דער לעבעדיגער וועלט, בעקומען די בעאַמטע אויף צוזויפגעזאַמעלטען געלד און זיי ווערען געדרוקט אינ׳ם פּאָסט אַלעקסאַנדראָווסק אין דער קייזערליכער דרוקעריי. לאָמיר אַריין אַהין. דאָ קאָן מען ווירקליך פערגעסען, אַז מען

געפינט זיך אויף קאַטאַרגע. אַ בעקאַנטע נאָהנטע יונגע: קאַסטענס, רעגאַלען. דער געוועהנטער קלאַנג פון די אותיות. דער ריח פון דרוקפאַרב. פון די אַלע סאַכאַלינישע ווערקשטאַטען, קאָנען מיר האָפען, אַז נאָר דאָ וועלען מיר אויפגענומען ווערען בעזונדערט וואַרים און פריינדליך: פאַרהאַן דאָך עפּיס קרוב׳ישעס אפילו.

דער זשורנאַליסט און דער זעצער, בשעת זיי טרעפען זיך, זעהען זיי אויס, ווי צוויי סאָלדאַטען פון איין פּאָלק; דערצו איז אָנגענעהם צו ריידען אויף דעמדאָזיגען בעזונדערן לשון פון דרוקטערמינען, וואָס איז נאָהנט און פערשטענדליך אונזביידען. אויף דעמדאָזיגען לשון איז שוין אונז לאַנג נישט אויסגעקומען צו ריידען.

—פונקט ווי איך וואָלט געווען אין מאָסקווע,—זאָגט מיר דער מעטראַמפּאַזש מיט אַ שמייכעל.

עס שטעלט זיך אַרויס, אַז מיר זענען גוטע בעקאַנטע. ער איז פון מאָסקווע און האָט געזעצט אין יענער צייטונג, וואו איך האָב געשריבען. ער איז גע׳משפט געוואָרען פאַר אַ פערברעכען, וואָס ווערט אויסגעהערט ביי פערמאַכטע טירען...

די סאַכאַלינישע טיפּאָגראַפיע, וואָס איז אָרים אין טעכנישע מיטלען, אַרבייט גרויסאַרטיג און אויף אַ פּשוט׳ער פּרעס-מאַשין קליגט זי זיך צו דרוקען די אָפיציעלע אויסגאַבע—דעם „סאַכאַלינישען קאַלענדאַר“ אין דרייסיג דרוק-בויגען. אין אַ געוויסען אַרט איז דאָס אַ העלדענטאַט, וואָס קאָן נאָר אָבגעשאַצט ווערען דורך די ה״ה דרוקער.

צווישען די לעצטע איז פאַרהאַן אַנ׳אָריגינעלער טיפּ. אַנ׳אַלטיטשקער, אין ברילען. אַ בראָדיאַגע, וואָס בעשעפטיגט זיך דאָס גאַנצע לעבען מיט „זשורנאַלען-אונטערנעהמונגען“.

—איך האָב נאָך געאַרבייט ביים פערשטאָרבענעם „ים-זאַמעלבוך“, אַ ליכטיגען גן-עדן זאָל ער האָבען.

ער רעדט וועגען „מת“, ווי וועגען אַ פערשטאָרבענעם קרוב. מיט וואָס פאַר אַ ליבע רעדט ער מיט מיר וועגען זשורנאַלען.

—בענקט איהר נאָך זשורנאַלען?

שמייכעלט ער מיט אַנ׳אומעטיגען שמייכעלע.

—זעהר שטאַרק. דאָס גאַנצע לעבען איז דאָך עפּיס אַװעק אין דער בראַנזשע. װערסט געװעהנט... בלויז דער איין-איינצי- גער תענוג איז מיר איצט געבליבען--זעצען טעלעגראַמעס. נעהמ- סטו זעצען, איז אַזוי װי דו װאָלסט געאַרבייט פאַר אַ צייטונג. און אַנ׳אַנדערש מאָל פערטראַכסטו זיך אַזוי—משונה...

אויף דעם אַלטענס אויגען װייזען זיך טרעהרען.

—צוליב װאָס ביזטו געקומען אַהער?

—פון די בראָדיאַגעס בין איך.

—טאָרסטו נישט אויסזאָגען דעם אמת׳ען נאָמען?

—ניין.

װאָס פאַר אַ חטא איז בעגאַנגען דערדאָזיגער אַלטעטשקער, װאָס געפינט פּאָעזיע אין זעצען טעלעגראַמעס און װאָס רעדט װעגען „פערשטאָרבענעם זשורנאַל” װי װעגען אַ מענשען?

און אין דער איינבינדעריי, ביים דרוק, טרעפען מיר אויך אַ טשיקאַװען פּאַרשוין, אין אַ געװיסען גראַד—„אַ בעריהמטהייט”.

דער פּעטערבורגער „מערדער פונ׳ם אַפּראַקסין-געסעל”. אַ פערברעכען, װאָס האָט שטאַרק פעראינטערעסירט מיט זיין רו- היגקייט, אכזריות און װילדקייט. אַ יונג בחור׳ל, װאָס האָט, מיט׳ן צװעק צו בערויבען, דער׳הרג׳עט דריי פרויען. ער איז פער׳- משפּט געװאָרען צו צװאַנציג יאָהר קאַטאָרגע. אָט זענען דאָס מאָדנע אויגען. געלע אויגען, עטװאָס גאָלדפאַרביג. אַזוינע אויגען האָבען נאָר קעץ. קוקען קוקט ער אויף אייך גלייך, אָפען, שאַרף, און אין דידאָזיגע אויגען, אויב מען קאָן אַזוי זאָגען, פיהלט זיך קיין שום נשמה נישט. דער קוק—נישט קיין גוטער, נישט קיין שלעכטער—אַזוי זיך אַ קוק. אַזוי קוקען די בעזונדערס בלוטדורשטיגע קאַלטע און רוהיגע מערדער מיט דער כונה צו בערויבען. געװעהנליך, זענען זיי גאַנץ אָנשטענדיג, אפילו סימ- פּאַטיש. אויפ׳ן פּנים װאָלט איהר זיי אומזיסט געזוכט עפּיס אַ צייכען פון קינ׳ען, פון בלוטדורשטיגע שטריכען. בלויז אין די אויגען איז נישטאָ דאָס פייערל פון אַ נשמה. בלויז אינ׳ם בליק זעהט איהר, אַז דערדאָזיגער בריאה דערפּעהלט עפּיס מענשליכעס. און איהר שטעלט זיך דייטליך פאָר, װי אַזוי ער האָט גע׳הרג׳עט.

ער האָט, וואַהרשיינליך, געקוקט אויף זיין קרבן מיט דעם אייגע־נעם רוהיגען קוק. מיט דעם קאַלטען שאַרפען בליק פון אַ גיפטי־גער שלאַנג. און פון דעמדאָזיגען בליק איז זיין קרבן, מסתמא, קאַלט געוואָרען אויף דער גשמה. נישטאָ אין דעמדאָזיגען בליק־נישט קיין האַס, נישט קיין פיינטשאַפט, נישט קיין ווילדקייט. נייגיריג האָט ער געקוקט, ווי עס גיסט זיך דאָס בלוט, ווי עס צוקט זיך אין גסיסה דער גוף פון קרבן. נייגיריג, ווי אַ קאַץ, בשעת זי דערשטיקט מיט דער לאַפּע אַ טאַראַקאַן. און גאָר. דאָס געפיהל פון רחמנות, פון מיטלייד איז אַטראָפירט ביי דידאָזיגע לייט—דאָס איז קענטיג אין זייערע אויגען. דאָס געפיהל פון רחמנות פעלט זיי פון געבוירען־אָן, ווי ביי מענשען, וואָס זענען געבוירען געוואָרען אָהן דעם חוש־הריאה.

דער געשיקטער בעוועגליכער יונגעל קוקט מיט זיינע קאַ־צען־אויגען און דערצעהלט רוהיג, ווי אַזוי ער האָט דער'הרג'עט.

—ווי אַזוי האָסטו עס געטהאָן?

—פון קוראַזש.

—געווען שכור?

—ניין. דאָס גאַנצע לעבען האָב איך מיך געפונען אין קוי־ראַזש. אַ לאַקיי געווען, אַ דינער. אומעטום האָב איך נאָר גע־זעהן גאוה, קוראַזש. האָב איך פון קוראַזש געטראַכט: „איך וועל געהן און טויטען, וועט זיין געלד."

—נו, אָבער איצט?

—איך לערן מיך אַנ'אַרבייט.

און מיט ליבע—מיט ליבע, אין וועלכער עס איז פאַרהאַן עטוואָס סענטימענטאַלעס—בעווייזט ער דעם איינבונד, וואָס ער האָט נאָר־וואָס געמאַכט.

אַנ'איינבונד, וואָס איז מיט ליבע געמאַכט געוואָרען דורך די אייגענע הענד, וואָס האָבען געטויט מענשען.

—אַ גרויסאַרטיגער איינבונד איז ביי דיר, ברודערל, אַרויס־געקומען.

איבער זיין פּנים צוגיסט זיך אַ ברייטער שמייכעל פון תענוג.

אַ וואונדערליך-מאָדנעם איינדרוק מאַכט דערדאָזיגער יונג, וואָס איז פון אַ מערדער פּערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ בעל-מלאכה און האָט הנאה פון זיין אַרבייט. ער האָט געטויט דריי מענשען און האָט זיך נאָכדעם אַזוי ווי אַנידערגעזעצט שפּילען אין צאַצקעס.

אין דעם אייגענעם הויז פון דער דרוקעריי געפינט זיך אויך די ביבליאָטעק. פון דערדאָזיגער ביבליאָטעק דערווייטערן זיך נאָך דערוויל אַ סך „פרייע" מענשען בלויז דערפאַר, ווייל אויך קאַטאָרזשניקעס קאָנען דאָ נעהמען ביכער.

עס קומט מיר אַנטקעגען עפּיס אַ יונגערמאַן, נאָך כמעט אַ יונגעל, ק.

אָבער ווייניג מענשען זענען אויף סאַכאַלין פאַרהאַן, וואָס זאָלען אינ'ם „געביט פון טרויער" מאַכען אַזאַ שווערען איינדרוק, ווי ער.

ער האָט אַזאַ מינע, פּונקט ווי ער וואָלט נאָר-וואָס בעקומען עפּיס אַ שווערע ידיעה, וואָס האָט איהם שטאַרק צומישט די רעיונות און ער געפינט זיך נאָך אונטער איהר איינדרוק.

אַז ער רעדט, מאַכט ער אַנ'איינדרוק, ווי ער וואָלט זיך נאָר-וואָס אויפגעכאַפּט פון טרויעריגע מחשבות, וואָס האָבען איהם ערגעץ ווייט, ווייט אַוועקגעטראָגען...

אַ קרענקליך אויסזעהן, אַ קרענקליך פּנים...

ער איז פערשיקט געוואָרען אויף 17 ½ יאָהר פאַר אַ מאָרד אין אַ מאָמענט פון אויפרעגונג.

אויף סאַכאַלין איז ער בעוואוסט פאַר אַ מענשען, וואָס קיין זאַך געהט איהם שוין נישט אָן, פּונקט ווי אַלץ וואָלט אַרויסגעלאָזען געוואָרען פון איהם און עס איז געבליבען דער טרופּ, מיט וועלכען דו קאָנסט טהאָן, וואָס דו ווילסט.

אויף סאַכאַלין איז איהם נישט געגאַנגען. ער איז געוועזען אַ שרייבער אין דער קאַנצעלאַריע פונ'ם בערג-אינזשענער. דאָרט האָט ער זיך צוזאַמענגעשטויסען מיט'ן קאַנצעלאַריע-פערוואַלטער, מיט איינעם אַ ג., אויך אַ קאַטאָרזשניק. דערדאָזיגער ג. האָט אָנגערעדט אויף איהם פאַר'ן אינזשענער, האָט יענער געבעטען, מען

זאָל איהם אַריינזועצען אויף אַ חדש אין דער קייטען-טורמע. און אַ גאַנצען חדש האָט דער אומגליקליכער ק. פערבראַכט אין קיי-טען אין דעם סאַמע שרעקליכסטען ווינקעל פון דער קאַטאָרגע.

אַז ער איז אַרויס פון דאָרטען, האָבען איהם גוטע מענ-שען געמאַכט פאַר אַ פערוואַלטער פון דער ביבליאָטעק. ער מאַכט דעם שווערען איינדרוק פון אַ מענשען, און וועלכען עס איז אַלץ שוין טויט.

ווערט פער'משפט צו קאַטאָרגע־אַרבייט...

אויסדריקענדיג זיך אויפ'ן סאַכאַלינישען לשון, זענען אין „פינפטען" יאָהר (1895) אַרויסגעשיקט געוואָרען אויף סאַכאַלין 2.212 מאַן; אין „זעקסטען" יאָהר—2.725.

אַ מערקווירדיגע זאַך: יאָהר-יעהרליך פער'משפט'ן מיר צו קאַטאָרגע-אַרבייט ביז דרייטויזענד מענשען און מיר ווייסען נישט, וואָס איז אַזוינס דידאָזיגע קאַטאָרגע.

וואָס בעדייטען דידאָזיגע פעראורטיילען „אָהן אַ טערמין", אויף 20, אויף 15, אויף 10, אויף 4 און אויף צוויי יאָהר?

און דעריבער, איידער מיר וועלען אייך אַריינפיהרען אינ'ם אינערליכען לעבען פון דער קאַטאָרגע, איידער מיר וועלען אייך בעקאַנען מיט איהר אָריגינעלער טיילונג אויף קאַסטעס, מיט איהרע מנהגים, מדות, מיט איהר קוק אויף רעליגיע, געזעץ, פערברעכען און שטראָף—מוז איך אייך פריהער פון אַלץ בעקאַ-נען דערמיט, וואָס איז אַזוינס קאַטאָרגע, וואָס פאַר אַ שטראָף ווערען אונטערגעוואָרפען יענע מענשען, וואָס ווערען אַרויסגע-שיקט אויף סאַכאַלין.

ווי מיר האָבען שוין געזעהן, ווערען אַלע קאַטאָרזשניקעס

געטיילט אויף צוויי קלאַסען: אַ קלאַס, וואָס ווערט אויסגעפּרובט און אַ קלאַס, וואָס איז שוין אויסגעפּרובט געוואָרען.

אינ׳ם קלאַס, וואָס ווערט אויסגעפּרובט, פאַלען-אַריין מענשען, וואָס זענען פער׳משפט געוואָרען נישט ווענינער ווי צו 15 יאָהר קאַטאָרגע.

קאַטאָרושניקעס אָהן אַ טערמין בעדאַרפען זיך געפינען אינ׳ם אויספּרובונגס-קלאַס גאַנצע 8 יאָהר; די, וואָס זענען פער׳משפט געוואָרען צו קאַטאָרגע נישט העכער ווי 20 יאָהר—5 יאָהר; די, וואָס זענען פער׳משפט צו קאַטאָרגע פון 15 ביז 20 יאָהר—4 יאָהר. די איבעריגע ווערען באַלד, נאַטירליך, צוגערעכענט צו דעם קלאַס „אויסגעפּרובטע״.

אָבער פאַר די, וואָס ווערען אויסגעפּרובט, איז די טורמע אַנ׳אמת׳ע טורמע, ווי זי ווערט געוועהנליך פערשטאַנען.

די „אויספּרובונגס-טורמע״ אָדער ווי מען רופט זי געוועהנליך—די „קייטען-טורמע״ איז על-פּי-רוב געבויט אינגאַנצען אָבגעזונדערט און אַרומגעצוימט מיט הויכע „פּאַליעס״, מיט אַ הויכען פּאַרקאַן. ביי די װענד געהען-אַרום פּאַטרולען, וואָס שטערען פונדעסטוועגען נישט די „אויסגעפּרובטע״ צו אַנטלויפען פון די-דאָזיגע ווענד און טאַקי אויף די אויגען פון די פּאַטרולען. וואָס פאַר אַ וואַנד קאָן איינהאַלטען, וואָס פאַר אַ וואַך קאָן דערשרעקען אַ מענשען, וואָס האָט גאָרנישט וואָס צו פערלירען, אויסער דאָס לעבען און וואָס דער טויט זעהט-אויס אַזעלכען ווי אַ מין „צוקערל״ אין פערגלייך מיט דעמדאָזיגען שרעקליכען לעבען אין דער „קייטען-טורמע?״

פאַר פרעמדע מענשען איז דער וועג אין דער „קייטען-טורמע״ פערמאַכט. די אַרעסטאַנטען פון דערדאָזיגער טורמע האַלט מען אינגאַנצען איזאָלירט פון דער איבעריגער קאַטאָרגע, פּונקט ווי מענשען, וואָס זענען אָנגעשטעקט אויף פּעסט; אפילו די שפּיטאָלען פאַר די „אויסגעפּרובטע״ זענען לחלוטין אָבגעזונדערט. נאָר דאָס אַלץ שטערט פונדעסטוועגען נישט די אַנדערע אַרעסטאַנטען אַריינצודרינגען אין דער „קייטען-טורמע״, אַריינטראָגען בראָנפען און שפּילען אין קאָרטען. די ערפינדערישקייט און די

איינפאַלען פון דער קאַטאָרגע האָבען גאָר קיין גרינצן נישט. אויסערדעם, ווערט אויף סאַבאַלין אַלץ געקויפט און ביליג פארקויפט.

פון פריהלינג ביז הערבסט, פון סאַמע אָנהויב ביז'ן סוף פון „פליטה-סעזאָן” ווערט די אַרעסטאַנטען פון דער „קייטען-טורמע” אָבגעראַזירט אַ האַלבער קאָפּ און די פיס ווערען פערשמידט אין קייטען. און דעמאָלט ווערט די סאַכאַלינישע לופט, וואָס איז אָהן דעם אויך אַ פערשאָלטענע, אָנגעפילט מיט'ן קלאַנג פון קייטען. נאָך פון ווייטען, צופאָהרענדיג צו דער טורמע, הערט איהר, ווי עס קלינגען די קייטען אין טורמע. די אַרעסטאַנטען מיט די האַלבגעגאָלטע קעפּ פערלירען פון פריהלינג ביז הערבסט די מראה פון אַ מענשען; איצט זעהען זיי אויס אַזוי ווי חיות, אויף וועלכע מען קאָן גאָר נישט קוקען. דאָס, נאַטירליך, פייניגט זעהר שטאַרק די-יעניגע אַרעסטאַנטען פון דער קייטען-טורמע, וואָס טראַכטען גאָר קיינמאָל נישט פון אַנטלויפען און וואָס האָבען בעשלאָסען געדולדיג איבערצוטראָגען זייער גורל. נאַטירליך, דערוועקט עס זיי צו אַזוינע מעשים, וואָס ביי אַנדערע בעדינגונגען וואָלטען זיי קיינמאָל גאָרנישט געטראַכט דערפון.

די צייט פון אַרבייט פאַר די, וואָס ווערען אויסגעפּרובט, און סיי פאַר די, וואָס זענען שוין אויסגעפּרובט געוואָרען, איז, לויט דער צייט פון יאָהר, בעשטימט פון 7 ביז 11 שעה אין מעת-לעת. אויב עס זענען דאָ שיפען—בעזונדערס די שיפען פון פרייווילליגען פלאָט, וואָס האָבען ליב איילעניש און בהלה, אַרבייטען די קאַטאָרזשניקעס וויפיל „עס קריכט-אַריין” און אפילו וויפיל עס קריכט נישט אַריין. דעמאָלט ווערען די קאַטאָרזשניקעס ממש פערוואַנדעלט אין לייבקנעכט צו די ה”ה קאַפּיטאַנעס. און איך בין אַליין געווען אַן עדות, ווי די אַרבייטען, וואָס האָבען זיך אָנגעהויבען 5 אַ זייגער פאַרטאָג, האָבען זיך געענדיגט 11 אַ זייגער ביינאַכט: מען האָט דעמאָלט אויסגעלאָדען אַ שיף פון פרייווילליגען פלאָט.

אויסער די דריי פּאָסט-טעג און די זונטאָגס, האָבען די אַרעסטאַנטען, וואָס ווערען אויסגעפּרובט, נאָך 14 טעג יום־טוב.

אָבער אויך דידאָזיגע טעג ווערען נישט אַלעמאָל אָבגעהיט. אויך פון די 14 טעג ווערען עטליכע אָבגעריסען, איך בין אַליין גע-זוען אַנ׳עדות, ווי מען האָט יום־טוב-צייטט געטריבען די קאַטאָר-זשני׳עס אויסצולאָדען אַ שיף פון פרייווילינען פלאָט, כאָטש לויט׳ן געזעץ זענען זיי געווען פריי פון אַרבייט. מען האָט זיי גע-צוואונגען צו אַרבייטען אין אַזאַ טאָג, ווען אפילו די לייב-קנעכט פלעגען בעפרייט ווערען פון דער אַרבייט.

דערפון נעהמען זיך יענע בונטען, וואָס רופען־אַרויס די „געהעריגע מיטלען״ איינצושטילען. מיטלען, ביי וועלכע עס ליי-דען גראָד אַזעלכע קאַטאָרזשניקעס, וואָס זענען גאָט די נשמה שולדיג. דאָס זענען יענע מיטלען, וואָס פערביטערן אַזוי אויך געננוג די ליידענדיגע קאַטאָרגע.

און עס האָט געטראָפען, אַז די „קייטען-אַרעסטאַנטען״ פון דער קאָרסאַקאָווסקער טורמע האָבען זיך לחלוטין אָבגעזאָגט צו געהן אויסלאַדען יום-טוב אַ שיף.

—נישט על-פי-געזעץ!

האָט מען זיי אומזיסט צוגעזאָגט, אַז אָנשטאָט דעם טאָג, וועט מען זיי געבען זיך אויסצורוהען אַנ׳אַנדער אינדערוואָכען-טאָג.

—מיר קאָנען דידאָזיגע הבטחות! וויפיל טעג אַזוינע זע-נען פערפאַלען געוואָרען!—האָבען געענטפערט די אַרעסטאַנטען פון דער „קייטען-טורמע״ און זיך אָבגעזאָגט צו געהן אויף דער אַרבייט.

—אָט צו וואָס, אָט צו וואָס זי קאָן דערפיהרען, דידאָזי-גע „מענשענפריינדליכקייט!״—זאָגט מיר ביי דער געלעגענהייט דער סמאָטריטעל מיט גאַל און פערביטערונג.—נו, אודאי! מיר זענען דאָך עפּעס איצט מענשענפריינדליך! נאַטשאַלסטוואָ האָט פיינט, מען זאָל שמייסען! פרעג איך אייך, וואָס זאָל איך מיט זיי, מיט די כלבים, מאַכען?!

און אַ קאַטאָרזשניק, צו וועלכען איך האָב מיך געווענדט מיט דער פראַגע:

—פאַרוואָס ווילט איהר נישט געהן אַרבייטען? עס וועט

יאָך זיין ערגער?

האָט ער מיר געענטפערט און בעת-מעשה אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד:

—ערגער פון דעם, ווי דאָס איז, קאָן שוין נישט זיין. איהר ועהט דאָך, אַז דער יום-טוב-טאָג איז אונז געגעבען געוואָרען דערויף, מיר זאָלען כאָטש קאָנען אַרבייטען אַ ביסעל פאַר זיך-כּאָטש פערנייהען, פערלאַטען עפּעס. וואָרום מיר זענען דאָך באָרוועס און נאַקעט. אַרומגעריסען און אַרומגעשליסען. טאָג-טעג-ליך אָהן אַנ׳אָבּרוה און נאָך יום-טוב-צייט און נאָך אין קייטען—געהע פּראַצעווען אויף זיי. וואו וועט דאָ ערגער זיין?

ענדערען אויף סאַכאַלין דעם סדר, וואָס איז דאָ איינגע-שטעלט געוואָרען דורכ׳ן געזעץ, האָט קיין שום בעטרעף נישט פּאַר אַ ליאַדע קאַפּיטאַן, וואָס געפינט זיך אין גוטע בעציהונגען מיט׳ן סמאָטריטעל.

—מען בעדאַרף אַ פּאָהר טהאָן צום סמאָטריטעל!—זאָגט אַנ׳אַגענט פון עפּיס אַ פירמע—מען בעדאַרף איהם זאָגען, ער זאָל שיקען מענשען. געקומען אונזער שיף אַנ׳אָנגעלאָדענע-פּאַרוואָס זאָל זי שטעהן אַזוי?

—אָבער לויט׳ן געזעץ איז דאָך היינט יום-טוב, און די קאַטאָרזשניקעס זענען פריי פון דער אַרבייט!

—דאָס איז אַ קאָפּיקע נישט ווערט!

—אָבער אַ געזעץ?

—נאַרישקייטען.

אויב איהר וועט דערצו צוגעבען די שלעכטע, נישט-זע-טיגע שפּייז, די קליידונג און שוכונג, וואָס וואַרימען נישט אפילו ביי דעם קלענסטען פרעסטעלע, וועט איהר אפשר אויך פער-שטעהן די סבה, פּאַרוואָס ביי דידאָזיגע „אויספּרבונגס-לייט״ גלאַצט די געדולד און פּאַרוואָס זיי אַנטלויפען משוגענערווייז און איהר וועט אויך פערשטעהן די פערביטערונג, מיט וועלכער עס אָטעמט די קאַטאָרגע.

איך האָב מיך געעסטאַרעט נישט צו בעזוכען די „קייטען-טורמע״ צוזאַמען מיט די ה״ה סמאָטריטעלעס. מיר פלעגט זיך

וועלען אַריינזינקען אין דער ערד פון די אַלע זאַכען, וואָס די קאַטאָרזשניקעס פלעגען זאָגען די סמאָטריטעלעס אין די אויגען. זיי פלעגען ריידען מיט אַזאַ העזה, פון וועלכער אונז וואָלט זיך גאָר קיינמאָל נישט געחלומ׳ט. מיט דער העזה פון אַ מענשען, וואָס האָט שוין גאָרנישט וואָס מורא-צו-האָבען. זיי פלעגען ריידען, ריזיקירענדיג מיט אַ סך זאַכען, אַבי נאָר אויסצוגיסען דאָס פערגאַלטע האַרץ; זיי פלעגען ריידען דערפאַר, ווייל די צונג האָט שוין, מסתמא, נישט געקאָנט מעהר שווייגען.

בשעת איך בין געקומען אין דער ריקאָווסקער טורמע, האָט דאָרט געהערשט צווישען עולם אַזאַ פערביטערונג, אַז דער סמאָטריטעל האָט זיך נישט באַלד בעשלאָסען אַריינצופיהרען מיך אין די טורמע-ווענד.

—דאָס זענען אַזוינע אויסוואורפען, אַז עס לוינט זיך גאָר נישט אָנצוקוקען זיי!—האָט ער מיך „איינגערעדט”.

—אָבער איך בין דאָך געקומען אויף סאַכאַלין נישט דערויף צו זעהן ריטער פון כבוד!

די „קייטען-אָבטיילונג” איז שוין צוויי וואָכען צייט געזעסען „אויף דער פּאַראַשע”. זיי האָבען זיך אָבגעזאָגט צו אַרבייטען, האָט מען זיי שוין צוויי וואָכען געהאַלטען פערשפּאַרט, נישט אַרויסגעלאָזט פון „נומער” און בלויז אינדערפריה און אין אָוונד האָט מען געביטען די „פּאַראַשע”, וואָס איז געשטאַנען אין ווינקעל. אין אָט דעם שווערען פערשטיקטען אויר, האָבען די מענשען, וואָס זענען דאָרט געזעסען, ווירקליך אויסגעזעהן, ווי חיות. און איך וועל זאָגען דעם אמת, אַז עס איז געווען אַ מורא דורכצוגעהן צווישען זיי. און יעדעס מאָל, בשעת איך האָב בעריהרט די פראַגע: „פאַרוואָס געהט איהר נישט אויף דער אַרבייט?”—האָב איך געשפּירט, אַז איך ריהר-אָן אַנ׳אָנגעוועהטאָגט אָרט.

—און מיר וועלען נישט געהן!—האָט מען געשריען צו מיר פון אַלע זייטען.—זאָלען זיי אונז אַלעמען אויסהונגערן—מיר וועלען נישט געהן!

—פאַרוואָס זיצסטו נישט?—האָב איך געפרעגט ביי איינעם

וואָס איז געשטאַנען, ווי „אַ שטעקען" ביים וואַנד און געקוקט מיט בייזע אויגען.

—וואָס האָט עס צו דיר?—האָט ער געענטפערט מיט אַזאַ טאָן, אַז איינער פון די קאַטאַרזשניקעס האָט מיך אָנגעריהרט ביים אַרבעל און שטיל אַ שעפטשע געטהאָן:

—פריץ, רוקט זיך אָב פון איהם?

ער האָט מיך אָנגענומען פאַר נאַטשאַלסטוואָ און אומישנע גערעדט מיט אַזאַ טאָן, איך זאָל מיך אָנצינדען, בייז ווערען און ער וועט דערווייל קאָנען אויסגיסען אויף מיר זיין גאַל.

די אַרעסטאַנטען, וואָס ווערען אויסגעפרובט, ווערען גע-שיקט אויף דער אַרבייט נישט אַנדערש, ווי אונטער אַ וואַך סאָל-דאַטען. און טיילמאָל וועט איהר, אַ שטייגער, זעהן אַזאַ מין סצענע: די אַרעסטאַנטען יאָגען-פונאַנדער אַ לעדיג וואַגאָנדעל, אויף וועלכען מען פיהרט זעק מעהל, און שפּרינגען אַריין אין איהם. דאָס וואַגאָנדעל לויפט איבער די רעלסען, און הינטער איהם לויפט אַ סאָלדאַט, מיט איין האַנד האַלט ער צו דעם שי-נעל, אין וועלכען ער פּלאָנטערט זיך און מיט דער צווייטער דעם ביקס, אָהן אַנ'אָטעם און בעגאָסען מיט שווייס. און אין וואַגאָנדעל לאָזען איהם די קאַטאָרזשניקעס נישט אַריין.

—ניין. דו לויף זיך דורך אַ ביסעל!

—אַנ'עולה פון אייך, ברידער!—זאָג איך איינמאָל צו די קאַטאָרזשניקעס.—ער איז דאָך אויך אַזאַ מענש, ווי איהר!

—עך, באַרין! בעדאַרף מען דאָך כאָטש איין מאָל אויס-גיסען אויף עמיצען די גאַל!—האָבען זיי געענטפערט.

דערפאַר טרעפט גאַנץ אָפט אויך אַזאַ סצענע. אין האַפען שטעהט אַ סאָלדאַט און שרייט, אַ צוקאָכטער, אויף אַ „קייטען-אַרעסטאַנט".

—וואָס האָסטו אָנגעשאָטען אַ פולען בוזעם מיט מעהל, האַ? עפען־אויף דעם בוזעם עפען-אויף!

—עפען אַליין אויף, אויב דו ווילסט!

דער וואַכסאָלדאַט בינדט-פונאַנדער דעם אַרעסטאַנט דאָס העמד און די אַנדערע טיילען פון טואַלעט. הויבט זיך אָן שי-

טען מעהל פון דאָרטען. לאַכט די קאַטאָרגע. און דער וואַכסאָל־דאַט בינדט-פונאַנדער דעם אַרעסטאַנט די בגדים און גיט איהם בעת-מעתה אַ שטורך מיט׳ן ביקס.

איינמאָל זעה איך אַזאַ מין סצענע. איינער פון די „אויס-פּרובונגס-אַרעסטאַנטען״, אַ מענש מיט אַ קראַנקען פוס, איז אָבּ-געשטאַנען אויף אַ ווײלע פון די אַרעסטאַנטען, צו פערריכטען זיך די קייטען. גיט איהם דער וואַכסאָלדאַט מיט׳ן ביקס אין דער זייט.

—נו, פאַרוואָס שלאָגסטו איהם?—זאָג איך,—זעהסט דאָך, אַ קראַנקער מענש.

דער וואַכסאָלדאַט האָט זיך אומגעקוקט.

—און דו רוק נישט די נאָז אַהין, וואו מען בעט דיך נישט!

און אין זיין אויג האָט אַרויסגעשפּראָצט אַזויפיל האַס!

אָט זעגען נאָך מענשען, וואָס מאַכען-דורך אויף סאַכאַלין אַנ׳אמת׳ע קאַטאָרגע.

אין אַלעקסאַנדראָווסק, אינ׳ם קלוב פאַר בעאַמטע, איז פאַר-האַן אַ דינער ניקאָלאַי, אַ געוועזענער וואַכסאָלדאַט, וואָס האָט דער׳הרג׳עט אַ קאַטאָרזשניק און איז איצט אַליין אויך אַ קאַטאָר-זשניק.

—ווי לעבט זיך?—פרעג איך.

—נו, וואָס,—ענטפערט ער,—פריהער בין איך געוועזען נישט מעהר ווי אַ וואַכסאָלדאַט און איצט בין איך, גאָט צו דאַנקען, אַ קאַטאָרזשניק.

—וואָס הייסט גאָט צו דאַנקען?

—נו אָט זעהט איהר, די אַרבייט איז די אייגענע, וואָס ביי די קאַטאָרזשניקעס, מיר שלעפּען אויף העלצער, קלעצער און בעדאַרפען נאָך אַכטונג געבען אויף זיי, אויף די שדים. יע־דער וויל דיר נאָר שאַפען עפּיס אַ צרה, אַרויסציהען דיר דעם לעבער, „פערשיטען״. קוקסטו נישט מיטביידע אויגען, וועסטו ליגען אין דער ערד. מען דאַרף אַכטונג געבען מיט ביידע אוי-גען, ער זאָל נישט אַנטלויפען. מען בעדאַרף אויך אַכטונג גע-

בען, ער זאָל דיך נישט דער׳הרג׳ענען. ריהרסטו איהם, ווידער, אָן, האָסטו אַ פּראָצעס. ניין, אויף קאַטאָרגע איז שוין בעסער. נישטאָ דאָ אויף וועמען אַכטונג צו געבען. זאָל מען בעסער אַכטונג געבען אויף מיר.

געהט איהר פּאַוואָליע נאָך אַ פּאַרטיע „קייטען־אַרעסטאַנטען", וואָס געהען אונטער אַ וואַך. וועגען וואָס ריידען זיי? שטענדיג וועגען די וואַכסאָלדאַטען. מען דערצעהלט אַלערליי וויצען וועגען די סאָלדאַטען, ווי אַזוי זיי זענען נאַריש און טעמפּ און מען חוזק׳ט איבער זייער אויסזעהן. אויב דאָס איז, ווידער, ווע־ניג, זידעלט מען זיי פּשוט.

און די קאַטאָרגע, מען בעדאַרף איהר געבען געראָכט, קאָן געבען אַ מענשען אַ צונאָמען. אַזאַ צונאָמען, אַז עס זאָל טאַקי פערגעהן אין זיבעטען ריפּ. געהען די וואַכסאָלדאַטען מיט בייזע פערביסענע פּנים׳ער און עס ברענט אין זיי דאָס האַרץ פון גרימצאָרן:

—אָבער דו הער!—רייצט זיך די טורמע.

אַ ווײַלע שווייגט די פּאַרטיע און דערנאָך הויבט עמיץ אָן פון דאָסניי:

—אֵי, סאַראַ טפּשים, ברידערלעך מיינע, דידאָזיגע סאָלדאַ־טען זענען! גאָט זאָל אויסהיטען!

און עס חזר׳ט זיך איבער.

און דעריבער איז קיין וואונדער נישט, וואָס דידאָזיגע אומגליקליכע געהען סוף־כל־סוף אַרויס פון די כלים. אפילו די ה״ה בעאַמטע קלאָגען זיך אויף זיי:

—ערגער פון די קאַטאָרזשניקעס.

איינמאָל געה איך מיר אַזוי פאַרביי עפּיס אַ שפּיטאָלער.

—און דו, שד איינער, וואָס דרעהסטו זיך דאָ אַרום!— שרייט צו מיר דער וואַכסאָלדאַט.—דו זאָלסט זיך מיר דאַ נישט דערוועגען צו געהן, רוח!

—וואָס כעס׳טו אַזוי? דו קאָנסט דאָך עס זאָגען אין גו־טען מוט.

—גוט קאָן מען דאָ זיין, יאָ!—האָט ער אַזוי ווי ווייכער

געזאָגט, נאָר באַלד איז ער פון דאָסניי אַריינגעפאַלען אין גרימ-צאָרן.—און ריידען זאָלסטו זיך מיר נישט דערוועגען! וועסט מיט מיר ריידען, קריגסטו מיט'ן ביקס.

בענשען זענען דאָ, ווירקליך פערביסען ביז דעם לעצטען גראַד. אָט די געגענזייטיגע פערביסענקייט לאָזט זיך בעזונדערס זעהן, בשעת דער קאַטאָרזשניק אַנטלויפט אָדער בשעת די סאָל-דאַטען כאַפּען איהם.

—אַ שאָד, וואָס איך האָב נישט דער'הרג'עט דעם וואַכסאָל-דאַט!—בעדויערט אַ קאַטאָרזשניק, וואָס איז אַנטלאָפען און מען האָט איהם געפאַקט. דערדאָזיגער קאַטאָרזשניק איז אין פלוג זעהר אַ גוטמוטיגער יונג, וואָס איז אַנטלאָפען בלויז דערויף, איי-בערצוכאַפּען זיך אויף אַ לאָדקע קיין... אַמעריקאַ.

—צו וואָס בעדאַרפסטו איהם דער'הרג'ענען?

—אָבער ווי בעהאַנדלען זיי אונז, בשעת זיי כאַפּען אונז?

אָט דאָס איז די אַטמאָספערע, מיט וועלכער עס אָטעמט די „אויספּרובונגס-טורמ"ע.

די פערביטערטע אַרעסטאַנטען פון דער „קייטען-טורמע" רופען-אַרויס צו זיך שרעק, וואָס די ה"ה סמאָטריטעלעס סטאַ-רען זיך געוועהנליך צו פערדעקען מיט פעראַכטונג.

—איך וויל גאָר מיט אַזינע הינד נישט ריידען! וויבאַלד אַז ער איז אַ הינד, וויל איך איהם גאָר אויף די אויגען נישט זעהן.

איהר קאָנט זיך משער־זיין, וואָס עס טהוט זיך אין דער „קייטען-טורמע", וואָס ליגט אינגאַנצען אונטער דער השגחה פון די נאַדזיראַטעלעס, וועלכע זענען על-פי-רוב אַליין געוועזענע קאַטאָרזשניקעס; איהר קאָנט זיך משער-זיין, וואָס עס טהוט זיך אין דידאָזיגע טורמעס, וואָס זענען אָנגעפילט מיט די שווערסטע פערברעכער, וואָס זעהען נישט הדשים'ווייז קיין נאַטשאַלסטוואָ אין די אויגען, וואָס עס טהוט זיך דאָרטען מיט די קאַטאָרזשני-קעס און מיט קאַטאָרזשניקעס איבער קאַטאָרזשניקעס.

—געהט מען אַריין אַהין, נעהמט דאָך גרוילען דאָס לייב!—

דערקלערן די בעאַמטע.—אַלץ איז דאָך דאָרט אָנגעזאָפּט מיט האַס.

און דאָס איז אמת... אָבער עס געהען דאָך פאָרט אַהין די דאָקטוירים לאָבאַס, פּאָדדובסקי, טשערדינצעוו, דער מענשענ-פריינדליכער סמאָטריטעל פון דער אַלעקסאַנדראָווסקער טורמע. און איך מיין, אַז פאַר די משפחות פון אָט די אויסגערעכענטע לייט וואָלט די „קייטען-טורמע" געווען דאָס סאַמע זיכערסטע אָרט אויף סאַכאַלין און בעזונדערס יענע אָבטיילונג, וואו עס זיצען די אָהנטערמיניגע קאַטאָרזשניקעס. דאָ וואָלטען זיי זיך געקאָנט פיהלען זיכער פון דער קלענסטער בעליידיגונג. פאַרוואָס דאָס איז אַזוי—וועל איך דערצעהלען ווען-עס-איז אַ צווייט מאָל.

צוליב אָט די אַלע פערשידענע סבות איז די אונצופרי-דענקייט פון דער „קייטען-טורמע"—איהר אַטמאָספערע און דער פּראָטעסט—איהר רעליגיע. דער פּראָטעסט דורך אַלע מיטלען און דורך אַלע מעגליכקייטען.

אַמאָל גיסט זיך אויס דער פּראָטעסט אין אַ גאַנץ קאָמישער פאָרם. אָבער מעהרערע מאָל—אין אַ געפעהרליכער. איבערהויפּט אויף סאַכאַלין. די „קייטען-אַרעסטאַנטען", צום בייספּיל, נעהמען נישט אַראָב די היטלען. איך פאָהר אַזוי איינמאָל פאַרביי אַ פּאַר-טיע „קייטען-אַרעסטאַנטען". קוקט מען אויף מיר מיט חוצפּה. געפינט זיך אָבער איינער, וואָס נעהמט יאָ אַראָב דאָס היטעל.

טהו איך אויך דאָס אייגענע, נעהם איך אויך אַראָב דאָס היטעל און פערנויג מיך, דעמאָלט האָט די גאַנצע פּאַרטיע שנעל אַראָבגעכאַפּט די היטלען און אַרויסגעדונערט:

—גוט-מאָרגען, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!

און קראַנק האָבען זיי מיך דערנאָך געמאַכט מיט'ן אַראָב-נעהמען דאָס היטעל.

אָט דאָס איז די „קייטען-טורמע".

לויט'ן געזעץ, געפינען זיך אין איהר די מעהר שווערע פערברעכער—פון „פּופּצעהניעהריגע" ביז אָהנטערמיניגע קאַטאָר-זשניקעס.

געהט איהר אָבער אַריין אין „קייטען-טורמע" זאָלט איהר

נישט מיינען, חלילה, אַז איהר געפינט זיך דאָ אויסשליסליך „צווישען די גרעסטע אויסוואורפען אויף דער וועלט". ניין. צו־גלייך מיט פּאָטערמערדער געפינט איהר דאָ אויך אַזוינע מענ־שען, וואָס זייער גאַנצע שולד בערשטעהט דערין, וואָס זיי האָ־בען זיך פערהוליעט און דערפאַר נישט געקומען צו דער נאָמען־אויסרופונג. אין דער מחנה מענשען, וואָס קאָנען אָנוואַרפען אַ שרעק מיט'ן נאָמען אַליין, צווישען דעם „לוגאַנסקער" פּאָלוליאַ־כאָוו, דעם „אָדעסער" טאָמילאָוו, דעם „מאָסקווער" וויקטאָראָוו, קאָנט איהר דאָ טרעפען אין קייטען דעם געוועזענעם אָפּיציר ק—ר, וואָס איז אַריינגעזעצט געוואָרען אויף אַ חדש דערפאַר, וואָס ער האָט נישט אַראָבגענומען דאָס היטעל ביים אָנבעגעגע־נען זיך מיט'ן אינזשענער. איך ווייס אַ פאַל, ווען די פלונית'טע פון איינעם אַ בעאַמטען האָט געבעטען, מען זאָל אַריינזעצען אַ קאַטאָרזשניק אין דער „קייטען־טורמע" בלויז דערפאַר... ווייל ער האָט זיך געדרעהט אַרום איהר שטוב־מיידעל, פלעגט זי רופען אויף ראַנדעוואוס און זי האָט זיך דעריבער נישט געקאָנט בע־שעפטיגען פּינקטליך מיט איהר אַרבייט. און מען האָט איהם טאַקי אַריינגעזעצט, צייטווייליג איבערגעפיהרט דעם „אויסגעפּרוב־טען" אין דעם קלאַס, וואָס „ווערט אויסגעפּרובט", צוליב דער בקשה פון אַנ'אשה.

ווי איהר זעהט, איז אַלץ דאָ צוזאַמענגעמישט, צונויפגע־וואָרפען, ווי אַלץ איז תמיד צונויפגעוואָרפען אין אַ מיסטקאַסטען.

און דער מענש, וואָס האָט דאָס היטעל נישט אַראָבגענומען, שמאַכט און פוילט גייסטיג אין אַ געזעלשאַפט פון מערדער לויט'ן פּאַן.

געענדיגט דעם „טערמין פון אויספּרובונג", ווערט דער לאַנגטערמיניגער קאַטאָרזשניק אַריבערגעפיהרט פון דער „קייטען־טורמע" אין דער „פרייער טורמע".

דער נאַאיווער עולם רופט עס „אָבטיילונג פאַר אויס־געבעסערטע."

אַהער פאַלען אַריין די אַלע קאַטאָרזשניקעס, וואָס קומען אויף סאַכאַלין אויף „אַ קורצען טערמין," דאָס הייסט די־יעניגע,

וואָס זענען פער'משפּט נישט ווייניגער, ווי אויף 15 יאָהר קאַ־טאָרגע.

די אויסגעבעסערטע האָבען מעהר פּריווילעגיעס. צעהן חדשים ווערט זיי פערעכענט פאַר אַ יאָהר. יום-טוב-טעג האָבען זיי גאַנצע צווייאונצוואַנציג אין יאָהר. זיי גאָלט מען נישט די קעפּ, זיי שמידט מען נישט. אויף דער אַרבייט געהען זיי אַרויס נישט אונטער אַ וואַך פון סאָלדאַטען, נאָר אונטער דער השגחה פון אַ נאַדזיראַטעל. טיילמאָל גאָר אָהן אַ שום השגחה. און אָט דאָ בעגעגענען מיר זיך מיט זעהר אַ קוריאָזען פאַקט. די סאַמע שווערסטע אַרבייטען, טאַקי די סאַמע קאַטאָרגע-אַרבייטען, אַ שטייגער, ווי שלעפּען קלעצער פון דער טייגע, צוזאַמענלעגען און שלעפּען געהילץ, ליגען אויפ'ן קאַרק פון די „אויסגעבעסער-טע", דאָס הייסט די לייכטערע פערברעכער, בשעת די שווער־סטע פערברעכער פון דער „אויספּרובונגס-אָבטיילונג" טהוען די לייכטערע אַרבייטען.

אַ מענש, וואָס איז פער'משפּט געוואָרען אויף 4 אָדער 5 יאָהר צוליב עפּעס אַנ'אונגערנדיגען מאָרד אין אַ געוועהנליכען געשלעג, בעדאַרף זיך פּייניגען פון אינדערפריה ביז נאַכט אין דער טייגע, בשעת דעריעניגער, וואָס האָט מיט אַ פּאָראויס בע-דאַכטער כונה אויסגעשאָכטען אַ גאַנצע פאַמיליע, שטופּט זיך וואַ־גאָנדלעך איבער רעלסען.

—האָט גאָט אין האַרצען! ווי אַזוי קאָנען מיר שיקען אין טייגע אַריין די „אויספּרובונגס-אַרעסטאַנטען"? עס וועט דאָך נישט קלעקען די וואַך, קיין סאָלדאַטען וועלען דאָך נישט סטייען?

נו, זאָגט אַליין, קאָן אַזאַ אָרדנונג גורם-זיין דער קאַטאָר־גע עפּיס אַ בעגריף פון „גערעכטער" שטראָף—דאָס איינציגע בע־וואוסטזיין, וואָס קאָן נאָך ווי-עס-איז שלום-מאַכען דעם פערברע-כער מיט דער שווערינקייט פון דער שטראָף.

—וואָס קאָן שוין דאָ זיין פאַר אַ יושר?—טענה'ן די אויס-געבעסערטע - אַז אַ קאַטאָרזשניק, אַ מענשען-קוילער לעבט זיך ווי אַ שררה: שטופּט זיך וואַגאָנדלעך איבער די רעלסען, און איך, וואָס איך בין אַ שטילער און אַ פלייסיגער, בעדאַרף זיך מוטשען

אין דער טייגע. שוין-זשע קאָן מען פערגלייכען מיין פערברע-
כען מיט זיינעם?

די טורמע פאַר די אויסגעבעסערטע איז גאָר קיין טורמע
נישט. דאָס איז קודם-כל אַ מין הכנסת-אורחים, אַ שמוציגער, אַנ'-
עקעלהאַפטער און אַ שרעקליכער הכנסת-אורחים.

בשעת איך בין פאַרנאַכט צום ערשטען מאָל אַריין אין
„נומער", וואו עס האַלטען זיך אויף די באַלקעסטרעגער, די גע-
הילצטרעגער און בכלל די אַלע, וואָס טהוען די שווערסטע
מלאכות, האָט מיר גענומען שווינדלען דער קאָפּ און עס איז
מיר טונקעל געוואָרען אין די אויגען. אַזאַ לופט איז דאָרט
געשטאַנען.

די אַרעסטאַנטען זענען נאָר-וואָס געקומען פון דער טייגע,
וואו זיי האָבען ביז די קניה געאַרבייט אין צושמאָלצענעם שניי.
די שמאַטעס, די „קאָטעס" און די בושלאַטעס—אַלץ איז נאַס גע-
ווען אויף זיי. זיי זענען געלעגען אין שוייס, אויסגעווייקטע,
אויף די נאַרעס. איך האָב איינעם געהייסען זיך אויסטהאָן און
האָב געמוזט תיכף אָבטרעטען: אַזאַ שווערער דאַמף איז געגאַנ-
גען פון דעמדאָזיגען פאַרשוין.

—דו ביזט דאָך אינגאַנצען צופאַרעט?

—וואָס קאָן מען העלפען! עס פוילט מיר דאָס לייב. איך
קאָן שוין אויף די פיס נישט געהן!

—טאָ וואָס-זשע טהוסטו זיך נישט אויס? וואָס הענגסטו
נישט אויף צום טריקענען די בגדים?

—יאָ, ווערסט אויפהענגען! אָט האָט קוזקע אויפגעהאַנגען
דעם כאַלאַט און די פיס-שמאַטעס און איז אַ ווײלע אַנטדרעמעלט
געוואָרען—נו, אַ גוטען טאָג.

—דאָס איז ביי אונז איינס און צוויי!—האָבען די קאַטאָר-
זשניקעס בעשטעטיגט מיט אַ שמייכעל.

קאָנט איהר זיך פאָרשטעלען, וואָס עס טהוט זיך מיט די-
דאָזיגע מענשען, וועלכע טהוען זיך נישט אויס וואָכענלאַנג.
וואָלט זיך עמיצער יאָ געוואָלט אויפפיהרען ריינער, איז עס

אונמעגליך צוליב די אַלגעמיינע נאַרעס. איינמאָל, בשעת איך האָב מיך צושמועסט מיט איינעם אַ בלאָנדהאָהריגען אַרעסטאַנט אין דער אַנאָרער טורמע, האָבען מיך די קאַטאָרזשניקעס אויפמערקזאַם געמאַכט:

—פריץ, זאָגט איהם, ער זאָל זיך אָברוקען פון אייך: עס פאַלט פון איהם.

און ליג דאָ מיט דעמדאָזיגען פאַרשוין אויף איין נאַרע! טראַכט דאָ פון ריינקייט.

און דערמיט דערקלערט זיך אויך די אונפערשטענדליכע תאוה פון די קאַטאָרזשניקעס,—ווי די ה׳ה סמאָטריטעלעס מיינען—צו שלאָפען אונטער די נאַרעס.

—זיי קאָנען אייך נישט איינליגען אויף די נאַרעס! מען קריכט נאָר אַלץ אונטער די נאַרעס, אין בלאָטע קריכט מען!

שוין בעסער צו ליגען אין בלאָטע, איידער מיט אַזאַ פאַרשוין.

אַ סך קאַטאָרזשניקעס האָבען מיר דערצעהלט, אַז די ערשטע צייט פלעגען זיי נישט קאָנען עסען.

—עס האָט געקעהרט צום ברעכען, אומעטום קריכען-אַרום...

און נאָך איצט קאָנסטו אויך נישט בעהאַלטען אַ שטיקעל ברויט: אַז איך וועל קומען פון דער אַרבייט, זאָל איך האָבען וואָס אין מויל צונעהמען. נעהמסטו אָבער דאָס שטיקעל ברויט, קריכען-אַרום... טפו!

יעדעס מאָל, ווען איך פלעג פערברענגען אַ פּאָר שעה אין טורמע, פלעגען מיינע קליידער און מיינע וועש פערשאָטען ווערען מיט פּאַראַזיטען. צו געבען אייך אַ בעגריף וועגען דער-דאָזיגער שרעקליכער שמוץ, וועל איך אייך בלויז זאָגען, אַז איך האָב בעדאַרפט אַרויסוואַרפען אַלע מיינע קליידער, אין וועלכע איך פלעג געהן איבער די טורמעס און האָב אויך געמוזט אינ-גאַנצען אַראָבנעהמען די האָהר. קיין אַנדערע קאַמפּסמיטלען זע-נען נישט געווען. און אין אַזאַ מין לאַגע לעבען מענשען, וואָס נויטיגען זיך אין כחות צו דער אַרבייט.

די צווייטע פונקציע פון דער „פרייער טורמע" איז—זיין

אַהויז פאַר קאָרטען-שפיל. מען שפילט אין קאָרטען פון אינ-דערפריה ביז נאַכט און פון נאַכט ביז אינדערפריה. צו יעדער מינוט ווערט פערלעגט אַ באַנק פון עטליכע צעהנדליג רובל. דאָס שפיל געהט אויף געלד און אויף זאַכען, אויף דער פייקע ברויט פאַר עטליכע חדשים פאָראויס און אויף די קליידער, וואָס מען בעדאַרף ערשט בעקומען. דאָס אַלץ ווערט שוין רעאַליזירט ביי די טורמע-וואוכערניקעס, וואָס דרעהען זיך אַרום די שפילער. די קאַטאָרזשניקעס שפילען צווישען זיך, אַהער קומען אויך שפי-לען די קאָלאָניסטען. עס שפילען אַלטע און... קינדער. אַ קאָלאָ-ניסט, וואָס איז געקומען פערקויפען קאַזנאַ קאַרטאָפעל, האָט פאַר מיר אין די אויגען פערשפילט אין דער בידנער טורמע-באָגאַ-דעלנ״ע דאָס אויסגעלייזטע געלד, דעם וואָגען און דאָס פערד. אין דער ריקאָווסקער טורמע איז פאַר מיר געקומען אַ פויערטע צום סמאָטריטעל מיט קולות און גוואַלדען:

—איך האָב געשיקט דאָס יונגעל אין טורמע קויפען ברויט, האָבען זיי, די גזלנים, פערנאַרט איהם אין „נומער" אַריין און אָבגעוואונען ביי איהם דאָס געלד.

–גלויבט איהר נישט, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע,—האָט זיך פערענטפערט די קאַטאָרגע—זי שיקט אַליין דאָס יונגעל שפי-לען. יעדען טאָג קומט ער צו אונז. ניש׳קשה, ווען מיר וואָלטען פערשפילט, וואָלט זי קיין גוואַלדען נישט געמאַכט, אָבער אַז ער האָט פערשפילט, האָט מען איהם, הייסט עס, „פערנאַרט". וועסט איהם טאַקי פערנאַרען, ער לאָזט זיך!

אַז מען האָט געמאַכט אַ שטיקעל חקירה ודרישה, האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די קאַטאָרזשניקעס זענען גערעכט...

דער „אויסגעבעטער" געהט פראַנק און פריי אַרויס פון טורמע, ווען ער וויל. ער בעדאַרף נאָר אָבאַרבייטען דעם טייל אַרבייט, וואָס ווערט איהם אַרויסגעגעבען און ער בעדאַרף אויך קומען פאַרנאַכט צום דער נאָמען־אויסרופונג. די איבעריגע צייט קאָן ער זיך געהן, וואו ער וויל. דאָס אייגענע קאָנען אויך זיי-טיגע מענשען פריי אַריין־ און אַרויסגעהן פון דער טורמע. דאָס פערלייכטערט דעם פערקויף פון גע׳גנב׳עטע זאַכען. אַרום דער

„פרייער טורמע״ דרעהען זיך שטענדיג אַרום צעהנדליגער קאָלאָ-ניסטען, מעהרסטענטייל טאָטערען. דאָס זענען אַלץ וואוכערניקעס און אויפקויפער פון גע׳גנב׳עטע סחורות.

די דריטע פונקציע פון דער „פרייער טורמע״ איז זיין אַ מין עיר-מקלט פאַר אַלע דאַכלאָזע און אפילו פאַר אַנטלאָפענע קאַטאָרזשניקעס. דער גענעראַל גראָדעקאָוו, וואָס איז געקומען רעווידירען סאַכאַלין, האָט טאַקי אַזוי כאַראַקטעריזירט די סאַכאַלינישע פרייע טורמעס.

די טורמע, מען בעדאַרף איהר געבען גערעכט, בעציהט זיך מיט גרויס רחמנות צו די „קאָלאָניסטען״—דאָס איז די צו-קונפט פון קאַטאָרזשניק. געהט איהר אַריין בשעת׳ן מיטאָג אין דער „פרייער טורמע״, וועט איהר דאָרט שטענדיג געפינען קאָ-לאָניסטען אויף קעסט, די קאַטאָרזשניקעס גיבען בלויז נישט קיין ברויט.

—ווייל מיר האָבען אַליין ווייניג.

אָבער קרופניק, „די באַלאַנדע״, וואָס די קאַטאָרגע פער-קויפט פאַר חזירים צו פינף קאָפּיקעס אַ׳עמער, גיט מען די קאָ-לאָניסטען, וויפיל זיי ווילען. אין דער צייט פון אַרבייטסלאָזיג-קייט און הונגער שפייזען זיך „דורך איין האַנד״, ווי די סאַכאַ-לינער זאָגען, ביז 200 קאָלאָניסטען.

אין דער „פרייער טורמע״ געהען אויך שלאָפען די אָב-דאַכלאָזע קאָלאָניסטען, וואָס קומען „פון הונגער״ אין פּאָסט פון די סאַמע ווייטעסטע ישובים און האָבען נישט וואו אָנצושפּאַרען דעם קאָפּ.

זיי קומען פאַרנאַכט, קריכען-אַרונטער אונטער די נאַרעס און שלאָפען דאָרטען ביז אינדערפריה.

כלעבען, פאַרהאַן עפּיס טיף-ריהרענדיגעס אין דידאָזיגע גוטע בעציהונגען, אין דערדאָזיגער באַרמהאַרציגקייט, וואָס קבצנים ווייזען-אַרויס קבצנים. און וויפיל מאָל האָט מיך אָט דער שטריך זייערער אונטערגעהאַלטען אין יענע שווערע מינוטען, בשעת דער מח ריהרט זיך, בשעת די קאַטאָרגע מיט איהרע שרעקליכע מעשים האָט מיר אויסגעוויזען, ווי אַ מין כף-הקלע.

גיין, אפילו אין טורמע, אין אָט דעם שרעקליכען פינסטערן גרוב וואונט אויך אַ „מענש!"

די „פרייע טורמע" איז עפּטער אַנ'עיר-מקלט פאַר קאַטאָר-זשניקעס, וואָס זענען אַנטלאָפען פון די אַנדערע ראַיאָנען. אַזוי, צום ביישפיל, האָט שיראָקאָלאָבאָוו, וואָס גאַנץ סאַכאַלין האָט געציטערט פאַר איהם; שיראָקאָלאָבאָוו וואָס האָט אויסגעטהאָן די טאַטשקע און וואָס איז אַנטלאָפען פון דער אַלעקסאַנדראָווסקער קייטען-טורמע; שיראָקאָלאָבאָוו, פאַר וועלכען עס איז צוגעזאָגט געוואָרען 100 רובל דעמיעניגען, וואָס וועט איהם כאַפּען; דער שרעקליכער שיראָקאָלאָבאָוו, נאָך וועלכען עס האָבען זיך געיאָגט גאַנצע מחנות פון איבערגעטהאָנענע שפּיאָנעס-נאַדזיראַטעלעס—אָט דער אייגענער שיראָקאָלאָבאָוו האָט זיך אין שלום און שלוה געלעבט אַ גאַנצען ווינטער אין דער ריקאָווסקער טורמע.

—און פרעגט נאָך בעקומען דעם קאַזיאָנעם פאַיעק? אָט איז אַ שעלמע!—פלעגען זיך וואונדערן די קרייז-נאַטשאַלניקעס און דער סמאָטריטעל פון דער טורמע.

—אָבער ווי אַזוי פאָרט האָט עס געקאָנט געשעהן?

—זעהר פשוט. אין פנים האָבען מיר איהם נישט געקאָנט. טאָ פון וואַנען האָבען מיר געקאָנט וויסען, ווער ער איז אַזוינס? און די קאַטאָרגע וועט, גאַטירליך, נישט אַרויסגעבען. אַזוי האָט ער דאָ אָבגעלעבט דעם גאַנצען ווינטער. אַז עס איז געוואָ-רען וואַרימער, איז ער אַוועקגעגאַנגען און „טהוט, וואָס ער וויל". וואָס וועסטו מאַכען מיט איהם!

בכלל טהוט די „פרייע טורמע" אַלץ, וואָס זי וויל. איך האָב בעדאַרפט האָבען דעם אַרעסטאַנט פ., אַ בעוואוסטער פער-ברעכער. פרעג איך ביים סמאָטריטעל.

—ער אַרבייט אויף דער מיהל.

געה איך אין דער מיהל.

—נישטאָ איהם.

אַ צווייט מאָל—„נישטאָ איהם". אַ דריט מאָל—„נישטאָ איהם". פאַר דערדאָזיגער צייט האָט שוין די קאַטאָרגע בעוויזען רעכט בעקענט צו ווערען מיט מיר און האָט שוין געהאַט צו מיר צו-טרוי. זאָגט מען מיר אויף דער מיהל:

בען רובל אַ הדש. און אַליין איז ער שטענדיג אין טורמע. ער האָט דאָרט געשעפטען: ער איז אַ מיידאַנשטשיק (האַלט דעם בופעט אין טורמע) און אַ באַראַכאָלשטשיק (האַנדעלט מיט אַלטוואַרג) און אַ פאַטער (אַ פראָצענטניק).

איך האָב אַ קוק געטהאָן אויפ'ן פאַרשוין—אַ מענש, וואָס איז קאַפּאַבעל צו טראָגען אַ צווייענדיגע קאַטאָרגע—פאַר זיך און פאַר יענעם. אַנ'עלענד פויערל, וואָס איז פער'משפט געוואָרען אויף 4 יאָהר קאַטאָרגע פאַר אַ מאָרד אין אַ געשלעג, שכור'ערהייד, יום-טוב-צייט. ביז איינס אַ זייגער בייטאָג אַרבייט ער אין מיהל פאַר אַ צווייטען, און ביז'ן אָווענד—פאַר זיך. אַליין הויט און ביין—און טראָגט אויף זיך צוויי קאַטאָרגעס.

און אַזוינע פאַלען געשעהען אויף סאַכאַלין נישט זעלטען,—ניין, זיי זענען סאַמע געוועהנליכע עפטע דערשיינונגען. אַ מענש איז שכור'ערהייד אַריינגעפאַלען אין אַנ'אומגליק און טראָגט אויף זיך צוויי קאַטאָרגעס, אָבער אַ פערברעכער לויט'ן פאַך, איינער פון די „בעריהמטעסטע" מערדער, שפּאַצירט זיך אַרום, שינדט די הויט פון דער קאַטאָרגע און מאַכט זיך אַ קאַפּיטאַלכעל פון די-דאָזיגע אומגליקליכע.

אָנדערטהאַלבען רובל אויף סאַכאַלין—דאָס איז מעהר, איידער ביי אונז פופצעהן.

אָט דאָס זענען די מינהגים פון דער „אויסבעסערונגס-טורמע."

אויב דער אַרעסטאַנט פיהרט זיך גוט אויף, ווערט ער אין אַ געוויסער צייט אַרום אינגאַנצען בעפרייט פון דער טורמע. דעמאָלט געהט ער איבער אין דער „פרייער קאַרטאָרגע-קאָמאַנדע", וואוינט נישט אין טורמע נאָר אין אַ פריוואַטער דירה און אַרבייט בלויז אָב דעם טייל אַרבייט.

וואָלט איהר געוואוסט, ווי אַלץ, וואָס איז נאָר דאָ עטוואָס אָנשטענדיגעס אין טורמע, שטרעבט צו דעם; ווי זיי פאַנטאַזירען אַרויסצורייסען זיך פון דערדאָזיגער פיזישער און מאָראַלישער בלאָטע און זיך בעזעצען אין אַ פרייען, אין אַנ'אייגענעם

וינקעלע! אָבער, צום בעדויערן, געלינגט עס נישט אַלעמאָל און נישט אַלעמען. דער סמאַטריטעל אַליין קאָן נישט וויסען יעדען איינעם בעזונדער פון די הונדערטער אַרעסטאַנטען זיינע. דער אַטעסטאַט וועגען „גוטער אויפפיהרונג" הענגט-אָב פון די נאַדזי-ראַטעלעס, וואָס זענען עפטער געוועזענע קאַטאָרזשניקעס. „דאָס פּאַפּיר" וועגען איבערפיהרען אין דער „פרייער קאָמאַנדע" ווערט צוזאַמענגעשטעלט דורך שרייבער, וואָס בעשטעהען אויסשליסליך פון קאַטאָרושניקעס. זיי האַלטען אַלץ אין זייערע הענד. און טיילמאָל, ווען עס דערפעהלען אַ צוויי-דריי רובל, מוז זיך דער אָרימער קאַטאָרזשניק אָבזאָגען פון זיין חלום „וועגען אַן'אייגע-נעם ווינקעל", פון יענער האָפנונג צו פערלייכטערן זיך דעם גורל...

זיך אַרויסגעריסען דורך אַלע אמת'ע אָדער נישט אמת'ע וועגען אין דער פרייער קאָמאַנדע אַריין, דינגט מען זיך אָן ער-געץ אַ נאַכטלעגער פאַר א פופציג קאָפּיקעס אַ חדש, אָדער מען וואוינט זאַלבענאַנד אין אַ כיבאַרקע. אין יעדען פאַסט איז פאַר-האַן אַזאַ מין „קאַטאָרגע-סלאָבאָדקע".

קומסטו-אַריין אַהין, זעהסטו ווי דער דלות איז אונגעהויער גרויס, פון שטוב-מכשירים—קיין שום זכר. אָבער ביי די מענשען לייכט דאָס אויג מיט אַ הנאה-פייערל.

—דאַנקען גאָט! זיך אַרויסגעריסען פון „איהר", פון דער פערשאָלטענער.

זיי זענען בעלי-בתים איבער זיך אַליין. אַ הייזעל—נישט אַ דרעה צו טהאָן זיך אין איהם, און גאָט אין הימעל, וואָס פאַר אַ מענשען דער מזל פיהרט דאָ צונויף אינאיינעם! געהען מיר אַריין אין אַזאַ מין היהנערשטייגעל. אויף אַ שטח פון אַ פינף שריט די לענג און די ברייט וואוינען צוויי מענשען.

איינער--אַ פּאָליאַק, אַלט פערציג יאָהר, זעהט אָבער אויס-זעכציג. ער איז עהנליך צו אַ גרויסען איינגעהויקערטען סקעלעט. דאָס פּנים איז געלב, איינגעצויגען. די אויגען ברענען מיט אַ מרה-שחורה-דיגען פייער. ער איז שטענדיג מורה-שחורה'דיג, אָב-

געזונדערט, רעדט מיט קיינעם נישט. פער׳משפט געוואָרען צו 20 יאָהר קאַטאָרגע, ווייל ער האָט אָנגעדונגען מערדער צו דער־הרג׳ענען זיין ווייב. ער האָט זיך אויפגעגעסען פון אויפערן, אָבער הרג׳ענען אַליין האָט ער מורא־געהאַט. אַ סך אינערליכע קאַמפען האָט, וואַהרשיינליך, איבערגעלעבט דערדאָזיגער פריה־צייטיג גרוי־געוואָרענער, איינגעהויקערטער, איינגעטריקענטער מאַן.

זיין „צווייטע העלפט" איז אַ יונג בחור׳ל פון וואָראָנעזשער גוב. געקומען אויף קאַטאָרגע צוליב פערגוואַלטיגען אַ מיידעל.

—שכור געווען, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע. מיט אַ קאָמ־פאַניע געגאַנגען. און זי אַנטקעגען. אפשר איך און אפשר—נישט איך. איך געדענק גאָרנישט.

און אַזוי וואוינען דידאָזיגע צוויי פאַלוסען צוזאַמען.

אָט איז נאָך אַ פּאָרל.

אַנ׳„ערנסטער" עלטערער פויער, פון סיביר. לויט׳ן געבוי פון קערפער—אַ גבר. דאָס פנים זעהר אַ שטרענגעס. די אויגען לייכטען מיט אַ קאַלטען רוהיגען גלאַנץ. עס שפירט זיך אין זיי אַ גליווער־קאַלטע נשמה. אויך אַזוי קאַלט און רוהיג, מסתמא, האָבען דידאָזיגע אויגען געקוקט, בשעת ער, אַ בעל הבית פון אַנ׳איינפאָהר־הויף, האָט מיט׳ן האַק צוהאַקט פיר שלאָפענדיגע געסט: דריי שכור׳ליכע קופּצעס און אַ פוהרמאַן. אַ נאַטור אַ שטאַר־קע, אַ געזונדטע. דער „יוצר־הרע" האָט איהם אָנגערעדט. און קוים רעדט־אָן אַזאַ מענשען דער יוצא־הרע, וועט ער שוין געהן אויף אַלץ און וועט זיך פאַר קיין זאַך נישט אָבשטעלען. רחמנות, מיטלייד זענען פרעמד זיין נשמה. ער איז צו־שטאַרק פאַר אַזוי־נע „שוואַכע זאַכען". ער מאַכט דעם איינדרוק פון אַנ׳עכטער טראַגישער פיגור.

צוזאַמען מיט איהם וואוינט אַ רויט פויערל,—די סאַמע גוטמוטיגסטע בריאה אין דער וועלט, וואָס בשעת ער דערצעהלט וועגען זיין פערברעכען, מוז מען אָנהויבען שמייכלען.

—אויפ׳ן „סכאָד" איז דאָס געווען... האָב איך אין אַ שלעכטער מינוט אַ קלאַפּ געטהאָן אַ גייער, איז דער פויער

ברוגז געוואָרען און אַוועקגעשטאָרבען, אַ ליכטיגען גן-עדן זאָל ער האָבען!

—נו, ניש'קשה? איהר האָט זיך איינגעלעבט?—פרעג איך.

—דאָס יונגעל איז נישט קיין עזות-פנים!—רופט זיך אָב דער אַלטער וועגען זיין „צווייטער העלפט".

—אָט מיר, לעבען. טשאַוואָ-זשע נאָם?!—שמייכעלט דאָס פויערל.

דאָס בעסטע, וואָס עס איז דאָ אויף קאַטאָרגע, רייסט זיך על-פי-רוב צו לעבען אויף אַ פרייער קוואַרטיר. קאָרטען-שפּילער, רמאים, שכּורים, וואוכערניקעס—דידאָזיגע איז אַ סך בעקוועמער צו וואוינען אין טורמע. גיסטו אַ טראַכט, אַז אין אַזאַ מין גע-זעלשאַפט בעדאַרף פוילען דער גוטער מענש בלויז דערפאַר, ווייל ער האָט נישט אַ צוויי-דריי רובל פאַר די נאַדזיראַטעלעס און שרייבער, וואָס גיבען-אַרויס דעם „אַטעסטאַט" און שטעלען צוזאַמען „דאָס פּאַפּיר" — און אַ שוידער געהט דיר אַריבער איבער די ביינער.

„קייטען-טורמע", „פרייע טורמע" און „פרייע קאָמאַנדע"— אָט האָבען מיר די גאַנצע טורמע-קאַריערע פון אַ קאַטאָרזשניק. דאָס זענען די געוועהנליכע קאַריערע-טרעפּעלעך.

אָבער דידאָזיגע קאַריערע-טרעפּעלעך ווערען איבערגעקעהרט מיט'ן קאָפּ אַראָב, ווען עס קומט די פאַמיליע צו דעם סאַמע שווערסטען קאַטאָרזשניק אויף סאַכאַלין און דערצו נאָך, אויב אַזאַ איינער קאָן עפּיס אַ מלאכה.

אויב ער איז אַ גוטער שלאָסער, טאָקער אָדער שניצער, איז ער שוין נישט קיין געוועהנליכער אַרעסטאַנט, נאָר גאָר אַ בעזונדערער מענש, אַפילו אַ געהויבענער מענש. נישט ער זוכט שוין, נאָר מען זוכט איהם. אין אַלעקסאַנדראָווסק איז, צום ביי-שפּיל, פאַרהאַן אַ שניצער—קייזער. ווען איהר באַלד בעמערקען, אַז אַלע בעציהען זיך צו איהם אפילו מיט דרך-ארץ. און אודאי! דאָס איז דער איינציגער שניצער אין גאַנצען פּאָסט! בעדאַרף עמיצער פון די בעאַמטע עפּיס אַ שען זאַכעלע, לויפט מען צו איהם. ער מאַכט זעהר פיין און געשיקט די אַלע יענע זאַכען, וואָס ווערען געשיקט קיין כאַבאַראָווסק, צו ווייזען, ווי עס בליהען

די סאַכאַלינישע ווערקשטאַטען און אויף וואָס פאַר אַ הויכער ענטוויקלונגס-מדרגה זיי שטעהען.

ווען עס קומט צום קאַטאָרזשניק די פאַמיליע, ווערט ער אַרויסגעלאָזט פון דער טורמע; אויף אַ יאָהר צוויי ווערט ער אינגאַנצען בעפרייט פון אַרבייט, דערנאָך אַרבייט ער אָב זיין חלק, אָבער דער חלק בעדאַרף זיין אַזאַ, אַז ער זאָל איהם נישט שטערען אין דערווירטשאַפט.

אַ באַנדיט אַ חיה, אַ מערדער לויט׳ן פאַך, שפּאַצירט זיך אַרום אויף דער פרייהייט און אַרבייט בלויז פאַר זיך, ווייל ער האָט אַ פאַמיליע. און אַ מענש, וואָס איז פער׳משפט געוואָרען צו 17½ יאָהר קאַטאָרגע דערפאַר, וואָס בשעת ער האָט גערעדט מיט׳ן פעלדפעבעל, האָט ער זיך געהאַלטען עטוואָס העזה׳דיג און אַראָב-געריסען פון זיך די שליפעס, בעדאַרף זיך פייניגען אין דער „קייטען-טורמע“.

—ווען איך וואָלט געוואוסט, וואָלט איך פריהער חתונה-געהאַט,—לאַכען די קאַטאָרזשניקעס.

דאָס אַלץ איז זעהר ווייניג גורם דעם געדאַנק פון גע-רעכטער שטראָף, וואָס זיי, די קאַטאָרזשניקעס, טראָגען-איבער אויף זיך.

איינער פון די קאַטאָרזשניקעס פון דער קייטענטורמע, האָט אין אַ שמועס מיט מיר אויג-אויף-אויג בעוויזען מיט אלער-ליי ראיות, אַז ער מוז אַנטלויפען. ווי שטאַרק איך האָב איהם נישט אָבגערעדט דערפון, האָט ער זאַלץ גע׳טענה׳ט דאָס זייניגע.

—איך קאָן דאָס נישט אַריבערטראָגען.

—נו, הער. לאָמיר ריידען אָפען. די שטראָף איז אַ שווע-רע, דאָס איז אמת. אָבער דו האָסט דאָך זי פערדינט, דו האָסט דאָך אין אַ האַלב שעה צייט דער׳הרג׳עט מיט אַ האַק פינף מענ-שען! בעדאַרף דאָך זיין אויף דער וועלט אַ שטיקעל יושר!

—אמת! אָבער דאָ זענען פאַרהאַן אַזוינע, וואָס האָבען נישט פינף, נאָר אַכט מענשען דער׳הרג׳עט, און זיי וואוינען אין אַ פרייער דירה, נישט אין דער קייטענטורמע, און דאָס איז בלויז דערפאַר, ווייל צו זיי איז געקומען די פאַמיליע. קומט-

אויס, זעה איך, אַז אין דער קייטענטורמע זיך איך נישט דער-פאַר, וואָס איך האָב פינף מענשען געטויט, נאָר דערפאַר, וואָס איך האָב נישט חתונה-געהאַט. לאָמיר נעהמען דעם אייגענעם קייזער—לעבט ער ווי אַ פריץ. אַ צווייטער, וואָס האָט לגבי איהם קיין העלפט נישט געטהאָן, בעדאַרף זיצען אין דער קייטענטור-מע בלויז דערפאַר, וואָס ער קאָן קיין מלאכה נישט. וואו איז דאָ דער יושר?

—וואָס קאָן מען ענטפערן דערויף?

אָבער מיר וועלען זיך אומקעהרן צוריק צו דער קאַריע-רע פון אַ קאַטאָרזשניק.

אָבגעזעסען די „אויספרובונגס-צייט" אין דער „קייטענטוו-מע", געענדיגט דער טערמין אין דער „פרייער טורמע" אָדער אין דער „פרייער קאָמאַנדע", ווערט דער קאַטאָרזשניק אַ קאָלאָ-ניסט.

מאַכט ער זיך ערגעץ אין דער טויטער טייגע, וואו מען קאָן נישט וואוינען, אַ הייזעל, אַ הייזעל „צוליעב רעכט", ווייל יעדער קאָלאָניסט, ווי איך האָב שוין דערמאָהנט, בעדאַרף האָבען אַ הויז, אַנישט, געהט ער נישט איבער אין דעם פוערים-שטאַנד. אָבגעמוטשעט זיך אַ פינף יאָהר אין האַלב-הונגער, געהט-איבער דער קאַטאָרזשניק אין דעם „פויערים-שטאַנד פון די פערשיקטע" און בעקומט דאָס רעכט אַרויסצופאָהרען „אויפ'ן מאַטעריק". זיי-נע חלומות זענען מקוים-געוואָרען! פאָהרט ער פון דער פער-שאָלטענער אינזעל קיין סיביר, וואָס זעהט איהם אויס ווי אַ גן-עדן.

דאָרט בעדאַרף ער זיין גאַנצע צוועלף יאָהר, און ערשט דעמאָלט בעקומט ער דאָס רעכט אַוועקצופאָהרען אַהיים.

אויף אַזאַ אופן האָט אפילו דער „אייביגער קאַטאָרזשניק" אַ האָפנונג, אַז ער וועט זיך אומקעהרן אַהיים אין אַ 35—37 יאָהר אַרום—שוין מיט די מאַניפעסטען-הנחות און אַרבייטס-הנחות—אָבער ער וועט זיך אומקעהרן.

אָבער, ליידער, זענען זעהר ווייניג פאַרהאַן אַזוינע גליק-ליכע לייט.

—קיין אייביגע קאַטאָרגע איז ביי אונז נישטאָ.

אָבער אייביגע קאַטאָרגע עקזיסטירט—און איהר וועט עס דייטליך איבערלייענען אינ׳ם רייסטער פון די קאַטאָרזשניקעס, וואָס געפינט זיך אין יעדען „קייטענטורמע".

—אַזאַ און אַזאַ. טערמין: 15 יאָהר+10 יאָהר+20 יאָהר +15 יאָהר.

וואָס זענען דאָס פאַר אַ שרעקליכע פלוסען?

פאַרהאַן קאַטאָרזשניקעס, וואָס בעדאַרפען אין כלל דורכ־מאַכען 70 יאָהר קאַטאָרגע. דידאָזיגע וועלען זיך שוין קיינמאָל נישט אַרויסרייסען פון דאַנען. דערויף האָבען זיי שוין קיין שום האָפנונג נישט.

אָבער פון וואַנען פאָרט נעהמען זיך דידאָזיגע „פלוסען!" דאָס זענען אַלץ רעזולטאַטען פון די „פליטה׳ס".

שרעקליך זענען נישט די טערמינען, אויף וועלכע מען פערשיקט די קאַטאָרזשניקעס, נאָר אַנ׳אימה וואַרפען־אָן יענע טערמינען, וואָס זיי „לעבען זיך אַליין אָן".

טיילמאָל „לעבט זיך אָן" אַ מענש גאַנצע 40 יאָהר קאַ־טאָרגע, בעת ער איז פערשיקט געוואָרען בלויז אויף 6 יאָהר.

מען לויפט—כאַפּט מען און גיט אַ הוספה קאַטאָרגע. ווערט די האָפנונג קלענער. לויפט מען ווייטער—ווידער אַ הוספה. קיין האָפנונג איז שוין איצט אודאי נישטאָ. לויפט דער מענש נאָכאַמאָל, לויפט און זאַמעלט זיך אָן אַ טערמין. די פלוסען וואַקסען און וואַקסען.

געוועזען פאַלען, ווען מען איז אפילו געלאָפען פון לאַזאַ־רעט כמעט גוסס׳ע. דורך געדיכטע קוסטעס, דורך טייגע, וואָס מען קאָן זי נישט דורכגעהן, דורך קופּעס פערטריקענטע צווייגען איז געלאָפען אַ מענש, נישט קיין מענש, נאָר אַ האַלבער מת מיט שרעק אין גוסס׳ען בליק.

פון דעמדאָזיגען לייכטען איבערבליק, וואָס איז אַזוינס די קאַטאָרגע, האָט איהר אפשר טיילווייז משיג־געווען, וואָס צווינגט צו לויפען דידאָזיגע מענשען, וואָס צווינגט זיי צו פערלענגערן

ייך דעם טערמין, מאַכען זיך רגער.
מען לויפט פון ש עק...

ווער פיהרט די קאַט וגע?

שטעלט אייך פאַר אַזאַ מין בילד: עמיץ איז קראַנק געוואָרען און מען בעדאַרף איהם מאַכען אַ שווערע אָפּעראַציע.

רופט מען צוזאַמען אַ קאָנסוליום. טיילמאָל ווערען אפילו אויסגעשריבען בעריהמטע דאָקטוירים. דידאָזיגע דאָקטוירים האַלטען זיך לאַנג אַנ׳עצה, זענען זיך לאַנג מתוכח, וואָס פאַר אַנ׳אָפּעראַציע צו מאַכען, ווי אַזוי זי צו מאַכען און וואָס פאַר אַ פאָלגען קאָנען זיין, ווען זי זאָל געמאַכט ווערען. אָבער ווען אַלץ איז שוין אַרומגעטראַכט און בעשלאָסען, נעהמט מען און מען געהט-אַוועק און די אָפּעראַציע גופא גיט מען איבער דעם סטרוזש, ער זאָל זי מאַכען.

—אַבער דאָס קאָן דאָך נישט זיין!

—אָבער אויף סאַכאַלין ווערט אַזוי געטהאָן.

אַ מענש איז בעגאַנגען אַ פערברעכען. צוויי געלעהרטע יוריסטען, אַ פּראָקוראָר און אַ פערטיידיגער בעטראַכטען יעדען קלענסטען פּרט פון די עדות-בעווייזען, ווי אַזוי ער איז בעגאַנגען דאָס פערברעכען, פאַרוואָס, וואָס איז דאָס פאַר אַ מענש. טיילמאָל ווערען אפילו אַרויסגערופען עקספּערטען-פּסיכיאַטאָרען, וואָס פאָרשען-אויס נישט בלויז דאָס געזונד פון בעשולדיגטען, נאָר אינפאָרמירען זיך אויך וועגען דעם געזונד-צושטאַנד פון זיינע

אַלע קרובים לויט דער שטייגענדיגער ליניע. איבּ דער גע׳-משפּט׳ער ווערט אָנערקענט פאַר שולדיג—בּעראַטען זיך דריי געלעהרטע יוריסטען, פיהרען אַ ישוב-הדעת: וואָס פאַר אַ שטראָף זאָל מען איהם געבּען.

אָבּער די שטראָף גופא, וואָס בּעדאַרף—דער דעוויז פון סאַכאַלין!—„איבּעראַנדערשען דעם פערבּרעכער״, אַריינטהאָן אין איהם אַ נייע נשמה, ווערט איבּערגעגעבּען אַ נאַדזיראַטעל פון די אויסגעדינטע סאָלדאַטען אָדער פון די געוועזענע קאַטאָרזשני-קעס.

דאָס איז בּפירוש אַזוי. פון די נאַדזיראַטעלעס איז אָבּגע-האַנגען נישט נאָר דער גורל פון די פערשיקטע קאַטאָרזשניקעס,—פון זיי זענען אויך אָבּגעהאַנגען די הנחות פאַר די אַרעסטאַנטען. די מאַניפעסטען, וואָס פערקירצערן דעם טערמין פון שטראָף, ווערען אָנגעווענדעט צו די-יעניגע, וועלכע פערדינען עס דורך זייער גוטער אויפפיהרונג. וועגען דער גוטער אויפפיהרונג פון די קאַטאָרזשניקעס ווערט נאָכגעזוכט אין די שטראָפזשורנאַלען. אָבּער אין די שטראָפזשורנאַלען ווערען אַריינגעטראָגען די בּע-שטראָפונגען, וואָס ווערען אַרויפגעלעגט דורך די נאַדזיראַטעלעס, און די סמאָטריטעלעס נעהמען זיי קיינמאָל נישט אַראָבּ.

דאָס וועט אַראָבּוואַרפען דעם נאַדזיראַטעלס פּרעסטיזש. דאָס וועט איהם דערנידערן אין די אויגען פון דער קאַטאָרגע. ווי אַזוי וועט ער דערנאָך האָבּען אַ דעה איבּער איהר?

אויף סאַכאַלין איז מען מעהר, ווי אַנדערש-וואו, משוגע אויף „פּרעסטיזש״ און דערבּיי ווערט עס נאָך פערשטאַנען זעהר אייגענאַרטיג.

בּעזיצען דידאָזיגע נאַדזיראַטעלעס, וואָס אַ גוטע העלפט פון זיי בּעשטעהען פון געוועזענע קאַטאָרזשניקעס, די גענוגע מאָ-ראַלישע אייגענשאַפטען, אַז מען זאָל זיי קאָנען אַבּסאָלוט אָנ-פערטרויען דעם גורל פון מענשען?

פאַר מיר, אויף מיינע אויגען, האָט קיין איינער פון די נאַדזיראַטעלעס נישט גענומען קיין שחד בּיי די אַרעסטאַנטען. דאָס הייסט, איך האָבּ קיינמאָל נישט געזעהן, אַז דער אַרעסטאַנט

זאָל איבערגעבען דעם נאַדזיראַטעל געלד פון האַנד אין האַנד, אָבער בעזוכענדיג די נאַדזיראַטעלעס, פלעג איך עפטער פרעגען:

—פון וואַנען האָט איהר דאָס? פון וואַנען יענץ?

און עפטער פלעג איך בעקומען איין ענטפער:

—אין טורמע האָט מען מיר געשענקט... מיר האָבען אַנ׳-אַרעסטאַנט אַזאַ, האָט ער דאָס מיר געמאַכט.

עטליכע מאָל, בשעת די אַרעסטאַנטען האָבען אין מיין געגענוואַרט געשפּילט אין קאָרטען, זענען אַריינגעקומען די נאַד-זיראַטעלעס:

—נו, וואָס פאַר אַ געזעמעל האָט איהר דאָ געמאַכט? געהט זיך פונאַנדער!—פלעגט דער נאַדזיראַטעל אַ זאָג טהאָן צו די אַרע-סטאַנטען, געהענדיג צווישען די נאַרעס און כלומר׳שט נישט בע-מערקענדיג די גרויסע צאָהל פונאַנדערגעוואָרפענע קאָרטען.

—געה אויף דיין אָרט!—פלעגט ער אַ זאָג טהאָן צו דעם באַנק-האַלטער, אַ קאָרטען-דרעהער און אַ קאָרטען-גנב. דער נאַד-זיראַטעל פלעגט כלומר׳שט גאָרנישט זעהן, ווי יענער טאַשט בעת-מעשה די קאָרטען ביי איהם אונטער דער נאָז. ער האָט כלומר׳שט נישט געזעהן און ער האָט, נאַטירליך, נישט געמאַכט קיין שום בעמערקונג.

אָבער אַז איך האָב בעדאַרפט וויסען, ווער איז אין דער און דער טורמע אַ מאַידאַנשטשיק, ד. ה. ווער האַנדעלט מיט בראָנפען און גיט קאָרטען צום שפּילען, פלעג איך מיך שטענ-דיג ווענדען צו די נאַדזיראַטעלעס און זיי פלעגען מיר שטענ-דיג ריכטיג אָנווייזען.

טיילמאָל פלעגען זיך מיר די אַרעסטאַנטען קלאָגען אין דערשטיל, אַז אַזאַ און אַזאַ טורמע-קנאַקער פון דעם מין „אי-וואַנעס" בעליידיגט זיי, שלעפּט ביי זיי צו די לעצטע גראָשענס. און אַז איך האָב אויפמערקזאַם געמאַכט וועגען דעם די נאַדזי-ראַטעלעס, פלעג איך שטענדיג הערען איין-און-דעמזעלבען ענטפער:

—נו. וואָס קאָן איך, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, טהאָן מיט זיי? האָס איז אַ מענש אַ געפעהרליכער, עטוואָס נישט אַזוי, וועט ער דיר אַריינלאָזען אַ מעסער אין זייט. ביי אַזאַ האָט עס

צפעס אַ בעטרעף? נו, שווייגען מיר בעסער.

איך האָב בעדאַרף אָבזוכען אַנ'אינטערעסאַנטען אַרעסטאַנט. פרעג איך אין דער טורמע-קאַנצעלאַריע: דאָרט איז ער פערצייכענט פאַר אַנ'אַרבייטער אויף דער דאַמפמיהל. אָבער וויפיל מאָל איך בין נישט געגאַנגען אַהין, און ווען איך בין נישט געגאַנגען אַהין, האָב איך אַלץ בעקומען איין ענטפער:

—נישטאָ איהם. אפנים, אַוועקגעגאַנגען.

צולעצט, האָט מיך דער נאַדזיראַטעל בעפרייט פון דידאָזיגע זוכענישען:

—איהר געהט בעסער, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, אין טורמע אַריין: ער איז דאָרטען. אין מיהל איז ער קיינמאָל נישטאָ.

—אָבער אין בוך איז דאָך פערצייכענט, אַז ער אַרבייט דאָ.

—פאַר איהם אַרבייט אַנ'אַנדער אַרעסטאַנט: אַנ'אָנגעזונגענער. און אַליין איז ער אַ גאַנצען טאָג אין טורמע. ער קאָן פון דאָרטען נישט אַרויס.

—וואָס-זשע טהוט ער דאָרטען?

—אַ „פאַטער" איז ער דאָרט,

(„פאַטער" איז אויפ'ן אַרעסטאַנטישען לשון—וואוכערניק)

פ. איז פער'משפט געוואָרען פאַר אַ מאָרד מיט'ן צוועק צו בערויבען. איך האָב מיך דערוואוסט, ווער עס טראָגט אויף זיך דעם עול פון זיינע קאַטאָרגע-אַרבייטען פאַר 5 קאָפּיקעס אַ טאָג—אַ פויערל, וואָס איז פער'משפט געוואָרען צו קאַטאָרגע פאַר אַ מאָרד בשעת אַ געשלעג.

—יום-טוב-צייט. שכור געווען. אפשר איך און אפשר נישט איך. האָט מען אונז אַלעמען צוזאַמען פער'משפט.

דאָסדאָזיגע פויערל האָט זיך זיין אייגענע קאַטאָרגע-אַרבייט, וואָס ער פילט-אויס און די איבעריגע צייט (די מיהל אַרבייט נישט דעם גאנצען טאָג) אַרבייט ער די פרעמדע קאַטאָרגע-אַרבייט פאַר אַ צעהנערל אַ טאָג.

—פרעסען בעדאַרף מען אויך!

—אָבער שוין צו ביליג!

איך ווייס אַליין, אַז ביליג. אָבער איך קום פ. צופיל געלד. איז וויפיל ער וויל, אַזויפיל צאָהלט ער.

און שולדיג איז ער פ. דריי רובל: פ. האָט איהם איינמאָל געגעבען אַ פלעשעל בראָנפען און פעררעכענט פאַר דריי רובל.

אַזוי האָט דערדאָזיגער שלים-מזל געטראָגען צוויי קאַטאָרגעס, בשעת דער באַנדיט, וואָס האָט דער׳הרג׳עט מענשען מיט דער כונה צו בערויבען, האָט געשונדען די הויט ביי דער גאַנצער קאַטאָרגע.

טיילווייז צוליב א געפיהל פון אליינדערהאַלטונג און טייל-ווייז צוליב אַנדערע כונות זענען דידאָזיגע נאַדזיראַטעלעס-אַלפאַבעטניקעס, וואָס שטעהען זעהר נידעריג אין מאָראַלישען זין, מקרב די סאַמע ערגסטע עלעמענטען פון דער קאַטאָרגע: די „איוואַנעס״, „מאַידאַנשטשיקעס״, „שולערס״, „קאָרטענשפילער״, „פאָטערס״, און מען קאָן זיכער זאָגען, אַז נאָר אַ דאַנק די נאַדזיראַטעלעס, דידאָזיגע „בעלי-הבתים פון דער קאַטאָרגע״, האָבען זיי די מעגליכקייט צו האַלטען אין דער קלעם די פעריאָכטע „שפאַנקע״.

דער באַרג-אינזשענער פון דער אינזעל סאַכאַלין, ה׳ מ. פלעגט זיך מיר שטענדיג קלאָגען דערויף, אַז אין זיינע וולאַדימירישע שאַכטעס קומען תמיד פאָר בונטען.

—איך וואָלט געוואָלט כאָטש איין שאַכטע איינאָרדנען ווי געהעריג! נו, לאָזט מען נישט! אייביגע געשעפטען מיט זיי!

—איהר האָט דאָך אָבער צוויי שאַכטעס, וואו עס אַרבייטען קאַטאָרזשניקעס: די וולאַדימירישע און די אַלעקסאַנדראָווסקער. אין אַלעקסאַנדראָווסק זענען דאָך קיין בונטען נישטאָ?

—אין אַלעקסאַנדראָווסק—נישטאָ.

עפּעס אַ מין בעזונדער סאָרט קאַטאָרזשניקעס, וואָס נאָר גאָט אַליין קאָן זיי פערשטעהן! עפּעס אַ סוד אַזאַ, גאָרנישט צו דערגעהן. דער סוד איז אָבער דערגאַנגען געוואָרען אויף זעהר אַ פשוט׳ען אופן.

—מיט עטליכע טעג פריהער, פאַר מיין אָבפאָהר פון סאַ-

כאַלין, האָב איך מיך בעגעגענט מיט מ. און ער האָט מיר גע-זאָגט:

—אין דער וולאַדימירישער שאַכטע איז אַ בונט. אָבער דאָסמאָל שוין אַנ'אמת'ער בונט. זיי געהען נישט אָנלאָדען די שיף. איך וועל פאָדערן סאָלדאַטען איינצושטילען זיי. זאָל מען זיי שמייסען, דיראָזיגע כלבים.

צום גליק, איז דער בונט איינגעשטילט געוואָרען אָהן שמיץ און רעפּרעסיעס: די יאַפּאָנישע שיף „יאַיעיאַמאַ-מאַרו" איז גע-ווען אָנגעלאָדען מיט קויהלען און איך בין בשלום אַוועקגעפאָה-רען פון סאַכאַלין. אין וועג האָט דער, וואָס האָט געפיהרט די קויהלען, זיך בעריהמט פאר מיר:

—אָבער ווי שנעל מען האָט אָנגעלאָדען. האַ? די שיף איז ביי די יאַפּאָנער בעשטעלט פון מעת-לעת. זעהט איהר וויפיל איך האָב מיר איינגעשפּאָרט דערמיט, וואָס איך האָב שנעל אָנגעלאָדען.

עס איז באמת געווען מיט וואָס צו ריהמען זיך: די שיף איז וואונדערליך שנעל אָנגעלאָדען געוואָרען.

—אָבער ווי אַזוי האָט איהר עס דערגרייכט?

—פאַרהאַן דאָרט אַ מענשעלע אַזאַ, אַ נאַדזיראַטעל: זעהר אַ געשיקטער און אַ בראַווער יונג, האָב איך איהם געגעבען אַ צעהנערל, האָט ער געמאַכט אַזוי, אז די אַרעסטאַנטען זאָלען זיך צו-סטאַרען. האָט מען געלאָדען סיי אין די ארבייט-שעה'ן און סיי נישט אין די אַרבייטס-שעה'ן. נאָר פון איהם אליין איז דאָך דאָס אָבגעהאַנגען. דאָ, אויף סאַכאַלין ווענדט זיך אַלץ פון די נאַדזיראַטעלעס.

אָט וואו עס ליגט די סבה פון די וולאַדימירישע „בונטען".

אין דער אייגענער וולאַדימירישער שאַכטע איז אינטערע-סאַנט אַ צווייטער נאַדזיראַטעל קאָנאָבעקאָוו, פון די געוועזענע קאַטאָרזשניקעס. ער איז אַ קאַווקאַזער און איז פערשיקט געוואָ-רען פאַר א מאָרד בשעת אַ קריג.

—געווען אַ נאַרישער קריג!—שמייכעלט דער שענער יונג קאָנאָבעקאָוו.—אָבער איך האָב צו־הייס בלוט.

אויף סאַכאַלין איז ער אַ העלד: ער האָט דער׳הרג׳עט דעם אַנטלאָפענעם קאַטאָרזשניק פּאַשטשענקאָ. מען רעכענט, אַז פּאַשטשענקאָ האָט דער׳הרג׳עט צוויי־און־דרייסיג מענשען. זיין אַנטלויפען פון דער קייטענטורמע, נאָכדעם ווי ער האָט זיך פריינעמאַכט פון דער טאַטשקע, האָט אַרויפגעוואָרפען אַנ׳אימה אויף גאַנץ סאַכאַלין. האָט איהם קאָנאָבעקאָוו דערשאָסען, און מען בעדאַרף זעהן מיט וואָס פאַר אַ הנאה קאָנאָבעקאָוו דערצעהלט, ווי אַזוי ער האָט איהם דערשאָסען און ווי אַזוי עס ברענען איהם אויגען פון תענוג.

—געה איך מיר אַזוי דאָ מיט׳ן בערגעל. דער ביקס—מיט מיר. געה איך מיר אַ קוק טהאָן, צי זענען נישטאָ קיין אַנטלאָפענע. מיט׳ן בערגעל געה איך מיר אַזוי און אונטען, אין די קוסטעס הער איך: שו־שו־שו. האָב איך מיך צוגעצילעוועט און־טראַך! בלויז איין געשריי געטהאָן. פון די קוסטעס איז אַ מענש אַרויסגעלאָפען. מיין איך, אַז איך האָב נישט געטראָפען. וואַרף איך מיך אין די קוסטעס, ערשט דאָרטען קאָרטשעט זיך אַ מענש. אָט ווי איך האָב געטראָפען! דעם קאָפּ אויף דורך און דורך! און בלוט, בלוט, בלוט...

דער, וואָס איז אַנטלאָפען פון די קוסטעס, איז געווען פּאַשטשענקאָס חבר, שיראָקאָלאָבאָוו.

—אָבער ווי טהוסטו דאָס אַזוי—שיסט מען אַ שום התראה? אָהן אַ וואָרט צו זאָגען פריהער?

—צו וואָס ריידען? גלייך גענומען און געשאָסען!

—און אַזוי טהוסטו שטענדיג?

—אַלע טאָג געה איך אַ קוק טהאָן: פאַרהאַן אפשר אַנטלאָפענע? פאַרהאַן—געשאָסען! פונקט ווי אויף יאַגד.

אינטערעסאַנט איז דאָס ווינקעלע, וואו קאָנאָבעקאָוו וואוינט. אַ וואונדערליך ריינע בעט. איבער דער בעט־מאַרק־בילדער: אַ געיעג אויף אַ טיגער; אַ לייב, וואָס צורייסט אַנ׳אַנטילאָפּ, אַ געפעכט צווישען יאַפּאָניער און כינעזער. פון ווייטען רויטע פלעקען. דאָס בלוט פלייצט שטראָמענווייז אויף די בילדער.

—געקויפט?

—געקויפט. מיינע סאַמע ליבסטע בילדער.

—וועגן וואָס רעדט דאָרטען קאָנאָבעקאָוו מיט די אַרע-סטאַנטען?—פרעג איך איינמאָל דעם נאַדזיראַטעל, וואָס נעהמט 10 רובל פאַר אַ „שנעלער אָנלאָדונג".

—וועגען וואָס זאָל ער ריידען? דערצעהלט מסתמא, ווי ער פלעגט „ביי זיך אויף קאַווקאַז" דער׳הרג׳ענען מענשען אָדער ווי אַזוי ער האָט פאַשטשענקאָ׳ן דערשאָסען. מעהר האָט ער נישט וועגען וואָס צוריידען. אַ פוסטער מענש!—האָט אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד דער פראַקטישער נאַדזיראַטעל.

דערדאָזיגער קאָנאָבעקאָוו האָט געהאַט עפּיס אַ מאַניע צו הריגות, צו פערגיסען בלוט.

און אונטער דער אָנפיהרונג פון אַזוינע לייט בעדאַרף דאָס פּאָרקומען די „מאָראַלישע אויפלעבונג" פון די קאַטאָרזשניקעס. אין זייערע הענד ליגט דער גורל פון דער קאַטאָרגע.

—אָבער וואָס פאַרט קוקען די סאַכאַלינישע בעאַמטע?

בעדאַרף מען דאָך אָבער פריהער וויסען, פון וועמען בע-שטעהט אויף ניין צעהנטעל דער קאָנטינגענט פון דידאָזיגע בע-אַמטע.

דער ערשטער בעאַמטער, וואָס איך האָב בעגעגענט אויף סאַכאַלין, איז געווען איינער אַ ב., וואָס איז מיר נאָך געוועזן בעקאַנט פון מאָסקווע.

צוגעפאָהרען אויף אַ דאַמפּשיפעלע צו קאָרסאַקאָווסק, האָב איך דערזעהן אין האַפען אַ מענשען אין אַ פעלצעל מיט אַ היטעל פון אַ טשינאָווניק. ער האָט געשריען, געטופּעט מיט די פיס און געשאָטען מאוס׳ע ווערטלעך פאַר אַ מחנה קאַטאָרזשני-קעס! דאַכט זיך, אַז ב.? שוין-זשע איז דאָס ער?

זיך לאַנג נישט געזעהן, האָבען מיר זיך געוואָרפען איי-נאַנדער אויפ׳ן האַלז.

—דו? דאָ? אויף סאַכאַלין?

—און וואו האָסטו מיך געמיינט צו זעהן?—האָט זיך ה׳ ב. פונאַנדערגעלאַכט.

ה׳ ב. האָט אַמאָל געהאַט אַ זאַוואָד פון ליכט, איז ער רו-

אינירט געוואָרען. דערנאָך האָט ער אַרויסגעגעבען דריי צייטונ-גען מיט איין קלאַפּ; זיך מכין-געוועזן צופאָהרען מיט אַשינאָוו׳ן אין דער עקספּעדיציע; געוועזן אַ סטאַנאָוואָי-פּריסטאַוו, זיך גע׳-משפּט פאַר האָבען צוויי ווייבער און איז לאַנג געזעסען פאַר בושעווען און סקאַנדאַלען.

אויף סאַכאַלין איז ער אַ נאַטשאַלניק פון אַ טורמע.

קאָנט איהר זיך פאָרשטעלען, וואָס אַזאַ מענש מיט אַזאַ נאַטור און מיט אַזוינע השגות וועגען געזעצליכקייט קאָן דאָ אָנ-מאַכען צווישען אַ בעפעלקערונג, וואָס האָט קיין שום רעכט נישט.

—און ווער קומט אַהער! ווער פאָהרט אַהער?—האָט מיר ב. געזאָגט אין אַנ׳אָפענהערציגער מינוט.—דאָ, וואו מען בעדאַרף באמת אויפהויבען דעם מענשען, פערוואַנדלען דעם פערברעכער אין אַנ׳עהרליכען קאָלאָניסט, דאָ בעדאַרף מען האָבען די בע-סטע מענשען. אָבער ווער פאָהרט אַהער? מיר זענען אַלע ווערט איין פּרייז: נאָך גוט, וואָס מיר זענען געקומען אַהער אַלס טשינאָווניקעס. עס פאָהרען אַהער אַזוינע מענשען, ווי איך, וואָס האָבען אין רוסלאַנד צו גאָרנישט געטויגט. נאָך גוט, וואָס אַזוי-נע מענשען, ווי איך, קאָנען כאָטש זיך שלאָגען... מען קאָן גע-בען אַ קלאַפּ...

ער האָט מיר אַליין בעריהמעריש דערצעהלט, ווי אַזוי ער „בעסערט-אויס״ די פערברעכערישע נאַטורען.

—מען ברענגט מיר אַ קאַווקאַזער. אַנ׳אָפּאָזיציאָנער. אויב ס׳איז עפּעס נישט אַזוי „ווי דער אמת איז״, שפּרינגט ער פון דער הויט. אַלע האָבען פאַר איהם מורא-געהאַט. און איך, אָהן שום ווערטער, איין מאָל אין די צייהן, און נאָכאַמאָל...

די געשיכטע פון אַזאַ מין „נאַטשאַלניקעריי״ פונ׳ם ה׳ ב. איז געווען זעהר אַ טרויעריגע פאַר דער קאַטאָרגע און פאַר איהם אויך. ה׳ ב. איז צוגעצויגען געוואָרען צום געריכט פאר גענומע-נע געלדער און פאר דעם, וואָס ער האָט געשמיסען אַ קאַטאָר-זשניק-עפּילעפּטיקער, וואָס איז געזעצליך בעפרייט פון לייבשטראָף צוליב זיין קראנקהייט.

נישטאָ זיך וואָס צו וואונדערן, ווען דאָס וואָרט געזעץ,

ווי איך האָב שוין דערמאָהנט, בּרענגט-אַוויס אַזוינע לייט פון די כּלים, מאַכט זיי ממש משוגע.

—געזעץ...—דערמאָהנט דער קאַטאָרזשניק.

—אָ! בּונטעווען ווערסטו מיר!—טופּעט דער טשינאָווניק מיט די פיס.

קאַטאָרזשניקעס, צוגעשמידט צו טאַטשקעס.

נישטאָ זיך אויך וואָס צו וואונדערן דערויף, וואָס אויף סאַכאַלין איז נישטאָ קיין גרעסער זידעלוואָרט, ווי דאָס וואָרט „הומאַנער".

איינמאָל האָבּען מיר געשמועסט מיט אַ סאַכאַלינער ערד-

מעסטער וועגען איינעם פון די דאָרטיגע דאָקטוירים.

—אַ הומאַנער מענש!—האָט זיך אָנגערופען דער ערדמעטעטער.

—אָט, אָט!—האָב איך מיך דערפרעהט, וואָס איך האָב געפונען אַ מענשען, וועלכער טראַכט אַזוי ווי איך.—נישט וואָהר,ווירקליך אַ הומאַנער מענש!

—ריכטיג! אַ הומאַנער! בעציהט זיך צו אַלץ הומאַניש. אָבער צי קאָן מען זיך אַזוי בעגעהן מיט דער קאַטאָרגע? בכלל איז דאָס נישט קיין מענש, נאָר אַ שמאַטקע.

מיר ריידען אויף פערשידענע שפראַכען.

בעציהט זיך צו אַלץ הומאַניש! דאָסדאָזיגע וואָרט קלינגט מיט האַלבער פעראַכטונג און מיט האַלבער בעשולדיגונג, ווייל דער מענש „צולאָזט די קאַטאָרגע", און פאַר אַ סאַכאַלינישען טשינאָווניק איז נישטאָ קיין שרעקליכערע בעשולדיגונג ווי דאָס, אַז ער בעציהט זיך הומאַניש.

—פון וואַנען האָבען זיי דאָס גענומען, אַז איך בין עפּיס אַ „הומאַנער!"—פערענטפערן זיך דידאָזיגע גוטע לייט.

ה' ב. איז געווען דער ערשטער טשינאָווניק, מיט וועלכען איך האָב מיך בעגעגענט אויף סאַכאַלין. דער לעצטער טשינאָווניק, מיט וועלכען מיר איז בעשערט געווען צו טרעפען זיך פאַר'ן אָבפאָהרען פון סאַכאַלין, איז געווען ה' פ. צו מיר איז געקומען זיין ווייב:

—סטאַרעט, זיך מען זאָל אונז אויך נעהמען אויף דער יאַפּאַנישער שיף קיין וולאַדיוואָסטאָק.

—איהר פאָהרט דען אַוועק?

—מען האָט דעם מאַן אָבגעזאָגט פון דער שטעלע.

—פאַרוואָס?

—געטהאָן אַ נאַרישקייט

—וואָס פאַרט?

—אַ מיידעלע פערגוואַלטיגט. איצט ווערט ער בעשולדיגט.

אויף וויפיל די מאָראַלישע השגות שטעהען הויך ביי די־דאָזיגע לייט, קאָן מען זעהן פון דעם פאָלגענדיגען פאַל. אַנ'־אָפיציעלע פערזאָן, וואָס האָט בעזוכט סאַכאַלין, האָט בעקוקט די

קאַרצערס פון טורמע אין אַלעקסאַנדראָווסק.

—פאַרוואָס האָט מען דיך געשטראָפט?—האָט ער זיך געווענדט צו איינעם פון די-יעניגע, וואָס זענען געזעסען אין די קאַרצערס.

ווי אַזוי דער קאַטאָרזשניק ווערט געשמידט

—ווייל איך האָב נישט געוואָלט זיין קיין תלין.

—איז דאָס אמת?—האָט ער געפרעגט דעם געהילף-נאַטשאַלניק, וואָס האָט איהם בעגלייט.

—דאָס איז אַזוי. איך האָב איהם געהייסען, ער זאָל דער-

פילען די פונקציעס פון אַ תלין, פאָלגט ער נישט, וויל נישט. די „פערזאָן", וואָס איז בעקאַנט מיט איהרע אויפגעקלער־טע און הומאַנישע אידעען, איז ממש געבליבען שטעהן פערגאַפט.

—ווי? איהר בעשטראָפט אַ מענשען דערפאַר, וואָס ער האָט אַרויסגעוויזען גוטע נייגונגען? ווייל ער וויל נישט זיין קיין תלין? פערשטעהט איהר כאָטש, וואָס איהר טהוט?

אַ דערפראָהרענער, אַ דורכגענומענער פון קעלט, האָב איך מיך איינמאָל, שפעט אין אָוועגד, אומגעקעהרט אַהיים אינ'ם קאָר־סאַקאָווסקען פאָסט.

—אַך, אַ גלעזעלע שנאַפּס! איך חאָלט מיך דערוואַרימט.

—קיין בראָנפען איז נישטאָ,—האָט געזאָגט די בעל־הבית'טע, וואו איך האָב געוואוינט,—אָבער מען קאָן קויפען.

—וואו וועסטו איצט קריגען? דער „פאָגד" איז דאָך פער־מאַכט.

—מען קאָן קריגען ביים...

זי האָט אָנגערופען אַ פאַמיליע פון אַ טשינאָווניק.

—ער האַנדעלט דען מיט בראָנפען?

—נישט ער, נאָר זיין לאַקיי מאַמעטקע, פון די קאַטאָר־זשניקעס. אָבער דאָס איז אַלצאיינס: מאַמעטקע האַנדעלט מיט זיין בראָנפען.

אויף סאַכאַלין טאָר מען קיין איין וואָרט נישט גלויבען. מען מוז זיך אין אַלץ איבערצייגען מיט די אייגענע אויגען, האָב איך אָנגעטהאָן אַנ'אַרעסטאַנטישען כאַלאַט און אַ היטעל און צוזאַמען מיט אַ קאָלאָניסט, וואָס אַרבייט ביי מיינע בעלי־בתים, בין איך אוועק נאָך בראָנפען.

מיר זענען צוגעקומען צו דעם הויז פון בעאַמטען. דער קאָלאָניסט האָט אָנגעקלאַפּט אין פענסטער מיט געוויסע סמנים. עס האָט זיך געעפענט די טהיר און דער טאָטער מאַמעטקע האָט זיך בעוויזען.

— וואָס דאַרפט איהר?

— אַ שנעפסעל.

— און ווער איז דער? — האָט מאַמעטקע געפרעגט און

מיך שטאַרק אָנגעקוקט.

— אַ חבר מײַנער.

מאַמעטקע האָט אינדערפינצטער דערזעהן אַ לאַנגען אַרעסטאַנטישען כאַלאַט און אַ היטעל מיט אַ שפּיץ, האָט ער זיך בעראַהיגט.

מען פירט אַנ׳אַנטלאָפענעם קאַטאָרזשניק.

— באַלד.

ער האָט ארויסגעטראָגען אַ פלעשעל בראָנפען:

— צוויי רובל.

דער בראָנפען איז געווען אַ חלשות׳דיגער: וואַסער מיט

ספירט צוזאַמענגעמישט.

אויף מאָרגען האָב איך געמאַכט אַ וויזיט דעמדאָזיגען טשי-נאָווניק. איך האָב איהם היבש פונאַנדערגעפרעגט וועגען זיין לעבען, געבעטען, ער זאָל מיר ווייזען זיין וואוינונג און איך שלאָפצימער האָב איך געזעהן א גאַנצע באַטערייע פון אַזוינע פלע-שער, וואָס איך האָב נעכטען געקויפט.

— איהר לעבט פונדעסטוועגען מיט א שטיקעל זאַפּאַסל! — האָב איך אַ שמייכעל געטהאָן,

— אָט ווייסט איהר, עס קומען אַמאָל אריין בעקאַנטע, פריינד, האַלט איך עס פאַר די געסט.

אין אַ יאָהר אַרום איז דערדאָזיגער טשינאָווניק אָבגעזאָגט געוואָרען פון זיין שטעל און טאַקי דערפאַר, וואָס ער פלעגט פער-קויפען בראָנפען די קאָלאָניסטען און די קאַטאָרזשניקעס. אַז מען האָט קאָנטראָלירט די ביכער פון „פאָנד” — אויף סאַכאַלין ווערט אָפיציעל אין ערגעץ נישט פערקויפט קיין בראָנפען, אויסער אינ'ם געוועלב פונ'ם „רעגירונגס-קאָלאָניזאַציאָס-פאָנד” — האָט זיך אַרויס-געוויזען, אַז דערדאָזיגער טשינאָווניק איז אַזאַ גרויסער אָבנעהמער פון ספירט, אַז מען וואָלט מיט איהם, מיט דעמדאָזיגען ספירט געקאָנט אויפקאָכען אַ גאַנצען טייך.

— האָט איהר עפּיס אַ סך טכיירענפעלכלעך אָנגעקויפט? — פרעגען מיך אויף סאַכאַלין די טשינאָווניקעס און זייערע ווייבער. — איהר קויפט גאָרנישט? אָט אַ מאָדנע זאַך!

דער יאַגד אויף טכיירען איז כמעט דאָס איינציגע שטי-קעל פּרנסה ביי די קאָלאָניסטען אין זייער הונגעריגען לעבען. און די ה"ה טשינאָווניקעס קויפען געוועהנליך אויף דידאָזיגע פעלכלעך פאַר קוויטאַנציעס.

בלויז די-יעניגע, וואָס געהערן צום פרייען קלאַס, ד. ה. די טשינאָווניקעס מעגען קויפען בראָנפען און ספירט. אָבער שי-קען קויפען בראָנפען קאָנען זיי ווענען זיי ווילען — מיט אַ „קווי-טאַנציע”, מיט אַ „צעטעלע”.

„איך בעט אַרויסגעבען פון פאָנד אַ פלאַש בראָנפען (אָדער ספירט) פאַר מיר. דער און דער”.

אַזוינע קוויטאַנציעס קען מען אַרויסגעבען, וויפיל דאָס האַרץ גלוסט. דידאָזיגע קוויטאַנציעס זענען זעהר גאַנגבאַר ביי די קאַטאָרזשניקעס און קאָלאָניסטען און דינען גרויסאַרטיג אָנ-שטאָט געלד. דער ווערט פון אַ קוויטאַנציע איז געוועהנליך אַ האַלב קערבעל. אַ קוויטאַנציע—דאָס איז אַ מין רעכט צו קויפען, אָדער ווי מען זאָגט אויף סאַכאַלין—„אויסצוקויפען אַ פלאַש בראָנ-פען”. אָט דאָס רעכט ווערט פערקויפט צווישען זיך: עס קויפען קאָלאָניסטען און קאַטאָרזשניקעס. אויף סאַכאַלין בעט מען אפילו אַ נדבה אויף אַזאַ מין שטייגער:

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע! ווייזט מיר אַרויס דעם חסד! שרייבט-אָן אַ קוויטאַנציע!

די ה"ה טשינאָווניקעס צאָהלען די קאָלאָניסטען מיט קווי-טאַנציעס. דער קורס: אַ טכיירען-פעלכעל. אויף אַזאַ אופן בעקו-מען די טשינאָווניקעס לחלוטין אומזיסט דידאָזיגע פעלכלעך און די קאָלאָניסטען פערקויפען די קוויטאַנציעס צו האַלבע רובל אַ שטיק די־יעניגע, וואָס ווילען קויפען שנאַפּס.

אַנדערש קויפט קיינער נישט קיין פעלכלעך אויף סאַכאַלין.

—בעקומט איהר, הייסט עס, אומזיסט פעלכלעך?

—איך בעקום אומזיסט, אָבער ער בעקומט געלד אויף דער קוויטאַנציע.

—געוויס, די סאַכאַלינישע ווערקשטאַטען זענען נאָר לפנים וועגען, אָבער אַז מען זאָל וועלען, אַרבייטען זיי גאָרנישט שלעכט. האָט איהר געזעהן דאָס עקיפאַזשל ביי X? איהר גיט נאָר אַ קוק, ווי אַזאַ X וואוינט? דאָס האָבען אַלץ געמאַכט די סאַכאַ-לינישע ווערקשטאַטען!—האָט מען מיר נאָך דערצעהלט אין וולאַ-דיוואָסטאָק.

—יאָ, געווען אַ גאָלדענע צייט, אָבער זי איז שוין זייער דידאָזיגע צייט!—האָט מיט אַ זיפץ דערמאָהנט ביי דער געלעגענ-הייט אַ סמאָטריטעל פון אַ טורמע.—מען האָט געאַרבייט אין אונ-זערע ווערקשטאַטען און טיילמאָל גוט געאַרבייט. צווישען זיי זענען פאַראַן פערשידענע מענשען. אָבער איצט האָט מען איינ-געפיהרט אַ „פאַקטישען קאָנטראָליער.” קאָנטראָלירער האָט מען

אהער אָנגעשיקט און זיי האַלטען אין איין אויסרעכענען: ווי־פיל שעה האָט מען געאַרבייט, וויפיל מאַטעריאַל איז אַוועק. איצט אַרבייטען די ווערקשטאַטען בלויז אויף קאַזנאַ. נו, געוועהנ־ליך, פאַר זיך הייסט מען זיי אויך עפּיס מאַכען, אָבער אַז זיי זאָלען עפּיס אויסאַרבייטען צום פערקויפען — דאָס שוין נישט, אַ נעכטיגער טאָג! נו, מילא.

— נו, גוט. קאַזנאַ האָט זיי געשוכט, געקליידט, געגעבען צו עסען און זיי האָבען פאַר אייך געאַרבייט. פלעגען זיי אָבער פון אייך עפּיס בעקומען?

— זיי? פאַרוואָס? איז איהם דען נישט אַלצאיינס פאַר וועמען ער אַרבייט: צי פאַר קאַזנאַ, צי פאַר מיר?

צו דעם אַלעם בעדאַרף מען נאָך צוגעבען נאָך אַ זאַך. אויף סאַכאַלין איז זעהר פערשפּרייט דער מנהג צו נעהמען פרויען אויף צו בעדינען אין שטוב.

פון 260 קאַטאָרזשאַנקעס אין אַלעקסאַנדראָווסקען קרייז, אין יאָהר 1894, איז פונקט אַ העלפט געווען פערצייכענט אַלס „איינ־צעלנע" דינסטען ביי די ה"ה טשינאָווניקעס.

אַז איהר וועט עס נעהמען אין בעטראַכט, וועט איהר פער־שטעהן, אַז די ה"ה טשינאָווניקעס קאָנען נישט האָבען אין די אויגען פון דער קאַטאָרגע יענעם „פּרעסטיזש" וועגען וועלכען עס רודערן אַזוי די ה"ה טשינאָווניקעס.

— דאָס זענען שרעקליכע שדים? — האָט מיר געקלאָגט אויף דער קאַטאָרגע דער געהילף־סמאָטריטעל פון דער ריקאָוו־סקער טורמע.—קיין שום דרך־ארץ! איהר קאָנט אייך פאָרשטעלען, אַז אַנדערש ווי „אויף דו" רעדט מען נישט מיט מיר? איהר האָט דאָך אַליין געהערט?

דער ערשטער בעזוך פון אַ טורמע, וואָס איך פלעג, פון העפליכקייט וועגען, מאַכען צוזאַמען מיט'ן סמאָטריטעל, פלעגט אויף מיר תמיד איבערלאָזען אַ שווערען איינדרוק.

די קאַטאָרזשניקעס פלעגען דערביי, פאַר איהם אין די אוי־גען, אָבגעבען מיר „אַ בעריכט" פון זיינע אַלע שפּיצלעך און מעשים. אומזיסט פּראָטעסטירט איהר:

—אָבער איך בין דאָך נישט קיין נאַטשאַלסטווָאָ! דאָס האָט נישט צו מיר.

—ניין, איהר מוזט הערען, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!

און זיי פלעגען שוין איין מאָל בעאַרבייטען דעם מענ-שען, פון וועלכען עס איז אָבגעהאַנגען דאָס גאַנצע לעבען זייערס, דער גורל, און פלעגען זיך אַ האָהר נישט קימערן פאַר די ווער-טער, וואָס זיי פלעגען אַרויסוואַרפען פון מויל, זידלענדיג איהם אויף וואָס די וועלט שטעהט.

דער אָרימער סמאָטריטעל בעוועגט זיך פון איין פוס אויפ׳ן צווייטען, פונקט ווי ער וואָלט שטעהן אויף הייסע קויהלען.

—קומט, איך בעט אייך!

דערנאָך, קאָן זיין, צאָהלט ער זיך פונאַנדער מיט דידאָזיגע אמת-זאָגער, אָבער „אָנגעהמען איצט די אַלע מיטלען אויפצוהאַל-טען דעם פרעסטידזש" פאַר אַ זייטיגען מענשען—שעמט ער זיך. און ענטפערן זיי?

וואָס קאָן ער זיי ענטפערן, בשעת אַלץ, וואָס דער קאַ-טאָרזשניק זאָגט, האָב איך נישט לאַנג געהערט אין אַ הויז פון איינעם אַ טשינאָווניק און איך הער דאָס אייגענע אין יעדען הויז, וואו איך קום נאָר אַריין.

ווען אָט די קליינינשקע סאַכאַלינישע טשינאָווניקלעך פער-האַסען און פעראַכטען די קאַטאָרגע, האָט די קאַטאָרגע זיי אויך פיינט, ווי דעם טויט.

און טאַקי אָט דאָס צווינגט די סאַכאַלינישע טשינאָווניקלעך צו האַלטען זיך פאָרזיכטיג און וויים פון דער קאַטאָרגע, וואָס איז פול האַס און פעראַכטונג; זיי מוזען זיך בלויז בעשעפטיגען מיט ווירטשאַפטליכע זאַכען און די גאַנצע אינערליכע אָרדנונג פון דער קאַטאָרגע לאָזען זיי איבערגאַנצען איבער אויף די הענד פון די נאַדזיראַטעלעס, וואָס זענען טאַקי די אמת׳ע נישט-קאָנ-טראָלידטע „בעלי-הבתים פון דער קאַטאָרגע".

די סאַכאַלינישע טשינאָווניקעס ווערען געטיילט אויף צוויי קאַטעגאָריעס: סיבירישע, הינטערבאַיקאַלישע אָדער „טשאַלדאָנצען", ווי עס רופען זיי די קאַטאָרזשניקעס, און אויך אויף אַזוינע, וואָס

זענען געקומען פון רוסלאַנד.

די „טשאַלדאָנעס״, הינטערבאַיקאַליער, וואָס קומען אַלס טשינאָווניקעס אויף סאַכאַלין, זאָגען וועגן זיך אַליין, אַז זיי האָבען זיך „אויפגעהאָדעוועט אויף קאַטאָרגע״.

—מיך, ברודער, וועסטו נישט נאַרען! איך האָב מיך אַליין אויסגעהאָדעוועט אונטער די נאַרעס!—רעדט פון זיך מיט שטאָלץ אַ טשאַלדאָן אַ סמאָטריטעל.

על-פּי-רוב זענען דאָס טורמע-לייט—אין צווייטען אָדער אין דריטען דור. דער זיידע איז געווען אַ סמאָטריטעל פון אַ קאַטאָרגע-טורמע, דער טאַטע איז אויך אַ סמאָטריטעל.

—די קאַטאָרגע האָט זיך מיר איינגעגעסען נאָך פון קינדווייז אָן. איך בין אַליין אַ קאַטאָרזשניק! די קאַטאָרגע וועט מיך נישט אָבנאַרען! איך בין נישט קיין פריצ'ל מיט ווייסע הענדטעלעך, וואָס קומט פון רוסלאַנד!—בעריהמען זיך די טשאַלדאָנעס.

און ווען נישט די אוניפאָרם, וואָלט איהר, אין אַ שמועס מיט אַזאַ מין פּאַרשוין, באין-אופן נישט געוואוסט מיט וועמען איהר רעדט, צי מיט אַ קאַטאָרזשניק, צי מיט אַ טשינאָווניק.

וואָרום ער רעדט אויך אויף דעם אייגענעם קאַטאָרגע-לשון: „צו-נייהען״—אָנשטאָט דער'הרג'ען, „פאַרט״—אָנשטאָט הצלחה, גליק, „זשוליק״—אַ מעסער א. אַז. וו.

—ער האָט פּשוט געוואָלט צונייהען אַ באָרד (אָבנאַרען), אָבער ער האָט מורא-געהאַט, אַז יענער וועט אַוועקפיהרען די טאַטשקע (מסר'ן). נו, האָט ער גענומען און האָט איהם מיט'ן זשוליק צוגענייהט. יענער האָט שוין אַזאַ פאַרט געהאַט!

נו, טרעפט דאָ, ווער עס רעדט, צי אַ קאַטאָרזשניק, צי אַ טשינאָווניק פון די „טשאַלדאָנעס״. אָבער אַזוי רעדט איינער פון די טורמע-סמאָטריטעלעס.

זיי האָבען סיי די טערמינען, סיי די מיינונגען פון דער קאַטאָרגע.

בשעת אַזוינע לייט נעהמען זיך איינצואָרדנען די אינזעל סאַכאַלין, קומט-אַרויס בלויז לייטיש געלעכטער, ווי דער ענין

מיט׳ן טונעל, וואוביידע פאַרטיעס, האָבן געגראָבען דעם באַרג, זענען זיך פונאַנדערגעגאַנגען אין פערשידענע זייטען, אָדער ווי די שרעקען פון די אָנאָרישע אַרבייטען.

און קיין אַנדער זאַך קאָן גאָרנישט אַרויסקומען, בשעת די הינטער-באַיקאַליער, מענשן, וואָס האָבען קיינמאָל אין לע-בען נישט געזעהן אפילו אַ שאָסיי-וועג און וייסען נישט, וואָס דאָס איז אַזוינס, נעהמען זיך דורכצופיהרען אַ וועג אין אַ באַרג.

די „טשאַלדאָנעס", וואָס זענען אויסגעהאָדעוועט געוואָרען אויף דער קאַטאָרגע, פיהלען זיך לגבי די טשינאָווניקעס פון רוסלאַנד, אויסגעצייכענט גוט אויף סאַכאַלין. זיי בעשעפטיגען זיך מיט דער ווירטשאַפט און קאָנען זיך איינאָרדנען גאָרנישט שלעכט.

—איך האָב אפילו אַרבוזען!—בעריהמט זיך אַ טשאַלדאָן.— די קאַטאָרזשניקעס האָבען מיר געמאַכט אַ שטיקעל שפעקסעלע!

דער „טשאַלדאָן"-סמאָטריטעל וויל זיך שטענדיג בעריהמען פאַר אייך מיט זיינע „אויפטהועכטסען". פיהרט ער אייך קודם-כל ווייזען זיין אייגענע וואוינונג און דערנאָך מאַכט ער אייך אויפמערקזאַם אויף די וואוינונגען פון די אַנדערע טשינאָווניקעס.

—דאָס אַלץ האָב איך דאָך אַליין אויסגעבויט! זעהט איהר, וואָס פאַר אַ פאַלאַצען איך האָב מיר געמאַכט! האַ? וואָס פאַר אַ בעקוועמליכקייטען!

—דאָס האָט מען דאָך נאָר בעזאָרגט די טשינאָווניקעס. אָבער די קאַטאָרגע, די קאַטאָרגע ווי איז ביי אייך?

— די קאַטאָרגע? דאָ זאָרגען שוין די נאַדזיראַטעלעס! גלויבט מיר, פאָטערל, קיינער וועט נישט קאָנען אַזוי גוט איינאָרדנען די קאַטאָרגע, ווי די סמאָטריטעלעס אַליין. מען בע-דאַרף זיי נאָר נישט שטערען. מיינע נאַדזיראַטעלעס זענען איי-נע אין איינע. אַליין געוועזענע קאַטאָרזשניקעס. אַזוינע וועט שוין די קאַטאָרגע נישט נאַרען.

ביי אַזוינע מיינונגען וועט שוין די מוטווילינקייט און הפקרות פון די נאַדזיראַטעלעס נישט אָנבעגעגענען קיין שום ווי-דערשטאַנד מצד די טשאַלדאָנעס. די אַמאָליגע הינטערבאַיקאַל-

פראָווינץ איז אַ שלעכטע שול פאַר אָרדנונג און געזעצליכקייט.

די טשינאָווניקעס, וואָס קומען פון רוסלאַנד, זענען, ווי איך האָב שוין געזאָגט, מענשען שלים-מזל׳ס, מענשען, וואָס זיי איז אויף קיין שטעלע נישט געגאַנגען, וואָס האָבען זיך צו אַלץ געכאַפּט און צו קיין זאַך נישט געטויגט. האָבען זיי אַ מאַך גע-כהאָן אויף אַלץ מיט דער האַנד און זיך געלאָזט אויף סאַכאַלין.

על-פי-רוב זענען זיי געקומען אַהער, אָנהערענדיג זיך פערשידענע מעשיות, אַז אין די פערוואָרפענע העקען איז דאָס לעבען ממש אַ גן-עדן; זענען זיי געקומען אַהער מיט פאַנטאַ-זיעס וועגען קאָלאָסאַלע פערמעגענס, וואָס מען קאָן דאָ מאַכען אויפ׳ן אַרעסטאַנטישען ברויט, וועגען גרויסע „עקאָנאָמיעס״, וואָס מען קאָן דאָ מאַכען ביים צושטעלען פראָדוקטען א. אַז. וו. אָבער דערנאָך האָבען זיי זיך ביטער ענטטוישט. דאָס אַלץ קאָן מען אפילו יאָ מאַכען, אָבער ווייט נישט אין אַזאַ מאַס-שטאַב ווי מען האָט געטרוימט: „דער פּאַקטישער קאָנטראָליער״ שטערט. די קאָנטראָל-טשינאָווניקעס „רוקען אומעטום די נאָז״.

—איך פרעג אייך, וואָס פאַר אַ נוצען האָט מען פון אַ סאַ-כאַלינישער שטעלע, פון ליידען פון דערדאָזיגער קאַטאָרגע?— פרעגען געוועהנליך דידאָזיגע הערן מיט פערביטערונג. — וואָס פאַר אַ נוצען? די פערגרעסערטע פענסיע? זענען דאָך אָבער די פראָדוקטען, צו וואָס דו זאָלסט דיך נישט כאַפּען, אין צווייען, אין דרייען טייערער. און די זייטיגע פערדינסטלען? וואָס מיר קויפען די פעלכלעך אויף קוויטאַנציעס? אויך מיר אַ פערדינסטל, נישטאָ וואָס צו ריידען! אַרבייטסט, אַרבייטסט, און ברענגסט צופיה-רען פאַר אַ טויזענד רובל פעלכלעך. פאַרהאַן, נאַטירליך, אַזוינע, וואָס האַנדלען-צו מיט בראָנפען. די פערדינען נישט שלעכט. אָבער דערפאַר קאָן מען דאָך צוגעצויגען ווערען צום געריכט. היינט איז אַלץ שטרענגער און שטרענגער. פון דעם, וואָס מען האָט אַמאָל געמעגט, איז היינט קיין זכר נישט געבליבען. נעהמסטו אַ דינסט פון די קאַטאָרזשניצעס, בעדאַרפסטו אויך צאָהלען אין קאַזנא. נישטאָ, ווי איהר זעהט, קיין שום הכנסה.

„יעדערן איז נישט שלעכט״, נאַטירליך, צו לעבען מעשה-

שררה, ווי ביי פאַנשטשיזנע, האָבען זיך דינער און אַרבייטער, וואָס „אין פאַל פון אַ קליינעם ווידערשטאַנד" קאָן מען זיך היי-סען אָבשמייסען זיי אָדער אַריינ־ישב׳ ענען אין טורמע. אָבער דאָס זענען איצט אַזוינע חלומות, וואָס ווערען שוין נישט מקוים.

צווישען אַ פערצווייפעלטער, פער׳קבצנ׳טער - בעפעלקערונג, וואָס האָט נישט וואָס צו פערלירען, שרעקען זיך אונטער דידאָ-זיגע ה"ה טשינאָווניקעס. דערצו איז דידאָזיגע בעפעלקערונג גע-צוואונגען צו האַקען קעפּ פון הונגער. אויף סאַכאַלין הרג׳עט מען כסדר מענשען: מען הרג׳עט פאַר 20 קאָפּיקעס און מען זאָגט, אַז מען האָט דער׳הרג׳עט „פאַר געלד". אָט אַזוי ווערען קאַליע די מדות צוליב הונגער.

דער גרעסטער טייל וויל נאָר ענדיגען דעם טערמין. זיי קאָנען זיך נישט דערוואַרטען, ווען עס וועלען זיך ענדיגען די דריי יאָהר דינסט: בלויז נאָך דריי יאָהר דינסט מעג מען זיך אומקעהרען קיין רוסלאַנד מיט דער פאַמיליע אויפ׳ן חשבון פון קאַזנא. אויך די ה"ה טשינאָווניקעס, ווי די קאַטאָרזשניקעס, חלומ׳ען בלויז פון „מאַטעריק".

—דידאָזיגע אינזעל, איינגעזונקען זאָן זי ווערען אין דער ערד!

און ווי אַזוי מענשען חלומ׳ען! איך בין געווען צו-גאַסט ביי אַ טשינאָווניק, וועלכען עס זענען פערבליבען בלויז אַ דריי חדשים צו פערענדיגען זיין דריי-יעהריגען טערמין. ביי איהם אויף דער וואַנד, נעבען בעט, איז געהאַנגען אַ טאָוועל מיט אָנגעצייכענטע טעג, פּונקט ווי ביי אַ אינסטיטוט-מיידעל פאַר׳ן ענדיגען. אַלע פריהמאָרגען פלעגט ער אויפשטעהן און מיט גרויס תענוג אויסמעקען אַ טאָג.

—צווייאונניינציג געבליבען.

—וואָסערע טעג מעקט איהר דאָס אויס? די פערגאַנגענע?

—ניין, די קומענדיגע. אַזוי איז דאָס עפּיס גיכער. אַלצ-איינס—אויפגעשטאַנען, דערזעהן אַ טאָג, מעג מען איהם שוין אויסמעקען. פרעהליכער—ווייניגער טעג בלייבען אַלץ.

מען קאָן דערגעהן צו אַזאַ קליינמוטיגקייט.

עס פערשטעהט זיך, אַז נישט פון אַזינע מענשען קאָן מען פאָדערן, זיי זאָלען זיך אינטערעסירען מיט'ן לעבען פון דער קאַטאָרגע, נאָכזעהן, צי די נאַדזיראַטעלעס געוועלטיגען אי־בער דער קאַטאָרגע געזעצליך אָדער אָהן אַ שום געזעץ.

—אַ, געהט זי אין דער ערד, דידאָזיגע קאַטאָרגע צוזאַ-מען מיט די נאַדזיראַטעלעס.

פאַרהאַן, נאַטירליך, טשינאָווניקעס אויף סאַלאַלין, וואָס זענען בעצם גאָרנישט קיין שלעכטע מענשען. אָבער דידאָזיגע רעכטלאָזיגקייט, וואָס הערשט אויף אַ אינזעל, אָנגעפּאַקט מיט מענשען, ביי וועלכע מען האָט צוגענומען אַלע רעכט, מאַכט נישט בלויז קאַליע די אָנגעפיהרטע, נאָר אויך די אָנפיהרער. די אינזעל סאַכאַלין האָט אַנ'אונגעוועהנליכע אייגענשאַפט צו „פערסאַכאַליניזירען" זעהר שנעל אַ מענשען. דאָס לעבען צווישען טורמעס, ריטער, קנוט, וואָס לאָזען זיך דאָ שפירען ווי אַ גע-וועהנליכע זאַך, געהט אומזיסט נישט פאַרביי. און אַ סך זאַכען, וואָס דעם פרישען מענשען ווייזען זיי אויס שרעקליך, זעהען דאָ אויס גאָר וואָכענדיג, געוועהנליך, פשוט.

—וואוהין געהט איהר דאָס?—שטעלט מיך אָב מיט'ן דאָק-טאָר דאָס ווייב פון אַ געהילף-נאַטשאַלניק, זעהר אַ ליבע דאַמע.—אַך, מען וועט שמייסען אַרעסטאַנטען! נו, טאָ מאַכט עס שנעלער און קומט, איך וועל וואַרטען אויף אייך מיט'ן סאַמאָוואַר.

מיך טרויסעלט שוין פון דעם קומענדיגען בילד, און זי רעדט זיך וועגען דעם מיט אַזאַ טאָן, פונקט ווי מיר וואָלטען געגאַנגען אין אַ געוועלבעל קויפען פאַפּיראָסען. דאָס איז דער כח פון געוועהנהייט—און נישט מעהר.

נישטאָ זיך דעריבער וואָס צו וואונדערן, וואָס די סאַכאַ-לינישע דאַמען פיהרען לאַנגע סאַלאָן-שמועסען. איהר מאַכט אַ וויזיט דער פרוי פון אַ טשינאָווניק און איהר פערפיהרט, ווי גע-וועהנליך, אַ שמועס.

—אָט זעהט איהר אַליין איצט די קאַטאָרגע,—זאָגט די דאַמע זעהר העפליך.—אָבער איהר מוזט מודה-זיין, אַז די לייב-

שטראָף איז אַ נויטווענדיגע זאַך

—אָבער אַז מען זאָל פּרובען..

—אַך! ניין! אויב נישט קאַטעווען, וועסטו מיט זיי גאָר-נישט מאַכען. די קאַטאָרגע איז זעהר צולאָזען. מען מוז עמיצען אויפהענגען, אַז די איבעריגע זאָלען זיך אַראָבנעהמען אַ ביי-שפּיל.

—וואָס מיינט איהר דערמיט? טאַקי פּשוט „עמיצען?"

—יאָ, אַז די איבריגע זאָלען זיך דערשרעקען. אַנישט, שרעקסטו זיך פאַר'ן מאַן. און וואָס וועט זיין, אַז מען וועט איהם אַריינהאַקען אַ מעסער אין זייט. ביי זיי האָט עס אַ בע-טרעף, וואָס?

מיט דער געוואוהנהייט ווערט דאָ נאָך פערבונדען דאָס גע-פיהל פון אַליינדערהאַלטונג.

אָבער די פּרויען פון די טשינאָווניקעס, פּרויען, על-פּי-רוב ווייניג ענטוויקעלטע, ווייניג געבילדעטע זיינען מיר נישט בערעכטיגט צו שטעלען בעזונדערע פאָדערונגען. זיי קאָנען זיך האָבען זייערע היהנערשע מיינונגען.

אָבער אויף סאַכאַלין ווערען סאַכאַליניזירט אויך ענטווי-קעלטע און געבילדעטע מענשען. צווישען די סאַכאַליניזירטע זע-נען פאַרהאַן אפילו דאָקטוירים, וואָס אין דער גאַנצער געשיכטע פון דער קאַטאָרגע, אין די אַלע שרעקען, אכזריות און האַרצלאָזיגקייט שטעלען זיי מיט זיך פאָר אַ העסליך בלעטעל.

ווי געפעלען אייך, צום ביישפּיל, אַזוינע ווערטער אויף די ליפּען פון דעם יונגען דאָקטאָר דאַווידאָוו, וואָס האָט עט-ליכע יאָהר געדינט אויף סאַכאַלין.

איך ציטיר זיין בראָשור „וועגען די כלומר'שטע קראַנקהיי-טען און אַנדערע מיטלען, ווי אַזוי אַרויסצודרעהען זיך פון דער אַרבייט צווישען די קאַטאָרזשניקעס פון דער אַלעקסאַנדראָווסקער טורמע", ערשינען אין יאָהר 1894.

די קראַנקהייטען, וואָס דער דאָקטאָר האַלט פאַר „סימולאַטי-ווע" (כלומר'שטע), זענען די פאָלגענדיגע: „גייסטיגע קראַנקהייטען, בראָנכיטען, אַסטראָ-ענטעריטען, חלשות, אויסלענקונגען, היהנער-

בלינדקייט, אַלגעמיינע שוואַכקייטען".

ריידענדיג וועגען דעם, ווי די אַרעסטאַנטען „מאַכען זיך כלמר'שט", אַז זיי זענען קראַנק, טיילט אונז מיט ה' דאַווידאָוו:

„די אַרעסטאַנטען שטעלען-אונטער אַ פוס אונטער אַ וואַגאָן מיט משא, פאַלען אונטער פערד אָדער שטעלען-אונטער דעם פוס אונטער אַ קלאָץ.

„אָדער זיי פריהרען זיך „קינסטליך" אָב די אָדער יענע טיילען פון קערפּער, און די אָבפריהרונג קומט-אָן ריכטיג און שנעל און קאָן דערגרייכען וואָס פאַר אַ מדרגה מען וויל.

„איינער אַן'אַרעסטאַנט האָט נישט געוואָלט געהן צו דער אַרבייט. האָט איהם דער נאַדזיראַטעל געבעטען מיט גוטען, ער זאָל געהן. דער אַרעסטאַנט האָט אָבער געכאַפּט די האַק און זיך אַראָבגעהאַקט דעם לינקען פאָראַקסעל."

דאָס אַלץ זענען, לויט דער מיינונג פון דאָקטאָר דאַווידאָוו, בלויז צופאַלען פון „מאַכען זיך" און ער דערקלערט עס מיט פוילקייט און מיט נישט וועלען „אַרבייטען". און קיין איין מאָל האָט זיך ביי דעמדאָזיגען דאָקטאָר נישט דערוועקט אין האַרץ און אין קאָפּ די פראַגע:

אָבער וואָס זענען דאָס פאַר אַן'אַרבייטען אַזוינע, אַז מענשען זיינען בעסער קאַפּאַבעל אָבצוהאַקען זיך הענד „קינסט-ליך", אָבפריהרען זיך אָדער אונטערשטעלען „אומישנע" אַ פוס אונטער אַ וואַגאָנדעל?

דאָקטאָר דאַווידאָוו דערצעהלט מיט שטאָלץ, ווי אַזוי ער האָט געקעמפט מיט אַזוינע, וואָס „מאַכען זיך".

האַלטענדיג, אַז אַלע פאַלען פון גייסטיגע קראַנקהייטען זענען בלויז אַן'אָנשטעל מצד די אַרעסטאַנטען, האָט דאָקטאָר דאַווידאָוו געשטעלט אַ דיאַגנאָז אין אַזאַ מין פאָרם.

אויף סאַכאַלין איז פאַרהאַן אַ סמאָטריטעל, האָט ער ליב צו זאָגען:

—מיין שטייגער איז—אַרויסצושלאָגען פון אַרעסטאַנט די דריי פונט ברויט, וואָס ער האָט אויפגעגעסען, און אויב מען בעדאַרף, איז נאָכמעהר.

אַז מען פלעגט ברענגען צו דאָקטאָר דאַווידאָוו אַ גייסטיג-קראַנקען, פלעגט ער דורך סטראַשונקעס, אַז ער וועט איהם אַוועקשיקען צו דעמדאָזיגען סמאַטריטעל, דערגעהן, צי דאָס איז אַ גייסטיג-קראַנקער פּרעסטאַנט אָדער ער מאַכט זיך בלויז

אויב דאָסדאָזיגע מיטעל האָט נישט געהאָלפען, פלעגט דאַ-ווידאָוו געברויכען „assafoetida (שטינקעדיגס)" „אין אַ גרויסער דאָזע". און די קראַנקע פלעגען, לויט ה' דאַווידאָווס ווערטער, טיילמאָל זאָגען, אַז זיי איז בעסער און פלעגען אפילו בעטען, מען זאָל זיי געבען נאָכאַמאָל די רפואה."

„אין אַזאַ פאַל—בעמערקט דאָקטאָר דאַווידאָוו—איז אָדער דו האָסט צו טהאָן מיט אַ סימולאַנט, וואָס איז גרייט אַראָבצו-שלינגען די מאוס'טע זאַך, אָדער מיט אַ מרה-שחורה'ניק".

נאָר נאָך שרייענדיגער איז דער פאַקט פון פיינינען אַ „סימולאַנט" אין דער פּראַקטיק פון דעמדאָזיגען יונגען דאָקטאָר, וואָס האָט „צוליב אַ פּראָבע" געשטאָפּט מרה-שחורה'ניקעס מיט אַלערליי מאוס'ע זאַכען.

„אַ קראַנקער, 30 יאָהר אַלט, דער פוס איז פערבויגט צו דער קניה,—רערצעהלט ה' דאַווידאָוו.—צוויי מיט אַ האַלב יאָהר האָט ער פערבראַכט אין בעט. די פּיס-מוסקולען זענען אַטראָפּירט גע-וואָרען. דעמאָלט האָט מען איהם איבערגעוואַלט אויסגע-גלייכט דעם פוס, די מוסקולען האָבען אָנגעהויבען אויפצולעבען, אָבער דער קראַנקער האָט נישט געקאָנט שטעהן. מען האָט איהם אויסגעשריבען פון שפּיטאָל, איז ער געפאַלען ביי דער גאַסטיר. האָט מען דעם קראַנקען אַריינגעטראָגען אין טורמע אַריין און דורך קיין שום בעשטראָפונגען און רעפּרעסיעס האָט מען איהם נישט געקאָנט צווינגען, ער זאָל געהן". דעמאָלט האָט דאָקטאָר דאַווידאָוו געפּרובט אָננעהמען דאָס פאָלגענדיגע מיטעל „אַלס פּראָבע". דעם קראַנקען האָט מען געזאָגט, אַז מען וועט איהם אָבשניידען דעם פוס. מען האָט איהם צוגעגרייט צו דער אָפּע-ראַציע, אַוועקגעלעגט אויפ'ן טיש, פונאַנדערגעלעגט דערביי די אַלע זעגען און מעסערס, וואָס האָבען זיך נאָר געפונען אין לאַ-זאַרעט און „פערכלאָראָפאָרמירט"... כלאָראָפאָרמירען אָהן אַ נויט-

וועגדיגקייט דערצו—איז אַ פּערברעכען. און ווי שטאַרק האָט זיך בעדאַרפט „סאַכאַליניזירען" דערדאָזיגער „יונגער דאָקטאָר", צו האַלטען אַ פּערברעכען פאַר אַ געוועהנליכער געזעצליכער זאַך און זיך נאָך בעריהמען דערמיט אין זיין „וויסענשאַפטליכען" ווערק!

אָט דער דאָקטאָר, וואָס האָט, לויט זיינע אייגענע ווערטער, געפּייניגט די חולאים, איז אַ טיפּישער בעווייז, ווי ווייט סאַכאַלין סאַכאַליניזירט אפילו געבילדעטע און, דאַכט זיך, ענטוויקעלטע מענשען.

געוויס, נישט ביי אַזוינע לייט קאָן די קאַטאָרגע געפינען שוץ געגען דעם נאַדזיראַטעלס הפקרות.

אָט איז נאָך אַ קאַטעגאָריע טשינאָווניקעס, מעגליך, די סאַמע שרעקליכסטע פאַר דער קאַטאָרגע—דאָס זענען די אייביגע פּחדנים. אַלע טשינאָווניקעס, ווי איך האָב שוין געזאָגט, „שרעקען זיך פאַר דער קאַטאָרגע" און עס איז אפשר גאַנץ נאַטירליך פאַר אַ מענשען צו פיהלען זיך „נישט גאָר הענדטיג" צווישען קאַטאָרזשניקעס. אָבער פאַרהאַן אַזוינע, וואָס דידאָזיגע שרעק האָט גאָר קיין שום גרעניץ נישט. וויפיל זיי זאָלען נישט דינען אויף סאַכאַלין, האַלטען זיי זיך אַלץ אין איין שרעקען פאַר דער קאַטאָרגע.

פון דידאָזיגע שטאַמען-אַרויס, על-פּי-רוב, די סאַמע אכזריות'דיגע טורמעלייט. אכזריות—דאָס איז אַ לייבליכע שוועסטער פון פּחדנות. אַ געוועזענער סאַכאַלינישער טורמע-סמאָטריטעל, איינער אַ פ., וואָס די נאַטשאַלסטוואָ האָט איהם אין די אָפיציעלע פּאַפּירען אַטעסטירט פאַר אַ פּחדן, פאַר „אַ מענשען אַ שרעקעדיגען", פאַר אַ „מענשען, וואָס האָט מורא פאַר קאַטאָרזשניקעס"—אָט דער סמאָטריטעל האָט דערנאָך אַזוי געשילדערט אין „אָדעסקי ליסטאָק" זיינע גבורות אויף סאַכאַלין.

די אַרעסטאַנטען, וואָס אַרבייטען אין די שאַכטעס און ווילען אַנטלויפען, פערבלייבען געוועהנליך אין די שאַכטעס. אין די שאַכטעס וועסטו קיין מענשען נישט כאַפּען און נאַטשאַלסטוואָ בעגרענצט זיך געוועהנליך דערמיט, וואָס זי שטעלט אויף דער נאַכט אַ וואַך ביי אַלע אַרויסגאַנגען פון די שטאָלנעס. די וואַך

שטעהט עטליכע נעבט און דערנאָך געהט זי אַוועק—זי וועט דאָך נישט שטעהן אייביג און היטען. און דעמאָלט פלעגען די אַרע-סטאַנטען אַרויסגעהן ביינאַכט פון די שטאַלנעס און אַנטלויפען. פ. האָט אויסגעטראַכט אַזאַ מין „מיטעל”. אַז צוויי אַרעסטאַנטען זענען פערבליבען אין דער שאַכטע, האָט ער אויף דער נאַכט נישט אַוועקגעשטעלט קיין וואַך, נאָר ער האָט זי פערבעהאַלטען אין די קוסטעס מיט'ן בעפעהל, אַז באַלד, ווי זיי וועלען זיך בעווייזען, זאָל מען זיי דער'הרג'ענען. די פליטה'ניקעס האָבען זיך געלאָזט אָבנאַרען. זיי האָבען נישט געזעהן קיין וואַך, זענען זיי ביינאַכט אַרויסגעגאַנגען, און די וואַך האָט געשאָסען. איינער פון די פליטה'ניקעס איז געפאַלען אויפ'ן אָרט און פ. האָט גע-הייסען נישט צוצונעהמען דעם דערשאָסענעם.

—אָנשטאָט דעם, וואָס איך פלעג מאַכען די אַרבייטס-איינ-טיילונג צווישען די אַרעסטאַנטען אויפ'ן הויף פון טורמע, האָב איך עס איצט געטהאָן נעבען דער שאַכטע, אַז די אַרעסטאַנטען זאָלען זעהן דעם טרופ פון זייער חבר און זאָלען פון איהם פערשטעהן, אַז זייער פריהערדיג מיטעל צו אַנטלויפען גילט שוין מעהר נישט.

אַ בעהאַלטענע וואַך, אַ דערשאָסענער, אַ נישט קיין צוגענו-מענער טרופ—דאָס איז אַנ'אכזריות, אויף וועלכער עס איז נאָר פע-היג אַ פחדן. אַ פחדן, וואָס נעהמט נקמה פאַר יענער דערנידערונג, וואָס ער האָט געשפירט, בשעת ער האָט זיך געשראָקען פאַר דער קאַטאָרגע.

אַנדערע „ציטריגע מענשען”, אויב זיי צייכענען זיך נישט אויס מיט אכזריות, פאַלען זיי איינגאַנצען אַריין אין די הענד פון די נאַדזיראַטעלעס, וואָס איז פאַר דער קאַטאָרגע אויך נישט לייכטער.

אַזאַ, למשל, איז דער באַרג-אינזשענער מ., וועגען וועלכען איך האָב שוין גערעדט, זעהר אַ גוטמוטיגער און אפילו אַ לי-בער מענש פון נאַטור. האָט ער זיך אָבער שטאַרק געשראָקען פאַר די אַרעסטאַנטען.

איך וועל קיינמאָל נישט פערגעסען יענע שרעקליכע גע-

שרייען, וואָס ער האָט געמאַכט, בשעת מיר זענען געקראָכען איבער די פּאַראַלעלען און דער נאַדזיראַטעל איז אָבגעטראָטען אויף אַ רגה.

—נאַדזיראַטעל! נאַדזיראַטעל! — האָט ער געגוואַלדעוועט, פּונקט ווי די קאַטאָרזשניקעס וואָלטען זיך געוואָרפען אויף איהם מיט די אייזענס.—נאַדזיראַטעל! וואו ביזטו? זאָלסט זיך נישט דערוועגען צו דערווייטערן פון מיר!

—פּונקט ווי מיר וואָלטען געווען חיות!—האָבען זיך מיר געקלאָגט די קאַטאָרזשניקעס, — האָט מורא צוצוגעהן צו אונז. אַלץ דורך די נאַדזיראַטעלעס: וואָס זיי ווילען, דאָס טהוען זיי מיט אונז.

בענוצענדיג זיך מיט זיין שרעק, האָבען די נאַדזיראַטעלעס אָנגעוואָרפען אויף דעם אָרימען אינזשענער נאָך אַ גרעסערן שרעק דורך די מעשיות וועגען בונטען און מרידות, און דער אינזשענער האָט געגלויבט פון גאַנצען האַרצען און איבערגעלאָזט די קאַטאָרגע אויף די הפקרות פון די נאַדזיראַטעלעס.

דינען ביי איהם אין קאָנטאָר, דינען ביי דעמדאָזיגען מאַן, וואָס איז בעצם, איך זאָג נאָכאַמאָל, דער גוטמוטיגסטער מענש, האָט מען געהאַלטען, און מיט רעכט—פאַר דער ערגסטער קאַטאָרגע.

—דו וועסט מיר זעהן, איך וועל דיך אַריינפּאקען אין דער קייטען-טורמע.

אין קאָנטאָר האָט מיט אַלעמען געקאָמאַנדעוועט דער בוכ-פיהרער—אַ געוועזענער קאַטאָרזשניק, איינער אַ ג., אַ קלוגער גע-שיקטער מאַן, אָבער אַנ׳עקעלהאַפסטער און ביז גאָר אַ געפאַלע-נער.

דער אינזשענער האָט זיך מיר אַליין געקלאָגט אויף ג.:

—מען קאָן גאָרנישט צולאָזען צום געדאַנק, אַז דערדאָזיגער ג. איז נאָך גאָר נישט לאַנג געווען אַ מענש פון דער בעסערער געזעלשאַפט. אַ שכור און אַ גנב. נישט לאַנג איהם געכאַפּט ביי אַ מאוס שטיקעל אַרבייט: האָט געמאַכט פאַלשע קוויטאַנציעס אויף 15 פלאַשען בראָנפען.

טא צו וואָס האַלט איהר איהם?

— ווערכען זאָל איך נעהמען? זעהט וואָס פאַר אַ מענשען דאָ זענען אַרום.

ג. האָט גוט געקאָנט דאָס שוואַכע סטרונעלע פון זיין נאַטשאַלניק, האָט ער איהם געהאַלטען אין שטענדיגער אימה דורך פערשידענע מעשיות וועגען גנבות, און איז זיך בעגאַנגען מיט די מענשען, וואָס האָבען געאַרבייט אין קאַנטאָר, ווי ער אַליין האָט געוואָלט. דער געוועזענער אָפיציר ק., וואָס איז פערשיקט געוואָרען פאַר אַ מאָרד אונטער דער ווירקונג פון אַ שווערער בעליידיגונג, זעהר אַ ליב און בעשיידען יונגעל, איז, צום ביישפיל, סתם אין דער וועלט אַריין אויף אַ חדש אַריינגעפאַלען פון דעם אינזשענערס קאָנטאָר אין דער קייטענטורמע.

אַ מענש אַן ערליכער, האָט ער נישט געוואָלט פערמאַכען די אויגען אויף ג.׳ס גנבות, און ג., כדי פטור צו ווערען פון איהם, האָט אָנגעדערצעהלט אויף איהם ליגענס פאַר׳ן אינזשענער.

יענער האָט געגלויבט און דער אונגליקליכער ק. איז אַריינגעפאַלען אין קייטענטורמע.

איך האָב אַליין געהערט, ווי דערדאָזיגער ג. מיט אַ האַלבשכור׳ן, צומימית׳טען פרצוף, האָט געשריען אויף אַ קאַטאָרזשניק:

—וועל איך נאָר וועלען, וועל איך דיך אין קייטען פערשמידען! פערשמייסען וועל איך דיך!

און דער גאַנצער אונטערשייד צווישען דעמדאָזיגען קאַטאָרזשניק און ג. בעשטעהט דערין, וואָס דער קאַטאָרזשניק איז פערשיקט געוואָרען פאַר אַ קלענערן פערברעכען, איידער ג.

אַ סאַכאַלינישער טשינאָווניק... איך, וואָס קאָן זיי אַלע, זעה אפילו דעם בעסטען פון זיי אין דער געשטאַלט פון דעם ליבסטען קאָלאָניע-סמאָטריטעל, ביי וועלכען איך האָב געוואוינט עטליכע טעג.

אַלס קאָלאָניע-סמאָטריטעל בעדאַרף ער השגחה געבען אויף „דער איינאָרדנונג פון די קאָלאָניע-ווירטשאַפטען“, אָבער וואָס קאָן ער כהן, בשעת די שטעלע אויף סאַכאַלין האָט ער

אַנגענומען בלויז דערפאַר, ווייל ער האָט צו׳פּטר׳ט זיין אייגענע אימעניע.

—דאָס געלינגט מיר נישט, —האָט ער זיך מיר איינמאָל גוטמוטיג מודה-געווען.

שוין אַ מענש אין יאָהרען, האָט ער אויסגעהאַלטען זיין פאַמיליע, וואָס איז פערבליבען אין רוסלאַנד.

—ווי איהר זעהט, זאָג איך מיך אָב פון אַלץ, אפילו פון אַנ׳איבעריגען פּאַפּיראָס. איך האָב קיינמאָל אַזאַ קאַטאָרגע נישט געהאַט.

ער האָט שרעקליך געבענקט, געבענקט נאָך זיין פאַמיליע און האָט פערשאָלטען דעם טאָג, ווען ער איז אַוועקגעפאָהרען אויף סאַכאַלין.

געלעגט זיך אין בעט אַריין, האָט ער פוןביידע זייטען בעט, אויף שטוהלען, אַוועקגעלעגט צוויי רעוואָלווערען.

„אויסבעטען די בעט״ הייסט אויף סאַכאַלין: אַוועקלעגען ליילעכער, אַ קישען און אַ רעוואָלווער אויף אַ שטוהל ביי דעם בעט. אַזוי שלאָפען אַלע—מענער און פרויען.

—אָבער צו וואָס צוויי רעוואָלווערען?

—אויף יעדען פאַל, ווען מען כאַפּען פאַר דער רעכטער האַנד, וועל איך שיסען מיט דער לינקער. מיט צוויי רעוואָלווערען איז רוהיגער. דאָ איז שרעקליך.

אַז איך האָב איהם געזאָגט, אַז מען וואוכערט דאָ אויף וואָס די וועלט שטעהט און די פּראָצענטניקעס זויגען דאָס בלוט פון די קאָלאָניסטען, האָט ער געענטפערט:

—און ווי אַנדערש? ווייסט איהר, אַז וואוכעריי איז אין גייסט פון רוסישען פויער? יעדער גוטער בעל-הבית ווערט באַלד אַ וואוכערניק. אדרבא, איך בין זיי אפילו מקרב און האָב זיי ליב: זיי זענען גוטע בעלי-הבתים.

—אָבער ווי ליידען די איבעריגען...

—אַך! גלויבט מיר, אַז וועגען די איבעריגע לוינט זיך גאָר-נישט צו טראַכטען. דאָס איז פאַסקודסטווע, אויסוואורף, מיסט,

זאָלען כאָטש אויף דעמדאָזיגען מיסט אויסוואַקסען עטליכע גוטע בעלי-הבתים.

מאַך איך איהם אויפמערקזאַם דערויף, אַז די קאַטאָרגע און די קאָלאָניעס זענען אָנגעוויזען געוואָרען אויף דער הפקרות פון די נאַדזיראַטעלגס. גאָט ווייס, וואָס פאַר אַ צרות מען האָט פון זיי.

—מען לײדט פשוט!

—און זאָל מען ליידען. דאָס איז גוט, די ליידען לייטערן אַ מענשען. איהר האָט נישט געלייענט דאָס בוך...

און ער האָט מיר אָנגערופען דעם נאָמען פון עפּיס אַ מאַרק-בוך.

—ניין? אַ שאָד! אָבער איך, פאָהרענדיג אַהער, האָב אין אָדעס געקויפט דאָס בוך און אין וועג איבערגעלייענט. זעהר אינ-טערעסאַנט. איינער אַ פערברעכער בעשרייבט, ווי אַזוי ער איז געזעסען אין דער עסטרייכישער טורמע און וואָס מען האָט מיט איהם דאָרט געטהאָן. די האָהר שטעלען זיך קאַפּויר. אָבער ער בעדאַנקט נאָך די טורמע-לייט און זאָגט, אַז נאָר אַ דאַנק די טור-מע-ליידען איז ער ריינער געוואָרען. נאָר אַ דאַנק די טורמע-ליידען.

האָט זיך אָבער אַקוראַט אַזוי בעדאַרפט מאַכען. וואָרום בלויז איין בוך האָט דערדאָזיגער מענש איבערגעלייענט אין זיין לעבען און, ווי אויף צו-להכעיס, איז גראָד דאָס איינע געווען אַ נישטיג בוך.

נישטאָ זיך דעריבער וואָס צו וואונדערן, אַז בשעת איך האָב געפרעגט דעמדאָזיגען גוטען מענשען, ווי אַזוי פאָהרט מען אַריבער אין דער צווייטער כאַנדאָסע, וואָס געפינט זיך אין זיין קרייז, האָט ער מיר געענטפערט:

—אַ, דאָס איז אַ קלייניגקייט. אין דער אָנאָרישער טורמע וועט מען אייך געבען אַ טראָיקע און דאָרט האָט איהר אַ וויאָרסט אַכט. אין אַ האַלבער שעה וועט איהר דערפאָהרען.

אַ ליבער מענש!

אָבער איך בין פון אָנאָר ביז דער צווייטער כאַנדאָסע גע-פאָהרען גאַנצע דריי מיט אַ האַלבער שעה, און נישט אויף אַ

טראַיקע, נאָר רייטענדיג דורך דער טונדרע און טייגע.

עס שטעלט זיך אַרויס, אַז דער קאָלאָניע-סמאָטריטעל איז אין זיין אייגענער קאָלאָניע קיין איין מאָל נישט געווען.

אַזוי געהען-אַריין די סאַכאַלינישע טשינאָווניקעס „אין בע-ריהרונג" מיט די מענשען, וואָס זיי בעדאַרפען זיי „אויסבעסערן און בענייען".

און אַז זיי געהען-אַריין אין בעריהרונג...

אין דער צווייטער כאַנדאָסע, וואָס איז פערוואָרפען ערגעץ אין אַ טייגע-העק, האָבען מיך פון אַלע זייטען אַרומגענומען די קאָלאָניסטען. מען שטעהט און מען גלאָצט מיט די אויגען.

—וואָס קוקט איהר?

—לאָז, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, אַ קוק טהאָן אויף אַ פרישען מענשען. אַ יאָהר צוויי איז ביי אונז קיין איין מענש נישט געווען.

דער גאַנצער מאַכער אין דעמדאָזיגען ישוב איז געווען דער נאַדזיראַטעל. ביי איהם אין הייזעל האָב איך מיך אָבגע-שטעלט. דער נאַדזיראַטעל האָט געשטעלט דעם סאַמאָוואַר, און איך האָב געמאַכט אַ שמועס מיט דער קאַטאָרזשניצע, זיין מיט-וואינערין.

זי האָט געקוקט אויף מיר ווי אויף נאַטשאַלסטוואָ.

אין דער צווייטער כאַנדאָסע האָט מיך אינטערעסירט אַ קאַטאָרזשניצע, טאַטיאַנע יערעמעיעווגע. מען האָט זי אָבגעגעבען פאַר אַ מיטוואוינערין צו איינעם אַ קאָלאָניסט.

אַנ׳אמת׳ע בלוטדורשטיגע חיה, האָט זי צו דרייסיג יאָהר בעוויזען צו בעגראָבען דריי מאַנען און אויף סאַכאַלין איז זי געקומען, לויט׳ן פסק-דין, דערפאַר, וואָס:

1) זי האָט געוואָלט דער׳הרג׳ענען די שוויגער און האָט איהר דערלאַנגט אַזאַ קלאַפּ, אַז יענע איז צומאָרגענס געשטאָרבען.

2) דערפאַר וואָס זי פלעגט טיילמאָל מיט אַ נאָדעל שטע-כען די אויגען איהר שטיף-יונגעלע און בעשיטען זיי מיט זאַלץ צוליב וואָס ער האָט אָנגעהויבען שלעכט צו זעהן אויפ׳ן רעכטען

[illegible]ג א'ן אויף דעם לינקען איז ער אינגאַנצען בלינד געוואָרען.
פרעג איך ביים נאַדזיראַטעלס מיטוואוינערין:
—ביי אייך אין כאַנדאָסע וואוינט יערעמעיעווגע?
—וואוינט.
—נו, וואָס? ווי?
דאָס הייסט, ווי לעבט זי, גוט, שלעכט. דערהער איך פ'וצלונג אַנ'ענטפער:
—ניטשאַוואָ. זי טויג.
זענט זיך מודה, אַז דאָס איז זעהר אַ טיפּישער ענטפער פאַר אַ געקומענעם טשינאָווניק.
אָט אַזוי פיהרט מען זיך דאָרט.
און אָט אַזוי איז די בעציהונג צו דער קאַטאָרגע, וואָס איז אינגאַנצען אָנגעוויזען אויף די הפקרות פון די נאַדזיראַטע־לעס.

די סמאָטריטעלעס פון די טורמעס.

דער טורמע־סמאָטריטעל איז על־פּי־רוב אַ מענש, וואָס האָט זיך אויסגעדינט פון נאַדזיראַטעלעס אָדער פון די פעלדשערס. דאָס איז לחלוטין אַ גאָרנישט, וואָס בעקומט פּלוצלונג אַ מאַכט און פרעסט זיך איבער מיט איהר.
לויט'ן אוסטאַוו האָט ער רעכט אין אַ ליאַדע מינוט צו גע־בען דעם אַרעסטאַנט ביז 30 שמיץ מיט ריטער אָדער ביז 16 שמיץ מיט'ן קנוט.
לויט'ן געזעץ בעדאַרף יעדע שטראָף איינגעשריבען ווערען אין שטראַפזשורנאַל.

אָבער אין דער ווירקליכקייט ווערט זי קיינמאָל נישט איינגעשריבען.

אָבגעשמיסען—און געענדיגט אַנ׳עסק.

די קאַטאָרזשניקעס אַליין בעטען:

—שרייבט נאָר נישט איין אין שטראָפזשורנאַל.

דאָס איבערגעהן פון דער אויספּרובונגס-אָבטיילונג אין דער אָבטיילונג פאַר די אויסגעבעסערטע, פון דער „קייטענטורמע" אין דער אַזויגערופענער „פרייער טורמע", דאָס פערקירצען די טערמינען—דאָס אַלץ איז אָבגעהאַנגען פון די איינשרייבונגען אין דעם שטראָפזשורנאַל.

אָבשמייסען און אַריינשרייבען אין זשורנאַל אַריין—דאָס איז שוין נישט איין שטראָף, נאָר צוויי.

אויף אַזאַ אופן איז דער סמאָטריטעל פון דער טורמע אינגאַנצען אַ נישט-קאָנטראָלירטע פערזאָן בנוגע צו לייבשטראָף.

דאָס, וואָס עס פעהלען די שטראָפען אין דעם שטראָפזשורנאַל, נעהמט-צו ביים קאַטאָרזשניק די מעגליכקייט צו קלאָגען זיך, און דער סמאָטריטעל קאָן אונבעשטראָפט טהאָן, וואָס ער וויל.

טיילמאָל בלויז שווימען-אַרויס אויף גאָטס וועלט אַזוינע פּראָצעסען, ווי דער פּראָצעס פונ׳ם טורמע-סמאָטריטעל בעסטורזשעוו, וואָס האָט אָבגעשמיסען דעם קראַנקען אַרעסטאַנט סאָקאָלסקי, וועלכער האָט די פּ אַ ל י ג ע און איז, אַלזאָ, בעפרייט פון שמיק.

אָבער פאַר סאָקאָלסקי׳ן האָבען זיך איינגעשטעלט די דאָקטוירים.

די לייב-בעשטראָפונגען מאַכען קאַליע נישט בלויז די-יעניגע, וועלכע מען בעשטראָפט, דערשלאָגענדיג אין זיי דאָס לעצטע ביסעלע געוויסען, זאָגאַר דאָס קאַטאָרגע-געוויסען, נאָר אויך די-יעניגע וואָס בעשטראָפען.

די גאַנצע אַטמאָספערע אויף סאַכאַלין איז אָנגעשטעקט.

קאַטאָרגע—דאָס איז, דאַכט זיך, אַזאַ געוועהנליכע, אַזאַ [illegible] [illegible] ווייכעדיגע זאַך. אַפילו דאַמען, די ווייבער פון די-

טשינאָווניקעס, פלוידערן אויף די אָוועגד-הוליאַנקעס וועגען קאַ-טעווען און וועגען דעם, אַז מען בעדאַרף וואָס מעהר קאַטעווען.

—קאָן מען דען אויסקומען אָהן דעם?

זעהן אַ מענשען, וואָס ווערט אַנידערגעלעגט אויפ׳ן שאַנד-שטוהל,—דערין איז פאַרהאַן עטוואָס אַזוינס, וואָס מאַכט קאַליע, וואָס דערוועקט די חיה אינ׳ם מענשען.

—איך בין דיין צאַר און גאָט!—מאַכט גוואַלדען עפּיס אַ גאָרנישט, אַ געוועזענער נאַדזיראַטעל אָדער אַ פעלדשער.

דאָס איז, ווי איך האָב שוין געזאָגט, דאָס ליבסטע ווער-טעל פון די טורמע-סמאָטריטעלעס.

די בעשטראָפונגען דערגעהען ביז חוזק.

—וואָס זענען דאָס איצט פאַר אַ בעשטראָפונגען!—מאַכען אַזוועק מיט די הענד די סמאָטריטעלעס.—אַמאָל פלעגט מען אָב-שמייסען אַנ׳אַרעסטאַנט, פלעגט ער נאָך מוזען געהן דאַנקען דעם סמאָטריטעל.

—פאַרוואָס דאַנקען?

—פאַר דער אָנלערנונג. אַזאַ אָרדנונג געוועזן. אויפגעהויבען זיך אויף די פיס און זיך פערנויגט: „איך דאַנק אייך, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, וואָס איהר האָט מיך, דעם נאַר, אָנגע-לערנט!“ אָבער איצט איז שוין דאָס נישטאָ. די קאַטאָרגע איז צולאָזען! „הומאַניש“ וויל מען זיין!

עס זענען געוועזען און עס זענען איצט אויך פאַרהאַן סמאָ-טריטעלעס, וואָס אָנערקענען נישט קיין נישט-געשמיסענע אַרע-סטאַנטען.

—שוין אַזאַ סיסטעם ביי מיר.

איינער פון זיי, וואָס די קאַטאָרגע רופט איהם „אייזערנע נאָז“, האָט אין דעם פּרט איבערגעלאָזט נאָך זיך אַנ׳אַנעקדאָטי-שען שם.

געקומען אינדערפריה צו דער אַרבייט-איינטיילונג, פלעגט ער אויסקוקען, צי איז עפּיס נישטאָ אַ נישט-געשמיסענער אַרע-סטאַנט.

—וואָס שטעהסטו מיר אַזוי, ברודערל, נישט ווי געהעריג?

אַ פּוס אָבגעשטאַנען? האַ? קום נאָר אַהער, לעג זיך, ברודערל?

אויב דער נישט-געשמיסענער האָט זיך געפיהרט אויפ׳ן בעסטען אופן, געשטאַנען, ווי מען זאָגט, „אָהן אַנ׳אָטעם” און די אייזערנע נאָז האָט זיך בשום אופן נישט געקאָנט צוטשעפּען צו איהם, פּלעגט ער זיך אָבקעהרן און זאָגען:

—עי, וואָס שטעהסטו דאָרטען, ווי אַ שטומער! קום אַקאָרשט אַהער, ברודערל. תּלין, שיט איהם אַריין פון די ברענענדיגע!

—פּאַרוואָס, וואַשע בלאַגאָראָדיע?

—האַ. ריידען ווערסטו נאָך? אַנידערלעגען זאָל מען איהם!

ער פּלעגט מאַכען אַ געיעג אויף אַרעסטאַנטען.

אָט פאָהרט ער ביים ברעג ים אין קאָרסאַקאָווסקען פּאָסט, זעהט ער—אַנ׳אַרעסטאַנט גראָבט זיך דאָרטען אינ׳ם זאַמד ביים ברעג. לאָזט ער זיך צו איהם.

דערזעהט דער אַרעסטאַנט די אייזערנע נאָז, רוקט ער זיך ווייטער איבער׳ן זאַמד, דער סמאָטריטעל נאָך איהם. נאָר אָט קאָן מען שוין ווייטער נישט געהן: דאָס וואַסער כאַפּט ביז׳ן גאַרטעל.

שטעלט זיך צו דער אַרעסטאַנט.

—וואָס טהוסטו דאָ, ברודערל?

—אָט ראַקעס כאַפּ איך, וואַשע בלאַגאָראָדיע, פאַר אייער קיך.

—ראַקעס כאַפּסטו? זעהר פיין, אָבער פאַרוואָס אַנטלויפסטו פון נאַטשאַלסטוואָ, האַ? דו מוזט, אפנים, האָבען אין קאָפּ שלעכ־טע רעיונות. זעהר פיין. די ראַקעס טראָג-אַוועק צו מיר אין קיך און אינדערפריה, ביי דער אַרבייט-איינטיילונג, געה-אַרויס, וועט מען דיך אָבשמייסען.

דער איינציגער, נישט-געשמיסענער אַרעסטאַנט איז געוועזען זיין אייגענער קיכער.

זעהר אַ געשיקטער קיכער, וואָס האָט זיך געפונען אונטער דער שוץ פון דעם סמאָטריטעלס ווייב.

—איהם זאָלסטו מיר נישט אָנריהרען.—האָט זי איין מאָל פאַר אַלעמאָל אָנגעזאָגט איהר מאַן.

איינמאָל איז זי אויף אַ גאַנצען טאָג אַוועקגעפאָהרען צו איהרע בעקאַנטע. קומט זי אָבער שפּעט צופאָהרען, זעהט זי, דער מאַן געהט-אַרום עפּיס אַ פערשעמטער,

—אָבגעשמיסען!—האָט זי אַ פּאַטש געטהאָן מיט די הענד.

—אָבגעשמיסען!—האָט די אייזערנע נאָז געענטפערט מיט אַ פערשולדיגטער מינע—זיי נישט בייז, נשמה מיינע.

מיך האָט פעראינטערעסירט דער סמאָטריטעל ל., וואָס האָט באמת איבערגעלאָזט נאָך זיך אַ שרעקליכען זכרון אויף סאַכאַלין.

ער האָט געשמיסען אָהן אַ צאָהל און אָהן אַ מאָס.

יעדען פריהמאָרגען פלעגט מען אַבשמייסען אַ 30—40 פּאַרשוין.

איך האָב פונאַנדערגעפרעגט די אַרעסטאַנטען ווי אַזוי דאָס איז צוגעגאַנגען.

—אָט, ער פלעגט זיך אַזוי אַרויסגעהן, דאַכט זיך, גאָרנישט. אָבער באַלד פלעגט ער זיך נעהמען אויפרעגען. קוקט ער זיך אַרום, זעהט ער, אַז ביי עמיצען איז עפּיס נישט אין אָרדנונג: „ביי דיר איז עפּיס, ברודער, צוריסען דער בושלאַט. אומישנע צוריסען? האַ? אומישנע?" „ווי אַזוי, וואַשע בלאַגאָראָדיע? צו וואָס אומישנע? ביי דער אַרבייט צוריסען".—„ביי דער אַרבייט? פאַרוואָס האָסטו נישט פערנייהט? האַ? אָט אַזוי ליגען דיר אין זינען די קאַזיאָנע זאַכען? אָט אַזוי, האַ?"—„נישטאָ מיט וואָס צו פעררּיכטען." נאָר דאָ ווערט ער שוין גאָר אַ חיה. „די אָדערן וועל איך פון דיר, כלב, אַרויסציהען און פערנייהען ווערסטו מיר? די אָדערן! פון דער הויט שנייד-אַרויס שטיקלעך און לאַטעס זאָלסטו מיר לעגען! איך וועל דיר דאָס לייב צורייסען, ווי דו האָסט צוריסען דעם בושלאַט! תלין! לעג איהם אַנידער! ממית איהם!" און עס הויבט זיך אָן. און וואָס ווייטער, אַלץ מעהר חיה ווערט ער. די לופט ווערט אָנגעזאַפּט מיט זיפצען, אָבער ער טופּעט מיט די פיס. „זיי מאַכען זיך, די כלבים! שטאַרקער שלאָג זיי!" סוף-כל-סוף פלעגט ער אַריינפאַלען אין אַזאַ גרים-צאָרן, אַז ער פלעגט הייסען, דער תלין זאָל זיך אַליין אַנידערלע-גען און די אַרעסטאַנטען זאָלען איהם קאַטעווען. „שינדט איהם, אַז ער

זאָל איך, כּלבים, נישט שאַנעווען, נישט זשאַלעווען!"

—נישט קיין נאַר געווען!—האָט מיר דערקלערט זיין געוועזענער געהילף, איצט אַליין אַ סמאָטריטעל.—האָט געוואוסט, ווי מען בעדאַרף האַלטען די קאַטאָרגע. ער פלעגט אויפהעצען די קאַטאָרגע אויפ'ן תּלין און דעם תּלין אויף דער קאַטאָרגע. קיין שטרייקען האָבען נישט געקאָנט זיין. נאָכדעם פלעגט שוין דער תּלין „נישט שמירען".

דער סמאָטריטעל מ., וואָס איז פאַר מיר געווען פערוואַלטער פון קאָרסאַקאָווסקער טורמע, האָט זיך גערעכענט פאַר איינעם פון די סאַמע אַכזריות'דיגסטע סמאָטריטעלעס אויף סאַכאַלין.

—די דאָקטוירים—אָט דאָס איז מיין גאַנצע צרה!—פלעגט ער שרייען אין אָוועגד, נאָכדעם ווי ער פלעגט זיך אָנ'שכּור'ען, „ווי געהעריג".—הומאַניש ווילען זיי זיין! אָבער דערדאָזיגער אַרטיקעל פּאַסט זיך גאָרנישט פאַר אונז. איך בין אַ ראַזגילדעיער?—פלעגט ער זיך בעריהמען,—איך געדענק נאָך די ראַזגילדעיעווער צייטען אויף קאַרע! איך בין אַ געבוירענער טורעמשטשיק! מיין פאָטער איז געווען אַ טורמע-סמאָטריטעל. איך אַליין בין אונטער די נאַרעס אויסגעוואַקסען! מיר זענען נישט קיין פּריצים, אַז מיר זאָלען זיך פערדרעהען אַ קאָפּ מיט הומאַניזם! אָט אין וואָס מיר געהען?

און מיט שטאָלץ האָט ער בעוויזען זיין אָבגעבלאַקירטען, אָבגעקראָכענעם שינעל, וואָס איז שוין אפשר אַלט געווען אַ יאָהר צוואַנציג...

און בשעת ער איז געווען ניכטער, איז נישט געווען נאָך אַזאַ ווייכער, נאָך אַזאַ מילדער מעטאָדישער מענש, ווי אָט דער אַלטער כיטרער סיבירניק.

די אַרעסטאַנטען האָט ער גערופען „ברידערשעס", „ברידערלעך", „האַרציגע מיינע" „ליבענקע מענשעלעך", „טייבעלעך" און אָהן אַ פרום וואָרט האָט ער זיך נישט גערירט פון אָרט.

—קאָן מען דען אויסקומען אָהן אַ פרום וואָרט?!

דעם פערשולדיגטען אַרעסטאַנט פלעגט ער צורופען מיט אַ פינגער

—קום אַקאָרשט אַהער, מיין ליבינקער. לעג זיך, טייבע-לע מיינס,—מען וועט דיר איינשפריצען!

—וואַשׁע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, פאַרוואָס? האָט רחמנות.

—נו, וואָס, פע, מיין ליבינקער! פע, טייבעלע מיינס! בין איך דען ברוגז אויף דיר? איך בין אויף דיר נישט ברוגז. לעג זיך, לעג זיך, טייבעלע מיינס! און דערפאַר, וואָס דו שפאַרסט זיך נאָך, וועל איך דיר מוסף-זיין נאָך אַ פינף שמיץ.

—וואַשׁע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע...

—פע, טייבעלע מיינס, אַזוי איז שוין גאָר פאַסקודנע. דער נאַטשאַלניק הייסט, דו זאָלסט זיך לעגען, און דו פאָלגסט נישט. נאָך פינף. לעג זיך, ברודערשע!

דערזעהן, אַז די שטראָף האַלט אין איין וואַקסען, לעגט זיך דער אַרעסטאַנט אַנידער.

—אָט אַזוי, מיין טייערער, אָט אַזוי איז גלייכער. נו, מיט גאָטס הילף, מיין ליבער! שפריץ איהם אַריין, מעדוועדיעוו. גע-שמיסען זאָל ווערען, נישט געכאַפּט, מיט הפסקות׳לעך. שטאַרקער, נישט געאיילט! אָט אַזוי, אַזוי! מיט הפסקות איז בעסער! מיר האָבען זיך נישט וואָס צו איילען.

און אויב דער אַרעסטאַנט האָט געשריען נישט מיט זיין קול, פלעגט איהם מ. זאָגען:

—ניש׳קשה, ניש׳קשה, ועסט צו-ליידען, מיין טייערער! קריסטוס האָט אויך געליטען און געהייסען, מיר זאָלען אויך טהאָן דאָס אייגענע.

פראַקטישע אַרעסטאַנטען פלעגען זיך, נאַטירליך, באַלד לע-גען אָהן שום שפאַרעניש; זיי האָבען געוואוסט, אַז פאַר יעדעס מאָל, וואָס זיי וועלען זיך נעהמען אָבבעטען, וועלען זיי בעקו-מען אַ הוספה, און דער סמאָטריטעל פלעגט זאָגען:

—אַ נחת צו קוקען: די ברידערלעך פערשטעהען מיך פון ערשטען וואָרט. מיר לעבען נשמה אין נשמה מיט די טייערע!

—און עס האָט גאָרנישט געטראָפען, אַז מען זאָל זיך וועה-רען?—האָב איך איהם געפרעגט, הערענדיג, ווי ער „בעשטראָפט יעדעס מאָל זיין סטאַדע מיט אַ גאָטספאָרכטיג וואָרט".

ער האָט זיך צולאַכט.

—וואָס רעדט איהר? וואָס מיינט איהר? דאָס איז ביי די נייע, ביי די „הומאַנע” די קאַטאָרגע צולאָזען. ביי מיר איז דאָס נישטאָ. געהט ער זיך לעגען, דער אַרעסטאַנט, טרויסלען איהם הענד און פיס. ער קאָן מיך!

און אין אָווענד, אַז ער פלעגט זיך אָנ׳שכור׳ען, פלעגט ער מאַכען געוואַלדען:

—אין אימה בעדאַרף מען האַלטען די קאַטאָרגע! אין אימה! איהר פרעגט ביי מיר! אָבער דידאָזיגע „הומאַנע” זענען אונז מבזה! מבזה זענען זיי אונז, די כלבים! זאָלען זיי פאָהרען מיט זייער מענשענפריינדליכקייט וואוהין זיי ווילען, אָבער וואָס האָבען זיי דאָ צו טהאָן, אויף דער קאַטאָרגע? די קאַטאָרגע איז אונזער זאַך! און אין די הייליגע שריפטען שטעהט געשריבען: שרעק רייניגט די נשמה!

דער געוועזענער פעלדשער ט., איצט אַ סמאָטריטעל פון דער ריקאָווסקער טורמע, איז שוין גאָר אַנ׳אַנדער מין מענש.

ער האָט זיך ליב צו ריהמען און צו ווייזען, ווער ער איז אַזוינער.

אפילו וועגען זיין פעלדשעריי האָט ער ליב צו דערצעהלען מעשיות נישט געשטויגען נישט געפלויגען. עפּיס אַ גרעפין האָט בעדאַרפט שיקען איהר זוהן אין מלחמה אַריין, האָט זי איבערגעגעבען דעם זוהן אונטער זיין השגחה.

—איך גיב אייך איהם איבער, דעם זוהן, איהר זאָלט איהם היטען.

—זענט ספּאָקאָינע, אייער דורכלויכט.

אויף סאַכאַלין גרינדעט ער קאָלאָניעס אויף זומפּען, בלאָטעס און גיט זיי זיין נאָמען. ער בויט איבער טורמעס „לויט זיינע פּראָיעקטען” און האַלט זיך אין איין ריהמען דערמיט.

אַ געוועזען ווערימעל, ווערט ער איצט משוגע פון מאַכט.

—ביי מיר ווייס דער אַרעסטאַנט יעדעס העהרעלע, ווי אַזוי עס ליגט אין מיינע ברעמען.

בעזונדערס האָט ער ליב צו דערמאָהנען די צייטען, ווען

ער איז געווען צייטווייליגער פּערוואַלמער פון דער וואָיעוואָדען־טורמע, די שרעקליכסטע טורמע אויף סאַכאַלין, וואָס איז שוין איצט אָבגעשאַפט געוואָרען.

—געה איך מיר אַרויס, פערשטעהסט איהר מיך, אויף דער אַרבייטס־איינטיילונג: „גוט־מאָרגען, כלבים, גוט־מאָרגען, וואַרנאַ־קעס!" ענטפערט דער עולם אין איין קול: „גוט־מאָרגען אייך, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!" און מען לאַכט. זיי פערשטעהען, אַז איך בין גוט אויפגעלעגט, אָבער אַז איך געה־אַרויס, אַ שוויי־גענדיגער, איז אַ בית־עולם אַרום. בין איך געקומען און נישט אָנגערופען זיי כלבים, פערשטעהען זיי: „שלעכט!" בין איך, הייסט עס, נישט אויפגעלעגט, אין כעס. פאַר קיין איין גענעראַל אויפ'ן „סמאָטר" שרעקט מען זיך נישט אַזוי. הייס איך שמייסען —הערען אַלע אויף צו אָטעמען. סססאָלדאַטען! גראָבאַייזענס, אַ גרוב זאָל מען גראָבען!"

—צו וואָס אַזוינס?

—אַ קבר! איך וויל כלומר'שט אויף טויט פערשמייסען. „אַ פעלדשער אַהער!"—שריי איך. די פּאָמאָטשניקעס דרעהען זיך אַרום מיר, ווילען מיך כלומר'שט בערוהיגען. וואַרפען זיך מיר די אַרעסטאַנטען צו די פיס. דער תלין אַליין טרויסעלט זיך, ווי אַ בלאַט. און איך הויב־אָן גוואַלדעווען. „שמירען ביזטו געקומען אַהער?"—שריי איך.—[illegible]צוועי שטאַרק, אַנישט, וועל איך דיך אויך אַוועקלעגען!!!

—אָבער דאָך האָט עס קיין ממשות נישט! די אַרעסטאַנטען וועלען געוועהנט דערצו. דאָס ווירקט נישט אויף זיי. אויב אַנ'־אַרעסטאַנט האָט בעקומען 3.000 שמיץ אויף זיין לעבען, טאָ וואָס האָט עס ביי איהם פאַר אַ בעטרעף? כאָטש קאָטעווע איהם יעדען טאָג. ניין, דער אַרעסטאַנט בעדאַרף פערשטעהן דעם נאַ־טשאַלניק. אויב איך זאָג: „שמייסען!" בעדאַרף דעם אַרעסטאַנט אַראָבקריכען די הויט פון שרעק. איהר פרעגט די אַרעסטאַנטען וועגען מיר, וועלען זיי אייך זאָגען.

די אַרעסטאַנטען האָט מען גאָרנישט בעדאַרפט פרעגען

וועגען איהם: זיין שם אויף סאַכאַלין איז מיר שוין גוט בעקאַנט געווען.

—מיט אייך געה איך נישט שמייסען מיינע אַרעסטאַנטען,—האָט ער מיר איינמאָל געזאָגט,—אויב איך וועל זיין ביי דער שטראָף, בעדאַרף מען דעם אַרעסטאַנט אַוועקטראָגען אַ טויטען אין לאַזאַ-רעט אַריין. נישט אַנדערש. אַזוי קאָן מיך שוין די טורמע. איך שמייס געוועהנליך אין קאָנטאָר, — דערצעהלט ער. — אינמיטען שטעלט מען אַנידער די קאָבילע. איך פעררויכער אַ פּאַפּיראָס און הויב-אָן בעת-מעשה אַרומגעהן פון ווינקעל צו ווינקעל. גלייך איך מיך אויס מיט דער קאָבילע, זאָג איך: „איינס״. און דער-נאָך נעהם איך מיך גאָר צו עפּעס אַנ׳אַרבייט, איך זעץ מיך אוועק שרייבען, פּונקט ווי איך וואָלט כלומר׳שט פערגעסען. און דערנאָך: „צוויי!״ אַ דרייסיג שמיץ גיב איך אין אַ צוויי-דריי שעה. ביז וואַנען ער ווערט אָבגעשמיסען, ווערט פון איהם אַ תל. ער שרייט און קרעכצט און בעט גאָט און זידעלט זיך און ווערט עפּיס אַזוי ווי משוגע אפילו. בעדאַרף ער געהן אין קאָנ-טאָר אויף שמיץ, איז אַלצאיינס, ווי אויף דער תליה. ער וועט עס קיינמאָל נישט פערגעסען.

און ער פערגעסט באמת נישט. איך האָב געזעהן מענשען, וואָס האָבען בעקומען טויזענדער שמיץ אויף זייער לעבען. אָבער די דרייסיג שמיץ „אין קאָנטאָר״ קאָנען זיי נישט פערגעסען.

—יעדען קלאַפּ פּיהלסטו דורך און דורך. און דער תלין וואַרט ביז עס פערגעהט. און נישט נאָר דער גוף—די נשמה ווערט אויסגעמוטשעט פון וואַרטען. שוין בעסער דער טויט, איי-דער אַזוי זיך צו מוטשען.

—אָבער דאָס איז אויך אַ קנאַפּע סגולה,—זאָגט ק.—און איך בענוץ מיך איצט דערמיט גאַנץ זעלטען. לויט מיין מיינונג, איז נישטאָ קיין בעסערס, ווי אַ פינסטערער קאַרצער. אָט דאָס איז אַ מיטעל. אַ סך שרעקליכער פון ריטער. זעצט מען אַריין אויף אַ וואָכען צוויי... קומט, מיר וועלען אַ קוק טהאָן...

דאָס איך ווירקליך עפּיס שרעקליכעס.

מיר זענען אַריין אין אַ קליין קאָרידאָרל; פון ביידע זיי-

טען—קלייניטשקע שטייגעלעך מיט סימנים פון פענסטערלעך אין טהיר.

פון דער לופט אין קאָרידאָר שווינדעלט דער קאָפּ. די לופט איז פונקט ווי אין אַ שטאַל פון הינד אָדער אַרום די שטייגען פון וועלף.

באַלד ווי מיר זענען אַריין אין קאָרידאָר, האָט זיך פון אַלע שטייגעלעך דערהערט אַ גיהנמ׳דיגע זידלעריי אויף ק.׳ס אַדרעס.

מענשען זענען פון דער הויט געקראָכען פון גרימצאָרן, האָבען זיך געוואָרפען צו די טהירען. דאָס האָט דערמאָהנט די אָבטיילונג פאַר ווילדע און אונרוהיגע אין אַ משוגעים-הויז.

—עפען אָקאָרשט גוסעוו׳ן,—האָט ק. געהייסען.

דער נאַדזיראַטעל האָט זיך גענומען פאַר׳ן שלאָס. אָבער פון שטייגעל האָט זיך דערהערט אַ קול, פול שרעק:

—געהט נישט אַריין! געהט נישט אַריין צו מיר! איך וועל אייך דער׳הרג׳ענען!

—נו, מען בעדאַרפט טאַקי נישט,—האָט ק. צוריקגענומע זיין פעראָרדנונג.—דאָס, זעהט איהר, איז אַ ביסעל בעסער פון שמיץ, וואָס איז שמיץ?

אַ מאָדנע זאַך, אָט די אַלע מענשען, וואָס האָבען זיך קונה-שם געווען מיט זייער שמייסען, טענה׳ן אַלע אין איין קול:

—וואָס העלפען שמיץ? ווירקט עס דען

און שמייסען פונדעסטוועגען.

טויטשטראָף.

פאַר די פיר יאָהר, וואָס דער גענעראַל מערקאַזין איז געווען נאַטשאַלניק, איז אויף דער אינזעל סאַכאַלין נישט געווען קיין איין פאַל פון טויטשטראָף.

—איך ווייס, אַ סך וועלען זיין נישט צופרידען דערמיט,— האָט מיר דער גענעראַל געזאָגט.

אָבער איידער מיר וועלען ריידען וועגען דערדאָזיגער „אומ-צופרידענהייט”, וועגען איהרע סבות, וועלען מיר זאָגען עטליכע ווערטער וועגען דעם, ווי אַזוי ווערט געוועהנליך אויסגעפיהרט די טויטשטראָף אויף סאַכאַלין.

די לעצטע טויטשטראָף איז אויסגעפיהרט געוואָרען מיט פיר יאָהר צוריק.

מען האָט געהאָנגען דריי קאַטאָרזשניקעס-רעצידיוויסטען: איינעם אַנ׳אַלטען דורכגעטריבענעם קאַטאָרזשניק און צוויי יונגע-פּאַר אַרציחה מיט דער כּונה צו בערויבען. געשעהן איז עס טאַ-קי אויף דער אינזעל סאַכאַלין

וועגען דערדאָזיגער טויטשטראָף האָט מיר דערצעהלט דער סאַכאַלינישער גלח, אַלעקסאַנדער, וואָס האָט פאַר׳ן טויט מתודה-געווען די פער׳משפּט׳ע.

מען האָט זיי געהאַלטען בעזונדער. דער גלח אַלעקסאַנ-דער איז, לויט דער פעראָרדנונג פון נאַטשאַלסטוואָ, געקומען צו זיי מיט דריי טעג פריהער פאַר׳ן הענגען.

געקומען דער גלח, האָבען די פער׳משפּט׳ע פערשטאַנען, אַז די וויסטע מינוט דערנעהנטערט זיך.

—זיי זענען געווען בלאַס, דערשראָקען, צומישט און האָ-בען אַ וואָרט נישט געקאָנט אויסריידען,—האָט דערצעהלט דער גלח אַלעקסאַנדער.—דער אַלטער האָט זיך נאָך ווי-עס-איז געהאַל-טען, געלאַכט, גע׳חוזק׳ט איבער׳ן טויט, אויסגעלאַכט אפילו זיינע חברים... „נו, זאָג איך, ברידער, מילא, וואָס עס וועט זיין, וועט זיין, דערווייל אָבער וואָלט גאָרנישט געשאַדט אַ טראַכט צו טהאָן וועגען דער נשמה”. נו, גוט. האָט מען גענומען תּפילה-טהאָן, אָבער מיט האַרץ, מיט לייב און לעבען.

—אַלע דריי טעג?

—אַלע דריי טעג. מיר האָבען געשמועסט וועגען יענער וועלט, צוזאַמען געדאַווענט, געזאָגט תּהילים. צוזאַמען אויפ׳ן הויף אפילו שפּאַצירט. נישט אָבגעלאָזט אויף אַ רגע פון זיך.

בעטען זיך רחמים: „פאָטערל, זענט מיט אונז, מיר שרעקען זיך.“ פלעג איך נאָר לויפען אַהיים אויף וואָסערע אָנדערטהאַלבען שעה, דאָס האַרץ איבערצוכאַפּען—און ווייטער צו זיי. געשלאָפען האָבען זיי וועניג: אַזוי אויף אַ שעה פלעגט עמיץ אַנטדרעמעלט ווערען און איך, ווידער, האָב אויך נישט געשלאָפען. און ווער האָט עס יאָ געקאָנט צומאַכען מיט אַנ׳אויג?

—האָט איהר מיט זיי געשמועסט פון אַנדערע זאַכען אויך, אויסער פון גאָט-ענינים?

—ווי אַנדערש? מען מוז דאָך פּאָרט אונטערהאַלטען ביי ביי די האָפנונג. פלעגען דאָך טרעפען פאַלען, אַז מען פלעגט זעגנעדיגט ווערען אפילו אויף דער תליה. און קאָן מען דען צונעהמען ביי אַ מענשען די לעצטע האָפנונג? אָהן אַ האָפנונג פאַלט דער מענש אין יאוש אַריין. זיי פלעגען מיך אַלץ פרעגען: „ווען און ווען?“ אָבער אַז מען האָט זיי מיט אַ טאָג פריהער געבראַכט ריין וועש, האָבען זיי שוין פערשטאַנען, אַז מאָרגען אינדערפריה מסתמא. דידאָזיגע נאַכט האָבען זיי שוין נישט געשלאָפען. דאַכט זיך, איינער איז יאָ אַנטדרעמעלט געוואָרען אויף אַ שעה. ביינאַכט האָב איך זיי מתודה-געווען. און בעגינען, אַז עס האָט נאָר אָנגעהויבען שאַריען אויף טאָג, האָט מען ויי גענומען אַרויספיהרען. איך האָב אָנגעטהאָן די שוואַרצע ריזע און אַוועק מיט זיי

דאָ האָט זיך עפּעס געמאַכט אַ מניעה: אויף אַ פערטעל שעה האָט פערשפּעטיגט יענע פערזאָן, וואָס בעדאַרפט בייזיין די טויטשטראָף.

—וועט איהר גלויבען,—האָט דער גלח געזאָגט,—אָט דאָס פערטעל שעה האָט מיר אויסגעוויזען לענגער, ווי די אַלע דריי טעג. איז דאָס מיר, היינט ווי איז אָבער זיי?

אַז מען האָט דורכגעלייענט די קאָנפירמאַציע, האָט מען גענומען קלאַפּען אין די פויקען.

דאָס איז געווען אַנ׳איבעריגע פאָרזיכטיגקייט, וואָרום זיי האָבען זיך גאָרנישט מכין-געווען צו זידלען נאַטשאַלסטוואָ, ווי עס געשיהט שטענדיג אין אַזוינע פאַלען.

—געשטאָרבען מאָדנע רוהיג. אַ קוש געטהאָן דעם צלם און זיך אָבגעגעבען דעם תּלין אין די. הענד אַריין. בלויז איינער, גאָר דער יונגסטער, סיוטין, האָט געזאָגט: „די סאַמע רעכטע צייט צו לעבען, בעדאַרף איך גאָר שטאַרבען". אַליין אַרויף אויף דער תּליה און אָנגעצויגען דעם שלייף אויפ'ן האַלז.

אָבער דער אַלטער, וואָס האָט פריהער אַזוי געלאַכט פון טויט, איז מיט יעדער שעה אלץ מעהר און מעהר געפאַלען פון מוט.

מען האָט איהם כּמעט ווי אַרויפגעטראָגען אויפ'ן עשאַפאָט. פון שרעק זענען איהם אָבגענומען געוואָרען הענד און פיס.

פאַר'ן הענגען האָט ער געבעטען בראָנפען.

—נו, האָט מען געגעבען?

—ניין. קאָן מען דען געבען? אינמיטען נאַכט זיך מתודה-געווען און פינף אַ זייגער פאַרטאָג טרינקען בראָנפען. דאָס געהט נישט.

די תּליה-צערעמאָניעס האָבען לאַנג געדויערט. איינער פון דער וואַך איז בשעת-מעשׂה געפאַלען אין חלשות. אַ סך אַרע-סטאַנטען, וואָס מען האָט אומישנע געבראַכט צופיהרען, זיי זאָ-לען זעהן ווי מען הענגט, האָבען נישט אויסגעהאַלטען און זע-נען אַוועקגעגאַנגען.

דידאָזיגע לעצטע טויט-שטראָף אויף סאַכאַלין איז פאָרגע-קומען אויפ'ן הויף פון דער אַלעקסאַנדראָווסקער טורמע

אָבער דאָס געוועהנליכע אָרט פאַר טויטשטראָף איז געווען די שרעקליכע און מרה-שחורה'דיגע וואָיעוואָדען-טורמע, צווישען אַלעקסאַנדראָווסק און דועֶ, וואָס איז שוין היינט אָבגעשאַפט גע-וואָרען און צעוואָרפען ביז'ן סאַמע פונדאַמענט.

די תּליה פלעגט אויפגעשטעלט ווערען אינמיטען הויף.

פון טורמע פלעגט מען צונויפטרייבען ביי אַ הונדערט אַרע-סטאַנטען, זיי זאָלען עס צוזעהן מיט די אייגענע אויגען. און אויב מען האָט געהאַנגען אַנ'אַרעסטאַנט פון דער אַלעקסאַנדראָוו-סקער טורמע, פלעגט מען צונויפטרייבען נאָר אַ פינפאונצוואַנציג מענשען פון דאָרטען.

די וואָיעוואָדען-טורמע איז געלעגען אין אַ טאָל, און פון די בערג, וואָס האָבען זיך געהויבען אַרום איהר, ווי אַ מין אַמפיטעאַטער, האָט מען געקאָנט זעהן אַלץ, וואָס עס טהוט זיך אין טורמע.

אויף אָט די בערג פלעגען זיך פאַרטאָג אויסלעגען די קאָלאָניסטען פון אַלעקסאַנדראָווסק און „קוקען, ווי מען הענגט".

און אָט דער אַמפיטעאַטער, פול מיט צושויער, און אָט די ברעטלעך פון דער תליה—דאָס אַלץ האָט די וואָיעוואָדען-טורמע געמאַכט עהנליך צו עפּיס אַ שרעקליכען טעאַטער, וואו עס זענען געשפּילט געוואָרען אימה׳דיגע טראַגעדיעס.

אַ סך פון דידאָזיגע צושויער האָבען מיר איבערגעגעבען פּרטים פון די טראַגעדיעס, וואָס פלעגען געשפּילט ווערען אויף די ברעטלעך פון דער וואָיעוואָדען-טורמע, אָבער די סאַמע וויכטיגסטע, די סאַמע אינטערעסאַנטסטע, די סאַמע גענויסטע פּרטים האָט מיר, נאַטירליך, געקאָנט געבען בלויז יענער מענש, וואָס איז נעהנטער ווי אַלע געשטאַנען צו די געהאַנגענע, אַ מענש, וואָס איז באמת בייגעווען ביי זייערע לעצטע מינוטען—און אָט דער מענש איז דער אַלטער סאַכאַלינישער תלין קאָמליעוו.

אויף סאַכאַלין האָט ער אויפגעהאַנגען דרייצעהן מענשען; פון זיי 10 אין דער וואָיעוואָדען-טורמע.

זיין ערשטער קרבן איז געווען דער קאַטאָרזשניק קוטשערעווסקי, וואָס איז פער׳משפּט געוואָרען צו טויטשטראָף פאַר מאַכען וואונדען דעם טורמע-סמאָטריטעל שישקאָוו.

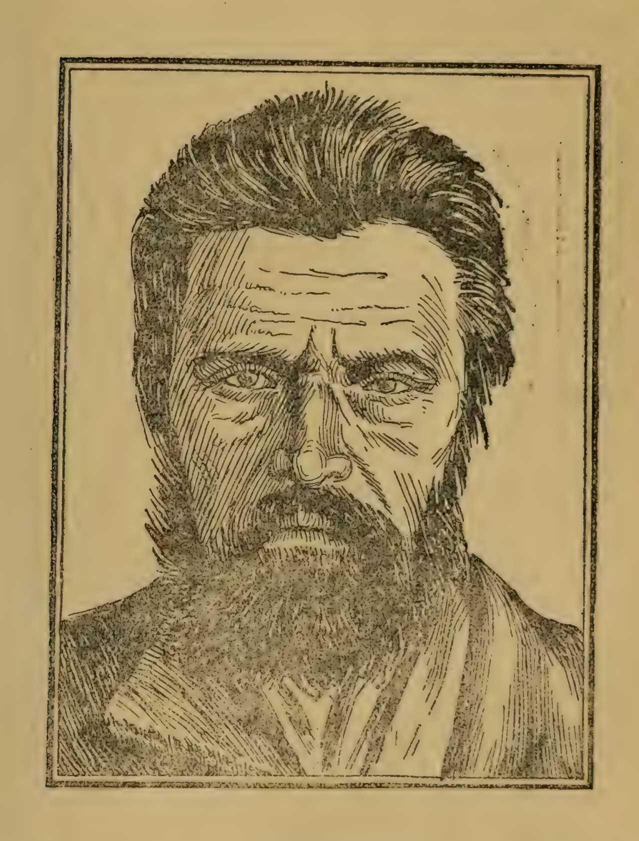
קוטשערעווסקי האָט זיך געשראָקען פאַר טויטשטראָף, אָבער פאַר׳ן טויט האָט ער נישט מורא-געהאַט.

...אין דער נאַכט פאַר דער טויטעשטראָף איז איהם געלונגען צו קריגען אַ מעסערן און ער האָט זיך איבערגעשניטען די אַרטעריע.

איז מען געלאָפען נאָכ׳ן דאָקטאָר. ביז וואַנען מען האָט איהם געמאַכט אַ בינט, ביז וואַנען מען האָט איהם אָבגעמינטערט, איז געקומען די שעה „אַרויסצופיהרען איהם".

קוטשערעווסקי איז געשטאָרבען מוטיג און העזה׳דיג.

ער האָט אַליין אַראָבגעוואָרפען דעם בינט, מיט וועלכען
מען האָט איהם פערבונדען דעם האַלז.
און האָט די גאַנצע צייט געשריען צו די אַרעסטאַנטען,

קאָם ליעו.

דער ערשטער סאָציאַליסטישער חלוץ, פער'משפט געוואָרען צו 55 יאהר קאטאָרגע.

אַז זיי זאָלען טהאָן דאָס אייגענע, וואָס ער.

אומזיסט האָט מען געקלאַפּט אין די פּויקען אַריין. קו-טשערעווסקיס ווערטער זענען דערהערט געוואָרען אין דער באַ-ראַבאַנען-קלאַפּעריי.

קוטשערעווסקי האָט נאָך געשריען אפילו דעמאָלט, ווען מען האָט איהם אָנגעטהאָן דאָס טויטע העמד, אַרויפגעפיהרט אויף דער תּליה און אַוועקגעשטעלט אויפ׳ן בענקעלע.

קאָמליעוו איז געשטאַנען דערביי און, ווי דער שטייגער איז, געהאַלטען איהם פאַר די אַקסלען.

קוטשערעווסקי האָט אפילו אונטער׳ן טויטען העמד געשריען:

—שרעקט זיך נישט, ברידער!

דיינע לעצטע ווערטער זענען געווען:

—דער שטריק איז דין, אָבער דער טויט איז לייכט...

דאָ האָט קאָמליעוו אַ מאַך געטהאָן מיט׳ן טיכעל, די צו-העלפער האָבען אַרויסגעשטויסען דאָס בענקעלע פון אונטער די פיס—און אָט איז אויסגעפיהרט געוואָרען די טויטשטראָף.

די פּראָצעדור פון דער טויטשטראָף ציהט זיך געוועהנליך גאַנץ לאַנג: אָנדערטהאַלבען שעה.

דעם פער׳משפט׳ען פלעגט מען אַרויספיהרען אין קייטען.

אין קייטען פלעגט ער אויסהערען דעם פסק-דין. דערנאָך פלעגט מען איהם אַראָבנעהמען די קייטען, אָנטהאָן דאָס טויטע העמד און איבער׳ן העמד דעם שלייף, בעשמירט מיט אייל...

אין כלל פלעגט דידאָזיגע פּראָצעדור, וואָס פלעגט זיך אָנהויבען אַ זייגער פינף, זיך זעלטען ענדיגען פריהער פון האַלב זיבען.

אָט די שרעקליכע אָנדערטהאַלבען שעה פלעגט זעלטען ווער קאָנען אויסהאַלטען.

—עס טרעפט, אַז איינער פאַלט אַזוי פון מוט, אַז ער הערט אינגאַנצען פערגליווערט,—דערצעהלט קאָמליעוו.

ביי דעם גרעסטען טייל האָט קוים געקלעקט כחות צו בע-טען דעם תּלין:

—מאַכט עס נאָר גיכער, אָהן יסורים, איך בעט אייך!

ביי מאַנכע האָט אויך דערויף נישט געסטאַיעט קיין כחות.

דער קאטאָרזשניק קינזשאַלאָוו, וואָס איז אויפגעהאַנגען געוואָרען דערפאַר, ווייל ער האָט דער׳הרג׳עט דעם קרעמער ניקיטין*), האָט די גאַנצע צייט, בשעת מען האָט געלייענט דעם פסק-דין, תפילה-געטהאָן צו גאָט, און דערנאָך, אַז מען האָט איהם גענומען אויסטהאָן די קייטען, איז ער געפאַלען אין חלשות.

מען האָט איהם געמוזט אַרויפטראָגען אויפ׳ן עשאַפאָט.

קאָמליעוו, וואָס האָט איהם דעמאָלט צוגעהאלטען, דער-צעהלט:

—איך מיין, אַז בשעת מען האָט איהם אָנגעטהאָן דעם שטריק, איז ער שוין געווען טויט.

לויט קאָמליעווס זכרונות, ווערט יעדער פאַר׳ן הענגען קאַלט און ציטערט אויפ׳ן גאַנצען לייב, עס קלאַפט איהם אַ צאָהן אָן אַ צאָהן, און ער ווערט שוין נישט בלאַס, נאָר אינגאַנצען ווייס.

ער האַלט איהם פאַר׳ן אַקסעל, בשעת ער שטעהט אויפ׳ן בענ-קעל און די האַנד פיהלט דורכ׳ן העמד, אַז דאָס לייב איז איהם קאַלט געוואָרען און ציטערט אינגאַנצען.

צווישען די אַלע דרייצעהן פאַרשוין, וואָס זענען געהאַנ-גען געוואָרען דורך קאָמליעוו׳ן, שטעהט גאָר בעזונדער איינער אַ קלימענקאָ.

דאָס פערברעכען, וואָס קלימענקאָ איז בעגאַנגען, בעשטעהט דערין:

ער איז אַנטלאָפען, האָט איהם דער נאַדזיראַטעל בעלאָוו געכאַפט, געבראַכט צוריק, אָבער אין וועג שטאַרק צו׳ממית׳ט.

דעמאָלט האָט קלימענקאָ געגעבען זיין עהרליך אַרעסטאַנ-טיש וואָרט, אַז ער וועט זיך נוקם-זיין אין בעלאָוו׳ן. איז ער

---

*) מען זאָגט, אַז דערדאָזיגער מאָרד איז אויסגעפיהרט געוואָרען דורך דעם בעריהמטען „גאָלדענעם הענדטעל״. זי איז געווען אַרעסטירט און דערנאָך אַרויסגע-לאָזט געוואָרען, ווייל עס זענען געווען וועניג בעווייזען געגען איהר.

אַנטלאָפֿן אַ צווייט מאָל און אַליין געקומען אויף יענעם קאָר-דאָן, וואו בעלאָוו איז געווען.

—דיין גליק—נעהם מיך. נישטאָ קיין כחות צו געהן ווייטער.

בעלאָוו האָט ווידער אַוועקגעפיהרט קלימענקאָ׳ן אין טורמע אַריין, אָבער אין וועג האָט ער בעלאָוו׳ן דער׳הרג׳עט

נאָכדעם איז קלימענקאָ אַליין געקומען אין טורמע, דער-צעהלט וואָס ער האָט געטהאָן—מיט אַלע פרטים.

האָט מען איהם פער׳משפט צו טויטשטראָף

אפילו קאָמליעוו, וואָס האָט געענוג געזעהן אויף זיין לעבען, האָט נישט געזעהן אַזוינס, וואָס איז געשעהן ביי קלימענקאָ׳ס טויט.

אַז מען האָט איהם אַרויפגעפיהרט אויפ׳ן עשאַפאָט, האָט ער זיך געווענדט צו נאַטשאַלסטוואָ און... בעדאַנקט דערפאַר, וואָס מען האָט איהם פער׳משפט צום טויט.

—איך ווייס אַליין, וואָשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, אַז איך בין דאָס ווערט. איך האָב עס פערדינט—הענגט מען מיך.

זיין איינציגע בקשה איז געווען, „מען זאָל אָנשרייבען זיין ווייב, אַז ער האָט צוגענומען אַזאַ און אַזאַ מין טויטשטראָף".

—און אָנשרייבען איהר, אַז איך בין עס ווערט געווען.

—אפילו די פויק האָט געשוויגען ביים הענגען!—דערצעהלט קאָמליעוו.

אַזוי שטיל און רוהיג איז געשטאָרבען דערדאָזיגער מענש.

אָט זעהט איהר, ווי אַזוי עס שטאַרבען קאַטאָרושניקעס און וואָס איז אַזוינס טויטשטראָף

עס איז אַ ספק, צי דאָס זעהן ווי מען הענגט קאָן מיט-ווירקען צו דער אויסבעסערונג פון די קאַטאָרזשניקעס, וואָס ווע-רען אַרויסגעטריבען פון טורמע, זיי „זאָלען זיין דערביי", און דאָס אייגענע אויך די קאָלאָניסטען, וואָס פלעגען פערנעהמען דעם נאַטירליכסטען אַמפּיטעאַטער אין דער וועלט קעגען דערדאָ-זיגער אוננאַטירליכסטער סצענע.

איצט לאָמיר זעהן, פאַרוואָס האָט מען אָבגעשאַפט די טויטשטראָף.

דער גענעראַל איז באמת גערעכט געווען, בשעת ער האָט געזאָגט, אַז אַ סך זענען שטאַרק נישט צופרידען, וואָס מען האָט אויפגעהערט אָנצעווענדען טויטשטראָף.

אפילו פון מאַנכע סאַכאַלינישע פרויען קומט-אויס צו הערען צווישען דער „סאַלאָן-פּלוידעריי", אַז „די קאַטאָרגע איז צולאָזען" און אַז „די טויטשטראָף איז ממש נויטווענדיג."

—וואָלט מען אויפגעהאָנגען איינעם צי צוויי אַ יאָהר, דע-מאָלט וואָלטען זיי געוואוסט!

חי ווייט עס קאָן זיך סאַכאַליניזירען אין אַזאַ מין קאַטאָר-גע-סביבה אפילו אַ דאַמע.

איבעריגענס, זאָל עס דינען צו דעם כבוד פון די סאַכאַ-לינישע דאַמען, וואָס ציטערן אַזוי פאַר'ן לעבען פון זייערע מאַנען.

אַבער וואָס איז פאָרט די סבה, וואָס די סאַכאַלינישע אינ-טעליגענטען זענען נישט צופרידען?

—הערט נאָר, פאָטערל,—איז בוכשטעבליך אויסגעקומען צו הערען אויף יעדען שריט און טריט,—אַזוי איז דאָך שרעק-ליך צו לעבען! אַזוי קאָן מען דאָך פשוט אַוועק'הרג'ענען? מען קאָן דאָך טהאָן, וואָס מען וויל! דאָס איז דאָך לייטיש געלעכ-טער: מען טהוט און מען פערלענגערט דעם טערמין! אַ מענש האָט אַזוי אויך פערציג יאָהר, דערלעגט מען איהם נאָך פופ-צעהן! איז איהם דען נישט אַלצאיינס: פערציג אָדער פינפאונ-פופציג?! ניין! דידאָזיגע מענשענפריינדליכקייט וואַרפט-אַוועק. טויטשטראָף—אָט דאָס איז נויטיג!

און אַז מיך, וואָס איך בין שוין געוועהנט צו זיצען גאַנ-צע טעג און פערברענגען אין דער געזעלשאַפט פון די קאָמליעווס, פּאָלוליאַכאָווס, „גאָלדענע הענדטלעך", פלעגען אַרויספיהרען פון געדולד דידאָזיגע מיינונגען און שמועסען, פלעג איך זאָגען:

—דעמאָלט, מיינע הערן, איז שוין גלייכער צו ריידען וועגען שניידען אויף שטיקער, אויף פערטלען. דאָס וועט כאָטש האָבען אַ זין. דאָס איז נאָך נישט אויסגעפרובט געוואָרען—אפשר וועט דאָס העלפען. און די טויטשטראָף איז שוין געפרובט גע-

וואָרען און האָט נישט געהאָלפען.

אוןווירקליך!

ווען האָט מען דער׳הרג׳עט די סמאָטריטעלעס?

ווען האָט מען דער׳הרג׳עט דערבינ׳ען? סעליוואַנאָוו׳ן? אַנ-דערע? ווען האָט מען געמאַכט אַנ׳אַטענטאַט אויף ליווינ׳ען, אויף שישקאָוו׳ן?

אין דער צייט, ווען די טויטשטראָף האָט פונקציאָנירט.

צי האָט מען דער׳הרג׳עט כאָטש איין טשינאָווניק פאַר דידאָזיגע פיר יאָהר, ווען די טויטשטראָף האָט אויפגעהערט צו פונקציאָנירען?

ניין, קיין איינעם נישט.

אָבער דער אַטענטאַט אויף דעם דאָקטאָר טשאַרדינצעוו?

אָבער דער אַטענטאַט אויף דעם פּאָליציי־סעקרעטאַר פונ׳ם קרייז טימקאָווסקאָיע?

אין „די פּאַפּירען” זענען ווירקליך פאַרהאַן דיביידע ענינים.

אויפ׳ן דאָקטאָר טשאַרדינצעוו האָט זיך געוואָרפען דער אַרעסטאַנט קריקאָוו.

מיט קריקאָוו׳ן האָט מיך בעקאַנט... דאָקטאָר טשאַרדינצעוו.

—נו, און איצט קומט אַ קוק טהאָן אויפ׳ן מענשען, וואָס האָט מיך שיער נישט דער׳הרג׳עט!—האָט מיר דער דאָקטאָר געזאָגט, בשעת מיר זענען אַדורכגעגאַנגען דעם גאַנצען לאַזאַרעט.

—ווי? ער איז דאָ? ביי אייך?

—יאָ, אין אַ בעזונדער צימער.

—און איהר שרעקט זיך נישט צו געהן צו איהם?

—ניין, עס מאַכט נישט אויס. ער האָט זיך איצט בערוהיגט. מיר זענען מיט איהם גרויסע פריינד.

אין אַ קליין בעזונדער צימער איז געלעגען דער קראַנקער קריקאָוו, בלאַס, אויסגעמוטשעט, אָבגעצעהרט.

ער האָט מיך אָנגענומען פאַר אַ דאָקטאָר, און מיט אַ שוואַ-

---

*) ביידע פאַלען זענען געשעהן אינ׳ם דאָרף רילסקאָיע.

כּען קול, וואָס איז ווילעוויז איבערגעריסען געוואָרען דורכ׳ן פערהאַקטען אָטעם, האָט ער זיך מיר געקלאָגט אויף דער שטאַר־קער האַרצקלאַפּעניש און דערבײַ זעהר געלויבּט זיין דאָקטאָר
—ווען נישט זיי, וואָלט איך שוין לאַנג אַוועק אויף יענער וועלט.

—ער האָט זעהר אַ שטאַרקען האַרצפעהלער,—האָט מיר איינגערוימט אויפ׳ן אויער דער דאָקטאָר.

דעמאָלט האָבּען מיר געמאַכט אַ שמועס וועגען אַטענטאַט.

—דערמאָהנט בּעסער נישט, לאָמיר נישט ריידען וועגען דעם!.. איך ווייס נישט, וואָס מיט מיר איז דעמאָלט געשעהן... אַמאָל געשיהט עס מיט מיר!.. און איך ווייס אַליין נישט, וואָס איך טהו דעמאָלט, איך ווער אַ צוטיטערטער, ווען איך דערמאָהן מיך, ווען איך דערמאָן מיך, אַז איך האָבּ עס שיער נישט גע־קאָנט טהאָן!.. און וועמען? דעם דאָקטאָר!.. דעם דאָקטאָר!..

און ער האָט געקוקט מיט טרעהרען אויפ׳ן דאָקטאָר טשאַר־דינצעוו, מיט תחנונים און יראה האָט ער געקוקט און עס האָט זיך, כּלעבּען, נישט געגלויבּט, אַז דערדאָזיגער מענש האָט שיער נישט דער׳הרג׳עט זיין אייגענעם דאָקטאָר.

קריקאָוו איז נאָך נישט קיין אַלטער מאַן, אָבּער ער איז שוין אַן׳אינוואַליד: צוליבּ זיין שטאַרקען האַרצפעהלער איז ער שוין נישט פעהיג צו עפּיס אַן׳אַרבּייט. ער איז אַ מענש, וואָס איז זיכּער פּסיכיש נישט נאָרמאַל. שטענדיג ווייזט זיך איהם אויס, אַז מען פערפאָלגט איהם, אַז מען בּעליידיגט איהם און אַז מען בּעציהט זיך צו איהם ווי צו אַ שונא. שטענדיג איז ער אונצופרידען מיט אַלץ און איז שרעקליך אויפגערעגט. טיילמאָל פאַלט ער אַריין אין אַ מין משוגעת, און דעמאָלט ווייס ער בּאמת נישט וואָס ער טהוט.

מיט׳ן דאָקטאָר טשאַרדינצעוו האָט ער די גאַנצע צייט זעהר גוט געלעבּט.

אָבּער איינמאָל, אין אַן׳אָנפאַל פון משוגעת, האָט ער גע־פאָדערט בּיים דאָקטאָר עפּעס אַ רפואה. דער דאָקטאָר האָט אָפּ־געזאָגט.

—אַהאַ! איהר ווילט מיך פערמאָרען? איהר האַלט מיך אומישנע אין לאַזאַרעט, איהר היילט מיך נישט! אָבער ניין, איך וועל מיך נישט לאָזען!—האָט קריקאָוו געמאַכט גוואַלדען און איידער ער איז געקומען צו די קלאָרע געדאַנקען, האָט ער אַרויסגעכאַפּט פון די כאָלעוועס אַ מעסער און זיך געוואָרפען צום דאָקטאָר.

צום גליק, האָט ה׳ טשאַרדינצעוו בעוויזען אַ כאַפּ צו טהאָן איהם פאַר דער האַנד און צוצונעהמען דאָס מעסער. ער האָט איהם באַלד אַוועקגעפיהרט אין אַ בעזונדער צימער און געגומען איהם בערוהיגען.

אַז קריקאָוו איז געקומען צו זיך, האָט ער זיך בשום-אופן נישט געקאָנט בערוהיגען פון אַנגסט, יאוש און שעמעריי.

ער האָט זיך איצט אויך נישט געקאָנט בערוהיגען פון דערדאָזיגער שרעקליכער טאַט.

ווי איהר זעהט, איז דאָ דער אַטענטאַט נישט געווען קיין פּאָראויס-בעקלערטע זאַך. איך בין זיכער—נאָכדעם ווי איך האָב עס שטרענג קאָנטראָלירט—אַז אין דער גאַנצער קאַטאָרגע וועט זיך נישט געפינען קיין איין מענש, וואָס זאָל בכונה וועלען טהאָן אַ רעה דעם ה׳ טשאַרדינצעוו, אָט דעם בראַווען, גוטען, סימפּאַטישען און מענשענפריינדליכען דאָקטאָר.

ער איז שיער נישט געפאַלען אַ קרבן פון אַנ׳אונבאָר-מאַלען פּאַציענט. אָבער וואָסער דאָקטאָר, וועלכער האָט נאָר צו טהון מיט גייסטיג-קראַנקע, איז פערזיכערט דערפון?

נו, וואו איז דאָ צולאָזען די קאַטאָרגע?

דער צופאַל מיט׳ן פּאָליציי סעקרעטאַר פונ׳ם קרייז טימ-קאָווסקאָיע איז אַ מאָדנער אונפערשטענדליכער צופאַל, און אויב מען זאָל דאָריידען פון צולאָזענקייט, איז דאָ נישט בלויז די קאַטאָרגע אַליין צולאָזען.

דער ה׳ סעקרעטאַר איז אַ יונגערמאַן, וואָס האָט אָבער גיך איבערגענומען די סאַכאַלינישע זיטען.

אין זיין קאַנצעלאַריע איז געווען שרייבער איינער אַ טו-מאַנאָוו, אַ בראָדיאַגע. דערדאָזיגער טומאַנאָוו איז אַ שטילער, בע-

שיידענער, פלייסיגער און גוט-דערצויגענער יונגערמאַן. אויף סאַ-כאַלין איז ער אַריינגעפאַלען צוליב עפּעס „אַ זאַך"; ער האָט אָבער נישט געוואָלט מבייש-זיין די פאַמיליע זיינע, האָט ער פערבאָרגען דעם אמת׳ן נאָמען און אַוועק אויף קאַטאָרגע אונ-טער׳ן נאָמען פון אַ בראָדיאַגע.

אויף סאַכאַלין איז מען קנאַפּע מקפּידים אין אַ זידעלוואָרט.

און איינמאָל האָט דער סעקרעטאַר, אין אַ מינוט פון כעס, סתּם אין דער וועלט אַריין אויסגעזידעלט טומאַנאָוו׳ן און פאַר דער גאַנצער קאַנצעלאַריע איהם אָנגערופען „כלב" און אויסוואורף".

אויף טומאַנאָוו׳ן האָט עס שרעקליך געווירקט, בעזונדער׳ס אפשר דערפאַר, ווייל דאָס איז געשעהן אַקוראַט דעמאָלט, ווען ער איז נאָר-וואָס אַרויס פון טורמע און זיך ערשט אָנגעהויבען פיהלען פאַר אַ שטיקעל מענשען פון דאָסניי.

דאָרט, אויף סאַכאַלין, האָט ער געפונען אַ מענשען, וואָס יענעמס גורל איז געווען עהנליך צו זיינעם. דאָס איז געווען אַ געוועזענע באַראָנעסע, וואָס איז פערשיקט געוואָרען פאַר אונטערצינדען בכוונה. ער האָט זיך ביי איהר בעזעצט, און צווי-שען זיי זענען, דאַכט זיך, פערבונדען געוואָרען אַזוינע בעציהונ-גען, וואָס זענען געווען מעהר צערטליך, איידער די בעציהונגען צווישען אַ געוועהנליכער בעל-הבית׳טע און איהר קוואַרטיראַנט.

לויט איהרע ווערטער, האָט טומאַנאָוו „קיין פּנים פון אַ מענשען נישט געהאַט", בשעת ער איז געקומען אַהיים נאָך דער סצענע מיט׳ן סעקרעטאַר.

ער האָט אויסגעוויזען ווי משוגע, אומגעגאַנגען אויף-און-אָב איבער׳ן צימער, זיך ווילעוויילעוויז געכאַפּט פאַר׳ן קאָפּ און גע-רעדט מיט זיך אַליין.

—ניין, ניין... דאָס איז נישט אַזוי... איך בין אַלץ אין דער וועלט, אָבער קיין כלב און קיין אויסוואורף בין איך קיינ-מאָל נישט געווען. איך בין דערפאַר אַוועק אויף קאַטאָרגע, ווייל איך בין נישט קיין כלב און נישט קיין אויסוואורף... ניין, ניין,— אַזוי קאָן מען די זאַך נישט איבערלאָזען...

דער דעוויז אויף סאַכאַלין איז: „יעדער פאַר זיך". דער-

זעהן, אַז דער ענין קאָן זיך שלעכט ענדיגען, האָט די באַראָנע-
סע געפאָדערט, טומאַנאָוו זאָל פערלאָזען איהר הויז:

—טהוט אייך, וואָס איהר ווילט, אָבער איך וויל נישט
זיין פערמישט אין דערדאָזיגער געשיכטע. גענוג פאַר מיר! איך
בין אָבגעוויען קאָטאָרגע, קאָלאָניע, איצט בין איך, געלויבט צו
גאָט, אַ פויערטע פון די פערשיקטע און איך פערמעג אַ בעקערייא
מיט צוויי קיה. איך קאָן נישט ריזיקירען מיט דעם אַלעם. איך
האָב אַ קינד. פערלאָזט מיין הויז און פערגעסט, אַז מיר זענען
געווען בעקאַנט.

—איך האָב דאָס איהם נישט געקאָנט זאָגען,—האָט זי
מיר דערצעהלט,—וואָרום ער האָט אויף מיר געקוקט, ווי אויף
אַ גאָט. אָבער איהר בעדאַרפט פערשטעהן מיין לאַגע.

און טומאַנאָוו, וואָס איז אַרויסגעוואָרפען געוואָרען אויף
דער גאַס, וואָס האָט פערלאָרען דעם קאָפּ, וואָס איז אין אַזאַ
שווערער מינוט אָבגעשטויסען געוואָרען אפילו פון יענער, אויף
וועלכער ער „האָט שיער נישט געקוקט ווי אויף אַ גאָט"—טומאַ-
נאָוו געהט און טהוט זיין זינלאָזע אַרבייט.

דער ה' סעקרעטאַר האָט דעמאָלט, ווי געוועהנליך, גע-
שפּילט אינ'ם קאַטאָרגע-שפּיל. שטאָס איז אויף סאַכאַלין דער
געוועהנליכער צייטפערטרייב נישט בלויז ביי אַרעסטאַנטען. פּלוי-
צלונג זאָגט מען איהם אָן, אַז טומאַנאָוו וויל איהם זעהן „צוליב
זעהר אַ וויכטיגען ענין, וואָס קאָן נישט אָבגעלעגט ווערען". דער
ה' סעקרעטאַר איז אַרויס אין קיך.

—וואָס ווילסטו?

טומאַנאָוו איז געשטאַנען פאַר איהם בלאַס, ווי דער טויט,
מיט ציטערדיגע ליפּען.

—איך בין אייך געקומען בעדאַנקען דערפאַר, וואָס איהר
האָט היינט...

זיכער, אַז טומאַנאָוו איז געקומען בעטען, ער זאָל איהם
ענטשולדיגען—אויף סאַכאַלין עקזיסטירט אַזאַ מנהג, אַז די-יעני-
גע, וואָס ווערען אויסגעזידעלט, בעטען מחילה; אפשר שטאַמט
דאָס נאָך פון יענער צייט, ווען דער אָבגעשמיסענער קאַטאָרזשניק

איז געווען מחויב צו דאַנקען דעם סמאָטריטעל פאַר דער אָנ-לערנונג,- האָט דער סעקרעטאַר געזאָגט:

—גוט, גוט! וועסט קומען מאָרגען!

דעמאָלט האָט טומאַנאָוו געמאַכט אַ טריט פאָראויס מיט דידאָזיגע ווערטער:

—אָט האָט איהר אייך פאַר כלב און אויסוואורף...—ער האָט אַרויסגעכאַפּט דעם רעוואָלווער, אַ דריק געטהאָן דאָס צינגעלע, אָבער דער רעוואָלווער האָט נישט אויסגעשאָסען.

אויפ׳ן געשריי פונ׳ם סעקרעטאַר זענען אַרויסגעלאָפען די געסט. אָבער טומאַנאָוו איז שוין נישט געווען. באַלד ווי דער רעוואָלווער האָט נישט אויסגעשאָסען, איז טומאַנאָוו אַרויסגעלאָפען פון קיך.

דער ה׳ סעקרעטאַר און זיינע געסט האָבען איבערגעלעבט עט יכע שווערע מינוטען. אין שטוב זענען געווען אַ סך פענסטער, אָבער אָן לאָדען. אָט-אָט וועט אויסגעשאָסען ווערען אין איינעם פון דידאָזיגע פענסטער.

אָבער דאָ נעהמט-אָן די געשיכטע זעהר אַ משונה׳דיגע ווענדונג.

מען האָט זיך אומזיסט געשראָקען. קיינער האָט אין פענסטער נישט געשאָסען. אַרויסגעלאָפען פון קיך, האָט טומאַנאָוו פערלאָרען אָדער אַוועקגעוואָרפען דעם רעוואָלווער. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז יענס רעוואָלווער-רעהרל, פון וועלכען טומאַנאָוו האָט געשאָסען אין סעקרעטאַר, איז נישט געווען אָנגעלאָדען!

אַלזאָ, וואָס איז דאָ געווען: אַ צופעליגע נאַכלעסיגקייט, אָדער בלויז אַ פערלאַנג אָנצושרעקען? אויב אַ נאַכלעסיגקייט—טאָ ווער האָט געשטערט טומאַנאָוו׳ן אויסצושיסען נאָכאַמאָל, בשעת דער ה׳ סעקרעטאַר האָט זיך געכאַפּט פאַר דער לייסט פון שוועל און איז, ווי ער אַליין דערצעהלט, פערגליווערט געוואָרען פון שרעק אַזוי, אַז ער האָט נישט געקאָנט אויסשרייען און האָט זיך גאָרנישט געפרובט ווערען אָדער צונעהמען דעם רעוואָלווער ביי טומאַנאָוו׳ן?

אַז מען האָט טומאַנאָוו׳ן געכאַפּט, האט מען ביי איהם

אין קעשענע געפינען „אַ צעטעלע״, אין וועלכען ער שרייבט, אַז ער „נעהמט זיך דאָס לעבען״.

אויף אַלע פראַגען האָט טומאַנאָוו געענטפערט נאָר איינס:

—איך האָב נישט געשאָסען. דאָס האָט דער כלב און דער אויסוואורף געשאָסען אינ׳ם העֶר סעקרעטאַר, אָבער נישט טו-מאַנאָוו.

און געבעטען, מען זאָל איהם איבערפיהרען פון ריקאָווסק קיין אַלעקסאַנדראָווסק. אַז מען האָט איהם איבערגעפיהרט אַהין, האָט ער זיך אָנגעהויבען אויפפיהרען נאָך משונה׳דיגער. ער האָט אָנגעהויבען שרייבען לאַנגע פאַפּירען, אין וועלכע ער האָט גע-בעטען, מען זאָל איהם אַוועקשיקען צו פערבעסערן דאָס גע-זונד—קיין ספק אָבער קיין ביאַריץ...

איז דאָס אַ סימולאַנט אָדער אַ גייסטיג-קראַנקער—פאַר מיין אַוועקפאָהרען פון סאַכאַלין איז די פראַגע נאָך נישט קלאָר גע-וואָרען: טומאַנאָוו׳ן האָט מען דערווייל אַריינגעגעבען אין דער אָבטיילונג פאַר גייסטיג-קראַנקע.

אָבער דאָס איז זיכער, אַז אין דער זאַך איז פאַרהאַן אַ סך משונה׳דיגעס און אונפערשטענדליכעס.

דערדאָזיגער צופאַל האָט געמאַכט אַ שטאַרקען רושם אויף די טשינאָווניקעס. דעם סעקרעטאַרס ברודער, אַ דאָקטאָר, האָט מיר געזאָגט:

—צו אַלדי שוואַרץ יאָהר מיט׳ן הומאַניזם! אויב מען וועט איהם נישט אויפהענגען, בין איך איהם מוכן ומזומן צו דערשטי-קען מיט די אייגענע הענד!

אָבער מענשען זענען שלעכטע ריכטער אין אַזוינע ענינים, וואו עס זענען פערמישט זייערע אייגענע ברידער.

די איבעריגע טשינאָווניקעס האָבען זיך צוטיילט אויף צווי מחנות. איין מחנה—איך וועל נישט זאָגען, אַז זי געהערט צו דעם בעסערן טייל פון די סאַכאַלינישע טשינאָווניקעס—שרייט:

—אויפהענגען!

—אויפהענגען—מען זאָל זיך אַראָבנעהמען אַ מוסר-השכל! די קאַטאָרגע איז צולאָזען. מען מוז דערוויטערן דידאָזיגע גע-

פאַהר פאַר'ן לעבען...

—אָבער גאָט אין הימעל,—זאָג איך זיי—וואָס ווילט איהר, גוטע מענשען, מיט אַזוינע שרעקליכע דרכים דערגרייכען? וואָס זאָל נישט זיין געפעהרליך? נישט געפעהרליך צו זידלען, צו חוזק'ן איבער אַ קאַטאָרזשניק און אַ קאָלאָניסט? שוין-זשע בעדאַרף מען זיך אַזוי בעגעהן מיט „אַ מענשען, וואָס זיין לעבען בעדאַרף בענייט ווערען?" דאָס געזעץ, די רעגירונג ווילען דאָך מאַכען סאַכאַלין פאַר אַנ'אָרט פון דעם פערברעכערס „אויפלעבונג".

אָבער דערויף ענטפערט מען:

—גאַרישקייטען! דאָס אַלץ איז בלויז הומאַניזם!

פאַרהאַן נאָר איין וואָרט אויף סאַכאַלין:

—אויפהענגען!—און פאַרטיג.

די צווייטע מחנה—און קיינער וועט נישט זאָגען, אַז דאָס איז דער ערגערער טייל—האַלט אַזוי:

—מיר אַליין בעדאַרפען זיך שטאַרק ענדערן אין אונזערע בעציהונגען צו דער קאַטאָרגע.

מען דאַרף נישט פערגעסען, אַז אפילו אין דערדאָזיגער סביבה געפינען זיך שטענדיג מענשען, וואָס די ברעקלעך פון זייער כבוד שטעלען זיי העכער פון זייער עלענד, ביטער און מאוס לעבען.

ווי דאָס זאָל נישט זיין—אָבער עס איז אַ פאַקט, אַז פאַר די פיר יאָהר צייט, וואָס זענען דורכגעלאָפען אָהן טויטשטראָף, זענען בלויז געשעהן דידאָזיגע צוויי דערמאָנטע אַטענטאַטען און די זיטען, אין פערגלייך מיט די פריהערדיגע, זענען דאָך אויס-געווייכט געוואָרען. די אַלע מאָרדען פון טשינאָווניקעס, די אַלע אונאויפהערליכע אַטענטאַטען, צום ביישפיל, אויפ'ן ה' ליווין מיט'ן צוועק צו דער'הרג'ענען איהם אָדער אויפצוהענגען דעם ה' פעלדמאַן, זענען גראָד פאָרגעקומען אין יענער צייט, ווען די שטראָף איז געווען אַ האַרבערע און און פאַר אַ מאָרד פון אַ טשינאָווניק האָט מען זיכער בעקומען טויטשטראָף.

דאָס בעווייזט, אַז נישט דורך טויטשטראָף קאָן מען איינ-שטעלען גוטע בעציהונגען צווישען די קאַטאָרזשניקעס און די

טשינאָווניקעס. דאָס שטריקעל, ווי די דערפאַהרונג האָט בעווי-
זען, דאָס שטריקעל אַליין איז נאָך גאַנץ שוואַך דערצו, אַז
דער טשינאָווניק זאָל זיין אינגאַנצען בעשיצט אויף קאַטאָרגע.
וואָס איז שייך צו די הריגות און רציחות פון אייגענע ברידער,
קאָלאָניסטען, מיט דער כונה זיי צו בערויבען, געשעהן באמת
אַזוינע צופאַלען זעהר אַ סך אויף סאַכאַלין.

—נו, און אין אַ פעטערבורג, אין אַ מאָסקווע און אויף דער
גאַנצער וועלט זענען זיי וועניג?—האָט מיר מיט רעכט בעמערקט
דער געגנער פון טויטשטראָף, דער מיליטערישער גובערנאַטאָר
פון דער אינזעל סאַכאַלין, ה׳ מערקאַזין.—און דאָס איז נאָך אַנ׳-
אינזעל, וואָס איז דורכאויס בעזעצט פון מערדער.

מען בעדאַרף נישט פערגעסען, אַז סאַכאַלין איז אַזאַ אָרט,
וואו אַלץ איז איבערגעקעהרט מיט די פיס אַרויף. אין דערדאָ-
זיגער סביבה פון אומגליק, „פון אַזוינע מענשען, וואָס ווילען
זיך פערגעסען, „קאָסט אַ פלעשעל שפירט צעהן רובל. אין דערדאָ-
זיגער סביבה פון קבצנים דער׳הרג׳עט מען אַ מענשען פאַר 60
קאָפּיקעס. די קאָלאָניסטען פונ׳ם ישוב וואַלאַזיס האָבען זיך גע-
לאָזט אויף געיעג נאָך דעם אַנטלאָפענעם פּאָלוליאַכאָוו׳ן, קאַזיי-
עוו׳ן און זייערע חברים און האָבען געשאָסען אין זיי, ווייל זיי
האָבען מורא-געהאַט, טאָמער וועלען די אַנטלאָפענע קוילען פון
הונגער ביי זיי אַ בהמה.

מען מוז זיך בעציהען מיט אַ בעזונדער פאָרזיכטיגקייט צו
דידאָזיגע „רציחות מיט׳ן צוועק צו בערויבען״. דאָרט, וואו מען
איז טיילמאָל משער אַ רויב-אָנפאַל, קאָן גראָד זיין אַנ׳אַקט פון
נקמה, וואָס איז יאָהרענלאַנג געלעגען טיף פערבאָרגען אַזוי,
ווי עס קאָן נאָר זיין פערבאָרגען אַ בעליידיגונג ביי דער קאַ-
טאָרגע.

דער אַנטלאָפענער שיראָקאָלאָבאָוו האָט אינ׳ם ישוב מי-
כאַילאָווסקאָיע, אַלעקסאַנדראָווסקער קרייז, דער׳הרג׳עט ביי׳ם קאָ-
לאָניסט פּאָטיאָמקין דאָס ווייב, און די גאַנצע קאַטאָרגע האָט
געגעבען גערעכט שיראָקאָלאָבאָוו׳ן.

—גוט געטהאָן. ווען נישט ער—וואָלט עס אַ צווייטער געטהאָן.

— פאַרוואָס פּאָרט?

— איהר ווייסט נישט, פריץ, וואָס דאָס איז פאַר אַ מענש. דערדאָזיגער פּאָטיאָמקין, אַ מאַידאַנשטשיק, אַ געוועזענער „פּאָטער", איך אונזער בלוט, ווי אַ וואַנץ, זיך אָבגעפרעסען. מיט אונזערע טרעהרען זיך אָנגעזויגען. וויפיל מענשען זענען אויף אויביג דורך איהם אומגעקומען, וויפיל האָט ער געפיהרט צו אַ „חתונה" (מען זאָל זיך בייטען מיט די נעמען), וויפיל האָט ער אָנגע־רעדט צו אַנטלויפען און וויפיל קורצטערמיניגע זענען דורך איהם געוואָרען אייביגע קאַטאָרזשניקעס, וויפיל מענשען זענען געטויט געוואָרען דורך איהם!

מיר איז אויסגעקומען צו האַלטען קוואַרטיר ביי אַ רייכען קאָלאָניסט, וואָס זיין הויז האָט באמת אויסגעזעהן ווי אַ מין בע־וואָפענטע פעסטונג. אויף די וואַנד, איבער די בעטען, זענען געהאַנגען רעוואָלווערן.

— אויף דער נאַכט, פריץ, וועלען מיר אייך אויפ'ן טיש, נעבען בעט, אַוועקלעגען אַ רעוואָלוועד. און דעם אייגענעם זאָלט איהר אונטערלעגען אונטער'ן קישען. ווער עס וועט זיין נעהנ־טער צו דער האַנד, דעם וועט איהם נעהמען.

איך האָב געגאַפט.

— פאַרוואָס אַזוינס?

— מען וויל מיך בערויבען. שיראָקאָלאָבאָוו שפאַצירט דאָ אַרום אין קרייז. ביינאַכט היט מיך אַ מיליטערישע וואַך, זי ליגט דאָ אין שטעלכעל פערבאָרגען. זאָלען זיי קומען, זאָלען זיי ראַ־בירען.

אָבער די בעטרעהרטע בעל־הבית'טע, איבערגעשראָקען אויף טויט, האָט זיך נישט איינגעהאַלטען און האָט מיר איבערגעגע־בען די אמת'ע סבה פון דעם פאָרשטעהענדיגען איבערפאַל.

— מיין חיונה־געבער האָט אין אַלעקסאַנדראָווסק דערקענט איינעם אַנ'אַנטלאָפענעם רוצח, האָט מען אָבגעמאַכט, מען זאָל אונז דער'הרג'ענען. האָבען זיי נישט ליב מיין חיונה־געבער: מען מעג זאָגען אַנ'אמת אין די אויגען, ער בעגעהט זיך מיט זיי ווי אַ גזלן; געלד האָט ער ליב און נעהמט געלד. אָבער דע־

רויף וואוינען מיר דאָך אויף סאַכאַלין, אַז מיר זאָלען דערפאַר בעלוינט ווערען. אָבגעווען קאַטאָרגע, קאָלאָניע—דאַרפען מיר דאָך דערפאַר עפּיס אויפזאַמלען. מיר האָבען דאָך קינדער.

און אַזוי איז אין אַסך פאַלען, וואו מען איז חושד בלויז גזלה. פאַרהאַן טאַקי אַסך מאָרדען, וואו די הויפט-כונה איז— בע׳גזל׳ענען. אַרבייטסלאָזיגקייט, הונגער, נישט קאָנען זיך פער-נעהמען מיט יענער אַרבייט, מיט וועלכער מען צווינגט זיך צו פערנעהמען, נישט וועלען אַרבייטען, די טורמע, וואָס מאַכט קאַ-ליע אַמענשען, תאוה צו קאָרטען—אָט צוליב וואָס דער סאַכאַלי-נער געהט דער׳הרג׳ענען און רויבען. צווישען די אַלע סבות איז די תאוה צו קאָרטען און די אונמעגליכקייט עפּעס צו פערדי-נען—די הויפט-סבות. עטליכע קאַטאָרזשניקעס האָבען מיר דער-צעהלט, אַז נאָכדעם ווי זיי האָבען געענדיגט די קאַטאָרגע נאָך דעם „ראַסייאישען פערברעכען", האָבען זיי אויף סאַכאַלין דער׳-הרג׳עט אַקאָלאָניסט. זיי האָבען ביי עמיצען אויסגעליהען אויף אַ ווייל די האַק „צו אַנ׳אַרבייט" און אַוועק.

—שלאָגען האָט בעדאַרפט סטעפּקע, ווייל ער איז דעמאָלט געווען שטאַרקער פון אונז אַלעמען.

סטעפּקע האָט אויפגעהויבען די האַק.

—אַ קלאַפּ געטהאָן דעם קאָלאָניסט איבער׳ן קאָפּ און בשעת מעשה אַליין אויך אומגעפאַלען אויף איהם.

—פאַרוואָס?

—זעהר אָבגעשוואַכט געוואָרען. דריי טעג פאַר דעם גאָר-נישט געגעסען. ער, דער קאָלאָניסט, ווען ער וואָלט וועלען, וואָלט ער אונז אַלעמען דערשטיקט ווי די קעץ. דער׳הרג׳עט— זענען מיר גלייך אַוועק אין קיך נאָך ברויט. ער ליגט דערביי און מיר פרעסען. צום לאַכען נאָר!..

און אַזוי האָט מען זיי געפּאַקט.

אָבער דאָס שטריקעל, ווי אַמיטעל אָנצושרעקען, האָט באַנקראָטירט אויך אינ׳ם איבערהאַקען פאָראויס דידאָזיגע מאָר-דען.

ווען זענען פאָרגעקומען דידאָזיגע שרעקליכע רציחות, ווי

די רציחה פונ׳ם קרעמער ניקיטין, וואָס מען געדענקט זי גאָך עד-היום אפילו אויף סאַכאַלין? אַקוראַט דעמאָלט, ווען די טויט-שטראָף האָט געבליהט אין דער וואָיעוואָדען-טורמע, און דער תלין קאָמליעוו האָט אויף זיין לשון „געאַרבייט״.

דידאָזיגע צופאַלען זענען געווען, זענען דאָ און וועלען זיין, כל-זמן אויף סאַכאַלין וועלען נישט אויסגעוואָרצעלט ווערען די סבות, וואָס שטויסען די מענשען צו פערברעך.

צי האָט טויטשטראָף בכלל אַזאַ אָבשרעקענדיגע ווירקונג, ווי עס שרייבען איהר צו די סאַכאַלינישע אָנהענגער פון טויטשטראָף?

מען בעדאַרף אייך זאָגען, אַז צוליב דעם, וואָס מען איז לחלוטין נישט בעקאַנט מיט׳ן געזעץ, מיינען זעהר פיל פערברע-כער, אַז זיי וועלען „בעקומען דאָס שטריקעל״ פאַר זייער פער-ברעכען.

בשעת פאָלוליאַכאָוו האָט דער׳הרג׳עט די פאַמיליע אַרצי-מאָוויטש אין לוגאַנסק, איז ער געווען איבערציינגט, אַז אויב מען וועט איהם כאַפען, וועט מען איהם אויפהענגען.

—דאָס איז דאָך עפיס נישט אַבי-וועד—אַ מיטגליד פון געריכט. בין איך געווען זיכער, אַז איך וועל דאָס שטריקעל נישט אויסמיידען.

דער איינציגער פועל-יוצא פון דערדאָזיגער שרעק איז געווען דאָס, וואָס ער האָט דער׳הרג׳עט אויך דאָס יונגעלע, אַר-צימאָוויטשעס זוהן.

—עס האָט זיך נישט געוואָלט איהם טויטען. די האַנד האָט זיך נישט אויפגעהויבען... אָבער בשעת איך האָב אַ טראַכט געטהאָן, אַז עס האַנדעלט זיך נישט וועגען עפיס אַנדערש, נאָר וועגען מיין אייגענעם לעבען, האָב איך איהם דער׳הרג׳עט.

וויקטאָראָוו, וואָס האָט דער׳הרג׳עט אַ יונג מיידעל אין מאָסקווע און מיט דערדאָזיגער רציחה אַרויסגערופען אַ גרויסען טומעל, איז אויך געווען זיכער, אַז מען וועט איהם אויפהענגען.

אין געריכט האָט ער אויך געוואַרט אויף טויטשטראָף, זיין שרעק איז געווען אַזוי גרויס, אַז ער האָט נישט פערשטאַ-נען, וואָס עס איז גערעדט געוואָרען דאָרט, אין געריכט,

נאָך איצט איז ער זיכער, אַז דער פּראָקוראָר, אָנווייזענדיג אויף די פערבלוטיגטע זאַכען פון קרבן, האָט געפּאָדערט, מען זאָל איהם, וויקטאָראָוו׳ן, אויך צושניידען אויף שטיקער. אַז מען האָט איהם געמאָלדען, אַז ער איז פער׳משפט צו קאַטאָרגע, האָט ער זיך אַזוי דערפרעהט, אַז ער האָט „נישט געוואוסט, צי זאָל ער גלויבען, צי נישט".

דידאָזיגע שרעק פאַר טויטשטראָף האָט בלויז געצוואונגען וויקטאָראָוו׳ן, ער זאָל צוהאַקען אויף שטיקער דעם טרופּ פון דעם דער׳הרג׳עטען מיידעל, פערפּאַקען אין אַ טשעמאָדאַן און אַוועקשיקען עס ערגעץ מיט׳ן צוג. אין יענער צייט האָבען זיך אַלע געוואונדערט פון דעם פערברעכערס קאַלטבלוטיגקייט, אָבער אָט דער „קאַלטבלוטיגער מאָרד" איז געווען בלויז שרעק פאַר׳ן שטריקעל.

דער פערברעכער פּאַזולסקי, וואָס איז אַמאָל געווען שטאַרק בעריהמט אין די דרום-שטעדט, האָט דער׳הרג׳עט אין כערסאָן דעם געהילף פון טורמע-סמאָטריטעל ביי גאָר בעזונדערע אומשטענדען. דערדאָזיגער סמאָטריטעל-געהילף האָט געהייסען, מען זאָל פּאַזולסקי׳ן אָנברעכען די ביינער מיט דער קאָלבע פון׳ם ביקס. פּאַזולסקי האָט געגעבען אַ וואָרט, אַז ער וועט זיך דערפאַר נוקמזיין אינ׳ם געהילף. דערנאָך איז ער אַנטלאָפען, אַ צוויי יאָהר צייט זיך אויסבעהאַלטען, אָבער מען האָט איהם ווידער געפּאַקט און ווידער געבראַכט אין דער כערסאָנער טורמע. דעמאָלט האָט ער מקיים-געווען זיין וואָרט. האָט ער געוואוסט, אַז ער וועט דערפאַר בעקומען דאָס שטריקעל? ער איז געווען זיכער דערין.

אָבער זיין לאַגע איז געווען אַזאַ, אַז ער האָט אַנדערש נישט געקאָנט. אין דער פערברעכער-וועלט האָט ער דורך גרויס מיה און אָנשטרענגונגען זיך דערוואָרבען דעם טיטעל „איוואַן". אין דערדאָזיגער וועלט האָט מען זיך פאַר איהם געשראָקען, זיינע בעפעהלען פלעגען פּינקטליך און געהאָרכזאַם אויסגעפיהרט ווערען. מיט איין וואָרט, ווי דאָס האָבען מיר בעשטעטיגט די טורמע-סמאָטריטעלעס, פלעגט ער איינשטילען אַרעסטאַנטישע בונטען. ער פלעגט געבען רעקאָמענדירונגס-בריף, אַ שטייגער, ווי

יאָװאַנאָװיטש'ן, און דורך דידאָזיגע בריף פלעגען די מענשען בעקומען הנחות אין אַלע טורמעס. איך האָב אַליין געזעהן מיט װאָס פאַר אַ כבוד און דרך-ארץ די אַרעסטאַנטען-װעלט האָט זיך בעצויגען צו פאַזולסקי'ן: מיט איהם האָט קיינער נישט געהאַט די העזה צו ריידען אין היטעל. מען האָט געהאַט גרויס דרך-ארץ פאַר איהם, װייל מען האָט זיך געשראָקען פאַר איהם. מען האָט ממש געציטערט פאַר זיין װאָרט. אין דעם פאַל מיט'ן כערסאָנישען סמאָטריטעל-געהילף האָט ער אַלץ געשטעלט אין קאָן. ער האָט געגעבען אַ װאָרט און האָט דאָס װאָרט בעדאַרפט אויספיהרען. מען האָט מורא-געהאַט פאַר איהם, װייל ער אַליין האָט זיך פאַר גאָרנישט געשראָקען. מענשען פון אַזאַ מדרגה מוזען האַלטען װאָרט. װאָרום אַנישט װעט די טורמע פערשטעהן, אַז זי האָט זיך געבוקט צו אַ פשוט'ען שטעקען, פון װעלכען עס איז אַראָבגעקראָכען דער גאָלד-פאַרב. װי װאָלט עס אין אַזאַ פאַל די טורמע גע'חוזק'ט און אָבגעלאַכט פון פאַזולסקיס פחדנות! און װי בעגעהען זיך מענשען בכלל מיט די-יעניגע, װאָס פאַלען אַראָב פון פיעדעסטאַל?

און פאַזולסקי האָט בעסער געװאָלט דעם טויט, איידער אַזאַ לעבען—און האָט דער'הרג'עט.

אויף סאַכאַלין האָט איינער אַ קאַפּיטאַן זװערעװ דער'הרג'עט דעם דאָקטאָר זאַרזשעװסקי. דאָס איז געװען אַנ'אַלטפרענקישער דאָקטאָר, איינער פון די אַמאָליגע דאָקטוירים, װאָס די ה"ה סמאָטריטעלעס האָבען זעהר ליב געהאַט. ער האָט נישט געװואוסט פון קראַנקע און שװאַכע. אַז מען פלעגט קומען צו איהם, ער זאָל פאַר'ן שמייסען בעטראַכטען דעם אַרעסטאַנט, פלעגט ער געװעהנליך שרייבען: „געבען 50 ריטער". זװערעװ האָט זיך אונטערגעריסען אויף דער אַרבייט; ער איז נישט געװען בכח אויסצופילען די בעשטימטע צאָהל אַרבייט, װאָס מען האָט איהם אַרויסגעגעבען, פלעגט ער קריגען שטאַרק געשמיסען דערפאַר; איז ער איינמאָל אַװעק צום דאָקטאָר, אַז יענער זאָל איהם בעפרייען פון דער אַרבייט. דער דאָקטאָר זאַרזשעװסקי האָט איהם צוגעשריבען דעם געװעהנליכען „רעצעפט". דעמאָלט

האָט זיזערעװ אַרױסגעכאַפּט אַ מעסער, װאָס ער האָט שױן געהאַט פון פריהער צוגעגרײט און דערשטאָכען דעם דאָקטאָר. אין געשעהן איז עס אין יענע צײטען, װען מען פלעגט הענגען.

—האָסטו זיך גאָרנישט געשראָקען, אַז מען װעט דיך אױפ-הענגען?—האָב איך געפרעגט זװערעװ׳ן.

—אַלע האָבען אפילו געגאַפט, װאָס איך האָב מיך אַרױס-געדרעהט פונ׳ם שטריקעל. איך בין געװען זיכער, אַז מען װעט מיך אױפהענגען.

—טאָ צו װאָס האָסטו עס געטהאָן?

—עס איז מיר שרעקליך נמאס-געװאָרען צו ליגען כסדר אויף דער קאָבילע. האָב איך בעשלאָסען: שױן בעסער דער טױט, אײדער אַזאַ לעבען.

—נו, װאָלסטו זיך בעסער געמאַכט אַלײן אַ טױט.

—און ער, דער פײניגער, זאָל נאָך אַנדערע מוטשען! נײן, איך האָב שױן אַזױ בעשלאָסען: אױב איך װעל שטאַרבען, טאָ זאָל כאָטש אַנדערע גרינגער זײן. אױב שטאַרבען, איז כאָטש נישט אַלײן.

אַנטאָנאָװ-באַלדאָכע, װאָס האָט לאַנג געהאַלטען מאָסקװע אין דער-מורא, װי אַן׳אָנפיהרער פון אַ באַנדע „מאָסקװער באַשי-בוזוקען", האָט די גאַנצע צײט געהאַלטען, אַז אױב מען װעט איהם כאַפּען, װעט מען איהם זיכער אױפהענגען. אַזױ האָבען איהם די חברים אױך געזאָגט. און דאָס האָט איהם געצװאונגען, װי ער זאָגט, „צו אַרבײטען רײן".

—נעהמסטו עפּיס—דער׳הרג׳עסטו קודם. װאָרום יענער קאָן דערנאָך אױף דיר עדות-זאָגען, בעקומסטו באַלד דאָס שטריקע-לע דערפאַר.

דער פחד פאַר טױטשטראָף צװינגט דעם פערברעכער צו זײן גרױזאַמער—דאָס טרעפט זעהר אָפט. האַלט עס דען אָב פון פערברעכען? פאַקטען זאָגען, אַז נײן.

מען בעדאַרף נישט פערגעסען אײן, אַזױ צו זאָגען, װיכ-טיגען עלעמענט פון אַ פערברעכערישער נאַטור: איך מײן די אונגעהױערע לײכטזיניגקײט. יעדע בעשטראָפונג שרעקט אָב דעם

פערברעכער, אָבער ער האָט שטענדיג, אַז איהם וועט געלינגען זיך אַרויסצודרעהען און מען וועט איהם נישט כאַפּען. בעטראַכט נאָר דעם גרעסטען טייל פערברעכענס און איהר וועט, סוף־כל־סוף, גאַפּען פון זייער לייכטזיניגקייט.

—פאַרוואָס האָסטו דער'הרג'עט?

—געהערט, אַז ער האָט געלד.

—אָבער אַליין האָסטו געוואוסט, אַז ער האָט געלד?

—פון וואַנען זאָל איך וויסען? נישט געוואוסט. מען האָט געשמועסט, אַז פאַרהאַן. אָבער דערנאָך איז נישט געוועזן.

—אָבער דו האָסט דאָך ריזיקירט מיט'ן לעבען, בשעת דו ביזט געגאַנגען אויף אַזאַ שטיקעל אַרבייט?

—נו, געוויס.

—טאָ ווי האָסטו ריזיקירט מיט'ן לעבען און אפילו נישט געוואוסט, צוליב וואָס דו ריזיקירסט?

וואָס איז דאָס, אויב נישט אויסערגעוועהנליכער לייכטזין? אָדער:

—דער'הרג'עט, ווייל דער פויער איז געוועזן רייך. געמיינט איכ'ל נעהמען אַ טויזענד צוויי, וועל איך מיר אויסבויען אַ כאַטקע. מיינס איז שוין אינגאַנצען צופאַלען.

—דו זאָגסט, אַז דו ביזט געוועזן אַנ'אָרימער פויער?

—אַנ'אָרימער.

—און פלוצלונג וואָלסטו אויסגעבויט אַ נייע כאַטע. אָבער אַלע וואָלטען זיך דאָך געוואונדערט: אויף וואָסער געלד? און דערביי האָט מען נאָך גראָד דער'הרג'עט און בערויבט דעם שכן. יעדער וואָלט דאָך דיך חושד-געווען.

—נו, אפשר זענט איהר גערעכט. אודאי, ווען איך וואָלט מיך פריהער בעדאַכט, וואָלט איך איהם אפשר נישט בעדאַרפט הרג'ענען. אָבער אַזוי איז שוין אַריינגעקראָכען אין קאָפּ: דער־הרג'ענען און דער'הרג'ענען—לאָמיך אַ הייזעלע אויסבויען, מיינס איז שוין אינגאַנצען צופאַלען.

אָדער: דער'הרג'עט, בע'גזל'ט און אַוועק אין שאַנדהויז— דאָרט געשכור'ט און זיך בעריהמט מיט'ן געלד. נו, האָט מען

געכאַפּט. און אַ מענש אַ פּראַקטישער: געווען אַ שיסער און אַ פענסטערניק און אַ צוג-אַרבייטער און אַ פּאַראַדניק און אַ רויבער; דורכגעגאַנגען אַלע סטאַדיעס פון זיין מלאכה. איז זיין לעבען האָט ער זיך מיט גאָרנישט בעשעפטיגט, אויסער מיט גנבות. אַזא דאַרף וויסען אַלץ אויף „דורך און דורך"

—נו, צו וואָס ביזטו געגאַנצען באַלד שכור'ן און נאָך אין אַזאַ אָרט? ווייסט דאָך, אַז אין אַזאַ פאַל געהט די פּאָליציי גלייך אַהין, אין יענע ערטער.

—נו, אודאי, קודם-כל אין אַזוינע ערטער.

—נו, טאָ צו וואָס ביזטו געגאַנגען?

—געמיינט, אַז מען וועט געהן זוכען אויפ'ן וואָקזאַל. זיי וועלען מיינען, אַז יענער איז פון דער שטאָדט אַוועקגעפאָהרען.

אָט די אויסטערלישע לייכטזיניגקייט צווינגט זי אוין צו לויפען פון סאַכאַלין. מענשען ווייסען, אַז זיי געהען אויף אַ זיכערן טויט, אַז פּאָראַויט ליגט דער טאָטערשער ים-אויסגוס, די טייגע, אָבער זיי געהען, ווייל זיי „האָפען".

אפילו דער שרעק פאַר'ן שטריקעל וועט נישט מנצח-זיין דידאָזיגע לייכטזיניגקייט.

פון דער צווייטער זייט, ווידער, זענען פאַרהאַן אַזוינע מענשען, ווי פּאַזולסקי, דהיינו, וואָס פערשידענע אומשטענדען טרייבען זיי צו פערברעכענס: זיי איז לייכטער צו שטאַרבען.

פון דער דריטער זייט, קאָן מען אַ מענשען, ווי זווערעוו, דערפיהרען צו אַזאַ צושטאַנד, אַז ער זאָל האַלטען דעם טויט פאַר אַ גליק.

צולעצט, בעדאַרף מען נישט פערגעסען, אַז נישט אַלעמאָל ווערט אויף סאַכאַלין בעגאַנגען דאָס פערברעכען לויט דער אייגענער איניציאַטיוו. זעהר אָפט ווערען דידאָזיגע פערברעכענס דורכגעפיהרט לויט דער החלטה פון דער קאַטאָרגע און לויט אַ גורל. אַזאַ מענש האָט שוין קיין אַנדער ברירה נישט: צי ער וועט יאָ אָדער נישט מקיים-זיין די החלטה פון דער קאַטאָרגע—אַלצאיינס וואַרט אויף איהם דער טויט...

איך בין מיך גאָרנישט מכין צו שרייבען אַ טראַקטאַט אי-

בער טויטשטראָף בכלל. מיין אויפגאַבע איז אַ מעהר-בעשרענקטע: איך האָב צו זאָגען דאָס, וואָס איך ווייס וועגען טויטשטראָף אויף סאַכאַלין.

אָבער עס איז זיכער, אַז איינער פון די הויפּט-מאָטיווען, וואָס די געגנער פון טויטשטראָף ברענגען,—„אַז מען קאָן שוין די שטראָף נישט כאַפּען צוריק", טאָמער קומט-פאָר אַ טעות אין געריכט, טרעט אין ערגיץ נישט אַרויס אַזוי דייטליך, ווי אויף סאַכאַלין טאַקי. אין ערגעץ לאָזט זיך אַזוי שטאַרק און שרעקליך נישט שפירען דערדאָזיגער מאָטיוו, ווי דאָרט.

דאָס געריכט איז זיך טועה אומעטום, אָבער אין ערגעץ איז נישט אַזוי שווער אויסצומיידען אַ טעות ווי אויף סאַכאַלין. מאַכען אַנ'אויספאָרשונג דאָרט, וואו איהר בעדאַרפט אויספרעגען אָהן אַ שבועה, וואו קיין שום שטראָף דראָהט נישט פאַר פאַל-שע עדות; מאַכען אַנ'אויספאָרשונג אין אַ פערברעכערישער הונ-געריגער אָרימער סביבה, וואו מענשען פערקויפען זיך און ווע-רען געקויפט פאַר צעהנדליגער קאָפּיקעס, וואו לייגען פאַר נאַ-טשאַלסטוואָ איז אַ מנהג און פערבעהאַלטען אַ פערברעכער איז אַ געזעץ; מאַכען אַנ'אויספאָרשונג, שאַפען די גערעכטיגקייט אין אַזאַ סביבה, ביי אַזוינע אומשטענדען איז בעזונדערס שווער.

דערגעהן דאָ דעם אמת איז נאָך שווערער, ווי ערגעץ אַנדערש-וואו. און דאָס געריכט, וואָס איז אַרומגערינגעלט מיט שוואַרצען ליגען, קאָן ערגעץ אַנדערש-וואו נישט אַריינפאַלען אַזוי לייכט אין א טעות, ווי דאָ.

ביי אַזוינע בעדינגונגען ווירקט בעזונדערס שרעקליך „דאָס נישט קאָנען כאַפּען צוריק די שטראָף".

די טויטשטראָף—אָט די שרעקליכסטע שטראָף, וואָס לאָזט זיך נישט כאַפען צוריק, וואָס קאָן זיך עפּטער טועה-זיין און וואָס האָט דורך איהר דרייאונצוואַנציג-יעהריגער פּראַקטיק בעווי-זען איהר נישטיגקייט, איז שוין פיר יאָהר צייט אויף סאַכאַלין פערבעהאַלטען געוועזן אין רכיוו, און קיינער האָט דערפון קיין שום רעה נישט געהאַט.

תלינים.

„יעדעס מאָל, ווען איך דאַכט זיך׳ אַז איהר האָט כוין בעריהרט דאָס לעצטע טרעפּעלע פון מענשליכער ירידה, מוזט איהר אודאי אַ טעות האָבען פאַרהאַן, מסתמא, נאָך אַ טרעפּעלע נידעריגער. נישטאָ אַזאַ מדרגה, וואָס דער מענש זאָל נישט קאָנען פאַלען נידעריגער פון איהר. דערדאָזיגער אָבגרונד פון מענשליכער ירידה האָט קיין גרונד נישט.“

פון אַ טאָגבוך

טאָלסטיך.

—גוט-מאָרגען, חכמה מיינס!

—גוט-מאָרגען, פעטערשע!

—ווער[?]ען, נאַרעלע, אַ פעטערשע, אָבער דיין מיטוואוינער אַ טויפּפּאָטער!—וויצעלט זיך פרעהליך, פאַרבייגעהענדיג, דער אַלטער סאַכאַלינ׳שער תלין טאָלסטיך.

—ווי אַזוי ביזטו איהם אַ טויפּפּאָטער?

—איך האָב איהר מיטוואוינער געשמיסען, וואַשע וויסאָקאָ-בלאַגאָראָדיע!

—האָסטו עפּיס אַ היבש ביסעל עולם איבערגעשמיסען?
שמייכעלט ער.
—גאָט אַלץ, וואָס איהר זעהט דאָ אַרום און אַרום, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע—דאָס אַלץ האָב איך דורכגעשמיסען!
טאָלסטיך איז שוין באַלד אַ יאָהר זעכציג. אָבער ער זעהט מעהר נישט אויס ווי אַ יאָהר פיערציג. ער איז אַ בראַווער מאַנספּערשוין, מיט וואָנסען און די גאָמבע איז איהם אויסגעראַזירט ריין, ווי אַ טיש. ווערליג אויף סאַכאַלין, וואוינט ער גאַנץ פערמעגליך. אָנגעטהאָן געהט ער מעשה-פּראַנט, אין אַ פּידזשאַק, הויכע שטיוועל, אפילו דאָס היטעל פון לעדער—דאָס איז די העכסטע מדרגה פון סאַכאַלינישען שיק. בכלל „קוקט ער אויף זיך". געשטימט איז ער שטענדיג אויסגעצייכענט—וואַרפט צו אַ וויצעל, מאַכט זיך נאַריש.
טאָלסטיך, ווי עס איז צו זעהן פון זיין משונה'דיגער פאַמיליע, איז אַ סיבירער. אויף דער פראַגע, ווי אַזוי קומט ער אויף קאַטאָרגע, ענטצערט ער:
—זאַ זשאַנו! (צוליב דער ווייב).
מיט א האַק האָט ער איהר אָבגעהאַקט דעם קאָפּ.
—פאַרוואָס האָסטו עס געטהאָן?
—אויסגעלאַסען געוועזן, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!
געקומען אויף סאַכאַלין, האָט זיך אָט דער סיבירישער אָטעלאָ „נישט פערלאָרען". אַנ'אכזר פון נאַטור, אַ שטאַרקער, אַ געשיקטער, איז ער באַלד געוואָרען אַ תּלין.
דער מענש ווערט געבוירען צו זיין אַנ'אַרטיסט. דער מענש מאַכט פון אַלץ אַ קונסט. וואָס פאַר אַנ'אינסטרומענט איהר זאָלט איהם נישט געבען, וועט ער אויף יעדען ווערען אַ ווירטואָז. די טורמע-סמאָטריטעלעס אַליין קלאָגען זיך:
—ביי אַ גוטען תּלין וועסטו קיינמאָל נישט וויסען, צי ער שווייסט באמת שרעקליך, אָדער ער מאַכט נאָר אַנ'אָנשטעל. אַ קלאַפּ גיט ער, דאַכט זיך, אַ שרעקליכען...
דאָס האַרץ פאַלט ווירקליך איין, בשעת ער גיט אַ פאָןימט'ן קנוט...

—אָבער דער קנוט לעגט זיך ווייך און אָהן ווערהטאָג. זיי קאָנען דאָס, די כלבים, מאַכען. ווערסט זיי בשום-אופן נישט קאָנ-טראָלירען.

טאָלסטיך בעהערשט דעם קנוט, ווי אַ ווירטואָז, און פון דער קאַטאָרגע האָט ער געשונדען די הויט. בעצאָהלט מען איהם — הויבט זיך אויף דער מענש נאָך הונדערט שמיץ אַזוי גוט, ווי עס וואָלט גאָרנישט געווען. בעצאָהלט מען נישט, איז אָך-און-וועה צו יענעם.

געשיקט און אויסגערעכענט, האָט ער געקאָנט פיהרען זיי-נע געשעפטען „גלאַט": אי נאַטשאַלסטוואָ האָט איהם קיינמאָל נישט געקאָנט כאַפּען, אי די קאַטאָרגע האָט זיך פאַר איהם גע-שראָקען.

זי האָט זיך געשראָקען—אָבער אין יענע גזלנ׳ישע צייטען האָט זי געהאַלטען פאַר אַ בעקוועמע זאַך צו האָבען אַ תלין, מיט וועלכען מען זאָל קאָנען מאַכען געשעפטע.

—ער האָט געוואוסט, פון וועמען וויפיל צו נעהמען!—האָ-בען מיר דערקלערט די אַלטע קאַטאָרזשניקעס אויף דער פראַגע: פאַרוואָס האָט די קאַטאָרגע געליטען פון אַזאַ „שינדער".

—נישטאָ וואָס צו זינדיגען, איך האָב אויף קאַטאָרגע נישט שלעכט געלעבט!—זאָגט טאָלסטיך.

געענדיגט דעם קאַטאָרגע-טערמין, איז טאָלסטיך אַרויס אין דער קאָלאָניע מיט ממתקים און גענומען האַנדלען. ער זוכט לייכטע פרנסה׳לעך, קויפט-אויף און פערקויפט פערשידען אַלט-וואַרג.

קיינער דערווייטערט זיך נישט פון איהם. פערקעהרט, מען האָט מיט איהם גערן געשעפטען.

—דער יונג האָט זעהר אַ גוטען קאָפּ!

בשעת איך האָב מיך געקאָנט מיט טאָלסטיכ׳ן, האָט ער איבערגעלעבט זעהר שווערע צייטען. פאַר אַ צו-העזה׳דיגע האַל-טונג, האָט מען איהם אָבגעגעבען אויף אַ חדש אין דער „אַר-בייט אַריין": מען האָט איהם געמאַכט פאַר אַ שליח ביי דער טורמע.

—לויף-אַרום טאָג-טעגליך. די געשעפּטען פערלאָזען. וואָלט איהר כאָטש, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, זיך געסטאַרעט פאַר מיר?—בעט טאָלסטיך.—פאַרוואָס זאָל איך אַרבייטען שווער?

—וואָס, זיין אַ תלין איז גרינגער געווען?

—נו, געוויס. דאָרט האָב איך דאָך פערדינט.

—וואָס, דו ווילסט ווידער אַמאָל ווערען אַ תלין?

—צו וואָס? איך האָב מיין ברויט פון האַנדלען. אַ תלין—דאָס איז שוין אַ קאַטאָרגע-ענין. אָבער איצט בין איך אַ קאָלאָניסט. אָט, אַמאָל טרעפט, אַז איך צימבעל-אַריין, ווייל מען דינגט מיך אָן.

—וואָס הייסט „מען דינגט-אָן?

—פאַראַיאָהרען איז קיין תלין נישט געווען אין טורמע. קיינער האָט די שטעלע נישט געוואָלט אָננעהמען. און פער׳-משפּט׳ע צום שמייסען זענען געווען אַ סך. און שמייסען מוז מען דאָך. נו. האָב איך איבערגעשמיסען פופציג פאַרשוין פאַר דריי רובל.

—איז דאָס אַנ׳אמת, טאָלסטיך, וואָס מען דערצעהלט, אַז דו האָסט זיך אָנגעדונגען צו פערשמייסען אויף טויט דעם אַרע-סטאַנט שקאָלניק?

שמייכעלט ער:

—סאַקאָליך, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!

מעדוועדיעוו.

דער תלין פון דער קאָרסאַקאָווסקער טורמע, מעדוועדיעוו, איז אפשר דאָס סאַמע מאוס׳טע און אומגליקליכסטע בעשעפעניש

אויף סאַכאַלין

דאָס גאַנצע לעבען זיינס בעשטעהט פון אימה.

געהט איהר פאַרביי דער טורמע, זעהט איהר ביים טויער אַ פּעסטען, אָבער אומגעלומפּערטען אַרעסטאַנט. די הענד ווי גראַ-בליעס. גרויסע אָבגעשטאַנענע אויערן שטעקען, ווי הענדטלעך פון אַ קרוג. אַ קליינטשיק רויט נעזעל. דאָס פּנים זעהט-אויס ווי אַ מאָרדע פון אַ גרויסער פלעדערמויז.

פון טורמע-טויער טרעט ער נישט אָב אויף אַ שריט. דאָס „שפּאַצירט" מעדוועדיעוו. די גאַנצע צייט האַלט ער זיך אויף די אויגען פון דער וואַך און וועט בשום-אופן אין דער וועלט נישט אָבטרעטען אין דער זייט.

פּונקט ווי אַ צוגעשמידטער!

און אויך פון שרעק איז מעדוועדיעוו אַ תלין געוואָרען.

אין יאָהר 1893 איז ער אין יעקאַטערינאָדאַר גע'משפּט גע־וואָרען דערפאַר, וואָס ער האָט דער'הרג'עט דעם בעל-הבית פון'ם איינפאָהרהויז, וואו ער האָט געאַרבייט. דער'הרג'עט מיט דער כונה צו בערויבען. ווי מעדוועדיעוו זאָגט, איז איהם דער בעל-הבית שולדיג געווען געלד און נישט בעצאָהלט.

—מען איז מיך חושד, אַז איך האָב איהם דער'הרג'עט!— זאָגט מעדוועדיעוו.

און אָט דער מענש, וואָס האָט אַליין אָנגענומען די שטע-לע פון אַ תלין, וואָס האָט געהאַנגען, לייקענט מיט עקשנות, אַז ער האָט דער'הרג'עט דעם בעל-הבית.

—נישט מיין אַרבייט, און גאָר!

אָבער נאָכדעם, ווי מיר האָבען זיך נעהנטער בעקאָנט, האָט מיר מעדוועדיעוו געגעבען צו פערשטעהן, פאַרוואָס ער לייקענט אין זיין שולד.

—איך האָב מיך נישט מודה-געווען אין סוד.

—נו?

—נו, האָט מען מיך פער'משפּט צו קאַטאָרגע. אָבער ווען איך זאָג איצט, אַז איך האָב איהם דער'הרג'עט, וואָלט מען מיר פערגרעסערט די שטראָף, מוז איך איצט אויך שווייגען.

אַתּלין איז מעדװעדיעװ געװאָרען צוליב שרעק פֿאַר דער קאַטאָרגע.

—געהערט, אַז אויף קאַטאָרגע זעצט מען מענשען אַראָב אונטער דער ערד, האָב איך מיך זעהר געשראָקען און דעריבער אַתּלין געװאָרען. געמיינט, אַז מען װעט מיך אין „ראַסייע״ אי-בערלאָזען ביי דער טורמע.

אין טורמע, װאו מעדװעדיעװ איז געזעסען, האָט מען בע-דאַרפט אויפהענגען צװיי רוצחים קאַװקאַזער. אָבער נישט געװען קיין תּלין. האָט זיך מעדװעדיעװ „אָנגענומען״.

און װעגען דעראָזיגער טויטשטראָף דערצעהלט מעדװע-דיעװ מיט דעם אייגענעם טעמפּען רוהיגען גלייכגילטיגען פּרצוף און נאָך עד-היום טהוט איהם באַנג, װאָס „ער האָט נישט אַלץ בעקומען לויט׳ן געזעץ״.

—אַרויט העמדעל האָט מיר געקומט. האָט מען נישט בע-װיזען אויפצוגייהען, איז דאָס העמד פערפאַלען געגאַנגען. מען האָט נאָר אַ נייעם כּאַלאַט געגעבען.

—האָסטו כאָטש פאַר׳ן אויפהענגען בראָנפען געטרונקען?

—ניין, צו װאָס? מורא-געהאַט, איך װעל מיך אָנ׳שכּור׳ען. געװען דעמאָלט אַ ניכטערער.

—און גאָרנישט? נישט שרעקליך געװען?

—ניטשאַװאָ... אַז דער ערשטער האָט זיך גענומען דרעהען, איז עטװאָס שרעקליך געװאָרען. צום האַרצען צוגעטראָטען.

און מעדװעדיעװ האָט אָנגעװיזען ערגעץ אויף דער מילץ.

—נו, און אַז דו װאָלסט דאָ בעדאַרפט הענגען?

—מילא, װעט מען הייסען, װעל איך הענגען.

מעדװעדיעװס האָפּנונגען זענען נישט מקוים-געװאָרען: מען האָט איהם נישט איבערגעלאָזט ביי דער טורמע פאַר אַ תּלין, נאָר מען האָט איהם אַװעקגעשיקט קיין סאַכאַלין.

—נו, גוט. דאָרטען ביזטו געװאָרען אַ תּלין, װייל דו האָסט מורא-געהאַט, אַז אויף קאַטאָרגע װעט מען דיך אַרונטערזעצען אונטער דער ערד. אָבער דאָ צו װאָס ביזטו געװאָרען אַ תּלין? דאָ האָסטו דאָך אַליין געזעהן, אַז דאָס איז אַ נאַרישקייט און

אונטער דער ערד זעצט מען נישט.

—אָבער דאָ קאָן איך שוין נישט אַנדערש. אין דער אַרעסטאַנטישער קאָמאַנדע קאָן איך שוין נישט גיהן: געווען אַ תלין—ווערט מען מיך צונייהען (דער׳הרג׳ענען). דאָ מוז איך שוין זיין אַ תלין.

און ער האַלט זיך פאַר דער תלין-שטעלע אויס מורא.

מעדוועדיעוו לעבט אין שרעקליכער אָרימקייט: פערמעגט גאָרנישט ביי דער נשמה.

גאָרנישט, אויסער די קאָבילע מיט די ריטער—קאַזיאָנע זאַכען, וואָס זענען איהם געגעבען געוואָרען צום היטען.

פון שרעק נעהמט ער אפילו קיין לאַפּקע נישט.

אַז מען ברענגט אַ נייע פּאַרטיע, זאַמעלט מען שטענדיג צונויף צווישען די אַרעסטאַנטען „פּאַר׳ן תלין”. דאָס ווערט געזאַמעלט פאַר די-יעניגע, וואָס זענען געקומען אויף סאַכאַלין און בעדאַרפען געשמיסען ווערען לויט׳ן פסק-דין פון געריכט. קיין איין אַרעסטאַנט ווערט נישט אָבזאָגען אין אַ קאָפּיקע, וועט די לעצטע אָבגעבען, בשעת מען זאַמעלט „פאַר׳ן תלין”. דאָס איז די געוועהנליכע הכנסה פון תלין.

אָבער מעדוועדיעוו האָט זיך אויך דערפון אָבגעזאָגט.

—מען טאָר נישט. וועסטו נעהמען געלד און שמייסען שוואַך, וועט מען דיך דורכטרייבען פון דער שטעלע. וועסטו נעהמען געלד און שמייסען שטאַרק, וועט דיך די קאַטאָרגע דער׳הרג׳ענען.

און ער נעהמט נישט קיין געלד—דאָס בעשטעטיגען אַלע אַרעסטאַנטען.

—זאָלסט איהם צו די פיס פאַלען—ער מוז פערשמייסען.

און „שינדט” באמת אָהן שום רחמנות.

—ווי אַ הונד קוקט ער דעם סמאָטריטעל אין די אויגען אַריין. זאָל ער איהם נאָר איין וואונק טהאָן וועט ער אויף טויט פערשמייסען. ער פיהלט דען עפּיס?

אָבער מעדוועדיעוו „פיהלט”, וואַרשיינליך, אַ סך, בשעת פאַר איהם ליגט אַן׳אַרעסטאַנט. אָט די פליג ווערט אין איין מי-

נט אַריז, און ער גיסט אויס אַלץ, וואָס ער האָט אויפ'ן האַר־צען: די אייביגע דערנידעריגונג, די חיה'שע אימה, די אָרימקייט זיינע און די מורא צו נעהמען געלד. אָן אַלץ דערמאָנט זיך מעדוועדעוו, בשעת פאַר איהם ליגט אַנ'ארעסטאַנט, פאַר וועלכען ער האָט מורא. דעמאָלט נעהמט ער נקמה פאַר זיין גאַנץ הינד־טיש לעבען.

און וואָס מעהר ער ווערט צורייצט, אַלץ מעהר שרעקט ער זיך, און וואָס מעהר ער שרעקט זיך, אַלץ מעהר ווערט ער צורייצט.

פון שרעק בענוצט זיך נישט מעדוועדיעוו אפילו מיט יענעם שטיקעל קאָמפאָרט, וואָס קומט על-פי-דין אַ תלין.

אַ תלין גיט מען אָב אַ בעזונדער קאַמערל. מעדוועדיעוו וואוינט אין איהם נישט.

ער וואַלגערט זיך ביי די ברויטבעקער. פון די בעקער איז אָבגעהאַנגען די צאָהל ברויט, וואָס זיי באַקען. פאַר די סמאָטרי־טעלעס איז דאָס זעהר וויכטיג. די ברויטבעקער שמייסט מען נישט. די ברויטבעקער האָבען קיין תביעות נישט צו אַ תלין— און ביי זיי פיהלט זיך מעדוועדיעוו זיכער. אָבער די ברויטבע־קער האָבען איהם, נאַטירליך, נישט ליב און האַלטען איהם „פאַר אַ הונד" און אַז עמיצער פון די ברויטבעקער שכור'ט זיך אָן, מאַכט ער חוזק פון מעדוועדיעוו'ן און צווינגט איהם, דהיינו, צו שלאָפען אונטער'ן באַנק.

—אַנישט, וועל איך אַדורכיאָגען!

און יענער קריכט אונטער'ן באַנק, ווי אַ הונד.

—ביינאַכט שרעקט ער זיך אַרויסצוגעהן אויף אַ רגע'לע!

מעדוועדיעוו טראַכט מיט אימה און שרעק וועגען דעם, פון וואָס יעדער קאַטאָרזשניק חלומ'ט מיט דער גרעסטער הנאה: וועגען ענדיגען דעם קאַטאָרגע-טערמין.

—איך וואָלט אייך געוואָלט בעטען, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָ־ראָדיע,—האָט ער זיך איינמאָל ציטריג און נישט זיכער געווענדט צו מיר און אין זיין קול האָבען זיך געהערט אַזויפיל תחנונים,— בעט דעם סמאָטריטעל, ער זאָל מיך איבערלאָזען ביי דער שטע־

לע, ווען מיין טערמין וועט זיך ענדיגען. וואָרום ווי ?זוי [illegible]ן איך ווערען אַ קאָלאָניסט? מען וועט דאָך מיך דער׳הרג׳ענען, מען וועט מיך זיכער דער׳הרג׳ענען.

און ער האָט זיך אפילו בעטרעהר[illegible], דער[illegible]זיגער מענש, וואָס זיין טרוים איז צו זיין אַ תלין ביז׳ אַמע[illegible]ויט און וואָס זיין איינציגע אימה איז—אַרויסגעהן אויף דער וייסער וועלט.

ער איז אפילו צו די פיס געפאַלע
—בעט פאַר מיר!
און האָט מיר געוואָלט קושען די הענד.

ל[illegible]מלי וו.

געגען די פענסטער פון אַלעקסאַנדראָווסקער טורמע-קאָנ-טאָר בלאָנקעט-אַרום אַ נידעריגער, מרה-שחורה׳דיגער דערשלאָגענער מענש מיט אַנ׳איינגעפאַלענעם האַרץ. און בלאָנקען בלאָנקעט ער עפּיס מאָדנע. הונגעריגע הינד, וואָס קריגען עפטער געשלאָגען, געהען אַזוי אַרום פאַרביי די פענסטער פון קיך. זיי נעהמען נישט אַראָב די אויגען פון פענסטער און האָבען מורא נאָהנט צוצוגעהן: און וואָס, אַז מען וועט פלוצלונג אָבבריהען מיט הייס וואַסער?

דאָס איז קאָמליעוו—דער עלטסטער סאַכאַלינישער תלין. איצט אין דימיסיע.

ער האָט געהערט, אַז ז[illegible]ן דער אַלעקסאַנדראָסקער טורמע וועט מען הענגען דעם בראָדיאַגע טומאַנאָוו, וואָס האָט געשאָכטען אין אַ טשינאָווניק, איז ער געקומען אַהער פון דער קאָלאָני[illegible]

וואו ער וואוינט אלס אינוואליד:

—זאָגן מיר איז נישטאָ, ווער עס זאָל איהם הענגען;

אויף סאכאלין האָט ער אויפגעהאנגען 13 מענשען. א ספע-ציאליסט אין דעמדאָזיגען פאך, „האָפט ער, אז ער וועט פער-דינען דריי רובל-.

און דערוויל, ווארטענדיג אויף דער טויטשטראָף, האָט ער זיך פערדונגען ביי א קאטאָרזשניצע צו ניאנטשען איהרע קינדער. אָט דאָס זענען די סאכאלינישע זייטען.

קאָמליעוו איז געקומען אין טורמע א שמעק טהאָן, „צי הערט מען נישט, וועןִ", און בלאָנקעט-ארום פארביי די פענסטער פון דער קאנצעלאריע, ווייל דאָרט זענען פארהאן נאדזיראטעלעס.

קאָמעליעוו'ן האָט פיינט די גאנצע קאטאָרגע. ווער עס זאָל איהם נישט אָנבעגעגענען, שלאָגט איהם. מען שלאָגט איהם, ווי א הונד, ביז וואנען ער פאלט נישט אוועק אין חלשות ערגעץ אין א ראָוו. דערנאָך אָטעמט ער זיך אָב און געהט ווייטער.

א מאסע לעבענס-כחות האָט אין זיך דער אלטער. 50 יאָהר אלט, די ברוסט איינגעפאלען, דאָס גאנצע לייב צופליקט, פון די קלעפּ שפייט ער טיילמאָל מיט בלוט, אָבער אין די הענד פער-מעגט ער אונגעוועהנליכע גבורה.

„קאָמליעוו"—דאָס איז זיין תלין-פסעוודאָנים.

שמייסט מען מיט'ן שפּיץ פון די ריטער, ווערט עס אָנ-גערופען:

—געבען לאָזעס.

שמייסט מען מיט דער דיקערער זייט, הייסט עס:

—געבען קאָמליעס.

און דערפון שטאמט זיין נאָמען „קאָמליעוו".

קאָמליעוו איז א מעשטשאנין פון קאָסטראָמא און שטאמט פון א גלח'ישער פאמיליע; אמאָל האָט ער געלערנט אין א שול ביי דער סעמינאריע און האָט נאָך איצט זעהר ליב טעקסטען הויפּטזעכליך פון אלטען טעסטאמענט.

ער איז געוועזען פער'משפט צו 20 יאָהר פאר א רויב-אָנ-פאל אין מיטען העלען טאָג מיט א רעוואָלווער אין דער הנד.

אין 77-טען יאָהר איז ער אַנטלאָפען פון סאַכאַלין. ביים סאַמע שמאָלען אָרט פונ׳ם טאָטערשען ים-אויסגוס, ווען ער האָט שוין כמעט דערגרייכט דעם מאַטעריק, האָט איהם געפאַקט אַ היליאַק. דערפאַר האָט ער בעקומען 96 שמיץ מיט׳ן קנוט און 20 יאָהר אַ הוספה צו זיין טערמין. אין יענע שווערע יאָהרען האָבען די תלינים געהאַט אַ סך אַרבייט, און דער תלין טערסקי, אויך אַ סאַכאַלינישע בעריהמטהייט, האָט בעדאַרפט האָבען אַ העלפער. אין טורמע האָט מען געוואָרפען גורל, ווער עס זאָל ווערען אַ תלין, און דער גורל איז געפאַלען אויף קאָמליעוו׳ן.

אָבער קאָמליעוו האָט נאָך אַלץ גע׳חלומ׳ט פון פרייהייט און אין 98-טען יאָהר האָט ער ווידער געמאַכט אַ ויברח. געכאַפּט האָט מען אויף סאַכאַלין גופא און מען האָט איהם צוגע׳משפּט נאָך 15 יאָהר קאַטאָרגע.

—סך-הכל 55 יאָהר ריינע קאַטאָרגע!—זאָגט קאָמליעוו מיט שטאָלץ.

מען האָט איהם אויך צוגע׳משפט צו פינפאונפערציג שמיץ מיט קנוט.

טערסקי האָט דעם „תלמיד" געגעבען די שמיץ.

—נו, לעג זיך, תלמיד מיינער, איך וועל דיר ווייזען, ווי אַזוי מען בעדאַרף קאַטעווען.

און האָט „געוויזען".

קאָמליעוו האָט מיר געזאָגט.

—נאָך איצט פוילט מיר דאָס לייב.

און ער האָט זיך אויסגעטהאָן. דאָס לייב איז ביי איהם אַזוי ווי דורכגעברענט מיט אַ הייסען אייזען. שרעקליך צו קוקען דערויף. ערטערווייז האָבען זיך געזעהן ווייסע שראַמען און ערטערווייז בלויז אַ דין רויט הייטעל.

—אַז דו דריקסט עס אָן, גיסט עס!

דאָס הייטעלע האָט געפּלאַצט און עפּיס אַ מין פליסיגקייט האָט אַרויסגעקאַפּעט.

אויף אַ סיפיליטישער הויט האָט זיך דידאָזיגע שטראָף צו-שפּילט אין עפּיס שרעקליכעס.

אַזוי האָט זיך געשפּילט אַ תּלין מיט אַ תּלין.

אָבער אינגיכען האָט מען געפּאַקט טערסקי'ן, אַז ער האָט גענומען כאַבּאַר ביי אַנ'אַרעסטאַנט און האָט איהם דערפאַר לייכט געשמיסען.

האָט מען טערסקי'ן צוגע'משפט 200 שמיץ מיט ריטער און שמייסען האָט איהם בעדאַרפט קאָמליעוו.

—דו האָסט מיך געלערנט, ווי אַזוי מען בעדאַרף שמייסען מיט'ן קנוט, אָבער איך וועל דיר ווייזען, וואָס מען קאָן אויפטהאָן מיט ריטער.

טערסקי פוילט נאָך עד-היום. דאָס, וואָס ער האָט געטהאָן מיט קאָמליעוו'ן, איז אַ גאָרנישט אַנטקעגען דעם, וואָס קאָמליעוו האָט געטהאָן מיט איהם.

—ווי משה האָט געבאָטען: אַנ'אויג פאַר אַנ'אויג און אַ צאָהן פאַר אַ צאָהן!—איז קאָמליעוו מוסף ביי דערדאָזיגער דערצעהלונג.

—שינדען די הויט קאָן איך: אויף מיין אייגען לייב זיך אויסגעלערנט.

דער אַנטלאָפענער קאַטאָרזשניק גובאַר, וואָס איז צוליב פרעסען מענשען-פלייש פער'משפט געוואָרען צום קנוט, איז נאָך קאָמליעווס פינפאונפערציגסטען אָדער אַכטאונפערציגסטען שמיץ אַוועקגעטראָגען געוואָרען אין לאַזאַרעט אַריין און אין דריי טעג אַרום צוגעמאַכט די אויגען, נישט-קומענדיג צו זיך. און קאָמליעוו האָט עס אַזוי געטהאָן, ווייל ער האָט גענומען כאַבּאַר פון דער קאַטאָרגע, וואָס האָט פיינט געהאַט גובאַר'ן.

דאָס איז שוין נישט די פּשוט'ע פערביטערונג פון אַ מעדוועדיעוו'ן, דאָס איז עפּיס אַ ראַפינירט פייניגען. קאָמליעוו סמאַקעוועט זיין מאַכט. ער האָט זיך אפילו אַ בעזונדער קאָסטיום אויסגעטראַכט: אַ רויט העמד, אַ שוואַרצער פאַרטוך און עפּיס אַ הויך שוואַרץ היטעל. און מיט אַ געשריי הויבט ער אָן:

— האַלט זיך!

לאַנגזאַם טהוט ער עס, פּאַוואָליע, פונקט ווי ער וואָלט זיך געקוויקט דערמיט, ווי ביים קרבן צוקען פיבערליך די ט

סקולען, וואַרטענדיג אויף אַ שמיץ.

די דאָקטוירים פלעגען זיך מוזען אַוועקקעהרן און שרייען:

—שנעלער! גיכער!

צו מאַכען אַ סוף מיט די ענוים.

—אָבער מיך האָט מען וועניג געשלאָגען? דאָס גאַנצע לע-
בען האָט מען פון מיר אַרויסגעשלאָגען,—זאָגט קאָמליצוו, בשעת
מען פרעגט איהם, פאַרוואָס זאָפט ער זיך אָן מיט אַזאַ רשעות,
ווען ער געהט-צו צו דעם מענשען, וואָס ליגט אויף דער קאָ-
בילע.

און פון דעם מענשען, וואָס צעהלט אויף די פינגער,
„וויפיל זענען זיי אַלע געוועןʺ, וועהעט באמת מיט עפּיס שרעק-
ליכעס.

—פריהער אויפגעהאַנגען איינעם אין דער וואָיעוואָדען-
טורמע... דערנאָך נאָך צוויי אין דער וואָיעוואָדען... צוויי אין
דער אַלעקסאַנדראָווסקער... און נאָך צוויי אין דער וואָיעוואָדען...
און נאָך איינעם... און נאָך דריי... און נאָך איינעם... און נאָך
איינעם... סך־הכל האָב איך אויפגעהאַנגען 13 מענשען.

און סומנע איז מיר געוואָרען, בשעת ער האָט מיר דער-
צעהלט באריכות, ווי אַזוי ער האָט עס געטהאָן. דערצעהלט
האָט ער מאָנאָטאָן, פונקט ווי ער וואָלט געזאָגט תהילים נאָך
אַ טויטען. און ער האָט נישט געזאָגט „געהאַנגענערʺ, נאָר שטיל
איינגערוימט:

—„ערʺ.

ביים ערשטען מאָל אויפהענגען האָט איהם געכאַפּט אַ ציי-
טער, פונקט ווי די הענד וואָלטען איהם געטרויסעלט. האָט ער
אויסגעטרונקען צוויי גלעזער משקה...ˇ עס בעפאַלט אפילו אַ רחמנות,
בשעת ער נעהמט זיך דרעהען און צאַפּלען אויפ׳ן שטריק... אָבער
שרעקליכער פון אַלץ איז, בשעת מען פיהרט-אַרויס פון טורמע
און פאָראויס געהט דער גלח אין אַ שוואַרצער ריזע. דעמאָלט
בעפאַלט אַנ׳אימה.

—ביינאַכט האָב איך מיך זעהר געשראָקען. פלעג איך נאָר
אַרויסגעהן אויף אַ ווײַלע, פלעג איך זעהן בלויז „איהםʺ.

נאָך דער ערשטער טויטשטראָף האָט קאָמליעוו אָנגעהויבען שטאַרק צו שכּור'ן.

—איך האָב מיך אַלץ געשראָקען.

אָבער פון דער צווייטער איז ער געוועהנט געוואָרען און שוין מעהר נישט געטרונקען—נישט פאַר, נישט נאָך דער טויט-שטראָף.

—מען בעט נאָר: „קאָן מען דאָס אפשר מאַכען אָהן יסורים". אַלע זענען טויטבלאַס, מען ציטערט אויפ'ן גאַנצען לייב. האַלסט איהם פאַר'ן אַקסעל, בשעת ער שטעהט אויפ'ן בענקעלע, און פיהלסט דורכ'ן העמד, אַז דאָס לייב איז איהם קאַלט. גיב איך באַלד אַ מאַך מיט'ן טיכעל, מען זאָל איהם אַרויסשלאָגען דאָס בענקעלע פון אונטער די פיס.

—און איצט ביזטו דאָס אויך געקומען טהאָן?

—פרעסען מוז מען?

„וואָס פאַר אַ שרעקליכער און אָבשטויסענדיגער פּאַרשוין", וועט איהר זאָגען. און איך קאָן אַ פרוי, וואָס קאָמליעוו האָט געגנאָסען פון איהרע פראַכטען.

און עס געוועזען ביי דערדאָזיגער פרוי אַ מאַנסביל, וואָס פלעגט זי שלאָגען און וואָס האָט צוגענומען די צוויי קאָפּיקעס, וואָס קאָמליעוו פלעגט איהר שענקען.

מיר איז געווען טשיקאַווע, וואָס וועט קאָמליעוו ענטפערן, ווען מען וועט איהם אַ זאָג טהאָן, צום ביישפּיל, אַזא מין זאַך:

—ווייסטו, אַז אינגיכען וועט מען אינגאַנצען אָבשאַפען די לייבשטראָף?

—הלואי, רבונו-של-עולם... זאָל שוין נעהמען אַנ'עק דער-מיט!—האָט קאָמליעוו געזאָגט און זיך איבערגעצלמ'ט.

גאָלינסקי.

בשעת אין דער אַלעקסאַנדראָווסקער טורמע, וואו עס זיצט דער „קאָפּ" פון דער קאַטאָרגע און וואו עס געפינט זיך דאָס סאַמע מאוס׳ע און געמיינע, איז אין יאָהר 1897 פריי געוואָרען דאָס אָרט פון אַ תלין, האָט קיין איין קאַטאָרזשניק נישט געוואָלט פערנעהמען דידאָזיגע שטעלע. דאָס איז געשעהן צום ערשטען מאָל פאַר דער גאַנצער צייט פון דער קאַטאָרגע. צווינגען צו ווערען אַ תלין האָט מען נישט געקאָנט און אומזיסט האָט מען געהאַלטען אין קאַרצער די-יעניגע, וואָס אויף זיי איז געפאַלען דער גורל.

אָבער די טורמע קאָן נישט זיין אָהן אַ תלין.

האָט די „גאַנצע קאָמאַנדע" בעשטימט גאָלינסקי׳ן פאַר אַ תלין.

—נישט געוואָלט געהן, אָבער די קאָמאַנדע הייסט, העלפט נישט!—דערקלערט מיר גאָלינסקי.

—פאַרוואָס האָט איהר איהם אויסגעקליבען?—פרעג איך די קאַטאָרגע.

—אַ גוטער מענש. זעהר אַ גוטער מענש.

גאָלינסקי איז אַלט 47 יאָהר. אָבער אויסזעהן זעהט ער מעהר נישט אויס ווי אַ יאָהר פינפאונדרייסיג. זעהר אַ יונג, גוטמוטיג און נאַריש פנים. הויל ווי אַ קאַטויל, שמייעט-אַרום אין צוריסענע הויזען, און אַז איהר וועט אַ קוק טהאָן אויף איהם, וועט איהר בשום אופן נישט זאָגען, אַז דאָס איז אַ תלין.

—גאָלינסקי, וויפיל שמיץ מיט׳ן קנוט האָסטו בעקומען?

—הונדערט.

—און ריטער?

—אַ טויזענד דריי.
און לאַכט ווי אַ קינד.
גאָלינסקי „ליידט" פון די „סאַמע קינדעריאָהרען־אָן".
אַ מענש איז ער אַ גוטער, אָבער אַ היציגער און אַ גרויסער כעס׳ן, און ווערט ער אין כעס, ענדערט זיך אינגאַנצען זיין כאַ-ראַקטער.

ער שטאַמט אויך פון אַ גלח׳שער פאַמיליע, ווי קאָמליעוו. אַ געוויסע צייט איז ער געווען אַ תלמיד פון דער קאַמענעץ-פּאָ-דאָלסקער סעמינאַריע און איז געווען פערשיקט אונטער דער אויפזיכט פון דער פּאָליציי פאַר אונגערן דער׳הרג׳ענען אַ חבר בשעת אַ קריג.

—שרעקליך אין כעס געוואָרען, האָב איך איהם אַ בוכטש געטהאָן איבער׳ן קאָפּ מיט אַנ׳אייזען, איז ער אַוועק אויף יענער וועלט.

דערנאָך האָט ער פיר יאָהר ׳געדינט אין סאָלדאַטען און אריינגעפאַלען אין אַ פערשווערונג: פינף סאָלדאַטען האָבען זיך צוזאַמענגערעדט, מען זאָל הרג׳ענען דעם פעלדפעבעל—אַ „רשע מרושע" געווען. גאָלינסקי האָט געוואוסט דערפון און נישט אויס-געגעבען, איז ער פער׳משפט געוואָרען צו 13½ יאָהר קאַטאָרגע.

צוליב די מאַניפעסטען איז איהם פערקלענערט געוואָרען דער קאַטאָרגע-טערמין, דערנאָך איז ער געוואָרען אַ קאָלאָניסט, שוין בעדאַרפט איבערגעהן אינ׳ם פויערים-שטאַנד און היינט-מאָר-גען בעקומען דאָס רעכט אַרויסצופאָהרען אויפ׳ן מאַטעריק, אָבער:

—נישט געקאָנט דעם הונגער איבערטראָגען! דער אמת׳ער הונגער האָט זיך ערשט אָנגעהויבען, ווען איך בין געוואָרען אַ קאָלאָניסט. געוואָלט אַרבייטען, אָבער וואָס קאָן מען אַרבייטען אויף סאַכאַלין? האָב איך אַזוי געלעבט: וואו אַ טאָג, וואו אַ נאַכט.

דאָסדאָזיגע הונגערן האָט זיך געענדיגט דערמיט, וואָס ער האָט צוזאַמען מיט נאָך אַזאַ הונגעריגען קאָלאָניסט דער׳הרג׳עט אַ פערמעגליכען קאָלאָניסט-קאַווקאַזער.

—דער׳הרג׳עט האָב איך איהם, אָבער אַליין האָב איך

אויסגעזעהן, ווי אַ שאָטען. זיך פערמאָסטען מיט דער האַק, אַ קלאַפּ געטהאָן און אַליין צוזאַמען מיט דער האַק אַרויפגעפאַלען אויף איהם. נישט געקאָנט אויפשטעהן. האָט מען מיך אויפגעהויבען.

פאַר דערדאָזיגער רציחה האָט גאַלינסקי בעקומען 100 שמיץ מיט׳ן קנוט און אייביגע קאַטאָרגע. אָבער דאָסמאָל האָט ער געהאַט צרות אויף קאַטאָרגע.

עס איז אַוועק אַ קלאַנג, אַז ער האָט גע׳מסר׳ט אַרעסטאַנטען, וואָס האָבען זיך מכין-געווען צו מאַכען אַ ויברח. האָט מען איהם געשלאָגען אַזוי, אַז „נאָך איצט טהוען איהם וועה די פּיס״.

אָבער דערפאַר איז ער נישט אין כעס.

—פאַרוואָס זאָל איך כעס׳ן אויף זיי? אָבער די, וואָס האָבען פערשפּרייט וועגען מיר אַזאַ קלאַנג—די שלאָג איך ביז היינטיגען טאָג און וועל זיי נאָך שלאָגען.

דידאָזיגע רכילות׳ניקעס, זאָגט מען, שלאָגט ער מכות רצח ביי יעדער בעגעגעניש און אויף דער קאַטאָרגע האָט ער „מיט-לייד״:

—וואָרום ער האָט אויף זיין אייגענער הויט איבערגעטראָגען די לאָזעס, די מאַנטעס (קנוט), די הונגער—אַלץ איבערגעטראָגען.

און טאַקי צוליב דעם, וואָס ער האָט רחמנות אויף דער קאַטאָרגע, האָט מען איהם אויסגעקליבען פאַר... אַ תלין.

איינמאָל זיץ איך אין שטוב, קומט-אַריין גאָלינסקי.

זעהט-אויס צוטראָגען:

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, איך בעט אייך, קומט מאָרגען אינדערפריה אין טורמע אַריין.

—צו וואָס?

—מען זאָגט, אַז מען וועט שמייסען. אַז איהר וועט אָבער זיין, וועל איך קאָנען שמייסען שוואַכער.

אויך אַ „תלין״, וואָס בעט זיך רחמים, מיט אַ צורודערטען פּנים, ער זאָל קאָנען שמייסען שוואַכער—געווען שווער זיך איינצוהאַלטען און נישט צו שמייכלען.

—אָבער אַ מאָדנער מענש ביזטו, גאָלינסקי!

—דאָס גאַנצע לעבען בין איך אַ מאָדנער מענש, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!
און לאַכט גוטמוטיג פון זיך אַליין.

לייב שטראָף.

די קרימינאַל-אָבטיילונג פון געריכט. עולם—אַ צוויי-דריי מענשען. עס ווערען בעהאַנדעלט פערשידענע געריכטס-ענינים אָהן דער בעטייליגונג פון געשוואָרענע ריכטער: וועגען רעדאַקטאָרען, וואָס ווערען בעשולדיגט אין דיפאַמאַציע, וועגען שענקער, וואָס ווערען בעשולדיגט אין ברעכען דעם שענקאוסטאַוו, וועגען בראָדיאַגעס, וואָס געדענקען נישט זייערע נעמען, אַנטלאָפענע קאַטאָרזשניקעס א. ד. גל.

—אָנגעקלאָגטער איוואַן גרוזדעוו, זענט איהר זיך מודה אין אייער שולד, אַז זענענדיג פער׳משפט צו צעהן יאָהר קאַטאָרגע-אַרבייט, האָט איהר פרייוויליג פערלאָזט דאָס אָרט פון אייער פערשיקונג און זיך בעהאַלטען אונטער אַ פרעמדען פאַספאָרט?

—נו וואָס האָב איך מיך דאָ מודה-צו-זיין, וואַשע פרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ, אַז וויבאַלד מען האָט מיך געכאַפּט

—זענט איהר זיך מודה אָדער נישט?

—טאַק טאָטשנאָ, איך בין מיך מודה, וואַשע פרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ.

—ה׳ פּראָקוראָר:

—וויבאַלד דער אָנגעקלאָגטער איז זיך מודה, זאָג איך מיך אָב פון אויסצופרעגען די עדים

—ה׳ פערטיידיגער!

—איך בין מסכים מיט דערדאָזיגער מיינונג.

דער פראָקוראָר רעדט אַ צוויי מינוט. און וועגען וואָס איז דאָ פאַרהאַן צו ריידען?

אויפ׳ן גרונד פון אַזוינע און אַזוינע און אַזוינע געזעץ-אַרטיקלען...

אַ צוויי מינוט רעדט דער פערטיידיגער „לויט בעשט׳מונג״. וואָס קאָן מען דאָ זאָגען?

דאָס געריכט לייענט דעם פסק-דין:

— ... ווערט פער׳משפט צו אַכטציג שמיץ מיט׳ן קנוט...

און אָט געהט דער אייגענער איוואַן גרוזדעוו אין דער־זעלבער סאַכאַלינישער טורמע-קאַנצעלאַריע צום דאָקטאָר—יענער זאָל איהם בעטראַכטען.

—ווי הייסטו?

—איוואַן גרוזדעוו.

דער דאָקטאָר קוקט-אַריין אין גרוזדעווס פאַפיר מיט׳ן פסק-דין און מורמעלט אונטער דער נאָז:

—גאָט אין הימעל! וואָס איז דאָס פאַר אַנ׳אורטייל?

—וויפיל?—קוקט אויך אַריין אין פאַפיר דער טורמע-סמאָטריטעל.

—אַכטציג!

—אָהאָ!

—אַכטציג!—חזר׳ט-איבער, ווי אַנ׳עכאָ דער סמאָטריטעל-געהילף.—אָהאָ?

—אַכטציג!—סוד׳ען זיך די שרייבערלעך.

און אַלע קוקען אויף דעמדאָזיגען מענשען, וואָס דאַרף באַלד בעקומען אַכטציג שמיץ מיט׳ן קנוט. ווער עס קוקט מיט שרעק און ווער מיט פערוואונדערונג.

דער דאָקטאָר געהט-צו, קלאַפט איהם אויס, הערט-אויס. לאַנגע שווערע מינוטען פאַר אַלעמען.

—נו?—פרעגט דער סמאָטריטעל.

דער דאָקטאָר דריקט בלויז מיט די אַקסלען.

—דו ביזט געזונד?—פרעגט ער גרוזדעוו׳ן.

—טאַק טאָטשנאָ, געזונד, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע.

—גאָר אינגאַנצען געזונד?

—טאַק טאָטשנאָ, אינגאַנצען געזונד, וואַשע וויסאָקאָבלאַ-גאָראָדיע.

—המ... אפשר טהוט דיר וועה דאָס האַרץ?

—ניקאַק ניעט, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, קיינמאָל נישט וועה געטהאָן.

—ווייסטו כאָטש, וואו עס ליגט ביי דיר דאָס האַרץ? אין אָט דער זייט טהוט דיר קיינמאָל נישט וועה? נו, אפשר אַמאָל, פערשטעהסט, אַמאָל כאַפּט שטעכען?

—ניקאַק ניעט, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, שטעכט קיינ-מאָל נישט.

דער דאָקטאָר, אַ צוקאָכטער, אַ כעס'דיגער, וואַרפט אפילו אַוועק זיין האַמערל אויפ'ן טיש.

—קוק אויף מיר! האָסטו כאָטש ווען געהוסט? אַ הוסט, פערשטעהסט וואָס דאָס איז?

—ניקאַק ניעט, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, קיינמאָל נישט געהוסט.

דער דאָקטאָר שפּרינגט פון דער הויט. דער דאָקטאָר קריצט כמעט מיט די צייהן. ער קוקט אויפ'ן אַרעסטאַנט מיט אויגען פול פיינטשאַפט. זיין בליק רעדט דייטליך:

„זאָג, צו אַלדי שוואַרציאָהר, אַ ליגען! קלער עפּיס אויס, קלאָץ! הילצערנער קאָפּ!"

אָבער דער אַרעסטאַנט פערשטעהט גאָרנישט.

—טהוט דיר כאָטש וועה אַמאָל דער קאָפּ!—צאַפּעלט זיך שוין דער דאָקטאָר פון רשעות.

—ניקאַק ניעט, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע.

זעצט זיך דער דאָקטאָר אַנידער און שרייבט:

—אַ האַרצפעהלער!

אפילו די פּען ברעכט ער פון גרימצאָרן.

קוקט דער סמאָטריטעל אַריין אין אונטערזוכונגס-אַקט.

—פון לייבשטראָף בעפרייט. געה!

אַלע אָטעמען פרייער אָב. אַלעמען איז לייכטער געוואָרען.

—אין שוויס האָט ער מיך אַריינגעטריבען, דער קלאָץ! אין שוויס!—זאָגט מיר דערנאָך דער דאָקטאָר.—דאָס איז אַ בי-סעל אַ האָלץ! „געזונד!" צו אַלדי שוואַרציאָהר! און וואָט קאָנ-סטו דאָ מאַכען! אַכטציג שמיץ מיט'ן קנוט—דאָס איז דאָך אַזוי גוט ווי טויטשטראָף! מעג מען עס? ווען זיי וואָלטען געזעהן, צו וואָס זיי פער'משפט'ען!

כרוסצעל, דער תלין פון דער טורמע אין ריקאָווסקאָיע,—איז אַ געזעצטער, שלאַנקער, אונגעוועהנליך געשיקטער שטאַרקער מאַן. איינגאַנצען אַזוי ווי אויסגעגאָסען פון שטאָל. גרויע קאַלטע רוהיגע אויגען, אין וועלכע עס זעהט זיך אַ פייערל פון ליידען, בשעת ער רעדט פון דעם, וואָס ער האָט איבערגעלעבט. קוקט איהר זיך צו בעסער, זעהט איהר געזיכט-אַסימעטריע—אַ סימן פון ענטאַרטונג.

אויף קאַטאָרגע איז ער געקומען צוליב אַ רויבאָנפאַל, וואָס ער האָט געמאַכט ערגעץ אַרום לאָדז צוזאַמען מיט אַ בעוואָפענ-טער באַנדע.

—פאַרוואָס מיט אַ באַנדע עפּיס צוזאַמען?

—געמיינט, איך וועל מיך איינאָרדנען. גערעכענט, איך וועל פאַקען געלד, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע. קיין ערד איז אינגאַנצען נישטאָ. פון הונגער געשוואָלען געוואָרען. בשום-אופן נישט געקאָנט זיך איינאָרדנען.

אויף סאַכאַלין האָט ער גערעכענט אָנצוהויבען אַ „ניי לעבען".

ער האָט געבראַכט מיט זיך אַ ביסעל געלד, אַ פּאָר צעהנ-דליג רובל און געעפענט אַ מאַידאַן אין דער קייטען-אָבטיילונג פון דער טורמע אין ריקאָווסקאָיע.

ער האָט געצאָהלט צו 15 קאָפּיקעס אַ חדש יעדען אַר"ע-סטאַנט פון דער קאַמער, געצאָהלט, ווי דער מנהג איז, צו אָנ-דערטהאַלבען רובל צוויי קאַמעריונגען, וואָס האָבען געוואַשען די פּאָדלאָגע און אַרויסגעטראָגען די „פּאַראַשע", און נאָך מיטאָג

פלעגט ער עפּענען זיין מאַידאַן. ער פלעגט פערקויפען צו 5 קאָ-פּיקעס אַ פלעשעל מילך, 3 קאָפּ. אַן'איי, 1 קאָפּ. אַ שטיקעל צוקער, 1 קאָפּ. אַ פּאַפּיראָס און 5 קאָפּ. פאַר אַ שטיקעל געקאָכט חזיר-פלייש.

ביסלעכווייז האָט ער זיך אָנגעזאַמעלט אַ ביסעל געלד. גע-קאַרגט און גע'חלומ'ט, ווי אַזוי ער וועט אַרויס אין קאָלאָניע און וועט זיך איינאָרדנען מיט זיין „אייגען הויז".

אַליין האָט ער געלעבט אין גרויס דחקות. ער האָט זיך גע-נעהרט מיט דער אַרעסטאַנטישער פּאָרציע.

—ליגסט אַמאָל ביינאַכט, אַ הונגעריגער. שלאָפסט נישט. די געדערם פּאַלען-איין פון הונגער. און צוקאָפּענס שטעהט דער קאַסטען. פאַרהאַן דאָרט מילך, ברויט, חזיר. קריגסט גרויס חשק צום קאַסטען. „אָבער ניין, טראַכט איך, איך וועל נישט ריהרען".

און אין דעמדאָזיגען ליכט-קאַסטען, וואָס איז געשטאַנען אויף דער נאַרע, ביי כרוסצעל'ן צוקאָפּענס, איז געלעגען אַלץ, וואָס ער האָט פערמעגט: געלד און סחורה, אַלץ, זיין געגענ-וואַרט און עתיד.

לויט'ן מנהיג, האָט די קאַמער בעדאַרפט אַכטונג געבען, אַז דאָס פערמעגען פון מאַידאַנשטשיק זאָל נישט געריהרט ווע-רען. דערפאַר טאַקי צאָהלט ער יעדען צו 15 קאָפּיקעס אַ חדש.

אָבער די קייטען-טורמע אין ריקאָווסקאָיע איז די סאַמע אָרימסטע טורמע אויף דער וועלט.

—וועט מען דען דערלאָזען, אַז אַ מענש זאָל זיך אַרויס-אַרבייטען ביי אונז?—האָט כרוסצעל מיט כעס גערעדט.—בעקומט עפּיס עמיצער, ווערט די קנאה גרויס. די גאַל... אַז מיר האָבען גאָרנישט, טאָ זאָל דער אַנדערער אויך נישט האָבען! פון גאַל, פון פערביטערונג נעהמט מען צו ביי יענעם אַלץ, וואָס ער האָט.

איינמאָל איז כרוסצעל געקומען אין קאַמער און דערזעהן, אַז זיין קאַסטען איז צובראָכען. נישט געווען מעהר—נישט קיין געלד, נישט קיין סחורה.

דער קייטען-עולם איז אַרומגעגאַנגען און געשמייכעלט.

—זאַפּאַלקעס האָט מען געצונדען. פּאַפּיראָסען האָט מען

גערויכערט.

די סאַמע הונגעריגסטע „זשיגאַנעס" זענען געלעגען אויף די נאַרעס און געבלאָזען פון זיך:

—זיך אָנגעפרעסען!

און אַ דריי אַרעסטאַנטען, די אמת׳ע ווארילע יונגען, פון דעם סאָרט „איוואַנעס", וואָס האָבען אַלץ פערשפילט אין קאָר-טען—ביז דעם לעצטען פאָדעם פון העמד, זענען זיך איצט גע-זעסען און געמיטליך געשפילט אין קאָרטען. געלד האָט שוין נישט געפעהלט.

דער קאַסטען פון ליכט איז נישט בלויז געווען צובראָכען—מען האָט איהם אויך בעשמוצט, איינגאַנצען בעשמוצט.

—אַוועק,—קייכט מען פון געלעכטער.

—דער קאָפּ האָט מיר אָנגעהויבען שווינדלען, אין די אוי-גען איז מיר פינסטער געוואָרען,—דערצעהלט כרוסצעל.

—כרוסצעל האָט דעמאָלט אַ היבש ביסעל טרעהרען פערגאָ-סען און דעם קאָפּ אין דער נאַרע געשלאָגען,—דערצעהלען די אַרעסטאַנטען.

אָנגעווייגט זיך, איז כרוסצעל אַוועק צום סמאָטריטעל און זיך פּאָרגעלעגט פאַר אַ תּלין. אין יענער צייט איז דידאָזיגע שטעלע געווען פריי.

דער סמאָטריטעל פון טורמע איז געווען אַ מענש אַנ׳אכזר, און כרוסצעל איז באַלד געוואָרען זיין ליבלינג. געשמיסען האָט כרוסצעל שרעקליך.

—די הויט האָב איך אַראָבגעשונדען—דאָס איז אמת. נישט געשמיסען, נאָר געשונדען. איך האָב זיי דעמאָלט אַלעמען שרעק-ליך פיינט געהאַט.

אָבער דערנאָך איז כרוסצעל׳ן „אָבגעגאַנגען דאָס האַרץ". די דריי אַרעסטאַנטען, וואָס האָבען צובראָכען דעם קאַסטען, זע-נען פאַר עפּיס פער׳משפט געוואָרען צום קנוט און שמייסען האָט זיי בעדאַרפט כרוסצעל.

—פאַרהאַן אַ גאָט אויף דער וועלט!—זאָגט כרוסצעל און גאָך איצט שפּרינגט איהם דאָס האַרץ פון תּענוג, בשעת ער דער-

צעהלט וועגען דידאָזיגע שמיץ.

ביי דערדאָזיגער ערינערונג הויבט איהם אָן ברענען דאָס פנים פון שמחה.

—איבער'ן אַקסעל האָב איך זיי געקאַטעוועט.

דער טאַמע שרעקליכסטער קלאַפּ—פערוואַרפען דעם קנוט איבער'ן אַקסעל.

—איך האָב נאָר מורא-געהאַט, זיי זאָלען נישט חלש'ן. דע-מאָלט וואָלטען די דאָקטוירים אַוועגעפיהרט זיי. ניין, זיי האָבען אויסגעהאַלטען. אַלעמען געגעבען די גאַנצע פּאָרציע.

כרוסצעלס שונאים האָט מען קוים מיט'ן לעבען אַוועקגע-פיהרט אין לאַזאַרעט—צושונדענע, צוקאַלעטשעטע.

—פון דעמאָלט-אָן האָב איך מיך איבערגעביטען. איך שמייס, ווי מען הייסט, אָבער יענע אכזריות איז שוין נישטאָ. איך בין גלייכגילטיג. איך בעדאַרף נאָר פאָלגען נאַטשאַלסטוואָ—און נישט מעהר.

כרוסצעל וואוינט אין אַ קליין הייזעלע. מען האָט איהם געגעבען אַ מיטוואוינערין. אַ יונגע טאָטערין. זיי האָבען צוויי קינדערלעך.

די הכנסות פון דער קאַטאָרגע האָבען איהם געגעבען אַ מעגליכקייט איינצואָרדנען זיך.

—איך האָב אַ בהמה'לע. צוויי שעפּסען! חזרים האָדעווע איך צום פערקויפען!—קלויבט כרוסצעל נחת פון זיין בעל-הבית'יש-קייט.

ער פערנעהמט זיך מיט ערדאַרבייט. ער האָט אַ גאָרטען.

—אַליין אַלץ געזייהט.

—אי די טאָטערין אי ער—ביידע האָבען ליב ריינקייט. ביי זיי אין הייזעלע בלאַנקט אַלץ, ווי קריסטאָל. אין פאָדער-שטען ווינקעל, אויף אַ ריין פּאָליצקעלע, ליגען זעהר אָבגעהיט קאַזיאָנע זאַכען: אַ קנוט צום שמייסען, אַ הילצערן זייף-טעצע-לע און אַ ראַזיר-מעסער: די אַרעסטאַנטען ראַזירט אויך דער תלין.

—קינדער, קינדער, צ'שלעפּט נישט די ריטער! דער טאַ-

טע וועט ווערען אין כעס!—שרייט די טאָטערין צו די צוויי קליינעטשקע ליבע קינדערלעך, וואָס שפּילען אין פאָרהויז מיט די ריטער. דידאָזיגע ריטער האָט כרוסצעל היינט אָנגעשניטען צום שמייסען.

—שטיפער, שרעקליכע שטיפער!—ווענדט זיך צו מיר די טאָטערין און אין איהר געלעכטער און אין דעם, ווי זי ברעכט די רוסישע ווערטער איז פאַרהאַן עפּיס קינדישעס און זעהר ליבעס.

אַזוי אויסטערליש האָט אויסגעוויזען דעם תלינ׳ס נאַרע, וואָס האָט געבלאַנקט, ווי אַ גלעזעלע און געווען פול מיט קינדערשע שטימעלעך.

—נו, אָט האָב איך מיך איינגעאָרדענט!—זאָגט כרוסצעל און בעווייזט מיר זיין בעל-הבית׳ישקייט.

—און די קאַטאָרגע טשעפּעט ביי דיר גאָרנישט? מאַכט דיר נישט קיין שאָדען?

—זיי דערוועגען זיך נישט. זיי ווייסען, אַז איך וועל דער׳-הרג׳ענען. זאָלען זיי מיר אַ גרעזעל אָנריהרען—איך וועל מאַכען אַ טויט!

און לויט׳ן אויסדרוק, ווי אַזוי כרוסצעל האָט עס געזאָגט, האָט מען געקאָנט זיין זיכער, אַז ער וועט דער׳הרג׳ענען.

און יענע, וואָס בנוגע צו זיי איז מען זיכער, אַז זיי „וועלען דער׳הרג׳ענען״, טשעפּעט נישט די קאַטאָרגע.

אַזאַ איז כרוסצעל, וואָס פאַרנאַכט איז מיר בעשערט געווען צו זעהן איהם ביי דער „אַרבייט״.

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, צי קאָן מען נישט גיבער?— זענען צוגעשטאַנען צום סמאָטריטעל-געהילף צוויי זיבגעריסענע קאָלאָניסטען: איינער לאַנג, ווי אַ שטעקען, דער צווייטער קירצער; אין דער אייגענער צייט, בייטאָג, זענען מיר אַריין מיט סמאָטריטעל אין דער טורמע-קאַנצעלאַריע.

—גוט, ברודער, גוט. זועסטו בעווייזען.

—דערבארמט זיך, וואשע וויסאקאבלאגאראדיע. די בעל-הבת׳ישקייט ווארט. קאן מען דען א מענשען אזוי לאנג האלטען? א טאג פערליר איך דאך. מעג מען עס אזוי? וואשע וויסאקאבלא-גאראדיע, דערבארמט זיך איבער אונז!

דאס האט גע׳טענה׳ט דער לאנגער, ווי א שטעקען.

יענער, וואס איז געוועזן קירצער, האט אפילו א ווארף גע-טהאן דאס היטעל אויף דער ערד.

—א לעבען! די אקסען שטעהען נישט געגעסען. און דא לאזט מען נישט אוועק.

—צו וואס זענט איהר געקומען?—פרעג איך.

—אבשמייסען זיך, וואשע וויסאקאבלאגאראדיע, זענען מיר געקומען!—ענטפערט דער לאנגער.

—שמייסען וועט מען אונז, צי וואס,—דערקלערט דער קורצער.

—אבער פארוואס?

—דאס ווייסען מור נישט.

—נאטשאלסטווא ווייס.

—פאר בראנפען!—דערקלערט מיר דער סמאטריטעל-גע-הילף.—אליין בראנפען געמאכט.

—מיר האבען נישט געמאכט קיין בראנפען!

—וואס צו פרעסען איז נישטא, נאך בראנפען מאכען!

—מיט א פאליציאנט געכאפט. איך אליין האב זיי געפאקט. מיט א האק האט אט דער לאנגער זיך געווארפען אויף מיר.

—ער זאגט א ליגען, וואשע וויסאקאבלאגאראדיע, גלויבט איהם נישט. איך האב מיך גארנישט געווארפען אויף איהם מיט א האק. מיט א האק האב איך נאר דאס פעסעלע צובראכען—דאס איז אמת. אט איז ער איז כעס פארוואס, איך האב דאס פעסע-לע צוהאקט און דאס איז איהם נישט אנגעקומען.

דער סמאטריטעל-געהילף האט עפיס ארויסגעמורמעלט און ארויסגעלאפען א צוברענטער. אלע ארום האבען געלאכט,

—נאַרישער קאָפּ דו, וואָס רייצטו איהם? ווערט דאָך ער־גער מאַכען.

—אָבער מען ווערט דאָך אַליין צורייצט אויך. וואַשע ווי־סאָקאָבלאַגאָראָדיע. אַ טאָג פערלירען מיר. די אָקסען שטעהען נישט געגעסען.

—מיר האָבען דען געגען דעם, וואָס מען ווערט אונז שמייסען? שמייסען איז אַ געזעץ. אָבער נישטאָ קיין געזעץ צו פער־האַלטען אַ מענשען.

—איך האָב געטראָפען דעם סמאָטריטעל־געהילף אויפ׳ן אויף.

—היינט ווערט מען שמייסען פינף פאַרשוין לויט׳ן פסק-דין פון געריכט, און אויך אָט די צוויי!—האָט ער מיר געגעבען צו פער־שטעהן...—אויב לויט׳ן פסק-דין פון געריכט האָט גאָר קיין טעם נישט דאָס שמייסען. מען שמירט נאָר. אָבער דאָס איז שוין נישט אתזער זאַך, דאָס איז נאָך אין רוסלאַנד בעשטימט געוואָרען. יענע האָבען אונז גאָרנישט געטהאָן. אָבער די צוויי כלבים מוז מען אָנלערנען.

שמייסען האָט מען בעדאַרפט אַרום פינף אַ זייגער פאַרנאַכט.

מיר זענען געקומען מיט׳ן דאָקטאָר אין קאַנצעלאַריע.

אין פאָרהויז, וואו די ברייטע טהירען זענען געוועזען אָפען צום הויף, איז געשטאַנען די „קאָבילע“ און דערביי זענען געלע־גען צוויי בינטלעך ריטער, לאַנג ביי אַ צוויי אַרשין.

—דער דאָקטאָר! דער דאָקטאָר!—האָבען זיך דערהערט קולות אויפ׳ן טורמע־הויף און פאַר די אָפענע טהירען פון פאָרהויז האָט זיך אויגענבליקליך צונויפגעזאַמעלט אַנ׳עולם אַרעסטאַנטען.

אין דער פינסטערער און טריבער קאַנצעלאַריע זענען ביי דער וואַנד געשטאַנען זיבען אַרעסטאַנטען. דער תלין איז מיט׳ן קנוט געשטאַנען אין טהיר.

געווען שווער און טריב און שרעקליך.

—געה-אַהער!

דער ערשטער איז צוגעגאַנגען איוואַן וואַמיטין. אַ יונג בחור׳ל, אַ בראָדיאַגע, וואָס געדענקט נישט זיין נאָמען—30 שמיץ. נאָך איהם זענען געגאַנגען צוויי קאַווקאַזער, דערנאָך אַ

רוס, וואָס איז אַנטלויפען פון אַ סיבירישער טורמע. אַלע זענען זיי פער׳משפט צו לייבשטראָף לויט׳ן פסק-דין פון געריכט.

פון אָנהויב האָט מען געלייענט דעם פסק-דין, דערביי האָבען זיך אַלע אין קאַנצעלאַריע אויפגעהויבען.

דערנאָך איז געגאַנגען די אונטערזוכונג פון דאָקטאָר, די אויספרעגונג, צי עמיצער איז געשמיסען געוואָרען, און דער דאָקטאָר האָט געשריבען דעם אונטערזוכונגס-אַקט.

דעם צוגע׳משפט׳ען האָט מען דערלאַנגט אַ פּאַפּיר:

—אַ גראַמאָטנער? שרייב זיך אונטער.

—וואָס איז דאָס?—האָב איך געפרעגט.

—אַ קוויטאַנציע, אַז ער האָט בעקומען זיין פּאָרציע שמיץ.

—צו וואָס?

—אַזאַ אָרדנונג.

ביידע רוסען זענען געווען גראַמאָטנע און האָבען זיך אונטערגעשריבען, אָבער ביי וואַסיוטינ׳ען זענען צושפּרונגען געוואָרען די אותיות אַרויף און אַראָב, אויף אַ האַלבער צאָהל אייגער פון צווייטען.

זיין האַנד האָט נישט געציטערט, נאָר ממש געשפּרונגען.

די טאָטערן האָבען לאַנג נישט פערשטאַנען, וואָס וויל מען פון זיי, האָט מען זיי געגעבען צו פערשטעהן דורך אַנ׳אַרעסטאַנט, אַנ׳איבערזעצער, האָט יענער מיט זיי לאַנג גערעדט, געמאַכט מיט די הענד, זיך געשפּאַרט וועגען עפּיס, צולעצט געזאָגט:

—ניע גראַמאָטנאַיאַ אָנאַ, וואַשעסקיבראָדיע!

פיינליך לאַנג האָט זיך עס געצויגען.

—טהו זיך אויס!—האָט מען אַ געשריי געטהאָן צו אַ טאָטער.—דו הערסט? טהו זיך אויס! איבערזעצער, זאָג איהם, ער זאָל אויסטהאָן! וואָס שטעהסטו, ווי אַ גולם!

האָט דער איבערזעצער ווידער אָנגעהויבען ריידען, שרייען, מאַכען מיט די הענד און וויילעוויז אפילו פערבויגט די קניה. דער קאַווקאַזער האָט געקוקט אַ בעטריבטער, אָהן צוטרוי און געענטפערט מיט איינציגע קלאַנגען.

—טהו זיך אויס!—האָבען אַלע געשריען צו איהם און גע-

וויזען דורך זשעסטען, ער זאָל אַראָבציהען דאָס העמד.
דער קאַווקאַזער האָט זיך לסוף געגומען לאַנגזאַם אויסטהאָן.
דער דאָקטאָר איז צוגעגאַנגען צו איהם מיט אַ רעהרל און אַ האַמערל. דעם קאַווקאַזערס אויגען האָבען אויסגעדריקט אונצו-טרוי און שרעק. ער האָט זיך גערוקט אויף הינטער.
—דרעה זיך נישט אויף הינטער שד, איינער! שטעה אויף אַנ'אָרט, זאָגט מען דיר!
—דער קאַווקאַזער האָט זיך גערוקט אויף הינטער.
—איבערזעצער, ליימענער גולם, וואָס שטעהסטו ווי אַ קלאָץ? פערטייטש איהם, אַז איך וויל איהם גאָרנישט טהאָן!
הויבט-אָן דער איבערזעצער ווידעראַמאָל צו שרייען, מאַ-כען מיט די הענד, בויגען מיט די קניה. דער קאַווקאַזער האָט איהם געהערט אָהן צוטרוי און פון דער זייט געקוקט אויפ'ן דאָקטאָר, וועלכען ער האָט, קענטיג אָנגענומען פאַר אַ תלין און לסוף האָט ער עפּיס געזאָגט קורץ, מיט איין זילב.
—וואָס זאָגט ער?
—פרעגט, צו וואָס האָסטו דאָס רעהרל, וואַשיסקאָבראָדיע!
דער דאָקטאָר האָט געמוזט אַוועקלעגען דאָס רעהרל מיט'ן האַמערל, אַבי אויסצוהערען אַמאָל דעם קאַווקאַזער.
דער לאַנגער קאָלאָניסט באַרדונאָוו האָט געקוקט דערויף מיט אַ שמייכעל.
—אָט אַ נאַריש פאָלק!—האָט ער בעמערקט, ווען עס האָט געהאַלטען ביי איהם.—ווייסען נישט, ווי אַזוי עס פיהרט זיך.
—טהו זיך אויס!
—נישט נויטיג, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע. געזונד מיט אַלעם. איהר בעדאַרפט זיך גאָרנישט מטריח-זיין.
—טהו זיך אויס, זאָגט מען דיר! האָט מען דיך שוין פריהער געשמיסען?
—קיינמאָל אין לעבען נישט, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע. דאָס ערשטע מאָל!
—גיב איהם אַ ריב דאָס לייב.
דער נאַדזיראַטעל גיט איהם אַ ריב דאָס לייב מיט אַ שפּי-

קעל געוואַנד. דאָס לייב ווערט רויט און ווייסע פֿאַסען טרעטען דייטליך אַרויס—סימנים פון פריהערדיגע שמיץ.

—וואָס זאָגסטו ליגען? האָט מען דאָך דיך יאָ געשמיסען!

—פערגעסען, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע... אָט דידאָזיגע ריטער האָבען מיך, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע געשניטען די הויט אָהן אַ צאָהל און אָהן אַנ'ערך.

געווען קענטיג, אַז דערדאָזיגער געשמיסענער און איבער-געשמיסענער אַרעסטאַנט „גיט זיך צו מוט דורך וויצלען".

זיין חבר האָט מרה-שחורה'דיג געזאָגט:

—געזונד. גיכער. די קָקסען שטעהען נישט געגעסענע. טהו זיך נאָך אויס. נאַ-דיר! קוקט! אַ לעבען! געשמיסען. אַ סך. ווי-פיל — געדענק איך נישט, איך קאָן דאָס נישט געדענקען. איז מיין קאָפּ דען פערנומען בלויז מיט אַזוינע זאַכען? שוין אַרומ-געקוקט? גאָט צו דאַנקען! אפשר וועט מען אונז די ערשטע? די בעל-הבית'ישקייט דאָרטען...

די אַרומגעקוקטע האָבען זיך צוריק אָנגעטהאָן, אָבער די הויזען פערשפילען זיי נישט, נאָר האַלטען זיי צו מיט די הענד.

—אַלע? נו, געהט!

כרוסצעל האָט זיך געשטעלט ביי דער „קאָבילע". די אַרע-סטאַנטען האָבען זיך געבויגען פון איין זייט אויף דער צווייטער, זיך געפּלאָנטערט אין די האַלבאַראָבגעלאָזטע הויזען און אַרוי-געגאַנגען אין פאַרהויז אַרויס.

—באַרדונאָוו, ווייז עפּיס אַ שפּיצעל!—האָט עמיץ אַ געשריי געטהאָן פון הויף.

דער עולם אַרעסטאַנטען, וואָס איז דערביי געשטאַנען, האָט זיך איבערגעקוקט.

—שווייגט דאָרטען, כאָלערעס!

אַלע האָבען זיך אויסגעשטעלט אויף די ערטער איך בין געשטאַנען נעבען דאָקטאָר. דאָס געזיכט איז איהם בעגאָסען געוואָרען מיט פלעקען.

—וואַסיוטין איוואַן!

דאָס יונגע בחור'ל איז צוגעגאַנגען צו דער „קאָבילע"

—לאַז, לאַז-אַראָב די הויזען!—האָט מען איהם בעמערקט.
ער האָט זיך אַרומגעקוקט, פונקט ווי ער וואָלט נישט פערשטאַנען, וואָס מען רעדט צו איהם.
—די הויזען לאַז-אַראָב!—האָט כרוסצעל געשריען און צוגענומען איהם די הענד.—לעג זיך!
וואַסיוטין האָט זיך געזעצט רייטענדיג אויף דער „קאָבילע״, מיט'ן פנים צו דער ליכטיגער זייט.
ער איז געווען ווייס, ווי קרייד. די אויגען האָבען געקוקט אַרום זיך אָהן שום זין.
—נישט אַהער מיט'ן קאָפּ, נאָר אַהער! לעג זיך!
כרוסצעל האָט איהם אָנגענומען פאַר'ן אַקסעל, אַראָבגעפיהרט פון „קאָבילע״ און אַוועקגעלעגט.
—די הענד נעהם-צו! נעהם-אַרום די „קאָבילע״!
וואַסיוטין האָט אַרומגענומען מיט די הענד דאָס ברעטעל.
—אָט אַזוי!
כרוסצעל האָט איהם פערריכט דאָס העמד.
געווען מאוס, שרעקליך צו קוקען אויף אויף אַ האַלב-נאַקעטען מענשען, וואָס איז געלעגען אויף דער „קאָבילע״.
כרוסצעל האָט, ווי אַ הונד, אַריינגעקוקט דעם סמאָטריטעלס געהילף אין די אויגען אַריין.
—דרייסיג שמיץ!
כרוסצעל האָט גענומען אַ בינדטעל ריטער, אונגעוועהנליך געשיקט אַרויסגעשלעפט איין רוט, אָבגעטראָטען אויף אַ שריט פון „קאָבילע״ און געבליבען שטעהן אַ פערגליווערטער.
—הויב-אָן!
כרוסצעל האָט אַ פייף געטהאָן מיט'ן רוט אין דער לופּפען, פונקט ווי מיט אַ ראַפּירע פאַר'ן געפעכט, דערנאָך נאָכאַמאָל אַ פייף געטהאָן אין לופטען מיט'ן רוט, פריהער רעכטס, נאָכדעם לינקס.
אַ פייף—שאַרף שרעקליך, מאוס,
—איינס!
אַ פייף—און אויפ'ן ציטריגען לייב לעגט זיך אַ רויטער פּאַס.

—צוויי... דריי... פיר... פינף...

כּרוסצעל האָט אַ וואָרף געטהאָן דעם רוט, אַרויסגעכאַפּט אַ צווייטען און איבערגעגאַנגען אויף דער צווייטער זייט „קאָבי-לע״, ווידעראַמאָל פינף שמיץ אויף דער צווייטער זייט פון קער-פער.

ביי יעדע פינף שמיץ האָט ער שנעל געביטען דעם רוט און איז איבערגעגאַנגען פון איין זייט אויף דער צווייטער.

דער פייף ווירקט אַזוי, אַז דאָס האַרץ ווערט פיינליך צו-זאַמענגעדריקט. די רגע׳ס צווישען איין שמיץ און אַ צווייטען האָבען אויסגעוויזען ווי אַ גאַנצע אייביגקייט.

דער סמאָטריטעל-געהילף האָט געצעהלט:

—ניינאונצוואַנציג... דרייסיג...

—שטעה-אויף... נו, שטעה-אויף!

וואַסיוטין האָט זיך אויפגעהויבען און זיך ווידער געזעצט רייטענדיג אויף דער „קאָבילע״. די אויגען זענען איהם פערלאָ-פען געוואָרען מיט טרעהרען. אָט-אָט און זיי ווילען אָנהויבען צו פליסען.

—נו, קריך-אַראָב! געה-אַוועק!

—צוויי מיט אַ האַלבער מינוט!—האָט געזאָגט דער דאָק-טאָר, וואָס האָט געקוקט אויפ׳ן זייגער.

איך האָב געמיינט, אַז עס האָט געדויערט אַ האַלבע שעה צייט.

—מעדניקאָוו איוואַן!

ווידער אַ נאַקעטער ביז׳ן גאַרטעל, ווידער ליגט אַ מענש אויף דער „קאָבילע״.

פון דאָס ניי אַ פייף, ציטריגע רויטע פאַסען,
איצט שמיץ מיט׳ן קנוט.

כרוסצעל לעגט-אַוועק די ריטער, נעהמט דעם קנוט און נלעט איהם אויס אויף דער ערד מיט אַ געשיקטער בעוועגונג.

—כּרוסצעל, לעג זיי אַנידער אויף דער „קאָבילע״.

כּרוסצעל נעהמט-אָן פאַר די אַקסלען די קאַווקאַזער, שטויסט זיי צו צו דער „קאָבילע״, הויבט זיי אויף די הענד און לעגט

זיי אַוועק, מיט טונקעלע נאַקעטע קערפּערס לעגען זיי זיך שווער אויס אויף דער קאָבילע.

די שטראָף איז לויט׳ן אורטייל פון געריכט

כרוסצעל האָט פונ׳ם געהילפס קוק פערשטאַנען און גענו־מען דעם קנוט אין דער-מיט, דאָרט, וואו ער געהט-איבער אין דריי עקען. די שטראָף—„אין האַלבען קנוט״.

כרוסצעל האָט געדרעהט זיין קנוט, פונקט ווי דאָס הענד-טעל פון אַ שאַרכאַנקע, די דריי עקען האָבען געשמיסען איבער׳ן לייב, די הויט איז רויט און געשוואָלען געוואָרען.

—באַרדונאָוו!

מיט אַ בלאַסען-בלאַסען פּנים איז ער צוגעגאַנגען צו דער „קאָבילע״, געמאַכט עפּיס אַ נעבעכדיגע תּנועה און געוואָלט אַ שמייכעל טהאָן.

ער האָט זיך געוואָלט אַנידערלעגען אויף דער „קאָבילע״.

—די הויזען, די הויזען לאָז-אַראָב!—האָט איהם כרוסצעל אָבגעהאַלטען.

—אויב דאָס געזעץ פאָדערט...

באַרדונאָוו האָט געציטערט מיט׳ן גאַנצען לייב. ער האָט זיך הילפלאָז אַרומגעקוקט, פונקט ווי אַ געיאָגטער האָז און אַלץ געפּרובט שמייכלען—איז אַרויס עפּיס אַ גרימאַסע.

כרוסצעל האָט איהם לייכט אַ שטויס געטהאָן אין קאַרק אַריין.

—לעג זיך!

באַרדונאָוו האָט זיך אַוועקגעלעגט און שטאַרק אַרומגעכאַפּט דאָס ברעטעל—אפשר צוליב דעם, ער זאָל נישט טרייען.

דאָס איז שוין געווען אַ סאַכאַלינישע שטראָף, נישט לויט׳ן פּסק-דין פון געריכט.

געווען שטיל, פונקט ווי קיינער וואָלט נישט געאָטעמט אַרום.

כרוסצעל האָט זיך איינגעשרומפען אונטער דעם געהילפס אויגען.

יענער איז געשטאַנען און זיך איבערגעדרעהט פון איין אָרט אויפ׳ן צווייטען, געקוקט אויף מיר, אויפ׳ן דאָקטאָר... און

געמאַכט עפּיס אַ בעוועגונג מיט'ן קאָפּ.

כרוסצעל האָט גענומען „אין האַלבען קנוט" פּונקט ווי אַ גרויסער מענש וואָלט אַבגעזיפצט אין פאַרהויז און אויפ'ן הויף.

באַרדונאָווס לייב האָט פּיבערליך געצוקט.

גאָט ווייס, אויף וואָס פאַר אַ קלאַפּ דערדאָזיגער מענש האָט זיך געריכט און דאָס לייב איז איהם פערלאָפען מיט דראָבנע קנייטשעלעך, בשעת עס האַבען זיך גענומען שיטען לפי-ערך גאַנץ שוואַכע שמיצלעך.

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, פאַרוואָס בעשטראָפט מען מיך? האָב איך דען כחות אַריבערצוטראָגען?—האָט זיך דערהערט זיין קול, אָבער אַזוי ווי נישט זיינער, עפּיס אַ מאָדנער.—האָב איך דען כחות אַריבערצוטראָגען?

—אויפ'ן הויף האָט דער עולם גענומען לאַכען.

—ער מאַכט זיך פאַר אַ לעמעלע, שוין געוועהנט!—האָט אַרויסגעמורמעלט דעם סמאָטריטעלס געהילף.

באַרדונאָוו האָט זיך אויפגעהויבען, געכאַפּט די הויזען אין די הענד אַריין, נישט אַרויפגעצויגען זיי און זיך גלייך אַריינגעוואָרפען אין דער מחנה אַרעסטאַנטען.

דערזעהן, אַז די שטראָף איז דאָסמאָל נישט זעהר שרעקליך, האָט זיין חבר גוסיאַטניקאָוו, אַ קורצער און אַ מרה-שחורה'דיגער פויער, זיך רוהיג אַוועקגעלעגט, אָהן אַ שום גערויש אויפגעציטערט ביי יעדען שמיץ, און, אַראָבגעהענדיג פון דער „קאָבילע", אפילו אַרויסגעמורמעלט:

—בלויז אַ טאָג אומזיסט גע'פטר'ט. די אָקסען שטעהען נישט געגעסענע.

—געשאַנעוועט היינט די כלבים!—איז צושמאַלצען געוואָרען פון תענוג דעם סמאָטריטעלס געהילף.

כרוסצעל האָט שנעל און געשיקט צוגענומען די ריטער און די „קאָבילע".

—וואָס טהוסטו זיך נישט אָן!

וואַסיוטין איז געשטאַנען ביי דער טיר פון דער קאַנצע-

ואַריע, ווי אַ סלופּ, מיט נאַקעטע פּיס. די הויזען זענען איהם אַראָבגעפאַלען.

ער האָט עפּיס געזוכט. גרויסע טרעהרען האָבען איהם גע-קאַפּעט פון די אויגען.

ער איז געווען אַ סאָלדאַט, בעגאַנגען עפּיס אַ פערברעכען און אויס מורא פאַר אַ שטראָף, האָט ער פערבאָרגען זיין אמת'ן נאָמען, זיך אָנגערופען איוואַן וואַסיוטין, וואָס געדענקט נישט זיין אמת'ן נאָמען.

—ווי אַזוי האָט מען דיר צוגע'משפט שמיץ?

בראָדיאַגעס פער'משפט מען געוועהנליך צו אָנדערטהאַלבען יאָהר „צוואַנגס-אַרבייט" און דערנאָך — קאָלאָניע. מיט שמיץ בעשטראָפט מען זיי דעמאָלט, „ווען זיי „פלאָנטערן" זיך, רו-פען זיך נישט אָן פשוט „בראָדיאַגע, וואָס געדענקט נישט זיין נאָמען", נאָר זיי גיבען זיך אַ פאַלשען נאָמען: אַ פויער, אַ שטייגער, פון דעם און דעם דאָרף. שיקט מען איהם אָב אַהין, לאָזט זיך אויס, נאַטירליך, אַ בוידעם. אַ פראַקטישער בראָדיאַגע טהוט עס מיט דער כונה, טאָמער וועט ער קאָנען אַנטלויפען בשעת די עטאַפּען. אָבער צו וואָס האָט עס דער געטהאָן?

—וואָס, דו האָסט זיך אָנגערופען מיט אַ פרעמדען נאָמען?

—טאַק טאָטשנאָ.

—צו וואָס? געוואָלט פון וועג אַנטלויפען?

—ניין.

—סאָ צו וואָס?

—געווען אין טורמע נאָך אַ בראָדיאַגע, האָט ער געזאָגט, אַז אַזוי בעדאַרף מען טהאָן, האָב איך געפאָלגט.

—דאָס ערשטע מאָל שמייסט מען דיך?

—דאָס ערשטע מאָל.

און איבער זיינע באַקען האָבען נאָך שטאַרקער גענומען פליסען די טרעהרען.

און ביי די טויערן פון טורמע, ווען איך בין אַרויסגע-גאַנגען, איז געזעסען באַרדונאָוו שוין איינגאַנצען אַ רוהיגער און זיך בעריהמט:

—און ביי מיר, ברידער, איז אַלצאיינס, צי לעגען זיך אויף דער „קאָבילקע", צי ביי דער ווייב אונטער דער זייט—אַלצאיינס. פארוואָס? ווייל איך בין שוין געוועהנט!

די זיטען פון דער קאַטאָרגע.

„קאַטאָרגע"—דאָס איז דער אָפיציעלער נאָמען. נישט אָפיציעל ווערט די קאַטאָרגע גערופען מיט דעם גוטמוטיג-איראָנישען נאָמען „קאָבילקע".

—נו, וואָס מאַכט איהר, ברידער?

—ניש'קשה, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, די קאָבילקע לעבט!

—ווער איז דאָס, אויך אַנ'אַרבייטער?—פרעגט איהר וועגען איינעם.

—טאַקי פון אונזערע, אַ קאָבילקעלע. *

אַ נאָמען, וואָס קומט פונ'ם וואָרט קאָבילע—די באַנק, אויף וועלכער מען שמייסט די אַרעסטאַנטען.

די קאַטאָרזשניקעס, ווי בעוואוסט, ווערען געבראַכט אויף סאַכאַלין דורך צוויי וועגען: מיט'ן ים דורך אָדעס, אָדער דורך סיביר, דורך קאַרע.

טיילען זיך די קאַטאָרזשניקעס אויף אַזאַ אופן אויף „אַרום-וועלט-בלאָטעניקעס" אָדער „גאַלעטניקעס" און „קאַרעניקעס" אָדער „ליידער".

דער נאָמען „גאַלעטניק" איז אפילו עטוואָס אַ פעראַכטונגס-נאָמען.

—וואָס האָבען זיי דאָרט געזעהן? געפאָהרען און געגעסען גאַלעטען! נישט מעהר!

אָבער די „קאַרעניקעס״ זענען חשוב׳ער און די קאַטאָרגע האָט פאַר זיי דרך-ארץ.

וואַנדערענדיג איבער די סיבירישע סטעפּען, האָבען זיי זיך אָנגעליטען אַ סך צרות און דעריבער ווערען זיי גערופען „ליידער״.

אין די סיבירישע צענטראַל-טורמעס און אויף קאַרע זענען זיי אַדורכגעגאַנגען אַ הויכען קורס פון קאַטאָרגע, זענען געווען, אַזוי צו זאָגען, אין דער קאַטאָרגע-אַקאַדעמיע. זיי ווייסען אַלע אָרדנונגען, מנהגים, געזעצען. אַ סיבירישער קאַטאָרזשניק איז בכלל אַ חשוב ביי די סאַכאַלינער: אין סיביר האַלטען זיך די קאַטאָרזשניקעס שטייפער צווישען איינאַנדער, דאָרטען זענען פאַראַן פעסטע אונריהרבאַרע געזעצען, וואָס זענען אויסגעאַרבייט געוואָרען דורך צעהנדליגער יאָהרען. דאָרט איז פאַרהאַן אַ חבר׳-שאַפט, וואָס איז גאָרנישטאָ אויף סאַכאַלין*).

אָבער דאָך ווערט דערדאָזיגער אונטערשייד גאַנץ שנעל אויסגעגלעכט: די „גאַלעטניקעס״ געהען באַלד אַריין אין קורס, נעהמען-איבער די מנהגים און זיטען פון דער קאַטאָרגע, ווערען נאָך „ערגער״ פון יעדען „קאַרעניק״, און דעמאָלט הערט מען די ווערטער „קאַרעניק״ און „גאַלעטניק״ נאָר בשעת אַ קריג:

---

*) שוין אוועקפאָהרענדיג פון סאַכאַלין, האָב איך אין וולאַדיוואָסטאָק געלייענט אין די צייטונגען, אַז די פריהערדיגע צופוס-נסיעה איבער די סטעפּען הערט איצט פערביטען דורך דער אייזענבאַהן דאָרטען, וואו זי איז פאַרהאַן. איך האָב דאָס איבערגעלייענט און פון גאַנצען הארצען זיך געפרעהט פאַר די אומגליקליכע „ליידער״. וויפיל מענשען וועלען זאָגען אַ דאַנק פאַר דער פערלייכטערונג פון דערדאָזיגער שווערער נסיעה. וויפיל איבעריגע אומנוציגע ליידען זענען אָבגעשאַפען געוואָרען. וויפיל שרעקליכע זאַכען, וואָס זענען אָבגעטהאָן געוואָרען אויף דידאָזיגע סטעפּען, וועלען ווערען אויס ווירקליכקייט. וויפיל מענשליכע לעבענס וועלען בוכשטעבליך אָבגעראַטעוועט ווערען. פון מיינע ווייטערדיגע דערצעהלונגען וועט איהר זעהן, וואָס אַזוינס זענען געווען דידאָזיגע סטעפּען און וואָס פאַר שרעקליכע ראָל די האָבען געשפּילט אין׳ם לעבען פון אַ סך קאַטאָרזשניקעס.

—דו שווייג דאָרטען! מיט וועמען רעדסטו, מאַראַקאַזיע איך בין דאָך, לפחות, אַ ״עכטער קאַרעניק. אָבער דו ווער? טפו! אַ בלאָטע, אַ גאַלעטניק!

די קאַטאָרגע איז איינגעטיילט אין פיר קאַסטעס:

1) איוואַנעס,
2) כראַפּעס,
3) קאָרטענשפּילערס און
4) „שלים-מזל׳דיגע „שפּאַנקע״.

דאָס איז די אַריסטאָקראַטיע און די דעמאָקראַטיע פון דער קאַטאָרגע, איהרע העכערע קלאַסען און די אונטערגעוואָרפענע שיכטען, די שררות און די קנעכט.

די איוואַנעס.

די „איוואַנעס״—דאָס איז די צרה, די מכה, די בייטש פון אונזער קאַטאָרגע, איהרע דעספּאָטען, איהרע טיראַנעס.

דער „איוואַן״ איז געבוירען געוואָרען אונטער שמיץ. אונ-טער׳ן קנוט האָט ער אַ נאָמען בעקומען און דורך דער האַנד פון תלין דערגאַנגען צום טיטעל „איוואַן״.

דאָס איז אַ היסטאָרישער טיפּ. ער איז נאָך געקומען אין יענע שרעקליכע צייטען, וואָס די אמת׳ע געשיכטע זייערע איז דורך „פעסטע שטריכען״ אָנגעצייכענט געוואָרען אויף די רוקענס פון די זקנים-אינוואַלידען אין דעם דערבינער-הויז פון קאַטאָר-זשניקעס.

ער איז געבוירען געוואָרען אויף קאַרע אין די „ראַזגילדע-

יעווער צייטען״, וועגען וועלכע מען דערצעהלט נאָך איצט אויך מיט שרעק*).

דעמאָלט איז נעבען די זאַמדען, וואו מען בעקומט אַרויס גאָלד, שטענדיג געשטאַנען גרייט אַ „קאָבילקע״ מיט אַ תלין. שמיץ מיט ריטער האָט מען דעמאָלט געגעבען הונדער־טערווייז און בלויז „אויף איין זייט״, דאָס הייסט דעם מענשען, וואָס איז פער׳משפט געוואָרען, לאָמיר זאָגען, צו הונדערט שמיץ, האָט דער תלין זיי אַריינגעשאָטען אין איין זייט, דערנאָך איז ער איבערגעגאַנגען צו דער צווייטער זייט און געגעבען נאָך הונדערט שמיץ און די לעצטע זענען אין חשבון נישט געגאַנגען. צוויי שמיץ האָבען זיך גערעכענט פאַר איינעם. געשמיסען האָט מען נישט מיט׳ן שפיץ, נאָר מיט די „קאָמליעס״ ד. ה. מען האָט גענומען דעם רוט פאַר דער דינער זייט און געצימבעלט מיט דער גראָבער. ביי דעם ערשטען שמיץ פלעגט זיך שוין בע־וויזען בלוט. די ריטער פלעגען זיך ברעכען און שטיקלעך האָלץ פלעגען אַריין אין לייב. די „אוראָקען״, ד. ה. די פאָרגעגעבע־נע אַרבייט פאַר׳ן טאָג פלעגט זיין משונה גרויס, און טאָמער האָט מען זי נישט געמאַכט אינגאַנצען, פלעגט מען באַלד בע־שטראָפט ווערען.

דעמאָלט איז יעדע שולד געווען אַ שולד, און פאַר דער קלענסטער העזה, פאַר דער קלענסטער סתירה געגען דעם נאַדזי־ראַטעל, וואָס איז אַמאָל אַליין געווען אַ קאַטאָרזשניק, פלעגט מען זיך שרעקליך בעצאָהלען.

און אָט אין דער שרעקליכער צייט איז אונטער׳ן פייף פון ריטער, „קאָמליעס״ און קנוטען געבוירען געוואָרען אויף גאָטס וועלט דער „איוואַן״.

אַליין אַ שרעקליכער קאָפּהאַקער און אַ לאַנג־טערמיניגער קאַטאָרזשניק, וואָס האָט שוין מעהר נישט וואָס צו פערלירען און

---

*) ראַזגילדעיעוו — אַנ׳אַמאָליגער טורמע־נאַטשאַלניק פון דער קאַטאָרגע. די צייט איז נאָהנט צו דער עפּאָכע פון (דאָסטאָיעווסקיס) „טויטען הויז״.

צו האָפען, פלעגט ער פּראָטעסטירען פאַר דער דערשלאָגענער, פערמוטשעטער און דערשטיקטער קאַטאָרגע. ער פלעגט פּראָטע-סטירען דרייסט און העזה׳דיג; ער פלעגט פּראָטעסטירען געגען אַלץ: געגען די אונגעזעצליכע שטראָפען, געגען די שװערע „או-ראָקען׳, שלעכטע שפייזען און יענע קאָמישע קינדערשע קורט-קעלעך, װאָס פלעגען אַרויסגעגעבען װערען די אַרעסטאַנטען אונ-טער דער פאָרם פון „קליידער לױט׳ן געזעצליכען מוסטער״.

„איװאַן״ האָט נישט געשװיגען פאַר נאַטשאַלסטװאָ אין אויף יעדען שריט און טריט פּראָטעסטירט מוטיג, העזה׳דיג.

האָט מען די „איװאַנעס״ צוגעשמידט צו דער װאַנד, צו דער טאַטשקע, פערשמידט אין הענד- און פיס-קייטען און גע-שמיסען מיט „קאָמליעס״ און רימענס. קנוט-שמיץ פלעגען די „איװאַנעס״ קריגען איבער אַ צװייטװיזענד און ריטער-שמיץ האָט מען שוין גאָרנישט געצעהלט.

אין יענער צייט האָבען די „איװאַנעס״ מיט זיך פאָרגע-שטעלט אַ מין „ריטערליכען אָרדען״. דער „איװאַן״ איז געװען „אַ מענש פון װאָרט״. געזאָגט—הייסט עס, װעט עס מקוים-װערען.

דער אַלטער „איװאַן״ פּאַזולסקי, װאָס איז אין די דרום-שטעדט אַמאָל געװען אַנ׳אַטאַמאַן פון גזלנים-באַנדעס, האָט אין כערסאָן געגעבען אַ װאָרט, אַז ער װעט דער׳הרג׳ענען דעם סמאָ-טר טעל-געהילף, װעלכער האָט איהם בעליידיגט. נאָכדעם איז פּאַזולסקי אַנטלאָפען. אין אַ יאָהר צװיי אַרום האָט מען איהם געכאַפּט, און אַז ער איז געקומען צוריק קיין כערסאָן אין טור-מע, האָט ער טאַקי געהאַלטען װאָרט—אין צװיי יאָהר אַרום—און דער׳הרג׳עט.

דאָס האָט אַרויסגערופען שרעק און אימה פאַר די „אי-װאַנעס״.

פאַר דידאָזיגע מענשען, װאָס זענען געװען פעהיג אויף אַלץ, האָבען זיך געשראָקען סמאָטריטעלעס און נאַדזיראַטעלעס און די קאַטאָרגע אודאי.

דאָס זענען געווען איהרע דעספּאָטען, טיראַנעס און בע-רויבער.

דער „איוואַן" האָט אָפען, פאַר אַלעמען אין די אויגען, צוגענומען ביים קאַטאָרזשניק דאָס לעצטע, וואָס יענער האָט זיך מיט שווערער פּראַצע איינגעשאַפט, און טאַקי דאָ, אויף די אויגען פון בעל-הבית, פלעגט ער עס פער'שכור'ען, פערשפּילען, אויס-ברענגען און מען האָט איהם אַ וואָרט נישט געטאָרט זאָגען.

—וואָס?! איך וועל פאַר אייך, איהר אַזוינע און אַזוינע, דאָס אייגענע לייב, דאָס אייגענע בלוט נישט שאַנעווען, פאַר'ן שטריקעל זיך נישט שרעקען, און איהר...

וואָס דער „איוואַן" האָט נישט געטהאָן, האָט איהם די קאַטאָרגע געמוזט בעשיצען. טיילמאָל פלעגט זי בעגראָבען דערפאַר מיט די אייגענע זייטען. אויב מען האָט אַנ'אַנדערן געשמיסען פאַר „איוואַנס" אַ חטא, האָט יענער געמוזט שווייגען.

—דערפאַר לייד איך פאַר אייך!

די „איוואַנעס" האָבען זיך געהאַלטען אין אַ בעזונדער קאָמ-פּאַניע, בעשיצט איינאַנדער און זענען געווען אונבעגרענצטע הערשער פון דער קאַטאָרגע. זיי האָבען גע'בעל-הבית'עוועט מיט יענעמס לעבען און טויט. זענען געווען געזעצגעבער, ריכטער און תלינים. אַרויסגעטראָגען אַ פּסק-דין און מקיים-פּסק-געווען—טיילמאָל אויף טויט און אָהן אַ וואָרט צו ריידען.

פון די אונצעהליגע שרעקליכע מעשיות וועגען יענע צייטען דערצעהלט מען נאָך עד-היום וועגען דער „טויטשטראָף" אין דער טורמע אין אָמסק.

צוויי איוואַנעס האָבען בעשלאָסען צו אַנטלויפען. אָבער פּלוצלונג, כמעט סאַמע פאַר'ן אַנטלויפען האָט מען זיי שטאַרק איבערגעשמידט אין הענד- און פיס-קייטען און פערשטאַרקט די וואַך. זיי האָבען שוין נישט געקאָנט אַנטלויפען.

צוויי חדשים צייט האָבען די „איוואַנעס" אין דער טורמע אין אָמסק געפיהרט אַ פערבאָרגענע אויספאָרשונג.

—ווער האָט עס געקאָנט מסר'ן?

און לסוף איז געפאַלען אַ חשד אויף אַנ'אַרעסטאַנט. און

אין דער צייט, ווען ער האָט גאָרנישט חושד-געווען, האָט מען איהם פער׳משפט, נאַטירליך, צום טויט, וואָרום פאַר מסר׳ן עמי-צען, וואָס וויל אַנטלויפען, ווייס די קאַטאָרגע נישט פון קיין אַנדער משפט.

צוויי נעכט האָבען די „איוואַנעס״ שטיל געאַרבייט, אַרויס-גענומען עטליכע ברעטער ביי דער וואַנד, אונטער די נאַרעס, אויסגעגראָבען אַ גרוב און אויף דער דריטער נאַכט האָט מען זיך געוואָרפען אויפ׳ן אַרעסטאַנט, פערהאַקט איהם דאָס מויל, אַריינגעוואָרפען אין גרוב אַריין און בעגראָבען אַ לעבעדיגען.

די גאַנצע טורמע האָט געוואוסט דערפון און געשוויגען, האָט מורא-געהאַט אַ וואָרט אויסצוריידען.

אַז נאַטשאַלסטוואָ האָט זיך געכאַפּט, עס פעלט אַן׳-אַרעסטאַנט, האָט זי משער-געווען, אַז ער האָט זיך געמוזט אַרויסדרעהען און אַנטלויפען, ווען מען האָט געעפענט די טהי-רען איבערפריה ביי דער נאָמען-אויסרופונג.

און ערשט אין אַ יאָהר אַרום, בשעת מען האָט איבער-געבויט די אָמסקער טורמע, האָט מען ביי דער וואַנד, טיף אין דער ערד ביי אַ האַלבען אַרשין, געפונען אַ סקעלעט אין קייטען.

די פערברעכער האָט מען נישט געפונען, קיינער האָט זיי נישט אויסגעגעבען. קיינער האָט זיך נישט דערוועגט זיי אויס-צוגעבען.

דער „איוואַן״—דאָס איז דער בייזער גייסט פון דער קאַ-טאָרגע.

וויפיל בונטען האָט ער אויפגעהויבען צווישען די אַרע-סטאַנטען. וויפיל מענשען האָבען זיך בעצאָהלט פאַר דידאָזיגע בונטען, און ווי בעצאָהלט! אָבער די „איוואַנעס״ זענען שטענדיג אַרויסגעגאַנגען טרוקען פון וואַסער, ווייל זיי האָט שטענדיג בע-שיצט די קאַטאָרגע.

אָט אַזוי זענען די „איוואַנעס״ „פון דער גוטער אַלטער צייט״.

אַנ׳איוואַן וועט איהר אונטערשיידען מיט אַמאָל, פון ער-שטען קוק, באַלד ווי איהר וועט נאָר אַריינקומען אין טורמע.

דאָס היטעל איז וואוילינגעריש, פערבויגט אויפ׳ן אויער, דאָס העמד איז מיט אַ „געשמידטען״ אויסגענייהטען קאָלנער, דער בּושלאַט איז אָבּגעשפּיליעט, דער כּאַלאַט—קוים וואָס ער הענגט אויף די אַקסלען, די הענד שטענדיג אין די קעשענעס.

דער קוק—חוצפּה׳דיג, העזה׳דיג, אָגגרייפליך. דער טאָן—אַ העזה׳דיגער, אַ גראָבער, אַ מאוס׳ער.

מען זעהט, אַז דער מענש וויל עפּיס טהאָן עמיצען אַ רעה.

דאָס איז דער אייגענער קאָפּהאַקער און לאַנגטערמיניגער קאַטאָרזשניק, וואָס איז פעהיג אויף אַלץ. און די סמאָטריטעלעס סטאַרען זיך שטענדיג זיי אויסצומיידען; „זיי ווילען אפילו מיט אַזוינע כּלבים נישט ריידען—איך וויל נאָר ריידען מיט אַ רעכ־טען מענשען״. אָבּער ווי עס זאָל דאָרטען נישט זיין—צוליב „דעמי־דאָזיגען נישט וועלען ריידען״ טהוען די „איוואַנעס״ כּל דבר אסור אָהן אַ שום בּעשטראָפונג, ווייל דער נעבּעכדיגער „שפּאַנ־קע״ וואָלט עס קיינמאָל גלאַט נישט אָבּגעאַנגען.

דער „איוואַן״ איז דאָס אייגענע אומגליק, דיזעלבּע בּייטש פאַר אַלעם דעם, וואָס איז נאָך פאַרהאַן עהרליכעס, גוטעס און אָנשטענדיגעס אַין דער קאַטאָרגע.

דאָס זענען די ערגסטע און געמיינסטע פיינד פון יעדען שפּאָרזאַמען קאַטאָרזשניק, פון יעדער עהרליכער „פערמעגליכ־קייט״.

דער „איוואַן״ ועט שוין צונעהמען—לויט די אומשטענדען—אָדער אָפען אָדער פערשטעלטערהייד, אָדער ער וועט פּשוט צו׳גנב׳ענען בּיים אַרעסטאַנט יעדע קאָפּיקע, וואָס איז בּעקומען געוואָרען דורך דער שווערסטער פּראַצע.

אָבּער די צייטען בּייטען זיך. צוזאַמען מיט די בּעסערע צייטען פאַר דער קאַטאָרגע קומען אָן בּיטערע צייטען פאַר די „איוואַנעס״.

איצט זענען שוין מעהר נישטאָ דידאָזיגע שרעקליכע בּע־שטראָפונגען. און פון די „איוואַנעס״ פאַלט-אַראָב די קרוין פון זייער מערטירערייַ. בּיסלעכווייז פערלירען זיי דעם רייץ אין די

אויגען פון דער קאַטאָרגע. עס גוסס'עט זייער שרעקליכע מיראַ-ניִשע מאַכט. די „איוואַנעס'' שטאַרבען-אויס.

און וואָס ווייכער, וואָס הומאַנער עס איז דער קאַטאָרגע-רעזשים, אַלץ ווייניגער, קלענער ווערט די שרעקליכע ווירקונג פון די „איוואַנעס'' אויף דער קאַטאָרגע.

אפילו די „שפאַנקע'' בעלײדיגט זיי! און ערשט מיט וואָ-סערע עטליכע יאָהר צוריק האָבען די „איוואַנעס'' פון דער אַלעקסאַנדראָווסקער טורמע גע'שמ'ט אויף גאַנץ סאַכאַלין.

די איוואַנעס האַלטען זיך נאָך דאָרטען, וואו די סמאַטרי-טעלעס אָנערקענען לייבשטראָף. דאָרט האָט נאָך דער „איוואַן'' אַ רייך, הגם ווייט נישט אַזאַ, ווי אין די ראַזגילדעיעווער צייטען.

די מאַכט און די בעדייטונג פון די „איוואַנעס'' זענען שטאַרק אַרונטערגעריסען געוואָרען פון די... כאָלערע-בונטען. אין דעם פרט האָט דאָס אונגליק געבראַכט אַ פערלייכטערונג. אין דער אַטמאָ-ספערע פון דער טורמע, אין דערדאָזיגער אַטמאָספערע פון מיסט און בלוט, האָט זיך אַריינגעריסען אַ שטראָם ריינע לופט. די סאַכאַלינישע טורמעס זענען אָנגעפילט געוואָרען מיט מענשען, וואָס בלויז אַנ'אומגליק האָט זיי געבראַכט אויף דער קאַטאָרגע. מענשען, וואָס זענען בעגאַנגען שרעקליכע מעשים בלויז דערפאַר, ווייל זיי אַליין האָט אַרומגעכאַפּט אַ שרעק. מענשען, וואָס האָבען נישט פערשטאַנען, וואָס זיי טהוען. מענשען פינסטערע, אונווי-סענדיגע, אונגליקליכע, אָבער נישט קיין פערברעכערישע*). אָט די פרישע, אָרענטליכע און אַרבייטסזאַמע מענשען האָבען זיך נישט געוואָלט אונטערגעבען די געזעצען, אוסטאַוועז און מנהגים, וואָס זענען אויסגעאַרבייט געוועזען דורך באַנדיטען. און אַזוי ווי זיי זענען געוועזען אַ סך, האָבען זיי זיך געקאָנט געגענשטעלען

---

*) די אלע, וואָס זענען פערשיקט געוואָרען פאַר די כאָלערע-בונטען, זענען בעגנאַדיגט געוואָרען, און אָנשטאָט קאַטאָרגע, האָבען זיי זיך בעזעצט אין דער קאָלאָניע.

די „איוואַנעס״ און אַרויסגעוויזען זיי די עכטע קראַפט אויף קאַ-טאָרגע — די פּויסטען, די אָרימע בע׳גזל׳עטע „שפּאַנקע״, ווידער, וואָס ליגט שטענדיג די „איוואַנעס״ אונטער די פיס, האָט דער-פיהלט אין זיי אַ פריינד און אַ חבר. זי האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ און זיך פעראייניגט מיט די נייע-געקומענע, און די „איוואַ-נעס״ האָבען געהאַט געגען זיך אַ גרויסע מאַסע. די זאַך איז דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז עטליכע „איוואַנעס״ האָבען געקראָגען געשלאָגען כמעט ביז צום טויט. אַז מען זאָל גאָר שלאָגען די „איוואַנעס״—דאָס איז אַזאַ זאַך, וואָס איז גאָר קיינמאָל נישט פער-לאָפען אין דער געשיכטע פון דער קאַטאָרגע. דאָס אַלץ האָט שרעקליך אַרונטערגעריסען די אויטאָריטעט פון די „איוואַנעס״

אָבער דער סאַמע שטאַרקסטער קלאַפּ פאַר די „איוואַנעס״ איז געווען די פערלייכטערונג פון לייבשטראָף. דעמאָלט איז אין אַ היבשער מאָס אַראָבגעפאַלען פון זיי דער רייץ פון מערטירע-ריי. אין איצט, אַז דער „איוואַן״ נעהמט-צו ביי אַ קאַטאָרזשניק דאָס לעצטע, קאָן ער שוין נישט זאָגען:

— צאָהל איך דען נישט דערפאַר מיט מיין בלוט און לייב?

די איוואַנעס האַלטען זיך נאָך, ווי איך האָב שוין געזאָגט, אין יענע טורמעס, וואו די סמאָטריטעלס האָבען בעזונדערס ליב לייבשטראָף.

אָבער אפילו אין דידאָזיגע טורמעס האָבען זיי שוין נישט די אייגענע מאַכט, וואָס אַמאָל. טיילמאָל אין אַ פאַרנאַכט, ער-גיץ-וואו אין אַ ווינקעל פון דער קייטען-טורמע, ווען איהר הע-רען, ווי די „איוואַנעס״, צונויפגעזאַמעלט אינאיינעם, דערמאָנען די גוטע אַלטע פערגאַנגענע צייטען, בשעת די „איוואַנעס״ זענען געווען הכּבוד ביי די אַרעסטאַנטען און דער עולם איז געווען נתפּעל פון זייערע העלדישע מעשים און פון זייער בעל-הבית׳ע-ווען איבער דער קאַטאָרגע.

אָבער אין דידאָזיגע מעשיות הערט זיך אַ נ׳עלעגישער קלאַנג, עס שפירט זיך אַ בענקעניש נאָך יענער צייט, וואָס וועט שוין נישט קומען מעהר צוריק.

די פריהערדיגע מאַכט, די פריהערדיגע שטעלונג וועסט

שוין נישט צוריקקעהרן.

די „איוואַנעס‟, אָט די אַריסטאָקראַטען פון ליידען, זענען געבוירען געוואָרען אונטער׳ן פייף פון קנוט, קאָמליעס און דיטער. צוזאַמען מיט דידאָזיגע וועלען זיי אויך אַיועק ־אַרבען.

כ ׳אָפּעס.

„כראָפּעס‟—דאָס איז די צווייטע מדרגה פון דער קאַטאָרגע.

זיי האָבען געוואָלט ווערען „איוואַנעס‟, אָבער דערויף האָט זיי געפעלט מוט. לויט זייער פחדנות האָבען זיי בעדאַרפט אפילו געהערן צו דער „שפּאַנקע‟, אָבער „דאָס דערלאַזט נישט די אויגענליבע.״

די „כראָפּעס״ זענען נישט ווערט, מען זאָל לאַנג שמועסען וועגען זיי. דאָס זענען די אייגענע יונגען, וואָס קלאַפּען מיט די צינגער אויף די דאָרף-„סכאָדען״. אַז אין טורמע גע הט עפּיט, קריכען שטענדיג די „כראָפּעס״ פאָראויס, שרייען, ט. ען, ריידען מעהר פון אַלעמען; מיט דער צונג זענען זיי גרייט אי-בערצוקעהרן אַ וועלט, אָבער בשעת עס קומט צו ט ה אָ ן און עס ווייזט זיך נאַטשאַלסטוואָ, ווערען זיי תיכף אַנטרונען אין די הינטערשטע רייהען.

—נו, וואָס, שלים-מזל איינער?—וואַרפט זיך די טורמע אויפ׳ן „כראָפּ״ נאָך דער געשעהעניש.—ביזט נאָר אַ העלד מיט דער צונג, אָבער אַז מען דאַרף, ווערסטו נעלם!

וואָס ווילט איהר? איך איינער זאָל לעגען מיין קאָפּ פאַר אַלעמען? אַז אַלע שוויגען, שוויינ איך אויך.

און דער „כראָפּ״ הויבט-אָן צו פערטומלען אַ מח, פאַרוואָס

ער איז פערשטומט געוואָרען, בשעת נזי־שאַלסטוואָ איז געקומען.
„אָבער דערפאַר, אַז עס וועט נאָכאַכאָל געשעהן עפּיס אַזוינס, וועט ער זיי שוין ווייזען!" דער נאָמען כראָפּ איז עטוואָס אַ חוזק׳דיגער. ער שטאַמט פון וואָרט כראָפּען. און דערמיט ווערט כאַראַקטעריזירט זייער פּראָפעסיע: זיי „כראָפּען" אויף אַלץ. נישטאָ אַזאַ פעראָרדנונג, וואָס זיי זאָלען אָנערקענען פאַר ריכטיג. שטענדיג זענען זיי אין דער אָפּאָזיציע. זיי האַלטען, אַז אַלץ איז נישט געזעצליך, נישט ריכטיג און נישט יושר׳דיג. פון אַלץ ווערען זיי אויפגערעגט. גיט מען אַ מענשען אַרויס אַר-בייט, אפילו נישט קיין שווערע, זעצט מען עמיצען אַריין אין קאַרצער, הגם יענער האָט עס פערדינט, נעהמט מען עמיצען נישט אָן אין שפּיטאָל, מעג זיך יענער זיין געזונד—האַלטען די כראָפּעס אין איין שרייען (נאַטירליך, נאַטשאַלסטוואָ זאָל נישט הערען):

—נישט יושר׳דיג!

דער קאַטאָרגע, וואָס לעבט און אָטעמט נאָר מיט דער אונצופרידענקייט, געפעלט עס זעהר. דאָרט, וואו דער עולם איז נישט צופרידען, האָבען די טומלער גרויס ערפאָלג. דערצו האָט נאָך די קאַטאָרגע ליב צו הערען, ווען עמיץ רעדט גוט און מיט טאָלק. דידאָזיגע פעהיגקייט איז זעהר חשוב ביי די קאַ-טאָרזשניקעס. צווישען די „כראָפּעס" זענען פאַרהאַן גאַנץ ניש׳-קשה׳דיגע אָראַטאָרען. איך האָב זיי אַליין געהערט מיט גרויס אינטערעס און זיך געוואונדערט, ווי זיי קאָנען אויסגעצייכענט זייער אוידיטאָריע, ווי זיי קאָנען די קראַנקע און שוואַכע סטרו-נעס פון זייערע צוהערער און ווי זיי קאָנען שפּילען אויף די-דאָזיגע סטרונעס! צוליב דעם האָבען טיילמאָל די „כראָפּעס"—ווען די טורמע איז שטאַרק אויפגערעגט—אַ געוויסע ווירקונג אויף די טורמע-געשעהענישען. זיי „העצען-אויף". אין נישט איין מאָל האָבען די „כראָפּעס" אויפגעהעצעט צו אַזוינע זאַכען, פאַר וועלכע די בידנע הילפלאָזע „שפּאַנקע" האָט זיך דערנאָך בעדאַרפט בעצאָה-לען מיט׳ן לייב און בלוט. די „שפּאַנקע" האָט, ווי תמיד, בע-קומען די פּאָרציע און די „כראָפּעס" זענען בעצייטענס אַוועק

אויפ'ן הינטערשטען פלאַן.

די „כראָפּעס" זענען אויך על-פּי-רוב „גלאָטעס", ד. ה. אַזוינע מענשען, וואָס נעהמט זיך אָן אין אַ קריג פאַר יענעם צד, וואָס גיט מעהר. זיי נעהמען זיך אונטער אי צו פערטיידיגען אי צו בעשולדיגען—טיילמאָל ביז טויט—אַבי געלד. האָט עמיץ אָב-געטהאָן אַ מיאוס שטיקעל אַרבייט געגען די חברים און איז אַריינ-געפאַלען, וועלען איהם די „כראָפּעס" פאַר געלד פערטיידיגען און אויף דער טורמע-אסיפה וועלען זיי שרייען און [illegible]ריען, אַז נאָך אַזאַ אַרעסטאַנט איז גאָר אויף דער וועלט נישט פאַר-האַן. וויל עמיצער געבען פעפער אַ צווייטען, קויפט ער אונטער די „כראָפּעס". די „כראָפּעס" וועלען שוין אָנטהאָן יענעם אַ צרה: יענער חנפה'ט נאַטשאַלסטוואָ, יענער איז אַ מסר און זיי ברענ-גען עדות פון זייער אייגענעם קרייז און מאַכען גוואַלדען אין הימעל אַריין, אַז מען זאָל איהם בעשטראָפען, ווי געהעריג. און די טורמע איז שטענדיג גרייט עמיצען חושד-צו-זיין, און דער-יעניגער, אויף וועלכען עס פאַלט אַ חשד אין מסירה, ריזיקירט מיט'ן לעבען. און וויפיל לעבענס, וואָס זענען אומזיסט אומגע-קומען דורך דערדאָזיגער אומגליקליכער, פינסטערער און פערבי-טערטער קאַטאָרגע, וואָלטען געפאַלען אויפ'ן געוויסען פון די כראָפּעס, ווען דידאָזיגע „כראָפּעס" וואָלטען געהאַט אין זיך כאָטש אַ סימן פון געוויסען.

די כראָפּעס האָבען צוויי ימים-טובים אין יאָהר—פריהלינג און הערבסט, בשעת עס קומט די שיף „יאַראָסלאַוול" און וואַרפט-אַרויס אויף סאַכאַלין די נייע פּראַכטען פון „מענשליכען אָבפאַל". דעמאָלט אַרבייטען די כראָפּעס צווישען די נייע-געקומענע. די נייע-געקומענע, צוטומעלט און צורודערט, וואָס זענען נאָך דערצו נישט פּראַקטיש, מיינען אַז די כראָפּעס שפּילען די ערשטע פידעל אויף קאַטאָרגע, מישען זיי זאָגאַר צונויף מיט די „איוואַנעס" און רוקען זיי גיכער אין יד אַריין אַ מטבע, זיי זאָלען זיי נעה-מען אונטער זייער שוץ.

אין דער געוועהנליכער צייט לעבען די כראָפּעס אויפ'ן חשבון פון דער „שפּאַנקע". אָט די בידנע הילפלאָזע אונבעשיצ-

טע אַרעכאַנטען-מאַסע פלאַטערט פאַר דעם הוצפה'דיגען „כראַפּ".

—זאָל ער געהן אין װאַלד רוחות! ער קאָן נאָך פערקאָ-כען אַזאַ קאַשע, אַז דו װעסט די ביינדעלעך נישט זעהן!

און זי קויפט זיך אויס מיט געלד.

קאָרטענשפּילער.

אויף קאַטאָרגע, װאו אַלץ װערט פערקויפט און געקויפט און דערצו זעהר ביליג, מוז אַ מענש מיט געלד האָבען אַ װיר-קונג.

דער קאָרטענשפּילער פערנעהמט זיך מיט גאָרנישט, אויסער מיט קאָרטענשפּיל. זיי שפּילען אַלע פאַלש. שפּילט אַ קאָרטענ-שפּילער מיט אַ קאָרטענשפּילער, איז עס בלויז אַ מין ספּאָרט אין אָבנאַרען איינאַנדער. בשעת איינער טאַשט די אונטערגעטאַשטע קאָרטען, מאַכט דער צװייטער קונצשטיק, בייט־איבער יענע קאָר-טען, אונטער װעלכע עס ליגט דאָס געלד. אָבער אָבהיטען זאָל גאָט צו מאַכען אַ בעמערקונג: ער האָט דאָ געמאַכט אַ פאַלש-קייט! די טורמע װעט שלאָגען צו טויט:

—קריך נישט, אַז דאָס איז נישט דיין זאַך!

אויב דער קאָרטענשפּילער איז גאָר אַ געשיקטער רמאי, האָט ער נאָך אַ חשוב'ען נאָמען „מאַסטאַק".

אַרום דעם קאָרטענשפּילער פערדינען אַ סך מענשען און דעריבער האָט ער טאַקי אַ גרויסען װערט אין טורמע. ערשטענס, טהוט דער קאָרטענשפּילער נישט זיין קאַטאָרגע-אַרבייט—ער דינגט אָן פאַר זיך אַ מענשען. צװייטענס, האָט ער שטענדיג אַ משרת און טיילמאָל עטליכע, װאָס קלויבען איהם צו זיין אָרט אויף דער

נאַרע, מאַכען איהם דאָס געלעגער, לויפען פאַר איהם נאָך מיטאָג און פערבריהען איהם טיי. פון דעם קאָרטענשפּילער פער־דינט דער מאַידאַן, וואָס בעקומט 10 פּראָצענט פון דעם, וואָס האַלט די באַנק און פינף פון שפּילער. פון דעם קאָרטענשפּילער פערדינט אויך דער שומר, וואָס היט די טהיר בשעת מען שפּילט. דורך די קאָרטענשפּילער ברענגען אין בעוועגונג אויך זייער געלד די פּאַטערס — די פּראָצענטניקעס, בשעת עס ווייזען זיך נישט פּראַקטישע שפּילער אָדער ניי־געקומענע אַרעסטאַנטען און די שפּילער האָבען נישט גענוג געלד ביי זיך. וואָרום אין אַזוי־נע פאַלען פערלעגען זיי אַ באַנק און שפּילען אויף זיכער. דאָס געלד איז לייכט פערדינט און וואָס האָט ביי איהם פאַר אַ בע־טרעף צו געבען אַ מענשען אַזוי זיך, סתם אין דער זועלט אַריין, אַ וואָסערע דריי אָדער פינף קאָפּיקעס.

און אָט דאָס גאַנצע כנופיא׳לע דינט איהם שוין מיט לייב און לעבען; זיי זענען גרייט צו געהן פאַר איהם צו יעדער צייט אין פייער און אין וואַסער. ער קאָן ענדערן די החלטות פון אַ טורמע־פערזאַמלונג — אַ סך מענשען וועלען אונטערשטיצען זיין מיינונג. קריגען זיך מיט איהם איז אַ ביטערע זאַך: ער וועט הייסען ברעכען אַ ביין, וועט מען ברעכען. צו איהם מוז מען זיך אונטער׳חנפ׳ענען: ער וועט הייסען בעגנעדיגען, וועט מען בעגנעדיגען. דערצו קאָן מען שטענדיג „עפּיס געניסען פון איהם", אַ זאַך, וואָס שפּילט, נאַטירליך, אַ גרויסע ראָל צווישען קבצנים.

האַלטען זיי זיך אַ ביסעל גרויס, דידאָזיגע קאָרטענשפּיעלער, בשעת עס געהט זיי! און זיי טהוען מיט די אייגענע חברים, וואָס זיי ווילען. אין איינער אַ טורמע האָב איך געהאַט אַ בע־קאַנטען קאָרטענשפּילער, נאָך וועלכען איך האָב מיך געיאָגט, ווי נאָך אַן אינטערעסאַנטען טיפּ. דעם יונג איז נישט געגאַנגען די קאָרטענשפּילער זענען אַלעמאָל פּראַנטען, און דער האָט שוין איגאַנצען פערלאָרען דעם גלאַנץ. געהט־אַרום אַ בייזער, אַנ׳־אויפגערעגטער, אַ מרה־שחורה׳דיגער. ער האָט שוין גענומען פער־שפּילען אפילו די אייגענע זאַכען. אַ זילבערנעם זייגער האָט

צער שוין אַראָבגעלאָזט—און אַ זייגער איז דער העכסטער גוֹין אויף קאַטאָרגע. שלעכט!

—נו, וואָס, ברודער, אַ זשיגאַן וועסטו ווערען?

—עס האַלט דערביי.

קום איך אָבער איינמאָל אין טורמע—גאָט אין הימעל, איז דאָס ער, צי נישט ער? נישט דערקאָנט מיט אַמאָל. ליגט אויף די נאַרעס, ווי ביים טאַטען אין ווייגאָרטען און קאָמאַנדעוועט. די „משרתים" קריכען פון דער הויט צו דערפילען זיינע קאַפּריזען.

—וואָס,—שרייט ער,—וועט היינט מאַטוועי ניקאָלאַיעוויטש עסען מיטאָג?

טראָגען איהם אונטער די משרתים די געוועהנליכע „באַלאַנדע".

הויבט זיך אויף מאַטוועי ניקאָלאַיעוויטש, גיט אַ קוק און אַ שפּיי אין שיסעלע אַריין.

—דאָס גיט מען היגד צו עסען! שוטה, ווען האָסטו עס דערלאַנגט? וועט עס מאַטוועי ניקאָלאַיעוויטש דען עסען? וואָס איז נאָך דאָ, וואָס צו עסען?

טראָגט איהם אונטער דער משרת אַ שטיקעל שוואַרץ ברויט.

—ווילט איהר אפשר טיי, מאַטוועי ניקאָלאַיעוויטש?

מאַטוועי ניקאָלאַיעוויטש האָט מיט׳ן פוס אַראָבגעשליידערט דאָס ברויט פון דער נאַרע.

—איז דאָס אַנ׳עסען פאַר מאַטוועי ניקאָלאַיעוויטש׳ן? נישטאָ ווער עס זאָל אייך לערנען, הילצערנע קעפּ! קאָלבאַס ברענג!

דער משרת האָט געבראַכט קאָלבאַס און וויים ברויט.

—דאָס יאָ!

דער „משרת", וואָס האָט צונויפגעקליבען פון דער פּאָדלאָגע די שטיקלעך שוואַרץ ברויט, האָט בלויז געשמייכעלט אין מיין זייט.

—אָט אַ חברה׳לע!

און אַרום זיצען הונגעריגע מענשען.

—ני, וואָס דערלאַנגסטו איהם,—זאָג איך דערנאָך דעם

„משרת״—די „באַלאַנדע״, ער זאָל שפּייען דערין, און דאָס ברויט, ער זאָל עס וואַרפען אויף דער ערד. ווייסט דאָך, אַז ער האָט געלד, מאַכט ער אָנשטעלענישען און וויל נישט עסען די קאַזיאָנע עסענס. האָסט איהם באַלד בעדאַרפט געבען די קאָלבאַס מיט׳ן ווייסען ברויט.

—וואָס רעדט איהר?—האָט זיך דער משרת אפילו דער-שראָקען.—זאָל גאָט אויסהיטען! נו, וואָס, וועט ער באַלד פרע-גען, ווער בין איך? בין איך אַנ׳אַרעסטאַנט, צי נישט אַנ׳אַרע-סטאַנט? דאַכט זיך, אַנ׳אַרעסטאַנט? טאָ וואָס גיסטו מיר נישט די אַרעסטאַנטישע פּאָרציע? האַ? אפשר וועל איך דאָס נאָך עסען? פון וואַנען קאָנסטו, דו אַזוינער און אַזוינער, וויסען, וואָס דער קלוגער מאַטוועי ניקאָלאַיעוויטש וועט אויסקלויבען? קאָלבאַס ברענגט ער, דו אַזוינער און אַזוינער! אפשר וויל איך גראָד היינט איינקאַרגען און זיך בענוגענען מיט דער קאַזיאָנער פּאָר-ציע? ווילסטו מיר אויסבערענגען מיין פערמעגען! און ער רעדט! אַ גאַנצע שעה מאַכט זיך איהם נישט צו דאָס מויל! נו, גיסטו איהם די קאַשע מיט דער באַלאַנדע. אַ סוף. וואָרום וואָס בע-דאַרף ער נאָך? ער בעדאַרף דאָך נאָר ווייזען זיין מאַכט!

אַ צווייט מאָל האָט מען געשיקט עפּיס איינעם אַ קאָרטענ-שפּילער אין טייגע צו דער אַרבייט. אַרויסדרעהען זיך האָט ער בשום אופן נישט געקאָנט. איז ער אַ האַלב וויאָרסט געפאָהרען רייטענדיג אויף אַנ׳אייגענעם חבר—אַ „זשיגאַן״. ער האָט איהם אָנגעדונגען און געפאָהרען.

—די פיס,—זאָגט ער,—טהוען מיר וועה.

זשיגאַנעס.

אָבער וועה איז צו דעם שפּילער, וואָס הויבט-אָן פערלי-רען: ער ווערט אַ „זשיגאַן". „זשיגאַן" ווערט בכלל בעצייכענט אויף קאַטאָרגע יעדער קבצן, וואָס פערמעגט גאָרנישט ביי זיין נשמה; אָבער בפרט ווערען מיט דעמדאָזיגען נאָמען בעצייכענט יענע קאָרטענשפּילער, וואָס האָבען לחלוטין אַלץ פערלאָרען.

און דעמאָלט „נעהמט די קאַטאָרגע דאָס איהריגע". און נישטאָ קיין גרענעץ, קיין סוף צו די בעליידיגונגען, וואָס שי-טען זיך אויפ'ן מענשען, וואָס האָט פערלאָרען אַלע זיינע פריינד, פערעהרער, בעשיצער, ביינדעללעקער און טרייע משרתים. די קאַטאָרגע ווייס נישט פון קיין שום רחמנות איבער אַזאַ איינעם.

אַז דער קאַטאָרזשניק האָט שוין אַראָפּגעלאָזט אַלץ: דאָס געלד, די קליידער, זיין אַרבייט פאַר אַ יאָהר צייט פאָראויס, די פּייקע ברויט פאַר עטליכע חדשים צייט פאָראויס, שפּילט מען שוין מיט איהם אָדער פאַר'ן אָרט אויף די נאַרעס אָדער פאַר דער „באַלאַנדע".

—כאַפּט דיך דער שוואַרציאָהר, כלב דו איינער! אָדער דריי קאָפּיקעס, אָדער דריי טעג וועסטו מיר שלאָפען אויף דער פּאָ-דלאָגע!

אָדער:

—אָדער די דריי קאָפּיקעס זענען דיינע, אָדער דו וועסט פּגר'ן פון הונגער. אַ וואָך אָהן דער „באַלאַנדע", „ניע פּימשי, ניע זשראַמשי*).

איינמאָל קום איך אַריין אין טורמע, בשעת אַלע ליגען שוין אויף די נאַרעס. זעה איך, ווי אַנ'אַרעסטאַנט ליגט אויף דער פּאָדלאָגע, אין דורכגאַנג, נעבען די נאַרעס. דערזעהן מיך, איז ער אויפגעשפּרונגען און אַרונטערגעקראָכען אונטער די נאַ-

---

*) נישט געגעסען, נישט געטרונקען.

רעס. אָבער דער שכן לאָזט איהם נישט:

—סטאָפּ! וואוהין קריכסטו! ניין, דו ליג אויף דער פּאָ-דלאָגע!

—שוואַרציאָהר! רוה! זעהסט נישט, דער פּריץ!

—ניין, דו ליג פאַר׳ן פּריץ! זאָל דער פּריץ זעהן, וואָס פאַר אַ מין חיה עס איז דאָ אויף דער וועלט! ליג!

דער אַרעסטאַנט האָט זיך געשטעלט נעבען די נאַרעס.

—ניין, דו זאָלסט זיך לעגען!—האָבען אַלע געלאַכט.—ני-שטאָ וואָס אויפצושטעהן! דער פּריץ זאָגט, אַז מען מעג ליגען פאַר איהם! טאָ ליג, ווי דו ביזט געלעגען.

—וואָס, דאָס אָרט פערשפּילט?—פרעג איך.

—פערשפּילט דער כלב און איצט איז איהם נאַסלעך.

—אין וויפיל געלד איז געגאַנגען דאָס אָרט?

—געגאַנגען אין דריי קאָפּיקעס און איצט וועל איך קיין קערבעל נישט נעהמען.

—קריגסט דריי!

—אָט איז דיר אַ מעשה! מיר איז מיין האָנאָר טייערער פאַר אייערע דריי קערבלעך.

קענטיג, אַז דער, וואָס האָט געוואונען, האָט זיך „איינגע-עקשנ׳ט": אין אַזאַ פּאַל וועסטו מיט׳ן אַרעסטאַנט גאָרנישט מאַכען.

—האָסטו פערלאָרען—טאָ צאָהל! וואַלגער זיך אויף דער פּאָדלאָגע. דערויף איז אַ שפּיל! און ווילסטו נישט צאָהלען, וועסטו קריגען „געדעקט"!

פאַר נישט צאָהלען—„דעקט מען", ד. ה. מען ממית׳ט אָהן שום רחמנות, און עס שלאָגען אַלע, אפילו די, וואָס האָבען גאָר-נישט געשפּילט.

—אַזוי בעדאַרף עס זיין! אַזוי!—הערט זיך אַרום.—אַ פּאַ-ראָנדעק בעדאַרף זיין! „געדעקט!"

—וועסטו זיך לעגען, כאָלערע!

דער גאַנצער עולם לאַכט און דער „זשיגאַן" לעגט זיך אויף דער פּאָדלאָגע, וואָס איז כמעט אויף אַ צאָהל בעדעקט מיט

קלעציגער שיטערער בלאָטע.

דעם טורמע-עולם איז לאַנגווייליג, איז מען צופרידען, אַז מען קאָן זיך כאָטש אַ ביסעלע ווײלען.

און אָט דער „זשיגאַן” איז געקומען אויף קאַטאָרגע דער־פאַר, ווייל ער האָט דערשטיקט דאָס ווייב פון אויפערגקייט. אַמאָל האָט ער איבערגעלעבט אַ גרויסען אינערליכען שטורם. ער האָט איבערגעלעבט די ליבע, די אויפעריגקייט, די ביטערע בע־ליידיגונגען. נאָר ווי געפעלט אייך דערדאָזיגער „אָטעלאָ” אין אַזאַ מעמד?..

איינמאָל קום איך אין טורמע נאָכמיטאָג-צייט. דער עולם האָט שוין אָבגעגעסען. די „משרתים” זענען געלאָפען נאָך הייס וואַסער צו פערבריהען טיי. ווער עס האָט נאָך דערעסען דאָס לעצטע, ווער עס האָט בעהאַלטען אויף דער נאַכט דאָס לעצטע שטיקעל ברויט און ווער עס האָט זיך געלעגט אָברוהען

—נו, איצט, ברידער, לאָמיר אָקאָרשט געבען עסען דעם „זשיגאַן”. ווערסטו אַרויסגעהן אָדער דו האָסט נישט קיין אַפעטיט?

פון די נאַרעס האָט זיך אויפגעהויבען אַ מענש, פון וועל־כען מען וואָלט געקאָנט מאָלען „הונגער”. די אויגען, די בלאַס-בלויליכע הויט פון געזיכט, דאָס גאַנצע נעבעכדיגע פיגורל האָבען אויסער הונגער מעהר גאָרנישט אויסגעדריקט. דאָס איז געווען אַ „זשיגאַן”, וואָס האָט שוין די צווייטע וואָך פערשפילט אפילו די „באַלאַנדע”. אַ טאָג צוהן האָט דער מענש נישט גע־זעהן אין די אויגען קיין ביסען ברויט און האָט זיך בלויז גע־נעהרט מיט דער „באַלאַנדע”-מיט'ן שיטערן קרופניק. און ווי האָט ער זיך גענעהרט?

פיל האָבען זיך זאָגאַר אויפגעהויבען פון די ערטער. די טורמע האָט שוין פאָראויסגעפיהלט אַ פרעהליכע סצענע. בעזונ־דערס איז דאָס געווען קענטיג אויף איינעם אַ יונגען אַרעסטאַנט. עס האָט אויסגעוויזען, אַז דערדאָזיגער האָט זיך מכין-געווען אַרויסצוואַרפען גאָר אַ בעזונדער שפיצעל איבער איהם.

דער „זשיגאַן” איז צוגעגאַנגען גאָר צו דעם ערשטען, וואָס איז געזעסען ביים ברעג נאַ־ע, זיך שווייגענדיג פערנויגט

אין געבליבן שטעהן. יענער האָט מיט אַ שמייכעל אָנגעשעפּט אַ האַלבען לעפעל באַלאַנדע און געגעבען. דער זשיגאַן האָט צוראָבגעשלונגען, זיך פון דאָסניי פערנויגט און צוגעגאַנגען צום צווייטען.

דאָס איז שוין געווען אַ טיפּישער איוואַן, וואָס איז געלעגען אויף דער נאַרע אין אַ מאַיעסטעטישער פּאָזע.

—ברוכים הבאים, זשיגאַנעס! וואָס, איהר זענט געקומען מיטאָגען?

—טאַק טאָטשנאָ, ניקאָלאַי סטעפּאַנאָוויטש, געניסען עטוואָס!

—ענטפערט דער „זשיגאַן" און פערנויגט זיך טיף.

—טעק!.. נו זאָג זשע-מיר נאָר, וואָס וואָלסטו איצט געגעסען?

דער „זשיגאַן" האָט געמאַכט זעהר אַ קאָמישע מינע און געענטפערט:

—איך וואָלט איצט, ניקאָלאַי סטעפּאַנאָוויטש, געגעסען ענטעלעך און אינדיקעס, אייעלעך און פליישעלע און הזיר-פליישעלע און געזאַלצען פליישעלע. דער שליים רינט מיר פון מויל, אַז איך רייד וועגען דעם.

די טורמע קייכט פון געלעכטער. דער „איוואַן" האָט איינגעטונקט דעם לעפעל אין דער „באַלאַנדע" און דערלאַנגט דעם „זשיגאַן".

—נאַ, לעק!

דער „זשיגאַן" האָט געעפענט דאָס מויל.

—האָכטו געזעהן, ווי דאָס האָט פונאַנדערגעעפענט אַ פּיסק! וועסט דאָך אַראָבשלינגען דעם לעפעל! ניין, מיט דער צונג זאָלסטו אָבלעקען, פּאַוואָליע.

לעקט דער זשיגאַן דאָס ביצעלע קרויט, וואָס איז צוגעקלעבט צום לעפעל.

—לעק, זאָלסט זאַט ווערען.

דער „זשיגאַן" געהט צום ווייטערדיגען.

—האַלט!—שרייט דער „איוואַן".—גראָבער יונג וואָס דו ביזט, האָסט זיך אָנגעפרעסען, אָנגעזויפען און ווילסט אפילו נישט

בעדאַנקען דעם בעל-הבית?

דער זשיגאַן פערנויגט זיך פאַר איהם ביז'ן גאַרטעל.

—אַ גרויסען יישר אייך פאַר די גוטע זאַכען און פאַר אייער באַרמהאַרציגקייט און פאַר אייער כבוד און פאַר די גוטע ווערטער און רחמנות. זאָל לאַנג לעבען דער בעל-הבית, לאַנג-לאַנג זאָל ער לעבען אַזויפיל און נאָך אַ האַלב מאָל אַזויפיל און נאָך אַ פערטעל מאָל אַזויפיל.

—אָט אַזוי רייד! מען בעדאַרף אייך לערנען, טפשים!— שמייכעלט דער „איוואַן".—און האָט נאָך אין אימנאַזיע געלערנט! וואָס לערנט מען אייך דאָרטען, הילצערנע קעפ! גראָבע יונגען!

איצט איז דער „זשיגאַן" צוגעגאַנגען צו יענעם אַרעסטאַנט, אויף וועלכען עס איז געווען קענטיג, אַז ער האָט צוגעגרייט עפיס אַ שפיצעל.

ער האָט שווייגענדיג אָנגענומען אַ לעפעל „באַלאַנדע" אין דערלאַנגט דעם „זשיגאַן". אָבער קוים האָט עס יענער צוגעטראָגען צו די ליפען, האָט ער אַ געשריי געטהאָן:

—ציק? און אַ ברכה פאַר'ן ברויט און זאַלץ בעדאַרף מען נישט מאַכען?

דער „זשיגאַן" האָט זיך איבערגע'צלמ'ט.

—נישט אַזוי! אויף די קניה, ווי געהעריג!

דער „זשיגאַן" האָט זיך געשטעלט אויף די קניה און גענומען זאָגען. וואָס האָט ער געזאָגט? אפילו דער אַלטער, וואָס האָט אַמאָל געמאַכט פאַלש געלד און איז געזעסען דערביי, האָט נישט אויסגעהאַלטען און אַ שפיי געטהאָן:

—טפו, פאַסקודניקעס!

דער אַרעסטאַנט האָט געקייכט פון געלעכטער.

—נו, איצט כסדר. נא!

ער האָט איהם געגעבען אַ האַלבען לעפעל.

—וועט זיין גענוג?

—גאָט צו דאַנקען, גאָט האָט מיר געגעבען צו עסען און צו טרינקען און קיינער האָט נישט געזעהן, און טאָמער האָט עמיץ געזעהן, האָט ער מיך נישט בעליידיגט, גאָט צו דאַנקען.

אָנגעגעסען זיך, אָנגעקלאַפּט אָט אַזאַ בויך!—האָט דער „זשיגאַן".

דער אַרעסטאַנט האַלט זיך ביי די זייטען לאַכענדיג.

—אָי, טאַטעלעך מיינע, ער האָט מיך פּערמאַטערט, אין דער ערד געה!

דער ווייטערדיגער איז געווען אַ גוטמוטיגער רויטער פּויער מיט אַ שמייכעל איבער'ן גאַנצען פּנים.

—אַך, דו ליימענער קאָפּ!—האָט ער בעגריסט דעם „זשי-גאַן"—ווילסט, וועל איך דיר דידאָזיגע באַלאַנדע אַריינגיסען, ווי-פיל עס וועט אין דיר אַריין? ווילסט?

—גיסט, פּעטערשע!

—שטעל-אָן די קאָריטע!

דער „זשיגאַן" הויבט-אויף דעם קאָפּ און עפענט דאָס מויל. דער פּויער האָט אָנגעשעפּט אַ גרויס לעפעל מיט באַלאַנ-דע, פּאַוואָליע צוגעטראָגען און אַריינגעגאָסען דעם „זשיגאַן" אין מויל אַריין.

ביי יענעם האָט קאָנוואולסיוו אַ ציטער געטהאָן דער האַלז. דאָס פּנים איז פּערלאָפען געוואָרען מיט בלוט.

—ער וועט זיך אָבאָטעמען,—מאַכט דער פּויער און שמיי-כעלט מיט'ן גאַנצען פּנים.

דער „זשיגאַן" האָט זיך ווי-עס-איז אָבגעהוסט און אַוועק ווייטער.

איצט האָט געהאַלטען ביי אַ געזעצטען זקן, וואָס האָט אַמאָל געמאַכט פאַלש געלד און היינט איז ער אַ וואוכערניק אין טורמע.

—זענט מיך מכבד, פּעטערשע!

—אַוועק, פּאַרך איינער!—ענטפערט דער אַלטער מיט כעס.

—און מעהר גאָרנישט?

—מען זאָגט דאָך דיר, זאָלסט אַוועקגעהן מיט גוטען...

דער „זשיגאַן" האָט אַראָבגעלאָזט די הענד ביי די זייטען.

די גאַנצע קאַמער האָט זיך אָנגעשטרענגט, אָבוואַרטענ-דיג, וואָס דאָ וועט ווייטער זיין.

—אַ זוי, אַסמאָדעי אַסמאָדעיעוויטש!—האָט אָנגעהויבען דער

„זשיגאַן .—שפּאַרסט אויף אַ קבר, אויף הבריכים, אויף אַ ליבטעלז..

—געה בעסער אַוועק, זאָגט מען דיר!

—אויף ווייערען, אויף אַנ'אָרט אויפ'ן בית-עולם. וועסט שוין באַלד אַוועק'פגר'ן. אַסמאָדעי אַסמאָדעיעוויטש, און וועסט נישט בעווייזען אָבצולעגען...

—געה-אַוועק!

—צופוילט וועסטו ווערען, אַלטער כלב, פון הונגער וועסטו אַוועק'פגר'ן...

אָבער אין דער מינוט קומט פון דער קיך אַסמאָדעי אַסמאָדעיעוויטשעס משרת, וואָס איז געגאַנגען נאָך געזאָדען וואַסער. כאַפּט ער אָן דעם „זשיגאַן פאַר'ן קאַרק.

—לאָז-איין!—שרייט דער זשיגאַן.

—מאַך נישט ווייטער קיין מאוס'ע שטיק!

ברעך איהם די ביינער!—שרייט דער אַלטער פּראָצענטניק, זוי משוגע פון גרימצאָרן.

דער מגושמ'דיגער משרת כאַפּט-אָן דעם זשיגאַן פאַר'ן אויער.

—שלאָג! שלאָג!—גוואַלדעוועט דער אַלטער.

—אַזוי גאָר?! אַזוי גאָר?!

דער זשיגאַן האָט זיך אפילו אויפגעהויבען פון דער פּאָדלאָגע, אָבער דער משרת האָט איהם אָנגעכאַפּט פאַר די האָהר, צוגעבויגט צו דער ערד און געבראָכען האַלז און נאַקען.

—שלאָג איהם! שלאָג איהם!—רייסט זיך דער אַלטער, ווילד פון רציחה.

די קאַטאָרגע קייכט פון געלעכטער.

אָט איז דיר אַ צובייס!—צאַפּעלט זיך פון געלעכטער דער בריהערדיגער אַרעסטאַנט און טרויסעלט מיט'ן קאָפּ.

אַבער דער איוואַן האָט ריכטיג געזאָגט: דערדאָזיגער זשיגאַן איז באמת דורכגעגאַנגען זעקס קלאַסען גימנאַזיע.

טיילמאָל פלעג איך פרעגען: פאַרוואָס ממית'ט איהר דידאָזיגע אונגליקליכע? און שטענדיג פלעגט מען מיר ענטפערן מיט אַ שמייכעל איינס און דאָסזעלבע.

—זאָרגט זיך נישט, פריץ, ווערגען זיי. דאָס זענען גאָר קיין מענשען נישט. זיי זענען פעהיג אויף אַלץ.

פון זיי פאַרמירען זיך דאָס טאַקי די „סוכאַרניקעס", וואָס אַרבייטען פאַר די טורמע־וואוכערניקעס און רמאים און „טוישער", וואָס בייטען זיך מיט די נעמען מיט די לאַנגטערמיניגע קאַטאָר־זשניקעס; פון זיי פאָרמירען זיך גנבים און, נאַטירליך, אויך הונ־גער-באַנדיטען.

די שפּאַנקע.

די „שפּאַנקע"—דאָס איז די סטאַדע, די צוטראָטענע מאַסע פון דער קאַטאָרגע, איהר רעכטלאָזע בריאה. דאָס זענע יענע פוי־ערים, וואָס זענען געקומען פאַר אַ מאָרד שכור'ערהייד בשעת אַ געשלעג יוני-צייט אין דאָרף. דאָס זענען די אייגענע מערדער, וואָס זענען בעגאַנגען דאָס פערברעכען פון הונגער אָדער פון עם-הארצות. דאָס זענען קרבנות פון פאַמיליען־קריגערייען. דאָס זענען שלים-מזל'דיגע מענשען, וואָס האָבען נישט געקאָנט דער־וועקען ביי זייערע ווייבער הייסע ליבע. דאָס זענען די-יעניגע, וואָס דאָס אומגליק האָט זיי אינגאַנצען איינגעבראָכען, וואָס טראָ־גען געדולדיג זייער גורל, וואָס האָבען נישט קיין מוט, כח און העזה צו פערנעהמען אַ רעכטע שטעלונג „אין טורמע". דאָס זענען מענשען, וואָס גאָכ'ן אָבקומען די שטראָף, וואָלטען זיי פון דאָס־ניי געקאָנט זיין עהרליכע, רוהיגע און אַרבייטסזאַמע בירגער.

—דאָס זענען דען אַרעסטאַנטען! אָט, מען האָט זיי אויף־

אַ צייט צוגענומען פון דער סאָכע*).

די עכטע קאַטאָרגע, איהר „קרולין״: די „איוואַנעס״, „כראָ-פעס״, „שפּילער״ און „זשיגאַנעס מאַכען חוזק פון דער שפּאַנקע.

—פערשטעהען זיי דען, וואָס זיי טהוען? אויך מיר מענ-שען.

און זיי האַלטען טאַקי נישט די שפּאַנקע פאַר מענשען.

—וואָס איז דאָס פאַר אַ מענש? אַ קליין חיה׳לע. דרעהט זיך צוזאַמען און דריכנעט!

דידאָזיגע אייביג האַלב-הונגעריגע מענשען, וואָס זעהען-אויס אויסערליך, ווי „באָסיאַקעס״, האָבען צוויי מלאכות: אַרביי-טען און שלאָפען.

שוואַך אין געזונד, שלעכט גענעהרט און געקליידט, האָ-רעווען זיי זיך אָן, קומען זיי אין טורמע אַריין און לעגען זיך אַוועק שלאָפען. אַזוי געהט-דורך זייער לעבען.

די שפּאַנקע ווערט געטראָטען מיט די פיס, און דעריבער טהוט זי די שווערסטע אַרבייטען. די שפּאַנקע איז אָרים, דערי-בער האָט זי קיין שום פּריווילעגיעס נישט ביי די נאַדזיראַטעלעס. די שפּאַנקע—דאָס איז די-יעניגע, וואָס שלאָפען אין די זאַכען, מורא־האָבענדיג, אַז מען וועט עס זיי צונעהמען. דאָס שטיקעל ברויט, וואָס בלייבט זיי איבער, טראָגען זיי אין בוזים און טראָ-גען זיך דערמיט אַרום אַ גאַנצען טאָג, אַנישט, וועט מען זיי עס צונעהמען. געקומען פון דער אַרבייט אין טורמע, ווייס קיינמאָל נישט די שפּאַנקע, צי עס איז גאַנץ דער קאַסטען אויף דער נאַרע אָדער צובראָכען און צי פון דאָרטען איז נישט אַרויסגע־שלעפּט געוואָרען דאָס לעצטע ביסעל האָב-און-גוטס פון אַרעסטאַנט.

זיי ווערען געדריקט פון די „איוואַנעס״, דערשלאָגען און בעגזול׳ט פון די „כראָפּעס״. פון זיי חוזק׳ן די „שפּילער״ און

*) „צוגענומען פון דער סאָכע״—אַזוי ווערען אייגענטליך באַצייכענט די אונ-שולדיג-פאַר׳משפּט׳ע. אָבער אָט דער פערבאָטענגס-נאָמען גילט אויך פאַר דער גאַנצער שפּאַנקע.

זיי ווערען בע׳גנב׳עט פון די הונגעריגע „זשיגאַנעס״.

די שפּאַנקע האַלט זיך אין איין טרויסלען פאַר אַלץ און פאַר יעדען. דאָס גאַנצע לעבען ציטערן זיי, וואָרום אין דידאָזיגע טורמעס, וואו די פערברעכער בעדאַרפען זיך אויסבעסערן און זיך איבעראַנדערשען, טהוט מען, וואָס מען וויל, העכרשט די הפקרות פון די „איוואַנעס״. דער שטאַרקער רייט אויפ׳ן שוואַכען. עפּיס „אַנ׳אויסוואורף, וואָס וועט שוין קיינמאָל קיין לייט נישט זיין״, זאָגט אַ דעה דעם אָרענטליכען מענשען.

מאַטועיס צער*).

איך בין געגאַנגען מיט׳ן סמאָטריטעל איבער׳ן טורמע-הויף. ס׳איז געווען פאַרנאַכט. די אַרעסטאַנטען האָבען זיך צוריקגעקעהרט פון דער אַרבייט.

—ווילט איהר אפשר אַ קוק טהאָן אויף אַנ׳אויסוואורף? קום אַקאָרשט אַהער! וואו איז דער כּאַלאַט?—זאָגט דער סמאָטריטעל צו אַנ׳אַרעסטאַנט, וואָס איז געגאַנגען אָהן אַ כאַלאַט, כּאָטש אין דרויסען איז געווען אַ פויל וועטער.—פערשפּילט, כּלב דו! פערשפּילט, פרעג איך דיך?

*) „מאַטועי״ ווערט אויף קאַטאָרגע גערופען אַ מיושב׳דיגער פויער. נישט קיין קאַטאָרזשניק, נישט קיין גנב און נישט קיין פערטהוענדער, על-פּי-רוב אַ שטילער, רוהיגער, אַרבייטסזאַמער מענש. איך ברענג דאָ אומישנע דידאָזיגע צוויי דערצעה׳ונגען, וואָס כאַראַקטעריזירען די שענע מעשים פון די איוואַנעס.

דער אַרעסטאַנט קוקט שווייגענדיג און מרה-שחורה׳דיג אין דער זייט.

—דער כאַלאַט זאָל מיר ווערען! הערסט? די הויט וועל איך דיר שניידען, כלב! שמייסען וועל איך דיר! אין קאַרצער וועסטו ביי מיר פוילען! דו הערסט! וואָס שווייגסטו? דו הערסט, פרעג איך דיך?

—איך הער!—ענטפערט דער אַרעסטאַנט מיט אַ דומפען קול.

—נו, הערסטו! דער כאַלאַט זאָל מיר ווערען! פשאָל!

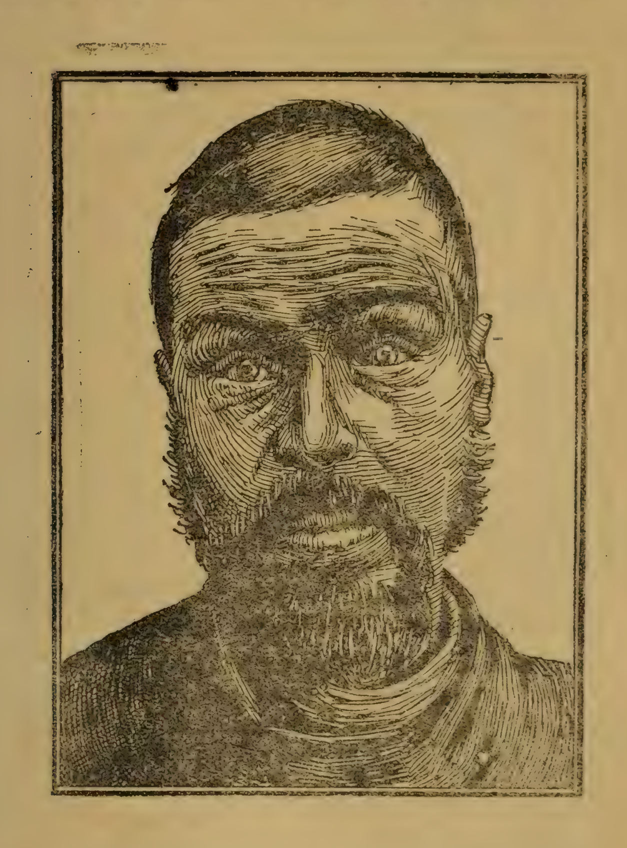
און זעהר אַ צופרידענער בעווייזט ער מיר, ווי ער קאָן געבען „פעפער” די אַרעסטאַנטען. דער סמאָטריטעל (אַ געוועזענער פעלדשער) גיט-מיר צו פערשטעהן:

—מיט זיי קאָן מען אַנדערש נישט. נישט בלויז קאַזיאָנע זאַכען—דעם גוף, די נשמה קאָנען זיי פערשפּילען. איך קאָן, פערפעטערשע, די קאַטאָרגע, ווי מיינע פינף פינגער. איך זעה יעדען פון זיי דורך און דורך, ווי אַנ׳אַרומגעשיילטען.

דער אמת׳ער שפּילער, וואָס איז ווירקליך פעהיג צו פערשפּילען דעם גוף מיט דער נשמה, וואָס פערשפּילט טיילמאָל אין קאָרטען זיין פּייעק פאַר אַ האַלב יאָהר פאָראויס, וואָס פערשפּילט נישט בלויז די קאַזיאָנע קליידער, וואָס ער טראָגט איצט, נאָר אויך יענע, וועלכע מען וועט איהם ערשט אַרויסגעבען, וואָס פערשפּילט זאָגאַר דאָס אייגענע אָרט אויף דער נאַרע, וואָס פערשפּילט זיין לעבען, זיין צוקונפט, וואָס בייט זיך מיט די נעמען מיט אַ גרעסערן פערברעכער, אויף וועלכען עס וואַרטען קנוט-שמיץ, אייביגע קאַטאָרגע, קייטענטורמע—דערדאָזיגער טיפּ האָט מיך זעהר אינטערעסירט, און טאַקי אויף מאָרגען מיטאָגצייט בין איך אַחעק אין טורמע שוין אַליין, אָהן דעם סמאָטריטעל, און געבעטען די אַרעסטאַנטען, ־זיי זאָלען מיר אַ רוף טהאָן דעם און דעם אַרעסטאַנט.

—און אויף וואָס בעדאַרפט איהר איהם, פריץ?—האָבען מיך נייגיריג געפרעגט די אַרעסטאַנטען, צווישען וועלכע עס זענען אויך געווען איינעגע, וואָס איך האָב מיך געקאָנט שטיצען אויף זייער סימפּאַטיע און צוטרוי...

—אָט איך וויל זעהן אַנ'עכטען שפּילער.
די אַרעסטאַנטען האָבען זיך צולאַכט.
—אַ שפּילער!
—וואָס רעדט איהר, פּריץ! זיי זאָגען אייך, און איהר

טיכאָן פון קאָטאָרזשניקעס. דער'הרג'עט אַ פאָטער, בעקומען 12 יאָהר קאָטאָרגע.

הערט זיי. ער האָט דאָך אָבער פון זיין געבוירען-טאָג אָן קיין קאָרטען אין די הענד נישט געהאַלטען! און איהר זאָגט—אַ שפּילער!

—טאָ וואו איז זיין כאַלאַט?

—זיין כאַלאַט, מיינט איהר?

די אַרעסטאַנטען האָבען זיך גענומען סוד'ען, אינמיטען סוד'ען זיך האָב איך געהערט ווערטער פון מיינע בעקאַנטע:

—נישקשה! איהם מעג מען!.. ער וועט נישט אויסזאָגען!.. ער וועט נישט מסר'ן!..

און מען האָט מיר דערצעהלט די געשיכטע פון דעמדאָזיגען „פערשפּילטען כאַלאַט".

מיין שפּילער איז גאָר געווען אַ שטילער בעשיידענער מאַטוועי, אַן'אייביגער אַרבייטער, וואָס איז קיינמאָל נישט געזעסען אָהן אַ שטאָך מלאכה.

מיט אַ טאָג צוויי צוריק איז ער געזעסען אויף דער נאַרע און, ווי זיין שטייגער איז געווען, געלאַטעט און געצירעווע. פּלוצלונג האָט זיך אונטערגערוקט אַן„איוואַן" פון אַ צווייטער אָבטיילונג אָדער „נומער", ווי די אַרעסטאַנטען זאָגען.

—הער-נאָר!—האָט זיך יענער געווענדעט צו מיין „מאַטוועי'ן".—מען האָט מיך גערופען אין קאַנצעלאַריע צום סמאָטריטעל, אָבער מיין כאַלאַט איז פערקויפט. טאָ גיב מיר אויף אַ ווייל'ע דיינעם. גיב, ווארום אַז דער סמאָטריטעל וועט זעהן, אַז איך טראָג נישט דעם כאַלאַט, וועט ער מיך אַריינ'ישב'ענען אין קאַרצער.

ווען מען זאָגט „מאַטוועי'ען", אַז מען וועט איהם אַריינזעצען אין קאַרצער, וואָלט ער אַזוי נישט בלאָס געווען, ווי דאָסמאָל.

וועט ער נישט געבען דעם כאַלאַט, וועט מען צוליב איהם אַריינזעצען אין קאַרצער דעם „איוואַן". פאַר אַזאַ מעשה שלאָגט מען געוועהנליך „געדעקט", ד. ה. מען וואַרפט איהם אַריבער איבער'ן קאָפּ דעם כאַלאַט—ער זאָל נישט זעהן, ווער עס שלאָגט און מען שלאָגט אַזוי, ווי עס קאָנען שלאָגען נאָר אַרעסטאַנטען:

מיט די קניה אין ריקען, אָהן סימנים, אָבער דער מענש וועט דאָס גאַנצע לעבען געדענקען די קלעפּ.

האָט ער זיך געמוזט שיידען מיט'ן כּאַלאַט.

„איוואַן" האָט, נאַטירליך, נישט בעדאַרפט געהן אין קיין שום קאַנצעלאַריעס, אגב האָט מען איהם גאָרנישט גערופען, ער איז פּשוט אַוועק אין אַ צווייטען „נומער" און פערשפּילט דעם כּאַלאַט אין שטאָס.

און קיינער האָט זיך נישט אָנגענומען פאַר דעם בּידנעם „מאַטוועי'ען", ביי וועלכען מען האָט צוגענומען דאָס לעצטע שטיקעל פערמעגען און ער וועט זיך נאָך בעדאַרפען בעצאָהלען מיט זיין לייב. קיינער האָט זיך נישט אָנגענומען, ווייל:

—ביי אַ „איוואַן" וועסטו אַ סך פועל'ן!...

בשעת מען האָט מיר דערצעהלט דידאָזיגע געשיכטע, האָט מען צוגעפיהרט „מאַטוועי'ען".

—נו, וואו איז ברודער דיין כּאַלאַט?

שווייגט „מאַטוועי".

—שרעק זיך נישט. דער פּריץ ווייס אַלץ. ער וועט דיר קיין שום רעה נישט טהאָן!—דערוואַרימען איהם די אַרעסטאַנטען.

אָבער „מאַטוועי" איז נאָך אַלץ פערקלערט און שווייגט פער'עקשנ'ט.

אויף קאַטאָרגע טאָר מען קיינעם נישט גלויבען. מען מוז זיך אַליין איבערצייגען.

קוק איך אויף „מאַטוועי'ען", זעה איך אויפ'ן בּושלאַט איז קיין לעכעלע נישטאָ, אַלץ איז פערצירעוועט, פערנייהט—טאַקי אַ „מאַטוועי".

פרעג איך איהם, וואו איז זיין אָרט און געה און גיב אַ קוק: אַ קעסטעלע פון אַנ'עכטען „מאַטוועי": ער האָט דאָ אַ נאָדעל-פּאָדעם און אַ שטיקעלע שטאָף—טאָמער בעדאַרף מען אַמאָל אַ לאַטקעלע לעגען, און אַנ'אַלט שטיקעלע לעדער, וואָס ער האָט געפונען אין דרויסען און אַ שטריקעלע—אפשר וועט מען בעדאַרפען אַמאָל עפּיס פערבינדען. מיט איין וואָרט, אַ טיפּיש קעסטעלע נישט פון אַ שפּילער, נאָר פון אַ בעשיידענעם, ווירטשאַפט-

ליכּען און שפּאָרזאַמען אַרעסטאַנט.

—פאַר וויפיל האָט מען פער׳משכּנ׳ט דעם כאַלאַט?

—אין זעקס גריוונעס מיט אַ צעהנערל. פער׳משכּנ׳ט ביז די העהנער*). היינט איז שוין אַ מעת-לעת. שוין דריי גריווניעס פּראָצענט אָנגעוואַקסען.

איך האָב געגעבען „מאַטוועי׳ען" אַ רובל.

ער האָט זיך אפילו נישט דערפרעהט—ער איז פּשוט צומישט געוואָרען. דאָס פּנים האָט אויסגעדריקט צורודערונג, כּמעט שרעק.

ביי אַ מינוט איז ער שווייגענדיג געשטאַנען מיט דער אַסיגנאַציע אין דער האַנד, דערנאָך זיך הענדום-פּענדום אַ וואָרף געטהאָן פון קאַמער אַרויס אונטער אַ פרעהליכען געלעכטער פון די אַרעסטאַנטען.

דערנאָך האָב איך איהם עפטער געטראָפען. און יעדעס מאָל האָט ער געהאַט אויף זיך דעם כאַלאַט—נישט קיין נפקא-מינה, וואָס פאַר אַ וועטער אין דרויסען.

און אַז ער פלעגט מיך דערזעהן, פלעגט ער יעדעס מאָל נאָך פון ווייטען אַראָבנעהמען דאָס היטעל און שמייכלען ברייט ביז די אויערן. און אַז איך פלעג איהם פרעגען: „נו, וואָס איז מיט׳ן כאַלאַט?" פלעגט ער נאָר לאַכען און אַ מאַך טהאָן מיט דער האַנד:

—אַריינגעפאַלען דעמאָלט אין אַ קאַשע!

אין אַ טאָג דריי אַרום נאָכ׳ן אויסקויפען דעם כאַלאַט האָב איך איהם אָנבעגעגענט מיט׳ן סמאָטריטעל:

—אַהאַ! דער כאַלאַט האָט זיך טאַקי געפונען!

„מאַטוועי" האָט געשוויגען.

דער סמאָטריטעל האָט געפייערט אַ נצחון.

—זעהט איהר, געזאָגט איהם אַ פּאָר הארבע ווערטער, האָט זיך אָבגעפונען דער כאַלאַט. מיט זיי כּוז מען זיך נאָר אַזוי

*) „ביז די העהנער"—ביז אינדערפריה.

בעהן. איך קאן, פאטערל, די קאטארגע. נאך אמין קאנען. זיי אליין קאנען זיך נישט אזוי, ווי איך קאן זיי, די כלבים!

איך האב דעמדאזיגען גוטען מענשען איבערגעלאזט ביי דער דעה. צו וואס?

גלאוואצקי.

צו זיבענאונפערציג יאהר איז ער אנערקענט געווארען פאר נישט פעהיג צו קיין שום ארבייט.

אַ צו׳ממית׳טער, אַ צוקאליעטשעטער, וואס איז אריינגעטרי-בען געווארען אין שווינדזוכט, וואס איז פער׳משפט געווארען אויפ׳ן גאנצען לעבען נישט ארויסצוגעהן פון דער קייטענווארמע — איהר האט דא אפשר ווירקליך דעם סאמע אומגליקליכסטען מענשען אויף דער וועלט.

לעגט ער זיך שלאפען, ווייס ער נישט, צי ער וועט מארגען אויפשטעהן, אדער די ארעסטאנטען וועלען איהם בייניכט דערשטיקען. אויף קיין איין סעקונדע קאן ער זיך נישט שיידען מיט׳ן מעסער. יעדע מינוט בעדארף ער פלאטערן פאר זיין אומגליקליך לעבען.

אויפ׳ן קאפ פון דעמדאזיגען ארעסטאנט זענען ארויפגעפאלען אזויפיל נישט-פערדינטע בעליידיגונגען, מען איז זיך מיט איהם בעגאנגען אזוי נישט יושר׳דיג, אזוי שלעכט, אז דו הויבסט איהם, כלעבען, אהן צו גלויבען, אז ער איז „אַנ׳אונשולדיגער" געקומען אויף סאכאלין.

ניקאלאי גלאוואצקי, אַ מעשטשאנין פון קיעווער גובערניע, פונ׳ם שטעדטעל זוועניגאראד, איז פער׳משפט געווארען צו איי-

ביגער קאַטאָרגע דערפאַר, ווייל ער האָט אויפגעהאַנגען זיין ווייב.

געענדיגט דעם קורס פון אַנ׳אויעזד-שול, האָט גלאָוואַצקי, אַ רימער לויט׳ן פאַך, חתונה-געהאַט אין יאָהר 1876 און אין אַ יאָהר אַרום איז ער אַוועק אין סאָלדאַטען. געקומען אין פינף יאָהר אַרום אַהיים, האָט ער נישט דערקאָנט זיין ווייב. פאַר דער צייט האָט זי זיך גאָר „צושפילט", געביטען די געליבטע און נישט געוואָלט וויסען פון אַ שטילען פאַמיליען-לעבען. אָבער גלאָוואַצקי האָט ליב געהאַט זיין ווייב. האָט ער זיך אָבגעזוכט אַ כּשטעלען אינ׳ם גוט פון דער גרעפין דזעלינסקי, אין וואָהלינער גובערניע און אַוועקגעפיהרט אַהין זיין ווייב מיט דער דעה, אַז דערווייטערט פון אַ נסיון, וועט זי זיך אפשר אויסבעסערן און ווערען אַנ׳אָרענטליכע פרוי. אָבער זי איז אַנטלאָפען פונ׳ם גוט, גלאָוואַצקי האָט זיך שנעל געכאַפּט, אַז זי האָט געמאַכט פליטה, האָט ער זי דעריאָגט און פאַרנאַכט געבראַכט אַהיים. דאָס איז געווען אַ שרעקליכע און אַ שטורמישע נאַכט. ווי גלאָוואַצקי זאָגט, איז זיין ווייב געווען אַזוי ווי משוגע; זי האָט נאָר געשריען:

—דו ביזט מיר דערווידער, פערשטעהסט, דערווידער! אויסער עקעל, פיהל איך צו דיר גאָרנישט. דו און אַ זשאַבע איז ביי מיר אַלצאיינס. אָט ווי איך האָב דיך פיינט. בעסער זיך אויפהענגען, איידער זיין דיין ווייב.

און דערביי האָט זי געשאָטען שבחים אויף איהרע געליבטע און גערעדט אַזוינע זאַכען, פון וועלכע גלאָוואַצקי׳ן האָט גענומען שווינדלען דער קאָפּ. האָט ער זיך געבעטען ביי איהר רחמים, זי זאָל קומען צום שכל, זאָל זיך בעדאַכטען. ער האָט געוויינט, געסטראַשעט. און, צולעצט, אויסגעמיטשעט, אויסגעמאַטערט, איז ער פאַרטאָג אַנטרעמעלט געוואָרען.

—נאָר פלוצלונג האָב איך מיך אויפגעכאַפּט,—דערצעהלט גלאָוואַצקי,—פונקט ווי מיך וואָלט עפּיס אומגעשטויסען, קוק איך מיך אַרום, זעה איך—נישטאָ דאָס ווייב. לויף איך אַרויס—ערשט זי הענגט נעבען שטוב אויף אַ בוים. האָט זיך אויפגעהאַנגען.

גלאָוואַצקי דערצעהלט, אַז ער האָט פון שרעק נישט גע-

וואוסט, וואָס ער טהוט. קיינער האָט נישט געזעהן, ווי ער האָט פארנאַכט געבראַכט דאָס ווייב אַהיים. מען האָט נאָר געוואוסט, אַז זי האָט געמאַכט פון איהם פליטה. האָט זיך איהם גראָד געוואָלט פערבאָרגען דעמדאָזיגען שרעקליכען פאַקט.

— פאַרוואָס, ווייס איך אַליין נישט, — זאָגט ער.

האָט ער אַראָבגענומען דעם טרופּ פון בוים, אַוועקגעלעגט אין אַ זאַק, אַדורכגעטראָגען דורכ'ן גאָרטען און אַריינגעוואָרפען אין טייך. אין עטליכע טעג אַרום איז דער טרופּ מיט'ן זאַק אַרויסגעשוואומען ערגעץ נידעריגער מיט'ן שטראָם ביי אַ ברעג.

אויף אַלע פראַגען האָט גלאָוואַצקי גע'טענה'ט נאָר איין זאַך:

— איך הויב נישט אָן צו וויסען. איך ווייס פון גאָרנישט.

לויט די סימנים פון דעם שטריק האָט מען אָנגעצייכענט די טראַגעדיע, און גלאָוואַצקי'ן האָט מען פער'משפט צו קאַטאָרגע אָהן אַ טערמין דערפאַר, וואָס ער האָט געבראַכט שטילערהייד אַהיים דאָס ווייב און זי אויפגעהאַנגען און, צו פערבאָרגען די שפּורען פון פערברעכען, האָט ער דערטרונקען דעם קערפּער פונ'ם ווייב.

נאָר זאָל ער זיין שולדיג אין דעמדאָזיגען פערברעכען. מיר וועלען נישט גלויבען זיינע ווערטער. וואָרום זיי אַלע טענה'ן דאָך, אַז זיי ליידען אונשולדיג. דעם סוד פון איהר טויט האָט מיט זיך אַוועקגעטראָגען די פערשטאָרבענע גלאָוואַצקאַ. און בעשליסען, ווער עס איז גערעכט — צי גלאָוואַצקי, צי דאָס געריכט, איז אונמעגליך. אָבער אָט זענען ווייטערדיגע פאַקטען, וואָס זייערע עדות לעבען נאָך.

גלאָוואַצקי איז געקומען אויף קאַטאָרגע אין יאָהר 1888. ווי אַ קאַטאָרזשניק אָהן אַ טערמין, איז ער אַריינגעזעצט געוואָרען אין דער אַמאָליגער שרעקליכער וואָיעוואָדען-טורמע, וועגען וועלכער די ה"ה סמאָטריטעלעס אַליין זאָגען, אַז דאָס איז געווען אַ „שרעק". אין אַ משך פון דריי יאָהר האָט גלאָוואַצקי בעקומען איבער 500 שמיץ און אַלץ דערפאַר, וואָס ער פלעגט נישט קאָנען ענדיגען די פאָרגעגעבענע אַרבייטען פאַר'ן טאָג. אומזיסט פלעגט גלאָוואַצקי געהן צום דעמאָלטיגען דאָקטאָר דאַווידאָוו.

דערדאָזיגער טיפּישער סאָלאָליניזירטער דאָקטאָר פּלעגט איהם ענטפערן דאָס אייגענע, וואָס ער פלעגט שטענדיג זאָגען אלעמען ;

טיפּען פון קאטאָרזשניקעס. אין דער קייטען־טורמע.

—נו, וואָס, זאָל איך דיך אין אַ צימער אַריינזעצען, צי גוואָס?

דערפאַר, וואָס ער געהט צום דאָקטאָר, האָט מען גלאָוואַצ־קי'ן געהאַלטען פאַר אַ „פוילער" און אַוועקגעשיקט אויף די שווע־רערע אַרבייטען: שלעפּען באַלקעס פון דער טייגע.

—דריי מאָל האָט מען מיך פאַר איין באַלקע געשמיסען: איך האָב זי בשום אופן נישט געקאָנט אַרויסשלעפּען. אינגאַנצען אָבגעשוואַכט געוואָרען!—דערמאָנט גלאָוואַצקי דעם בוים, וואָס איז איהם בעזונדערס געלעגען אין זכרון.

בכלל הערט מען גאָרנישט, אויסער דעם פייף פון ריטער און קנוס. אין גלאָוואַצקי'ס זכרונות ווי אין די זכרונות פון אַלע קאַטאָרזשניקעס פון דער געוועזענער וואָיעוואָדען־טורמע.

פלעגט מען פיהרען צו פעלדמאַנ'ען, פלעגט מען בעטען גאָט, אַז די קינדער זיינע זאָלען זיין אין דערהיים. די קינדער—זאָל זיי גאָט געבען אַלדאָס גוטס אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט, פלעגען נישט דערלאָזען, מען זאָל איהם שמייסען. בלאַסע, פלעגען זיי זיך טרויסלען: „פּאַפּאַ, טהו עס נישט, פּאַ־פּאַ, שמייס נישט!" פלעגט ער זיך פיהלען עפּ׳ס נישט הענדטיג. פאַר זיי און אַ מאַך טהאָן מיט דער האַנד. די גאַנצע קאַטאָר־גע פלעגט פאַר זיי גאָט בעטען.

אָבער אויך דאָס איז געווען אַ קליינע פערלייכטערונג.

—וואָס פעלדמאַן! דער עלטסטער נאַדזיראַטעל איז דעמאָלט געווען סטאַרצעוו, און ביז וואַנען ער פלעגט דערפיהרען צו פעלדמאַנ'ען, פלעגט ער מאַכען אַ טויט. קוים וואָס מען פלעגט שטעהן אויף די פיס.

און אַלץ שווערער און שווערער איז אויסגעקומען צו לע־בען דעמדאָזיגען אויסגעמוטשעטען מענשען. אין יאָהר 92 איז ער גאָר, ווי מען זאָגט אויף סאַכאַלין, „אַרונטער־געפאַלען אונטער'ן ראָד פון מזל".

—געה איך איינמאָל אַזוי פערטראַכט, הער איך פלוצלונג אַ געשריי: „וואָס נעהמסטו נישט אַראָב דאָס היטעל?" דער הער דמיטריעוו. איך האָב מיך פערטראַכט און נישט בעמערקט, אַז ער

זיצט אויפ׳ן גאַניק. „מען זאָל איהם געבען הונדערט.״

אָבער גלאָוואַצקי׳ן האָט מען בלויז געגעבען 50. נאָכ׳ן פופציגסטען שמיץ האָט מען איהם אַראָבגענומען פון דער „קאָבי-לע״ אַ גע׳חלש׳טען און צוויי טעג איז ער געלעגען אין „שפּי-טאָלכעל״! איז ער נאָך אָבער צו זיך נישט געקומען — נייע שמיץ. מען האָט געשפּילט אין טורמע אין קאָרטען נעבען גלאָוואַצקי׳ס אָרט. פּלוצלונג איז אָנגעלאָפען שילקין, וואָס האָט פערטרעטען דעם קרייז-נאַטשאַלניק. די שומרים האָבען נישט בעוויזען אָנצו-זאָגען, די טורמע איז בעפאַלען געוואָרען מיט אַמאָל. די קאָרטען האָט מען נישט בעוויזען צו בעהאַלטען און צוואַרפען אויף דער נאַרע.

—וועמעס אָרט איז עס?—האָט געפרעגט דער נאַטשאַלניק.

—גלאָוואַצקיס.

—הונדערט!

—אָבער איך האָב דאָך נישט געשפּילט...

—הונדערט!

און גלאָוואַצקי׳ן, וואָס האָט באמת נישט געשפּילט, האָט מען אַריינגעשאָטען הונדערט שמיץ. דאָסמאָל האָט גלאָוואַצקי אויסגעהאַלטען די גאַנצע מאה. אָבער נאָך דער שטראָף האָט אפילו דער דעמאָלטיגער סאַכאַלינישער דאָקטאָר אַריינגעלעגט איהם אין שפּיטאָל אויף דריי טעג און בעפרייט איהם פון דער אַרבייט אויף אַ וואָך צייט.

—באַלד ווי איך בין אַרויס פון שפּיטאָל, געה איך אַזוי, קוים וואָס איך שלעפּ די פיס—ערשט אַ קול. דער הער שילקין שטעהט פאַר די אויגען. האָב איך, גאָט איז אַנ׳עדות, געמיינט פון שרעק, אַז ער איז פּשוט פון דער ערד אַרויסגעוואַקסען. גאָרנישט בעמערקט, אַז ער זיצט ביי דער זייט. „אַזוי גאָר! דו בונטעוועסט איך! ווילסט גאָר דאָס היטעל נישט אַראָבנעה-מען? פופציג!״ האָט מען געגעבען. זעה איך, אַז די נשמה זע-געגנט זיך שוין מיט׳ן גוף. איך וועל זיכער באַלד שטאַרבען

גראָד צו דער צייט האָט איינער אַ קאָבאַרדינער צונויפגע-זאַמעלט אין דער וואָיעוואָרען-טורמע אַ פּאַרטיע צו מאַכען פליטה,

דערדאָזיגער קאָאָרדינער האָט בעדאַרפט בעקומען 70 קנוט-שמיץ. האָט ער געקליבען מענשען, וואָס דער טויט איז ביי זיי, ווי ביי איהם—בלאָטע. צו דערדאָזיגער פּאַרטיע איז אויך צוגע-שטאַנען גלאָוואַצקי. געלאָפּען זענען פיר קאַווקאַזער, גלאָוואַצקי און דער קאַטאָרזשניק ביילין, וואָס האָט דערנאָך געשפּילט אַ שרעקליכע ראָל אין גלאָוואַצקיס לעבען.

נאָכ'ן אַנטלויפען פון טורמע האָט זיך ביילין אָבגעטיילט פון דער פּאַרטיע און אַוועק וואַנדערן אַליין. די איבעריגע פינף האָבען געמאַכט פון באַלקעס אַ מין שיפעל און זיך אַוועקגעלאָזט איבער דעם טאָטערשען ים-אויסגוס.

—שווימען מיר. פּלוצלונג האָט זיך בעוויזען אַ רויך. זעהען מיר אַ דאַמפּערל. מען האָט אונז בעמערקט. דער פּאָליצמייסטער יאָגט אונז. הייסט עס, אַז עס געהט נישט. וואַרטען מיר אויף אונזער גורל, די כוואַליעס וואַרפען, שליידערן אונז. געלעגען אויף די באַלקעס אַ ברעזענטענער פּידזשאַק, האָט איהם דער ווינד אַראָבגעכאַפּט און אַריינגעוואָרפען אין וואַסער. וויל איך איהם בעקומען מיט'ן שטעקען, ערשט אַ נעכטיגער טאָג—דאָס וואַסער האָט איהם אַוועקגעטראָגען. געהט צו דער דאַמפּער. „גיט זיך אונ-טער!" שרייט דאָמבראָווסקי. נו, טהוען מיר דאָס, וואָס מען טהוט אין אַזאַ מינוט: מיר שטעלען זיך אויף די קניה. האָט מען אונז אַרויפגענומען אויפ'ן דאַמפּער. „אָבער פאַרוואָס האָט איהר אַ מענשען אין וואַסער אַריינגעוואָרפען?" פרעגט דער פּאָליצמיי-סטער. „וואָסער מענשען?" „שפּאַרט זיך נישט—זאָגט ער,—איך האָב אַליין געזעהן, ווי אַ מענש איז אין וואַסער אַריינגעוואָרפען געוואָרען. אָט דער, אָט דער רוס האָט איהם נאָך מיט'ן שטע-קען צוגעטרונקען." „אָבער דאָס איז דאָך נישט קיין מענש, נאָר אַ פּידזשאַק." „ זאָל זיין אַזוי—זאָגט ער—מיר וועלען שוין זעהן. איך האָב אַליין בעמערקט." ברענגט מען אונז אין טורמע. אַנ-טלאָפען זענען זעקס און געבראַכט האָט מען פינף. ביילין פעהלט. „וואו איז ביילין?"—פרעגט מען. שווערען מיר זיך מיט כל השבועות, אַז ביילין האָט זיך אָבגעטיילט און אַוועק אַליין. גלויבט מען נישט—דער פּאָליצמייסטער אַליין האָט געזעהן, ווי גלאָוואַצקי

האָט אַ מענשען אין וואַסער אַריינגעוואָרפען אין נאָך צוגעטרונקען מיט'ן שטעקען".

אַוועק אַ פּראָצעס, אַז גלאָוואַצקי האָט דער'הרג'עט ביילינ'ען בשעת'ן אַנטלויפען פון טורמע.

—צוויי יאָהר אין קייטען זיץ איך, ווי אַ שווערער פערברעכער, אונטער דער אויספאָרשונגס-מאַכט, ביז וואַנען עס וועט זיין אַ סוד, אַ משפט. וואַרט איך אָדער אויף דער תליה, אָדער אויפ'ן קנוט — מען וועט אויף טויט פערשמייסען. שווער איך מיך מיט כל השבועות שבעולם דער נאַטשאַלסטוואָ, לאַכט מען: „אָט ביילין וועט קומען פון יענער וועלט, דעמאָלט וועט מען דיך בעפרייען, קיין אַנדער מיטעל איז נישטאָ".

נאָר פּלוצלונג, אין יאָהר 1894 ברענגט די שיף אויף סאַכאַלין ביילינ'ען. ביילינ'ען איז געלונגען אַריינצוקריגען זיך אין רוסלאַנד. דאָרט איז ער אָבער אַריינגעפאַלען, האָט ער געזאָגט, אַז ער איז אַ בראָדיאַגע, געדענקט נישט זיין נאָמען און איז איצט געקומען אויף קאַטאָרגע, ווי אַ בראָדיאַגע, אויף 1½ יאָהר. האָט זיך געוואָרפען גלאָוואַצקי צו ביילינ'ען:

—זאָג, ווער דו ביזט. איך האָב דאָך אויף זיך אַ פּראָצעס, אַז איך האָב דיך דער'הרג'עט.

זאָגט זיך ביילין אָב.

—ניין. וואָס לוינט עס מיר צו בייטען אָנדערטהאַלבען יאָהר אויף אַ לאַנגען טערמין און נאָך אויף קנוט.

ווענדט זיך גלאָוואַצקי צו דער קאַטאָרגע:

—ברידערלעך! נעהמט זיך אָן! איהר ווייסט דאָך, אַז דאָס איז ביילין!

אָבער ביילין, וואָס האָט געהאַט אַ ביסעל געלד, האָט אונטערגעקויפט די איוואַנעס און זיי, דידאָזיגע געזעצגעבער, ריכטער און תלינים, האָבען געמאָלדען:

—מיר ווילען דער'הרג'ענען, ווער עס וועט מסר'ן. אַן אַלטער מנהג: אויף אַ בראָדיאַגע זאָגט מען נישט אויס.

דעמאָלט, אַז ער האָט געזעהן, אַז דער סוף איז אַלצאיינס בעקומען, איז ער אַוועק צו נאַטשאַלסטוואָ:

—מען בעשולדיגט מיך, אַז איך האָב דער׳הרג׳עט ביילינ׳ען. אָבער ביילין לעבט דאָך. אָט איז ער!

האָט מען פערגלייכט די בילדער, פונאַנדערגעפרעגט די אַרעסטאַנטען און ביילין האָט זיך געמוזט מודה-זיין.

האָט מען דעם פּראָצעס וועגען מאָרד מבטל-געמאַכט און גלאָוואַצקי׳ן האָט מען פאַר׳ן אַנטלויפען צוגע׳משפט צו עלף יאָהר „אויספּרובונגס״-טורמע און צו 65 קנוט-שמיץ.

—בלויז פאַר זעקס טעג אַוועקגעהן!—זאָגט ער, און די אויגען פילען זיך איהם אָן מיט טרעהרען, דערמאָהנענדיג זיך אָן די פינפאונזעכציג קנוט-שמיץ.

פאַר׳ן אַנטלויפען האָט מען ביילינ׳ען אויך מוסף-געווען דעם טערמין און שמיץ מיט׳ן קנוט, האָט ער בעשלאָסען זיך נוקם-צו-זיין.

—איך וועל נישט זשאַלעווען אַ צעהן קערבלעך, אָבער גלאָ-וואַצקי וועט נישט לעבען!

10 רובל אויף סאַכאַלין, וואו דער „איוואַן״ באַלדאַנאָוו האָט דער׳הרג׳עט אַ קאָלאָניסט פאַר 60 קאָפּיקעס, און מען האָט מיר געזאָגט, אַז ער האָט בעגאַנגען דאָס פערברעכען „צוליב געלד.״ פאַר 10 רובל קאָן מען אויף סאַכאַלין אָנדינגען מערדער, וואָס זאָלען אויסקוילען אַ גאַנצע פאַמיליע.

פאַר 10 רובל האָבען זיך די „איוואַנעס אָנגענומען אויפ-צוהענגען גלאָוואַצקי׳ן אין אַ „פערבאָרגענעם״ ווינקעל. אָבער פאַר 20 קאָפּיקעס האָט עמיצער אויסגעגעבען גלאָוואַצקי׳ן די פער-שווערונג פון די „איוואַנעס״.

—וואָס האָב איך געזאָלט טהאָן? מסר׳ן נאַטשאַלסטוואָ— איז אַנ׳אונמעגליכע זאַך. אַזוי צי אַזוי, וועט מען מיך סיי-ווי דער׳הרג׳ענען.

האָט זיך גלאָוואַצקי אָנגעגורט מיט אַ מעסער און נישט בעדרעמעלט. איינמאָל, בשעת גלאָוואַצקי איז פאַרנאַכט געגאַנגען אין „פערבאָרגענעם״ ווינקעל, איז איהם בעפאַלען אַ באַנדע „אי-וואַנעס״, און אייגער פון זיי, סטעפּקע שיבייעוו, האָט איהם אַרויפגעוואָרפען אַ שלייף אויפ׳ן האַלז. אָבער גלאָוואַצקי האָט

בעוויזען אָנצולאַפען מיט איין האַנד דעם שטריק און מיט דער צווייטער האָט ער אַריינגעהאַקט סטעפּקע'ן אַ מעסער אין בויך. די „איוואַנעס" האָבן געמאַכט פליטה.

—נו, וואָס, כלבים?—האָט זיי גלאָוואַצקי נאָכגעשריען און, אָנגעבויגט זיך צו שיבייעוו'ן, וואָס האָט זיך געצאַפּעלט אין גסיסה, געפרעגט:—האַ, האָסטו דערשטיקט גלאָוואַצקי'ן, הונד איינער!

אַ רציחה אין טורמע! געקומען נאַטשאַלסטוואָ. דעם גוסס'ן סטעפּקע'ן האָט מען אַוועקגעטראָגן אין שפּיטאָל. גלאָוואַצקי'ן האָט מען אַרעסטירט און אַריינגעזעצט אין אַ בעזונדער אָבטיילונג.

דערווייל זענען די „איוואַנעס" געקומען צו זיך. האָבן זיי זיך אַ לאָז געטהאָן צו זיין אָבטיילונג, וואו ער איז געזעסן אַ הילפלאָזער, אויסגעבראָכן די טהיר און געשלאָגן איהם צו טויט. מען האָט איהם אויסגעבראָכן אַ האַנד, צוהאַקט דעם שטע־רען, „אָבגעשלאָגן די געדערם". צום גליק אָדער צום אומגליק, איז אָנגעלאָפען די וואַך און פון די צובונטעוועטע אַרעסטאַנטען האָט מען קוים אַרויסגעריסען גלאָוואַצקי'ן, אַ גע'חלש'טען.

גלאָוואַצקי איז געבליבען אַ צוקאַלעטשעטער אויפ'ן גאַנצען לעבען. איהם איז שווער אפילו צו ריידען. ער האָט קיין אָטעם נישט.

די אויספאָרשונג האָבן געפיהרט אַזוינע לייט, וואָס זע־נען לחלוטין אונבעקאַנט געווען מיט דעמדאָזיגען ענין. אַלס עדות זענען אויסגעפרעגט געוואָרען דיזעלבע „איוואַנעס", וואָס האָבן, פערשטעהט זיך, „פערשאָטען" גלאָוואַצקי'ן.

—דער'הרג'עט פון כעס!

און גלאָוואַצקי, וואָס האָט זיך בלויז פערטיידיגט, איז פער־משפט געוואָרען צו אייביגער קייטענטורמע און דרייסיג שמיץ מיט'ן קנוט. די שמיץ האָט מען נישט געגעבען. וואָס פאַר אַ שמיץ קאָן מען דאָרט געבען אַ האַלב-גוסס'ן? דער דאָקטאָר האָט קאָנסטאַטירט, אַז ער איז נישט פעהיג צו לייבשטראָף. אָבער זיצענדיג אין קייטענטורמע, בעדאַרף גלאָוואַצקי ציטערן טאָג און נאַכט, יעדע מינוט פאַר זיין לעבען. די „איוואַנעס" האָבן איהם פער'משפט צו טויט אי פאַר סטעפּקע'ן, אי פאַר ביילינ'צו.

—אט האבען מיר באמת א בעל-יסורים!—האט מיר געזאגט דער סמאטריטעל פון טורמע, ה׳ קנאבט.

—אבער וואס טהוט איהר דערצו?

—וואס קאן איך טהאן? מען האט אזוי געפיהרט די אויספארשונג.

איך האב מיך געווענדט צו די קאטארזשניקעס:

—פארוואס האט איהר געשוויגען?

—ווי-זשע אנדערש? ווי קאן מען זיך אריינמישען, אז די „איוואנעס״ האבען זיך אנגעדונגען איהם צו דער׳הרג׳ענען, ווע־לען זיי איהם דער׳הרג׳ענען.

ביילין ווערט געהאלטען אין דער אייגענער טורמע. איך האב גערעדט מיט איהם.

—צוליב דיר האט מען דאך געקאנט אויפהענגען אן׳אונ־שולדיגען מענשען. פארוואס האסטו אליין נישט געזאגט?

—פאר מיר האט עס נישט געטויגט. איך האב נישט וואס צו טראכטען וועגען אנדערע. יעדער בעדארף טראכטען פאר זיך.

גלאזוואצקי געהט נישט ארויס פון זיין „נומער״. צו די געשפרעכען מיט מיר פלעגט מען איהם פיהרען איבער׳ן טור־מע-הויף אונטער א וואך. אנישט, וואלט מען איהם דער׳הרג׳עט.

—א מעסער טראג איך אויך שטענדיג מיט זיך. די „אי־וואנעס״ ווילען מיר נישט מוחל-זיין סטעפקע׳ן. זיי האבען גע־זאגט, אז זיי ווילען דער׳הרג׳ענען, ווילען זיי האלטען ווארט. אט אזוי לעב איך און ווארט דערויף.

און אט דער אומגליקליכסטער מענש אין דער וועלט, וואס די קייטענטורמע האט איהם פער׳משפט צו טויט, האט געבעטען, איך זאל טהאן א טובה נישט איהם, נאר א צווייטען:

—יענעם איז זעהר שווער.

דאס איז געווען דעמאלט, ווען איך האב איהם געפרעגט, צי קאן איך איהם מיט עפיס העלפען.

די ערשטע ק ט רגע־טעג.

יעדער האָט, וואַהרשיינליך, געהערט פון יענעם מנהג, וואָס בשעת דער אַרעסטאַנט טרעט־אַריין צום ערשטען מאָל אין דער קאַטאָרגע, ווערט ער שטאַרק צו׳ממית׳ט. די לאַנגווייליגע און פערביטערטע טורמע האָט געשלאָגען מכּות־רצח די ניי־געקומענע אַרעסטאַנטען.

צוליב וואָס פייניגט אַזוי די טורמע די ניי־געקומענע, וואָס אַז מען דערצעהלט וועגען דעם, שטעלען זיך די האָהר קאַפויר? טיילווייז איז עס, ווי איך האָב שוין געזאָגט, פון לאַנגווייליגקייט, טיילווייז פון כעס צו אַלץ און אַלעמען און פונ׳ם חשק אויסצוגיסען כאָטש אויף עמיצען די גאַל, פון וועלכער דער מענש ווערט דערשטיקט; אָבער טיילמאָל טהוט מען עס אויך פון אַ פּראַקטישען טעם: מען מוז אויספּרובען אַ מענשען, צי וועט ער קאָנען אויסהאַלטען און נישט מסר׳ן נאַטשאַלסטוואָ, אויב מען זאָל איהם אַפילו שלאָגען צו טויט. מען בעדאַרף דאָך עפּיס קאָנען דעם מענשען, וואָס איז געקומען אין דער פאַמיליע אַריין: צי וועט מען זיך קאָנען פערלאָזען אויף איהם, ווי אויף אַ זיכערן חבר?

איך בין אַדורכגעגאַנגען אַלע סאַכאַליני׳שע טורמעס און קאָן זאָגען מיט פולשטענדיגער איבערצייגונג, אַז דער אַמאָליגער שרעקליכער מנהג צו פייניגען די אַרעסטאַנטען איז געוואָרען אַ לעגענדע. איצט איז עס שוין נישטאָ. דעמאָלט האָבען אומעטום געפייפט קנוט און רוט און דאָס האָט זיך אָבגעשפּיגעלט אויף די זיטען פון דער טורמע. איצט זענען די זיטען שוין ווייכערע.

די יונגע קאַטאָרגע גאַפּט, ווען דו פרעגסט זי: „האָט איהר

נאָך די און די מנהגים?" און בלויז די זקנים פון דעם דערבי-נער אינוואַלידען-הויז האָבען געשמייכעלט און געשאָקעלט מיט די קעפּ, בשעת איך האָב זיי דערמאָנט די אַמאָליגע מנהגים, פּונקט ווי זיי וואָלטען זיך געטראָפען מיט אַ גוטען אַלטען בע־קאַנטען.

—געווען, געווען דאָס אַלץ אַמאָל! ריכטיג.

און זיי פּלעגען גאַנץ גערן זיך אַוועקלאָזען אין לאַנגע מעשיות, וואָס אַ מענש האָט זעהר ליב, בשעת ער הויבט-אָן דער-צעהלען די איבערגעלעבטע צרות.

אָבער די יונגע קאַטאָרגע קאָן אפילו נישט פערשטעהן דעם שכל פון אַזאַ מנהג:

—וואָס פאַר אַ פּעולה האָט מען פון דעם?

„פּעולה"—דאָס איז דער אַלף און תּיו פון דער גאַנצער היינטיגער קאַטאָרגע. קיין וואונדער איז דאָס נישט: דער גרע-סטער טייל פון דער קאַטאָרגע זענען מערדער, וואָס האָבען גע-טויט צוליב רויב, ד. ה. מענשען, וואָס זענען בעגאַנגען דאָס פערברעכען צוליב אַ „פּעולה". און די זיטען, מנהגים און געזע-צען פון דידאָזיגע לייט מוזען זיך אונטערוואַרפען די איבעריגע: די דיסציפּלינאַרע אַרעסטאַנטען, די קרבנות פון צופאַל, פון פאַמיליען-רייבענישען א. ד. גל.

„פּעולה"—דאָס איז אַלץ. אַ קאַטאָרזשניק, וואָס איז בע-גאַנגען אַ מאָרד אויף סאַכאַלין, האָט מיר דערצעהלט פון זיין פערברעכען און דערביי דערמאָהנט, אַז צוליב דעם אייגענעם מאָרד איז אַרעסטירט געוואָרען גאָר אַנ׳אונשולדיגער קאָלאָניסט.

—אָבער איך האָב איהם בעפרייט... ווארום איך האָב פון איהם קיין שום פּעולה נישט געהאַט אין דעמדאָזיגען פּראָצעס.

און אַז ער וואָלט יאָ „געהאַט אַ פּעולה", וואָלט ער דעם אונשולדיגען אודאי פערפּלאָנטערט אין דעם פּראָצעס און די גאַנ-צע קאַטאָרגע וואָלט איהם פערשטאַנען:

—אַ מענש בעדאַרף דאָך טראַכטען וועגען זיין „גוצען". יעדער פאַר זיך.

—די גאַנצע „אויפנעהמונג" פון אַ ניי-געקומענעם קאַטאָר-

זשניק בעשטעהט היינט דערין, וואָס די טורמע סטאַרעט זיך אַרויסצוציהען וואָס מעהר „נוצען" פון איהם, דאָס הייסט זי בענוצט זיך מיט זיין אונדערפאַהרענקייט און נאַרט איהם אָב, אויף וויפיל זי קאָן.

דערצו האָט די קאַטאָרגע עטליכע שפּילען, אין וועלכע מען קאָן נאָר שפּילען מיט „נייע קאַטאָרזשניקעס". אין אַ טיכעלע, אין אַ צלמ׳ל, אין אַ בייטעלע, אַ פינגערל, אין טוזען, אין שוואַרץ און רויט.

אין דעמדאָזיגען מין אויפנעהמונג איז פאַרהאַן אפילו עטוואָס סימפּאַטישעס: דאָ ווערט בעשטראָפט די תאווה צו אַ לייכט און זיכער פערדינסטעל, דער חשק אָבצוגעווינען ביים אייגענעם ברודער אויף זיכער.

די פּאַרטיע, וואָס איז נאָר-וואָס געקומען אויף סאַכאַלין, האָט אויסגעהאַלטען קאַראַנטין, איז מעדיציניש אַרומגעקוקט געוואָרען, דערנאָך צוטיילט געוואָרען אָהן שום נוצען און צופּאַסונג אויף „געזונדטע", „שוואַכע" און אַזוינע, „וואָס זענען גאָרנישט פעהיג צו דער אַרבייט", און איז געבראַכט געוואָרען אין טורמע.

נאָך פריהער, בשעת די פּאַרטיע איז געזעסען איהרע 3-4 טעג אין קאַראַנטין, האָט זיך די טורמע אויף פערשידענע אופנים דערקונדיגט וועגען איהם. צו איינעם איז מיט דער נייער פּאַרטיע געקומען אַ ברודער, צו אַ צווייטען—אַ מיטהעלפער, צום דריטען סתם אַנ׳אַלטער חבר. די אַלע דאָזיגע לייט, ריזיקירענדיג מיט מיט קאַרצער און מיט ריטער, זענען געוועז אין קאַראַנטין און זיך פיל-עס-איז נאָכגעפרעגט. די טורמע-תושבים, ריזיקירענדיג מיט׳ן רוקען, זענען אַוועקגעלאָפען אין קאַראַנטין און אַ שמעק געטהאָן, ווער פון די נייגעקומענע אַרעסטאַנטען האָט געבראַכט מיט זיך אַ ביסעל געלד, ווער עס האָט זיך אָנגעלעבט דורך שפּילען אין קאָרטען אָדער דורך שרייבען בריף און בקשות, און ווער עס האָט סתם מיטגעבראַכט געלד מיט זיך. דאָ דערגעהט מען אַלץ: וויפיל די ה"ה פּאַסאַזשירען האָבען געגעבען אויף פּאַסחע

די זינגער-אַרעסטאַנטען, וויפיל עס איז געלונגען אויסצובעטען ביי די זייטיגע „פאַר'ן תלין”. און בשעת די גאַנצע פּאַרטיע קומט אין טורמע אַריין, ווייס שוין די טורמע פונ'ם גאַנצען האָב-און-גוטס פון די אַרעסטאַנטען און וועמען מען בעדאַרף ראַבען אויפ'ן אויג.

אין טורמע איז אַזוי אויך איינג, און דאָ זענען נאָך צוגעקומען נייע מענשען. מוז מען שלאָפען אונטער די נאַרעס. הויבען-אַן די סטאַראָסטעס צו פערקויפען די בעסטע ערטער און דערביי, נאַטירליך, רייסט מען אַרויס ביי די ניי-געקומענע אַ סך מעהר, וויפיל עס קאָסט געוועהנליך אַ „גוט אָרט” אין טורמע. אויף די אויסגעהונגערטע זשיגאַנעס וואַקסט ביסלעכווייז אָב אַ נייע הויט: זיי פערקויפען דאָס לעצטע, וואָס זיי איז געבליבען—דאָס אָרט אויף דער נאַרע—און אַליין קריכען זיי אונטער דער נאַרע.

דער נייער קאַטאָרזשניק קען נאָך אַלץ נישט קומען צו זיך, צו די רעיונות. ער איז דערשראָקען, צוטומעלט פון דער נייער סביבה, און ווייס נישט ווי צו געהן, ווי צו האַלטען זיך. ער זעהט נאָר איין זאַך, אַז וואו מען זאָל זיך דאָ נישט אַ ריהר טהאָן, קאָסט געלד, אַז אָהן געלד ווערט מען פערפאַלען און אַז געלד מוז מען קריגען—עס מעג די וועלט אונטערגעהן. און אָט אין אַזאַ מינוט פּאַקט מען איהם.

דער נייער אַרעסטאַנט זיצט אויף די נאַרעס און קוקט מיט שרעק און נייגיר צו די מענשען, צווישען וועלכע איהם איז בעשערט צו לעבען לאַנגע, אָך, וואָסערע לאַנגע יאָהרען.

איבער'ן טורמע געהט זיך אום אַ רהבות'דיגער אַרעסטאַנטעל פון אַרעסטאַנטען-לאַנד: פון דער בושלאַט-קעשענע שטעקט ארויס אַנ'עק פון אַ טיכעל, דער עק איז מיט אַ קניפּעל און אין קניפּעל איז, קענטיג, פאַרהאַן אַ מטבע.

אַ צווייטער אַרעסטאַנט, וואָס האָט פריהער אַ וואָרף געטהאָן אַ גוט וואָרט דעם נייעם אַרעסטאַנט, גנב'עט זיך אונטער פּאַוואָליע פון הינטען צום רחבות'דיגען אַרעסטאַנט, גיט דערביי כיטרע אַ וואונק מיט די אויגען, בינדט-אָב דעם קניפּעל, נעהמט.

אַרויס די מטבע אַ פערציגער און לעגט אַריין צוריק אַ קאָפּיקע. דער נייער אַרעסטאַנט, צו וועלכען דער געשיקטער יונג האָט אונטערגעוואונקען, שמייכעלט ווארים צו: „אָט אַ כוואַט אַ יונג״.

—עי, פעטער!—שרייט דער געשיקטער יונג צום רחבות׳־דיגען אַרעסטאַנט.—וואָס האָסטו דאָס פאַר אַזאַ אויסטערלישע קאָפּיקע, וואָס דו האָסט זי פערבונדען אין אַ טיכעל?

—וואָס פאַר אַ קאָפּיקע?—פרעגט גוטמוטיג דער רחבות׳דיגער אַרעסטאַנט.

—אָט די קאָפּיקע, וואָס איז פערבונדען אין טיכעל. שלים־מזל, רוח! כאָלערע! האָט פערבונדען אַ קאָפּיקע און שפּאַצירט־אַרום!

—פערמאַך שוין דאָרטען דעם פּיסק! שרייער מיינער! דאָס איז נישט קיין קאָפּיקע, נאָר אַ פערציגער.

דער רחבות׳דיגער אַרעסטאַנט בעהאַלט דעם עק פון טיכעל אין קעשענע. דערווייל קלייבט זיך אַרום אַנ׳עולם.

—אַ פערציגער!—קרימט איהם איבער דער וואוילער יונג.—האָסטו דען אַמאָל געזעהן אַ פערציגער אין דיינע אויגען? האָט פערבונדען אַ קאָפּיקע און בלאָזט פון זיך: „אַ פערציגער!״

—אַך, דו אַזוינער און אַזוינער!—ווערט שוין בייז דער רחבות׳דיגער אַרעסטאַנט.—וואָס ביזטו מיך מביש פאַר די אַלע הערן אַרעסטאַנטען? ווילסטו געהן אין געוועט? וועטען מיר זיך אויף צעהן קערבלעך, אַז דאָס איז אַ פערציגער.

—אויף צעהן?

—נו, יאָ, אויף צעהן. וואָס, קיין געלד נישטאָ?

דער עולם אַרום לאַכט.

—הער־נאָר, קיין צעהן קערבלעך האָב איך נישט. שטעל דו איין אַ רויטע מטבע, וועסטו מיר דערנאָך געבען אַ רובל!—רוימט־איין אויפ׳ן אויער דער וואוילער יונג דעם נייעם אַרעסטאַנט.

דער נייער אַרעסטאַנט קווענקעלט זיך.

—דו שפּילסט דאָך אויף זיכער. האָסט דאָך אַליין געזעהן.

—שטעל-איין!—עצה'ט איהם דער עולם.

און ביז וואַנען עס געהען די אונטערהאַנדלונגען, ציהט מען אַזוי ווי אָב דעם רחבות'דיגען אַרעסטאַנט דורך געשפּרע־כען, אַז יענער זאָל נישט בעמערקען.

—אָט שטעלט ער פאַר מיר!—זאָגט דער וואוילער יונג און ווייזט-אָן אויף דעם נייעם אַרעסטאַנט.—לעג נאָר אַוועק אַ רויטען בילעט!

ביידע לעגען אַוועק צו צעהנרובלדיגע.

—נעהם-אַרויס דאָס טיכעל! בינד אַליין פונאַנדער!—גיט מען איבער דאָס טיכעל דעם נייעם אַרעסטאַנט.

יענער בינט-אויף דאָס טיכעל און ווערט טויט: אַ פער־ציגער!

—נאַ-זשע דיר! און ער זאָגט נאָך, דער לייהמענער קאָפּ— אַ קאָפּיקע! צעהל ווייטער נישט אין אַ פרעמדער קעשענע יענעמס קלינגערס.

—אָבער מען האָט דאָך געמאַכט אַ שווינדעל!—יאָמערט דער נייער אַרעסטאַנט און כאַפּט זיך פאַר'ן געלד.

אָבער די צעהנרובלדיגע רייסט מען איהם אַרויס, און אויב ער גיט נישט, ממית'ט מען:

—פערשפּילט—טאָ בעצאָהל. אַ כלל.

ערשט דאָ כאַפּט ער זיך, אַז דער רחבות'דיגער אַרע־סטאַנט און דער וואוילער יונג—ביידע זענען איין באַנדע זשי־גאַנעס און שפּילער.

דער „קונץ" איז דאָ גאָר אַ פּשוט'ער: דער רחבות'דיגער אַרעסטאַנט בעדאַרף נאָר אָבבינדען אין קעשענע דאָס קניפּעל, אַרויסנעהמען די קאָפּיקע און פערבינדען צוריק אַ פערציגער. איי־דער עס קומט אַ נייע פּאַרטיע, איבט מען זיך ספּעציעל איין אין דערדאָזיגער „געשיקטקייט פון די הענד".

אין דער צווייטער קאַמער, ווידער, שפּילט זיך דערווייל אָב אַנ'אַנדער סצענע.

—אַך, דו טאָטער נישט געטויפטער! פערשאָלטענער טאָ־טער!—שרייט אַנ'אַלטער אַרעסטאַנט פאַר עטליכע נייע אַרעסטאַנ־

טען אויף איינעם אַ תמ׳עוואַטען קאַטאָרזשניק, ביי וועלכען ער האָט נאָר-וואָס אונבעמערקטערהייד אָבגעשניטען אונטער׳ן העמד דאָס צלמ׳ל.

—וואָס בין איך דיר פאַר אַ טאַטער?—שרייט יענער צו-ריק.—איך בין אַ געטויפטער מענש און טראָג אַ צלם אויפ׳ן האַלז.

—טראָגסט נישט קיין צלם, טאַטער!

—ווי אַזוי טראָג איך נישט? וועטען מיר זיך אין פינף רובל.

—חברה!—ווענדט זיך דער אַרעסטאַנט צו די יונגע.—לאָ-מיר צונויפזאַמלען פינף רובל און אָנרייבען אַ נאָז דעמ-דאָזי-גען באַבאַי.

אַלע האָבען געזעהן, אַז דאָס צלמ׳ל האָט מען אָבגעשני-טען און געלד אויף קאַטאָרגע—אָי-אָי, ווי דאָס איז נויטיג. באַלד ווערען צוזאַמענגעקליבען פינף רובל.

—שפיליע-אָב דעם קאָלנער.

יענער שפיליעט-אָב דאָס העמד. אויפ׳ן האַלז- אַ צלם. דאָ בעשטעהט, נאַטירליך, דער גאַנצער קונץ דערין, וואָס דער אַרע-סטאַנט טראָגט צוויי צלמים.

די נייע אַרעסטאַנטען זענען צומישט, פאָדערן צוריק דאָס געלד: „ס׳איז אַ שווינדעל!״ אָבער אַנטקעגען זיי געהט די גאַנ-צע טורמע מיט די פויסטען:

—צאָהל, אַז דו האָסט פערשפּילט! אַ כלל!

מיר וועלען זיך לאַנג נישט אָבשטעלען אויפ׳ן נייעם אַרע-סטאַנט, וואָס חזר׳ט-איבער, אַ פערגאַפטער, קוקענדיג אין זיין ביי-טעלע אַריין:

—ווי קאָן דאָס זיין? געווען צוואַנציג קערבלעך און איצט האָב איך צעהן? הייסט עס, אַז מען האָט גע׳גנב׳עט. אויב אַזוי, וועל איך מיך געהן קלאָגען.

—דו פרוב-נאָר! געה מסר׳ן! מסור פאַסקודנער!

מיט איהם האָט מען דורכגעמאַכט דאָס אייגענע שפיצעל, וואָס די גנבים ווייזען עפטער אויף די אָדעסער גאַסען און בכלל

אין אַלע גרויסע שטעדט.

זאָלבענאַנד מיט׳ן אַרעסטאַנט האָבען זיי געפונען אַ בייטע־לע און באַלד ווי זיי האָבען זיך געוואָלט נעהמען טיילען מיט׳ן רויב, איז אַרויסגעקראָכען אַזוי ווי פון דער ערד דער בעל-הבית פון בייטעלע.

—מיינס!

—דיינס, טאָ נעהם!

—וואַרט-נאַר! אָבער וואו זענען אַהינגעקומען די צוויי זילבערנע רובלס? איך האָב דאָ געהאַט צוויי זילבערנע רובלס.

—מיר האָבען קיין זילבערנע רובלס נישט געזעהן.

—עי, דו לייגסט! וואָס איז דאָס פאַר אַ גנב׳ענען! מען האָט שוין גאָר אָנגעהויבען גנב׳ענען ביי אייגענע?

—וואָס בילסטו, כאָלערע! קאָנסט אונז אַרומזוכען.

דער אַרעסטאַנט קעהרט-אויס די קעשענעס און ווייזט זיין בייטעלע. דאָס אייגענע מוז אויך טהאָן דער נייער אַרעסטאַנט.

דער בעל-הבית פון די כלומר׳שט - פערפאַלענע זילבערנע רובלס זוכט אין יענעמס בייטעלע, געפינט נישט, נאַטירליך, די צוויי רובלס און גיט-אָב דאָס בייטעלע-צוריק.

—האָט מסתמא אַ צווייטער צוגענומען. האָט קיין פעראיבעל נישט, איצט זעה איך, אַז איהר זענט אָרענטליכע לייט...

און געהט אַיועק זוכען די פערלאָרענע צוויי רובלס.

דערנאָך אָבער, אַז דער נייער אַרעסטאַנט ־ט אַ קוק אין בייטעלע, זעהט ער, אַז בשעת יענער האָט דאָ געזוכט, זענען פערשוואונדען געוואָרען צעהן רובל.

דאָ בעשטעהט ווידער די זאַך אין שנעלקייט, אין גע-שיקטקייט און אויך דערין, אַז בשעת דער רעוויזיע אין בייטע-לע, זאָל עמיצער פון הינטען, כלומר׳שט נישט-ווילענדיג, אַ שטויס טהאָן דעם נייעם אַרעסטאַנט, בכלל מאַכען אַ טומעל און צווינ-גען דעם אַרעסטאַנט, ער זאָל זיך אַ ווילע אָבקעהרן.

געהען מיר צו צו דער גרופע, וואָס שטעהט ארום שפי-לער. דאָ שפילט מען אין אַ פינגערהויט. צוויי פינגערהויטען: אונטער איינעם איז פאַרהאַן אַ קיילעכעל, אונטער׳ן צווייטען—גאָר-

נישט. דאָס ווערט געשפּילט אויף אַ קליינינטשקען בענקעלע, וואָס ווערט ביים מיטאָג אַרויפגעשטעלט אויף די נאַרעס אָנשטאָט אַ טיש. דער שפּילער רוקט-איבער מיט אַזאַ שנעלקייט די פינגער-הויטען, אַז עס איז לחלוטין אונמעגליך צו בעמערקען - אונטער וועלכען פון זיי ליגט דאָס קיילעכעל.

—איך קאָן פערדרעהען, פערשנייען!—שרייט דער שפּי-לער.—ווער שפּילט!

—אַנ׳איינבראָך צו דיין לייב און לעבען, רוח, שד, טייוועל! די ווייסע וועלט זעהט מען נישט צוליב דיר! פאַרטאָג האָט ער זיך שוין גענומען צום שפּילען!—שרייט דער עולם אויפ׳ן שפּילער.

—אָבער חאָס געהט עס דיר אָן? פערשאָלטענע חיה דו!—שרייט דער שפּילער צוריק.

—דאָס געהט מיר אָן, ווייל דאָס איז נישט קיין פאַראָנ-דעק! אָט וואָס!..

—וואָס ביזטו דאָס דאָ פאַר אַ פאַראָנדעק-מאַכער, הער-נאָר! מען האָט איהם גערופען אַהער פאַראָנדקעס מאַכען? אַ נייער העלד!

—אָבער דו האַוקע נישט! ווערסט כאַפּען אין די צעהן, כאָלערע דו!..

—שווייג, איך וועל דיר דעם קאָפּ צוהאַקען!

—מען קאָן אַזוינע העלדען!

עס דאַכט זיך, אָט-אָט וועט מען אַראָבלאָזען די הענד אין די כאָלעוועס און מען וועט אָנהויבען אַרבייטען מיט „זשוליקעס״ —מיט מעסערס. די פנימ׳ער זעהען-אויס ווילד, צוהיצט. דער שפּילער האָט גאָר פערגעסען אינ׳ם שפּיל. ער האָט זיך אויס-געדרעהט מיט׳ן פנים צום בעליידיגער.

אָבער דאָ, אין טומעל, גיבען די אַרעסטאַנטען אַ קוק, אונ-טער וואָס פאַר אַ פינגערהויט ליגט דאָס קיילעכעל.

—שטעל איין, שטעל-איין אַ צעהנער, בלדיגע!—רוימען זיי איין אין אויער דעם יונגען, נישט פּראַקטישען אַרעסטאַנט, וואָס נעבען איהם האָט זיך אָנגעהויבען דאָס שפּיל.—שטעל-איין. צו

וואָס זאָל מען איהם שאַנעווען! ביי אַלעמען געווינט ער אָב! ניש'קשה, מען מעג איהם אויך. שטעל-איין אויף זיכער! אָט אַזוי. בעהאַלט דאָס געלד אונטער דער קאָרט.

—אָבער גענוג שוין אייך, שדים!—שרייט מען שוין צו די, וואָס קריגען זיך.—ווי מען רייסט זיך דאָס אַ ביסעל! וואָס ווילסטו? דיר געפעלט נישט, טאָ געה דיר, און נישטאָ וואָס אַרויסצושלאָגען פייער פון אַ מענשען. אַ מענש—אַ בראַנד, כלעבען!

דער קאַטאָרזשניק פאַוועל קאָלאָסקאָוו, בעשולדיגט געוואָרען אין עסען מענשען פלייש.

דעם פּראָטעסט־רענדיגען פיהרט מען אַוועק. דער שפּילער, וואָס וואָרטשעט און וידעלט זיך נאָך, דרעהט זיך אום צום שפּיל-בענקעלע.

—נו, וואָס הערט זיך דאָ!

—אַלץ אין אָרדנונג. דאָס געלד ליגט אונטער דער קאָרט.

נעהמט זיך דער שפּילער פּאַר די פינגערהויטען.

—ניין, דאָס מעגסטו שוין לאָזען! עס דאַרף זיין אַזוי ווי מען שפּילט אַלעמאָל! דאָס שפּיל שטעהט אַזוי. אָט אויף דעם פינגערהויט האָט ער איינגעשטעלט.

—אָבער איהר האָט דאָך מסתמא געזעהן, שדים!

—אויסער זשוליקעס און גנבים, האָט קיינער אין זיין לעבען גאָרנישט געזעהן. ניין, עס איז אין אָרדנונג. מען שפּילט.

—אָבער אפשר האָט מען געשטעלט צופיל געלד?

—וויפיל עס ליגט אונטער דער קאָרט. עס איז שוין אין אָרדנונג. דערויף שפּילען מיר דאָך אויף „טונקעל". האָסט ליב צו געווינען, הינטישער ביין דו, טאָ האָב ליב אויך צו צאָהלען!

—נו, זאָל שוין זיין ווי איהר ווילט. אויב דאָס איז אַ כלל אַזאַ, בין איך מסכים. אָט דער פינגערהויט, האַ?

—אָט דער,—בעשטעטיגט דער נייער אַרעסטאַנט.

דער שפּילער הויבט-אויף דעם פינגערהויט: אונטער'ן פינגערהויט איז לעדיג, שלעפּט ער צו זיך דאָס געלד פון אונטער דער קאָרט.

די זאַך בעשטעהט דאָ ווידער אין געשיקטקייט, אין קאָנען שנעל און אונבעמערקט, בשעת דער נייער אַרעסטאַנט איז אויפגערעגט פון'ם קריג, איבערצושטעלען דאָס קיילעכל אונטער דעם צווייטען פינגערהויט.

דאָס שפּיל אין „שוואַרץ-רויט" איז כמעט איינס-און-דאָסזעלבע. מען קלויבט-אויס לויט'ן פערלאַנג: אָדער טייז אָדער אַנדערע קאָרטען.

עס ליגען דריי טייז: צוויי שוואַרצע און איינע אַ רויטע. דער שפּילער לעגט זיי איבער מיט אַזאַ מאוים'דיגער

שנעלקייט, אַז מען קאָן בשום-אופן נישט כאַפּען, וואו ליגט די רויטע.

בשעת׳ן שפּילען פּערטומעלט מען כלומר׳שט דעם שפּילער אָדער דורך אַ קריג אָדער מען זאָגט איהם עפּיס אָן. דער שפּי-לער קעהרט זיך אָב, און בשעת מעשה נעהמט אַנ׳אַסיסטאַנט און גיט אַ קוק, וואו עס ליגט די רויטע טויז און מאַכט אויף איהר אַ סימן מיט אַ בלייפעדער.

—שטעל אויף דער קאָרט!—רוימט מען איין אין אויער דעם ניי-געקומענעם אַרעסטאַנט.

דער שפּילער ענדיגט די מחלוקה אָדער דעם שמועס, נעהמט ער זיך ווידער שפּילען, לעגט ער ווידער איבער די קאָרטען פון איין אָרט אויפ׳ן צווייטען.

דער נייער אַרעסטאַנט שטעלט-איין אויף דער אָנגעוויזענער טויז. טיילמאָל שטעלט ער איין אַלץ, וואָס ער פערמאָגט: מיט אַמאָל וויל ער טאָפּעל רייכער ווערען. גיט מען איהם אַליין אויפדעקען די קאָרטען: דעקט ער אויף—שוואַרץ!

דאָ איז די אייגענע מעשה, וואָס אין די פריהערדיגע שפּי-לען. דער שפּילער בייט-אום די אָנגעצייכענטע רויטע טויז אויף אַ שוואַרצער, וואָס איז נאָך פריהער אויף דעמזעלבען שטייגער אָנגעצייכענט און צוגעגרייט געוואָרען.

אַזוי ווערען אָבגענאַרט די-יעניגע, וואָס ווילען געווינען אויף זיכער.

און אָט לעגען זיך אין אָווענד די יונגע אַרעסטאַנטען אויף די נאַרעס, טיילמאָל שטאַרק צוגעמוטשעט פאַר נישט וועלען צאָה-לען, און טראַכטען:

—דאָס זענען דיר אַ ביסעל מענשען!

און דער שכן טרייסט:

—דערפאַר ביזטו איצט אַנ׳עכטער אַרעסטאַנט. אַנ׳אַרעסטאַנט, ווי עס געהער צו זיין. אַלע זענען דורכגעגאַנגען דעם אייגע-נעם חדר. אַזוי בעדאַרף זיין.

זיי זענען אַרומגעפּליקט געוואָרען און דערפאַר זענען זיי עכטע קאַטאָרזשניקעס. די קאַטאָרגע האָט פיינט אייגענטום און

אייגענטימער. זייער געלד שפּאַצירט איצט אַרום איבער דער טורמע: היינט ביי דעם, מאָרגען ביי יענעם...

מאַנכע פון די נייע אַרעסטאַנטען טראַכטען מיט אימה און שרעק, אַז זיי וועט אויסקומען צו הונגערן און ליידען נויט.

און אַנדערע, ווידער, זענען שטאַרק פערביטערט און ווע-רען איינגעשלאָפען מיט דער האָפנונג, אַז ווען-עס-איז וועלען זיי אויך אַזוי אַרומפליקען אַ ניי-געקומענעם.

אינטעליגענטע מענשען אויף סאַכאַלין.

האָט איהר ווען-עס-איז געזעהן דעם טויט אין די אויגען? דעמאָלט ווייסט איהר, אַז „צייט" איז נאַרישקייט, אַז דער בעגריף וועגען „צייט" איז אַנ'אויסגעטראַכטע זאַך, אַז שעה'ן, מינוטען, סעקונדען עקזיסטירען גאָרנישט אויף דער וועלט.

ביז וואַנען דאָס שיס-ציגעלע הויבט זיך אויף און גיט אַ קנאַק, קאָנט איהר אַזויפיל איבערטראַכטען און איבערלעבען און איבערפיהלען, וויפיל איהר האָט נישט איבערגעטראַכט און איבערגעלעבט און איבערגעפיהלט פאַר אַ יאָהר צייט.

אַ יאָהר קאַטאָרגע... דאָס זענען נישט קיין צוועלף חדשים, וואָס יעדער דאַטע 20 ברענגט אייך די פענסיע. דאָס זענען נישט קיין „פיר סעזאָנען", ווי פאַר די וועלטליכע לייט. דאָס זענען נישט קיין 365 טעג—ווי פאַר אַלעמען. דאָס זענען מיליאָנען מינוטען, וואָס פיל פון זיי—יעדע פון זיי איז לענגער פון אַני-איביגקייט.

קאָן מען דען פעראַכטען אָט די אַלע „איוואַנעס". „כרפ-

פעס", „זשיגאַנעס", „כאַמעס", „משרתים"—פערגליכטען און בעת־מעשה זיך געפינען מיט זיי אויף איין שטאַפעל?

וואָרום דאָס איז „אייער געזעלשאַפט!" וואָרום איהר שלאָפט נעבען זיי אויף נאַרעס, עסט צוזאַמען, אַרבייט צוזאַמען—איהר טיילט מיט זיי אינאיינעם אייער לעבען.

יאָ, עס וואָלט נאָך גוט געווען „צו שטעהן אויף איין שטאַפעל".

ניין!

די קאַטאָרגע האָט פיינט אַ „באַרין".

די קאַטאָרגע פערהאַסט דעם „באַרין" פאַר זיין שוואַכקייט, פאַרוואָס ער איז נישט געוועהנט צו אַרבייטען.

—וואָס איז ער פאַר אַן׳אַרבייטער אין אַרטעל? מיר בע־דאַרפען פאַר איהם אַרבייטען.

איבער אַ באַרין חוזק׳ט די קאַטאָרגע, ווייל ער האָט די געוועהנהייט צו היטען זיך פון שמוץ.

—ניין! ביזטו אַריינגעפאַלען —טאָ לייד! נישטאָ זיך וואָס צו פיעסטען! אָט אַזאַ ביזטו איצט.

אַ „באַרין" טרויט נישט די קאַטאָרגע.

—ער וועט אַלץ פערקויפען, אַבי ער זאָל נאָר קאָנען ווערען אַ שרייבערל.

—„באַרין"!—די קאַטאָרגע האָט נישט קיין ערגערן, קיין מעהר פערהאַסטערן נאָמען.

און אָט, בשעת איך טראַכט וועגען דער לאַגע פון דער אינטעליגענץ אויף קאַטאָרגע, ענטפלעקט זיך פאַר מיר אַ לאַנגע שורה שאָטענס.

באמת—שאָטענס!

אָט איז דער אומגליקליכער בראָדיאַגע סאָקאָלסקי.

אַ קראַנקער, אַן׳עפּילעפּטיקער, אַן׳אויסגעפּייניגטער, אַן׳אויסגעמוטשעטער.

איך ווייס זיין אמת׳ע פאַמיליע, ער האָט זיך געלערנט אין אוניווערזיטעט.

—גאָט! וואָס האָב איך נישט געטהאָן, צו בעפרייען זיך

פון דעמדאָזיגען פערשאָלטענעם נאָמען. איך האָב געוואָלט דערפאַלען ביז זיי, איך זאָל נישט פיהלען, ליגענדיג אויף דער נאַרע, אַז פאַר דיר האָט מען מורא צו ריידען, אַז מען האַלט דיך, פאַר אַ פעררעטער, פאַר אַ מענשען, וואָס איז גרייט צו נסר׳ן. ניין, עפּיס אַנ׳אויסוואורף, עפּיס אַ „כאַם”, ריידענדיג אויף אונזער קאַטאָרגע-לשון, וואָס קאָן פאַר אַ צעהנערל פערקויפען זיך, אַנדערע, אַלץ, רופט דיך „באַרין”. און ער איז אפילו דער קאַטאָרגע נעהנטער, איידער דו! און וואָס פאַר אַ קרבנות האָב איך זיי נישט געבראַכט. איך טרינק, ווי זיי. שפּיל אין קאָרטען, ווי זיי. מען האָט מיך בעשטימט פאַר אַ שרייבער, האָב איך צוליב זיי געפּושערט, מען זאָל מיך דורכטרייבען. איך האָב זיי געוואָלט ווייזען, אַז איך וויל קיין שום פריווילעגיעס נישט. איך פלעג מיך בעטייליגען אין זייערע שווינדלערישע שפּיצלעך—אויסברענגען זיי די פאַלשע אַסיגנאַציעס. איך פלעג זיי העלפען אויסבעהאַלטען דידאָזיגע אַסיגנאַציעס. אַז מען האָט געכאַפּט, האָב איך קיינעם נישט אַרויסגעגעבען. מיר עטוהט נאָך פאָר די קאַטאָרגע אויף לאַנגע, לאַנגע יאָהר. און פונדעסטוועגען בין איך אַ פערשטויסענער צווישען פערשטויסענע—איך בין אַ „באַרין”.

אָט דער סאָקאָלסקי! אַ מענש, וואָס האָט אַ סך געשפּילט, מיט אַ ברייטער רייכער ערודיציע, מיט אַזוינע ליכטיגע געדאַנקען. איך פלעג מיט אַזאַ פערגעניגען שמועסען מיט איהם אַ גאַנצען פריהמאָרגען. איך—און פאַרוואָס נאָר איך!—ער פלעגט פערגעסען אָן זיין אַרעסטאַנטישען בושלאַט...

ער האָט ליב און קאָן דאָסטאָיעווסקי׳ן. איך פלעג שמועסען מיט איהם וועגען דעם, אויף וויפיל די איצטיגע קאַטאָרגע איז ווייטער אַוועק פון דעם „טויטען הויז”; מיר פלעגען זיך שפּאַרען, היצען.

און פלוצלונג קומט צו מיר גאָר מיט אַ וויזיט דער סמאָטריטעל פון דער קאָלאָניע.

- נו-קאַ, ברודער, גיב מיר אַ לויף און זאָג דאָרטען, מען זאָל מיר איבערבייטען די פערד!—הייסט ער סאָקאָלסקי׳ן.

—די מינוט, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!

איך בין געווען פערשעמט, צוקלאַפּט, דערנידערט פאַר איהם, אויפגערעגט בין איך געווען.

—פאַרוואָס האָט איהר עס עפּיס אַזוי? איהר האָט דאָך איהם געטראָפען ביי מיר, ער איז דאָך מיין גאַסט!

—גענוג איך שוין צו זיין סענטימענטאַל מיט דידאָזיגע כלבים! נישט קיין שרעק, אַז ער וועט זיך דורכלויפען! וואָס וועט עס איהם קאָסטען!

אַז סאָקאָלסקי האָט אַ „לויף" געטהאָן, האָט ער נישט גע־קאָנט קוקען אויף מיר און איך אויף איהם.

—עך! איהר האָט מיר בלויז פונאַנדערגעוועקט די וואונ־דען מיט אייערע שמועסען. איך האָב מיך פאַר אַ מענשען דער־פיהלט. אָבער דאָס טויג מיר נישט. געקומען צו אייך ווי אַ מענש, אָבער אַוועקגעהן וועל איך...

—סאָקאָלסקי...

—איך בין אויף קיינעם נישט בייז. אויף אייך? וואָס זענט איהר דאָ שולדיג? האָט איהר עס דען געמאַכט? אויף איהם? ער איז זיך נאָך ווייך בעגאַנגען, זיך נישט געזידעלט. וואָלט ער מיר בעסער אין דערדאָזיגער מינוט געגעבען אין מאָר־דע אַריין, איידער צו שיקען נאָך די פערד. דאָסטאָיעווסקי און „גיב אַ לויף, ברודערל".

סאָקאָלסקי איז אַוועק אין זיך, ווי עס געהט־אַוועק אין איהר שאָל די שנעק, בשעת מען ריהרט זי אָן נישט פאָרזיכ־טיג מיט אַ גראָבער האַנד.

מיר זענען געווען מיט איהם פריינד, ער האָט מיר אַ סך מיטגעהאָלפען בנוגע די קאַטאָרגע־ידיעות, אָבער אין לאַנגע אָפענהערציגע שמועסען פלעגט ער נישט אַריין.

—מען דאַרף נישט! איהר וועט אַוועקפאָהרען און מיר וועט זיין נאָך שווערער.

אָט איז קאָזיריעוו, אַן'אומגליקליך יונגעל מיט אויגען פון אַ מענשען, וואָס טרינקט זיך.

ער איז פונדעסטוועגען דורכגעגאַנגען זעקס קלאַסען גימנאַזיע. אַ זוהן פון פערמעגליכע עלטערן. זיין פאַמיליע בעשטעהט פון

רייכע מאָסקווער סוחרים.

געווען אַ פּריוויליגער סאָלדאַט און פאַר'ן בעליידיגען דעם וואַך-נאַטשאַלניק אַוועק אויף קאַטאָרגע אויף זעקס יאָהר און אַכט חדשים.

איצט זיצט ער אין קייטענטורמע פאַר עפּיס אַ.. גראַשענ-דיגען שווינדעל.

ער האָט אַזאַ עהרליך סימפּאַטיש געזיכט. איך ווייס ס'ס זעהר גוט, אַז ער איז שטענדיג גרייט זיך צו טיילען מיט'ן לעצ-טען. ער פּלעגט זיך טיילען און טיילט זיך מיט די נויטבעדער-פטיגע.

און די אייגענע פערגעסען איהם אויך נישט. זיי שיקען איהם לפי-ערך גאַנץ היבש.

—און פלוצלונג גאָר אַ גראָשענדיגער שווינדעל!

—עך, באַרין!—האָבען מיר די מענשען, וואָס ווייסען גוט די זאַך, געזאָגט אָפּענהערציג.—שוין-זשע האָט ער עס געטהאָן פאַר זיך? די קאַטאָרגע האָט געצוואונגען, די קאַטאָרגע האָט בעדאַרפט דעם שווינדעל. האָט זי געהייסען—און ער איז געווען אַ שרייבער—האָט ער עס געטהאָן. פאַר זיך האָט ער עס גאָרנישט בעדאַרפט.

זיין צוקונפט איז אַ שווערע, אַ ביטערע.

די הוספה צו דער קאַטאָרגע וועט ער נישט אויסהאַלטען, ער וועט אַנטלויפען, וועט ער בעקומען שמיץ, ווידער אַנטלויפען, נאָך אַ הוספה, אָהן אַ סוף, און וועט דאַרפען זיצען, כסדר זיצען אין קייטענקורמע.

איבער וואָס קלעקט „איינער“ אַ קאָזידיעוו.

אַז אַזוינע מענשען זענען אומגעקומען, דערטרונקען געוואָ-רען, זענען „אויבען אַוועק בלויז קליינינטשקע בלעזעלעך“.

מען איז גייסטיג אינגאַנצען אומגעקומען אויף אייביג.

אין דער קאָלאָניע ראָזשדעסטווענסקאָיע, אין אַלעקסאַנדע-ראָווסקען קרייז איז פאַרהאַן אַ לעהרער, איינער א וו

אַ מענש, וואָס האָט זיך געלערנט אין איינער פון די פּרי-ווילעגירטע לעהר-אַנשטאַלטען.

אויף קאַטאָרגע האָט דערדאָזיגער מענש זיך אָנגעדונגען צו נעהמען אויף זיך אַ פּרעמדען מאָרד פאַר פינף רובל.

מען האָט בעדאַרפט האָבען אַ גאַנצע אויספאָרשונג, צו בעווייזען, אַז נישט ער איז בעגאַנגען דעם מאָרד.

איינע אַ הויכגעשטעלטע פּערזאָן, וואָס האָט איהם געקאָנט פּערזענליך אין פּעטערבורג, האָט, קומענדיג אויף סאַכאַלין, געוואָלט איהם זעהן און זיך משתדל-זיין פאַר איהם אין פּעטערבורג.

—בעדאַנקט איהם,—האָט ווּ. געבעטען איהם איבערגעבען,— און בעט איהם, ער זאָל פערגעסען וועגען דעם. שוין שפּעט. דאָרט טויג איך שוין נישט מעהר. זאָלען זיי מיך פערגעסען דאָ.

איך האָב גענומען אַלס מוסטער פון מענשליכער ירידה אַ מסירה, אַ מאוס׳ע געמיינע מסירה, וואָס בעשולדיגט צעהן אונשולדיגע מענשען, אייגענע ברידער און ענדיגט זיך... מיט דער בקשה, מען זאָל איהם געבען אַנ׳אָרט פון אַ שרייבערל פאַר 5 רובל אַ חודש.

דידאָזיגע מסירה איז געשריבען געוואָרען דורך אַ געוועזענעם אינזשענער, וואָס מאַכט איצט פאַלש געלד.

און אָט איז אַ וואַלענטין, אַנ׳עכטער וואַלענטין, וועלכען איהר אַפּלאָדירט אַזוי שטאַרק נאָכ׳ן ענדיגען דעם פערטען אַקט פון „פויסט”.

—ווי דאָס איז שען! איידעלמוטיג! שען! וואָס קאָן זיין העכער, בכבוד׳יגער! אַ ברודער, וואָס נעהמט זיך אָן פאַר׳ן כבוד פון דער שוועסטער!

דאָס איז אַ פערברעכען, וואָס די געזעלשאַפט „פאָדערט” עס.

איהר פאָדערט—טאָ זעהט, וואָס דערפון קומט-אַרויס.

מיין וואַלענטין האָב איך אויך געזעהן אויף די ברעטלעך— אויף די נאַרעס פון דער קייטענאָבטיילונג און דער אָנאָרער טורמע.

ער האָט זיך אויפגעהויבען פאַר מיר מיט אַ פערשוואָלענעם

פאַר׳שכור׳טען פּנים. ער האָט מיך בעגאָסען מיט׳ן ריח פון אי-בערגעברענטען בראָנפען.

ער איז אָנגעקלאָגט געוואָרען, שוין אויף קאַטאָרגע, אין פילמאָליגען מאַכען און פערקויפען פאַלשע דאָקומענטען.

אָבער אָט דער מענש האָט דאָך...

מיט עטליכע—גאַנץ היבשע—יאָהרען צוריק איז מאָסקווע אויפּטרויסעלט געוואָרען פון אַ שרעקליכען בלוטיגען אַקט, וואָס איז געשעהן אויף איינעם פון די בולוואַרען.

צו אַ פאַרבייגעהענדיגען יונגענמאַן איז צוגעגאַנגען אַ צוויי-טער, און אָהן אַ וואָרט צו ריידען האָט ער איהם אַוועקגעלעגט אויפ׳ן אָרט דורך אַ שאָס פון אַ רעוואָלווער.

אין געריכט איז טאַקי נישט קלאָר געוואָרען. וואָס איז דאָ געוועזן די סבה פונ׳ם מאָרד.

—פון פערביטערונג!—האָט קורץ געענטפערט דער בעשול-דיגטער און האָט נישט געוואָלט דערצעהלען די פּרטים.

אָבער צווישען פּובליקום האָט מען געשמועסט, אַז דער רוצח האָט זיך נוקם-געווען פאַר דעם בעפלעקטען כבוד פון זיין שוועסטער, אַז ער שווייגט אומישנע און וויל פערבאָרגען די הרפּה פונ׳ם מיידעל, אַז ער האָט אַרויסגערופען דעם פערפיהרער אויף אַ דועל, אָבער יענער האָט איהם נישט אָנגענומען. דעמאָלט האָט ער זיך בענוצט מיט׳ן רעוואָלווער.

איך האָב מיך געטראָפען מיט איהם אין דער האַלב-פינ-סטערער קייטענטורמע.

מען האָט איהם בעשולדיגט אין סטראַשען דעם געוועזענעם סמאָטריטעל—אַ נאַריש סטראַשען שכור׳ערהייד.

אויף קאַטאָרגע גופא איז ער בעשולדיגט געוואָרען פאַר מאַכען עפּטער פאַלש געלד.

—ווי אַזוי איז עס געשעהן?

—וואָס הייסט, ווי אַזוי? איך האָב גוט געצייכענט. פון לאַנגווייליגקייט האָב איך מיך געלערנט גראַווירען. די קאַטאָרגע האָט דערזעהן, אַז איך קאָן גראַווירען, האָט זי פערלאַנגט, איך זאָל „מאַכען אַ דאָקומענט״ פאַר אַנ׳אַנטלאָפענעם, מאַכען אַ שטעמ-

פעל, אַלץ, וואָס מען בעדאַרף. דאָס ערשטע מאָל האָב איך עס געמאַכט געצוואונגענערהייד... אָבער דערנאָך... דערנאָך איז עס ביי מיר אַוועק... דריי דאָקומענטען האָב איך געמאַכט פאַר אַנ׳אויסגעריבענעם אַלטען גע׳גנב׳עטען פּוטערנעם היטעל...

ווי אַזוי פּאַלען זיי?

שנעל. פּערפּענדיקוליאַר. ווי אַ האַק אויפ׳ן וואַסער.

אין אַ יאָהר, אין צוויי אַרום, קאָנט איהר אפילו אויסער-ליך נישט דערקאָנען, אַז איהר שטעהט פאַר אַ מענשען, וואָס אויף זיין ברוסט קאָן מען אויפהענגען אַנ׳אויפשריפט:

„דאָ האָט אַמאָל געלעבט אַנ׳אינטעליגענטער מענש".

אָט איז גר—יצוו, וואָס איז גוט בעקאַנט אין אָדעס. ווען איהר אַ קוק טהאָן אויף דערדאָזיגער פיזיאָנאָמיע, וואָס איז שטענדיג צושלאָגען, צודראַפּעט און שטענדיג פערשוואָלען פון שכרות, וועט איך קיינמאָל נישט איינפאַלען, אַז נעבען אייך געפינט זיך אַ מענש, וואָס האָט נאָך מיט צוויי יאָהר צוריק געשפּילט אַ גרויסע ראָל.

—איך בין, ווייסט איהר, געפאַלען און זיך אָבגעשלאָגען דאָס פנים!—פערטייטשט ער זיינע בלויע ביילען און ביילכעלעך.

זיין געזעלשאַפט זענען ספּעציאַליסטען-רויבער, עטילכע טור-מע-רמאים, פּראָצענטניקעס.

קוקענדיג אויף דעמדאָזיגען מענשען, אויף זיין העזה׳דיגע גאוה׳דיגע האַלטונג, וועט איהר באַלד זאָגען:

—דאָס איז אַ טיפּישער דרעה-קאָפּ, אַ דאָרפשרייבערל!

הערענדיג וועגען די אַלע מאוס׳ע און געמיינע זאַכען, וואָס ער האָט אָבגעטהאָן, וועגען נאָכמאַכען פאַלשע קוויטאַנציעס צו בעקומען בראָנפען, וועט איהר נישט גליבען, אַז דערדאָזיגער מענש איז אַמאָל, נישט דאָס, וואָס מיט אַ צוויי יאָהר צוריק, געוועז אַ מענש מיט אַ שטעלונג און מיט זעהר אַ פיינער שטע-לונג.

און אָט איז ק-ר, אַ געוועזענער אָפיציר, אַנ׳אומגליקליכער ונגעל, וואָס איז בעגאַנגען אַ מאָרד אונטער דער ווירקונג פון זעהר אַ שווערער בעליידיגונג.

בייט פערשיקען איהם אויף קאטאָרגע האָבען איהם די חברים פאָגעלעגט אַ געוויסע שטיצע, אָבער ער האָט זיך אָבגע־זאָגט.

דעם אומגליקליכען איז אַ סך אויסגעקומען צו ליידען אויף סאַכאַלין.

ער איז געוואָרען אַ שרייבער אין דער קאַנצעלאַריע פונ'ם אינזשענער און דאָרטען האָט אויך געאַרבײַט און „געקעהרט מיט די פאַפירען“ דער פריהער-בעשריבענער ג.

די שכנות פון אַ ריינעם, נישט קיין פערדאָרבענעם יונגעל האָט ג. געהאַלטען פאַר אַ נישט בעקוועמע זאַך, האָט ער איהם בערעדט פאַר'ן אינזשענער און איהם בעשולדיגט, אַז ער האָט זיך נישט גוט אָבגערופען וועגען דעמדאָזיגען אינזשענער א. ד. גל. האָט דער אינזשענער געבעטען, מען זאָל אַריינזעצען ק. אויף אַ חדש אין דער קייטענטורמע.

אַ גאַנצען חדש צייט איז דער אומגליקליכער געזעסען אין דער געזעלשאַפט פון מערדער-רעציווידיסטען, אין דער געזעל־שאַפט פון די שווערסטע פערברעכער.

איצט האָט מען איהם אַרויסגענומען פון דאָרטען, ער איז געוואָרען פערוואַלטער אין דער אַלעקסאַנדראָווסקער ביבליאָטעק און אַלע זענען מיט איהם צופרידען.

ער איז אַ יונגעל אַ שטילער, אַ בעשיידענער און אַ שע־מעוודיגער. אָבער אונטער דערדאָזיגער „שטילקייט“ ליגט אַ טיפע דראַמע, נאָגט אַ שווערע וואונד. קאָנסטו דען פערגעסען די פער־גאַנגענהייט? וועסטו דען אָבמעקען די זכרונות?

ער קומט-אום. ער טרינקט.

און אין וואָס פאַר אַ געזעלשאַפט וועט איהר איהם בע־געגענען אין אַזוינע מינוטען!

עפּיס אַ בראָדיאַגע, אַ דערזוערטיר—גאָט חייס, וועגען וואָס זיי קאָנען דאָרטען ריידען אפילו שכור'ערהייד.

וואָס פאַר אַ שייכות קאָן ער האָבען צו זיי?

סיידען ער זאָל זיך צו זיי אַראָבלאָזען.

—אָבער עוין-זשע קאָן מען נישט בלייבען אויף אַ געוויסער

הויך? נישט פאַלען, נישט לעגען זיך מיט'ן פּנים אין בלאָטע אַריין?

איך האָב דידאָזיגע קשיא געשטעלט יענע מענשען, וואָס האָבען אויף זיך אַליין איבערגעטראָגען די קאַטאָרגע.

—יעווין-זשע קאָן מען זיך נישט האַלטען אָבגעזונדערט פון אַלעמען?

—אויף קאַטאָרגע איז דאָס אונמעגליך. באַלד וועט מען חושד-זיין: „מסתמא אַ מסור, אַז ער וויל מיט אונז נישט לעבען צוזאַמען, מסתמא ווילט זיך איהם ווערען עפּיס אַ נאַטשאַלניק!" דערנאָך בעליידיגען זיי זיך סתם. זיי וועלען קאַליע מאַכען, פער'סמ'ען יעדע מינוט, יעדע רגע פון לעבען. אויף יעדען טריט-און-שריט וועלען זיי אָנמאַכען עפּיס אַ צרה, און נישטאָ נאָך אַזוינע ערפינדער אין אָבטהאָן יענעם געמיינע שפּיצלען, ווי די אויסוואורפען פון דער קאַטאָרגע. אָט די אויסוואורפען וועלען פּשוט נישט לאָזען אָבכאַפּען דעם אָטעם, אונטער'הנפ'ענדיג דערמיט די „שטאַרקע" קאַטאָרזשניקעס.

—נו, און צווינגען, אַז זיי זאָלען זיך בעציהען מיט דרך-ארץ, מיט סימפּאַטיע?

—שווער. זיי האָבען צופיל פיינט, זיי פּעראַכטען צופיל אַ „באַרין". איך האָב, איבעריגענס, געהאַט אַ מיטעל!—האָט מיר דערצעהלט איינער אַנ'אינטעליגענטער מענש, וואָס איז פערשיקט געוואָרען פאַר אַ מאָרד.—איך פלעג זיי שרייבען בריף, בקשות, וואָס ביי זיי האָט עס אַ גרויסען ווערט. נאַטירליך, אָהן געצאָהלט. איך האָב מיך גערן געטיילט מיט זיי מיט מיינע קענטנישען. יעדע קענטניש ווערט זעהר הויך געשעצט דורך דער קאַטאָרגע, הגם צו די מענשען פון קענטניש בעציהט זי זיך, ווי דער המון, וואָס האָט, ווי אַ קינד, זעהר ליב עפּעל און זידעלט דעם עפּעלבוים, למאי ער איז אַזוי הויך. ביסלעכווייז האָט זיך מיר גענומען אויסווייזען, אַז איך הויב זיי אָן צו געפעלען. אָבער דאָ האָב איך מיך גראָד בעדאַרפט צוזאַמענשטויסען מיט געלערנטע „בראָדיאַגעס און „איוואַנעס". ביי די ערשטע האָב איך צוגענומען אַ פּערדינסטעל, שרייבענדיג בקשות אָהן געלד. די צווייטע

האָבען סתם נישט ליב, אַז אַ צווייטער, אויסער זיי, זאָל האָבען אַ ווירקונג אין דער טורמע. פלעגט מען מיך בעליידיגען און אומישנע אויפרעגען. מען האָט מיך אַפילו געוואָלט שלאָגען. מען האָט מיך בעשולדיגט אין מסירות, דערנאָך האָבען זיי טאַקי אויסגעפיהרט, אַז די קאַסאָרגע זאָל מיר אויפהערען צו גלויבען. מען האָט זיי איבערצייגט, אַז איך שרייב כלומר'שט אָן די בקשה נישט אַזוי, ווי מען בעדאַרף און די הילצערנע קעפּ האָבען געגלויבט. איך וועל אייך זאָגען בקיצור—איך ווייס נישט, מיט וואָס דאָס וואָלט זיך געענדיגט, ווען מען וואָלט מיך נישט אַרויסלאָזען צו דער צייט פון דער קייטענטורמע.

שוין-זשע „פאַלען" אַלע אינטעליגענטע מענשען? שוין-זשע זענען נישטאָ אַזעלכע, וואָס האַלטען זיך?

פאַרהאַן.

ל-ג, וואָס האָט אַזאַ טרויעריגען שם אין גאַנץ רוסלאַנד, האַלט זיך גוט, אָבער ער איז אָבגעווען קאַטאָרגע ביי בעזונדערע בעדינגונגען, וועגען וועלכע איך וועל ריידען אויפ'ן געהעריגען אָרט. עס ווייזט מיר אויס, אַז אַ סך האָט איהם מיטגעהאָלפען אַ ליב גוט מיידעל, וואָס האָט איהם ליב בעקומען און איז מרוצה-געוואָרען צו טיילען איהר גורל מיט איהם.

נאָך אַ יונגענמאַן האָב איך געזעהן, וואָס האָט זיך געהאַלטען.

אָבער וואָס האָט עס געקאָסט?

אַ גאַנץ לעבען! אַ לעבען פון אַ יונג בליהענדיג שען מיידעל!

צו ראַטעווען איהם, האָט מען בעדאַרפט האָבען, אַז אַ יונג מיידעל, נאָך גאָר אַ קינד, מיט אַ שענער נשמה, מיט אַ זעלטענעם האַרץ—אַז אָט דאָס מערקווירדיגע וועזען, נאָכדעם ווי זי האָט איהם ליב בעקומען, זאָל אַוועקוואַרפען די היים, די אייגענע, אַוועק נאָך איהם, התונה-האָבען מיט איהם און ליידען אַזוי-פיל, וויפיל זי האָט געליטען, אָבזאָגען זיך פון אַלץ און זיך אַליין אַרויסטראָגען אַ פסק-דין:

—איך פער'משפט מיך אַליין צו אייביגער פערשיקונג, כדי

צו ראַטעווען איהם.

צו ראַטעווען אָט דעם יונג־מאַן האָט מען בעדאַרפט בעגעהן אַ העלדענטאַט, האָט מען בעדאַרפט האָבען מסירת-נפש.

פאַר אַ פערברעכעריש לעבען איז אַוועק אַ יונג ריין שען לעבען אין דער פאָרם פון לוין.

אַ גוטע פרזי, וואָס האָט ליב ביז מסירת-נפש, קאָן אַרויס-ראַטעווען דעם מענשען.

אָבער וואָס איז דאָס פאַר אַ פרייז!

פער׳משפט׳ען זיך, אַנ׳אונשולדיגע, צו קאַטאָרגע, צו דער סאַמע שווערסטער קאַטאָרגע: זעהן די יסורים און די דערנידערונ-גען פון דעם געליבטען מענשען.

—סאַכאַלין פאָדערט אַ לעבען פאַר אַ לעבען און גיט קיין שום הנחה נישט.

איך וועל נישט בעריהרען די פראַגע: „וועמען עס איז אַ סך געגעבען געוואָרען, פון דעם ווערט אויך פיל געמאָהנט.״

מיין זאַך איז נאָר צו דערצעהלען, ווי אַזוי עס ווערט גע-מאָהנט.

אַ סך. זעהר אַ סך.

שרעקליך איז נישט די שווערע אַרבייט, נישט די שלעכ-טע נאַהרונג, נישט דאָס פערלירען די רעכט, וואָס האָבען אין פלוג קיין שום בעדייטונג נישט.

שרעקליך איז דאָס, וואָס איך, אַ מענשען, וואָס דענקט, פיהלט, זעהט און פערשטעהט, וואָס איך מיט אייער נשמה-בענקשאַפט, מיט אייער צער נעהמט מען און מען וואַרפט-אַרויף אויף איין נאַרע מיט די „איוואַנעס״, „גלאָטעס״, „זשיגאַנעס״.

שרעקליך איז יענע פערצווייפלונג, וואָס כאַפט אייך אַרום אין דערדאָזיגער אַטמאָספערע פון מיסט און בלוט.

שרעקליך זענען נישט די קייטען.

שרעקליך איז אָט די פערוואַנדלונג פון אַ מענשען אין אַנ׳אויסנאַרער, אין אַ מסור, אין אַ מאַכער פון פאַלש געלד.

שרעקליך איז די פערוואַנדלונג פון אַ וואַלענטין אין אַ

„מאַכער פון פאַלשע דאָקומענטן" פאַר אַ געגנב'עטען אויסגע-ריבענע היטעל.

און וואָס פאַר אַ נאַטורען עס זענען אומגעקומען!

טאַלמע אויף סאַכאַלין.

דאָס איז געווען אין דער קאַנצעלאַריע פון דער אַלעקסאַנ-דראָווסקער טורמע. נאָרנאַכט, בשעת די קאַטאָרזשניקעס קומען צום טורמע-סמאָטריטעל מיט אָנקלאָגונגען און בקשות.

—וואָס ווילסטו?

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, צי קאָן מען מיר אַרויס-געבען דאָס שטאָף אָנשטאָט דעם בושלאַט*)?

—ווי איז דיין פאַמיליע-נאָמען?

—טאַלמע.

איך האָב „איינגעטונקט" מיינע אויגען אין דעמדאָזיגען גרויסען יונגענמאַן מיט'ן בלאַסען אָנגעדראָלען געזיכט, מיט די גוטע האַרציגע אויגען, מיט'ן קליין בערדעל, אין „ציוויל"-קליי-דער, מיט אַנ'אַרעסטאַנטישען כאַלאַט, אַרויפגעוואָרפען אויף די אַקסלען.

—מען קאָן נישט. אַזוי פיהרט זיך נישט,—האָט געזאָגט דער נאַטשאַלניק פון טורמע.

טאַלמע האָט זיך פערנויגט און אַרויסגעגאַנגען. איך בין

---

*) אַזוי רופען די קאַטאָרזשניקעס זייער קורטקע

אַרויס נאָך איהם און לאַנג נאָכגעקוקט נאָך דעמדאָזיגען לעבע־דיגער רעטעניש.

ער איז געגאַנגען איינגעבויגען. דער גרויער כאַלאַט מיט דער געלער לאַטע האָט זיך אומגעבאָמבעלט אויף זיין גרויסער משונה׳דיגער פיגור, ווי אויף אַ הענגהעלצעל. ער איז דורכגע־גאַנגען די גרויסע גאַס, פערקירעוועט זיך רעכטס, אין די קליי־ניטשקע געסעלעך, וואו ער האָט געוואוינט.

אַ צווייט מאָל האָב איך מיך בעגעגענט מיט טאַלמע׳ן אין האַפען.

ער איז געווען אָהן דעם אַרעסטאַנטישען כאַלאַט. געטראָ־גען האָט ער אַ טונקעלען קאָסטיום, אַ ווייך העמדעל און אַ שוואַרץ היטעל.

מיר זענען געקומען אויף אַ דאַמפער מיט איינעם פון די שיפאָפיצירען פון „יאַראָסלאַוול״. צום אָפיציר איז באַלד צוגע־גאַנגען טאַלמע.

זיי זענען געווען בעקאַנט. טאַלמע׳ן האָט מען געבראַכט אויף דער שיף „יאַראָסלאַוול״.

—איך האָב צו אייך אַ בקשה. אָט איז די פאַקטור. מען האָט מיר געשיקט רויטען וויין פון פעטערבורג. אָבער איך, ווי...

אַלע אינטעליגענטע און נישט אינטעליגענטע ווערגען זיך מיט דעם וואָרט „קאַטאָרזשניק״ און זאָגען „אַרבייטער״.

—איך, ווי אַנ׳אַרבייטער, קאָן איהם נישט אַראָבנעהמען. זענט אַזוי גוט און גיט איהם אַוועק דעם בעל־הבית פון רעסטאָ־ראַן. זאָל ער זיך נעהמען דעם וויין. איך שענק עס איהם. דער וויין איז, וואַהרשיינליך, זעהר אַ גוטער.

—אַ מאָדנער פראַכט?—האָט דער אָפיציר געצויגען מיט די אַקסלען, בשעת טאַלמע איז אַוועקגעגאַנגען פון אונז.

אַ מאָדנער פראַכט צו אַ מענשען, וואָס איז פערשיקט אויף קאַטאָרגע!

דערנאָך, אַז מיר האָבען זיך בעקאָנט, האָט מיר איינמאָל טאַלמע מיט שמחה מודיע־געווען:

—איך האָב פון פעטערבורג בעקומען אַ טעלעגראַמע.

—עפּיס אַ פרעהליכע בשורה?

—אָט איז עס.

איך געדענק זעהט גוט דעם אינהאַלט פון דער טעלעגראַמע: „די און די מענשען דערמאָהנען דיך ביים מיטאָג אין אַ רעסטאָראַן און טרינקען פאַר דיר לחיים". אונטערגעשריבען איז זיין ברודער.

אַ קאַטאָרזשניק טרינקט טיי.

די טעלעגראַמע האָט אַרויסגערופען אַ פריידיגען שמייכעל אויף טאַלמע'ס געזיכט, וואָס איז שטענדיג אומעטיג. זי האָט איהם עטוואָס אויפגעמונטערט.

פערשידענע מענשען, און דורך פערשידענע מיטלען קאָ-
נען זיי אויפגעמונטערט ווערען.

איך האָב מיך בעקאַנט מיט טאַלמע'ן אין דער קאַנטאָר
פון'ם אַלעקסאַנדראָווסקען שפיטאָל, וואו ער איז געווען שרייבער.

דעמדאָזיגען ענין מוז איך עטוואָס אויפקלערן דעם
לייענער.

די „קאַטאָרגע", אַזוי ווי מיר פערשטעהען זי, עקזיסטירט
נישט כמעט פאַר'ן אינטעליגענטען מענשען. אינטעליגענטע לייט
אָדער „שררות", ווי עס רופט זיי מיט פעראַכטונג און האַס די
קאַטאָרגע, אַרבייטען נישט אין די שאַכטעס, שלעפען נישט קיין
באַלקעס פון די טייגעס, בויען נישט דעם וועג אין די גרויסע
זומפען פון די טונדרעס.

סאַכאַלין מיט זיינע אונצעהליגע קאַנצעלאַריעס און פער-
וואַלטונגען, נויטיגט זיך שרעקליך אין געבילדעטע לייט.

יעדער עטוואָס אינטעליגענטער מענש, קומענדיג אויף
קאַטאָרגע, ווערט באַלד אַ שרייבער, אַ פערוואַלטער פון דער מע-
טעאָראָלאָגישער סטאַנציע, אַ סטאַטיסטיקער א. ד. גל. און זיין
קאַטאָרגע קומט ער אָב דורך זיין אַ שרייבער, אַ לעהרער אָדער
אַ קאָרעקטאָר ביי דער סאַכאַלינישער דרוקעריי.

אויפ'ן ערשטען קוק בעשטעהט די גאַנצע קאַטאָרגע פון
אינטעליגענטען מענשען דערין, וואָס ער ווערט פערוואַנדעלט אין
אַ געוועהנליכען שרייבער.

אָבער דער אינטעליגענטער מענש האָט אויף סאַכאַלין גאָר
אַנ'אַנדער קאַטאָרגע.

צוגעהמענדיג ביי אייך אַלע רעכט, נעהמט מען ביי אייך
אויך צו דעם מענשליכען שטאָלץ. נישט מעהר!

יעדער „טורמע-נאַטשאַלניק" פון די אַרויסגעיאָגטע פעלד-
שערס קאָן אין אַ ליאַדע מינוט, לויט זיין אייגענעם רצון, אָהן
שום דין און משפט, אַריינקאַטעווען אייך ביז 10 קנוט-שמיץ אָדער
ביז 30 ריטער.

לויט זיין ערשטען בעסטען קאַפריז קאָן ער אַריינשרייבען

אין שטראָפזשורנאַל: „פאַר נישט פאָלגען“ - און מעהר בעדאַרף מען נישט.

און ער קאָן קאַטעוועוען פאַר דער ערשטער בעססטער קליי-ניגקייט, פאַר דאָס ערשטע בעססטע וואָרט פון עפּיס אַ געהילף-סמאָטריטעל. אַ נישטיג מענשעל דאָרטען, וואָס אפילו די קאַטאָר-גע זאָגט איהם פון פעראַכטונג „דו“, פאַר דאָס ערשטע בעסטע וואָרט פון עפּיס אַ נאַדזיראַטעל פון די געהעזענע קאַטאָרזשניקעס.

איהר קאָנט אויסגעצייכענט ענדיגען אייער שרייב-קאַטאָר-גע—בעשיידען און פלייסיג; מען וועט מיט אייך זיין צופרידען, אָבער איהר בעדאַרפט זיך נאָר אָנבעגעגענען אויף דער גאַס מיט עפּיס אַ טשינאָווניק, וואָס יענעם וועט אויסווייזען, אַז איהר האָט נישט געגוג דרך-ארצ׳דיג אָדער שנעל אַראָבגעכאַפּט פאַר איהם דאָס היטעל, און מען וועט אייך אַוועקזעצען אויף אַ חדש אָדער צוויי אין דער קייטענטורמע.

אַזוינע תביעות פון די ה״ה טשינאָווניקעס ווערען שטענ-דיג צופרידענגעשטעלט.

—און עס טהוט מיר באַנג דער מענש, אָבער איך זעץ איהם אַריין!—קומט אייך אויס עפטער צו הערען פון די טורמע-נאַטשאַלניקעס. — איך זעץ אַריין, ווייל אַנישט וועט מען זאָגען, אַז איך „צולאָז“ די קאַטאָרגע.

און דערפאַר שרעקען זיך אַממעהרסטען די טשינאָווניקעס אויף סאַכאַלין.

און אָט וויל עפּיס אַ קליין טשינאָווניקעל איינשמידען אַ מענשען אויף אַ חדש אָדער צוויי אין קייטען און אַוועקזעצען איהם אין אַ געזעלשאַפט פון אויסוואורפען—און ער טהוט אַזוי. און איהר מוזט זיך אונטערגעבען דידאָזיגע, וואָרום די „אַרע-סטאַנטישע געזעצען“, ווי אַזוי צו האַלטען און צו פיהרען זיך ווערען אַרויסגעגעבען דורך די סאַמע ערגסטע קאַטאָרזשניקעס פון דער קייטענטורמע, דורך אויסוואורפען פון אויסוואורפען. וואָס נידע-ריגער דער מענש איז געפאַלען, אַלץ העכער שטעהט ער אין דער אַרעסטאַנטישער כביבה, און איהר מוזט איהם פאָלגען.

די אינטעליגענטע [illegible] לעבען שטענדיג אונטער׳ן דאַ-

מאָקקוס-שווערד. אָט דאָס איז זייער „גאַנצע" קאַטאָרגע. יאָהרענ-לאַנג האַלט מען נאָר אין איין ציטערן און פלאַטערן.

און טאַקי דערפאַר בעגעגענט איהר שטענדיג מרה-שחורה׳-דיגע און נעבעכדיגע פנימ׳ער נאָר ביי די אינטעליגענטע קאַ-טאָרזשניקעס.

און אַסך פון זיי פאַלען-אַריין אין „מרה-שחורה", אין אַ שרעקליכער מרה-שחורה; פון אייביגען שרעק פערהאַסען זיי זיך אַליין, ווערען פערצווייפעלט און הויבען-אָן טרינקען...

און אויב איהר וועט זעהן אַנ׳אינטעליגענטען מענשען, וואָס וואוינט שטענדיג אין טורמע און ווערט בעשטימט צוזאַמען מיט אַנדערע אויף קאַטאָרגע-אַרבייט,—איז דאָס שוין אַ פערפאַלע-נער מענש, וואָס האָט פערלאָרען זיין מענשליכע מראה.

זעלטען-ווער פון די אינטעליגענטע מענשען הויבען-אָן מיט טורמע אויף סאַכאַלין, אָבער אַ סך ענדיגען מיט איהר.

קומענדיג אויף סאַכאַלין, איז מיט טאַלמע׳ן געשעהן דאָס אייגענע, וואָס מיט אַלע געבילדעטע לייט. ער איז געוואָרען אַ שרייבער.

אין דער קאַנצעלאַריע פון שפיטאָל האָב איך מיך מיט איהם בעקאָנט. דאָ, אונטער דער אָנפיהרונג פון אויסגעצייכענטע גוטע מענשען, פון די סאַכאַלינישע דאָקטוירים, האָט ער לפי-ערך ניש׳קשה געלעבט. מען איז געווען צופרידען מיט איהם, ווי מיט אַ שטילען אַרבייטסזאַמען און זעהר בעשיידענעם יונ-געמאַן.

איך האָב געהאַט אַ מעגליכקייט צו דערקאָנען איהם בעסער. איך פלעג זיין ביי איהם, ער פלעגט אַריינקומען צו מיר.

עס פערשטעהט זיך, אַז זעהר אָפט פלעגט מען שמועסען פון זיין פראָצעס. אָבער וואָס האָט ער געקאָנט זאָגען נייעס? ער פלעגט איבער׳חזר׳ען בלויז דאָס, וואָס ער האָט גערעדט אויפ׳ן פראָצעס.

ברוק, דעפעשען פון רוסלאַנד פלעגען איהם אויפמונטערן און איהם געבען כאָטש אַ פונק פון האָפנונג. אָבער דאָס זענען נאָר געווען יענע און אַנדערע פונקען אין אַ געדיכטען חושך, וואָס נאָך

זיי פלעגט ווערען פינסטערער.

ער אַליין, דאַכט זיך, האָט געהאַלטען זיין ענין פאַר „אַ פער-פאַלענע זאַך“ שוין אויף שטענדיג, און בשעת איך האָב מיך גע-פרובט איהם טרייסטען: אַ שרייבער, „גאָט וועט געבען“, האָט ער בלויז אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד:

—ווי אַזוי?

אַנ׳אינטעליגענטער שטריך איז דאָס, וואָס בעת ער האָט גערעדט פון זיין אומגליק, האָט ער זיך נישט געקלאָגט נישט אויף די יסורים און נישט אויף דער נויט. ער האָט זיך נישט געקלאָגט אויפ׳ן פערפאַלענעם לעבען, אָבער שטענדיג פלעגט ער זיך שרעקליך אויפרעגען, בשעת ער פלעגט ריידען וועגען דעם צוגענומענעם כבוד.

די פערקניפונג מיט׳ן עבר איז ביי איהם הייליג. ער האָט נאָך יענע צייטונגען, וואו עטליכע זשורנאַליסטען האָבען זיך אַרויסגעזאָגט פאַר זיין אונשולדיגקייט. דאָס זענען צוהאָדערטע צייטונגען, וואָס פלעגען קענטיג אַ סך מאָל געלייענט ווערען. אַז ער האָט זיי מיר געגעבען איבערצולייענען, האָט ער געבעטען:

—איך ווייס, איך ווייס, אַז איהר וועט זיי זעהר אָבהי-טען. איך בעט אייך, זענט נישט בייז אויף מיר פאַר מיין בקשה. אָבער דאָך זאָל ביי אייך עפּיס נישט פערפאַלען געהן...

דאָס איז אַלץ, וואָס איז געבליבען. און וויפיל מאָל פלעגט עס, וואַהרשיינליך, איבערגעלייענט ווערען, הגם טאַלמע ווייס אויסווענדיג אַלץ, וואָס דאָרטען שטעהט געשריבען. ער פלעגט באַלד אָהן אַ שום טעות אָנווייזען דעם שפּאַלט אָדער די שורה, וואו עס האָט זיך געפונען דער אָדער יענער אויסדרוק.

די פערקניפונג מיט דער געגענוואַרט—טאַלמע האָט מיר בעוויזען בריף פון זיין ווייב און איינער אַ ביטיעוואַ, אַ מאָדנע מיידעל פון די האַלב-אינטעליגענטינס. בריף, וואָס האָבען געאָ-טעמט מיט עקזאַלטירטער ליבע צו טאַלמע׳ס פאַמיליע, און וועגען טאַלמעס ווייב האָט זי געשריבען, ווי וועגען אַ קינד:

„די גרויסער סאַשאַ (טאַלמעס ווייב) פיהרט זיך אויף נישט גוט: זי בענקט אַלץ, איז אומעטיג און קראַנק. אָבער דער

קלײנער סאַשאַ איז פּאָלקאָם געזונד. דער גרױסער סאַשאַ טהוט נאָר און טראַכט װי אַזױ צו פאָהרען צו אײך, און איך װעל אױך פאָהרען צוזאַמען מיט זײ און װעל אײך זײן אַ דינסטמײ־דעל, אַ ניאַנקע, „אַלץ״.

טאַלמעס װײב האָט איהם אױך אַלץ געשריבען, אַז זי קומט אײנגיכען צופאָהרען.

ער פלעגט עפּטער זאָגען:

—אָט, אַז דאָס װײב װעט קומען, װעלען מיר זיך אײנ־אָרדנען אַזױ און אַזױ...

אָבער אין זײן טאָן, מיט װעלכען ער פלעגט רײדען, פלעגט זיך שפּירען, אַז ער גלױבט אַלײן נישט אין דער װײבס קו־מען.

אַ מענש האָט געגלױבט, געגלױבט און איז אַרײנגעפאַלען אין יאוש. און די אַלטע פראַגע האָט ער איבערגע׳חזר׳ט אַזױ, מעכאַניש, על־פּי־געװױנהײט:

—אָט, זי װעט קומען...

אױף סאַכאַלין הערט מען עפּטער:

—אָט, דאָס װײב װעט קומען...

—אָט, מען װעט איבערקוקען מײן פּראָצעס...

און מענשען רײדען דאָס יאָהרענלאַנג. מען מוז דאָך כאָטש האָבען אַ זכר פון האָפנונג אין דער נשמה. אַלץ איז דאָס לײכ־טער.

און, צוקוקענדיג זיך צו די סאַכאַלינישע קאַראַנדקעס, האָט טאַלמע אַלײן אַזױ װי געקװײנקעלט: איז דאָס גוט אָדער נישט גוט, אױב דאָס װײב װעט קומען און ער פלעגט איהר שרײבען בריף, אַז זי זאָל זאָרגען װעגען איהר געזונד:

„אױב דו פיהלסט זיך נישט אינגאַנצען, זאָלסטו נישט טראַכטען פון קומען. בעסער צו־װאַרטען.

און דער אײנדרוק, װאָס טאַלמע האָט געמאַכט? דאָס איז דער אײנדרוק פון אַ מענשען, װאָס טרינקט זיך אָהן אַ געשרײ, אָהן אַ שום קרעכץ, װאָס װײס, אַז ער האָט נישט פון װאַנען צו װאַרטען אױף הילף, װאָס װיפיל דו זאָלסט נישט שרײען,

וועט דיך קיינער נישט הערען.

אַזאַ איינדרוק פלעגט ער אויך מאַכען אויף אַנדערע.

—טאַלמע געפעלט מיר נישט!—פלעגט מיר זאָגען דער דאָקטאָר, וואָס טאַלמע האָט געאַרבייט אונטער זיין אָנפירונג. דערדאָזיגער דאָקטאָר פלעגט טאַלמע'ן זעהן יעדען טאָג און האָט, גאָט צו דאַנקען, איבערגעזעהן אַ סך קאַטאָרזשניקעס אויף זיין לעבען.—מיט יעדען טאָג ווערט ער אַלץ אַפּאַטישער און אַפּאַטישער, ער פאַלט-אַריין אין מרה-שחורה. דאָס איז אַ שלעכטער סימן, בשעת מען בעמערקט עס ביי אַרעסטאַנטען: אַזאַ מענש קאָן נאָך אַמאָל אַ מאַך טהאָן אויף זיך מיט דער האַנד. און דאָ איז שוין אַלץ געענדיגט.

אַ קליינינקער, אָבער וועדליג סאַכאַלין—זעהר אַ בעדייטענדיגער פּרט.

אַז איך בין אַריין צו טאַלמע'ן, האָט זיך מיר דאָס ערשטע געוואָרפען אין די אויגען אַריין אַ האַרמאָניק, וואָס איז געלעגען אויפ'ן בעט. דאָס איז אַ שלעכטער סימן, ווען אַנ'איגטעליגענטער מאַן אויף סאַכאַלין שאַפט זיך איין אַ האַרמאָניק.

דאָס הייסט, אַז ער איז קרוב צו מרה-שחורה.

פריהער הויבט זיך אָן מיט'ן געוועהנליכען טריבען שפּיל אויף דער האַרמאָניק אין די לאַנגע סאכאַלינישע אָווענדען, ווען אונטער'ן פענסטער וויינט און קלאָגט די זאַווערוכע. דערנאָך ווייזט זיך אויפ'ן טיש בראָנפען, און ווייטער...

אין יענער צייט, בשעת איך האָב איהם געזעהן, האָט ער זיך נאָך געשטאַרקט, נישט געטרונקען, הגם דער יאוש האָט איהם שוין אַרומגעכאַפּט.

געוואוינט האָט ער נישט אַליין: ער האָט בעוואוינט צוויי קליינינקע קאַמערלעך און איינע פון זיי אָבגעגעבען:

—אַ חבר!—האָט ער מיר קורץ דערקלערט.

פון דער זייט האָב איך מיך דערוואוסט, וואָס דאָס איז פאַר אַ חבר. אַ קבצן פון קבצן-לאַנד, אַ געוועזענער אָפיציר, וואָס איז פערשיקט געוואָרען פאַר בעליידיגען דעם נאַטשאַלניק. „בעגראָבען- פערגעסען". פון רוסלאַנד האָט איהם קיינער גאָרנישט

געשריבען, קיינער האָט איהם גאָרנישט צוגעשיקט, דער עלענ-דער האָט נישט געקאָנט קריגען עפּיס אַ בעשעפטיגונג, אַ לעקציע אָדער אַ פּריוואַטע קאָרעספּאָנדענץ. און איהם איז אויסגעקומען איינס פון די צוויי: אָדער שטאַרבען אויף דער גאַס—מיט'ן קאַזיאָנעם „פּאַיעק", וואָס ווערט אַרויסגעגעבען די קאַטאָרזשניקעס, קאָן מען נישט אויסקומען—אָדער בעטען, מען זאָל אַריינזעצען אין טורמע.

צום גליק, האָט זיך טאַלמע דערוואוסט פון זיין לאַגע און גענומען איהם צו זיך. דערמיט האָט ער איהם ממש געראַטעוועט פון אַ גרויסער נויט.

—אַ גוטער מענש, אַ בעשיידענער, אַ סימפּאַטישער, נאָר זעהר אַנ'אומגליקליכער,—האָט מיר טאַלמע דערקלערט.

טאַלמע האָט איהם אינגאַנצען אויסגעהאַלטען.

און טאַקי דערפאַר האָט טאַלמע געבעטען דעם טורמע-נאַטשאַלניק, אַז יענער זאָל איהם בעסער אַרויסגעבען דאָס שטאָף אָנשטאָט דעם בושלאַט. ער האָט געוואָלט בעקליידען דעם חבר.

—זיין בושלאַט האָט ער שוין צוטראָגען און איך בעדאַרף בעקומען אַ נייעם. ווערט מען אַרויסגעבען אַ נייעם, אָבער מיינער וועט זיין צו-גרויס פאַר'ן חבר. האָב איך געבעטען, מען זאָל מיר אַרויסגעבען דאָס שטאָף, וואָלט מען איהם דאָ אויפגענייהט.

טאַלמע איז געקומען צו מיר, אָבער נישט וועגען זיין אייגענעם ענין, נאָר וועגען אַ צווייטען, אַנ'אָפּיציר, וואָס איז אויך פערשיקט געוואָרען פאַר'ן בעליידיגען אַ נאַטשאַלניק און איז נאָר-וואָס געקומען אויף סאַכאַלין.

—איהר זענט מיט אַלעמען בעקאַנט, אפשר קאָנט איהר בעטען, מען זאָל איהם עפּיס בעסער איינאָרדנען. זעהר אַ גוטער, סימפּאַטישער מענש.

ווייסט איהר, בשעת אַ מענש טרינקט זיך, דעמאָלט טראַכט ער נישט פון אַנדערע.

און קוקענדיג אויף דעם מענשען, וואָס האָט געפונען צייט צו טראַכטען פון אַנדערע, בשעת ער טרינקט זיך,—האָב איך, נישט-ווילענדיג, אַ טראַכט געטהאָן:

„אָבער דאָס איז ער טאַקי?"

אמת, איך האָב געזעהן גענוג מערדער, וואָס האָבען זיך געטיילט מיט׳ן לעצטען ביסען אַפילו ניט קען אין דער קייטענ-טורמע. מענשען, וואָס זענען דאָרט געזעסען, האָבען פערזיכערט, אַז דאָרט „איז אַלצאיינס, צי אַ מענש שטאַרבט, צי אַ הונד". יעדער פון זיי האָט געהאַט אויף דער נשמה עטליכע דערהרג׳ע-טע מענשען, אָבער דער פון זיי, וואָס וואָלט דערהרג׳עט די קאַץ, וואָלט געטויט געוואָרען דורך די חברים. דער קאַץ האָבען זיי געזשאַלעוועט.

אָבער דאָס איז נישט געווען קיין ליבע, נאָר סענטימענ-טאַליטעט.

סענטימענטאַליטעט איז מאַרגאַרין פון ליבע.

צווישען די מערדער האָב איך געזעהן אַ סך סענטימענטאַ-לע מענשען, אָבער גוטע, אמת גוטע מענשען—קיין איינעם נישט.

אָבער דער איינדרוק, וואָס איז אין מיר פערבליבען פון טאַלמע׳ן, איז טאַקי באמת דער,—אַז איך האָב געזעהן זעהר אַ גוטען מענשען.

פּערברעכער און פּערברעכענס.

—האָבען „זיי" חרטה?

די אַלע, וואָס זענען נאָהנט צו דער קאַטאָרגע און וואָס צו זיי האָב איך מיך געווענדט מיט דערדאָזיגער פראַגע, האָבען מיר געענטפערט, ווער מיט כעס, ווער מיט עכטער בעדויערונג, אַבער שטענדיג איינס-און-דאָסזעלבע:

—ניין.

—פאַר דער גאַנצער צייט, וואָס איך בין דאָ, האָב איך צווישען די אַלע פערברעכער, וואָס איך האָב געזעהן—און געזעהן האָב איך זיי טויזענדערווייז—בעגעגענט בלויז איינעם, וואָס האָט ווירקליך חרטה-געהאַט און וואָס האָט דורך ליידען געוואָלט אויס-קױפּען זיין חטא. אָבער עס איז אַ ספק, צי איז גאָר יענער געווען אַ פערברעכער,—האָט געזאָגט דאָקטאָר פּאָדדובסקי, וואָס האָט פער-וואַלטעט מיט דער מעדיצינישער אָבטיילונג אויף סאַכאַלין.

דאָס איז געווען אַנ׳אַלטער מאַן, וואָס איז פערשיקט געוואָ-רען פאַר די כאָלערע-בונטען.

בשעת דער אונטערזוכונג האָט איהם דער דאָקטאָר פער-שריבען אין די „שוואַכע״.

— שטעה-נאָר, פעטער,—האָט איהם דער אַלטער אָבגע-שטעלט,—דו טהו דאָס נישט. וואָרום ווי אַזוי וועל איך קאָנען אָבאַרבייטען פאַר מיין חטא?

—וואָס פאַר אַ חטא האָסטו בעגאַנגען?

—מיר האָבען אַ דאָקטאָר מיט שטיינער דער׳הרג׳עט, פער-וואָרפען מיט שטיינער. און איך האָב אויך אַ וואָרף געטהאָן אַ שטיין.

—און דו האָסט געטראָפען?

—דאָס וייס איך שוין נישט. נישט געזעהן, וואו דער שטיין איז געפאַלען. אָבער דאָך האָב איך געוואָרפען אַ שטיין.

זאָגען פונדעסטוועגען, אַז זיי זאָלען גאָר אינגאַנצען נישט פיהלען קיין חרטה, איז אַ ריזיקע.

זיי דריקען עס נישט אויס. דאָס—יאָ.

דער קאַטאָרזשניק איז, ווי אַ סך ליידענדיגע מענשען, קודם-כל שטאָלץ ביי זיך. יעדען אויסדרוק פון חרטה, פון בעדויערונג וואָלט ער געהאַלטען פאַר אַ שוואַכקייט, וואָס ער וואָלט זיך דער-נאָך נישט מוחל-געווען און איבערהויפּט וואָלט עס איהם די קאַ-טאָרגע קיינמאָל נישט מוחל-געווען.

און שוין-זשע רעכענען מיר זיך נישט מיט די מיינונגען פון איבערצייגונגען פון יענער געזעלשאַפט, אין וועלכער צו

קומט אונז אויס צו לעבען?

דער יונגעל נעגעל, וואָס איז בעגאַנגען אַ געמיין פערברעכען, אַ מערדער, אַ חיה, וואָס מען האָט מיר איהם רעקאָמענדירט, ווי איינעם פון די גרעסטע אויסוואורפען אין דער גאַנצער קאַטאָרגע-אָט דער מערדער האָט געיאָמערט, געוויינט ווי אַ קינד, דערצעהלענדיג מיר, אויג-אויף-אויג, וועגען דעם, וואָס איהם האָט געבראַכט צו בעגעהן דאָס פערברעכען. און מיר איז אויסגעקומען איהם צו טרייסטען, ווי אַ קינד, דערלאַנגען איהם וואַסער, גלעטען איהם פאַר'ן קאָפּ, אָנרופען איהם מיט צערטליכע נעמען.

און איך געדענק, ווי איינער פון די ה'ה טשינאָווניקעס, וואָס איז צופעליג אַריינגעגאַנגען אין צימער, האָט ממש געגאַפט.

איך געדענק, ווי ער האָט זיך פערלאָרען.

—וואָס האָט איהר געטהאָן מיט אונזער נעגעל?—האָט ער מיך דערנאָך געפרעגט, שטאַרק פערוואונדערט.

אָבער מען האָט בעדאַרפט אַ קוק טהאָן אויף נעגעל'ס פנים אין יענע געצעהלטע מינוטען, ווען דער טשינאָווניק איז געוועזן אין צימער.

ווי ער האָט געשלונגען די טרעהרען, ווי האָט ער זיך אָנגעשטרענגט צו דערשטיקען אין זיך דאָס געוויין.

—איהר זאָגט קיינעם נישט „וועגען דעם",—האָט ער מיך געבעטען ביים שיידען זיך,—וואָרום אַז זיי וועלען זיך דערוויסען אויף קאַטאָרגע, וועלען זיי פון מיר לאַכען, די ה...

אָט דאָס איז טיילמאָל די סבה פון דערדאָזיגער „קאַלטער רוהיגער בעציהונג צום פערברעכען".

נישט אַלעמאָל איז נישטאָ קיין טראַגעדיע דאָרט, וואו עס פעהלען טראַגישע זשעסטען.

פינסטער איז די נשמה פון פערברעכער, און עס איז נישט לייכט אַריינצוקוקען אין איהר, וואָס דאָרט טהוט זיך אויפ'ן דעק.

אין דער וואוינונג פון אַן'אינטעליגענטען מערדער האָט געצויגען מיין אויפמערקזאַמקייט אַ גרויס בילד, וואָס דער בעל-

הבית האָט געמאַכט. דאָס בילד איז געהאַנגען אויף אַן׳אָנזע-העוודיגען אָרט.

דאָס בילד האָט פאָרגעשטעלט מיט זיך אַ טריבען צפון-פייזאַזש. אומעטיגע יעגל-בוימער מיט אָראָבגעהאַנגענע צווייגען, אין מיטען—דריי שטיינער, אָנגעלעגט איינע אויף די אַנדערע.

—וואָס איז דאָס פאַר אַ מרה-שחורה׳דיג בילד?—האָב איך געפרעגט.

—דאָס איז אַ פּייזאַזש, וואָס האָט זיך מיר איינגעשניטען אין זכרון אַריין! אויף דעם אָרט איז געשעהן זעהר אַ טראַגי-שע זאַך.

דאָס איז געווען דער אייגענער אָרט, וואו דער בעל-הבית פון הויז צוזאַמען מיט׳ן חבר האָבען אויף שטיקלעך צושניטען זייער קרבן.

וואָס איז דאָס? אַ פּאָזע! אָדער אַ קראַנקהאַפטער ווילען—אייביג, אַלע מינוט צו קראַצען די נאָגענדיגע וואונד, נישט לאָזען זיך איהר פערהיילען?

איז דאָס אַ פּאָזע אָדער אַ שטראָף, וואָס דער פערברעכער האָט אויסגעטראַכט פאַר זיך—אָט דאָס בילד, וואָס הענגט שטענ-דיג אויף די אויגען?

איך ווייס נישט, צי חרטה אָדער שרעק, אָדער פערצווייפ-לונג צוליב דעם בעגאַנגענעם פערברעכען נעסטיגען זיך שטענ-דיג אין דער נשמה פון דעם פערברעכער.

גלויבט זיי נישט, אַז זיי בעציהען זיך כלומר׳שט רוהיג צו זייער פערברעכען.

וואַסילי וואַסיליעוו, וואָס האָט דער׳הרג׳עט, נאָכ׳ן אַנטלוי-פען, זיין חבר און זיך געגעהרט מיט זיין פלייש, ווערט געהאַל-טען פאַר איינעם פון די מעהר רוהיגע און גלייכגילטיגע מער-דער.

—איהר הערט נאָר, ווי ער דערצעהלט, ווי אַזוי ער האָט אויסגעשניטען שטיקלעך פלייש און געמאַכט פון זיי אַ זופּ צו-זאַמען מיט יונגער פּאָקשיווע, וואָס ער האָט אַריינגעלעגט „צו-ליב׳ן טעם״.

— ווען איך וואָלט מיך נישט געשראָקען פאַר׳ן ים! —
האָט ער אויסגעשריען מיט פאַרצווייפלונג, דערציילענדיג אויך מיר וועגען דעם זופּ פון מענשליכען פלייש און דער „פּאָקשי-ווע״,—ווען איך וואָלט מיך נישט געשראָקען פאַר׳ן ים, וואָלט איך אַנטלאָפען עק וועלט! איך האָב אָבער מורא פאַר׳ן ים... איך וואָלט אַוועק, אַז קיינער זאָל מיך נישט זעהן... פון זיך וואָלט איך אַוועק.

און וואָס פאַר אַנ׳אימה פאַר׳ן פערברעכען האָט זיך גע-פיהלט אין טאָן פון דעמדאָזיגען שרעקליכען מענשען.

נישט אומזיסט איז ער נאָכ׳ן פערברעכען אַראָב פון זינען. גלויבט נישט די „פרעהליכע״ מעשיות וועגען פערברעכען. טיילמאָל איז עס בלויז אַ רעזולטאַט פון נישט קאָנען אויס-פרעגען.

יאָ, געוויס, אויב איהר וועט אַזוי, „וואויל-יונגעריש״ אַ פרעג טהאָן:

—אַ נו-קאַ, ברודערל, דערצעהל אָקאָרשט ווי אַזוי דו האָסט דער׳הרג׳עט!

דעמאָלט וועט איהר הערען אַ מעשה, פול בעריהמעריי און פּאָזע.

וועגען פּאָלוליאַכאָוו׳ן, וואָס האָט דער׳הרג׳עט די פאַמיליע אַרצימאָוויטש, האָט מען מיר געזאָגט, אַז אונגעוועהנליך געמיין און אונגעוועהנליך חוצפה׳דיג דערצעהלט ער פון זיין פער-ברעכען.

ער חוזק׳ט איבער זיינע קרבנות און רעדט וועגען זיי שטענדיג אין „מעתרצאָהל״.

—דער הער אַרצימאָוויטש האָבען געשלאָפען וואָט טאַק-ס און די מאַדאַם אַרצימאָוויטש וואָט טאַק-ס. פון אָנהויב האָב איך זיי דער׳הרג׳עט, דערנאָך בין איך געגאַנגען טויטען די מאַדאַם אַרצימאָוויטש מיט זייער קינד. „סודאַריניאַ״, זאָג איך א. אַז. וו.

צוויי טעג האָב איך געשמועסט מיט פּאָלוליאַכאָוו׳ן, אמת, מיט אַ הפסקה פון עטליכע טעג,—די נערווען וואָלטען נישט אויסגעהאַלטען, אַזוי „שווער״ איז דעראָזיגער מענש.

איך האָב איהם אויפמערקזאַם אויסגעפרעגט וועגען זיין גאַנצען לעבען, געדולדיג אויסגעהערט די קלענסטע פּרטים פון זיין קינדהייט און יונגעליאָהרען, וואָס זענען אינטערעסאַנט און טייער נאָר פאַר איהם אַליין. איך בין אַריין אין יעדער קליי-ניגקייט פ'ן זיין לעבען.

און נאָכדעם, אַז ער איז דערגאַנגען צו זיין אכזריות'די-גען פערברעכען, איז אין זיין דערצעהלונג שוין נישט געווען קיין סימן פון „הער", שוין נישט געווען די איראָנישע „מעהרצאָהל", בע-ריהמעריי און פּאָזע.

איך וועל קיינמאָל נישט פערגעסען דעמדאָזיגען אָוועגד.

מיר זענען געזעסען זאַלבענאַנד, נאָהנט אָנגעגויגט צו איינאַנדער. ער האָט גערעדט שטיל, פונקט ווי ער וואָלט מורא-געהאַט, אַז עמיצער הערט דידאָזיגע שרעקליכע דערצעהלונג, און זי האָט זיך איהם גאָרנישט לייכט געגעבען.

פון מאַנכע קליינינגקייטען איז אפילו איהם געווען שווער צו ריידען. דידאָזיגע קלייניגקייטען פלעגט ער שטענדיג פערשוויי-גען אין זיינע פרעהליכע מעשיות.

אמת, דאָס זענען שוין געווען איין מאָל קלייניגקייטען!

איך האָב געפיהלט, ווי אַלץ שווימט מיר פאַר די אויגען— און אַז אָט וועל איך אַנידערפאַלען אין חלשות.

און בלויז דער ווילען נישט אַרויסצעווייזען פאַר אַ קאַ-טאָרזשניק מיין שוואַכקייט האָט מיך אָבגעהאַלטען אויסצושרייען:

—וואַסער!

איך האָב מיך דאָך געגויטיגט אין דער מיינונג פון דער קאַטאָרגע, וואָרום איך בין דאָך געקומען זי אויספאָרשען.

איך געדענק, ווי איך האָב, נאָך איינעם פון דידאָזיגע פּרטים, זיך אַ בויג געטהאָן אויפ'ן רוקען, כמעט אומגעפאַלען אין פאָטעל, ווי מיר איז פערהאַקט געוואָרען דער אָטעם, און אַ קלאַנג, גיכער עהנליך צו אַ זיפץ האָט זיך מיר אַרויסגעריסען פון האַרצען.

—אָט זעהט איהר, באַרין, איהר קאָנט אפילו נישט הע-רען!—האָט פּאַלוליאַכאָוו געזאָגט.

איך האָב אַ קוק געטהאָן אויף איהם: ער האָט אויך אויסגעזעהן ווי אַ מת.

פאַרהאַן דערצעהלונגען, וואָס זענען ציניש ווערדיג זייער גלויבווירדיגקייט, אָבער קיין רוהיגע דערצעהלונגען זענען נישטאָ. ניין!

איך האָב אַסך ודוי'ס געהערט, נישט קיין דערצעהלונגען, נאָר בפירוש ודוי'ס, ווען די פערברעכער פלעגען מיר אַלץ דערצעהלען און טיילמאָל מיט אַ פאַרב אויפ'ן פנים מיר געענטפערט אויף די כמעט דעליקאַטסטע פראַגען, וואָס זיי איז אפילו נישט רעכטיג געוועזן צו שטעלען. אַסך ודוי'ס אַזוינע האָב איך אויסגעהערט אויג-אויף-אויג, ביי פערמאַכטע טהירען. זיי זענען עפטער גערעדט געוואָרען אין דער-שטיל, אַז קיינער זאָל נישט הערען די „סודות פון דער קאַטאָרגע״, וועלכע ווערען מיר דערצעהלט.

די פערברעכער האָבען זיך שטענדיג געסטאַרעט אויסצוּווייזען רוהיג. אָבער זיי האָבען זיך נאָר געסטאַרעט.

מען האָט גאָר נישט בעדאַרפט זיין קיין בעזונדערער פיזיאָנאָמיסט, צו זעהן, ווי עס רעגען זיי אויף דידאָזיגע זכרונות און ווי זיי סטאַרען זיך צו דערשטיקען, בעהאַלטען דידאָזיגע אויפרעגונג.

די געוועהנליכע פאָזע פון אַ פערברעכער, בשעת ער דערצעהלט די פרטים פון זיין פערברעכען, איז אַזאַ:

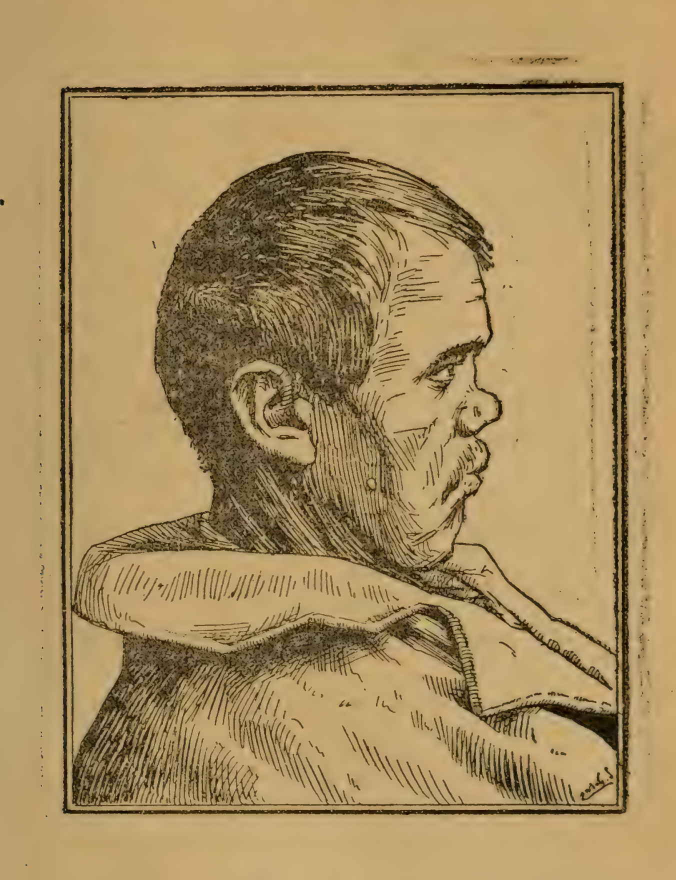
ער זיצט צו אייך מיט'ן זייט, קוקט ערגעץ אין אַ ווינקעל און דרעהט עפּיס אונבעוואוסטזיניג אין די הענד. אויף זיינע ליפּען ליגט אַ געמאַכטער, געצוואונגענער שמייכעל, די אויגען ברענען מיט עפּיס אַ שלעכטען פיבערליכען פייער.

ביי מאַנכע בייט זיך דער פאַרב פון פנים, עס צוקען די באַק-מוסקולען און ז'ער קול קלינגט ווי אַ פערשטיקטער.

נאָך צעהן מינוט דערצעהלען זעהט כמעט יעדער אויס מיד, דערשלאָגען, אָבגעשוואַכט.

און איך האָב געהערט מעשיות און געזעהן פערברעכער, וואָס אפילו אַ פּאָלוליאַכאָוו זעהט-אויס קעגען זיי ווי „אַנ'אָנזאַנ-

גער״. מיר האָט לעסניקאָװ דערצעהלט, װי אַזױ ער האָט אױס־
געשאָכטען צװײ פאַמיליעס: פון 5 און 6 מענשען. פראָכאָראָװ־
מעלניקאָװ האָט דערצעהלט, װי אַזױ ער האָט גע׳הרג׳עט קינדער.

שקיצע פון קאטאָרזשניקעס.

מען האָט מיר דערצעהלט, ווי אַזוי מען פלעגט פונאַנדערגער בען קברים. מענשען, וואָס זענען געשטאַנען אויפ׳ן עשאַפאָט און דערהערט די בעגנעדיגונג נאָר דעמאָלט, ווען דער שליאך האָט זיך געבאָמבעלט אַרום דער נאָז — אַזוינע מענשען האָבען מיר דערצעהלט זייערע איינדרוקען.

געשפּרעכען „צווישען זיך" וועגען די אייגענע פערברע־כענס — דאָס איז די געוועהנליכע בעשעפטיגונג אויף דער קאַ־טאָרגע.

— פשוט אַנ׳אימה! — האָבען מיר געזאָגט אינטעליגענטע מענ־שען, וואָס האָבען זיך בעטייליגט אין די עקספּעדיציעס אויסצו־פאָרשען די אינזעל. — ליגסט אין אָווענד און הערסט זיך צו וועגען וואָס עס שמועסען די קאַטאָרזשניקעס — מיינע טרע־גער און בעגלייטער. הערסטו נאָר איין זאַך: „איך האָב אַזוי דער׳הרג׳עט און איך אַזוי"...

אָבער וועגען וואָס אַנדערש האָט די קאַטאָרגע צו ריידען? אין דער געגענוואַרט איז גאָרנישטאָ, רעדט מען וועגען עבר.

קומט אַ נייער אַרעסטאַנט, פרעגט איהם קיינער נישט פאַרוואָס.

— פאַרוואָס?

דאָס איז נישט אין מאָדע. קיינער וויל נישט ברעכען זיין שטאָלץ. קיינער וויל נישט אַרויסווייזען זיינע „שוואַכקייטען" — נייגיריגקייט.

אַ שמועס „וועגען דעם" ווערט פערפיהרט ערשט אין עט־ליכע טעג אַרום פאַוואָליע, פון דער זייט: דער, וואָס פרעגט, הויבט־אָן דערצעהלען אַזוי „ביי אַ געלעגענהייט", פאַרוואָס ער איז געקומען און אין מיטען שמועס גיט ער זיך אַזוי, נישט ווי־לענדיג, אַ פרעג:

— און דו, פאַרוואָס?

אַלעמאָל מיט אַזאַ טאָן, אין וועלכען עס קלינגט: „וויל־סטו, זאָג, און ווילסטו נישט, אַרט מיך אויך נישט!

און דעמאָלט ווערט מיט גרויס אינטערעס אויסגעהערט די דערצעהלונג פונ׳ם ניי־געקומענעם.

דאַרף מען דאָך וויסען, וואָס פאַר אַ מענש איז דאָס גע-קומען אין דער פאַמיליע, אויף וואָס ער איז פעהיג, צי קאָן ער זיין אַ גוטער חבר, ווען מען וועט מאַכען פליטה אָדער בײַ-געהן צוזאַמען אַ פערברעכען.

מיט בעריהמעריי, מיט פאָזע, מיט גאוה דערצעהלען נאָר וועגען זייערע פערברעכענס די „איוואַנעס״.

איך ז'ערמאָהן מיך, אַ שטייגער, אָן שקאָלניק'ן, אַ פערברע-כער-רעציווידיסט, וואָס האָט זיך מיט אַלע כחות געסטאַרעט צו ווערען אַנ'„איוואַן״.

ער האָט שוין אויף סאַכאַלין דער'הרג'עט דעם דענשטשיק פון אַ קאַפעלמייסטער.

דער'הרג'עט חוצפה'דיג, מעשה-היה, אין מיטען העלען טאָג.

זיך דערוואוסט, אַז דער קאַפעלמייסטער „בעדאַרף האָבען געלד״, איז ער געקומען צו איהם אין שטוב, בשעת ער איז נישט געווען, פערטויבט מיט אַ קלאַפּ פון אַנ'אייזען דעם דענ-שטשיק, אַראָבגעשלעפּט איהם אין קעלער און גענומען שעכטען.

דאָס דינע אויסגעשלייפטע קיך-מעסער האָט זיך געבויגען און איז נישט אַריין אין גוף.

דעמאָלט האָט שקאָלניק איבערגעקעהרט זיין קרבן מיט'ן פנים אַראָב, האָט אַרויפגעהויבען דאָס גראָבע העמד פון זעלנע-רישען לייווענד, דורכגעשניטען אַ קליין וואונדעל און פאַוואָליע און שטיל אַריינגעפיהרט אַהין דאָס מעסער סאַמע ביז'ן הענד-טעל.

אין דער אייגענער צייט איז עמיצער אַריין צום קאַפעל-מייסטער, האָט ער דערהערט, אַז מען דרעהט זיך עפּיס אין קעלער און האָט פערשטאַנען, אַז דאָס איז נישט קיין גלאַטע זאַך. איז ער אַרויסגעלאָפען און געמאַכט אַ גוואַלד.

און גראָד איז צו דער צייט פאַרבייגעפאָהרען דער גו-בערנאַטאָר, האָט ער געהייסען, מען זאָל איהם אַרעסטירען.

שקאָלניק איז זעהר שטאָלץ מיט זיין פערברעכען און מיט דעם, וואָס דער „גובערנאַטאָר אַליין״ האָט איהם אַרעסטירט און מיט דעם, וואָס לויט דער מיינונג פון דער קאַטאָרגע, האָט אויף

איהם „געוואַרט דאָס שטריקעל״—און ער איז בכלל שטאָלץ מיט זיין רוהיגקייט.

איך האָב עטליכע מאָל פערפיהרט מיט איהם אַ שמועס אויף דערדאָזיגער טעמע, פונקט ווי איך וואָלט כלומר׳שט פערגעסען דאָ די, דאָ יענע איינצעלהייט, און יעדעס מאָל, דערצעהלענדיג בערן פון זיין פערברעכען, גיט ער צו איין-און-דיזעלבע פראַזע:

—איך בין אַרויס אויפ׳ן גאַניק מיט אַ שמייכעל.

אָט דער שמייכעל, מיט וועלכען ער איז אַרויס אויפ׳ן גאַניק צום עולם מענשען, פון קעלער, וואו ער האָט נאָר-וואָס געשאָכטען אַ מענשען—אָט דער שמייכעל איז זיין שטאָלץ.

אָבער טיילמאָל ליגט עפּיס אַנדערש בעהאַלטען אונטער דערדאָזיגער בעריהמעריי.

טיילמאָל איז עס פשוט אַ פערלאַנג צו פערטומלען אין זיך די אינערליכע וועהען, אַ פערלאַנג אָנצעוואַרפען אויף זיך אַ קו-ראַזש.

אַ פערלאַנג צו דערשטיקען די שרעקען דורך געלעכטער.

קינדער, וואָס האָבען מורא צו בלייבען ביינאַכט אין אַ פינסטערן צימער, בעריהמען זיך אַזוי ב׳יטאָג מיט זייער דרייסט-קייט און לאַכען פון אַלע שרעק-געשטאַלטען אין דער וועלט.

—זאָלען זיי קומען, נו!

—איך האָב געאַרבייט אין אַ שוסטעריי,—דערצעהלט מיר אַנ׳אינטעליגענטער פערברעכער, אַ מערדער.—צוזאַמען מיט אונז האָט געאַרבייט איינער אַ סמירנאָוו, אַ יונגערמאַן אַ רעצידיוויסט, וואָס איז בעגאַנגען אַ סך פערברעכענס. אַנ׳אימה פלעגט בעפאַ-לען, הערענדיג זיינע מעשיות. קיין אַנדער טעמע האָט ער נישט בעהאַט, אויסער מעשיות וועגען מאָרדען. ער פלעגט זיי דער-מאָנען מיט פערגעניגען, מיט געלעכטער. און אין וואָס פאַר אַ קאָ-מישער פאָרם פלעגט ער פאָרשטעלען זייער גסיסה, זייערע תחנונים, מיט וואָס פאַר אַ מין ציניזם פלעגט ער אויסלאַכען זייערע ווער-טער, זייערע געוויינען. די אַרבייט פלעגט טיילמאָל פאַלען פון די הענד, הערענדיג.

„אַנ׳אימה פלעגט מיך בעפאַלען, אַז איך פלעג נאָר דער-

הערצן דעם קול פון דעמדאָזיגען מענשען. און דאָ איז גראָד אויסגעקומען מיין אָרט אויף דער נאַרע אַקוראַט נעבען זיינער.

ער האָט געשלאָפען ביים ברעג און איך דערביי, כאַפּ איך מיך איינמאָל אויף פון אַ שטאַרקען שטויס, זעה איך — דער לאָמפּ האָט זיך נעפונען אַקוראַט איבער אונזערע ערטער — סמירנאָוו שטעהט נעבען דער נאַרע. דאָס פּנים איז בלאַס, פּונקט ווי מיט קרייד אויסגעשמירט, די אויגען שרעקליכע, ברייט-אָפענע און, דאָס גאַנצע פּנים דריקט-אויס אימה.

„נישט געה-צו — רעדט ער, — נישט געה-צו... איך וועל דער־הרג׳ענען... נישט געה-צו... פלאַטערט מיט׳ן גאַנצען גוף און דער קול איז אַזאַ, אַז די האָהר שטעלען זיך פון פּחד... האָב איך מיך דערשראָקען. „סמירנאָוו, — זאָג איך, — וואָס איז מיט דיר? מיט וועמען רעדסטו?“ אָן דאָרטען איז ער, — רעדט ער, — אָן דאָר־טען, — אָן איז ער... אינגאַנצען אין בלוט... ווי עס פּלייצט דאָס בלוט פון האַלז... ער געהט, ער געהט... אַהער געהט ער... נישט געה-צו...“ האָט ער זיך געכאַפּט אָן מיר, האַלט זיך, די הענד זענען קאַלט ווי אייז... עס קלאַפּט איהם אַ צאָהן אָן אַ צאָהן און איך טרויסעל מיך אויך פון פּחד... „גאָט איז מיט דיר! וועמען זעהסטו?“ „ער, ער. דער לעצטער מיינער“... — שעפּטשעט ער. אָבער בערוהיג זיך, לאָז, איך וועל דיר ברענגען וואַסער!“ ניין, ניין, געה נישט אַוועק... געה נישט אַוועק... אַנישט וועט ער... ער...“ אַזוי האָב איך געמוזט צוגעהן מיט איהם צוזאַמען צו דעם עמער וואַסער. ער האַלט זיך אָן מיר, קוקט זיך אַרום ווי אַ ווילדער, האָט מורא מיך אָבצולאָזען אויף אַ טריט פון זיך. האָב איך איהם געגעבען וואַסער, איז ער געקומען צו זיך. האָט ער געבעטען, איך זאָל איהם לאָזען אויף מיין אָרט. ביים ברעג האָט ער מורא-געהאַט צו ליגען און איך האָב מיך געלעגט נעהנ־טער צו איהם. „איך שרעק מיך“ — זאָגט ער. „אָבער פאַרוואָס לאַכסטו פון זיי בייטאָג?“ — פרעג איך. איך לאַך טאַקי דעריבער, ווייל מיר איז שרעקליך. זיי געהען צו מיר ביינאַכט. סטאַרע איך מיך בייטאָג צו זיין אַ העלד, מאַך איך קוראַזש“.

דאָס בעריהמען זיך מיט׳ן פערברעכען — טיילמאָל איז דאָס

בלויז אַ געשריי, אַ פערצווייפעלטער יאָמער, מיט וועלכען מען וויל פערטומלען דעם קול פון געוויסען.

די נשמה פון פערברעכער איז אַ ים, אויף וועלכען עס איז קיינמאָל נישט שטיל.

אַמאָל האָט זיך דאָ פונאַנדערגעשפּילט אַ שרעקליך געוויטער, איצט בעוועגען זיך נאָך די כוואַליעס.

די פערברעכער און דאָס געריכט.

(פון די סאַכאַלינישע בעאָבאַכטונגען).

אָט איז אַ געביט! די האָהר שטעלען זיך קאַפּויר!

—גאָט, און דאָס זענען בירגער, וואָס ווייסען נישט די געזעצען און קאָנען נישט געבען קיין געהעריגען ענטפער?!

אפילו די מעהר פּראַקטישע פון זיי, וואָס האָבען געזעהן אַ וועלט—אפילו די פערשטעהען אויך נישט, וואָס עס ווערט געטהאָן אין געריכט.

איך האָב זיי געבעטען, זיי זאָלען מיר איבערגעבען דעם אינהאַלט פון דעם פּראָקוראָרס רעדע—דאָס, דאַכט זיך, האָבען זיי דאָך בעדאַרפט הערען,—אָבער גאָט, וואָס אַ נאַרישקייט האָבען זיי מיר אויסגעשאָטען.

איינער, צום ביישפּיל, האָט מיך פערזיכערט, אַז דער פּראָקוראָר האָט אָנגעוויזען אויף די „זאַכליכע בעווייזען" און געפאָדערט, אַז מיט איהם, מ'יז'ן פערברעכער, זאָל מען זיך אויך בעגעהן אַזוי, ד. ה. מען זאָל איהם דער'הרג'ענען און זיין גוף צושניידען אויף שטיקער.

דער גרעסטער טייל פון די „אויסגעצייכענטע" פערברע־כער זענען מגזם די בעדייטונג פון זייער פערברעכען און ריכ־טען זיך אויף טויטשטראָף.

—אָבער לויט'ן געזעץ קומט עס אייך נישט.

—ווער ווייס!

אָבער געהענדיג אויף אַזאַ שטיקעל אַרבייט, האָט מען זיך יאָ בעדאַרפט דערקונדיגען וועגען דעם

די אונבעקאַנטע לאַגע, דאָס וואַרטען, דאָס זיצען אין איינ־צעלקאַמער מאַכט קאַליע זיי די נערוועז און רופט אין זיי אַרויס עפּיס אַזוינס, וואָס איז ענליך צו אַ פערפאָלגונגסמאַניע.

אַלע קלאָגען זיי זיך, אַז דאָס איז „נישט יושר'דיג".

דער פערברעכער איז אַרומגערינגעלט מיט פיינד: דער סלעדאָוואַטעל האָט זיי פיינט און וויל זיי טהאָן אַ רעה, דער פּראָקוראָר איז אויפגעבראַכט אויף זיי, די עדות זענען אונטער־געקויפט אָדער צוגעלערנט דורך דער פּאָליציי, די ריכטער בציהען זיך פּאַרטייאיש.

אַ סך האָבען מיר דערצעהלט, אַז מען האָט זיי געוואָלט „פערמאָרען נאָך ביז'ן געריכט.

—דערלויבט מיר אייך צו זאָגען, אַז מען האָט מיך גע־וואָלט דערשטיקען!

—דאָס הייסט?

—מען האָט מיך אַריינגעזעצט אין איינצעלקאַמער, אַז קיי־נער זאָל נישט זעהן. מען האָט קיינעם נישט צוגעלאָזט. עסען האָט מען געגעבען דאָס ערגסטע, עפּיס—אומישנע אַנידערגעזעצט מיך נעבען „יענע ערטער". געמיינט, אַז איך וועל דערשטיקט ווערען.

די לעגענדעס פון די „אַמאָליגע צייטען" פון די אַמאָלי־גע פּאַראָנדקעס האָבען זיך שטאַרק איינגעקריצט אין זכרון פון אונזער פאָלק.

בלויז דערמיט קאָן מען דערקלערען אַזוינע ווילדע משונה'־דיגע מעשיות:

— כּתחילה האָט דער סמאָטריטעל אַרעסטירט, די בעל-הבית׳טע*) אָבער זי האָט איהם צוגעזאָגט, אַז זי וועט איהם דריי יאָהר זיין אומזיסט אַ קעכין, האָט ער זי אַרויסגעלאָזט. דערנאָך האָט שוין נאַטשאַלסטוואָ בעמערקט, האָט מען זי ווידער אַריינגע׳ישב׳ענט.

„דאָס סיסטעם פון פאָרמעלע בעווייזען“ איז אויך טיף איינגעפלאַנצט געוואָרען אינ׳ם בעוואוסטזיין פון פאָלק און משונה איבערגעדרעהט זיין פאָרשטעלונג וועגען דער גערעכטיגקייט פון משפּט.

—מען האָט מיך נישט ריכטיג פער׳משפט! גלאַט אַזוי!— זאָגט אייך אפטער אַ פערברעכער.

—אָבער דו זאָגסט דאָך, אַז דו האָסט דער׳הרג׳עט.

—דער׳הרג׳ענען האָב איך טאַקי דער׳הרג׳עט, אָבער קיינער האָט נישט געזעהן. קיין עדות נישט געווען, ווי אַזוי האָבען זיי געקאָנט דערווייזען? נישט על-פּי-דין!

און טאַקי צוליב דעם עקשנ׳ענען זיך פיל אין געריכט, זענען זיך נישט מודה, און גראָד ווען זיי וואָלטען זיך מודה געווען, וואָלטען זיי זיך אַ סך, נאַטירליך, פערלייכטערט זייער גורל.

איך געדענק ווי אין דוע האָט מיר אַנ׳אַלטער פאָטערמערדער דערצעהלט זיין געשיכטע.

דאָס האַרץ איז צוריסען געוואָרען הערענדיג, וואָס פאַר אַ מין שרעקליכע פאַמיליען-דראַמע, וואָס פאַר אַ מין אינערליכע קאַטאָרגע האָט ער בעדאַרפט פריהער איבערלעבען, איידער ער, אַנ׳אַלטער, אַ פאָטער פון אַ פאַמיליע, האָט בעדאַרפט געהן דער׳הרג׳ענען דעם אייגענעם טאַטען.

מען האָט איהם קיין שום פערלייכטערונג נישט געגעבען שוין-זשע האָבען זיך געקאָנט געפינען אַ 12 געשוואָרענע ריכטער, וואָס זיי האָט נישט גערירט דידאָזיגע אויפריכטיגע

---

*) עס האַנדעלט זיך וועגען אַ בעל-הבית׳טע, וואָס האָט אַנגעדונגען אַן אַרבייטער ער זאָל בעגעהן דעם מאָרד.

אָפּגעהערציגע מעשה, אָט די שווערע דערצעהלונג?

—אָבער איך האָב מיך נישט מודה-געווען!

—פאַרוואָס האָסטו גלייך אָפּגעהערציג נישט געזאָגט אַלץ. דאָס ווייב, דער זוהן, די שנור, די שכנים—זיי אַלע זענען דאָך געווען אין געריכט און האָבען געקאָנט בעשטעטיגען דיינע ווערטער.

—דאָס איז טאַקי אַזוי. געמיינט, עס וועט גאָרנישט זיין, וויבאַלד אַז קיין עדות זענען נישט געווען.

אַ בעזונדערס שווערען רושם מאַכען די פויערים—„די רוסישע דאָרפסלייט".

ביי אַזוינעם וועסטו אפילו נישט באַלד דערגעהן, ווי אַזוי מען האָט איהם גע׳משפט: מיט געשוואָרענע אָדער אָהן געשוואָרענע.

—זענען נעזעסען קעגען דיר אין געריכט 12 מענשען?

—קעגענאיבער?

—יאָ, יאָ, קעגענאיבער! 12 אָט אַזוי און צוויי אָט אַזוי—צוזאַמען פערצעהן.

—אָבער ווער האָט זיי געצעהלט. רעכטס, אָט אַזוי, זענען אַ סך מענשען געזעסען. שררות. באַרישניעס... וואַרט! וואַרט! דערמאָהנט ער זיך—אמת, און קעגענאיבער איז מען געזעסען און אַלץ אַרויסגעגאַנגען און אַריינגעגאַנגען. געהען-אַריין, געהען-אַרויס, געהען ווידער אַריין. אָט די, מיינט איהר?

—אָט, אָט, טאַקי די מיין איך! דאָס זענען דאָך געווען דיינע אמת׳ע ריכטער!

—נו, זאָג, איך בעט דיך! אַבי איך האָב געמיינט, אַז דאָס זענען אַזוינע סוחרים, אנטעירעסירען זיך.

די מעהרהייט קאָן אפילו נישט ענטפערן אויף דער פראַגע, צי זי האָט געהאַט אַ פערטיידיגער.

—האָסטו אַ פערטיידיגער, אַנ׳אַדוואָקאַט, מיין איך, געהאַט?

—האָב איך געפרעגט אַ פויערל, וואָס האָט זיך געקלאָגט, אַז מען האָט איהם „אונשולדיג" פער׳משפט.

—אַדוואָקאַט? ניע טוטי. די מייניגע האָבען געוואָלט נעה-

מען איינעם אין שענק, האָט ער געבעטען צו-טייער. נישט געהאַט אַזויפיל געלד.

—ווערט! אָבער מען האָט דאָך דיר בעשטימט אַנ׳אַדוואָ-קאַט. אומזיסט, פערשטעהסט, אומזיסט. און אַנ׳אמת׳ער אַדוואָ-קאַט. נישט קיין שענק-אַדוואָקאַט.

—טאַק טאָטינקאָ, געזעסען. אַ שענער שרה. אַנ׳אָנגעזעהע-נער. דער מונדיר פונאַנדערגעשפּילעט. געהט אַזוי פריי, מיט קו-ראַזש.

אפנים, דער געריכטס-פּריסטאַוו.

—נו, און נעבען איהם? אין שטאָדטישע שוואַרצע קליי-דער און טראָגט אַזאַ ווייס זילבערן צייכענדעל?

דאָס פויער׳ל דערפרעהט זיך—ער האָט זיך דערמאָהנט.

—אַזאַ צאַפּלענדיגער? נישט קיין הויכער!

—נו, דאָס קאָן איך שוין נישט וויסען, צי אַ הויכער, צי נישט. ער האָט עפּיס גערעדט, דער צאַפּלענדיגער?

—דער צאַפּלענדיגער, מיינסטו? לאָז, איך וועל מיך דער-מאָהנען. געבאַלאַקעט. באַלד ווי דער פּראָקוראָר האָט געענדיגט, האָט ער אָנגעהויבען. זעהר הויך האָט גערעדט דער פּראָקוראָס, פּעסט. געבעטען אַלץ, מען זאָל מיך אויף אייביג, אונטער דער ערד. „אין וואָרצעל בעדאַרף מען איהם״, האָט ער געזאָגט.

—נו, גוט, דאָס איז דער פּראָקוראָס. אָבער דער צאַפּלענ-דיגער וואָס האָט געזאָגט?

—ער האָט אויך עפּיס גערעדט. אָבער דעם אמת—איך האָב נישט געהערט. צו וואָס הערען איהם?

—סטייטש, ער איז דאָך געווען דיין פערטיידיגער, דיין אַדוואָקאַט!

—וואָס רעדסטו! אַבי איך האָב געמיינט, אַז ער איז פון די שררות, פון די ריכטער.

—אָבער פריהער, פאַר׳ן געריכט איז ער געווען ביי דיר אין טורמע?

—ווער? דער צאַפּלענדיגער?

—דער צאַפּלענדיגער!

—נישט געווען! אַי, געווען! אַי, נישט געווען! געווען!— דערמאָהנט ער זיך צולעצט.—ריכטיג. געווען איין מאָל. געפרעגט צי איך האָב עדות. וואָס פאַר אַ עדות האָב איך אָבער געקאָנט האָבען? מיר זענען מענשען אָרימע? מיר קאָנען נישט אָנדינגען קיין עדות.

איז פאַרהאַן נאָך עפּיס אַזוינס, וואָס זאָל זיין אונבעהאָל־פענער דערפון?

מען בעדאַרף זאָגען דעם אמת, עס שאַדט נישט, אַז די ה"ה פערטיידיגער זאָלען זיך מעהר אויפמערקזאַם בעציהען צו זייערע קליענטען „לויט דער בעשטימונג".

אַ סך אַזוינע קאָנען נישט אין פנים ביז'ן געריכט זייער אייגענעם אַדוואָקאַט...

קאָנאָוואַלאָוואַס קאַטאָרגע־אַרבייט.

—איז שולדיג די פויערטע אַנאַ קאָנאָוואַלאָוואַ, אַלט 20 יאָהר, דערין, וואָס זי האָט מיט אַ פריהער בעדאַכטער כונה און צוזאַמען מיט נאָך אַנדערע מענשען דער'הרג'עט איהר אייגענעם מאַן דורך דערשטיקען?

—יאָ, שולדיג.

קאָנאָוואַלאָוואַ'ן האָט מען פער'משפט צו 20 יאָהר קאַטאָר־גע-אַרבייט.

און מען שיקט זי אויף סאַכאַלין.

אין אָדעס ווערט זי אַריינגעזעצט אין אַ שיף פון פריווו־ליגען פלאָט.

—דאָס איז אַ באַבע פון ערשטען סאָרט!

—וועט זיין אַ גוטער וועג!—איז זיך פאָראויס מחיה די קאָמאַנדע.

אין רויטען ים קומט מען אַריין צווישען די טראָפּיקעס, וואו דאָס בלוט פלאַמט-אויף, ווי שפּירט.

די פרויען־אָבטיילונג ווערט פערוואַנדעלט אין אַ שווימענדי־גען שאַנדהויז.

—מען קאָן גאָרנישט העלפען!—זאָגען די קאַפּיטאַנעס.—ווי־פּיל דו זאָלסט זיך נישט ראַנגלען דערמיט, איז אַלץ אַ נעכטיגער טאָג. דורך די לייוועגדטענע רעהרען, וואָס זענען געמאַכט גע־וואָרען איינצודריקען די לופט, לאָזען זיך אַראָב די כלבים צו די פרויען אין זייער אָבטיילונג.

דאָס איז שוין אַ געוועהנליכע ערשיינונג, און אויב דאָס איז נישטאָ, זענען די קאַטאָרזשניצעס ממש ברוגז.

די שיף „יאַראָסלאַוול" האָט איבערגעפיהרט די קאַטאָרזשני־צעס פון אַלעקסאַנדראָווסקען פּאָסט אין קאָרסאַקאָווסקען פּאָסט. דער עלטערער אָפיציר, ה' ש., אַ מענש, וואָס איז אין זיין דינסט זעהר אַ שטרענגער, האָט צו זיך גענומען די שליסלען פון דער פרויען־אָבטיילונג און האָט זיי אפילו נישט געטרויט די יונגערע געהילפען.

אויף דער שיף „איז גאָרנישט געשעהן".

און אָט, בשעת מען האָט אַרויסגעזעצט די קאַטאָרזשניצעס אויף דער באַרזשע אין קאָרסאַקאָווסק, האָבען זיי זיך גענומען זידלען מיט די ערגסטע ווערטער:

—איהר אַזוינע און אַזוינע! מאָנאַכען בעדאַרפט איהר זיין! ווייבער געפיהרט—און גאָרנישט! מען האָט אונז געפיהרט פון אָדעס—אָט וואָס מען האָט אונז געטהאָן!

די פרויען האָבען פערלאָרען אַ פערדינסטעל, אויף וועל־כען זיי האָבען פריהער שטאַרק געהאָפט און זענען געווען בייז.

די קאָמאַנדע שלעפט צו זיי געלד, בראָנפען, פּאַפּיראָסען, פרוכטען, טיכלעך, שטאָפען, וואָס זי קויפט אין די האַפענס.

די יונגע מאַכען געשעפטען. די אַלטע אָרדנען-איין די בעד־קאַנטשאַפטען.

אין דער פרויענאָבטיילונג זידעלט מען זיך אויף וואָס די וועלט שטעהט, שרעקליכע בלוטיגע מעשיות ווערען דערצעהלט, מען קאָקעטירט מיט די שענע קליידער.

געפאַלענע פרויען, פראָפּעסיאָנעלע פערברעכערינס, קרבנות פון אומגליקליכע צופאַלען, פרויען, וואָס זענען אויסגעוואַקסען אין די שטעדטישע שאַנדהייזער, פויערטעס, וואָס פאָהרען צום מאַן,—דאָס אַלץ איז צונויפגעוואָרפען אין איין קופּע—אין אַ שרעקליכער עקעלהאַפטער קופּע. פונקט ווי לעבעדיגע מיט טויטע זענען צוזאַמענגעוואָרפען געוואָרען אין איין גרוב.

מאַנכע האַלטען זיך נאָך.

אָט די הונגעריגע עהרליכקייט, וואָס ווערט בעזידעלט און אויסגעלאַכט, זיצט אין ווינקעל און קוקט מיט אונגערנדיגער קנאה, ווי אַלץ אַרום טרינקט, נאַשט, קאָקעטירט צווישען איינאַנדער מיט די נייע קליידער.

די פרוי קוקט מיט שרעק:

—וואוהין בין איך אַריינגעפאַלען?

זי פערלירט דעם באָדען אונטער די פיס:

—וואָס בין איך איצט אַזוינס?

—ביז ציילאָן האַלטען מאַנכע אויס, אָבער אין סינגאַפּור געהען שוין אַרויס אַלע קאָטאָרזשאַנקעס אויף דער פּאַלוב אין זיידענע טיכעלעך. דאָס איז ביי זיי דער העכסטער שיק! „אַך, איהר אַזוינע און אַזוינע! פראַנטעוועט ביי זיך אין דער אָבטיילונג, אָבער אויף דער פּאַלוב זאָלט איהר אַרויס אין אַרעסטאַנטישע קליידער!”—בעפעהלען די קאַפּיטאַנען.

און אָט קומען די שיפען אין אַלעקסאַנדראָווסקער פּאָסט. דאָרט וואַרט מען שוין אויף דער שיף מיט דער ווייבער־פּראַכט.

די קאָלאָניסטען, די אַזויגערופענע „חתנים” האָבען שוין אָבגעשלאָגען אַלע שוועלען אין דער קאַנצעלאַריע.

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, ווייזט-אַרויס אַ חסד און גיט

מיר אַ מיטוואוינערין.

—דאָס האָט מען, ברודער, פריהער געגעבען ווייבער. איצט ווערט נאָר דערלויבט צו נעהמען.

—נו, דערלויבט מיר צו נעהמען אַ באַבע. אַלצאיינס.

—אָבער אויף וואָס בעדאַרפסטו אַ באַבע? ביזט דאָך אַ שכור, אַקאָרטענשפּילער!

—האָט רחמנות, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, פאַר דער בעל-הבית׳ישקייט.

די געבראַכטע ווייבער האָט מען פונאַנדערגעטיילט.

די, וואָס זענען פרייוויליג געקומען מיט די קינדער, זע-נען געבליבען זיצען אין קאַראַנטין-שטאַהל. די קאַטאָרזשניצעס האָט מען אַריינגעטריבען אין דער פרויענטורמע.

אונטער די פענסטער פון דער פרויענטורמע שפּאַצירט מען אַרום.

די „חתנים״ קוקען זיך אויס „מיטוואוינערינס״ פון די ניי-געקומענע. די קאַטאָרזשניצעס קוקען זיך אויס „מיטוואוינערס״.

די קאַטאָרזשניצעס זענען אויסגעפּוצט. די חתנים געהען-אַרום מעשה-פּראַנטען.

—אַ צוזאַמענגעשטעלטער מענש, מיט איין וואָרט!—לאַכען די פאַרבייגעהענדיגע קאַטאָרזשניקעס פון דער „פרייער״ טורמע און דער קייטענטורמע.

דער „חתן״ איז על-פּי-רוב צוזאַמענגעשטעלט: דאָס היטעל געליהען ביי אַ שכן, די שטיוועל ביי אַ צווייטען, די קורטקע ביי אַ דריטען, דאָס וואָהלענע העמד ביי אַ פערטען, די זשילעט ביי אַ פינפטען.

מאַנכע האַלטען אפילו אין די הענד אַ גרויסען האַרמאָניק-דער סאַמע העכסטער קאָלאָניסטען-שיק.

איניגע האָבען זאָגאַר אַ קייטעלע איבער דער זשילעט.

אַלע האַלטען מתּנות: לעקעכלעך, ניס, סיצענע טיכעלעך.

—דערלויבט איך מכבד-צו-זיין מיט ניס. ווי הייסט איהר?

—אַנאַ באָריסאָווּנע!

—איהר זאָלט נאָר צו מיר געהן פאַר אַ מיטוואוינערין,

אַנאַ באָריסאָװנע. אַלע טאָג קריגט איהר אַ מתנה. אָהן אַ מתנה װעט איהר זיך גאָרנישט לעגען אין בעט. װאָרום איהר האָט מיך מיט די אויגען דורכגענומען. איך האָב מיך זעהר אָנגעצונדען.

—גוט. אַלע רעדט איהר אַזוי, דערנאָך הייסט איהר אַר-בייטען.

—קיינמאָל אין לעבען נישט! שוין-זשע איז אויף סאַכאַ-לין אַזאַ מנהג פאַרהאַן, אַז די באַבע זאָל אַרבייטען? װעסט לע-בען װי אַ דאַמע! איך װעל אַליין די פּאָדלאָגע װאַשען! נישט קיין לעבען, נאָר אַ יום-טוב! איהר װעט גאָט דאַנקען, װאָס איהר זענט געקומען אויף סאַכאַלין.

—אַלע רעדט איהר אַזוי. האָט איהר אָבער אַ זייגער? מסתמא האָט איהר זיך אַזוי אָנגעטהאָן אַ קייטעלע.

—אַ זייגער האָבען מיר אַלעמאָל. אַ פערמאַכט זייגערל. אָט איהר זעהט? עלף מיט פינפאונצװאַנציג מינוט.

—אַ נו-קאַ, געהט נאָר אַדורך

דער „חתן" מאַרשירט-פאַרביי

—איהר געהט עפּיס אַזוי װי קרומלעך!

די קינפטיגע מיטװאוינערינס ברעכען זיך, חוזק'ן, לאַכען-אָב פון די „חתנים".

די „חתנים" שעמען זיך, זענען אין האַרצען בייז, אָבער אויסערליך זענען זיי זעהר העפליך.

דער מיושב'דיגער פויער פון אַנדרעי-איװאַנאָװסקאָיע, װאָס איז געקומען אויף קאַטאָרגע צוליב אַ מאָרד בשעת אַ געשלעג, האָט דערלאַנגט נאַטשאַלסטװאָ אַ פּאַפּיר, אין װעלכען ער בעט:

„אַרויסגעבען מיר פון קאַזנאַ פאַר דער הויזװירטשאַפט אַ באַבע און אַ בהמה".

אין קאַנצעלאַריע האָט מען איהם געענטפערט:

—קיין בהמות זענען איצט אין קאַזנאַ נישטאָ, אַ באַבע קאָנסטו נעהמען.

געהט ער אַרום אונטער די פענסטער אַנ'ערנסטער, אַ גע-שעפטליכער און בעקוקט די באַבעס. װי מען קוקט אַרום די בהמות אויפ'ן מאַרק.

-מיר וואָלטען געוואָלט עפּיס אַ ברייטערס. אַ פּויערטע. אַ פּוילערקע טויג מיר נישט. געווען ביי מיר אַזאַ, האָט זי נאָר ברויט געקייט און בלוט איז איהר פון האַלז געגאַנגען. און אַזוי

שיפּען פון קאַטאָרזשניקעס׳ געקומען איף קאַטאָרגע פאַר פערגוואַלטיגונג.

איז זי אַוועקגעשטאָרבען, איך ווייס אפילו נישט רעכט, ווי זי האָט דאָרט געהייסען. איהר נאָמען נישט בעקאַנט. מיר וואָלטען געוואָלט אַ בריטבייניגע. צו דער אַרבייט זאָל זי טויגען.

—איהר וועט אפשר געהן צו מיר פאַר אַ מיטוואוינערין ?— פערנריגט ער זיך פאַר א גראָבער בעיאָהרענטער, גרויער באַבע אויף איין אויג.

—נו, וואָס האָסטו ?—פרעגט יענע און קוקט איהם אָן פער־דעכטיג מיט איין אויג.—אפשר האָט איהר גאָר אַליין נישט וואָס צום פרעסען ?

—פאַרוואָס האָב איך גאָרנישט ? אַ פערד פאַרהאַן.

—אַ בהמה פאַרהאַן ?

—קיין בהמה איז נישטאָ, געבעטען צוליב׳ן מיסט—האָט מען נישט געגעבען, אַ באַבע וויל מען געבען. אַ בהמה ערשט צו וויאסנע. קומט, אויב איהר ווילט.

—און חזירים האָסטו ?

—אַ צוויי חזירים. אַ זעקס היהנער אויך !״

—היהנער !—קרימט איהם איבער אַ קאָלאָניסט, אַ וואוילער יונג און אַ פראַנט פון דער קאָלאָניע 1-טער אַרקאָוו, וואָס צייכענט זיך אויס מיט קאָרטען שפּילען.—ער דאַרף דען האָבען אַ באַבע? אַ פערד, אַ רוח בעדאַרפט ער האָבען ! דו, באַבע, מיט איין אויג, געה צו איהם נישט ! וועסט האָבען צרות. דו געה בעסער צו אַזאַ, ווי איך ! נו, וואָס, אַנאַ באָריסאָוונע, דערלויבט מיר אייך צו פרעגען ! ווילט איהר געהן לעבען אין דעם פרעה־ליכען אַרקאָווסקאָיע ? אָהן פלייש וועט איהר זיך צום טיש נישט זעצען. מיט אַ לעקעכעל וועט איהר פערבייסען דאָס שנעפסעלע, און אַ טיכעלע און אַ פאַרטוכעל. סעמיאָן אילאיטש איז אַ מענש אַ לעבעדיגער ! אַ דאַמע צום פערוויילען זיך זוכט ער—מעהר בעדאַרף ער גאָרנישט.

אַמאָל וואָלט עמיץ פון די נישט חתונה-געהאַטע טשינאָוו־ניקעס גענומען צו זיך אַלס שטובמיידעל די שענע קאָנאָוואַלאָוואַ און וואָלט געצאָהלט פאַר איהר אין קאַזנאַ דריי רובל אַ חודש, איצט אָבער איז עס פערוועהרט דורך דעם נייעם גובערנאַטאָר.

אַמאָל וואָלט מען פּשוט אויסגערופען:

—קאַנאַוואַלאַוואַ!

—איך.

—נעהם דיינע זאַכען, געה. די ביוט אָבגעגעבען געוואָרען אין מיכאַילאָווסקאָיע צו דעם קאָלאָניסט פּיאָטער פּעטראָוו.

—אָבער איך וויל נישט.

—אָבער קיינער פרעגט דיך נישט, נעהם, נעהם דיינע זאַכען און מאַרש. נישטאָ קיין צייט.

איצט, אַז זי זאָגט: „איך וויל נישט", ענטפערט מען איהר:

—ווי דו ווילסט.

און מען לאָזט זי איבער אין טורמע.

די „מיטוואוינערינס" וועלען אַוועק מיט די „חתנים" און אליין וועט בלייבען קאַנאָוואַלאָוואַ אין דער גרויער, שטאַרער, גרויסער לעדיגער קאַמער. און עס וועלען זיך ציהען טריבע גרויע שטאַרע טעג.

—וואָלט מען מיך כאָטש געגומען וואַשען די פּאָדלאָגע צו אַטשינאָווניק. אפשר נאָך אַבחור. וואָלט מיר פרעהליכער געוועזן.

איך בין איינמאָל אַריין אין דער פרויענטורמע.

דאָרט איז געזעסען אַדייטשקע מיט אַזויגקינד.

זי האָט געוואוינט אַמאָל מיט'ן מאַן אין רעוועל, געהאַט איהר „לאַפּאַטשקע" אין געוואָלט פּערגרעסערן דעם עסק.

—געווען אַסך קינדער.

האָט זי אונטערגעצונדען דאָס געוועלבעל און אַוועק אויף קאַטאָרגע.

זענען אַלע קינדער ביים מאַן געבליבען.

דאָ האָט זי געלעבט מיט אַמיטוואוינער, געהאַט אַקינד מיט איהם. גראָד האָט זי זיך צוקריגט מיט'ן נאַדזיראַטעל, יענער האָט זיך געקלאָגט, האָט מען גענומען און אַריינגעזעצט זי אין טורמע.

—ער זאָגט, אַז איך האָב גע'גנב'עט. איך האָב נישט גע'גנב'עט.

מיט אַ שרעקליך טריבען, מרה-שחורה'דיגען פנים איז זי אַרומגעגאַנגען איבער דער קאַמער, קיין אָרט זיך נישט געפונען. זי האָט געמיינט, אַז איך געהער צו נאַטשאַלסטוואָ און גענומען וויינען:

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע! איך האָב קיין מילך נישט! דאָס קינד וועט אַוועקשטאַרבען. פון דער באַלאַנדע האָב איך פערלאָרען די מילך. איך וואָלט כאָטש געגאַנגען וואַשען די פּאָדלאָגע ביי עמיצען, וואָלט איך אויפ'ן וועג פערדינט...

—וואָס טהוט איהר?

—איך...

און זי האָט מיר אַזוי פּשוט און אָפענהערציג אָנגערופען די זאַך, פון וואָס זי פערדינט, אַז איך האָב נישט באַלד פערשטאַנען.

וואָס איז דאָס? אומישנע ווייזט זי אַרויס ציניזם, פערבייטערונג?

אָבער זי קוקט אויף מיר מיט אַזוינע האַרציגע גוטע קלאָרע, כמעט קינדישע אויגען, אַז וועגען ציניזם קאָן גאָר קיין רייד נישט זיין.

זי האָט זיך פּשוט אויסגעלערנט רוסיש אויף דער קאַטאָרגע און האָט אָנגערופען יעדע זאַך מיט איהר אמת'ען נאָמען.

—וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע? זאָגט, אַז מען זאָל מיך כאָטש אָבלאָזען אויף אַ שעה, אויף איין שעה!

און אַזוי האָבען זיך פאַר קאָנאָוואַלאָוואַ'ן געצויגען לאַנגע, אונענדליכע איינזאַמע טעג. אין דער פּרויענטורמע וואוינט קיינער נישט.

מען ברענגט אַמאָל אַ קאָלאָניסטין.

—פאַרוואָס האָט מען דיך געבראַכט אין טורמע?

—צוגענייהט דעם מיטוואוינער

—וואָס הייסט צוגענייהט?

—גענומען און דערשטיקר

—פאַרוואָס?

—צו וואָזער שוואַרציאָהר בעדאַרף איך איהם האָבען. איך זעל פערדינען, און ער וועט פער׳שכור׳ען.

—וואָלסטו זיך אפשר געקלאָגט אויף איהם פאַר נאַטשאַלסטוואָ!

—נאַ דיר אַ נייעס. צוליב יעדער קליינינקייט דרעהען אַ קאָפּ נאַטשאַלסטוואָ...

—און וואָס וועט איצט מיט דיר זיין?

—וואָס זאָל זיין! עס וועט זיין אַ סוד און דערווייל וועט מען האַלטען אין טורמע. דערנאָך וועט מען צוגעבען נאָך קאַסאָרגע און אָבגעבען מיך צו אַ מיטוואוינער.

—פאַרוואָס זיצסטו?

—איך וויל נישט געהן צו אַ מיטוואוינער.

—נאַרישער קאָפּ! נו, טאָ זיץ אין טורמע אויף דער וואַסערדיגער באַלאַנדע, ביז וואַנען דו וועסט נישט זאָגען: „איך וויל געהן צו אַ מיטוואוינער!" וועסס זאָגען, ברודערל, שרעק דיך נישט.

מיט געוואַלט הייסט מען איצט נישט געהן צו אַ מיטוואוינער, אָבער עס איז פאַרהאַן איין ברירה: פרייהייט אָדער טורמע.

עס איז זיך געוויס שווער פאָרצושטעלען, אַז קאָנאָוואַלאָוואַ זאָל זיך איינ׳עקשנ׳ען. קיינער שפּאַרט זיך נישט איין.

און אָט איז קאָנאָוואַלאָוואַ ביי אַ קאָלאָניסט, מיט וועלכען זי האָט זיך צוזאַמענגערעדט.

געהט זי אַריין אין זיין לעדיגען, לחלוטין לעדיגען הייזעל.

דער „צוזאַמענגעשטעלטער" מענש ווערט פלוצלונג פונאַנדערגעלעגט אויף טיילען: די שטיוועל גיט ער אָב איין שכן, די קורטקע—אַ צווייטען, דאָס לעדערנע היטעל—אַ דריטען.

און אויפ׳ן באַנק זיצט פאַר איהר אַ מענש אָהן אַ העמד אויפ׳ן לייב.

—נו-ס, אונזער ליבהאַרציגע מיטוואוינערין, איצט וועט איהר געהן אויף פאַרט.

—אויף וואָסער פּאַרט?

—צום הער איוואַן איוואַנאָוויטש. איהר טהוט גיכער אָן אַ

טיכעל און אַ פּאַרטוכעל. ווארום דער הער איוואַן איוואַנאָוויטש וועט נישט וואַרטען. אַנ׳אַנדערער וועט א׳הם אונטערשטעלען זיין מיטוואוינערין. און פרעסען בעדאַרפען מיר.

—זאָל איך דאָס אויף דיר אַרבייטען?

—דאָס איז שוין אַזאַ כלל אויף סאַכאַלין: אַזאַ אַ כלל. דערויף נעהמען מיר אַ מיטוואוינערין. אגב מעגט איהר זיין רוהיג. איך וועל אַוויפיל געלד אויסגעווינען אין שפּילען, אַז איהר וועט אַרומגעהן ווי אַ פּריצ׳טע. אָבער איצט מוזט איהר שוין געהן.

—אָבער איך האָב דאָך דאָרט, אין רוסלאַנד, פאַר דאָס אייגענע דעם מאַן דער׳הרג׳עט!

—כע-כע! דאָרט אין רוסלאַנד! אַנ׳אַנדער פּאַראַנדעק. אָבער דאָ—וואָס איז דאָ? נו, דערשטיקט, וועט זיין אַנ׳אַנדער מיטוואוינער. אַלצאיינס. ווארום איך האָב געזאָגט—קאַטאָרגע איז דאָ.

ש. גיכער.

די אומגליקליכסטע פון פרויען.

פונ׳ם האַפען ביז׳ן אַלעקסאַנדראָווסקען פּאָסט ליגט אַ שטרעקע פון אַ פּאָר וויאָרסט. דער וועג ציהט זיך דורך אַ וועלדעל. רעכטס און לינקס פון וועג, הינטער דער קאַנאַווע ציהט זיך די טייגע פון נאָדעלבוימער, וואָס איז דאָ אויסגעהאַקט און גאַנץ זעלטען. אין די גריבער און טהאָלען ליגט נאָך שניי, אָבער אויף די בערגעלעך און אַרויסגערוקטע שטיקער ערד קריכט שוין אַרויס „דער

בעּרישער אויער״. זיין געלב בלאַט קריכט פון דער ערד, צו־וויפגעוויקעלט ווי אַ טוייבעלע און לאָזט זיך ברייט פונאַנדער, פונקט ווי עס וואָלט געוואָלט זאָגען: „קלייבט נחת, זעהט ווי איך, בערישער אויער, בין שען!״

—אַך, צי אַלדי שוואַרציאָהר!—זאָגט איינער פון די טשי־גאָווניקעס, בשעת איך בין פאַרבייגעגאַנגען פאַרביי חעלדעל.—סאַשקע מעדוועדיעוואַ האָט שוין דאָ צולעגט איהר לאַגער. זעהט נאָר, און אַ פעהנדעלע באָמבעלט זיך. אַך, חיה איינע! אין אַזאַ קעלט!

אויף איינעם פון די בוימער באָמבעלט זיך אַ שמוציגע שמאַקטע.

בעקענען זיך מיט סאַשקע מעדוועדיעוואַ׳ן — הייסט שטע־לען זיך אויף איינעם פון די סאַמע נידעריגסטע שטאַפּלען פון מענשליכער ירידה.

סאַשקע מעדוועדעוואַ איז אַ בעריהמטהייט פונ׳ם אַלעקסאַנ־דראָווסקען פּאָסט. אַלע קאָנען זי און איהרע קליענטען זענען די קבצנים שבקבצנים פון דער קאַטאָרגע: באַלקעסטרעגער, האָלצטרעגער, קאַטאָרזשניקעס, וואָס אַרבייטען אין די ציגעלניעס. אַלע פעראַכטען סאַשקע מעדוועדיעוואַ׳ן. אפילו די סאַמע לעצ־טע פון די סאַכאַלינישע פרויען ריידען וועגען איהר מיט עקעל. פאַר דער פרוי האָט מען כלל נישט קיין גרויס דרך־ארץ אויף סאַכאַלין. געוועהנליך ווערען זיי זעהר נידעריג טיטולירט, אָבער פאַר סאַשקע׳ן האָט מען גאָר אַ בעזונדער נאָמען, וואָס ווייטער פון דעם קאָן שוין די פעראַכטונג נישט געהן.

סאַשקע איז אַלט אַ יאָהר 45, אַ פלאַך פּנים, אויף וועל־כען מען קאָן נישט פערשטעהן, צי איז עס אַמאָל געווען כאָטש עטוואָס חנ׳עוודיג. די אויגען—שטענדיג מוטנע. ווינד, קעלט, שלעכטע וועטערן האָבען „בעאַרבייט״ די הויט אויף איהר פּנים, און דידאָזיגע הויט איז עהנליך צו פאַרמעט. אָנגעטהאָן איז סאַשקע, נאַטירליך, אין שמאַטעס.

ווינטער וואַלגערט זיך אַרום סאַשקע, וואָס איז שוין כמעט אַ זקנה, איבער די נאַכטהייזער פון אַלעקסאַנדראָווסקער פאָרשטערט־

לען—אָט די שרעקליכע נאַכטהייזער, וואָס ווערען געהאַלטען דורך געוועזענע טורמע-מאַידאַנשטשיקעס. דידאָזיגע נאַכטהייזער זעהען-אויס ווי טורמעס. דיזעלבע אַלגעמיינע נאַרעס ביי די וועגד, וואו עס שלאָפען צוזאַמען מאַנסביל, פרויען און קינדער. דאָ וואַלגערט זיך אויך סאַשקע מעדוועדיעוואַ, „צוגרייטענדיג" אויף מאָרגען אַ שנעפסעלע פאַר זיך.

אָבער באַלד ווי עס הויבט אָן וועהען מיט דעם קאַלטען טריבען סאַכאַלינישען פריהלינג, בעזעצט זיך סאַשקע אין טייגע, נעבען דעם בעלעבטען וועג פון האַפען צום פאָסט. דאָ לעגט זי פונאַנדער איהר „לאַגער" לויט דעם בילדערישען אויסדרוק פון די ה״ה טשינאָווניקעס און הויבט־אויף איהר פעהנדעל—אַ שטיקעל שמאַטקע אויף איינעם פון די בוימער.

דאָס איז איהר אָבגערעדטער צייכען. און עפטער ווערט איהר זעהן אַזאַ סצענע. עס געהט זיך סתם אין דער וועלט אַריין עפיס אַ קאַטאָרזשניק פון דער „פרייער טורמע", דערזעהט ער דאָס „פעהנדעל" אויפ'ן בוים, קוקט ער זיך אַרום, צי איז קיינער נישטאָ, שפרינגט דערנאָך אַריבער איבער'ן ראָוו און און ווערט נעלם אין דער טייגע.

און סאַשקע זיצט אַ גאַנצען טאָג אויף דער וואַלד-וויזע, אַ דערפראָהרענע, אַ צוציטערטע פון קעלט און וואַרט אויף געסט. פערבראַכט אַ לעבען אין וואַלד, איז סאַשקע ווילד געוואָרען, און אַז זי דערזעהט עפיס אַ פרייען מענשען, נישט קיין קאַטאָרזשניק, אַנטלויפט זי, פונקט ווי מיר וואָלטען אַנטלאָפען, ווען מיר וואָלטען זיך אָנגעטראָפען מיט אַ קאַטאָרזשניק. ווען סאַשקע'ן קומט-אויס צופעליג זיך אָנצוטרעפען מיט עמיצען נאָז אויף נאָז, וואַרפט זי זיך אויף הינטען און דעמאָלט דריקען-אויס איהרע אויגען אַזאַ פחד, פונקט ווי מען וואָלט זי נאָר-וואָס צו'ממית'ט

די קאָנטריבוציע, וואָס זי נעהמט פון איהרע דלפנים-געסט, וואַקעלט זיך פון צוויי ביז דריי קאָפּיקעס. פערדינט סאַשקע אַ סך פאַר אַ טאָג? אַ קאָפּיקעס 20, און אין אַזוינע טעג, צום ביי-שפיל, ווען די שאַכטעס-אַרבייטער ווערען אַרויסגעגעבען „פראָ-צענטען" פאַר די אַרויסבעקומענע און פערקויפטע קויהלען, דע-

מאָלט פערדינט סאַשקע ביז פערציג קאָפּיקעס אַ טאָג.

אָט דאָס איז סאַשקע מעדוועדיעוואַ,—דידאָזיגע נקבה, וואָס עקזיסטירט פאַר די דלפנים פון דער קאַטאָרגע.

מיינט איהר אפשר, אַז איהר האָט שוין דאָ בעריהרט מיט'ן פוס דעם לעצטען שטאַפּעל פון מענשליכער ירידה? ניין, דערדאָזיגער אָבגרונד האָט קיין גרונד נישט, און עס איז שווער צו זאָגען, וואו איז די ליניע, וואָס דער מענש קען שוין נישט פאַלען נידעריגער פון איהר.

און אפילו סאַשקע האָט אַ מענשען, צו וועלכען זי קען זיך בעציהען מיט פעראַכטונג.

דאָס איז דער בראָדיאַגע מאַטוועי, איהר „מיטוואוינער". צו וואָס בעדאַרף איהם סאַשקע האָבען, איז שווער צו זאָגען. מעגליך, אַז דאָס איז אַנ'איינפאַכע אונבעוואוסטזיניגע געוואוהנהייט צו האָבען אַ „פריינד". די בעציהונגען זייערע בעגרענצען זיך מסתמא בלויז דערמיט, וואָס זיי שלאָגען זיך.

פאַר דעם בראָדיאַגע מאַטוועי איז סאַשקע אַ מיטעל צום לעבען.

פאַרנאַכט זיצט סאַשקע אין דער וואַלדוויזע און צעהלט איהר פרנסה פאַר'ן טאָג—16 קאָפּיקעס. נאָך אַ צוויי געסט און מען קען שוין גהן אין אַ פערוואָרפענעם שענקעל עסען אויפ'ן מאַרק, און דאָרטען, אין אַ הינטער-הדריל, טרינקען לאַנג-זאַם, פאַמעליך דורך די צייהן אַ גלעזעלע בראָנפען, שטאַרק צו-מישט מיט וואַסער.

אין טייגע דערהערט זיך, ווי עס קנאַקען טרוקענע צווייגען. עמיצער געהט. סאַשקע הערט זיך צו פאָרזיכטיג. די קנאַקערייען ווערט נעהנטער. צווישען די בוימער רוקט זיך מאַטוועי מאַמעליך, פאָרזיכטיג, ווי אַ גנב. סאַשקע שפּרינגט תיכף אויף אויף די פיס און מאַכט פליטה אין וואַלד אַריין.

—סטאָפּ, כאָלערע!—שרייט מאַטוועי און וואַרפט זיך צו איהר.

פון דעמדאָזיגען מאַנעוור פערשטעהט מאַטוועי, אַז סאַשקע האָט געלד. און עס הויבט זיך אָן אַ לויפעריי, אַ געיעג.

געיעג פון אַ ווילד-געוואָרענעם מענשען נאָך אַ חיה אַ מענשען. אַ קאַמף צווישען צוויי ברואים דערפאַר, ווייל איינער וועט היינט אויסטרינקען אַ גלעזעלע משקה.

סאַשקע לויפט אין טייגע אַריין, וויל זיך דאָרט בעהאַל-טען, דרעהט זיך צווישען די בוימער, ביז זי פערטשעפּעט זיך אָן אַ וואָרצעל און פאַלט-אַנידער אויף דער ערד, אַנ׳אויסגעמו-טשעטע און אַ צושטאָכענע פון די נאָדעל-צווייגלעך. מאַטוועי לעגט זיך אַרויף אויף איהר, ברעכט איהר די ביינער און מאַכט גוואַלדען:

—אַהער גיב דאָס געלד!

—איך וועל נישט געבען! נישט געבען!—שרייט סאַשקע און פערדריקט פעסט אין איהר פויסט די 16 קאָפּיקעס.

פון נאָז רינט איהר בלוט. מאַטוועי האַקט איהר מיט׳ן פויסט איבער׳ן פנים. אָבער סאַשקע עפענט נישט פונאַנדער איהר פויסט. ברעכט איהר מאַטוועי די פינגער, דריקט זי מיט די קניה, דרעהט איהר די הענד, ביז זי עפענט-פונאַנדער פון גרויס ווער-טאָג די פויסט. איצט האָט שוין מאַטוועי דאָס געלד.

אַ קלאַפּ געטהאָן זי נאָכאַמאָל, הויבט זיך מאַטוועי אויף אַ מידער. אָבער סאַשקע שפּרינגט-אויף אויגענבליקליך און כאַפּט איהם מיט די ציינער פאַר׳ן האַנד, ווי אַ הונד. רייסט זי מאַטוועי אָב פאַר די האָהר, טהוט זי אַ שליידער אויף דער ערד און דערלאַנגט איהר מיט׳ן גאַנצען כח אַ קלאַפּ מיט׳ן פוס אין בויך אַריין:

—פגר-אַוועק, כאָלערע!

סאַשקע פאַלט-אַנידער, ווי אַ טויטע. אַ צו׳ממית׳טע, אַ צו-בלוטיגטע קומט סאַשקע צו זיך, וואָרום עמיצער שטויסט זי מיט׳ן פוס.

—וועסטו אויפשטעהן, צי וואָס. וויש זיך כאָטש אַרום, פער-שאָלטענע וואָס דו ביזט. גיב נאָר אַ קוק, וואָס פאַר אַ פּרצוף דו האָסט!

פאַר איהר שטעהט אַ „גאַסט”. סאַשקע נעהמט זיך אויסווי-שען די טרעהרען, דאָס בלוט און דעם שמוץ, וואָס זיי אַלע

צוזאַמען זענען אויסגעמישט אויף איהר פּנים.

איך האָב מיך נישט איינמאָל געפרעגט, וואָס זענען דאָס פאַר אַ בעציהונגען, וואָס איז איהר דערדאָזיגער מאַטוּעי? אַ מיטוואוינער? אַ פריינד? אַ מענש, צו וועלכען זי איז געוועהנט?

סאַשקע האָט עס אויסגעצייכענט בעשטימט אין׳ם שמועס מיט מיר:

—אַ שטענדיגער גזלן!

און אַזוי לעבט אויף דער וועלט סאַשקע „מיט איהר שטענ-דיגען גזלן”.

און דאָס ווערט אויך אָנגערופען „לעבען”...

דאָס גאָלדענע הענדטעל.

זונטאָג. פאַרנאַכט. נעבען דעם קליין ריין הייזעלע, וואָס שטעהט נישט ווייט פון׳ם דערבינער אינוואַלידען-הויז, איז אַ טומעל און אַ געלעכטער. עס סקריפּען די קאַרוסעלען, בעפּוצט מיט יעגל-צווייגען. עס גרימפּעלט דער אָרקעסטער, וואָס בע-שטעהט פון דריי פידלען און אַ פאַלשען קלאַרנעט. די קאָלאָניס-טען טאַנצען אַ טראָפּאַק. אויף די ברעטלעך שטעהט אַ בראַדיאַגע, וואָס מאַכט קונצען און כשוף: ער עסט ברענענדיגען פלאַקס און ציהט-אַרויס פון נאָז פערשידענע סטענגעס. עס קנאַקען די קאָר-קעס פון פלעיבער קוואַס. פונ׳ם קוואַס-געוועלבעל דערטראָגען זיך עבור׳ליכע קולות, פון די פענסטער פלייצט:

—באַרדאַדים. שלום-געוואָרען, אַ רובל שמירעכטס.

די בעל-הבית׳טע פון דעמדאָזיגען קוואַסגעוועלבעל, שפּיל-

הייזעל, קאַרוסעלען, סאַנצקלאַסען, קרעטשמע און סאַכאַלינישען קאַפּע-שאַנטאַן איז די „פּויערטע פון די פּערשיקטע"—סאָפיע בלומשטיין.

דאָס אַלרוסישע, כמעט אייראָפּעאישע בעריהמטע „גאָלדענע הענדטעל".

אויף איהר פּראָצעס האָם דער טיש מיט די זאַכליכע בעווייזען געברענט פונ'ם באַרג רינגעלעך, בראַסלעטען, האַלזבענדער.

—עדות׳טע,—ווענדט זיך דער פאָרזיצענדער צו איינער פון די געליטענע,—בעווייזט, וואָסערע זאַכען האָט איהר דאָ.

די דאַמע געהט-צו מיט אַ פערענדערטען פּנים צו דעמדאָזיגען באַרג.

די אויגען האָבען געברענט, די הענד האָבען געציטערט. זי האָט איבערגעקוקט, אָנגעריהרט יעדע זאַך.

דעמאָלט האָט זיך פון דער-הויך פון דער בעשולדיגונגסבאַנק דערהערט אַ חוזק׳דיג קול:

—מאַדאַם, בערוהיגט זיך. רעגט זיך נישט אויף אַזוי: דאָס זענען פאַלשע בריליאַנטען.

דערדאָזיגער עפּיזאָד איז מיר געקומען אויפ׳ן זינען, בשעת איך בין זעקס אַזייגער אינדערפריה צום ערשטען מאָל געגאַנגען צו-גאַסט צו דעם „גאָלדענעם הענדטעל".

איך האָב געמיינט, אַז איך וועל מיך בעגעגענען מיט [illegible] שד, מיט בעקאַמבאָל אין אַ קליידעל.

מיט אַ שטאַרקער פערברעכערישער נאַטור, וואָס נישט די קאַטאָרגע, נישט די איינצעל-קאַמער אין דער טורמע, נישט די קייטען, נישט דער פייף פון קוילען, נישט דער פייף פון ריטער האָבען זי נישט צובראָכען, מיט אַ פרוי, וואָס זיצענדיג אין דער איינצעלקאַמער, האָט זי אויסגעטראַכט און צוזאַמענגעשטעלט פלענער, וואָס האָבען געשמעקט מיט בלוט...

און... איך האָב נישט-ווילענדיג געמאַכט אַ שריט צוריק, בשעת עס איז מיר אַרויסגעגאַנגען אַנטקעגען אַן׳אָנגעפאַרבטע זקנה, אין אַזשור-זאָקען, אין אַן׳אַלטעטשקען קאַפּאָט, מיט פּרעטענזיעס אויף קאָקעטעריע און מיט געפאַרבטע האָהר-לאָקענדלעך.

—שוין-זשע איז דאָס „די!"

זי האָט אויסגעזעהן אַזוי יתום׳דיג אין איהר אָרינ׳ען פון מיט די געפאַרבטע האָהר. גרויע האָהר מיט איינגעפאַלענע באַקען וואָלטען נישט געמאַכט אַזאַ איינדרוק.

צו וואָס דאָס אַלץ?

נעבען איהר איז געשטאַנען אַ הויכער, געזונדטער, פעס-טער שענער מאַן—ווי עס קאָן זיין שען אַ שטאַרקע חיה—איהר „מיטוואוינער", דער קאַטאָרזשניק באָגדאַנאָוו.

איז אַלץ קלאָר געוואָרען...

אָט די רויטע פאַרבען אויפ׳ן פנים בעדאַרפען אויס-ווייזען, ווי די פרישע פאַרבען אין דער יוגענד.

בלובשטיין האָט מיך געבעטען זיצען.

מען האָט אונז דערלאַנגט טיי און ביסקוויט.

זיך נעהם מיך נישט אָן צו בעשטימען, וויפיל זי איז איצט אַלט. מיר איז קיינמאָל נישט אויסגעקומען צו זעהן פרויען, וואָס קוילען האָבען זיי געפייפט איבער די קעפּ, פרויען, וועל-כע מען האָט געשמיסען. שווער צו בעשטימען די יאָהרען אַ מענשען, וואָס האָט איבערגעלעבט אַזוינע מינוטען.

זי זאָגט, אַז זי איז אַלט פינפאונדרייסיג יאָהר, אָבער וואָס פאַר אַ פופציגיעהריגע פרוי וואָלט זי געווען, ווען זי וואָלט נישט זאָגען, אַז זי איז אַלט פינפאונדרייסיג יאָהר.

אויף סאַכאַלין געהען מאַסען לעגענדעס וועגען איהר אַרום. עס האַלט זיך שטאַרק די מיינונג, אַז דאָס איז נישט „דאָס גאָל-דענע הענדטעל", אַז דאָס איז גאָר אַ „פערביטענע", אַן׳אונטער-געשטעלטער פאַרשוין, וואָס איז אָבגעווען דאָ קאַטאָרגע, בשעת דאָס אמת׳ע „גאָלדענע הענדטעל" טהוט זיך אונבעמערקט איהר אַרבייט אין רוסלאַנד.

אפילו די טשינאָווניקעס, אַז זיי האָבען זיך דערוואוסט, אַז איך האָב געזעהן און געדענק די פאָרטרעטען פונ׳ם „גאָלדענעם הענדטעל", וואָס זענען געמאַכט געוואָרען נאָך פאַר איהר פראָ-צעס, האָבען מיך נאָכדעם, ווי איך האָב מיך מיט איהר געזעהן, אַ פרעג געטהאָן:

—נו, וואָס? טאַקי די אייגענע?

—יאָ דאָס זענען די שריים פון יענער!

מען קאָן זי דאָך דערקענען, נישט-געקוקט אויף דער שרעקליכער פערענדערונג.

בלויז די אויגען זענען געבליבען דיזעלבע. אָט די וואונדערליכע, אונגעהויער-סימפּאַטישע, סאַמעטענע, אויסדריקליכע אויגען. אויגען, וואָס האָבען גערעדט אַזוי, אַז זיי האָבען געקאָנט אויסגעצייכענט לייגען.

איינער אַן׳ענגלענדער, וואָס האָט בערייזט סאַכאַלין, האָט זיך אָבגערופען מיט אונגעוועהנליכער התפעלות וועגען „דעם גאָלדענעם הענדטעל״, אַז זי איז זעהר געבילדעט און „וועלטליך״ און אַז זי קאָן גוט פרעמדע שפּראַכען, זי רעדט דייטש.

אָבער איך מיין נישט, אַז זאָגען „בענעטאַוש״, אָנשטאָט „בעלעטאַוש״ זאָל זיין אַ ראיה צו איהרע גרויסע קענטנישען אין פראַנצויזיש, אַז זי זאָל זיין היבש געבילדעט און וועלטליך. לויט איהר אַרט ריידען איז דאָס אַ פשוט׳ע בעל-הבית׳עלע, אַ קליינקרעמערין.

און, כלעבען, פאַר מיר איז דאָס אַ רעטעניש, ווי האָבען עס איהרע קרבנות געקאָנט זי אָננעהמען דאָ פאַר אַ בעריהמטע אַרטיסטין און דאָ פאַר אַן׳אַריסטאָקראַטישע אלמנה.

אָבער איבערגעלעבט האָט זי אויך אַזויפיל, וויפיל זי האָט אויפגעטהאָן.

איהר פערברעכערישע נאַטור האָט זיך נישט אונטערגעגעבען, האָט זי זיך פערביסען געראַנגעלט און בעוויזען, אַז די שטרענגע מיטלען זענען גאָרנישט ווערט, בשעת מען וויל אויסבעסערן פערברעכערישע נאַטורען.

2 יאָהר און 8 חדשים איז דידאָזיגע פרוי געוועזן פערשמידט אין האַנדקייטען.

איהרע שוואַכע אויסגעטריקענטע דינע הענד, ווי ריטלעך, זעהן אַ שום מוסקולאַטור, זאָגען אייך, וואָס דאָס איז פאַר אַ שטראָף.

מיט דער רעכטער האַנד קאָן זי נאָך קוים עפּיס טהאָן,

אָבער אַז זי וויל אויפהויבען די לינקע האַנד, מוז זי נעהמען צו-הילף די רעכטע.

דער שאַרפער וועהטאָג אין דעם אַקסעל ביי דער לינקער האַנד לאָזט איהר ניט רוהען נישט ביי טאָג און נישט ביי נאַכט. זי קאָן זיך אַליין ניט איבערדרעהען פון איין זייט אויף דער צווייטער, זי קאָן זיך נישט אויפהויבען אויפ'ן געלעגער.

און, כלעבען, ווי אַ שרעקליכען קאַלאַמבור האָט געקלונגען דאָס קלאָגען זיך פונ'ם „גאָלדענעם הענדטעל" אויף דער אויס-געטריקענטער האַנד.

מען האָט זי געשמיסען — און ווי עס דריקען זיך אויס די הערן רעצענזענטען — „וועט די ערינערונג וועגען דעמדאָזיגען ספּעק-טאַקל פערבלייבען נאָך לאַנג אין זכרון פון די שפּילער און צו-שויער". אַלע — סיי די, וואָס האָבען אויסגעפיהרט דידאָזיגע שטראָף און סיי די צושויער-אַרעסטאַנטען — קאָנען נאָך עד-היום נישט דערמאָהנען אָהן אַ שמייכעל, ווי אַזוי מען האָט געשמיסען דאָס „גאָלדהענדטעל"...

ביי דערדאָזיגער ערינערונג שמייכעלט אפילו קאָמליעוו, „וואָס שמייכעלט קיינמאָל נישט, וואָס איז די אימה און עקעל פון דער קאַטאָרגע, דער סאַמע שרעקליכסטער פון אַלע תלינים.

— אודאי געדענק איך. צוואַנציג האָב איך איהר געגעבען.

— זי זאָגט, אַז מעהר.

— דאָס ווייזט איהר אויס אַזוי, — שמייכעלט קאָמליעוו. — איך געדענק זעהר גוט, וויפיל. דאָס האָב איך איהר געגעבען צוואַנ-ציג אַזוי, אַז זיי האָבען געקאָנט אויסהייזען ווי צווייהונדערט.

מען האָט זי בעשטראָפט אין דעם ניינטען נומער פון דער אַלעקסאַנדראָווסקער טורמע.

געוועזען זענען דערביי אַלע, אָהן אַנ'אויסנאַהם, אי די, וואָס מוזען צוליב דער טרויעריגער נויטהווענדיגקייט זיין דערביי און צו-זעהן דידאָזיגע שרעקליכע העסליכע סצענע, אי יענע, וואָס האָ-בען דאָ גאָרנישט וואָס צו טהאָן און וואָס קומען פון נייגיעריגקייט.

אינ'ם נומער, וואו עס קאָנען אַריינגעהן אַ מענשען הונ-דערט, זענען דאָסמאָל געווען ביי אַ דרייהונדערט מאַן. „די

גרויסע צאָהל אַרעסטאַנטען זענען אַרויפגעקראָכען אויף די נאַ-רעס: „זיי זאָלען בעסער זעהן.״ און די שטראָף איז אויסגעפיהרט געוואָרען צווישען ציגישע ווייצלעך און ווערטלעך פון די קאַ-טאָרזשניקעס. יעדער געשריי פון דער אומגליקליכער האָט אַרויס-גערופען אַ דונער-געלעכטער ביים עולם.

—קאָמליעוו, שיט, שמיר נישט!

זיי האָבען געשריען דאָס אייגענע, וואָס זיי האָבען גע-שריען צו די תלינים, בשעת מען האָט זיי בעשטראָפט.

אָבער קאָמליעוו׳ן האָט מען נישט בעדאַרפט דערוואַרימען דורך אויסגעשרייען.

אַנ׳אַרטיסט, אַ ווירטואָז און אַ ליבהאָבער פון זיין זאַך, האָט ער „געלעגט רוט אין רוט״ אַזוי, אַז דאָס בלוט האָט אַרויסגע-שפריצט פון אונטער׳ן שמיץ.

אין מיטען דער שטראָף איז בלובשטיין געפאַלען אין חלשות. דער פעלדשער האָט זי אָבגעמינטערט, געגעבען צום שמעקען ספירט—און מען האָט ווייטער געקאַטעוועט.

בלובשטיין האָט זיך קוים אויפגעהויבען פון דער „קאָבילע״ און אַוועק אין איהר איינצעלקאַמער.

אָבער אפילו אין איהר איינצעלקאַמער האָט זי אויך פון קיין רוה נישט געוואוסט.

—פלעג איך מיך נאָר עטוואָס בערוהיגען, פלעגט מען מיך באַלד אַרויסרופען: סאָנקע דאָס „גאָלדענע הענדטעל״. מייניסטו—שוין מסתמא אַ נייע צרה. ניין. ווייטער פאָטאָגראַפירען.

דאָס פלעגט געטהאָן ווערען צוליב דעם אָרטיגען פאָטאָ-גראַף, וואָס האָט געמאַכט אַ סך געלד, פערקויפענדיג די פאָטאָ-גראַפיעס פונ׳ם „גאָלדענעם הענדטעל״.

מען פלעגט זי אַרויספיהרען אויפ׳ן טורמע-הויף. אַרום איהר פלעגט מען אַרומשטעלען אַ „דעקאָראַציע״.

מען פלעגען זי אַוועקשטעלען נעבען דעם שמידאייזען, דער-ביי פלעגען זיין שמידען מיט האַמערס, נאַדזיראַטעלעס,—און דער אָרטיגער פאָטאָגראַף פלעגט אַראָבנעהמען אַ מין סצענע, ווי אַזוי מען פערשמידט אין קייטען דאָס „גאָלדענע הענדטעל״.

דידאָזיגע פאָטאָגראַפיעס פלעגען פערקייפט ווערען אין די צעהנדליגער אויף די אַלע שיפען, וואָס פלעגען קומען אויף סאַ-כאַלין.

—אפילו אויף די אויסלענדישע שיפען פלעגט מען אויך קויפען.—אומעטום האָט מען זיך אינטערעסירט מיט איהר,—האָט מיר דערקלערט דער פאָטאָגראַף, וואָס האָט מיר געבראַכט אַ גאַנצען צעהנדליג פאָטאָגראַפיעס, וועלכע שטעלען-פאָר, ווי מען שמידט זי.

—צו וואָס האָט איהר מיר געבראַכט אַזויפיל?

—אָט מתנות פאַר בעקאַנטע. אַלע רייזענדע נעהמען זיי שטענדיג צעהנדליגערווייז.

דידאָזיגע פאָטאָגראַפיעס זענען מערקווירדיגע פאָטאָגראַפיעס. און די מערקווירדיגקייט זייערע ליגט דערין, וואָס סאָפּיע בלוב-שטיין איז „גאָרגישט עהנליך צו זיך". וויפיל אונבעהאָלפענעם גרימצאָרן דריקט-אויס דאָס פנים. מיט וואָס פאַר אַ מין גאַל און פערביטערונג זענען אָנגעפילט די געזיכטס-שטריכען! זי האָט פערביסען די ליפּ, פונקט ווי זי וואָלט מיט אַלע כחות איינגע-האַלטען דאָס זידעלוואָרט, וואָס וויל איהר אַראָבפאַלען פון דער צונג. וואָס פאַר אַ מין בילד פון מענשליכער דערנידערונג!

—האָט מען מיך דאָס אַ ביסעל געמוטשעט מיט דידאָזיגע פאָטאָגראַפיעס,—זאָגט סאָפיע בלובשטיין.

אַ ספּעציאַליסטין אינ'ם ענין פון פליטה-מאַכען, איז זי אַנטלאָפען מיט איהר איצטיגען מיטוואוינער—מיט באָגדאַנאָוו'ן.

—אָבער שוין נישט געוועזען די אַמאָליגע כחות,—זאָגט זי מיט אַ ביטערן שמייכעל.—געוועזען קראַנק. קאָן איך נישט געהן איבער'ן וואַלד. זאָג איך באָגדאַנאָוו'ן: „נעהם מיך אויף די הענד, וועל איך אָברוהען". האָט ער מיך גענומען אויף די הענד, איז אַליין אויך אויסגעמאַטערט געוואָרען. קיין כח נישטאָ. „לאָ-מיר זיך צוזעצען,—זאָגט ער,—און אָברוהען אַ ביסעל". האָבען מיר זיך אַנידערגעזעצט אונטער אַ בוים. און אין וואַלד איז אַ רעש, אַ געפילדער. עס קנאַקען די אַלטע צווייגען. מען יאָגט אונז... מען רינגעלט אונז אַרום...

באַלד ווי זי איז אַנטלאָפען, האָט מען זיך געכאַפּט. האָט מען זי תיכף גענומען נאָכיאָגען.

איין אָטראַד האָט געטריבען די אַנטלאָפענע איבער׳ן וואַלד. דער סמאָטריטעל מיט דרייסיג סאָלדאַטען איז געשטאַנען ביים ברעג וואַלד.

פּלוצלונג האָט זיך בעוויזען פון וואַלד אַרויס אַ פיגור אין אַ זעלנערישען שינעל.

—שיס!

דרייסיג ביקסען האָבען געגעבען אַ זאַלפ, אָבער אין דער אייגענער מינוט איז די פיגור צוגעפאַלען צו דער ערד. דרייסיג קוילען האָבען דורכגעפייפט איבער איהר קאָפּ.

—שיסט נישט! שיסט נישט! איך גיב מיך אונטער!—האָט זיך דערהערט אַ פערצווייפעלטער פרויען-קול.

דער „סאָלדאַט” האָט זיך געוואָרפען צום סמאָטריטעל און געפאַלען פאַר איהם אויף די קניה.

—הרג׳עט מיך נישט!

דאָס איז געווען דאָס איבערגעטהאָנענע „גאָלדענע הענדטעל”.

מיט וואָס בעשעפטיגט זי זיך אויף סאַכאַלין?

אין אַלעקסאַנדראָווסק, אין אָנאָר אָדער אין קאָרסאַקאָווסק, אין די אַלע שטעדטלעך, וואָס זענען ווייט איינס פון׳ם צווייטען אויף הונדערטער וויאָרסטען—אומעטום קאָן מען סאָנקע׳ן „דאָס גאָלדענע הענדטעל”.

די קאַטאָרגע שטאָלצירט אַזוי ווי מיט איהר. זי האָט זי אפילו נישט ליב, אָבער דאָך בעציהט זי זיך צו איהר מיט דרך-ארץ.

—אַ באַבע, אָבער אַ קאָפּ!

איהר וואונדערליכער טאַלענט צו אָרגאַניזירען פערשידענע פערברעכערישע מעשים איז אויך דאָ נישט געגאַנגען לאיבוד.

די גאַנצע קאַטאָרגע האַלט, אַז זי איז די הויפּטשולדיגע אינ׳ם מאָרד פון רייכען קרעמער ניקיטין און אין דער גנבה פון 56 טויזענד רובל ביי יורקאָווסקי׳ן. די אויספאָרשונג פון

דיביידע פערברעכענס האָט געגעבען אַ סך חשדים געגען בלובשטיין, אָבער קיין איין בעוויז נישט!

אָבער דאָס איז געוועזן פריהער!

—איצט זענען די סאָפיע איוואַנאָוונע קראַנק און זיי בע-שעפטיגען זיך נישט מעהר מיט קיין שום זאַכען,—האָט מיר דער-קלערט באָגדאַנאָוו, איהר מיטוואוינער.

אָפיציעל ווערט זי גערעכענט פאַר אַנ'אייגענטימערין פון אַ קוואַסגעוועלבעל.

זי מאַכט גרויסאַרטיגען קוואַס, האָט איינגעאָרדענט אַ קאַ-רוסעל, צוזאַמענגעשטעלט אַנ'אָרקעסטער פון פיר קאָלאָניסטען, אָבגעפונען צווישען די בראָדיאַגעס עפּיס אַ פאָקוסניק און גיט פאָרשטעלונגען, טענץ, הוליאַנקעס.

נישט-אָפיציעל...

—וויס דער שוואַרציאָהר, וואָס זי טהוט,—האָט מיר גע-זאָגט דער סמאָטריטעל פון דער קאָלאָניע.—גאַנץ סאַכאַלין וויס, אַז זי האַנדעלט מיט בראָנפען, מאַכסטו אָבער אַ רעוויזיע, גע-פינסטו גאָרנישט, אויסער פלעשלעך מיט קוואַס.

אַלע ווייסען אויך, אַז זי קויפט און פערקויפט גע'גנב'עטע זאַכען, אָבער סיי די טאָג-רעוויזיעס און סיי די נאַכט-רעוויזיעס האָבען קיין שום רעזולטאַט נישט געגעבען.

אָט אַזוי ראַנגעלט זי זיך פאַר'ן לעבען, פאַר אָט דאָס אונגליקליך לעצט שטיקעלע פערברעכעריש לעבען.

זי שלאָגט זיך ווי אַ פיש אין וואַסער, טהוט-אָב כל דבר אסור, צו פערדינען צום לעבען פאַר זיך און פאַר איהר מיטוואוי-נער, ער זאָל האָבען מיט וואָס צו שפּילען.

איהר אינטימסטער טרוים איז—אומקעהרן זיך צוריק קיין רוסלאַנד.

זי האָט מיך פערוואָרפען מיט פראַגען וועגען אָדעס.

—איך מיין, אַז מען קאָן שוין מסתּמא איצט נישט דער-קענען דידאָזיגע שטאָדט.

און אַז איך האָב איהר דערצעהלט, האָט זיך איהר אַרויס-געריסען אַ שווערער זיפץ.

—פונקט ווי איהר וואָלט מיר דערצעהלט פון אַ נייער וועלט... כאָטש מיט איין אויג אַ קוק טהאָן...

—סאָפיע איוואַנאָוונע האָבען שוין נישט וואָס צו קומען קיין רוסלאַנד,—האָט באָגדאַנאָוו איבערגעשלאָגען אינמיטען.—זיי האָבען דאָרט איצט נישט וואָס צו טהאָן.

דערדאָזיגער „מאַן פון דער בעריהמטהייט" איז פאַר דער צייט פון מיין בעזוך נישט אָבגעטראָטען אויף אַ מינוט. ער האָט נאָכגעשפירט יעדעס וואָרט פון זיין מיטוואוינערין, פונקט ווי ער וואָלט זיך געשראָקען, זי זאָל נישט ריידען אַזוינע זאַכען, וואָס מען בעדאַרף נישט.

עס האָט זיך געפיהלט, אַז צוליב איהם קאָן זי נישט ריידען, אַז ער דריקט זי ווי בליי און אַז זי דערעדט עפיס נישט.

—איך בעדאַרף אייך עפיס זאָגען—האָט זי מיר איינמאָל, בשעת מיינעם אַ בעזוך, אַ שעפטשע געטהאָן. באָגדאַנאָוו איז גראָד אַרויס אויף אַ מינוט אין אַ צווייטען צימער.

און טאַקי אין דעם אייגענעם טאָג איז געקומען צו מיר איהר „קאָנפידענט", דער אייביגער קאַטאָרזשניק־אינוואַליד ק.

—סאָפיע איוואַנאָוונע בעשטימט אייך אַ ראַנדעוואו,—האָט ער זיך צולאַכט.—איך וועל אייך אָבפיהרען און האַלטען וואַך, באָגדאַנאָוו זאָל זי נישט פאַקען.

איך האָב מיך בעגעגענט מיט איהר אין אַ הינטערגעסעל.

—איך דאַנק אייך, וואָס איהר זענט געקומען. איך בעט אייך, איהר זאָלט מיר ענטשולדיגען, וואָס איך האָב אייך בעאונרוהיגט. איך האָב אייך געוואָלט עפיס זאָגען, אָבער פאַר איהם קאָן מען נישט. איהר האָט דאָך געזעהן, וואָס דאָס איז פאַר אַ מענש. האָב איך דען געהאַט געשעפטען מיט אַזוינע מענשען? אָבער איצט... אַ גראָבער, נישט געבילדעטער מענש. אַלץ, וואָס איך פערדין, פערשפילט ער און פערהוליעט. שלאָגט, פייניגט מיך!.. נאָר וואָס איז דאָ צו ריידען וועגען איהם.

אויף די אויגען האָבען זיך איהר בעוויזען טרעהרען.

—וואָלט איהר איהם אפשר אַוועקגעוואָרפען.

—איך קאָן נישט. איהר ווייסט דאָך, מיט וואָס איך בע-

שפּעטיג מיך? עסען, טרינקען דאַרף מען. קאָן מען דען ביי מיי-
נע געשעפטען אויסקומען אָהן אַ מאַנסביל? איהר ווייסט דאָך,

דאָס גאָלדענע הענדסעל סאָפיע בלומשטיין.

וואָס פאַר אַ מענשען מיר האָבען דאָ. אָבער פאַר איהם האָט מען מורא. פאַר אַ פעהרציגער קאָן ער דער׳הרג׳ענען ווען איהר ווילט. איהר זאָגט, אַוועקגעהן פון איהם... ווען איהר וואָלט געוואוסט.

איך האָב זי נישט אויסגעפרעגט. איך האָב געוואוסט, אַז באָגדאַנאָוו איז געווען איינער פון די בעשולדיגטע אין ניקיטינס מאָרד און אין דער גנבה ביי יורקאָווסקי׳ן.

איך האָב געקוקט אויף דערדאָזיגער אומגליקליכער פרוי, וואָס טרעהרען זענען איהר אַרויסגעטראָטען אויף די אויגען, ווען זי האָט זיך דערמאָהנט אין די איבערגעטראָגענע בעליידיגונגען. וואָס איז דאָ מעהר: געוועהנליכע צוגעבונדענקייט אָדער אַ געפיהל פון יד-אחת, אַז מען האָט צוזאַמען אָבגעטהאָן אַ שטיקעל אַרבייט?

—איהר האָט מיר עפּיס געוואָלט זאָגען?

זי האָט באַלד געענטפערט:

—וואַרט,„נאָר, וואַרט-נאָר, לאָמיר קומען צו זיך... איך האָב שוין אַזוי לאַנג נישט גערעדט וועגען דעם... איך האָב נאָר געטראַכט, אַלץ געטראַכט, אָבער ריידען האָב איך מיך נישט דערוועגט. ער לאָזט נישט... געדענקט איהר, איך האָב געזאָגט, אַז מיר וויל זיך קיין רוסלאַנד... איהר וואָלט אודאי געקענט מיינען, אַז ווייטער וועגען דידאָזיגע עסקים... איך בין אָבער שוין אַלט, איך האָב שוין מעהר קיין כח נישט... איך וואָלט נאָר געוואָלט זעהן די קינדער...

און ביי דעם וואָרט האָבען זיך איהר גענומען גיסען די טרעהרען ווי באָב.

—איך האָב דאָך צוויי טעכטער. איך ווייס אָבער נישט, צי זיי לעבען אָדער נישט. איך האָב פון זיי קיין שום ידיעה נישט. זיי מוזען זיך מסתמא שעמען מיט אַזאַ מאַמען און אפשר זענען זיי געשטאָרבען... וואָס איז מיט זיי? איך ווייס נאָר, אַז זיי זענען אַרטיסטקעס. אין דער אָפּערעטקע. גאָט אין הימעל! געוויס, ווען איך וואָלט געווען דאָרטען, וואָלטען מיינע טעכטער קיינמאָל נישט געווען קיין אַרטיסטקעס.

אָבער נישט איילט מיט׳ן שמייכלען איבער דערדאָזיגער

פערברעכערין, וועלכע וויינט דערויף, וואָס איהרע טעכטער זע-נען אַרטיסטקעס.

קוקט זיך נאָר צו, וויפיל ליידען עס דריקען-אויס איהרע אויגען.

—איך וויים, וואָס עס טרעפט מיט דיזאָזיגע אַרטיסטקעס, אָבער איך וואָלט נאָר וועלען וויסען, צי זיי לעבען אָדער נישט. זוכט זיי אָב, דערוויסט זיך, וואו זיי זענען. פערגעסט מיך נישט דאָ, אויף סאַכאַלין. גיט מיר צו וויסען. דעפּעשירט מיר. כאָטש בלויז דאָס—צי זיי לעבען, מיינע קינדער, אָדער נישט... איך האָב שוין, קיין סך נישט צו לעבען. וויל איך כאָטש וויסען פאַר'ן טויט וואָס איז געוואָרען מיט מיינע קינדער—צי זיי לע-בען... און אפשר זענען זיי געשטאָרבען... דאָ וועל איך קיינמאָל נישט וויסען, נישטאָ ביי וועמען צו פרעגען, מיט וועמען צו ריידען...

קיין ראָקאַמבאָל אין אַקליידעל איז שוין די נישט געווען.

נעבען מיר האָט געוויינט אַן'אַלטע מוטער איבער איהרע אומגליקליכע קינדער.

די טרעהרען, צוזאַמענגעמישט מיט די פאַרבען, האָבען אין מוציגע שטראָמען געראָנען איבער איהרע צוקנייטשטע באַקען.

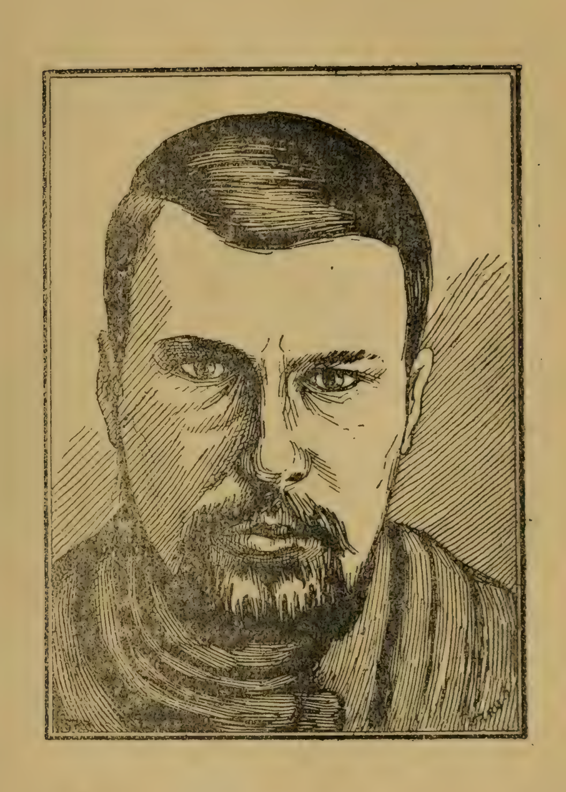
אָ, פערשאָלטענע אינזעל, וואו עס איז פאַראַן אַזויפיל צער!

פּאָלוליאַכאָוו.

די רציחה אין לוגאַנסק, וואו די גאַנצע פאַמיליע אַרצימאָ-וויטש איז אויסגעשאָכטען געוואָרען—איז איינס פון די שרעקליכ-

סטע פערברעכענס פאַר דער לעצטער צייט.

מיט דער כּונה צו בערויבען זענען געטויט געוואָרען: דער

פּאָלוליאַכאָוו

מיטגליד פון דער געריכטספּאַלאַטע אַרצימאָוויטש, זיין ווייב, זייער אַכ-יעהריגען זוהן, דער סטרוזש און די קעכין.

מען האָט מיך מתרה-געווען, אַז פּאָלוליאַכאָיו מאַכט „אַ וואונדערליך סימפּאַטישען איינדרוק" און דאָך האָב איך קיינמאָל נישט איבערגעלעבט אַזאַ שרעקליכע צוטרויסלונג, ווי דאַסמאָל, ווען איך האָב דערזעהן פּאָלוליאַכאָיו'ן.

—מען האָט געבראַכט פּאָלוליאַכאָוו'ן פון דער קייטענטור-מע!—האָט געמאָלדען דער נאַדזיראַטעל.

—זאָל ער אַריין.

איך האָב געמאַכט עטליכע שריט צו דער טהיר—אַנטקעגען דעם „בעריהמטען" רוצח און אָבגעטראָטען צוריק.

אין טהיר האָט זיך בעוויזען אַ יונגערמאַן פון מיטעלער וואוקס מיט קאַשטאַנען-ברוינע האָהר, מיט אַ קליין בערדעל, מיט סימנים פון אָנגעבוירענער גראַציע, אפילו אינטער די אַרעסטאַנטישע קליידער און מיט ברוינע וואונדערליך-שענע אויגען.

איך האָב קיינמאָל נישט געזעהן קיין ווייבערע, קיין האַרציגערע אויגען.

—איהר זענט... פּאָלוליאַכאָוו?—האָב איך נישט-ווילענדיג געפרעגט.

—יאַ-ס!—האָט ער געענטפערט און זיך פערנויגט.

און אַ קול האָט ער געהאַט אויך אַזאַ ווייכען, אַן אָנגענעהמען, אַ סאַמעטענעם, אַ גוטען און אַ האַרציגען. אויך אַזאַ כשופ'דיגער, ווי זיינע אויגען.

אין זיין גאַנג, אין זיין ווייכער עלאַסטישער גאַנג, איז געלעגען עפּיס פון אַ קאַץ.

פּאָלוליאַכאָוו געהערט צו דער צאָהל „עכטע פערברעכער", צו די אמת'ע ראַסען-פערברעכער, וואָס אפילו אויף סאַכאַלין זעזען זיי וועניג פאַרהאַן. דאָס זענען עכטע [illegible] צווישען מענשען, טיגערס צווישען חיות.

איך האָב לאַנג און אַ סך דערנאָך געשמועסט מיט פּאָלוליאַכאָוו'ן, און איך האָב מיך בשום אופן נישט געקאָנט בעפרייען פון אַ מין סימפּאַטיע-געפיהל צו איהם, וואָס דערדאָזיגער מענש

האָט דערוועקט אין מיר. איך האָב מיך דערמאָהנט אָן אַנ׳אָפּי-ציר פון וולאַדיוואָסטאָק, וואָס האָט זיך איינגעלעבט מיט אַ טי-געהל, ווי מיט אַ קאַץ, און ער האָט געוויינט מיט ביטערע טרעה-רען, ווען דאָסדאָזיגע טיגערל איז אויסגעוואַקסען און מען האָט איהם בעדאַרפט דערשיסען.

פּאָלוליאַכּאָווס קול גיסט זיך אין נשמה אַריין, זיינע אויגען פער׳כשופ׳ען אייך, פון איהם וועהעט מיט אַזויפיל האַרציגקייט. און אַ סך צייט בעדאַרף מען האָבען, מען זאָל זיך כאַפּען, אַז דערדאָזיגער מענש איז אָנגעפּראָפּט בלויז מיט סענטימענטאַליטעט, און נישט מיט געפיהלען.

אָבער באַלד ביים ערשטען איינדרוק, וואָס ער מאַכט אויף אייך, פיהלט איהר צו איהם פולען צוטרוי, און איך פערשטעה, פאַר וואָס די אונגליקליכע פרוי אַרצימאָוויטש האָט זעהר פערטרויליך גערעדט מיט איהם, בשעת ער איז אַריין צו איהר אין צימער, און האָט זיך גאָרנישט געשראָקען פאַר איהם.

—אַזאַ מענש קאָן דען דער׳הרג׳ענען?

פּאָלוליאַכּאָוו איז נאָך נישט אַלט קיין דרייסיג יאָהר. ער איז אויסגעוואַקסען אין דער איבערצייגונג, אַז ער וועט לעבען רייך. געהאָדעוועט האָט ער זיך ביי אַ פעטער, אַנ׳אַלטען רייכען סוחר, וואָס פלעגט איהם שטענדיג זאָגען:

—וועל איך אַוועקשטאַרבען, איז דאָס אַלץ דיינס.

פּאָלוליאַכאָוו האָט זיך נישט לאַנג געלערנט אין אַ שול, אָבער די אמת׳ע דערציהונג האָט ער בעקומען אין שאַנדהויז.

צוגענומען איהם פון דער שול, האָט איהם דער פעטער אַוועקגעשטעלט אין קראָם, ער זאָל זיך פון קינדווייז-אָן צוגעוועהנען צו מסחר. האָבען די פּריקאַזטשיקעס אָנגעהויבען קאַליע מאַכען דעם בעל-הבית פּלימעניק, כדי זיי זאָל זיין הענדטיגער צו גנב׳ענען.

צו 12 יאָהר האָט מען איהם שוין אָנגעהויבען שלעפּען אין די שאַנדהייזער. פּאָלוליאַכאָוו איז געווען אַ שענער יונגעל און פרויען האָבען איהם געצערטעלט און געבאַלעוועט.

—געוויס, האָב איך זיי נישט בעדאַרפט, אָבער איך האָב

ליב געהאַט צו געהן אַהין. אַלע טאָג פלעגען די פּיקאָזשטשיקע-זאָגען, אַז היינט גריסט דיך די און די און בעט, מיר זאָס לען דיך ברענגען אַהין.

דעם יונגעל איז דאָס זעהר געפעלען געוועזען, און ער פלעגט שלעפּען פון קאַסע, צו געהן אַהין.

—מוזיק, טענץ, פרויען—דאָס האָב איך זעהר ליב!—זאָגט פּאָלוליאַכאָוו מיט אַ שמייכעל.

אַזוי זענען אַוועק אַ יאָהר פינף. כּדי די פּריקאַזטשיקעס זאָלען אויפהערען צו גנב׳ענען, האָט דער פעטער גענומען אין געשעפט אַריין אַ קאַסירין. פּאָלוליאַכאָוו האָט פערפיהרט דאָסדאָ-זיגע יונגע מיידעל און זי האָט אָנגעהויבען גנב׳ענען פאַר איהם.

—פלעג איך מיך צו׳חנפה׳ענען צו איהר: נעהם, נעהם פון קאַסע. פלעגט זי גנב׳ענען פאַר מיר, פלעג איך געהן אַהין, צו מיינע און איבערקעהרען דאָרט אַ וועלט.

פון דערדאָזיגער קאַסירין האָט פּאָלוליאַכאָוו אָנגעהויבען צו האַסען פרויען.

—פאַר זייער שוואַכקייט, פּשוט אַ חרפּה! אַלץ, וואָס דו ווילסט, יועלען זיי טהאָן, גיב זיי נאָר אַ קוש. פּונקט ווי חיות. פרויען זענען איהם אינגיכען נמאס-געוואָרען.

—געפעלט זי דיר, חנפה׳סטו זיך צו צו איהר, דערנאָך זאָגער הויבט-אָן עקלען פון איהר. אויך אַזאַ בלאָטע, ווי אַלע. פּונקט ווי הינד: אָנגעבראָכען די ביינער, אָבער עטוואָס אַ גלעט געטהאָן, און דאָס לאַשטשעט זיך פון דאָסניי.

ביי פּאָלוליאַכאָווס אויסערליכקייט קאָן מען גלויבען אין זיין גרויסען און שנעלען ערפאָלג ביי פרויען.

—און נמאס זענען זיי מיר אָבער לעבען אָהן זיי, פּיהל איך, קאָן איך אויך נישט. צוקאָכט בין איך געוועזען אויף זיי.

פּאָלוליאַכאָוו האָט געהאַט גרויס פערגעניגען צו פּייניגען, מוטשען, אָנטהאָן יסורים די אַלע פרויען, וואָס פלעגען זיך פער-ליבען אין איהם.

אַז ער איז אַלט געוואָרען אַכטצעהן יאָהר, האָט זיך דער פעטער געכאַפּט, אַז מען בע׳גנב׳עט איהם, האָט ער אַרויסגע-

טריבען די קאַסירין און אַדורכגעיאָגט פּאָלוליאַכאָוו'ן פון שטוב.

האָט זיך פּאָלוליאַכאָוו פשוט אַריינגעלאָזט אין גנבות, אָבער „נאָך נישט געקאָנט די מלאכה", האָט מען איהם קירצליך געפּאַקט און אַריינגעזעצט אין טורמע. דאָס איז געווען פאַר איהם אַ מין אוניווערזיטעט.

— דאָ האָב איך דערזעהן אַזוינע מענשען, וואָס מיר איז גאָרנישט געקומען אויפ'ן זינען, אַז אַזוינע זענען פאַראַן אויף דער וועלט. וואָס האָב איך פריהער, איידער דער פעטער האָט מיך אַדורכגעטריבען, געגנב'עט! אויף ברויט און אויף קוואַס! און דאָ, קאָן מען זאָגען, האָט זיך פאַר מיר געעפענט אַ גאַנצע וועלט. מען קען גנב'ענען און לעבען. און דאָס גאַנצע לעבען וועט בעשטעהן פון שמחות און פערגעניגען.

פון טורמע איז פּאָלוליאַכאָוו אַרויס מיט אַ סך בעקאַנטשאַפטען, מיט ידיעות פון דער גנבים-פּראָפעסיע, און פון דעמאָלט-אָן איז זיין לעבען אַוועק אויף איין-און-דעמזעלבען שטייגער: נאָך אַ געלונגענער גנבה אַוועק אין שאַנדהויז, געהוליעט דאָרטען; אין איהם פלעגט זיך פערליבען עפּיס אַ מיידעל, פלעגט ער ווערען איהר „קאָטער". יעדע קאָפּיקע פלעגט זי איהם אוועקגעבען. געבעטען, געגנב'עט פאַר איהם געלד. פלעגט איהם דערנאָך דאָס מיידעל גמאס-ווערען, פלעגט ער ווידער געהן אויף אַ „גוטער גנבה". פערהוליען דערנאָך דאָס געלד אין אַ צווייטען שאַנדהויז און זיך פערדרעהען מיט אַן אַנדער מיידעל.

דערביי בעדאַרף מען בעמערקען, אַז פּאָלוליאַכאָוו טרינקט כמעט גאָרנישט.

—נו, איז מיר דאָס לעבען געפעלען געוואָרען. אַלץ אַרום איז פרעהליך, מען הוליעט און נישטאָ קיין שום זאָרג אויפ'ן קאָפּ. דו געהסט-אַרום ווי אין טשאַד. זיי טרינקען און דו ביזט שכור!

דאָסדאָזיגע טשאַד-לעבען פלעגט פון צייט-צו-צייט איבערגעריסען ווערען און ער פלעגט אַריינגעזעצט ווערען אין טורמע פאַר אַ „פערדאַכט אין אַ גנבה".

— און פריהער, פּאָלוליאַכאָוו, זענט איהר בעגאַנגען אַ מאָרד?

—איין מאָל נאָר, צופעליג. ביינאַכט איז דאָס געווען, בשעת אַ נישט געראָטענער גנבה. מען האָט זיך געיאָגט נאָך מיר. האָבען זיי שוין אַלע אויפגעהערט, אָבער איין סטרוזש איז מיר אַלץ נאָכגעלאָפען. איך דורך אַ ראָוו, ער דורך אַ ראָוו, איך דורך אַ פּאַרקאַן, ער דורך אַ פּאַרקאַן. „ווריאָש,—שרייט ער,—ווערסט זיך נישט אַרויסדרעהען", בין איך אַריין אין גריהמצאָרן. אָט אַ כאָלערע! איך האָב דאָך נישט געג׳גנב׳עט, טאָ וואָס ווילסטו נאָך? ניין, ער מוז אַריינזעצען אַ מענשען. האָב איך איהם צוגעלאָזט נעהנטער. אַ רעוואָלווער האָב איך געהאַט—אָהן איהם האָב איך זיך פון אָרט נישט געריהרט—האָב איך זיך אומגעקעהרט און אויסגעשאָסען. האָט ער אַ מאַך געטהאָן מיט די הענד און אַ פאַל געגעבען... דערנאָך האָב איך געלייענט אין צייטונג, אַז עפּיס אַ סטרוזש איז דער׳הרג׳עט געוואָרען דורך אַן׳אומבעקאַנטען פערברעכער. דאָ האָב איך מיך ערשט דערוואוסט, ווי ער הייסט. נישט ער האָט מיך געקאָנט, נישט איך איהם. אָבער ער האָט מיך געוואָלט אַריינזעצען אין טורמע, האָב איך איהם דער׳הרג׳עט. וואָלט איך געהאַט דערפון עפּיס אַ פּעולה, גאָרנישט! אַ וואונדערליכע וועלט! איינער יאָגט זי סתם נאָך אַ צווייטען, און דער צווייטער דער׳הרג׳עט סתם דעם ערשטען. פונקס ווי ווילדע וועלף.

דאָסדאָזיגע „וועלפישע לעבען" איז פּאָלוליאַכאָוו׳ן נמאס געוואָרען.

—מען דאַרף בעקומען 25 טויזענד און אָנהויבען לעבען ווי אַ מענש. איך האָב אָנגעהויבען בענקען נאָכ׳ן מסחר

—וואָלט מען דאָך אָבער געכאַפּט, פּאָלוליאַכאָוו?

—פאַרוואָס געכאַפּט? אין אַ פרעמדער שטאָדט, אויף אַ פרעמדען פּאַספּאָרט, אַלץ זאָל זיין כשר שבכשר—קאָן מען לעבען. ווייניג מענשען לעבען אַזוי אין רוסלאַנד? מיר אין די טורמעס ווייסען דאָס בעסער!

—אָבער פאַרוואָס בלויז 25 טויזענד?

—אַזוי האָב איך שוין בעשלאָסען —25 טויזענד!

אַט די „עכטע ראַסען-פערברעכער" זענען מערקווירדיגע

אַליינהיפּנאָטיזירער. אַריין אין קאָפּ אַ פאַנטאַסטישע ציפער, אַ שטייגער, 25 טויזענד רובל, לעבען זיי שוין אונטער דעמדאָזי- גען היפּנאָז. האָבען זיי אַ קלענערע סומע:

—ניין. איך בעדאַרף האָבען צום איינאָרדנען זיך 25 טוי- זענד.

און אַזוי לעבען זיי און אַרבייטען בלויז אונטער דער ווירקונג פון דעמדאָזיגען היפּנאָז. צוליב איהם וועלען זיי פאַר- קיין זאַך אין דער וועלט זיך נישט אָבשטעלען.

—פלעגט איהר, פּאָלוליאַכאָוו, נעהמען אַמאָל גרויסע סו- מעס אויך?

—אויף קליינע סומעס פלעג איך נישט געהן. איך פלעג זוכען געלד, אָבער נישט סתם שלעפּען, וואָס עס זאָל קומען צו דער האַנד. איך פלעג נעהמען טויזענדער.

—נו אויף וואָס פלעגט איהר זיי פּטר'ן?

—איך פלעג אַרומפאָהרען איבער די שטעדט און פערהו- ליען.

—פאַרוואָס האָט איהר נישט געקליבען בעסער, ביז עס וואָלט זיך אָנגעזאַמעלט אַ סומע פון 25 טויזענד?

—קיין געדולד נישט געווען. איך האָב סתם קיין שום גע- דולד נישט צו קיין זאַך. אָבער איך האָב בעשלאָסען: נעהמען 25 טויזענד רובל און מיט אַמאָל איבערבייטען דעם שטייגער לעבען. אונגעדולדיגקייט—דאָס איז זייער אַ כאַראַקטעריסטישער שטריך. זיי זענען אונגעדולדיג אין אַלץ, אפילו ביים בעגעהן אַ פערברע- כען. צוליב אונגעדולדיגקייט בעגעהן זיי, לויט זייער שטאַנד- פּונקט, מאַסען פעהלערן, צוליב וועלכע זיי פאַלען דערנאָך אַריין. איך וויים, צום ביישפּיל, דעם מאָרד פונ'ם באַנקיר ליוושיץ אין אָדעס.

די רוצחים זענען געווען אין זעהר אַ גינסטיגער לאַגע. צווי- שען האָט זיך געפונען אַ ספּעציאַליסט צו עפענען קאַטעס, וואָס איז געריהמט צווישען גנבים, וואָס האָט זיך קונה-שם געווען דורך זיינע מעשים אין רוסלאַנד, טערקיי, רומעניען, גריכענלאַנד, מצרים.

דידאָזיגע לייט זענען געקומען גנב׳ענען אפילו אָהן געזעהר. זיי האָבען געקאָנט עפענען די קאַסע, אַרויסנעהמען דאָס געלד, פערשליסען די קאַסע צוריק און אַוועקגעהן. די דינערשאַפט איז געווען מיט זיי יד-אחת. אָבער דער אַלטער באַנקיר איז דאָכמאָל לאַנג נישט איינגעשלאָפען און געלייענט אַ בוך. און די מערדער האָבען זיך געוואָרפען אויף איהם, דערשטיקט איהם „און אַנטלאָפען געוואָרען, נישט אָנריהרענדיג אפילו די קאַסע. דער „ספּעציאַליסט” האָט זיך דערשראָקען פאַר׳ן מאָרד און איז אַנטלאָפען דער ערשטער.

—פאַרוואָס האָט איהר דער׳הרג׳עט דעם אַלטען?—האָב איך געפרעגט דעם דערשטיקער טאָמילינע׳ן.

—קיין געדולד שוין נישט געהאַט. איז אַלץ. נישט איינגעשלאָפען,—האָט טאָמילין געענטפערט און געדריקט מיט די אַקסלען.

און אין דער צייט, ווען פּאָלוליאַכאָוו האָט געברענט פון אונגעדולט, זיך קיין אָרט נישט געפונען, געוואָרפען זיך פון איין שטאָרט אין אַ צווייטער און „אין חלום געזעהן אַפילו אַנ׳אַנדער לעבען און אַנ׳אייגען געשעפט”—אין דער אייגענער צייט איז ער זיך צונויפגעקומען מיט אַ יונגער דינסט פּיראָזשקאָוואַ און מיט׳ן רויבער קאַזייעוו, וואָס פלעגט אויך געהן אויף גרויסע גנבות.

פּאָלוליאַכאָוו האָט געוואוינט מיט פּיראָזשקאָוואַ׳ן אין איינער פון די דרום-שטעדט, און קאַזייעוו פלעגט אַרומפאָהרען און אויסקוקען, צי מען קאָן נישט מאַכען ערגעץ אַ רעכטע מטבע. אין אָט בעקומט פּאָלוליאַכאָוו אַ דעפּעש פון קאַזייעוו׳ן, פון לוגאַנסקי:

—„קומט ביידע צופאָהרען. פּצרהאַן אַ סוחר. מען קאָן עפענען אַ געשעפט”.

די אַרצימאָוויטשעס האָט אַוועקגע׳הרג׳עט דער אייגענער שאַנק, וואָס דער פערשטאָרבענער אַרצימאָוויטש האָט עפּיס גראָד בלוצלונג אויסגעשריבען.

דער עולם אין לוגאַנסק האָט שטאַרק געשמועסט וועגען דער געקויפטער קאַסע. מען האָט געשמועסט, אַז אַרצימאָוויטש

האָט בעקומען אַ געוואַלטיגע ירושה.

—אַנישט, צו וואָס בעדאַרף ער קאַסעס קויפען? אַלע קו־מען-אויס אָהן קאַסעס און ער גאָר אין מיטען דערינגען, אַ קאַסע.

לוגאַנסק האָט אויך גענוי בעשטימט די סומע פון דער ירושה: 70 טויזענד רובל.

דידאָזיגע קלאַנגען זענען דערגאַנגען צו קאַזייעוו'ן, וואָס איז געקומען אין לוגאַנסק אַ שמעק טהאָן: „צי איז עפּיס דאָ פאַרהאַן?" און ער האָט תיכף דעפּעשירט פּאָלוליאַכאָוו'ן.

אַלץ איז געווען גינסטיג פאַר'ן פערברעכען.

די אַרצימאָוויטשעס האָבען אַקוראַט צו דער צייט אָבגעזאָגט דאָס דינסטמיידעל. און אין דער קליינער שטאָדט איז עס באַלד בעקאַנט געוואָרען די געקומענע גנבים. פּאָלוליאַכאָוו האָט זיי צוגעשיקט פּיראַזשקאָוואַ'ן. יענע האָבען זי צוגענומען.

—און פּיראַזשקאָוואַ איז געווען גרייט צו געהן אין פייער און אין וואַסער פאַר מיר.

האָט פּיראַזשקאָוואַ געדינט ביי די אַרצימאָוויטשעס און פּאָלוליאַכאָוו מיט קאַזייעוו'ן האָבען געוואוינט אין שטאָדט, ווי צוויי געקומענע סוחרים, וואָס ווילען עפּענען עפּיס אַ געשעפט.

איז עס געווען אַ רציחה מיט אַ פאָראויס-בעשטימטער כונה אָדער—ווי דאָס געשיהט אָפט—אַ רויב-אַקט, וואָס האָט זיך אונ־געריכטערהייד פערענדיגט מיט אַ מאָרד?

—מען בעדאַרף נישט זאָגען קיין ליגען. איך האָב באַלד געזעהן, אַז אָהן אַ „פערברעכען" וועט מען דאָ נישט אויסקומען: צופיל מענשען אין שטוב. קאַזייעוו האָט עפּטער געזאָגט: „אפשר זאָלען מיר אַוועקפאָהרען? ס'וועט גאָרנישט זיין!" אָבער איך האָב מיך איינגעשפּאַרט: „ווען וועסטו נאָך קאָנען פּאַקען 70 טויזענד רובל?"

פּיראָזשקאָוואַ פלעגט עפּטער לויפען שטילערהייד צו פּאָ־לוליאַכאָוו'ן:

—דער באַרין צעהלט געלד. אַז ער געהט צו דער קאַסע, פערשפּאַרט ער די טהיר. האָב איך מיך אַמאָל אַריינגערוקט אַהין, אַזוי ווי איך וואָלט דאָרט עפּיס בעדאַרפט נעהמען, האָט ער אַ

ברום געטהאָן: „וואָס דרעהסטו זיך דאָ אַרום! אַרויס פון דאַנען!״ קענטיג, אַז זיי האָבען אַ סך געלד. די קעכין און דער סטרוזש זאָגען אויך, אַז אַ סך. די שליסלען ליגען שטענדיג ביי איהר. געהט זי שלאָפען, לעגט זי זיי אַנידער אונטער׳ן קישען.

אויף די בעלי-הבתים האָט פּיראָזשקאָוואַ קיין גוטס נישט גערעדט.

—די פּריצ׳טע איז אַ גוטע. אָבער דער באַרין זאָל גאָט אויסהיטען. איז עפּיס נישט אַזוי, מאַכט ער קולות און זידעלט זיך. אַ גאַנצען טאָג לויף איך אַרום און סטאַרע זיך, אָבער ער מאַכט גוואַלדען און זידעלט זיך מיט מאוס׳ע ווערטער אָהן אַ שום סבה.

-דאָס בלוט פלעגט מיך אויפקאָכען פון דידאָזיגע מעשיות! —דערצעהלט פּאָלוליאַכאָוו.—איך האָב מיך קיינמאָל נישט גע־זידעלט מיט אַזוינע ווערטער...

פון פּאָלוליאַכאָוו׳ן האָט באמת קיינער אין טורמע נישט געהערט אַ מאוס זידעל-וואָרט.

—איך האָב פיינט די מענשען, וואָס זידלען זיך!

איך האָב עס טיילמאָל בעמערקט ביי דידאָזיגע טיפּישע „עכטע״ פערברעכער .בעזיצט עמיץ פון זיי עפּיס אַ גוטע מידה, עקט זיך די וועלט. דעמאָלט פאָדערן זיי, אַז די גאַנצע וועלט זאָל אויך בעזיצען דידאָזיגע מידה, און טאָמער האָט זי, חלילה, עמיצער נישט, זעהט עס זיי אויס, ווי אַ שרעקליך, אונפערגיב־ליך פערברעכען: „וואָס איז דאָס פאַר אַ מענש?״

—פאַרוואָס זידעלט ער מענשען? אַ מיידעל דינט, אַרבייט און ער זידעלט זי. דערפאַר, וואָס זי איז קלענער פון דיר, זידעלסטו זי? מענשען פאַר מענשען האַלסטו נישט?

פּאָלוליאַכאָוו האָט ביי אַלעמען אויסגעפרעגט, וואָס איז דאָס פאַר אַ מענש דער אַרצימאָוויטש און האָט, אפנים, מיט שמחה געהערט, אַז דאָס איז אַ גראָבער מענש.

אין פלוג האָט ער זיך אויפגעהעצט געגען אַרצימאָוויטש׳ן. פּאָלוליאַכאָוו האָט זיך אפשר געשראָקען פאַר זיין אייגענער גוטס־קייט. מיט איהם איז שוין געוועזען אַזאַ פאַל. אַ בעוואָפענטער האָט

ער זיך איינמאָל ביינאַכט אַריינגעריסען אין אַ פרעמדער וואוי-נונג מיט דער כונה אויסצושעכטען די גאַנצע פאַמיליע.

—אָבער עס האָט מיר באַנג געטהאָן. איך האָב מיך עפּיס געשראָקען צוצושטערען אַ פרעמד לעבען. צו וואָס זאָל איך אונ-שולדיגע מענשען דער׳הרג׳ענען?

האָט ער בעדאַרפט אויסגעפינען עפּיס אַ „חטא" אויף אַר-צימאָוויטש׳ן, פיינט האָבען איהם.

—נו, און אַז פיראָזשקאָוואַ און אַלע וואָלטען זאָגען, אַז אַר-צימאָוויטש איז אַ גוטער מענש, וואָלסטו איהם דער׳הרג׳עט?

—איך ווייס נישט... אפשר... און מעגליך, אַז די האַנד וואָלט זיך גאָרנישט אויפגעהויבען...

—נו, גוט. אַרצימאָוויטש איז געווען אַ מענש אַ גראָבער. אָבער די איבעריגע מענשען זענען דאָך געווען גוטע... טאָ פאַר-וואָס זיי?

—זיי שוין דערנאָך... אַז מען פאַלט-אַריין אין גרימצאָרן... איינעם דער׳הרג׳עט, בעדאַרף מען אויך די איבעריגע... אָבער פון איהם האָט מען בעדאַרפט אָנהויבען.

ערב דעם מאָרד, אין אָווענד, האָט פּאָלוליאַכאָוו אַרומגע-בלאָנקעט פאַרביי אַרצימאָוויטשעס הויז.

—איך האָב געוואָלט אַ קוק טהאָן אין אַ לאָדען-שפּאַלט: אַליין זעהן דעם פּלאַן פון די חדרים.

אין דער אייגענער צייט איז אַרצימאָוויטש אַרויס פון זיין הויפּטהירעל.

—האָב איך מיך בעהאַלטען.

דערזעהן אינדערפינסטער, ווי אַ מענש האָט דורכגעשלייכט, האָט אַרצימאָוויטש אַ געשריי געטהאָן:

—וואָס פאַר אַ זשוליקעס דרעהען זיך דאָ אַרום?

און אַרויסגעוואָרפען אַ מאוס זידעלוואָרט.

האָט ער גערעכענט, אַז אין דערדאָזיגער מינוט געפינט זיך ביי אַ צוויי טריט פון איהם זיין מערדער און אַז אָט דער וואַק-לענדיגער מערדער בעדאַרף נאָר האָבען איין טראָפּענדעל—ער זאָל זיך קאָנען אינגאַנצען בעשליסען?

—אַלצאיינס, ווי ער וואָלט מיר דערלאַנגט איבער דער מאָרדע!—זאָגט פּאָלוליאַכאָוו.—מיך האָט אפילו אָנגעהויבען טרוי־סלען פון קעלט. ער ווייס דאָך נישט, ווער עס גיהט און צו וואָס מען גיהט—און שוין זידעלט ער זיך. וויל בעליידיגען. און סאַקי דאָ האָב איך איהם פיינט בעקומען, ווי אַ בלוטיגען שונא.

פּאָלוליאַכאָוו האָט זיך אומגעקעהרט פון זיין אויסשפּירונג מיט דעם פעסטען בעשלוס צו דער׳הרג׳ענען אַרצימאָוויטש׳ן און נישט שפּעטער פון מאָרגען.

—איצט איז עס מיר שוין געוועזען לייכט צו טהאָן.

פּיראָזשקאָוואַ האָט נאָך פריהער בעקענט דעם סטרוזש מיט פּאָלוליאַכאָוו׳ן און קאַזייעוו׳ן.

קאַזייעוו, וואָס האָט נאָך אַלץ גערעכענט, אַז דאָ ווערט צוגעגרייט בלויז אַ גנבה, האָט „פּערוואָרפען אַ נעץ״—צי וויל דער סטרוזש אפשר צוהעלפען. יענער איז מרוצה-געוואָרען.

—מיר האָט שטענדיג געעקעלט פון דעמדאָזיגען סטרוזש!—זאָגט פּאָלוליאַכאָוו,—נו, מיר זענען פרעמדע מענשען. אָבער איהם טרויט מען זיך אָן אין אַלץ, דינט ביי מענשען און איז קאַפּאַבעל צו טהאָן געגען זיי, וואָס מען וויל: זאָג איהם נאָר עפּ׳ס צו. דאָס איז שוין איין מאָל אַ פּאָלק!

—נו, און פּיראָזשקאָוואַ? פּיראָזשקאָוואַ האָט דאָך אויך געדינט און די אַרצימאָוויטשעס האָבען איהר אויך געטרויט?

—האָט מיר טאַקי פון פּיראָזשקאָוואָ׳ן אויך געעקעלט. מיר האָט פון אַלעמען געעקעלט... זי איז אפילו געגאַנגען פון ליבע, אָבער דאָס איז אויך מאוס. וואָס איז דאָס פאַר אַ מענש? גיסט איהם אַ גלעט, וועט ער זיך וואַרפען אויף וועמען דו ווילסט. דאָס איז שוין נישט קיין מענש, נאָר אַ הונד.

אין דעם אָוועגד פון דער רציחה איז אַרצימאָוויטשעס סטרוזש איינגעלאַדען געוואָרען צו די „געקומענע סוחרים״ אי׳ן געסט. מען האָט געשמועסט וועגען דער גנבה. דער סטרוזש „האָט געהאַקט בראָנפען איין גלאָז נאָכ׳ן צווייטען און זיך גע־ריהמט, אַז אַלץ ווענדט זיך אָן איהם״. זיי האָבען איהם גע־וואָלט אָנ׳שכור׳ען ביז חלשות, ביז טויט.

—אָבער עס האָט מיר שוין צופיל געעקעלט פון איהם. אַ כאָלאָל איז ער געווען, געהאַט אַ שלעכטע אויסשפּראַך. „כאָ" און „כאָ". אַ בעריהמער. דאָס פּנים בלאַס, די אויגען מוטנע. דער שליים רינט איהם. גיסט בראָנפען און גיסט און רייסט די וואורשט מיט שמוציגע הענד. עס האָט מיר שרעקליך געעקעלט פון איהם.

שווער זיך פאָרצושטעלען יענעם „עקעל צו מענשען", וואָס עס שפּירען דידאָזיגע עכטע פערברעכער. און ווי זיי קוקען דאָס נאָך אויף יעדער עולה פון מענשען, און ווי וועניג בעדאַרף מען דאָס האָבען, אַז אַ מענש זאָל אַרויסרופען אין זיי עקעל.

—זיצט ער אַזוי אַנטקעגען מיר. קוק איך אויף איהם: עפּיס אַ מין עגדיש זיצט! דעם קאָפּ האָט ער אַזוי פערוואָרפען! האָב איך נישט אויסגעהאַלטען. צאַפּ—פאַר'ן האַלז! פּשוט פון עקעל דערשטיקט.

דער סטרוזש האָט זיך נאָר אַ „צאַפּעל געטהאָן אַ פּאָר מאָל". קאַזייעוו איז אויפגעשפּרונגען און האָט אפילו אויסגעשריען פון אַזאַ מין פּלעצליכען אַקט.

—האָט מען אָנגעהויבען, בעדאַרף מען ענדיגען!—האָט איהם פּאָלוליאַכאָוו געזאָגט.

האָבען זיי אַריינגעשלעפּט דעם סטרוזש אין שטאַהל אַריין. פּאָלוליאַכאָוו האָט אָנגעגאָסען בראָנפען—פאַר זיך און קאַזייעוו'ן.

—געפּרובט טרינקען, אָבער נישט געקאָנט. ס'האָט געשמעקט מיט סטרוזש. אָבער דער בידנער קאַזייעוו איז ווייס, ווי קרייד. זאָג איך איהם: טרינק! קלאַפּען זיינע צייהן אין גלאָז. אויסגע-טרונקען, זאָג איך: „קום", געגעבען איהם אַ האַק און אַליין אויך גענומען.

שווייגענדיג זענען זיי צוגעגאַנגען צו אַרצימאָוויטשעס הויז. ביים הויפּטהירעל האָט געוואַרט אויף זיי פּיראָזשקאָװאַ.

—זיי האָבען זיך שוין געלעגט. אָבער איך ווייס נישט, צי זיי שלאָפען שוין.

איז נאָכאַמאָל אַריין אין שטוב, זיך צוגעהערט און אַרויסגעגאַנגען:

—געהט!
—און איך הער, ווי איהר קלאַפּט אַ צאָהן אָן אַ צאָהן. האָב איך זי אַרומגענומען, אַ קוש געטהאָן. געוואָלט איהר צוגע-בען מעהר קוראַזש. „שרעק זיך נישט, זאָג איך, נאַרעלע". טריי-סעלט זי זיך אויפ'ן גאַנצען לייב, אָבער דעם האַלז האָט זי מיר אַרומגעכאַפּט ווי מיט צוואַנגען. „מיט דיר,—זאָגט זי,—איז מיר קיין זאַך נישט שרעקליך". מיר האָבען קיין וואָרט נישט גערעדט וועגען דעם, און דאָך האָבען מיר אַלע פאַרשטאַנען, אַז מיר געהען דאָ אַלעמען אויסשעכטען.

פּאָלוליאַכאָוו איז געגאַנגען פאָראויס. הינטער איהם קאַ-זייעוו. נאָך קאַזייעוו'ן—פּיראָזשקאָוואַ.

—מען האָט געהערט, ווי קאַזייעוו'ן קלאַפּט דאָס האַרץ. אין קאָרידאָר איז וואַרים, אָבער אין די פיס איז קאַלט: פער-געסען צו פערמאַכען די טהיר. די פיס ווערען ממש ווי אייז און גאָר. די וואוינונג פון די פערשטאָרבענע הערן אַרצימאָוויטש האָט אַזאַ פּלאַן...

פּאָלוליאַכאָוו האָט טאַקי אַזוי געזאָגט: „פערשטאָרבענע" און האָט מיר אָנגעצייכענט אויף אַ פּאַפּיר דעם פּלאַן פון דער וואוינונג: ער האָט געוואוסט יעדעס ווינקעלע לויט דעם, ווי פּיראָזשקאָוואַ פלעגט איהם דערצעהלען.

פון קאָרידאָר זענען זיי אַריין אין אַ קליין צימערל, וואָס האָט פונאַנדערגעטיילט די שלאָפצימערן פון מאַן און ווייב. רעכטס איז געווען אַרצימאָוויטשעס עלאָ-צימער. לינקס האָט געשלאָפען זיין ווייב מיט'ן זוהן.

פּאָלוליאַכאָוו האָט געוואוסט, אַז אַרצימאָוויטש שלאָפט מיט'ן קאָפּ צום פענסטער.

—פינסטער. מען זעהט גאָרנישט. און אין קאָפּ טאַנצט אַ מחשבה: „נאָר נישט פערלירען עפּיס". אָנגעטאַפּט מיט'ן פוס די בעט, זיך פערמאָסטען...

דער ערשטער קלאַפּ האָט געטראָפען אין קישען. אַרצי-מאָוויטש האָט זיך אויפגעכאַפּט, געזאָגט—„ווער" אָדער „וואָס"...

פּאָלוליאַכאָוו האָט אויפ׳ן קול דערלאַנגט מיט׳ן האַק אַ צווייט מאָל.

—עס האָט אַ קנאַק געטהאָן, פּונקט ווי איך וואָלט צוהאַקט אַ שייטעל האָלץ.

פּאָלוליאַכאָוו האָט זיך צוגעשטעלט. קיין שום קלאַנג. גע־ענדיגט.

—אַרויסגעגאַנגען אינ׳ם מיטעלסטען צימער. זיך צוגעהערט. ביי דער מאַדאַם אַרצימאָוויטש אין שלאָפצימער איז שטיל. מען שלאָפט. איך הער נאָר ווי אַרום מיר קלאַפּט עפּיס, ווי אַ זייגער. דאָס קלאַפּט קאָזייעוו׳ס האַרץ. „שטעה דאָ—שעפּטשע איך איהם—היט״. אָנגעטאַפּט אין דערפינסטער פּיראָזשקאָוואס האַנד—אַ קאַלטע האַנד. „פיהר מיך אין קיך אַריין״. אַריין אין קיך. דאָרט איז ליכטיג, ווי בייטאָג. די לבנה שלאָגט אין פענסטער. מען קאָן לייענען. איך האָב זיך אַרומגעקוקט. זעה איך: אַ בעט, אויפ׳ן קישען דער קעכינס שוואַרצער קאָפּ. זי ליגט מיט׳ן פּנים צום וואַנד און כראָפּעט אַזוי. אויפגעהויבען די האַק—אָבער עפּיס אַ רחמנות איז מיר בעפאַלען. „פאַרוואָס?״ טראַכט איך. און פּונקט ווי אַן׳אַנדערער וואָלט מיין האַנד אַראָבגעלאָזט. אַ קלאַפּ—און נישט מעהר קיין כראָפּען. און די לבנה איז אַזוי ליכטיג... זעה איך, ווי איבער׳ן קישען האָט זיך צושפּרייט אַ גרויסער, גרויסער שוואַרצער פלעק... האָב איך מיך אומגעקעהרט און אַוועק אין שטוב.

פּאָלוליאַכאָוו האָט אַראָבגעוואָרפען דעם פערבלוטיגטען אַר־מיאַק, אויסגעווישט זיך מיט איהם די הענד, אָנגעצונדען אַ ליכט און אָהן דער האַק אַריין צו דער פרוי אַרצימאָוויטש אין צימער.

—מען האָט בעדאַרפט, זי זאָל עפענען די קאַסע. דער שלאָס איז געווען מיט אַ סעקרעט.

פרוי אַרצימאָוויטש אָדער מאַדאַם אַרצימאָוויטש, ווי פּאָלוליאַ־כאָוו רופט זי די גאַנצע צייט, האָט זיך אויפגעכאַפּט באַלד ווי ער איז אַריין אין צימער.

—מאַדאַם שרייט נישט,—האָט איהר פּאָלוליאַכאָוו געוואָ־רענט.

—סמיאָן, דאָס ביזטו?—האָט זי געפרעגט.

—ניין, איך בין נישט סעמיאָן.

—הער זענט איהר? וואָס ווילט איהר?

—מאַדאַם, ענטשולדיגט, וואָס מיר בעאונרוהיגען אייך. מיר ווענען געקומען נאָך אייער פערמעגען.

—טאַקי אַזוי געזאָגט: „ענטשולדיגט?"—האָב איך געפרעגט פּאָלוליאַכאָוו'ן.

—טאַקי אַזוי געזאָגט. די העפליכקייט פּאָדערט. איך האָב ליב, מען זאָל זיך בעגעהן העפליך מיט מיר און איך אַליין בין אויך שטענדיג מיט אַלעמען העפליך. די פרוי אַרציבאַשעוויטש האָט זיך אויפגעהויבען אויף דעם קישען: „ווייסט איהר, צו וועמען איהר זענט געקומען? ווייסט איהר, ווער איז מיין מאַן?" דאָ האָב איך מיך שוין נישט געקאָנט איינהאַלטען און האָב אַ שמייכעל געטהאָן. „מאַדאַם,—זאָג איך,—פאַר אונז זענען אַלע גלייך". „אָבער וואו איז מיין מאַן?"—פרעגט זי. „מאַדאַם,—זאָג איך,— וועגען אייער מאַן האָט איהר זיך נישט וואָס צו קימערן. אייער מאַן ליגט אַ געבונדענער און מיר האָבען איהם פערשטאָפּט דאָס מויל. ער וועט שוין נישט שרייען. דאָס אייגענע ראַטען מיר אייך. אנישט, וועלען מיר אייך אויך בינדען." „איהר האָט איהם דער'הרג'עט?" זאָגט זי. „נישט דער'הרג'עט,- ענטפער איך,—מיר בעדאַרפען נישט האָבען אייער לעבען, מיר בעדאַרפען נאָר אייער געלד. מיר וועלען נעהמען, וואָס מיר בעדאַרפען און אַוועקגעהן. קיין שום שלעכטס וועלען מיר אייך נישט טהאָן". ציטערט זי. דאָך קוקט זי מיך אָן און בערוהיגט זיך, מחמת איך האָב געשמייכעלט און געקוקט אויף איהר אָפענהאַרציג. זי האָט זיך מעהר געשראָקען פאַר קאַזייעוו'ן. „ווער איז דער?"—פרעגט זי. „דאָס איז,—זאָג איך,—מיינער אַ חבר. און פאַר איהם זאָלט איהר זיך אויך נישט שרעקען און ער וועט אייך אויך קיין שום שלעכטס נישט טהאָן". האָט זיך די פריצ'טע בערוהיגט. „דאָס האָט אייך,—פרעגט זי,—דער סטרוזש סעמיאָן געבראַכט אהער?" „סעמיאָן איז דאָ גאָרנישט שולדיג"—זאָג איך. „ניין,—זאָגט זי,— לייגט נישט: איך ווייס, דאָס זענען סעמיאָנס קונצען". איז מיר

געוואָרען אַזש קאָמיש די זאַך. „נו,—זאָג איך,—ווע‍מעס קונצען
דאָס זאָלען נישט זיין, איז שוין אייך איצט אַלצאיינס. אָבער
זענט אַזוי גוט, שטעהט-אויף, נעהמט די שליסלען און געהט עפע-
נען די אייזערנע קאַסע״. „וואוהין,—זאָגט זי,—וועל איך געהן,
אַ נאַקעטע?״ און טאַקי דאָ האָט זי בעמערקט, אַז דאָס העמד
איז איהר פון די אַקסלען אַראָבגעפאַלען, האָט זי זיך פערדעקט
מיט דער קאָלדרע. און געווען איז זי אַזאַ שענע, אַזאַ רוהיגע
און אַנ׳אָנגעזעהענע. „גיט מיר,—זאָגט זי,—דאָס קאָפּטעלע״. גיב
איך איהר דאָס קאָפּטעלע. האָט זי עס אָנגעטהאָן, זיך פערשפּי-
ליעט. „ברענגט מיר,—זאָגט זי,—די קאַסע אַהער. זי איז נישט
קיין שווערע.״ דאָ האָט זיך אויפגעכאַפּט דאָס קינד, אַזוי אַ יונ-
געלע פון אַ יאָהר אַכט אָדער ניין. אויפגעשפּרונגען אין בע-
טעל. „מאַמע,—פרעגט ער,—ווער זענען זיי?״ און זי צו איהם:
„שריי נישט,—זאָגט זי,—און שרעק זיך נישט. וועסט אויפוועקען
דעם טאַטען. דאָס זענען געקומען מענשען פון געריכט״. איך האָב
געהייסען קאַזייעוו׳ן שטעהן און היטען און אַליין בין איך אַוועק
ברענגען די קאַסע. נעבען איהר בעט אַוועקגעשטעלט. „עפענט!״—
זאָג איך. האָט זי זיך אַנידערגעזעצט אין בעט, געעפענט—אַזאַ
רוהיגע, שמועסט אַלץ מיט מיר. און דאָס יונגעלע, קוקענדיג אויף
איהר, האָט זיך אויך גאָר בערוהיגט. „מאַמע!—זאָגט ער,—איך
וויל אַנ׳עפּעלע״. „גיט איהם,—זאָגט זי,—אַנ׳עפּעלע״. „גיב!״, זאָג
איך צו קאַזייעוו׳ן. דאָ, אויפ׳ן טיש, אין ווינקעל איז געשטאַנען
אַ טעלער מיט מאַרמעלאַד און מיט עפּעל—אַ זעקס-זיבען עכעל
געווען. האָט מיר קאַזייעוו דערלאַנגט דעם טעלער. האָב איך
אויסגעקליבען אַנ׳עפּעל און דערלאַנגט דעם יונגעלע: „עסט!״
און מאַרמעלאַד איהם געגעבען. מאַדאַם אַרצימאָוויטש האָט גע-
עפענט די קאַסע. „אָט,—זאָגט זי,—איז אונזער גאַנץ פערמעגען״.
און אין קאַסע—אָנדערטהאַלבען טויזענד רובל געלד און אין ווינ-
קעל ליגען אַ דרייהונדערט רובל. „דאָס,—זאָגט זי,—איז קאַזיאָנע
געלד״. עס ליגט נאָך אויך דאַמען-ציהרונג: רינגעלעך, אוי-
רינגלעך. „און וואו זענען,—פרעג איך,—די זיבעציגטויזענד?״ קוקט
זי מיך אָן: „וואָסערע זיבעציגטויזענד?״ „און די ירושה?״ ווע-

סער ירושה?" דער אָטעם האָט מיך אַזש פערכאַפּט. „אין שטאָדט רעדט מען דאָך". „אַך—זאָגט זי—איהר גלויבט אין דערדאָזיגער נאַרישקייט?" פון דער הויט בין איך געשפּרונגען. „מאַדאַם,—זאָג איך,—בעסער זאָגט דעם אמת. וואו איז דאָס געלד? איהר וועט ערגער מאַכען!" „כאָטש הרג'עט מיך,—זאָגט זי—נישטאָ מעהר קיין געלד". דאָ האָב איך מיך אַליין שיער נישט צויאָמערט. דער קאָפּ האָט געשווינדעלט. אָבער איך זעה דאָך, אַז זי זאָגט דעם אמת. אַז עס איז דאָ אַנ'אייזערנע קאַסע, טאָ צו וואָס זאָל מען נאָך ערגעץ אַנדערש בעהאַלטען דאָס געלד? „גיט!"—זאָג איך. און זי איז אַזאַ רוהיגע: נעהמט-אַרויס דאָס געלד, דער-לאַנגט. „די זאַכען,—זאָגט זי,—ראַט איך אייך נישט צו נעהמען, מיט דידאָזיגע זאַכען וועט איהר נאָר אַריינפאַלען". „אַלץ,—זאָג איך,—גיט. שרעקט זיך נישט". האָט זי אפילו גענומען דערקלערן, וויפיל עס קאָסט יעדע זאַך און ווען דער מאַן האָט עס איהר געשענקט. איך האָב געגאַפּט פון איהר רוהיגקייט. מיר שפּאַלט זיך דער קאָפּ—און זי איז רוהיג. בין איך ווידער אַוועק אין די צימערן, אויפגעבראָכען איין טיש, אַ צווייטען. „ניין,—טראַכט איך, —וואו קען דאָ נאָך זיין געלד? איצט בעדאַרף מען אַוועקגעהן". האָב איך גענומען די האַק, בעהאַלטען אונטער דער קורטקע און ווידעראַמאָל אַריין אין שלאָפצימער. און זי שמייכעלט אפילו. „נו, וואָס?—פרעגט זי—גלויבט איהר שוין איצט, אַז מעהר איז נישטאָ קיין געלד?" און מיר האָט זיך אַזוי נישט געוואָלט זי דער'הרג'ענען... אָבער די ריזיקע איז דאָך געווען גרויס. איך האָב געטראַכט, אַז וויבאַלד מיר האָבען דער'הרג'עט אַזאַ מענשען און מען וועט כאַפּען, וועט קיין שום רחמנות נישט גילטען פאַר אונז, וועט מען אונז זיכער אויפהענגען.

—אין פראַגע, פּאָלוליאַכאָוו. איהר האָט גערעכענט, אַז מען וועט אייך אויפהענגען און פונדעסטוועגען האָט איהר רי-זיקירט?

געמיינט, אַז מען וועט נישט כאַפּען! זוך דעם ווינד אין פעלד!

וויפיל איך האָב נישט געזעהן עכטע פערברעכער, האָבען

אַלע זיך געריבט, אַז מען וועט זיי אויפהענגען, זיכער אויפהענ-
גען און אויף דער פראַגע, צו וואָס האָבען זיי דאָס געטהאָן,
ענטפערן זיי אַלע איין ענטפער:

—געוועז זיכער, אַז מען וועט נישט כאַפּען. ווי אַזוי וועט
מען כאַפּען? מען כאַפּט נאָר נאַראָנים!

צו בעוואונדערן די זיכערקייט און לייכטזין, מיט וועלכען
עס צייכענען זיך אויס דידאָזיגע לייט.

—געה איך אַרום אין צימער אויף-און-אָב—דערצעהלט וויי-
טער פּאָלוליאַכאָוו,—און עס טהוט מיר אַזוי באַנג די באַרינ'ע,
אַזוי באַנג. עס האָט מיך זעהר געריהרט איהר דרייסטקייט. זי
ליגט און שמועסט מיט קאַזייעוו'ן. קאַזייעוו שטיקט זיך מיט די
ווערטער און זי גאָרנישט, פרעגט איהם אַלץ אויס וועגען סטרוזש:
„דאָס האָט ער אייך אונטערגעשיקט?" וואָלט איך נישט געטראַכט,
אַז מען וועט מיך הענגען, וואָלט איך זי, דאַכט זיך, נישט דער'-
הרג'עט. נו, אָבער דאָס אייגענע לעבען איז בילכער. בין איך
צוגעגאַנגען פון הינטען, אַז זי זאָל נישט זעהן און זיך פער-
מאָסטען. מיט איין קלאַפּ דער'הרג'עט. דאָס יונגעלע איז אויפ-
געשפרונגען אין זיין בעטעלע. דאָס מיילכעל געעפענט, די הענד
אויסגעצויגען. די אויגען זענען געוואָרען אַזוינע גרויסע. בין איך
צו איהם...

פּאָלוליאַכאָוו האָט זיך פערהאַלטען.

—דערצעהלען ווייטער? נישט-געלונגען אַ קלאַפּ געטהאָן...

—ווי דו ווילסט...

—נו, אַז שוין אָנגעהויבען, בעדאַרף מען אַלץ... אַ האַק
געטהאָן איהם מיט דער האַק. געוואָלט נאָכאַמאָל—האָט זיך די
האַק אויפגעהויבען צוזאַמען מיט'ן יונגעל: די האַק איז פערהאַל-
טען געוואָרען אין שאַרבען... דאָס בלוט האָט מיר אין פּנים אַ
גאָס געטהאָן. הייס בלוט... פונקט ווי אויפגעזאָדען וואַסער... האָט
מיך אָבגעבריהט...

איך האָב קוים געכאַפּט דעם אָטעם. ווען נישט דער שרעק
אַרויסצעווייזען זיך שוואַך פאַר אַ פערברעכער, וואָלט איך אַ גע-
שריי געטהאָן: „וואַסער!" איך האָב געפיהלט, ווי אַלץ שווימט

מיר פאַר די אויגען אַוועק.

—אָט זעהט איהר, באַרין, אייך איז אויך נישט גוט גע-וואָרען...—האָב איך דערהערט פּאָלוליאַכאָווס שטילען קול.

ער איז געזעסען נעבען מיר, בלאַס ווי קרייד, מיט מאָדנע אויגען, קוקענדיג ערגעץ אין ווינקעל אַריין. די באַקען האָבען איהם געציטערט און געצוקט.

מיר האָבען געשוויגען שפּעט אין אָוועגד זאַלבענאַנד אין דער טורמע-קאַנצעלאַריע. און איך האָב אויך, ווי פּאָלוליאַכאָוו, געקוקט מיט שרעק אין טונקעלען ווינקעל אַריין.

—געוועזען שרעקליך!—האָט פּאָלוליאַכאָוו צולעצט געזאָגט נאָך אַ לאַנגען שטילשווייגען און איבערגעפיהרט מיט'ן האַנד איבער די האָהר.—אָט דאָס יונגעל קומט מיר צו חלום נאָך איצט אפילו. קיינער חלומ'ט זיך מיר נישט, דאָ יונגעל—יאָ...

—צוליב וואָס האָט מען בעדאַרפט הרג'ענען דאָס יונגעל?

—פון רחמנות.

און פּאָלוליאַכאָווס געזיכט איז ווידער געוואָרען האַרציג און גוט.

—איך האָב געטראַכט וועגען איהם, בשעת איך בין אַרומ-געגאַנגען איבער'ן צימער. לאָזען איהם לעבען אָדער נישט? „נו, וואָס,—טראַכט איך,—ווי וועט ער קאָנען לעבען, ווען אויף זיינע אויגען האָט מען דער'הרג'עט זיין מוטער? האָב איך אויך איהם... עס האָט באַנג געטהאָן... דאָ האָט אין מיר יעדער אָדער געגנו-מען ריידען!.. איך בין אַזוי אויפגערעגט געוואָרען, אַז איך האָב שוין נישט געוואוסט, וואָס איך טהו. געוואָלט אַלעמען דער'הרג'ע-נען. אַרומגעלאָפען אין מיטען צימער מיט אַנ'אויפגעהויבענער האַק. „על-פי-שכל,—זאָג איך—האָב איך איצט אייך אַלעמען בע-דאַרפט דער'הרג'ענען. קיין עדות זאָלען נישט זיין. זעהט איהר, וויפיל מענשען איך האָב אַוועקגעלעגט פאַר גאָרנישט. דערמיט זאָל זיין געענדיגט: נישט אַרויסגעבען איינאַנדער. מען זאָל זיך האַלטען פעסט צווישען איינאַנדער און נישט אַרויסריידען זיך. איך האָב אַ קוק געטהאָן אויף קאַזייעוו'ן: ווייס ווי דער טויט איז ער און פּיראָזשקאָוואַ שטעהט און שאָקעלט זיך, ווי אַ גרע-

זעל. האָט מיר עפּיס באַנג געטהאָן אויף איהר און איך האָב זי אַרומגענומען. און אָנגעהויבען קושען. יעדעס אָדערל האָט אין מיר דעמאָלט געפּלאַטערט. קיינמאָל, דאַכט זיך, האָב איך קיינעם אַזוי נישט געקושט!

אָט דער רוצח, מיט אַ פּנים, אויסגעשמירט אין בלוט, וואָס נעהמט-אַרום זיין מיידעל אין אַ הויז, פערלעגט מיט גע׳הרג׳עטע מענשען—ווען דאָס וואָלט נישט געווען אַ שרעקליכער אמת, וואָלט עס אויסגעוויזען ווי אַ שרעקליך מעשה׳לע.

—און ליב האָב איך זי דעמאָלט געהאַט, און רחמנות האָב איך צו איהר געשפּירט, רחמנות...

—נו, און וואו איז זי איצט, פּיראָזשקאָוואַ?—האָב איך איהם געפרעגט.

—דער שוואַרציאָהר ווייס זי, וואו זי איז! זי איז דאָ ערגעץ אויף סאַכאַלין!

—זי אינטערעסירט דיך נישט?

—אַ האָר נישט.

אָבער פּיראָזשקאָוואַ האָט, אויס ליבע צו פּאָלוליאַכאָוו׳ן, צו קיינעם נישט געוואָלט געהן אַלס מיטוואוינערין, איז זי אַוועקגעשיקט געוואָרען אין אַ וויייטען ישוב—אויף הונגער און נויט.

אין דער אייגענער נאַכט איז פּאָלוליאַכאָוו, פּיראָזשקאָוואַ און קאַזייעוו פערשוואונדען געוואָרען פון לוגאַנסק. זיי האָבען געלעבט אויף פאַלשע פּאַספּאָרטען. און דער פּאָליציי וואָלט קיינמאָל נישט געלונגען צו געפינען די רוצחים, ווען אַרצימאָוויטשעס שטיפזוהן וואָלט זיך נישט גענומען פאַר דער זאַך.

דער יונגערמאַן, וואָס האָט זיך געשטעלט פאַר אַ ציל צו כאַפּען די רוצחים פון זיין מוטער און שטיפפאָטער, האָט בערייזט עטליכע דרום-שטעדט און אומעטום געזוכט. אַנ׳איבערגעטהאָנענער, האָט ער בעזורט שאַנדהייזער, זיך צוגעפּגעקומען מיט טונקעלע פּאַרשוינען.

און אָט האָט ער אין אַ שאַנדהויז אין ראָסטאָוו דערהערט וועגען עפּיס אַ רוצח, וואָס האָט פּערהוליעט געלד, פּערקויפט צירונג און שכור׳ערהייד דערמאָהנט לוגאַנסק.

און לויט זיין אָנווייזונג, האָט מען דעמדאָזיגען רוצח אַרעסטירט.

דאָס איז געווען קאַזייעוו.

קאַזייעוו איז געווען צוטרויסעלט, צוטראָגען דורך דער שרעקליכער רציחה. ער האָט געוואָלט אָנהויבען אַ נייע לעבען. ער האָט געוואָלט אַוועקוואַרפען „זיין פאַך״ און ווערען אַ שפּיאָן.

אָט דער חלום אַוועקצוואַרפען די „פּראָפעסיע״ און ווע-רען אַ סישטשיק—איז אַ גאַנץ געוועהנליכע דערשיינונג ביי פּראָ-פעסיאָנעלע פערברעכער.

שפּעטער כאַפּט מען זיי אויף דערדאָזיגער ווענדקע.

—ביזט אַ פעהיגער, אַ געשיקטער יונג, קאָנסט די אַלע חברה-לייט, וועסטו ביי אונז זיין אַנ׳אַגענט.

—פּונקט ווי פיש—ספקים!—זאָגט פּאָליאַכאָוו מיט אַ פער-אַכטונג-שמייכעלע.—געכאַפּט איין פיש אויפ׳ן הענגעל, קריכט דער צווייטער אויף דעמדאָזיגען הענגעל.

—טאָ פאַרוואָס גלויבען זיי?

—וואָס זאָלען זיי אַנדערש טהאָן, אַז נישט גלויבען? אַ מענש האָט זיך פערבלאָזשעט אין וואַלד און זעהט, אַז ער קאָן נישט אַרויסקריכען. דאָ גלויבט שוין דער מענש יעדען, וועמען ער טרעפט אין וועג. אפשר וויל איהם גאָר יענער אַוועקשלע-פּען טיפער אין וואַלד און דער׳הרג׳ענען? אָבער דער מענש געהט, ווארום קיין אויסוועג איז סיי-ווי נישטאָ.

זיך פערבלאָנזשעט אין פערברעכענס, האָט קאַזייעוו געגלויבט, אַז מען וועט איהם מוחל-זיין און ער וועט בלייבען אַ סישטשיק, און ער האָט אַרויסגעגעבען פּאָליאַכאָוו׳ן און פירזשקאָוואַ׳ן; ער האָט אָנגעוויזען, וואו זיי צו זוכען און איז אַליין געווען איבערצייגט, אַז פאַר׳ן דער׳הרג׳ענען אַ ריכטער וועט מען זיכער אויפהענגען.

„חבר״ איז, ווי זיי זאָגען, אַ „גרויס וואָרט״ צווישען פער-ברעכער סיי אויף דער פרייהייט און סיי אויף סאַכאַלין. אַרויס-געבען אָדער דער׳הרג׳ענען אַ חבר איז דער גרעסטער חטא, וואָס קאָן נאָר געבען.

—אָבער איתר חאָט דאָך אויך דער׳הרג׳עט ?

—דאָס איז אַ צעהנטע זאַך. מיר האָבען אַנדער׳ע דער׳הרג׳עט. אָבער ער—אַ חבר.

אַרויסגעבען אַ חבר איז אויך אַזאַ פערברעכען, ווי דער׳הרג׳ענען איהם. דערפאַר קומט טויטשטראָף.

און אָט האָט מען פּאָלוליאַכאָוו׳ן מיט קאַזייעוו׳ן אַריינגעזעצט אין איין קאַמער און פערשלאָסען.

—נו, וואָס וואַניע, וואָס זאָל איך איצט טהאָן מיט דיר ?—האָט פּאָלוליאַכאָוו איהם געפרעגט.

קאַזייעוו האָט געשוויגען.

—ער האָט געציטערט אויפ׳ן גאַנצען לייב. זיצען מיר און שווייגען. איך קוק אויף איהם מיט אַלע אויגען—ער קוקט אין ווינקעל אַריין. מען האָט געבראַכט דעם מיטאָג—האָט ער זיך נישט צוגעריהרט. זעקס אַ זייגער אָוונדברויב. ער ריהרט זיך נישט צו. שוין נאַכט געוואָרען. איך לעג זיך שוין אין בעט, אָבער איך שלאָף נישט. און ער זיצט. אויסגעמוטשעט, אָט פאַלט ער אַנידער, אָבער ער האָט מורא צו שלאָפען. טאָמער וועל איך איהם דער׳הרג׳ענען אין שלאָף. האָב איך רחמנות געקראָגען אויף איהם, דאָס האַרץ איז מיר ווייכער געוואָרען. פערמאַך איך די אויגען—כלמרשט: איך שלאָף און כראָפּע. איך כראָפּע קיינמאָל נישט אין שלאָף און האָב פיינט צו הערען, ווי אַנדערע כראָפּען—עס עקעלט מיר דעמאָלט פון מענשען און דאָ כראָפּע איך אומישנע, ער זאָל זיך בערוהיגען. הער איך—ער לעגט זיך אַנידער און שלאָפט איין, ווי אַ שטיין. אינדערפריה בין איך אויפגעשטאַנען פריהער פון איהם, טהו איך אַ קוק—פונקט ווי אַ קינד וואָלט געשלאָפען. דערלאַנג איך איהם אַ שטויס: „שטעה־אויף, וואַניע״! שפּרינגט ער אויף, גלאָצט מיט די אויגען און גאַפט. קוקט זיך אַזוי אַרום. „דו לעבסט! דו לעבסט!״ – זאָג איך. איך האָב מיך אפילו פונאַנדערגעלאַכט. „אָט וואָס, וואַניע. געטהון אַ נאַרישקייט נישטאָ וואָס צו ריידען. נישטאָ וואָס צו ריידען איצט וועגען דעם, וואָס איז געוועזען, נאָר וועגען דעם, וואָס וועט זיין—ביידע צוזאַמען! פערשטאַנען? געוועזען חברים, דאַרפען

מיר אויך ווייטער בלייבען חברים. פערשטאַנען?" ער האָט זיך אַזש צעוויינט.

—און אַזוי בין איך אויף קאַטאָרגע געקומען. וואָלט איך זיי דעמאָלט דער'הרג'עט ביי די הערן אַרצימאָוויטש איך שטוב, וואָלט גאָרנישט געווען!—האָט ער אָבגעזיפצט.—איך האָב אָבער רחמנות געהאַט אויף זיי און דערפאַר בין איך אַריינגעפאַלען אין קאַטאָרגע.

דער פּראָצעס פון אַרצימאָוויטשעס רוצחים האָט געמאַכט אַ שרעקליכען רושם. פּאָלוליאַכאָוו האָט זיך געהאַלטען מיט אונ-געהערטען ציניזם. דערצעהלענדיג וועגען דער רציחה, האָט ער ממש חוזק געמאַכט איבער זיינע קרבנות, זיך בעריהמט מיט זיין רוהיגקייט און גלייכגילטיגקייט.

—די גאַל האָט מיך גענומען. איהר וועט אויפהענגען? טאָ נאַט אייך!

פּאָלוליאַכאָוו האָט די גאַנצע צייט געוואַרט אויף טויט-שטראָף.

—בשעת אַלע זענען אויפגעשטאַנען און מען האָט אָנגעהויבען לייענען דעם פּסק-דין, האָט מיר דער קאָפּ גענומען שווינדלען. איך האָב אפילו אַ צוק געטהאָן מיט'ן קאָפּ, פּונקט ווי דאָס שטריקעל וואָלט זיך מיר געבאָמבעלט פאַר'ן פּנים. אָבער איך טראַכט מיר: „האַלט זיך, ברודער, פּאָלוליאַכאָוו. אויב אַוועקגעהן פון דער דאָזיגער וועלט, איז אַוועקגעהן". און איך האָב מיר געסטאַרעט צו שמייכלען.

אַז מען האָט דורכגעלייענט אויף—„קאַטאָרגע-אַרבייט", האָט פּאָלוליאַכאָוו „אפילו זיינע אייגענע אויערן נישט געגלויבט".

—איך קוק אַרום מיר און פערשטעה גאָרנישט. בין איך טויב געוואָרען? שלאָף איך? אַרויס פון סוד, פּונקט ווי איך וואָלט מיך פון דער תליה אָבגעריסען. פון דער ליפּט האָט זיך מיר אפילו פערדרעהט דער קאָפּ און עס האָט מיר געקעהרט צום ברעכען.

בשעת מען האָט די פערברעכער געפיהרט צווישען אַן עולם מענשען פון געריכט, האָט זיך פּלוצלונג דערהערט אַ שאַס. אַר-

צימאָוויטשעס שטיפזוהן איז אַרויסגעשפּרונגען פון עולם און האָט פון דער-נאָהנט אויסגעשאָסען אין פּאָוליאַכאָוו'ן פון אַ רעוואָל-ווער.

—אָבער אין דער מינוט האָב איך מיך אַ וואָרף געטהאָן צווישען עולם.

די קויל איז פאַרבייגעפלויגען.

—שוין אַזאַ פּאַרט (מזל)!—שמייכעלט פּאָוליאַכאָוו.

דעם שיסער האָט מען געכאַפּט און פּאָוליאַכאָוו, באַלד ווי מען האָט איהם געבראַכט אין טורמע אַריין, האָט תיכף גע-נומען פאָדערן דעם סמאָטריטעל און האָט געמאָלדען, אַז מען זאָל בעפרייען אַרצימאָוויטשעס שטיפזוהן.

—וואָרום איך האָב צו איהם קיין שום פּרעטענזיעס נישט.

—וואָס האָסטו זיך אַזוי געזאָרגט וועגען איהם? האָסט גע-וואָלט בעווייזען, אַז דו ביזט איידעל?

—וואָס קאָן דאָ זיין פאַר אַ איידעלקייט?—האָט פּאָוליאַ-כאָוו גערדיקט מיט די אַקסלען.—איך האָב דער'הרג'עט זיין מו-טער, האָט ער מיך געוואָלט דער'הרג'ענען. אויף זיין אָרט וואָלט איך אויך אַזוי געטהאָן.

אַז מען האָט געפיהרט פּאָוליאַכאָוו'ן און קאַזייעוו'ן אויף סאַכאַלין, האָט מען זיי געהאַלטען בעזונדער. אַלע אַרעסטאַנטען האָבען געזאָגט:

—פּאָליאַכאָוו וועט צונייהען (דער'הרג'ענען) קאַזייעוו'ן.

אָבער דאָס איז נישט געשעהן. זיי זענען געווען פון דאָס-ניי „חברים".

—צו וואַניע'ן האָב איך קיין שום כעס נישט געשפּירט. צוזאַמען געאַרבייט, צוזאַמען אין אַ צרה אַריינגעפאַלען, בעדאַרף מען אויך צוזאַמען געהן.

אָט דאָס בעדערפניש צו האָבען עמיצען אַ נאָהנטען ווערט אונגעהויער שטאַרק דערוועקט אין יענע קאַטאָרזשניקעס, וואָס טראָגען אַ האַרץ קעגען אַלץ און אַלעמען. בלויז אין די אינסטי-טוטען „פערגעטערט" מען אַזוי איינאַנדער, ווי אויף קאַטאָרגע. עס דערגעהט ביז קאָמישע און ריהרענדיגע זאַכען. בשעת

מען אַנטלויפט, מען געפינט זיך אין טייגע, קאָן אַ קאַטאָרזשניק, וואָס איז אַליין האַלב אַ טויטער פון הונגער, אָבגעבען זיין חבר דעם צווייטען האַלבען ביסען ברויט. ער געהט אַליין און גיט זיך אונטער, אַבי מען זאָל אויפהויבען דעם קראַנק-געוואָרענעם אָדער פערוואונדעטען חבר. טעגוויין טראָגט ער אויף די הענד זיין אָבגעשוואַכטען חבר. קוים וואָס די נשמה האַלט זיך אין איהם, אָבער דעם חבר טראָגט ער אויף די הענד. מאַכט אַ פּאָר טריט, קאָן זיך נישט אָבאָטעמען, זעצט זיך צו—און טראָגט ווייטער, נעהמט ווייטער אויף די הענד. און אַזוי הונדערטער וויאָרסט, דורך אַ ווילדער טייגע, וואָס מען קאָן זי נישט דורכ-געהן.

אַ „מערדער פון פינף מענשען"—דאָס האָט קיין שום בע-טרעף נישט פאַר דער קאַטאָרגע.

—דאָרטען זענען מיר אַלע העלדען. בעווייז אָבער דאָ, אַז דו ביזט אַ העלד.

די רציחות, וואָס ווערען בעגאַנגען אויף דער פרייהייט, געהען אויף קאַטאָרגע נישט אין חשבון. די קאַטאָרגע ווערט נישט נתפּעל, ווען דו זאָגסט: „דר'הרג'עט אַזויפיל און אַזויפיל מענשען". די קאַטאָרגע פרעגט נאָר:

—אָבער וויפיל האָסטו גענומען?

און אויב אַ מענש האָט גענומען וועניג, לאַכט די קאַטאָר-גע איבער אַזאַ מענשען, ווי זי לאַכט פון אַ מערדער אויס אוי-פערן, אויס נקמה, בכלל פון טפשים.

—ליימענע קעפּ! געגאַנגען אויף אַ „פערברעך" אָהן אַן'אינ-טערעס".

דערפאַר ווערט שטאַרק געשעצט דאָס אַלץ, וואָס ווערט בעגאַנגען אויף קאַטאָרגע.

דערפאַר ווערט שטאַרק געשעצט דער מענש, וואָס האָט זיך בעצויגען העזה'דיג צום שטרענגען סמאָטריטעל. אַזאַ איז אַ גאַנצער אויטאָריטעט ביי דער קאַטאָרגע און מען האַלט פון איהם אַ סך מעהר, איידער פון עפּיס אַ „בעריהמטען" רוצח. פאַר דער קאַטאָרגע זענען נישטאָ קיין בעריהמטע רוצחים. ווען איך דער

נאַרע, נעבען דיר, ליגט פּאַשטשענקאָ, וואָס איז לויט׳ן אָפּיציעלע חשבון בעגאַנגען 32 רציחות:

פּאָלוליאַכאָוו, וואָס האָט בײַם געריכט אויף אַלעמען אָננגעוואָרפען אַנ׳אימה, האָט אויף קאַטאָרגע קיין שום בעטרעף נישט געהאַט.

—פינף מענשען דערהרג׳עט און וואָס האָט ער גענומען—אַ חרפּה צו זאָגען!

איהם האָט עטוואָס געראַטעוועט דער אומשטאַנד, וואָס ער האָט דער׳הרג׳עט אַ ריכטער.

—אויפ׳ן שטריקעל, זנאַטשעט, געגאַנגען.

—דאָס האָט אַרויסגערופען עטוואָס דרך-ארץ צו איהם. די קאַטאָרגע שעצט יענע, וואָס ריזיקירען אַזוי און שרעקט זיך נאָר פאַר יענע, וואָס האָבען אליין פאַר קיין זאַך קיין מורא נישט.

בשעת איך בין געוועזן אויף סאַכאַלין, איז פּאָלוליאַכאָוו געווען זעהר חשוב ביי די קאַטאָרזשניקעס. פון זיין פליטה-מאַכען האָט מען גערעדט מיט דער גרעסטער אַכטונג.

—אָט דאָס איז אַ מענש!

דאָס אַנטלויפען איז פאָרגעקומען אונגעהויער דרייסט, העזה׳דיג, העלדיש.

פּאָלוליאַכאָוו מיט קאַזייעוו׳ן און נאָך דריי אַרעסטאַנטען זענען אַנטלאָפען אין מיטען העלען טאָג פאַר אַלעמען אין די אויגען.

—געלעגט זיך שלאָפען אָנהויב אָוועגד, האָב איך אַ שעפּטשע געטהאָן קאַזייעוו׳ן: „וואַניע, מאָרגען געהען מיר אַוועק". „ווי?" פרעגט ער. „שווייג,—זאָג איך—און זיי יעדע מינוט געגרייט. אָדער מיר וועלען אַוועקגעהן, אָדער מיר וועלען צוזאַמען שטאַרבען." „נו, מילא,—שעפּטשעט ער,—וואוהין—דו, אַהין—איך".

פינף אַרעסטאַנטען צוזאַמען מיט׳ן וואַכסאָלדאַט האָבען זיך געפונען אויף דער אַרבייט גאָר אין אַבעלעגענעם אָרט ביים גרויסען אויסגעפאָהרענעם וועג, סאַמע נעבען דעם אַלעקסאַנדראָווסקען פּאָסט. דאָס איז נישט געווען אַ צייט פון מאַכען פליטה און די אַרעסטאַנטען פון דער קייטענטורמע זענען געוועזן אָהן קייטען. אויפ׳ן וועג זענען געוועזן אַ סך מענשען, טשינאָווניקעס זענען

נאָכאַנאַנד געפאָהרען אַהין און צוריק. סאָלדאַטען זענען פארביי־געפאָהרען פלוצלונג האָט זיך פּאָלוליאַכאָ געוואָרפען אויפ׳ן וואַכסאָלדאַט, מיט איין קלאַפּ אַ שליידער געטהאָן איהם אויף דער ערד, אַרויסגעריסען ביי איהם דעם ביקס און אויסשרייענ־דיג: „וואָניע, געה־אַוועק!“ זיך אַ וואָרף־געטהאָן אין וועלדעל אַריין.

דאָס האָבען געזעהן אַ סך מענשען, וואָס האָבען זיך גע־געפונען אויפ׳ן וועג. מען האָט געמאַכט אַ ליאַרם. פון דאַנען איז נישט ווייט צום פּאָסט — און אין עטליכע מינוט אַרום האָט זיך די אָנגעלאָפענע קאָמאַנדע צושאָטען איבער׳ן וואַלד.

און אָט אין דעם מאָמענט, בשעת די סאָלדאַטען האָבען זיך פערטיפט אין וואַלד, האָבען זיך אויפ׳ן שפּיץ פון אַ דער־בייאיגען נאַקעטען באַרג בעוויזען פינף פיגורען, וואָס זענען גע־גאַנגען אין דער געוועהנליכער בראָדיאַגע־אָרדנונג איינער הינטער דעם צווייטען. דער ערשטער איז געגאַנגען מיט אַ ביקס אויפ׳ן אַקסעל. דאָס איז געווען פּאָלוליאַכאָ מיט זיינע חברים.

אויפ׳ן וועג זענען בשעת מעשה געשטאַנען טשינאָווניקעס. קיין ביקסען האָבען זיי נישט געהאַט, מיט אַ רעוואָלווער־שאָס האָט מען נישט געקאָנט דערגרייכען, און אויף די אויגען פון נאַטשאַלסטוואָ, אויף די אויגען פונ׳ם גאַנצען אַלעקסאַנדראָווסקען פּאָסט זענען די בראָדיאַגעס דורכגעגאַנגען דורך אַנ׳אָפענעם אָרט, אַראָב אויף יענער זייט באַרג און נעלם־געוואָרען אין טייגע.

דער גאַנצער אַלעקסאַנדראָווסקער פּאָסט איז געווען אי־בערגעשראָקען.

— אַז מען וועט שוין נעהמען אַנטלויפען אין מיטען העלען טאָג אונטער אַ וואַכסאָלדאַט!

די טשינאָווניקעס זענען געווען שרעקליך פערביטערט גע־גען די אַנטלאָפענע. די בראָדיאַגעס — און נאָך מיט אַ ביקס — האָ־בען געהאַלטען אין אימה גאַנץ אַלעקסאַנדראָווסק. מען האָט מורא־געהאַט אַרויסצופאָהרען.

—אַז זיי ווילען כאַפּען, ווילען זיי נישט דורכלאָזען!

די טורמע האָט זיך ממש געצאַפּעלט; נישט געווען קיין אַנדערע מחשבות און קיין אנדערע געשפרעכען:

—וואָס הערט זיך?

אַ טאָג צעהן האָט מען גאָרנישט געהערט. די טורמע, וואָס טאַנצט פון שמחה, בשעת עמיץ מאַכט גליקליך די פליטה, איז איצט געווען אויפ'ן זיבעטען הימעל:

—נו, זיי זענען שוין אַוועק! זוך דעם ווינד אין פעלד!

אָבער אַנדערע האָבען געברענט פון כעס:

—ווי, און דאָס וועט זיי טאַקי גלאַט אָבגעהן?

דערנאָך איז געקומען אַ ידיעה, אַז צווישען די בערג, אין קאַמישעוו האָט מען דער'הרג'עט קאַזייעוו'ן.

אַז מען האָט איהם געפּאַלמעסט, האָט מען, אויסער די וואונדען, געפונען אויף איהם אַ סך קערפּערליכע בעשעדיגונגען.

פּאָלוליאַכאָוו האָט דערצעהלט, ווי אַזוי מען האָט איהם דער'הרג'עט.

צווישען די בערג, אין קאַמישעוו, אויפ'ן וועג פון אַלעק-סאַנדראָווסקער פּאָסט קיין דערבינסק, בעהאַלטען זיך עפּעס אַנ-טלאָפענע. אַז מען פאָהרט פאַרביי דאָסדאָזיגע אָרט, נעהמט מען געוועהנליך אַרויס דעם רעוואָלווער. דער וועג לאָזט זיך אַראָב אין אַ טיפען טהאָל און געהט צווישען קוסטעס. רעכטס און לינקס הויבען זיך משופּע'דיגע בערג, און אויף די שפּיצען בערג וואַקסען וועלדער.

מיט דעמדאָזיגען געדרעהטען טהאָל, צווישען די משופּע'-דיגע בערג זענען געגאַנגען די בראָדיאַגעס. פאָראויס איז גע-גאַנגען קאַזייעוו, הינטער איהם פּאָלוליאַכאָוו.

פּלוצלונג האָט זיך דערהערט אַ שאָס פון הינטער די קוס-טעס אויפ'ן וועג. האָט זיך פּאָלוליאַכאָוו בעהאַלטען הינטער אַ סאָסנע און געוואַרט פון רגע צו רגע אויף נאָך אַ נייעם שאָס. אָבער מען האָט נישט בעמערקט.

— הער איך קולות אונטער'ן באַרג. גיב איך אַ קוק פון הינטער דער סאָסנע, זעה איך, ווי אונטען ליגט קאַזייעוו

און צאַפּעלט זיך, וואַרפט זיך—ער וויל אויפשטעהן און קאָן נישט' אַרום איהם שטעהען מענשען. וואַניע קרעכצט.—„טרינקען,—שרייט ער,—האָט רחמנות, גיט מיר אַ ביסעל וואַסער"... „וועסט אַזוי איך, זאָגען זיי, אַוועק'פגר'ן"...

ביז'ן אָווענד זענען די פיר בראָדיאַגעס געזעסען הינטער די בוימער און דערנאָך אַוועק ווייטער. נישט אַזוי שנעל האָט מען בעקומען אַ ידיעה וועגען זיי. זיי זענען אַריין טיף אין טייגע און געגאַנגען, אויסגעצעהרטע, הונגעריגע, געגאַנגען גלייך, פּאָראויס, דאָרט, וואו קיין מענשליכער פוס האָט נאָך נישט גע-טראָטען. דעם ביקס האָט מען בעדאַרפט אַוועקוואַרפען: נישט געווען קיין כח צו שלעפּען איהם. און צולעצט איז מען, אויס-געמוטשעטע, אַרומגעפּליקטע פון די בוימער און אויף בלוט צו-ביסענע פון די פליגען אין טונדרע, געקומען אין דעם ישוב וויאַלזי.

—קומען מיר אַזוי פאַר'ן ישוב, שטעהט אַ פּאַסטוך און פּאַשעט דריי קיה. געהען מיר צו צו איהם, אַזוי און אַזוי: „אפשר קאָנסטו אונז עפּיס געבען צום עסען". ווערט ער צו-שראָקען און הויבט זיך אָן צו צאַפּלען ווי אַ בלאַט. זאָגען מיר איהם: „שרעק זיך נישט, מיר ווילען דיר גאָרנישט טהאָן. זעהסט דאָך, וואָס פאַר אַ מראה מיר האָבען, חי אַזוי מיר זעהען־אויס". האָט ער זיך בערוהיגט. „גוט,—זאָגט ער,—צו האַלבען טאָג וועל איך אַריינטרייבען די קיה אין דאָרף אַריין, וועל איך אייך ברענגען ברויט. און איהר זאָלט אויף מיר דאָ וואַרטען". צו האַלבען טאָג איז ער אַוועק. זיצען מיר און וואַרטען. אָבער פּלוצלונג דערהערען מיר, ווי עס לויפען די קאָלאָניסטען,—ווער מיט אַ ביקס (זיי זענען אויך יעגער), ווער מיט אַ קאָצערע און מען שרייט און מען מאַכט מיט די הענד, און פאָראויס לויפט אונזער פּאַסטוך און ווייזט-אָן מיט דער האַנד אויף אונזערע קוס-טעס. דאָס האָט ער, דער כלב, אָנשטאָט צו ברענגען אונז ברויט, אויפגעהויבען דעם גאַנצען ישוב. דערפאַר, אפּנים, האָבען מיר אויף איהם רחמנות געהאַט און נישט צוגעגייהט. וואָלטען מיר

איהם צוגענייהט, וואָלטען מיר געקאָנט קוילען אַ בהמה׳לע, וואָל-
טען מיר געהאַט פלייש וויפיל מען בעדאַרף—און גענוג. האָט
ער אָבער גענומען און אויפגעהויבען דעם גאַנצען ישוב אויף
אונז. „בראָדיאַגעס, זאָגט ער,—זענען געקומען, הונגעריג זענען
זיי, עסען ווילען זיי"... און וויבאַלד זיי זענען הונגעריג, בע-
דאַרף מען זיי דער׳הרג׳ענען. וואָרום אַ הונגעריגער מענש קאָן
אַוועקקוילען אַ בהמה. און דאָ גראָד נישט לאַנג האָבען בראָדיאַ-
געס באמת געקוילעט אַ בהמה ביי זיי. זענען זיי געווען זעהער
צוקאָכט אויף די בראָדיאַגעס. „שלאָג זיי, די אַזוינע און אַזוינע,
ביז טויט!"... דערהערט אַזאַ מעשה, האָבען מיר באַלד געמאַכט
די פליטה. האָט איינער אויסגעשאָסען און דורכגעלעכערט מיר
די האַנד, פונקט ווי מען וואָלט מיר מיט אַלע כחות אַ קלאַפּ
געגעבען—און איך בין אַנידערגעפאַלען.

די קויל איז אַדורכגעגאַנגען די לינקע האַנד ביי דעם
ביין.

—יענע, ווידער, האָבען זיך באַלד אַנידערגעלעגט אויף דער
ערד. מיר גיבען זיך אונטער,—שרייען זיי,—שלאָגט אונז נישט!"
פונדעסטוועגען האָט מען גע׳ממית׳ט צו טויט. „קוילעט ווייטער
נישט קיין פרעמדע בהמות!" שרייען זיי, פונקט ווי חיות. מענ-
שען האָבען זיי גאָרנישט געטהאָן און זיי שלאָגען...

—האָט איהר זיך אַזוי אונטערגעגעבען אָהן אַ שום ווי-
דערשטאַנד?

—וואָס קאָן דאָ זיין פאַר אַ ווידערשטאַנד? און דעם אמת
געזאָגט, איז אויף די קאָלאָניסטען אויך אַ רחמנות. אין סיביר,
זאָגט מען, זענען גאָר אַנדערע פּאַראָנדקעס. דאָרט געהט דער
בראָדיאַגע צום פּויער גאַנץ זיכער. דער סיבירישער פּויער וועט
איהם שטענדיג אַרויסטראָגען ברויט, וואָרום ער האָט אַליין ברויט.
און דאָ? סאַקאַלין, מיט איין וואָרט. דאָ הונגערט מען. גיט
ער זיין אייגענעם זוהן אַ שטיקעל ברויט, פאַלט איהם איין דאָס
האַרץ, וואָרום ער קאָן אַליין שטאַרבען פון הונגער. זיין גרעסטער
שונא איז דעריבער דער בראָדיאַגע. קומט אַ הונגעריגער צו אַ הונ-
געריגען, שרעקט ער זיך איבער אויף טויט: ווער, יענער איז

נאָך הונגעריגער פון מיר און קאָן מיר נאָך אודאי אַוועקקוילען דאָס בהמה׳לע. און וואָס טויג אַ קאַלאָניסט אָהן אַ בהמה? גאָר-נישט. ער פערלירט זיין איינציגען שטיקעל ברויט. און דערנאָך צו הל נאָך אין קאַזנאַ פאַר דער בהמה. אָט אַזוי ווערט אינגאַנ-צען אַתל פון אַ בעל-הביתי׳שקייט. דאָ האָט זיך אַ קאָלאָניסט אויפגעהאַנגען, ווייל מען האָט איהם אַוועקגעקוילעט דאָס בהמה׳-לע. נו, ממית׳ן זיי, ווייל זיי זענען נאָך הונגעריגער פון אונז.

—ליג איך אַזוי, דאָס בלוט גיסט מיר, און אי איך בין אין כעס אויף זיי, אי איך האָב רחמנות... זיי טהוען מיר באַנג, דידאָזיגע קאָלאָניסטען... א רחמנות...

—אַ רחמנות! דערדאָזיגער מאָטיוו קלינגט שטענדיג אין פאָלוליאַכאָווס מעשיות, און פאָלוליאַכאָוו האָט דאָך דער׳הרג׳עט מיט אַ האַק אַנ׳אַכט-יעהריג קינד.

און אַז ער זאָגט דאָס וואָרט „רחמנות״, דריקט-אויס זיין פנים גוטסקייט און האַרציגקייט. ער אַליין ווערט געריהרט דורך זיין גוטסקייט.

—נו, און אין גאָט גלויבט איהר?—פרעג איך איינמאָל פאָ-לוליאַכאָוו׳ן.

—ניין! איך האַלט מיט דאַרווינ׳ען!—ענטפערט ער.

—וואָס? איהר קאָנט דאַרווינ׳ען?

—דאָס איז שוין דאָ, אין טורמע. „דער קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ״ הייסט עס. אַ מענש עסט אַ פויגעל, דער פויגעל עסט אַ פליגעל, און דאָס פליגעל עסט עמיץ אַ צחייטען. אַזוי געהט עס. דער „קרייזלויף פון שטאָפען״ הייסט עס. און דער מענש עסט דעם פויגעל נישט דערפאַר, ווייל ער איז אויף איהם בייז, נאָר דערפאַר, וואָס ער וויל עסען. און ווי עס פיהלט זיך דערפון דער פויגעל—וועגען דעם טראַכט ער נישט: ער וויל עסען—עסט ער. און דער פויגעל טראַכט אויך נישט, ווי אַזוי עס פיהלט זיך דערביי דאָס פליגעל. דער פויגעל טראַכט אויך נאָר פון עסען. און אַזוי אַלע. איינער כאַפט אַ מענשען, וואָס האָט איהם גאָרנישט געטהאָן. דער צווייטער פאַקט-אַריין אין טורמע אַ מענשען, וואָס האָט איהם אויך קיין שום שלעכטס נישט

געטהאָן, דער דריטער הרג'עט אַ מענשען. קײנער איז אויף קײ-נעם נישט בײז. נישט מעהר, יעדער וויל עסען. און יעדער סטאַ-רעט זיך וועגען עסען, אַזוי ווי ער קאָן. און דאָס ווערט אָנגערו-פען „קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ."

—נו, גוט, פאָלוליאַכאָוו. מיר וועלען האַלטען מיט דאַר-ווינ'ען. אָבער וואָס איז מיט דער טעאָריע פון צופּאַסונג? בע-דאַרף דאָך דער מענש, לעבענדיג צווישען מענשען, זיך צופּאַסען פון דור צו דור צו די בעדינגונגען, פאָדערונגען און געזעצען פון כלל?

—צופּאַסען זיך?—האָט זיך פאָלוליאַכאָוו פערטראַכט.—נישט צו אַלץ קאָן מען זיך צופּאַסען. צו קאַטאָרגע, למשל, ועסטו זיך נישט צופּאַסען. איך מיין אַזוי, אַז דער מענש לאָזט זיך צופּאַ-סען נאָר צו יענע זאַכען, וואָס זענען איהם ליב. אָבער אַז מען זאָל זיך וועלען צופּאַסען צו עפּיס אַנדערש, מוז מען האָבען גע-דולד. אָט איך האָב נישט קײן געדולד. דידאָזיגע „טעאָריע פון צופּאַסען זיך", ווי איהר זאָגט, טויג זיך נישט פאַר מיר.

אַזוי רעדט וועגען דעם „הער דאַרווין" דערדאָזיגער מענש, וואָס האָט פערשטאַנען דאַרווינ'ען פון אַ וועלפּישען שטאַנד-פּונקט.

—זאָגט מיר, אויב איהר ווילט מיר נאָר זאָגען דעם אמת,—האָט ער מיר איינמאָל געפרעגט,—פון דאַנען קײן אַמעריקאַ איז ווייט?

איך האָב איהם געבראַכט אַ מאַפּע.

ער האָט לאַנג געקוקט אין דער מאַפּע, אויסגעמאָסטען מיט אַ פּאַפּירל, מיט'ן מאַטשטאַב, דעם גרויסען אָקעאַן און סיביר און דערנאָך אַ שמייכעל געטהאָן.

—יאָ, נישט דאָס קומט-אַרויס. ועסטו געהן אַהער—איז וואַסער. ועסטו געהן אַהער—איז יבשה. און יבשה, בשעת זי איז אַ סך, איז אַלצאיינס. ועסטו אָננעהמען אַ מויל וואַסער אָדער די ועסט עסען ערד פון הונגער—איין שוואַרציאָהר! ועסטו געהן רעכטס—איז דער טויט, ועסטו זיך פערנעהמען לינקס—איז דער טויט און ועסטו בלייבען אויפ'ן אָרט, איז אויך דער טויט!

פונקט ווי אין אַ מעשה׳לע אריינגעפאַלען. אָבער נישטאָ גאָר אַזוינע שרעקליכע מעשה׳לעך,—האָט ער זיך צולאַכט.

אָט דאָס איז פּאָליאַכאָוו, וואָס איז נאָך גאָר אַ יונגעל אַרויסגענומען געוואָרען פון דער שטאָדט-שול, וואָס רעדט וועגען דאַרווינ׳ען, וואָס האָט אויף זיין לעבען דער׳הרג׳עט זעקס מענשען און דערמאָהנט כסדר דאָס וואָרט רחמנות.

אַז מען האָט פּאָליאַכאָוו׳ן געפיהרט פון כאַרקאָוו, איז געשעהן אַזאַ פאַל.

אויפ׳ן וואָקזאַל האָט זיך געפונען אַ קרובה פון די פער־שטאָרבענע אַרצימאָוויטשעס. זי האָט נישט געוואוסט, אַז מיט דערדאָזיגער פּאַרטיע ווערט אויך געשיקט דער מערדער פון איהרע קרובים.

אַז די פּאַרטיע איז אַדורכגעגאַנגען צווישען פּובליקום, האָט דער עולם, ווי דער שטייגער איז, גענומען שמועסען אויף דער־דאָזיגער טעמע:

—וויפיל אונשולדיגע מענשען געהען דאָ?

—אָט דאָס יונגע פּויערל, דהיינו. איך געה אין געוועט—האָט געזאָגט אַרצימאָוויטשעס קרובה,—אַז ער איז אַן׳אונשולדי־גער. איהר גיט נאָר אַ קוק אויף איהם. קאָן מען דען זיין אַ פערברעכער מיט אַזאַ מין געזיכט! מען קאָן אפשר אַ פרעג טהאָן, פאַרוואָס ער ווערט פערשיקט?

—זאָגט מיר, איך בעט אייך, ווער איז אָט־דער־דאָזי־גער?—האָט אַ בעקאַנטער געפרעגט ביי אַן׳אָפיציר פון דער וואַך.

—אָט דער? דאָס איז פּאָליאַכאָוו, וואָס האָט דער׳הרג׳עט די אַרצימאָוויטשעס...

די קרובה פון די אונגליקליכע איז געפאַלען אין חלשות.

אַז איך האָב דעמדאָזיגען עפּיזאָד דערצעהלט פּאָליאַכאָוו׳ן, האָט ער זיך פערטראַכט.

—וואַרט-נאָר... וואַרט-נאָר... איך דערמאָהן מיך... בשעת מען האָט אונז געטריבען, האָט עפּיס אַ פרוי געמאַכט קולות און איז אַנידערגעפאַלען. איך האָב מיך נאָך דעמאָלט אומגעקעהרט און אַ קוק געטהאָן... און איך האָב גאָרנישט בעמערקט... מאַלע

וואָס זיי שרייען... איך האָב געמיינט עמיצענס אַ קרובה אָדער...
פּאָלוליאַכאָוו האָט אַ שמייכעל געטהאָן:
—אָדער איינע פון „מיינע געוועזענע" מאַכט גוואַלדען.
אַ סך האָב איך זיי געהאַט אין כאַרקאָוו!

דער ספּעציאַליסט.

זיט אַ יאָהר זיבען צוריק איז אין אָדעס בעגאַנגען געוואָרען אַ גרויס פערברעכען.

דער אַלטער באַנקיר ליוושיץ איז געפונען געוואָרען אַ דערשטיקטער אין בעט. גע'גנב'עט האָט מען גאָרנישט. די איי-גענע קאַסע מיט'ן געלד, וואָס איז געשטאַנען אינ'ם צימער, איז נישט אָנגעריהרט געוואָרען. אין קיך האָט זיך געשטיקט מיט'ן אָטעם דאָס שטובמיידעל לאה קאַמינקער, מיט געבונדענע הענד און פיס און מיט אַ פערשטאָפּטען מויל.

זי האָט דערצעהלט, אַז ביינאַכט האָבען זיך אַריינגעריסען מענשען אין מאַסקעס, וואָס האָבען געזאָגט, אַז זיי וועלען זי דער-הרג'ענען, אויב זי וועט שרייען, האָבען זי געבונדען, אַ וואָרף-געטהאָן און אַוועק אין די ווייטערדיגע צימערן. וואָס דאָרט איז געשעהן, ווייס זי נישט.

האָט זיך אָנגעהויבען אַ זוכעניש, וואָס וועגען דעם זענען דערנאָך אויפ'ן פּראָצעס דערצעהלט געוואָרען שרעקליכע זאַכען. איינער, וואָס איז אַרעסטירט געוואָרען על-פּי-חשד, האָט זיך אויפגעהאַנגען אין צירקעל.

נאָך אַ לאַנגען אומזיסטען זוכען איז, צולעצט, געלונגען קלאָר צו מאַכען, אַז אויפ'ן באַנקיר ליוושיץ האָט געשאַרפט די ציינער אַ גאַנצע באַנדע. איינער אַ טאָמילין, אַ רוצח, וואָס האָט

שוין אַ סך מענשען דער׳הרג׳עט, נאָך וועלכען מען האָט זיך שוין געיאָגט מיט געוועהר אין די הענד! זיין געליבטע לוצקער, וואָס איז, לויט איהר פּאַך, אַ גנב׳טע! געוועזן אויך דער בראָדיאַגע און רוצח לוואָוו! אַנ׳אלמנה, וואָס האָט געהאַנדעלט מיט גע׳גנב׳ועטע זאַכען. אין דער באַנדע האָט זיך אויך בעטייליגט דאָס שטובּ-מיידעל קאַמינקער, וואָס האָט געעפענט די רוצחים די טהיר און, ווי מען האָט אָבגעמאַכט, האָט זי געשפּילט די ראָל פון אַ גע-בונדענער.

אָבער משונה איז אויסגעקומען דאָס, וואָס די רוצחים האָ-בען נישט אָנגעריהרט די קאַסע.

זיי האָבען עס דערקלערט דערמיט, וואָס דער „ספּעציאַליסט אויפצוברעכען קאַסעס”, פּאַוולאָפּולאָ, וואָס איז איינגעלאָדען גע-וואָרען אין דער באַנדע, האָט זיך בשעת׳ן מאָרד איבערגעשראָ-קען און אַנטלאָפען.

האָט מען גענומען זוכען פּאַוולאָפּולאָ׳ן

האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז פון יענער צייט אָן איז ער בעגאַנגען נאָך איין פערברעכען.

פּאַוולאָפּולאָ איז אַריינגעפאַלען ביים בערויבען אַ קאַזנא-טשייסטוואָ ערגעץ אין קרים. געקומען פון אָוועגד אין קאַזנא-טשייסטוואָ, האָט ער ביינאַכט אויפגעבראָכען די קאַסע, אָנגע-שאָטען זיך פולע קעשענעס מיט געלד און געוואַרט, אַז זיינע חברים זאָלען עפענען די טהירען. דערהערט, אַז מען עפענט די טהירען, איז פּאַוולאָפּולאָ צוגעגאַנגען מיט אָנגעשלאָגענע קעשע-נעס געלד. די טהירען זענען געעפענט געוואָרען—אָבער פּאַוולאָפּו-לאָ האָט פלוצלונג דערזעהן פּאָליציי.

—איינער פון מיינע מיטהעלפער, אַ כלב, האָט אַרויסגעגע-בען!—זאָגט פּאַוולאָפּולאָ מיט אַ קרעכץ.

מען האָט איהם פער׳משפּט און ער איז אַוועקגעשיקט גע-וואָרען קיין סיביר.

—אָבער אין דער אייגענער צייט האָבען די כלבים, וואָס האָבען ליוושיצ׳ען, אַ ליכטיגען גן-עדן זאָל ער האָבען!—דער׳-הרג׳עט, מיך וויזער אַרויסגעגעבען, די גאַנצע קאַריערע מיר

מיר אַוועקגע׳פטר׳ט.

—וואָס פאַר אַ קאַריערע?

—איך האָב שוין געהאַט אַ „טוישער״. אַלץ איז שוין געווען אין דער בעסטער אָרדנונג. באַלד ווי איך וואָלט געקומען אויפ׳ן אָרט, וואָלט איך תיכף אַוועקגעפאָהרען קיין אויסלאַנד, צום ביישפּיל, און וואָלט זיך באַלד גענומען צו מיין אמת׳ען פאַך.

—צו וואָס פאַר אַ פאַך?

—קאַסעס אויפברעכען!

און פּאַוולאָפּולאָ זאָגט עס אַרויס מיט אַ זיפץ.

אין דעם וואָרט „קאַסעס״ הערט זיך זאָגאַר אַ מין צערטליכקייט, פּונקט ווי דער נאָמען פון אַ געליבטער פרוי.

פּאַוולאָפּולאָ איז אומגעקעהרט געוואָרען פון וועג, געבראַכט געוואָרען אין אָדעס און אָט זענען געשטעלט געוואָרען פאַר׳ן געריכט: קאַמינקער, אַ מאָגערע בע׳אָהרענטע פרוי, וואָס האָט די גאַנצע צייט געוויינט און געציטערט; לוואָוו, אַ גבור אַ יונג מיט אַנ׳אַפּאַטישען בליק, וואָס האָט די גאַנצע צייט בעטראַכט דעם באַלקען, די וואַנד, דאָס פּובליקום, די ריכטער און האָט זיך לחלוטין נישט אינטערעסירט דערמיט, וואָס קומט־פאָר, פּונקט ווי איהם וואָלט עס נישט אָנגעגאַנגען; די יודישע פרוי לוצקער, וואָס קויפט־אויף גע׳גנבעטע זאַכען און וואָס האָט די גאַנצע צייט געשריען: „איך בין נישט שולדיג! איך בין נישט שולדיג!״ זי איז נאָך גאָר אַ יונגע און איז אַמאָל, קענטיג, געווען זעהר אַ שענע. איצט איז זי אין טורמע טויב געוואָרען און געגאַנגען אויף קוליעס. זי האָט באַלד געמאָלדען דעם געריכט:

—איך בעט, מען זאָל מיך נישט אַנידערזעצען נעבען טאָמילינ׳ען—ער וועט מיך דער׳הרג׳ענען.

טאָמילין, וואָס איז שוין פאַר דערדאָזיגער צייט אַ סך מאָל גע׳משפט און פער׳משפט געוואָרען צו קאַטאָרגע, איז געזעסען אין קייטען זעהר אַ רוהיגער, האָט קורץ, אָבער קלאָר און דייטליך דערקלערט דעם געריכט ווי אַזוי די זאַך איז פאָרגעקומען.

און דערבײַ איז אויך געזעסען אין קייטען דער גריך פּאַוו-לאָפּולאָ, אַ מענש זעהר אַ בעוועגליכער, פון מיטעלע יאָהרען, וואָס איז שוין אויך פער׳משפט געווען צו קאַטאָרגע. ער האָט שרעק-ליך אינטערעסירט דאָס פּובליקום, די ריכטער, די געשוואָרענע.

—פריהער האָט איהר מיך געקאָנט? —פרעגט ער ביי אַנ׳-עדות—אַ פּריסטאַוו, וואָס איז אַ ספּעציאַליסט אין אויסגעפינען פער-ברעכער.

—ניין, נישט בעגעגענט.

—און דער נאָמען „פּאַן" איז אייך בעקאַנט?

—נו, אודאי!

דער עדות האָט אפילו אַרויסגעוויזען אַ מין דרך-ארץ.

פּאַן—דאָס איז פּאַוולאָפּולאָס פּאַך-נאָמען.

צווישען די גנבים האָט פּאַוולאָפּולאָ בעקומען דעם צונאָ-מען „פּאַן" פאַר זיין געוועהנהייט צו אַ גוטען, ברייטען און רייכען לעבען, פאַר זיין געהן מעשה-פּראַנט און לעבען אַ טאָג.

—צו דרייסיג רובל אַ העמדעלע געטראָגען! —האָט פּאַוולאָ-פּולאָ געקרעכצט אויף סאַכאַלין.—שפּינוועבס, און נישט קיין לייוונד.

דעם נאָמען „פּאַן" האָט פּאַוולאָפּולאָ אויך בעקומען דערפאַר, וואָס ער פלעגט בלויז געהן אויף גרויסע רידיגע גנבות.

—מיין פאַך—איז אַ באַנק, אַ קאַנטאָר. צו פּריוואַטע מענ-שען פלעג איך אויך אַמאָל געהן פּראַקטיקירען, אָבער צו זעהר רייכע.

צו פּריוואַטע מענשען „לאָזט ער זיך אַראָב". מיט אַ קליי-נער „פּראַקטיק" האָט זיך פּאַוולאָפּולאָ איינגאַנגען נישט בעשעפטיגט.

„פּאַן" האָט מען איהם נאָך גערופען אויך דערפאַר, וואָס ער האָט זיך בעצויגען מיט גרויסע גאוה און חשד צו דער גאַנ-צער באַנדע גנבים. מענשען פון זיין פּראָפעסיע און זיין געזעל-שאַפט, וואָס מען האָט זיי געקאָנט אַכטען, האָט פּאַוולאָפּולאָ גע-האַט אַ דריי-פיר.

—פאַרהאַן איינער אַזאַ אין מאָסקווא. מיט די איבעריגע האָב איך מיך געטראָפען אין אויסלאַנד.

דער נאָמען „פאַן" האָט געקלונגען אין גאַנץ רוסלאַנד. ער איז געווען באַקאַנט אין רומעניען, טערקיי, גריכענלאַנד, מצרים.
—איבערהויפט אין מזרח!—דערקלערט פאַן די געשוואָרענע.
בשעת די פּאָליציי-לייט האָבען דאָס אַלץ דערצעהלט פאַר'ן געריכט וועגען פאַן-פּאַוולאָפּולאָ'ן, האָט ער זיך אויפגעהויבען פון אָרט, און קלינגענדיג מיט די קייטען, האָט ער מיט'ן פינגער אַ טייטעל געטהאָן אויף זיין אייגען האַרץ:
—איך בין דאָס פאַן!
די אַלטע ריכטער האָבען דערנאָך דערצעהלט, אַז זיי האָבען נאָך קיינמאָל נישט געזעהן אַזאַ מין אָריגינעלען אָנגעקלאָגטען, ווי ער.
פּאַוולאָפּולאָ האָט זיך געווענדעט צו אַנ'עדות—דעם פערשטאָרבענעם ליוושיצעס אַ זוהן:
—זאָגט, איך בעט אייך, קאָנט איהר די קאַסע פון אייער פערשטאָרבענעם פאָטער?
—יאָ, איך האָב זי נאָך אויך איצט.
—זי האָט אַזאַ און אַזאַ פאָרם? די מאַרקע אַזאַ און אַזאַ?
—יאָ.
—דער שלאָס האָט אַזאַ און אַזאַ סעקרעט? און זי עפענט זיך אַזוי און אַזוי?
פּאַוולאָפּולאָ האָט איבערגעגעבען די סאַמע קלענסטע פּרטים פון אַלע קאַסע-סעקרעטען.
—יאָ. יאָ. יאָ.
—זאָגט, וואָס בעדאַרף מען טהאָן, אַז די קאַסע זאָל געעפענט ווערען אָהן אַ קלאַנג?
—כלעבען... איך ווייס נישט...
—דערמאָהנט אייך גוט. אין איין זייט איז דאָרט דאָ אַזאַ מין קנאָפּקע. אַז איהר וועט זי אַ דריק טהאָן, וועט זיך די קאַסע עפענען אָהן שום קלאַנג.
—אין יענער זייט, זאָגט איהר?
—יאָ, יאָ. איילט זיך אָבער נישט. דערמאָהנט אייך. דאָרט בעדאַרף זיין אַזאַ מין קנאָפּקע.

—יאָ: טאַקי אמת! פאַרהאַן אַזאַ מין קנאָפּקע. וואָס אַז מען דריקט זי צו, עפּענט זיך ווירקליך די קאַסע אָהן אַ שום קלאַנג!—דערמאָהנט זיך דער עדות.

—זעהט איהר!—ווענדט זיך פאַוולאָפּולאָ צום געריכט.—איך קאָן בעסער זיין קאַסע, איידער ער אַליין.

פאַוולאָפּולאָ האָט אינגאַנצען אָבגעלייקענט זיין אָנטייל נעה-מען אין דער רציחה. ער האָט עס אפילו אין דער מחשבה נישט געהאַט.

—שוין-זשע בין איך פעהיג אויף אַזאַ נאַרישקייט!—שרייט ער אויס הייס, מיט איבערצייגונג.—צו וואָס טויג עס מיר? איך האָב, גאָט צו דאַנקען, מיין אייגענעם פּאַך!

אַזוי טאַקי געזאָגט „גאָט צו דאַנקען". און ער האָט אַזוי אָפט און מיט אַזאַ היץ דערמאָהנט דאָס וואָרט „פּאַך", אַז דער פּאָרזיצער האָט סוף-כל-סוף אַ פרעג געטהאָן:

—וועגען וואָס פאַר אַ פּאַך רעדט איהר דאָס?

—קאַסיאָי לאָמאַטי!*)

—אַ!

—איך טראָג אפילו קייטען פאַר מיין פּאַך!—זאָגט פאַוולאָ-פּולאָ מיט שטאָלץ, פּונקט ווי ער וואָלט בעקומען זעהר אַ גרויסע אויסצייכנונג.—איהר האָט געהערט, מען קאָן מיך אפילו אין אויסלאַנד. פאַר מיין פּאַך האָב איך אפילו סיביר בעקומען!

—איך, הערן געשוואָרענע, בין אויך אַזאַ גנב, ווי זיי; אָבער מיין פּאַך איז אַנ'אַנדערער,—דערקלערט ער די געשוואָרע-נע.—מיר ווערען געטיילט אויף פערשידענע פּאַכען. דער האָט אַזאַ, יענער האָט אַנ'אַנדערן. איינער איז אַ קעשענע-גנב, וועט ער שוין נישט געהן גנב'ענען פוטערס דורך גאַס-טהירען—דאָס איז שוין נישט זיין פּאַך. דערויף זענען שוין פאַרהאַן „פּאַראַדני-קעס". אַ פּאַראַדניק, ווידער, וועט נישט געהן בע'גנב'ענען די פּאַסאַזשירען אין צוג. וואָרום דאָס איז נישט זיין פּאַך. דערויף

---

*) קאַסעס אויפבּרעכען.

זענען דאָ צוג-גנבים. יעדע זאַך האָט זיך איהר ספּעציאַליסט, איך, למשל, בין אַ ספּעציאַליסט אויפצוברעכען קאַסעס.

—וועל איך געהן הרג'ענען! איך!—האָט ער אַ פּאַטש גע-טהאָן מיט די הענד און זיין פּנים האָט אויסגעדריקט בעדויערונג איבער די מענשען, וואָס זענען פעהיג משער-צו-זיין אַזאַ נאַ-רישקייט.—צו וואָס זאָל איך עס טהאָן? איך פלעג דאָך עפענען קאַסעס, בשעת דער בעל-הבית פלעגט זיצען אין דערבייאיגען צימער, און קיינער האָט גאָרנישט געהערט.

פּאַוולאָפּולאָ זאָגט קיינמאָל נישט ברעכען אַ קאַסע, נאָר אַלעמאָל דריקט ער זיך אויס ווייך: „עפענען". ברעכען אַ קאַסע איז נאַריש, עפענען בעדאַרף מען זי.

—איך וואָלט די קאַסע געעפענט, דאָס געלד צוגענומען און וואָלט מיר אַוועקגעגאַנגען—ליוושיץ וואָלט זיך גאָרנישט אויפגע-כאַפּט אפילו! און דאָ גאָר נאַ-דיר—איך וועל געהן הרג'ענען אַ מענשען.

—אָבער דאָך זאָגט איהר,—האַקט-איבער דער פּאָרזיצער זיין מענה-לשון—אַז איהר האָט געהאַט אַ רעוואָלווער מיט זיך.

—און נישט נאָר אַ רעוואָלווער—אַ קינזשאַל אויך!—שרייט-אויס מיט ברען פּאַוולאָפּולאָ.—דאָס זענען דאָך עפּיס כלבים! און איך האָב ביי זיך אַ זייגער, פינגערלעך און אַ גאָלדענעם פּאָרט-ציגאַר, בעדאַרף איך דאָך האָבען ביי זיך געווועהר צוליב זיי. זיי האָבען דאָך מיך געקאָנט דער'הרג'ענען ביים צוטיילען זיך.

און ליוושיצ'עס מאָרד איז באמת פּאָרגעקומען אַזוי:

קיין מאָרד האָט מען נישט פערטראַכט. מען האָט נאָר גע-וואָלט בערויבען. די גאַנצע מאַכערין איז געווען אַ יובעלירין, וואָס קויפט-אויף די גע'גנב'עטע זאַכען. פון איהר בעקאַנטער, וואָס האָט געהייסען קאַמינקער, האָט זי געהערט, אַז דער בעל-הבית האַלט דאָס גאַנצע געלד אינדערהיים, האָט זי זיי „צונויפ-געפיהרט" מיט איהרע בעקאַנטע, מיט די ראַבירער טאָמילינ'ען און לוואָוו'ן, וואָס פלעגען איהר פערקויפען די אָנגעראַבירטע זאַכען. אָבער ווי אַזוי עפענט מען די קאַסע? זאָל מען אַליין עפענען די קאַסע, בשעת מען ווייס נישט, ווי אַזוי דאָס ווערט

געטהאָן, קאָן מען אויפהויבען די גאַנצע שטוב אויף די פיס. האָט זיך די קאָמפּאַניע בעגיצט מיט'ן בעריהמטען ספּעציאַליסט, מיט'ן פּאַן, וואָס איז גראָד געקומען „געשעפטליך" קיין אָדעס. זי האָט איהם פּאָרגעלעגט, ער זאָל זיך בעטייליגען.

דער „פּאַן" איז אַוועק אויף דאָס שענע שטיקעל אַרבייט מיט זיין געוועהנליכער פּאָרזיכטיגקייט. ער האָט געהייסען קאָמינקער'ן, זי זאָל קאַליע מאַכען אַ שלאָס, און איהם רופען אַלס שלאָסער. געקומען כלומר'שט מעשה-שלאָסער אין שטוב אַריין, האָט ער בעטראַכט דעם פּלאַן פון די צימערן און, פאַרבייגע-הענדיג, געכאַפּט אַ קוק אויף דער קאַסע.

—איך בעדאַרף נאָר איין קוק טהאָן אויף אַ קאַסע, און איך פערשטעה זי שוין—די קאַסע, האָב איך באַלד געזעהן, איז נישט קיין שווערע. אין דער פּראַקטיק האָב איך שוין געהאַט עטליכע קאַסעס אַזוינע.

פּאַוולאָפּולאָ האָט מודיע-געווען דער קאָמפּאַניע:

—אַ לייכטער ענין!

נאָר ער האָט מתרה-געווען:

—איהר זאָלט אָבער וויסען—אָהן גאַרישקייטען. אויף אַ גאַרישקייט געה איך נישט. און מען בעדאַרף דאָס נישט. ליווי-שיץ וועט גאָרנישט הערען, ווי איך וועל עפענען די קאַסע.

אויף קאַטאָרגע האָט עס מיר אויך טאָמילין בעשטעטיגט.

—אַזאַ אָבמאַך איז באמת געווען. דאָס איז דאָך עפּיס אַ שרה, אַ פּאַן, אַ נישט-ריהר-מיך-אָן.

אין דעם בעשטימטען טאָג אין אָוענד האָט קאָמינקער גע-עפענט די טהיר פון די הויפשטיגען און אין קיך איז אַריין לוואָוו, טאָמילין, לוצקער אין מענערשע קליידער—טאָמילין האָט לוצקער'ן נישט אָבגעלאָזט פון זיך אויף אַ שריט. פּאַוולאָפּולאָ מיט די „נויטיגע אינסטרומענטען" איז אויך אַריין.

ליוושיץ האָט נאָך נישט געשלאָפען. די קאָמפּאַניע האָט געוואַרט אין קיך. מען האָט געטרונקען בראָנפען—„גוט-געבען זיך מוט"—אַלע האָבען געטרונקען, אויסער פּאַוולאָפּולאָ. ער האָט מורא-געהאַט, מען זאָל איהם נישט אָנ'שכור'ן.

דער שלעכטער, אכזריות׳דיגער און ווילדער טאָמילין איז אָבער שכור געוואָרען און דאָס ווארטען האָט איהם אויפגערעגט. פאוולאָפולאָ האָט זיך אָנגעהויבען בעאונרוהיגען און האָט מתרה-געווען:

—זאָלט איהר זשע געדענקען—אָהן נארישקייטען!

—רעכט! אָבגעטאָכט! אָבער שווייג שוין!

קאמינקער איז זיך געגאנגען צוהערען:

—דאכט זיך, איינגעשלאָפען. ס׳איז שטיל.

מען האָט זי געבונדען, פערהאקט איהר דאָס מויל, אוועק-געלעגט אין בעט און ארויסגעגאנגען.

פאוולאָפולאָ האָט בעדארפט אויפרייסען די קאסע. לוואָוו, טאָמילין, לוצקער האָבען בעדארפט האלטען וואך.

איז מען שטיל אריינגעגאנגען אין צימער, וואו עס שטעהט די קאסע.

אין דעם שכנות׳דיגען צימער, אין ליוושיצעס שלאָפצימער, איז אָבער געווען ליכטיג.

דער אלטער איז געלעגען אין בעט און געלייענט א בוך.

די ראבירער האָבען איינגעהאלטען דעם אָטעם.

אזוי זענען אוועק עטליכע מינוט. לוצקער, טאָמילין, לוואָוו, פאוולאָפולאָ זענען געשטאנען און זיך נישט דערוועגט צו אָטעמען. און דער אלטעטשקער האָט זיך אויפ׳ן סאמע רוהיגסטען אופן געלייענט.

—אזוי ווי עטליכע שעה זענען אריבער! נישט געווען מיט וואָס צו אָטעמען!—זאָגט פאוולאָפולאָ.

אָבער טאָמילין האָט פלוצלונג נישט אויסגעהאלטען. ער האָט זיך געוואָרפען אין שלאָפצימער און לוואָוו נאָך איהם.

ביי פאוולאָפולאָ׳ן זענען אונטערגעהאקט געוואָרען די פיס.

דער אלטער האָט נאָר אויפגעהויבען דעם קאָפּ. נישט בע-וויזען אפילו אויסצושרייען. טאָמילין האָט ארויפגעוואָרפען א שטריקעל. לוואָוו האָט געכאפט פאר׳ן צווייטען עק. פערצויגען. א כראָפּעניש. דער אלטער איז געווען טויט.

דעמאָלט האָט זיך טאָמילין אומגעקעהרט צו פאוולאָפולאָ׳ן.

—אַזאַ פּנים האָב איך נאָך אין מיין לעבען קיינמאָל נישט געזעהן!—זאָגט דער פּאַן.

האָט ער זיך געוואָרפען צו דער טהיר.

האָט איהם לוואָוו פערשטעלט דעם וועג.

—און די קאַסע?

פּאַוולאָפּולאָ האָט אַרויסגעכאַפּט אַ רעוואָלווער:

—דעם קאָפּ וועל איך דיר צוהאַקען אויף שטיקער!

דער רוצח האָט זיך אָבגעקעהרט און פּאַוולאָפּולאָ—רוף איהם קנאַקניסעל.

—מיר האָבען זיך אַלע דעמאָלט דערשראָקען,—דערצעהלט לוואָוו.

טאָמילין איז געווען שרעקליך. ער איז אַריין אין גרימ-צאָרן. געקומען אין קיך, האָט ער זיך אַנידערגעזעצט אויף דער געבונדענער קאַמינקער, און אַז יענע האָט זיך גענומען דרעהען אונטער איהם, האָט ער איהר דערלאַנגט אַזאַ קנאַק אין קאָפּ, אַז זי האָט פערלאָרען דאָס בעוואוסטזיין.

לוצקער און לוואָוו האָבען זיך געצאַפּעלט.

—זיי האָבען געמיינט, אַז ער וועט אַלעמען דער׳הרג׳ע-נען.

לוצקער האָט איהם אויף די קניה געבעטען רחמים.

—אָבער בערוהיג זיך! בערוהיג זיך.

ער איז קוים געקומען צו זיך.

אָט אַזוי איז געשעהן דער מאָרד.

—אין אַזאַ מין נאַרישקייט זיך אַריינגעפּלאָנטערט! מיט אַזוי-נע אויסוואורפען זיך פערבונדען!—האָט זיך איינמאָל, אין אַ שמועס אויף סאַכאַלין, פּאַוולאָפּולאָ געשלאָגען אין קאָפּ אַריין און אין זיינע ווערטער האָט זיך געפיהלט אמת׳ע פערצווייפלונג.—האַ? אין אַ מאָרד זיך אַריינגעפּלאָנטערט! אין אַ מאָרד, בשעת איך האָב מיר מיין פּאַך...

די געשוואָרענע האָבען פּאַוולאָפּולאָ׳ן נישט געגלויבט און מען האָט איהם פער׳משפט ווי אַנ׳אָנטיילנעהמער אין אַ מאָרד

מיט אַ פּאָראויס-בעשטימטער כּונה צוגלייך מיט טאָמילינ׳ען און לוואָוו׳ן.

פּאַוולאָפּולאָ האָט נאָר געהויבען מיט די אַקסלען און בע-דאַנקט זיין אַדוואָקאַט לויט בעשטימונג—דעם איצט פערשטאָר-בענעם וואַכאָוויטש.

—איך דאַנק אייך פּאַר אייער פערטיידיגונג. און דאָס, וואָס מען האָט מיך פער׳משפּט, איז נישט אייער שולד. די גע-שוואָרענע ריכטער האָבען אונז נישט פערשטאַנען.

אָט אַזאַ איז געווען „דער פּאַן".

איך האָב קיינמאָל נישט געקאָנט פּאַקען פּאַוולאָפּולאָ׳ן אויף סאַכאַלין. קומסט אין דער אַלעקסאַנדראָווסקער „פּרייער" טורמע,

—פּאַוולאָפּולאָ איז דאָ?

—ביי דער אַרבייט. אין דער דאַמפּמיהל.

געהסטו אַהין.

—פּאַוולאָפּולאָ איז אַוועק.

האָב איך איהם געזוכט אינדערפריה, אין אָוענד—און בשום אופן נישט געקאָנט געפינען.

איינמאָל האָב איך מיך אַזוי אַרומגעבלאָנקעט איבער דער טורמע, האָט זיך אויף מיר פּלוצלונג אַ וואָרף געטהאָן—בוכשטעב-ליך אַ וואָרף געטהאָן—עפּיס אַ קאַווקאַזער, וואָס איז פערשיקט גע-וואָרען פאַר עטליכע מאָרדען—בלוט-נקמה. ער האָט געהאַט עפּיס תּביעות: ער האָט אָנגעגעבען פּראָשעניעס און מען האָט איהם נישט געענטפערט, און איצט האָט ער עס געפאָדערט ביי מיר:

—ענטפער!

אומזיסט האָב איך איהם איבערצייגט, אַז איך בין נישט קיין נאַטשאַלסטוואָ. דער קאַווקאַזער האָט גאָרנישט געוואָלט הע-רען און זעהן.

—קאָק ניע נאַטשאַלסטוואָ? פּאַרוואָס נישט קיין נאַטשאַל-סטוואָ? אויף שמייסען איז דאָ נאַטשאַלסטוואָ, און אויף ענטפערן אויף אַ גערעכטער זאַך איז נישטאָ קיין נאַטשאַלסטוואָ!

די אויגען ברענען:

—אַנ׳ענטפער גיב! דוואַ גאָדאַ זשדיאָם. מעהר ווילען מיר נישט וואַרטען.

עפּיס אַ שטאַרקע האַנד האָט איהם אָבגעשטויסען.

—איך וועל אַקאָרשט מיט איהם אַ שמועס טהאָן אויף מיין שטייגער!

פאַר מיר איז געשטאַנען אַ געזונדער קאַטאָרזשניק, מיט די הענד ביי די זייטען; דאָס לעדערנע היטעל אויף אַ זייט. דאָס העמד מיט אַ קרומען אויסגענייהטען קראַגען. דער כאַלאַט אויף איין אַקסעל—קוים וואָס ער האַלט זיך. זעהט-אויס ווי אַ טיפּישער „איוואַן״. דאָס איז געווען די טורמע-בעריהמטהייט אַ. אַנ׳איוואַן, וואָס האָט נישט נאָכגעגעבען אַפילו פּאַטרינ׳ען*).

—אַ פּ-פּאָזוואָלטע, איך וועל אייך פרעגען, ווער זענט איהר אַזוינס, אויב איהר זענט נישט קיין נאַטשאַלסטוואָ?

—וואָס האָט עס צו דיר? איך פרעג דאָך דיך אויך נישט, ווער דו ביזט!

—נעס-ס! פּאָזוואָלטע-ס!

און האָט מיר מיט אַ חוצפה׳דיגער מינע פערשטעלט דעם וועג.

—אויב איהר זענט, ווי איהר זאָגט, נישט קיין נאַטשאַל-סטוואָ, טאָ אויף וואָס פאַר אַ רעכט בעזוכט איהר די טורמע? אַ? אַרום שטעהט אַנ׳עולם אַרעסטאַנטען. מען וואַרט, מיט וואָס וועט זיך עס ענדיגען.

די לאַגע איז געוועזן אַ קריטישע. אָנסטראַשען זיי מיט נאַטשאַלסטוואָ, מיט אָנקלאָגען זיי, איז אַזוי גוט, ווי פערלירען די גאַנצע סימפּאַטיע ביי די אַרעסטאַנטען, זאָל גאָט אויסהיטען. נאָכגעבען, ווידער, איז אַזוי גוט, ווי פערשעמען זיך, פאַלען אין די אויגען פון דער טורמע. פערשעמען איהם מיט עפּיס—זאָל

*) פּאַטרין — אַ טורמע־סמאָטריטעל, וואָס האָט געהאַלטן די גאַנצע קאַטאָרגע אין דער־מורא. דערנאָך דער׳הרג׳עט געוואָרען דורך די אַרעסטאַנטען.

גאָט אויסהיטען! אַ מענש האָט געכאַפּט אַזויפיל שמיץ, כּדי ער זאָל זיך גיך דערשלאָגען צו דעם כּבוד פון אַנ׳„איוואַן“. און דאָ זאָל ער דאָס אַלץ אַראָבלאָזען און קאַליע מאַכען דעם גאַנצען רייץ אין די אויגען פון דער גאַנצער טורמע. מען האָט בּעדאַרפט געפינען עפּיס אַ מיטעל, עפּיס אַזאַ מיטעל, אַז מיר ביידע זאָלען נישט ליידען און עס זאָל נישט פאַלען אונזער כּבוד.

מיר איז געקומען אין קאָפּ אַריין אָנצושרייען אויף איהם ווי געהעריג:

—מאָלטשאַט! דאָס היטעל אַראָב! ווי אַזוי דערוועגסטו זיך מיט מיר צו ריידען אין אַזאַ טאָן? וואָס מיינסטו זיך, אַז איך בּין דיר נאַטשאַלסטוואָ, צי וואָס, וואָס דו רעדסט מיט מיר אין היטעל און נאָך מיט חוצפּה דערצו? נאַטשאַלסטוואָ בּין איך דיר? (דער איוואַן בּעדאַרף נאָר זיין חוצפּה׳דיג מיט נאַטשאַלסטוואָ).

דער עולם האָט גענומען קייכען פון געלעכטער.

„איוואַן“—דערנאָך האָט ער זיך מיר מודה-געווען:—איך האָב אָנגעהויבען אַזוי פון גאוה און דערנאָך האָב איך איינגעזעהן, אַז איך טהו אַ נאַרישקייט—איז לכתחילה מטושטש-געוואָרען, דערנאָך האָט ער זיך אַליין דערפרעהט מיט דעמדאָזיגען אויסוועג, גענומען לאַכען און אַראָבגענומען דאָס היטעל.

—וויבאַלד אַז נישט קיין נאַטשאַלסטוואָ—האָבען מיר פאַר אייך דרך-ארץ! מיט דעם גרעסטען פערגעניגען! וויבאַלד אַז נישט קיין נאַטשאַלסטוואָ, בּין איך שולדיג!

אַלע זענען געווען צופרידען מיט אַזאַ פרידליכען סוף און האָבען געלאַכט, און צווישען די לאַכענדיגע פּנים׳ער האָב איך דערזעהן אַ פּאָר בּעקאַנטע לעבּעדיגע בּרענענדיגע אויגען, שוואַרצע ווי קאַרשען און צונויפגעדריקט פון לאַכען אין שפּעלטעלען.

—ווי איז דיין פאַמיליע?

—פּאַוולאָכולאָ.

—אַ! דער בּעריהמטער „פאַן“! איך האָב דאָך דיר געבּראַכט אַ גרוס פון דיין אַדוואָקאַט, דעם הער וואַכאָוויטש.

דער פערשטאָרבּענער וואַכאָוויטש האָט מיר ווירקליך גע-

בעטען באַר׳ן אַוועקפאָהרען צו גריסען, אויב איך וועל איהם זעהן, זיין אָריגינעלען קליענט.

פּאַוולאָפולאָ האָט גענומען שייגען פון שמחה. איצט האָבען אַלע גענומען קוקען מיט גרויס דרך-ארץ אויף דעם בעריהמטען מאַן, וואָס מענשען פון רוסלאַנד געדענקען איהם.

—אַך, ווי איהר האָט מיך אַרויסגעהאָלפען! איהר קאָנט עס זיך גאָרנישט פאָרשטעלען!—האָט מיר דערנאָך פּאַוולאָפולאָ געזאָגט. — אויף צעהן פּראָצענט האָט זיך אויפגעהויבען מיין חשיבות.

פון דעם טאָג אָן האָט זיך אָנגעהויבען אונזער בעקאַנטשאַפט. אַז איך פלעג קומען אין דער אַלעקסאַנדראָווסקער „פריי-ער" טורמע, פלעגט מען מיך שטענדיג בעגלייטען זאַלבענאַנד— פּאַוולאָפולאָ, וואָס פלעגט אַלעמען דערקלערען, אַז פאַר מיר בעדאַרף מען זיך נישט שרעקען צו טרינקען בראָנפען, שפּילען אין קאָרטען א. ד. גל. און א., וואָס האָט געהאַלטען פאַר זיין חוב מיך אָבצוהיטען.

—מאַלע וואָס פאַר אַ דוראַק עס קאָן אייך מאַכען אַ סקאַנדאַל. דאָס איז דאָך מיר איין מאָל אַ פּאָלק. מיט איין וואָרט— אַנ׳אַרעסטאַנט.

אויף סאַכאַלין בעקומען די טשינאָווניקעס אויף אויפגעזאַמעלטען געלד די טעלעגראַמעס פון דער „רוסישער אַגענטור", וואָס ווערען אָבגעדרוקט אין דער אָרטיגער דרוקעריי. איך פלעג נעהמען אַנ׳אָבצוג, און פּאַוולאָפולאָ פלעגט יעדען טאָג קומען צו מיר איבערלייענען די טעלעגראַמעס. אין יענער צייט איז געווען די גריכיש-טערקישע מלחמה.

פלעגט ער אָנזאָטלען די נאָז מיט זיין גאָלדענער פענסנע, וואָס האָט זיך וואונדערליך געפּאַסט צום אַרעסטאַנטישען בושלאַט, פלעגט נעהמען לייענען און צושאָקלען דערביי מיט׳ן קאָפּ:

—צאַ! צאַ! צאַ! נאַשיך ביוטי! ביוטי גרעקאָוו! ביוטי!

ער פלעגט זיין אומעטיג, פערזאָרגט און טיילמאָל פלעגט ער אַריינפאַלען אין אַ מין ווילדען גרימצאָרן:

—אונזערע מיניסטאָרען טויגען אויף כּפּרות! מיניסטאָרען!

צו וואָס זיי האָבען דערפיהרט: נאָ סטאָ מי טעפּערי וואָיעוואַטי מאָיעם! דאָס האָט אַלץ דיאַלניסי אָנגעמאַכט!

און איינמאָל האָט ער געזאָגט:

—צוליעב דעמדאָזיגען דיאַלניסי בין איך אויף קאַטאָרגע!

—וואָס הייסט עס?!

—פּאַוולאָפּולאָ איז נישט מיין אמת'ע פאַמיליע. איך בין פון אַטען בין איך. איך האָב אַ ברודער אַנ'אַדוואָקאַט אין אַטען, אָבער אין דער יוגענד האָב איך מיך אַראָבגעשלאָגען פון גליי-כען וועג. אַזוי וואָלט איך געוועזען אַ גוטער מעכאַניקער. אָבער אַז איך בין עלטער געוואָרען, האָב איך בעשלאָסען צו ווערען אַ מענש. האָב איך געוואַרט, עס זאָל קומען דער געזעצליכער טערמין נאָך מיינע גריכישע פּראָצעסען—און איך האָב מיר גע-קויפט ערד. געלד האָב איך געהאַט אַ סך. און דאָ האָבען אונ-זערע מיניסטאָרען פערפיהרט אַזאַ פּאָליטיק—צום שטאַרבען. מיר זענען איינגאַנצען פעראָרימט געוואָרען. שרעקליכע שטייערן. אויף די פעלדער—נישט געראָטען. חובות—לרוב. איז דאָס אַלץ אַוועק פון אויקציאָן. אָבער איך בין געוועהנט צו לעבען. האָב איך ווי-דער זיך געמוזט נעהמען צום אויפברעכען קאַסעס. אָט בין איך בעקומען אויף סאַכאַלין צוליב אונזערע מיניסטאָרען.

טיילמאָל פלעגט ער ריידען און אין זיין קול פלעגט זיך הערען אַזאַ בענקשאַפט, וואָס פלעגט פּשוט אָנכאַפּען ביי דער נשמה.

—וואָס, סאַכאַלין? נישט דאָס מוטשעט מיך, וואָס איך בין אויף סאַכאַלין, נאָר דאָס, וואָס איך בין וויט פון גריכענלאַנד, וואָס הערט זיך דאָרט? אָרים, אָרים גריכענלאַנד!

טיילמאָל פלעגט ער זאָגען:

—ווען מען וואָלט מיך לאָזען. איך וואָלט געוואָרען אַ וואָ-לאָנטער. וואָלט מען מיר כאָטש געלאָזט שטאַרבען פאַר גריכענ-לאַנד!

און אַז ער פלעגט ריידען וועגען גריכענלאַנד, פלעגט זיך אין זיין קול הערען אַזויפיל צערטליכקייט און ליבע צו זיין לאַנד.

איצט איז שוין פּאַוולאָפּולאָ אָבגעווען זיין קאַטאָרגע, וואָס איז דורך די מאַניפעסטען פערקלענערט געוואָרען, און איך קאָן איבערגעבען דעמדאָזיגען שמועס:

—פּאַוולאָפּולאָ,—האָב איך איהם איינמאָל געפרעגט,—פּאַר־וואָס זענט איהר קיינמאָל נישט אין מיהל.

„דער אַנאָרער מענטשענפרעסער" גובאַר.

—איך קום גאָר קיינמאָל נישט אַהין. איך האָב גאָר קיינ-מאָל קיין קאַטאָרגע נישט פערזוכט. די קאַטאָרגע-אַרבייטען טהוען גאָר יענע, וואָס האָבען קיין געלד נישט.

—ווי אַזוי?

—גאָר פשוט, מען דינגט זיך אָן אַ צווייטען. טהוט ער אָב זיין אַרבייט און מיינע.

—צאָהלט איהר טייער?

—אַ צעהנערל אַ טאָג. מיר לוינט עס, איך פערדין מעהר.

—מיט וואָס בעשעפטיגט איהר זיך?

—איך האַנדעל אין טורמע מיט אַלטע זאַכען, איך פערלייה געלד אויף פראָצענט.

—נעהמט איהר אַ סך פראָצענט?

—איך פערלייה די שפּילער, ווי דער שטייגער איז, „ביז די צעהנער", אויף איין מעת-לעת. הונדערט פראָצענט אַ מעת-לעת. אַ גוטער פראָצענט!—האָט ער געשמייכעלט.

דער „פּאַן" איז אויך דאָ פערבליבען אַן'אַריסטאָקראַט: אַ פראָצענטניק אין טורמע איז זעהר אַ חשוב'ע פערזאָן. פּאַוולאָפּאָ-לאָ, ווי איך האָב מיך איבערצייגט, האָט פשוט אויסגעזויגען די גאַנצע טורמע.

ער האָט געהאַט געלד און היבש געלד. ווי אַלע קאַטאָר-זשניקעס, האָט ער געהאַט זיין טרוים:

—גאָט וועט געבען, וועל איך נאָך נישט אַזוי לעבען! אויף דער פרייהייט וועל איך מיך ווידער נעהמען צו מיין ספּע-ציאַליטעט.

פון זיין ספּעציאַליטעט האָט ער, אַזוי ווי בון גריכענלאַנד, גערעדט מיט היץ, מיט ברען, מיט ליבע.

—ווי, איהר האָט זיך געלערנט אויפברעכען קאַסעס, צי וואָס?

—אויפּעפענען, נישט ברעכען.

—נו, אויפעפענען.

—נו געוויס! אין די רוהיגערע מינוטען פלעג איך קויפען אַן'אייזערנע קאַסע און פלעג מיך פראַקטיקירען אויף איהר.

ער האָט מיט אונגעוועהנליכען ברען דערצעהלט, ווי אַזוי מען בעדאַרף דאָס טהאָן, געצייכענט, געוויזען.

—איינמאָל האָב איך מיך אין אַלעקסאַנדריען, אין יעגיפּטען, דריי חדשים צייט געמוטשעט איבער מילנערס אַ קאַסע. נישט געקאָנט זי עפענען. אָט אַ קאַסע! איינער וועט זי נישט קאָנען עפענען. זאַלבפערדריט—וועניגער וועט מען גאָרנישט מאַכען. און מען בעדאַרף ברענגען אַ זעכצעהן פוד אינסטרומענטען. הויבסט-אָן אַרבייטען אַרום איהר אָהן פּראַקטיק, נעהמט זיך טרויסלען דאָס גאַנצע הויז. מען קאָן זי נאָר נעהמען פונ׳ם הינטערוועגדטעל. אַזוי ווי איך זעה אייך, זענט איהר נישט פון יענע לייט, וואָס שאַפען זיך אַיין אייזערנע קאַסעס. נאָר אויב גאָט וועט אייך העלפען, זאָלט איהר קויפען נאָר מילנערס!—האָט זיך פּאַוולאָפּולאָ צולאַכט.

—יאָ! און איהר וועט קומען זי עפענען?

—איך? פאַר וועמען האַלט איהר מיך? אָט וואָס איך וועל אייך זאָגען: איך וועל גישט נאָר נישט קומען,—עס וועט צו אייך קיין איין גנב נישט קומען—אויב איך וועל נאָר זיין אין יענער שטאָדט. זיי האָבען דרך-ארץ פאַר׳ן „פּאַן“. דער פּאַן וועט זאָגען „טשעפּע נישט“,—וועט מען נישט טשעפּען און איהר טראַכט נאָר וועגען מיר אַזאַ מין זאַך. אַי-אַי-אַי!

ער האָט זיך באמת בעליידיגט.

—נו, גוט, פּאַוולאָפּולאָ, איהר זענט אַ מענש „מיט יושר“, אַ געבילדעטער, אָבער איז עס אייך נישט מאוס, איז דאָס נישט קיין עבירה צוצונעהמען ביי מענשען זייער האָב-און-גוטס?

פּאַוולאָפּולאָ האָט אַ קוק געטהאָן אויף מיר אַ פערגאַפּטער.

—האָב איך דען עפּיס צוגענומען ביי אָרימע מענשען, וואָס האָבען מיט זייער פּראַצע זיך געמאַכט אַ שטיקעל פערמעגען? איך האָב אָרימע אַליין שטענדיג אויסגעהאָלפען. איך נעהם שטענדיג, ווי איהר ווייסט, נאָר ביי רייכע.

—נו, און רייכע?

—איז עס דען זייער פערמעגען? גלויבט מיר, אַ שווינדער קאָן מען נאָך מאַכען דורך אייגענער פּראַצע. אָבער אַ מיל-

יאָן קאָן מען נישט אָנלעבען מיט די אייגענע הענד, נאָר דורך פרעמדע. דאָס אַלץ איז פרעמדס, זיי לעבען דורך פרעמדער פראַצע. לעב איך אויך אַזוי!—האָט ער זיך צולאַכט.—און דערצו, אויב איינער האָט געלד אין אַנ׳אייזערנער קאַסע, האָט ער ערגעץ אַנדערש נאָך געלד. דאָס לעצטע נעהם איך ביי איהם נישט צו.

—הערט, פּאַוולאָפּולאָ, איהר האָט סתם ליב אויפצועפענען אַ קאַסע!—האָב איך איהם איינמאָל בעמערקט.—איהר האָט סתם ליב דידאָזיגע מלאכה.

—איך האָב ליב!—האָט ער רוהיג געענטפערט,—יעדע אַרבייט בעדאַרף מען ליב האָבען, נאָר דעמאָלט וועסטו זיין אַ קינסטלער.

אַזאַ מאָדנער מענש.

אַז איך בין אַוועקגעפאָהרען פון סאַכאַלין, איז פּאַוולאָפּולאָ געקומען מיך בעגלייטען צום האַפען. ער האָט מיך געבעטען, איך זאָל איהם צושיקען די געשיכטע פון גריכישען קריג אין דער גריכישער שפראַך.

—איהר רייזט אַ סך. אויב איהר וועט ווען עס איז זיין אין גריכענלאַנד, זאָלט איהר גריסען מיין אָרימע ליבע היימאַט פון איהר זוהן.

און אויף זיינע אויגען האָבען זיך בעוויזען טרעהרען.

—זענט געזונד, פּאַוולאָפּולאָ!

—צום ווידערזעהן!—האָט ער מיר אויסגעבעסערט, ביטרע אַ וואונק געטהאָן און גענומען שמייכלען.

די באַראָנעסע הײמברוק.

דאָס איז אײנע פון מײנע סאַמע טרויעריגסטע סאַכאַלינ-שע ערינערונגען.

—די באַראָנעסע? די באַראָנעסע באַקט בײ אונז בולקעס, גיט לעקציעס און נײהט קלײדער!—האָט מען מיר געזאָגט אין דער קאָלאָניע ריקאָווסקאָיע.

בײם שװעל פון הײזעל האָט מיך געטראָפען אַ הויכע מאָגערע פרוי מיט אויסדריקליכע אויגען. וויפיל איז זי אַלט? כלעבען, עס איז שווער צו בעשטימען די יאָהרען פון אַ פרוי אויף קאַטאָרגע. סאַכאַלין, וואָס נעהמט-אָב בײם מענשען אַלץ, וואָס ער האָט עפּיס גוטעס אין זיך, נעהמט קודם-כל צו די יוגענד און דאָס געזונד.

איך האָב מיך פאָרגעשטעלט.

—באַראָנעסע הײמברוק!—האָט זי געענטפערט און בעטאָנט דעם טיטול, וואָס זי האָט פערלאָרען.

„דער פּראָצעס פון דער באַראָנעסע הײמברוק, וואָס ווערט בעשולדיגט אין אונטערצינדען“, האָט אַרויסגערופען אַ סך טומעל אין פעטערבורג. דאָס איז געוועזען אַ „קלינגענדיגער“, אַ „בעריהמטער“ פּראָצעס.

אין דער געשיכטע פון פרויענבילדונג אין רוסלאַנד ווערט דער נאָמען פון דער באַראָנעסע פערנעהמען אַ בעשײדען, אָבער זון׳אָנגעזעהן אָרט. דאָס איז זי געוועזען די ערשטע, וואָס האָט גענומען אַרבײטען פאַר דער פּראָפעסיאָנעלער בילדונג פון פרויען אין רוסלאַנד. זי איז געוועזען די ערשטע, וואָס האָט געעפענט אַ פּראָפעסיאָנעלע שול פאַר פרויען.

זעהר אַ געבילדעטע, וואָס האָט געהערט צו אַ גוטען קרײז,

בון אַ פיינער פּאַמיליע, אָבער מיט ווייניג מיטלען צום לעבען, האָט זיך די יונגע פרוי מיט גרויס היץ אָבגעגעבען דער אידעע.

—מען בעדאַרף לערנען די פרוי, זי זאָל קאָנען לעבען דורך איהר אייגענער אַרבייט. מען בעדאַרף זי אויסבילדען אינ׳ם קאַמף פאַר׳ן קיום.

די זאַך איז אַוועק גוט. די באַראָנעסע האָט געאַרבייט, געלערנט אַרבייטען אַנדערע און זיך ווי-עס-איז דורכגעשלאָגען אין לעבען.

—געוועזען אָבער לאַגוויליג צו לעבען אַליין!—דערצעהלט זי מיט אַנ׳אומעטיגען שמייכעל.—אַרבייטסט, אַרבייטסט, קאָכסט זיך, צאַפּעלסט זיך, און דערנאָך ביזטו אינגאַנצען איינזאַם. קיין שום נאָהנטע נשמה נישטאָ אַרום. די אייגענע... אָבער די אייגענע האָבען געקוקט אויף מיר מיט אונצוטרוי, זיי האָבען זיך אפילו געשעמט מיט מיינע אונטערנעהמונגען.

האָט זי זיך בעקאָנט מיט עפּיס אַ דימיסיאָנירטען אָפיציר. זענען זיי איינאַנדער געפעלען געוואָרען, זיך דערנאָך ליב בעקומען און עס האָט זיך אָנגעהויבען אַנ׳אינטים לעבען צווישען זיי. האָט דער עולם געגומען „מורמלען".

—שרעקליך נישט בעקוועם. פאַר די קרובים נישט בעקוועם און פאַר אַנ׳אָנפיהרערין פון אַ שול...

האָט מען בעדאַרפט חתונה-האָבען. ער האָט אויך בלויז געטראַכט דערפון. אָבער זיינע געשעפטען זענען געוועזען צרה׳דיגע און פערפּלאָנטערטע. ער האָט זיך ביי עמיצען בעדאַרפט אויסקויפען—און קיין געלד איז נישט געווען.

—ווייסטו וואָס?—האָט ער איהר איינמאָל אַ זאָג געטהאָן.—מיר האָבען אַנ׳אויסוועג. די אַסעקוראַנץ-פּרעמיע פאַר דיין מעבעל... אויב מען זאָל אונטערצינדען...

—דו ביזט משוגע געוואָרען?

—קיינער וועט נישט וויסען. צו דיר וועט עס גאָרנישט בעלאַנגען. דו גיב נאָר דיין הסכמה. אָהן דיר וועט עס געטהאָן ווערען. איך האָב דערויף אַ מענשען...

האָט זי פּראָטעסטירט. ער האָט אָבער איבערצייגט: „ווע-

ניג מענשען טהוען אַזוי אין פּעטערבורג״, קיין שום ריזיקע נישטאָ״, אַז „דאָס מענשעל וועט עס שוין מאַכען״, „דאָס איז ביי איהם נישט צום ערשטען מאָל״.

—דו וועסט זיך אַוועקפּאָהרען אין טעאַטער. וועסט גאָר דערביי נישט זיין.

סוף-כל-סוף האָט ער איהר געגעבען די ברירה:

—קיין אַנדער אויסוועג, ווייסטו אַליין, איז נישטאָ. אַזוי לעבען ווייטער קאָנען מיר נישט. בעדאַרפסטו אָדער מרוצה-ווערען אויף אַזאַ מין קאָמבינאַציע, אָדער צווישען אונז איז אַלץ גע-ענדיגט.

ער האָט זיך געבעטען ביי איהר רחמים, פערשוואָרען זי מיט זייער ליבע.

איז זי מרוצה-געוואָרען.

—גוט. טהו, ווי דו ווילסט.

איינמאָל איז זי אַוועקגעפאָהרען אין טעאַטער, און אַז זי האָט זיך צוריקגעקעהרט, האָט געברענט איהר וואוינונג.

עס איז געפאַלען אַ חשד, האָט מען איינגעפונען, אַז מען האָט דאָ אומישנע אונטערגעצונדען. די באַראָנעסע היימברוק מיט איהר געליבטען זענען אַרעסטירט געוואָרען. אין טורמע האָבען זיי געפונען אַ מיטעל, ווי אַזוי זיך דורכצושרייבען.

דער פּראָצעס האָט זי געצויגען צוויי טעג. די באַראָנעסע האָט בעדאַרפט זיכער בעפרייט ווערען. קיין בעווייזען, אַז זי האָט געוואוסט פון דעם צוגעגרייטען פערברעך, איז נישט געווען.

איינמאָל בשעת אַ הפסקה, האָט איהר מיטהעלפער זיך גע-ווענדט צו איהר מיט אַ פראַגע:

—אויב מען וועט מיך פערשיקען, וועסטו געהן מיט מיר קיין סיביר?

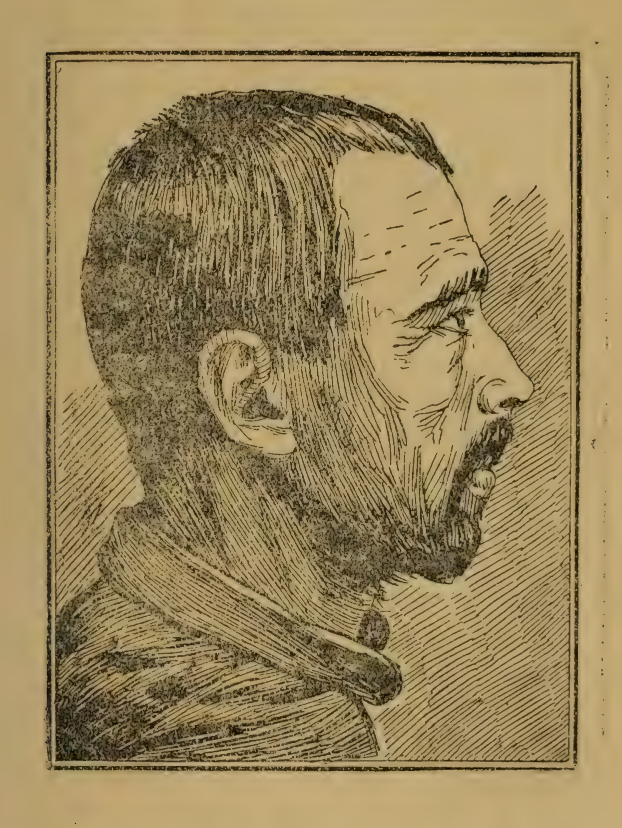
—וואָס נאָך? דאָס איז טאַקי זעהר נויטיג.

—טאַקי אַזוי, מיט דידאָזיגע ווערטער געענטפערט!—זאָגט די באַראָנעסע.—פון אַ מין צו-להכעיס! נאַ-זשע דיר! דערפאַר, וואָס דיינע געשעפטען זענען פערפלאָנטערט, בעדאַרף איך איצט ליידען?

—ווּעסטו נישט געהן? זעהר גוט.

האָט ער איבערגעגעבען דעם געריכט אַ צעטעלע, וואָס זי האָט איהם געשיקט, זיצענדיג אין טורמע:

—„אויב דער סלעדאָוואַטעל וועט דיר זאָגען, אַז איך האָב מיך כלומר'שט מודה-געווען, זאָלסטו נישט גלויבען. איך האָב

דער „פּערי־המטער" מאָסקווער רוצח ניקאָלאַי חיקסאָראָוו.

מיך נישט מודה-געווען אין גאָרנישט. זיי זיך איך נישט מודה."

קיין שום ספק שוין נישט געווען.ביידע זענען בעשולדיגט געוואָרען.

—אויסוואורף! פאַרוואָס האָסטו עס געטהאָן?—האָט זי איהם געפרעגט ביי דער הפסקה, נאָכ'ן ווערדיקט פון די געשוואָרענע.

—איצט ווייס איך, לפחות, אַז דו וועסט קיין אַנדערן נישט געהערן. מיר וועלען צוזאַמען אַוועק און צוזאַמען זיין.

מען האָט איהם געשיקט אויף קאַטאָרגע קיין סיביר און זי—קיין סאַכאַלין.

אינ'ם פּאָסט דוע איז מען פּשוט מטורף געווען:

—וואָס טהוט מען מיט אַ קאַטאָרזשניצע-באַראָנעסע?

זי וועט דאָך נישט וועלען געהן פאַר אַ מיטוואוינערין צו אַ קאָלאָניסט.

—מען האָט מיך געשיקט אויף קאַטאָרגע, אָבער נישט דערויף.

מאַנכע טשינאָווניקעס האָבען זי געפּרובט נעהמען צו זיך אַלס דינסט.

אָבער ביי דעם ערשטען צערטליכען זעעסט איז זי אָבגע-שפּרונגען אין דער זייט.

—איהר קאָנט מיר הייסען אַרבייטען, אָבער דאָס קאָנט איהר מיך נישט צווינגען צו טהאָן.

קיין פּרויענטורמע איז נישטאָ.

אָבגעבען זי מיט געוואַלט פאַר אַ מיטוואוינערין צו אַ קאָלאָניסט:

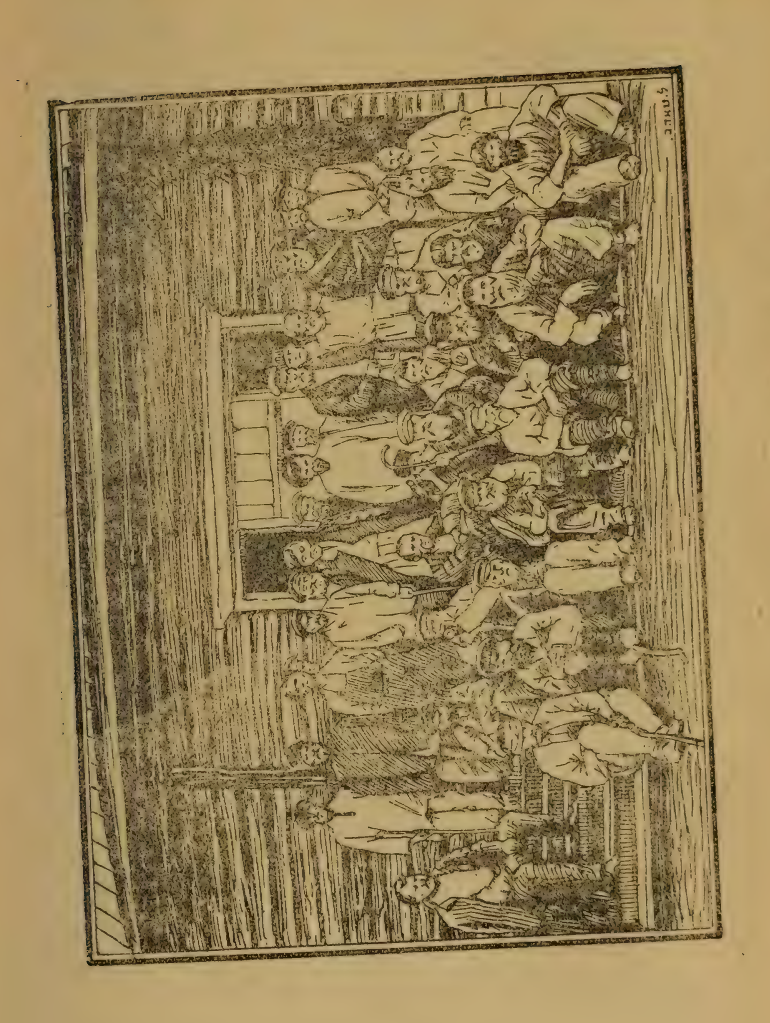
—דאָך אַ באַראָנעסע... עפּיס נישט בעקוועם.

און אומזיסט האָבען די ווייבער פון די ה"ה טשינאָווניקעס פּערזיכערט:

—וואָס איז זי פאַר אַ באַראָנעסע? וואָס איז דאָ מיט איהר צו מאַכען מחזקות? אַ קאַטאָרזשניצע!

די פּראַקטישע ווייבער פון די טשינאָווניקעס האָבען באַלד פיינט בעקומען די „שטאָלצע פרוי."

—װאָס פאַר אַ באַראָנעסע? נישטאָ דאָ, מוטערשע, קיין באַראָנעסעס!

געװעזענע קאַטאָרזשניקעס, װאָס דערציִען זייערע טעג אין מושב־זקנים.

אָבער זי איז דאָך געווען די איינציגע שניידערין אויף סאַלדין! דאָך די איינציגע, וואָס קאָן אויפנייהען אַ קלייד „ווי געהעריג״, „לויט דער פעטערבורגער מאָדע״. מען מוז פאָרט אָנקומען צו איהר, און דאָס האָט שרעקליך אויפגערעגט די ווייבער פון די ה״ה טשינאָווניקעס.

—אָבער געווען דאָך צווישען זיי אַזוינע, וואָס זענען זיך בעגאַנגען מיט זייערע דינסטען לפי-ערך העפלין, און מיט טיר נישט!—דערמאָהנט מיט אַ שמייכעל די „קאַטאָרזשניצע-באַראָנעסע״.—מען רופט מיך, קום איך, טרעף איך אויף אַ שאַרף פון אַמעסער. עטוואָס נישט אַזוי, נישט נאָך איהר געשמאַק, עפּיס אַ פּאַלדעלע, אַ בויגעלע, הויבט זי באַלד אָן טופּען מיט די פיס, שרייען: „דו ביזט אַ באַראָנעסע? האַ? אַ באַראָנעסע? אַ קאַטאָרזשניצע ביזטו! אָהן שום רעכט! פערשטעהסט? „בלייבסטו שטעהן, שווייגסטו און שמייכעלסט.

און דער פעראַכטונגס-שמייכעל, מיט וועלכען זי דערמאָהנט וועגען דעם, איז וואַהרשיינליך אויך דעמאָלט געווען אויף איהר געזיכט.

די ווייבער פון די טשינאָווניקעס זענען גאָר אַרויס פון די כלים פון אַזאַ מין שמייכעל.

—באַלד לויפען זיי מסר׳ן די מאַנען. איך שווייג און זיי שרייען: „נעהמט-צו די כלב׳טע!״

איהר לעבען איז איינגעאָרדענט געוואָרען אַזוי. די טשינאָווניקעס האָבען אַ מאַך געטהאָן אויף איהר מיט דער האַנד: זאָל זי לעבען, ווי זי וויל! געהט זי צו אַלדי שוואַרציאָהר״. די ווייבער פון די טשינאָווניקעס האָבען גאָט געבעטען:

—וואָלט מען כאָטש אַ רעכטע שניידערין צוגעשיקט פון רוסלאַנד.

אָבער אַזאַ איז נישט געווען, האָט מען בעשטעלט ביי דער באַראָנעסע, זי געזידעלט מיט די ערגסטע ווערטער, געטשעפּעלט מיט גראָבענס און געשריען:

—וואָס-זשע בעדאַנקסטו נישט? האַ? איז דיר ווייניג? ביזט ניכט צופרידען? אַ באַראָנעסע ביזטו? האַ?

די שווייגענדיגע באַראָנעסע איז זיי פשוט געווען אַ דאָרן אין אויג, די ווייבער פון די טשינאָווניקעס.

—איהר קאָנט זיך נישט פאָרשטעלען, וואָס דאָס איז פאַר אַ כאָלערע, פאַר אַנ'אויסוואורף, דידאָזיגע „באַראָנעסע"!—דערצעהלט מיר איינע.—אַמאָל ווילסטו רחמנות-האָבען אויף איהר. כאָטש זי איז אַ קאַטאָרזשניצע, פונדעסטוועגען פאָרט אַ רחמנות. גיסטו איהר אַ בעשטעלונג, זי זאָל נישט פגר'ן פון הונגער, ווילסט אפילו טהאָן פאַר איהר עפּיס. טויג עס איהר נישט. וואָרום זי איז גרויס ביי זיך. זי וויל גאָרנישט ריידען! וואָלט זי כאָטש אַ וואָרט אויסגערעדט, בשעת זי ברענגט די בעשטעלונג. ווילסט נישט? און אַ מינע מאַכט זי, פונקט ווי זי וואָלט דיר אַ טובה געטהאָן. זי איז דאָך עפּיס אַ באַראָנעסע! ווי אַזוי קאָן זי מיט דיר ריידען! עפּיס אַ קליין נשמה'לע, אַ כאָלערע! ביי יעדען וואָרט וויל זי אַ שטאָך טהאָן. זאָגסטו איהר אַ וואָרט וועגען דעם קלייד, ענטפערט זי באַלד: „ענטשולדיגט, מאַדאַם, אין פעטערבורג טראָגט מען אַזוי." זי איז דאָך עפּיס פון פעטערבורג, עפּיס אַ באַראָנעסע, האָט זי דאָך אַלץ געזעהן, ווייס זי דאָך אַלץ, אָבער איך וואָס? אָבער איך בין דאָך אַ טשינאָווניקס אַ ווייב! אַ ווייב פון דיין גאַטשאַלניק! אַנ'עהרליכע פרוי! און דו ביזט אַ קאַטאָרזשניצע, אַ פערשיקטע, אַ פערברעכערין, אַנ'אונטערצינדערין!.. דאָס וויל זי נישט פערשטעהן.

אַזוי האָט זיך געצויגען די קאַטאָרגע פון דער באַראָנעסע. געאַרבייט פאַר גראָשענס, זיך ווי-עס-איז דורכגעשלאָגען, געלעבט און... געשוויגען.

—געמיינט, אַז איך וועל מיך אָבגעוועהנען!—דערמאָהנט מיט אַ שמייכעל די באַראָנעסע.

פון איין זייט—קאַטאָרזשניקעס, „שפּאַנקע", מיטהאוינערין—וואָס פאַר אַ שייכות צו זיי קאָן האָבען אַ יונגע אינטעליגענטע פרוי! פון דער צווייטער זייט—די ווייבער פון די טשינאָווניקעס, וואָס אַז מען דערזעהט זיי פון דערווייטען, בעדאַרף מען איבערלויפען אויף דער אַנדער זייט.

—באַלד „דר". זידלעריי. „באַראָנעסע".

—אַזוי האָב איך געלעבט צווישען הימעל און ערד. די שפּאַנקע וואַרפּט-פּאָר, חוזק׳ט: „באַראָנעסע:״ די היגע אינטע-ליגענץ וואַרפּט-פּאָר, חוזק׳ט: „באַראָנעסע!״.

צולעצט איז דאָס געוואָרען אַזוי אונדערטרעגליך, אַז די באַראָנעסע איז אַוועק אַלס מיטוואוינערין צו איינעם אַ פעלדשער, וואָס איז פערשיקט געוואָרען פאַר׳ן דער׳הרג׳ענען דאָס ווייב. פּאָרט אַ מענש, וואָס איז עטוואָס אינטעליגענטער פון די אַנדערע.

זי איז אַוועק אָהן ליבע.

—איהר קאָנט איהם. קאָן מען איהם ליב האָבען? אָבער עס איז שוין זעהר נודנע געווען, אַ שווערע בענקעניש בעפאַ-לען. און ער האָט געשוואָרען מיט כל השבועות, אַז ער וועט זיך אויסבעסערן.

אָבער דאָ זענען אַלע געשפּרונגען פון נקמה-תענוג.

—האַ? וואָס? צום פעלדשער אַלס מיטוואוינערין אַוועק? אָט איז אויך אַ באַראָנעסע! אַ באַראָנעסע! כאַ-כאַ-כאַ!

—גאָר אַ פערפאַלענער מענש?—האָט מיר דאָס ווייב פון אַ גרויסען טשינאָווניק געזאָגט מיט עקעל און בעדויערונג.—ס׳איז אפילו פערדראָסיג. וואָס זי האָט אַמאָל אַזאַ טיטול געטראָגען! צו וואָס ז־ איז דערגאַנגען? מיט׳ן פעלדשער האָט זי זיך פער-פלאָנטערט! דערנאָך האָט מען זיי פונאַנדערגעשיידט—שמוץ, וואָס פאַר אַ מין שמוץ!

וועגען דעמדאָזיגען פעלדשער איז מיר שוין אויסגעקומען צו דערמאָהנען.

אַ שמוציגער הויפען פעטס, וואָס רופט ביי אַלעמען אַרויס עקעל. נישטאָ קיין שום עקעלדיגערע בעשעפעניש פאַר דעמדאָ-זיגען ביינינגען מאַן מיט אַן׳עקספּאַניאָלקע אונטער׳ן ליפּ, אויף וועלכער עס איז געווען אַן׳אָנשטעקענדיגע וואונד—קיין עקעל-דיגערער פון איהם האָב איך נישט געזעהן אויף גאַנץ סאַכאַלין.

—אָט איז אַן׳עקזעמפּליאַרעלע!—האָט מיר דער דאָקטאָר געזאָגט, אָנווייזענדיג אויף איהם פאַר איהם אין די אויגען.—האָסטו שוין ווידער איינגעהאַנדעלט עפּיס אַ קליין מיידעלע?

—פאַרהאַן אַן׳עקזעמפּליאַרל!— איז ביים פעלדשער צו-

שוואומען דער פעטער גלאַנציגער פּרצוף.

ער פּראַקטיקירט אינדערשטיל. עקספּלאָאַטירענדיג די עס-הארצ'ישע קאָלאָניסטען און לקחנ'ט רפואות—און אַלץ וואָס ער פּערדינט, פּטר'ט ער אויף „זאַכעלעך", אויף עקזעמפּליאַרעלעך, „שטיבעלעך"—ער האָט ליב קליינע „מיידעלעך".

די אינטעליגענטע פּרוי איז איינגיכען נמאס-געוואָרען דעם פעלדשער.

—איך האָב מיך נאָך פערשוואַנגערט פון איהם!—דערמאָהנט די באַראָנעסע מיט אַ מין עקעל-פיבער.—גאָט אין הימעל, וואָס דאָ איז געשעהן! וואָס איך פערדין, שלעפּט ער אַוועק צו קויפען מיידעלעך. אין שטוב פּלעגט ער זיי ברענגען צו שלעפען. געהסטו-אַוועק פון שטוב און קומסט צוריק—כאַפּסטו איהם ביי זיינע געמיינע פערברעכענס. געהסטו אַרויס אין הויף—ער איז מיט זיי דאָרט אין שטאַל. אַהיים פּלעגט ער קומען אַ צו'הרג'ע-טער, אַ צו'ממית'טער... האָב איך איהם אַרויסגעטריבען. געהט ער נישט. „די שטוב—שרייט ער—איז מיינע". פאַר דער נאַטשאַלסטוואָ האָב איך מיך אויף איהם נישט געקלאָגט. גאָט אין הימעל! וויפיל הרפה און בושה! אַלע לאַכען: „נו, וואָס, באַראָנעסע, איהר קריגט זיך מיט אייער פעלדשער? וואָלט איהר בעסער שלום-געוואָרען מיט איהם! האַ? ער איז דאָך אַנ'אינטעליגענטער מענש!" מיט געוואַלט האָב איך מיך פונאַנדערגעבונדען מיט איהם.

דער פעלדשער איז אַוועק, די באַראָנעסע איז געבליבען מיט אַ קינד פון איהם.

אַ מאָדנעם משונה'דיגען איינדרוק האָב איך געהאַט, בשעת איך פלעג זיצען „צו-גאַסט" ביי דערדאָזיגער קאַטאָרזשניצע-באַ-ראָנעסע, וואָס איז שוין איצט געוועזן אַ קאָלאָניסטין.

מיר פלעגען זיצען אין אַ קליין שמאָל צימערל מיט אַ ריי-נעם געלעגער, בעצויגען מיט אַ דעקע פון גרויען אַרעסטאַנטישען געוואַנד.

אויפ'ן פענסטער איז געשטאַנען אַ בלומענטעפּעל, אויפ'ן קאָמאָד-אונטער'ן לאָמפּ, איז געלעגען אַ סערוועטל, אויסגענייהט פון שטיק-

לעך שטאָף, דאָס האָט פונדעסטוועגען צוגעגעבען עפּיס אַ היימליכקייט דעם טונקעלען קליינישקען צימערל. געווען קענטיג, אַז דאָ וואוינט אַ מענש, וואָס איז צוגעוועהנט צו אַ געוויסען קאָמפאָרט.

ריידענדיג מיט מיר, האָט די באַראָנעסע געריוכערט, געלאָשען די טרייבלעך אָן טיש און איבערגעלאָזט זיי טאַקי דאָ, אויפ׳ן מיטען טיש אין אַ קופּע אַש און בעת מעשה געשפּיים אויפ׳ן מיטען פּאָדלאָגע. און דערפון האָט געוועהעט מיט עפּיס אַ מין היימלאָזיגקייט, מיט סאַכאַלינישען דלות, מיט קאַטאָרגע, וואו עס איז נישטאָ קיין שום ווייבליכקייט.

אַז אין צימער איז אַריין אַנ׳אַרבייטער, אַ קאַטאָרזשניק, וואָס העלפט איהר צו אין דער בעקעריי, האָט זי אָנגעהויבען ריידען מיט מיר אויף פראַנצויזיש. איהר פראַנצויזיש איז וואונדערליך שען, עלעגאַנט. יענער מחיה׳דיגער, שענער, עלעגאַנטער, ליטעראַרישער פראַנצויזישער לשון, אויף וועלכען עס ריידען גוט-דערצויגענע רוסישע מענשען. און דערנאָך, אַז מיר האָבען פון דאָסניי גערעדט רוסיש, האָט זי אַליין נישט בעמערקענדיג, גערעדט מיט׳ן קאַטאָרגע-לשון:

—איהם מוזט דאָך אַנערקענען, אַז איך קאָן נישט געהן אויף פּאַרט... פערדינסט דורך שווערער פּראַצע און ציטערסט: די שפּאַנקע קאָן דיך נאָך אַמאָל צונייהען.

אַזאַ משונה׳דיגען איינדרוק האָט אויף מיר געמאַכט די דאָזיגע טוישונג פון דעם גרויסאַרטיגען פראַנצויזיש מיט דער קאַטאָרגע-זשאַרגאָן ביי אַ פרוי, וואָס האַלט זיך פייבערליך אָן איהר טיטעל „באַראָנעסע”, וואָרום עס וואַרפט זי אין שרעק פון׳ם נאָמען „קאַטאָרזשניצע”.

איך האָב מיך געקאָנט מיט דער באַראָנעסע אין אַ שווערער צייט פאַר איהר.

עטוואָס פריהער איז אין דער קאָלאָניע ריקאָווסקאָיע פאָרגעקומען אַ „מורא׳דיגער פאַל”, און די באַראָנעסע האָט געציטערט, מען זאָל זי אויך נישט „פערשיטען”.

—איינמאָל איז צו איהר געקומען אַ יונגערמאַן, דער בראָ-

דיאָגע טומאַנאָוו, וואָס איז בעשטימט געוואָרען אין ריקאָוזוסקאָיע פאַר אַ שרייבער אין דער פּאָליציי און האָט זיך פאָרגעשטעלט:

—פירשט אַזאַ און אַזאַ.

ער איז ווירקליך געוועזען אַ פּירשט,—האָט מיך פערזיכערט די באַראָנעסע.—איך ווייס נישט, וואָס האָט איהם געצוואונגען אָבצוזאָגען זיך פון זיין נאָמען און ווערען אַ בראָדיאַגע—ער פלעגט וועגען דעם נישט וועלען ריידען. אַ מענש אַ דערצויגע-נער, זעהר אַ געבילדעטער, אַ קלוגער, אָבער שרעקליך נערווע-איש, נערוועאיש ביז קרענקליכקייט...

ער האָט געבעטען, זי זאָל איהם דערלויבען אַריינצוקומען צו איהר—די באַראָנעסע האָט דערלויבט, און טומאַנאָוו פלעגט קומען צו איהר אַלע טאָג, באַלד ווי ער פלעגט ענדיגען די אַר-בייט אין דער קאַנצעלאַריע.

איך גאָט ווייס, צי צווישען זיי איז עפּיס געווען, אָבער עס איז זיכער, אַז דידאָזיגע צוויי מענשען, וואָס זענען געווען פון גלייכער בילדונג, פון אַ גלייכען קרייז, האָט געצויגען צו איינאַנדער. זיי האָבען געהאַט עהנליכע מיינונגען, געמיינזאַמע אינטערעסען, אפילו בעקאַנטע „פון פעטערבורג“.

די באַראָנעסע זאָגט, אַז זי:

—פלעגט אָברוהען מיט דער נשמה אין דידאָזיגע שמועסען. פּלוצלונג טרעפען דאָ, אויף סאַכאַלין, אַ יונגענמאַן, אַ דערצוי-גענעם, אַ ליבען—איהר בעקלערט נאָר, וואָס דאָס איז!

און ער פלעגט זאָגען:

—איהר ווייסט, בשעת איך רייד מיט אייך, ווייזט מיר אויס, אַז קיין קאָטאָרגע איז נישטאָ און קיין בראָדיאַגע-לעבען איז נישטאָ, אַז מיר זיצען ביידע ערגעץ אין פעטערבורג...

אָבער פּלוצלונג קומט טומאַנאָוו זעהר אַ צורודערטער, ממש אויסער זיך איז ער. דער טשינאָווניק ג. האָט איהם אומזיסט-אומנישט—אַ בייזער, וואָס ער האָט נעכטען פערשפּילט אין קאָר-טען—אויסגעזידעלט איהם און בעת-מעשה אָנגערופען „געמיינער מענש און אויסוואורף“.

—איך קאָן דאָס אַזוי נישט לאָזען!—האָט טומאַנאָוו גע-

זאָגט און זיך שרעקליך אויפגערעגט.—מען קאָן מיך שמייסען דער-פאַר, ווייל איך בין אַ בראָדיאַגע, אָבער „געמיינער מענש און אויסוואורף" טאָר מיך קיינער נישט רופען. איך בין קיינמאָל נישט געווען קיין „געמיינער מענש און קיין אויסוואורף". איך בין דעריבער אַוועק אויף קאַטאָרגע, ווייל איך בין נישט „געמיין און נישט קיין אויסוואורף". דאָס וועל איך אַזוי נישט לאָזען!

—אַזאַ האָב איך איהם קיינמאָל נישט געזעהן,—זאָגט די באַראָנעסע.

אַ יונגערמאַן, אַ נערוועאישער, אַ הייסער, וואָס האָט בע-שלאָסען אַזוי נישט איבערצולאָזען דעם נאַטשאַלניקס בעליידיגונג... אויף סאַכאַלין... דער באַראָנעסע איז איינגעפאַלען דאָס האַרץ...

—איך האָב מיך שוין אַזוי אויך פאַר איינעם בעצאָהלט. גענוג פאַר מיר!

זי האָט געזאָגט טומאַנאָוו'ן:

—איהר ווילט עפּיס טהאָן—לאָזט מיך צורוה. גערט-אַוועק פון מיר. געהט שוין אַוועק, איך וויל פון גאָרנישט וויסען, איך וויל נישט אומקומען...

—פעריאָגט איהר מיך אויך? איהר אויך?

—געהט-אַוועק פון מיר, אויב איהר זענט אַן אָרענטליכער אָנשטענדיגער מענש.

—נו, גוט...

טומאַנאָוו איז אַוועק און אין אָווענד איז גאַנץ ריקאָוו-סקאָיע געשטעלט געוואָרען אויף די פיס: טומאַנאָוו האָט געמאַכט אַן'אָנפאַל אויפ'ן לעבען פון טשינאָווניק ג.

טומאַנאָוו איז געקומען אין דער וואוינונג פון אַ צווייטען טשינאָווניק, ביי וועלכען ג. האָט געהאַקט אין קאָרטען; דאָרט האָט ער געבעטען, מען זאָל איהם אַרויסרופען ג. וועגען אַ „נויטיגען ענין", און בשעת יענער איז אַרויס אין קיך, האָט ער זיך פערנויגט און געזאָגט:

—איך בין אייך געקומען בעדאַנקען דערפאַר, וואָס איהר האָט מיר געגעבען אַ נייעם ראַנג—איהר האָט מיך אָנגערופען „געמיינער און אויסוואורף".

ג., וואָס האָט גאָר פערגעסען וועגען דער אינדערפריהענ-דיגער נאַרישקייט—ווי קאָן מען אויף סאַכאַלין געדענקען יעדען מענשען, וואָס ווערט אויסגעזידעלט פאַר'ן טאָג—האָט נישט גע-הערט און נישט פערשטאַנען וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך, און האָט געענטפערט:

—גוט, גוט. איך בין נישט ברוגז אויף דיר. געה. וועסט דערנאָך בעטען ענטשולדיגונג...

—ניין, נישט שפּעטער, נאָר איצט!—האָט טומאַנאָוו גע-זאָגט, אָנגעשטעלט אַנטקעגען ג. דעם רעוואָלווער און אַ דריק געטהאָן דאָס צינגעלע.

דער רעוואָלווער האָט זיך פערהאַקט. טומאַנאָוו איז אַנט-לאָפען אין קיך. דאָרט געפּרובט זיך נעהמען דאָס לעבען און אויסגעשאָסען זיך אין שלייף אַריין. אָבער דער רעוואָלווער האָט זיך ווידער פערהאַקט.

טומאַנאָוו'ן האָט מען געכאַפּט: די אומשטענדען זענען גע-ווען אַזוינע משונה'דיגע: דער רעוואָלווער איז אינגאַנצען געווען אָנגעלאָדען מיט צוויי קוילען.

—די איבעריגע האָב איך אַרויסגענומען. איך האָב נאָר בעדאַרפט האָבען צוויי קוילען!—דערקלערט טומאַנאָוו.

טומאַנאָוו האָט משונה געפּלאָנטערט מיט דער צונג. האָט מען איהם אַוועקגעשיקט אין'ם פּאָסט אַלעקסאַנדראָווסקאָיע, וואו ער איז דערנאָך מעדיציניש בעטראַכט געוואָרען. עס האָט זיך אַרויס-געוויזען, אַז טומאַנאָוו איז משוגע.

אָבער אין יענער צייט האָט מען נאָך גאָרנישט געוואוסט פון טומאַנאָווס גייסטיגער קראַנקהייט און אַלע טשינאָווניקעס האָ-בען איינשטימיג געפאָדערט, מען זאָל איהם „רעכט בעשטראָ-פען", דאָס הייסט אויפהענגען—די קאַטאָרגע זאָל זיך דערשרע-קען" און די באַראָנעסע היימברוק האָט זיך געבעטען רחמים, מען זאָל עפּיס טהאָן פאַר טומאַנאָוו'ן.

—איך בעשולדיג מיך אַליין. אפשר האָבען מיינע ווערטער געווירקט אויף איהם. אין אַזאַ מינוט האָט ער זיך ווירקליך דער-פיהלט זעהר איינזאַם. אָבער זאָגט אַליין, וואָס האָב איך געקאָנט

טהאָן? אַ מענש וויל טהאָן נאָט ווייס וואָס–טאָ ווי אַזוי האָב איך געקאָנט מיט איהם ריידען? דעמאָלט וועל איך דאָך אויך אומקומען! און פאַרוואָס נאָר איך? ווען איך וואָלט געווען אַליין, וואָלט איך וועגען זיך אפשר נישט געטראַכט. אָבער מיין קינד–וואָס וואָלט מיט איהם געוואָרען? קאָן איך דען ריזיקירען מיט איהם?

אָט דאָס קינד פון אַ נישט-געליבטען פערהאַסטען מענשען–איז אַלץ, וואָס די באַראָנעסע האָט אין לעבען.

מיט אַ פיבער פון עקעל דערמאָהנט זי וועגען איהר שוואַנגערשאַפט פון פעלדשער, אָבער זי האָט שרעקליך ליב דאָס קינד.

אַ פינף-יעהריג, שוואַך, קרענקליך, שקראָפּעליש יונגעלע, פאַר וועלכען זי אַרבייט, קריכט פון דער הויט אַלע טאָג, קנעט טייג, ברענט זיך ביים אויוען, אַריינזעצענדיג דאָס ברויט, נייהט קליידער פאַר גראָשענס די וויבער פון טשינאָווניקעס, און לערנט פראַנצויזיש מיט דעם גלח׳ס קינדער.

זי האָט ליב און קאָן אָהן טרעהרען נישט קוקען אויף איהר קינד.

–זיי רופען איהם אויך „באַראָן״. פון די טשינאָווניקעס-קינדער טרייבט מען איהם. ער מוז זיך שפּילען מיט דער שפאַנקע...

זי האָט ליב דאָס קינד און די ליבע איהרע איז פול מיט שרעק:

–דאָס וואַקסט דאָך אַ קינפטיגער רוצח!–זאָגט זי מיט שרעק.–איהר גיט נאָר אַ טראַכט, פון וועמען ער שטאַמט! נאַטירליך, מיך האַלט איך נישט פאַר אַ פערברעכערישע נאַטור. וואָס בין איך פאַר אַ פערברעכערין! אָבער איהר גיט נאָר אַ קוק אויפ׳ן פאָטער. אַ רוצח, אַ האַלבער משוגענער, אַ נואף. איהר ווייסט דאָך וואָס פאַר אַ מעשה מיט איהם איז נישט לאַנג פעררלאָפען צוליב זיין אויסגעלאַסענקייט: איך האָב דאָך נאָך איהם בעדאַרפט אויסקויפען: די לעצטע 20 רובל אַוועקגעגעבען, מען זאָל איהם אין תורמע נישט אַריינזעצען. איך האָב געגעבען, ווייל דאָס קינד

רופט איהם דאָך פּאַפּאַ, ווען זיי טרעפען זיך, אגב זאָל מען דעם
קינד נישט אויפוואַרפען: „דיין טאַטע זיצט אין טורמע“.. און
דערביי וואָס קאָן פון איהם אַרויסקומען דאָ, אויף סאַכאַלין? וואָס
האָט ער פאַר די אויגען? אַלע טאָג רציחות, זנות, שמוץ, קאַ-
טאָרגע. אָט גיט נאָר אַ קוק, אין וואָס זיי שפּילען זיך—זיי
שפּילען אין תלינים, אין תליות. אַ תלין איז ביי זיי אַ העלד,
אַנ'אייביגער קאַטאָרזשניק—אַ העלד. איהר פרעגט נאָר ביי אַ ניינ-
יעהריגען יונגעל וואָס איז אַזוינס טורמע? „אַנ'אָרט, וואו מען
גיט צו עסען“! וואו איז בעסער—אין טורמע, צי אויף דער
פרייהייט? „אודאי אין טורמע—אין דער קאָלאָניע קאָן מען שטאַר-
בען פון הונגער!“ דאָס אַלץ זויגט איין אין זיך דאָס יונגעל פון
קינדווייז-אָן. די טורמע איז ביי איהם אַ געוועהנליכע, אונפער-
מיידליכע זאַך, אַ קאַריערע. וואָס קאָן פון איהם אַרויסקומען?
דאָס אייגענע, וואָס פון די איבעריגע! אַ רוצח! איך האָדעווע
דאָך איהם פאַר דער קאַטאָרגע, פאַר דער קאַטאָרגע האָדעווע
איך! אַ קינפטיגער רוצח! אָבער דערוויל, דערווייל איז ער אַ
קליינינקער, ער האָט נאָך קיין שום שלעכטס נישט אין זיך,
ער איז נאָך אַ קינד, ווי אַלע...

און פאַר מיר האָט זי אין אַ מין היסטערישער אַטאַק גע-
קושט מיט טרעהרען אויף די אויגען איהר יונגעלע, וואָס איז
געקומען אַהיים אַ וויינענדיגער—מען האָט איהם נאָר-וואָס פער-
יאָגט פון דעם קרייז-נאַטשאַלניקס קינדער און גערופען „באַראָן“.

—מאַמע, הייס נישט, מען זאָל מיך רופען באַראָן!

„הייס נישט“.

אַוועקפאָהרענדיג פון ריקאָווסקאָיע, האָב איך מיך בעשלאָ-
סען אַ פרעג צו טהאָן די באַ־אָנעסע ביים לעצטען בעזון, בשעת
זי האָט מיך בעגלייט צו דער טהיר:

נו, און יענער... מיט וועלכען איהר זענט גע'משפט גע-
וואָרען... פון יענעם האָט איהר קיין שום ידיעות נישט?

ער איז אין סיביר, האָט אויך געענדיגט זיין טערמין, ווי
איך און געוואָרען אַ קאָלאָניסט. ער האָט געשריבען, אַז ער ליידט
גרויס נויט. האָב איך איהם געשיקט אַ ביסעל געלד—אַזוי, גראָ-

שענס דאָרטען. ער האָט, נעבעך, אַזעהר שוערע קאַטאָרגע גע-
האַט. נישט לאַנג האָב איך בעקומען נאָך אַ בריף. ער איז קראַנק,
קלאָגט זיך, בעט, איך זאָל איהם שיקען אַ ביסעל געלד...

—און איהר?

—איך וועל שיקען.

איך האָב איהר אַ קוש געטהאָן אין האַנד און אַוועק.

—הא? פון וואַנען? פון דער פריינדין, פון דער בארא-
נעסע?—האָט מיך בעגעגענט אויפ'ן וועג דער טורמע-סמאָטרי-
טעל.—זי האָט אַ גרויסע שוואַכקייט צו מענער, די פּאָדלע באַבע!
מיט'ן פעלדשער געהאַט געשעפטען. טומאַנאָוו, ווייס איך, האָט
זיך אויך געשלעפּט צו איהר. זי האָט דאָ, מסתמא, די לעצטע
20 רובל פאַר'ן פעלדשער בעצאָהלט: דער ליבער פריינד איז,
נעבעך, אַריינגעפּאַלען אין אַנ'אומגליק. זי האָט אפילו טומאַנאָוו'ן
אין טורמע שטילערהייד ווייס ברויט געשיקט. און צו איהר זול-
טען פריינד שיקט זי די גאַנצע צייט געלד. איך ווייס דאָס פון
דער פּאָסט. זי האַלט זיי אַלעמען אויס. זי האָט זעהר ליב
זכרים, די פּאָדלע. דריי האָט זי שוין געהאַט! אַ צולאָזענע!
פערפאַר, וואָס זי איז אַ צולאָזענע, איז זי אויף קאַטאָרגע אַוועק-
געליב אַ געליבטען!..

דער זיידעניו פון דער רוסישער קאַטאָרגע.

ליבער, גוטער, בראַווער זיידעניו, רוהסט איצט אויפ'ן קאַ-
טאָרגע-בית-עולם, אינ'ם פּאָסט אַלעקסאַנדראָווסק, אונטער אַ צלם
אָהן אַ נאָמען, שלאָפסט איצט מיט אַ שטילען אייביגען שלאָף. וואָס
קומט דיר איצט צו חלום נאָך דיין לאַנגען יסורים'דיגען לעבען?

מאַטוועי וואַסיליעוויטש סאָקאָלאָוו איז „דער זיידע פון דער רוסישער קאַטאָרגע״.

איף קאַטאָרגע איז נישטאָ קיין עלטערער פאַר איהם. ער איז אָבגעוועזן:

—פופציג יאָהר ריינע קאַטאָרגע!

און נאָך פאַרגעשטאַנען:

—איך בעדאַרף, ברודער, לעבען דריי לעבענס,—פלעגט מאַטוועי וואַסיליעוויטש זאָגען און שמייכלען אָהן צייהן.—איך בין, ברודער, פער'משפט צו דריי אייביגע קאַטאָרגעס.

אַ מענש, וואָס איז דריי מאָל פער'משפט געוואָרען צו אייביגער קאַטאָרגע.

נאָך איינער אַזאַ איז נישטאָ אין גאַנץ קאַטאָרגע.

לויט'ן געזעץ בעדאַרף מען אַזאַ שרעקליכען פערברעכער האַלטען דאָס גאַנצע לעבען אין דער קייטענטורמע, און אויב ער געהט ערגעץ, בעדאַרף מען איהם שיקען נישט אַנדערש, ווי אין דער בעגלייטונג פון אַ וואַך מיט אַ ביקס.

אָבער מאַטוועי וואַסיליעוויטש סאָקאָלאָוו האָט געמעגט לעבען אינ'ם סטאָלאַרישען אַרבייטס-הויז אָהן שום השגחה.

ער פלעגט שלאָפען אויפ'ן אַרבייטסטיש, זומער און ווינטער איינגעוויקעלט אינ'ם האַלבען פעלצעל, ציטערענדיג מיט זיין אַלטען גוף.

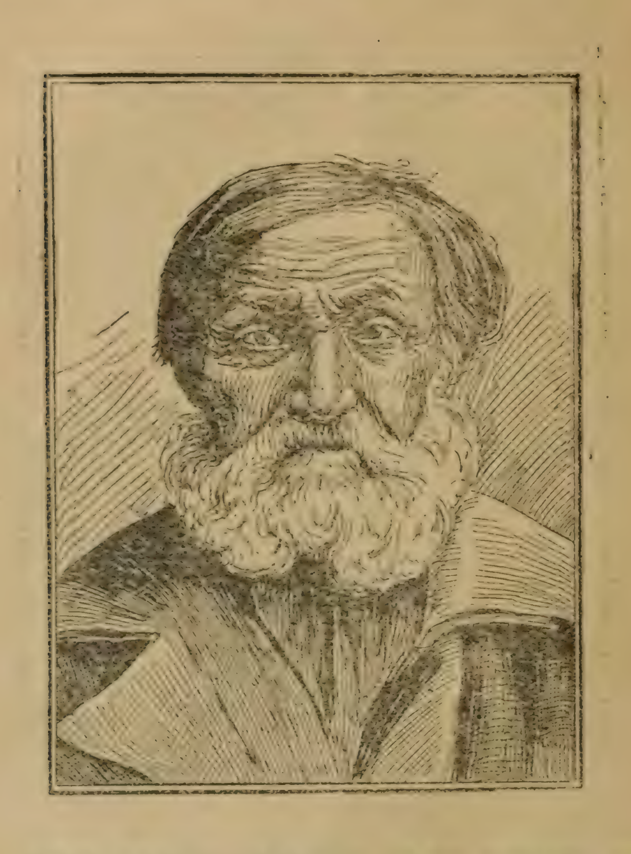
—איך לעב נאָר מיט בראָנפען! שטעהסט-אויף אינדערפריה, זענען העגד און פיס פערגליווערט און נישטאָ מיט וואָס צו אָטעמען. טרינקסטו-אויס אַ טעצעלע בראָנפען—און ביזט פון דאָסניי אַ מענש. איך בין, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע, אַ געבוירענער שכור!

—מאַטוועי וואַסיליעוויטש קאָן דערפאַר נישט אַרבייטען, ווייל ער טרינקט לאַק,—פלעגען חוזק'ען איבער איהם די איבעריגע קאַטאָרזשניקעס, וואָס פלעגען אַרבייטען מיט איהם אינאיינעם.

—וואָס הייסט—לאַק?

—דאָס טרינק איך, ווען איך האָב נישט קיין בראָנפען!—שמיי

כעלט דער זיידעניו.—דער לאַק זעצט זיך אָב, אונטען איז מוט־
נע, אָבער פון אויבען איז ריינער ספירט. צומיש איך איהם ניט
וואַסער און טרינק, ריינער בראָנפען. צולויפט זיך עס איבער די

מאַטוועי וואַסיליעוויטש סאָקאָלאָוו, דער זיידע פון דער רוסישער קאַטאָרגע.

אָדערלעך אַזוי ווי אַ פּייערל. עס ווערט וואָרים אין די הענד און פיס. קום איך צו זיך.

אין אינוואַלידען-הויז האָט דער אַלטער נישט געוואָלט געהן.

—וואָס בין איך פאַר אַ אינוואַליד? איך בין אַ מענש אַ בעל-מלאכה, איך קאָן אַרבייטען.

אָבער אַרבייטען האָט ער אויף די עלטער'ע יאָהרען נישט געקאָנט. ער האָט זיך אַזוי „אַרומגעבאָמבעלט״.

נאָר אַ סטאָלער איז ער געווען אַ פיינער, אַ גרויסאַרטיגער, דערפאַר האָבען איהם אין אַלע טורמעס אַלע סמאָטריטעלעס ליב געהאַט. אָבער דערפאַר איז איהם אויך געווען ערגער, בשעת ער פלעגט אַנטלויפען. אַזאַ גוטער סטאָלער אַנטלאָפען—נישט-ווי-לענדיג ווערסטו בייז.

אין דער צייט, בשעת איך האָב איהם געקאָנט, האָט ער געוואוינט אינ'ם אַרבייטס-הויז, אָבער ער האָט שוין נישט געאַרבייט און גערופען האָבען איהם אַלע נישט אַנדערש ווי זיידעניו אָדער מיט זיין פאָטערנאָמען און אַלע האָבען זיך צו איהם בע-צויגען מיט גרויס דרך-ארץ: שוין צופיל האָט זיך דערדאָזיגער מענש אויסגעליטען.

אַלץ, וואָס ער האָט געקאָנט, האָט ער זיך אויסגעלערנט אויף קאַטאָרגע. אויסער דער קאַטאָרגע, האָט ער גאָרנישט גע-זעהן אין לעבען. און די צייט האָט ער געטיילט אויף צוויי פע-ריאָדען: „ביז די עשאַפאָטען״ און נאָך די עשאַפאָטען״.

אַנדערש האָט ער נישט געקאָנט בעשטימען די צייט.

—דאָס איז נאָך געווען ביז די עשאַפאָטען. בשעת קיין עשאַפאָטען זענען נאָך נישט געווען! עשאַפאָטען זענען שוין דערנאָך געווען!—פלעגט ער בעשטימען די שוין לאַנג פערגאַנ-גענע צייטען.

—דאָס איז שוין געווען נאָך די עשאַפאָטען! ווען מען האָט שוין איינגעפיהרט די עשאַפאָטען!—פלעגט ער בעשטימען די מעהר נעהנטערע צייטען.

אויף קאַטאָרגע איז ער געקומען נאָך פאַר דער פאַנשטשיזנע-צייט.

—ביז די עשאַפּאָטען?

—וואו? מען פלעגט נאָך דעמאָלט שמייסען מיט׳ן קנוט.

דאָס איז פאַר איהם אויך געווען אַ פּעריאָד.

—די שטעמפּלען האָט מען ערשט דערנאָך איינגעפיהרט.

דאָס איז ווידער אַ צייט-בעשטימונג.

ער איז געווען פון די לייב-פּויערים, פון אַ רייכער סוחרישער פאַמיליע, וואָס האָט געוואוינט אין יעלעץ אויף אַ בעזונדער שטיקעל ערד. צו קאַטאָרגע איז ער פערמשפּט געוואָרען דערפאַר, וואָס ער האָט דערהרג׳עט אַ מיידעל.

—אַפימיע האָט מען דאָס מיידעל גערופען. אַפּימיע איז געווען אַ שענע. אָבער זאָך בין איך געווען אַ יונג נישט צו פערזינדיגען.

און מאַטוועי וואַסיליעוויטש פלעגט שמייכלען, דערמאָהנענדיג, ווי אַזוי ער איז געווען אין דער יוגענד.

—אַ פיינער יונג געווען, אָבער אַ שכור געווען, אַ נאַר און אַן׳עזות-פּנים. נו, האָבען מיר זיך פערפּלאָנטערט מיט׳ן מיידעל. „אַפּימיע,—זאָג איך—ווילסט חתונה-האָבען מיט מיר?" „איך וויל!" זאָגט זי. פאַר איהר איז דאָס אַ גוטער שדוך: אי איך בין איהר געפעלען, אי פון אַ רייכער פאַמיליע. נו, האָבען מיר זיך געפּלאָנטערט. אין אונזערע מקומות פלעגט מען אַזוי זאָגען: דער חתן מיט דער כלה פּלאָנטערן זיך.

—אָבער דו האָסט זי, זיידעניו, ליב געהאַט?

—איך זאָג, שרעקליך ליב געהאַט! נו, אודאי, ליב געהאַט אַזוי, ווייל איך בין געווען אַ נאַר. זיך אָנגעפּלאָנטערט - בעדאַרף מען חתונה האָבען. ווילען אָבער טאַטע-מאַמע גאָרנישט הערען. וואָרום דער עלטערער ברודער האָט אויך אַזוי חתונה-געהאַט, ווי איך. ער האָט זיך אויך פריהער מיט׳ן ווייב געפּלאָנטערט און דערנאָך חתונה-געהאַט. זאָגען טאַטע-מאַמע: „פאַר קיין אופן נישט. וואָס איז דאָס אַזוינס? אַ צווייטער זוהן וועט אויך חתונה-האָבען מיט אַזאַ מיידעל? חרפּות און בושות! אַלע זיהן וועלען גאָר חתונה-האָבען מיט ליובאָוניצעס! בשום אופן נישט!" די משפּחה איז געווען אַ רייכע, אַלע גרויסע בעל-גאוה׳ניקעס.

ווייל מען נישט הערען און .זעהן. פּרוב איך אַזוי אָדער אַנדערש
„זאָלסט זיך נישט דערוועגען!״ זעהט זי, אַז זי קאָן מיט מיר
נישט חתונה-האָבען, האָט זי מיך אָנגעהויבען טרייבען פון זיך:
„אויף כּפּרות בעדאַרף איך דיך!״ און האָט אָנגעהויבען פער-
ברענגען מיט אַנדערע. מיר, הייסט עס, אויף צו-להכעיס. אָט
זאָלען אַלע זעהן. וואָרום די משפּחה מיינע פלעגט זאָגען אויף
איהר: „מיט מאַטוועי׳ן האָט זי געפירהט געשעפטען, און איצט
וויל די פעל אַריינקריכען צו אונז אין דער משפּחה!״ טאָ נאָט,
זעהט, ווי איך בעדאַרף האָבען אייער מאַטוועי׳ן. אָבער איך
בין אויף די ווענד געקראָכען, אויף די ווענד געקראָכען! איך
האָב אָנגעהויבען שכּור׳ען—פון דעם טאַקי אָנגעהויבען שכּור׳ען.
אין אונזערע קאַנטען פלעגען בחורים מיט מיידלעך זיך גליטשען
פון די בערג. קום איך איינמאָל אויפ׳ן באַרג, זעה איך: זי
גליטשט זיך מיט אַן׳אַנדערן פון באַרג—מען האַלט זיך אין איין
גליטשען. שכּור׳ליך בין איך געווען. טראַכט איך: איך וועל
איהם דער׳הרג׳ענען און מיר וועט גאָרנישט זיין! אָט אַזאַ שוטה
בין איך געווען. אַזאַ זאַך זאָל מיר פּלוצלינג איינפאַלען: אַ מענ-
שען דער׳הרג׳ענען און מיר וועט גאָרנישט זיין.

און מאַטוועי חאַסיליעוויטש שאָקעלט-צו מיט׳ן קאָפּ און
לאַכט פון דעם יונגענמאַן, וואָס האָט פערטראַכט אַזאַ נאַרישקייט.

—בין איך אַוועק אַהיים, גענומען דעם ביקס פון דער
וואַנד, קום צוריק און הויב מיך אָן צילעווען: פּו-ו-ו! שרייט-אויס
אַפּימיע נישט מיט איהר קול און פאַלט אויף דער ערד. געפאַ-
לען און געשטאָרבען. געוואָלט האָב איך דערשיסען איהם, נאָר
געטראָפען האָב איך איהר. נישט געכאַפּט מיט די שכּור׳ע אויגען.
דאָ האָט מען מיר געבונדען די הענד. און דער טאַטע מיט דער
מאַמען—אַ ליכטיגען גן-עדן זאָלען זיי האָבען—און די ברידער
און די קרובים—אַלע, אַלע האָבען זיך פון מיר אָבגעזאָגט. די
משפּחה איז געווען אַ רייכע, אַלע בעל-גאוה׳ניקעס—און פּלוצלונג
אַזאַ חרפּה. האַ?? אַנ׳אָסטראָזשניק! ווען זיי וואָלטען עפּיס גע-
געבען, קאָן זיין, אַז זיי וואָלטען מיר פערלייכטערט, אָבער זיי
האָבען זיך איינגע׳עקשנ׳ט מיט די הענד און פיס: „מיר ווילען

נישט קאָנען דעם אָסכּראָוש:יק, זאָגען זיי. ער האָט אונז פער־שעמט אויפ׳ן גאַנצען לעבען.״ האָט מען מיך גע׳משפּט: צעהן שמיץ מיט׳ן קנוט און קאַטאָרגע. געשמיסען האָט מען מיך שוין אין מאָסקווע. דאָ האָב איך ערשט געזעהן מאָסקווע, בשעת מען האָט מיך געפיהרט אויף דער קאָנע-גאַס. אַ שענע שטאָדט, אַפּנים, אָבער זי איז מיר אין האַלז נישט געקראָכען. מען האָט מיך אַנידערגעזעצט אויף אַ וואָגען מיט׳ן רוקען צום פערד, און אַוועק־געפיהרט. און אַרום—אַנ׳עולם מענשען! אַנ׳עולם מענשען! יונג־לעך לויפען נאָכ׳ן וואָגען, גלאָצען מיט די אויגען און טייטלען אויף מיר מיט די פינגער. ווייסט נישט וואוהין צו קוקען. קרע־מער געהען-אַרויס פון זייער קראָמען, גלאָצען מיט די אויגען. אַנדערע וואַרפען געלד אין וואָגען. דער תלין זיצט מיט מיר אין וואָגען, קלויבט-צונויף. „פאַר דיר, זאָגט ער, איז דאָס.״ איך פער־נויג מיך. און אַזוי האָט מען מיך געבראַכט אויף דער קאָנע־גאַס. דער טאָג איז געווען אַ מאַרק-טאָג, עולם—קאָפּ אויף קאָפּ. דעמאָלט זענען נאָך נישט געווען קיין עשאַפאָטען. עשאַפאָטען האָט מען ערשט דערנאָך איינגעפיהרט — אָנצעוואַרפען מעהר בושה. אָבער דעמאָלט האָט מען נאָך נישט מבזה-געווען—מען פלעגט פשוט אַוועקלעגען און אָבשמייסען. האָט מען מיך אַוועק־געלעגט, און דער תלין האָט מיך גענומען האַקען איבער דעם נאַקעטען רוקען! אַ סך מאָל האָט מען מיך געשמיסען: געשמי־סען מיט רימענס און מיט שטעקלעך און ריטער און קאָמליעס, אָבער צום קנוט קומט עס נישט.

און אָט דער מענש, וואָס האָט בעקומען אויף זיין וועלט טויזענד שמיץ פון רימענס און שטעקענס און ריטער, אָהן אַ צאָהל און אָהן אַ רעכנונג, האָט אין פופציג יאָהר אַרום אויפגע־ציטערט, דערמאָהנענדיג די צעהן שמיץ מיט׳ן קנוט! וואָס זענען דאָס געווען פאַר אַ שמיץ?

—געמיינט, אַז איך וועל נישט לעבען! פונקט ווי מען וואָלט מיך געשמיסען אַ יאָהר צייט. און דער עולם שיט און שיט געלד. האָט מען מיך אַראָבגענומען פון דער קאָבילע, אין שפּי־טאָל אַוועקגעלעגט און דאָרט בין איך ווי-עס-איז געקומען צו די

כחות. דערנאָך האָט מען מיך אָויעקגעשיקט מיט'ן עטאַפּ אויף קאַטאָרגע. שווער איז מיר אין יענער צייט געווען. וואָלט איך כאָטש בראָנפען געהאַט. אָבער וואו קריגט מען בראָנפען? איך האָב קיין מלאכה נישט געקאָנט און פערדינען איז נישטאָ וואו. זאָגט מיר אַ חבר: „ווילסט, וועט זיין געלד. וואָסער געלד דו ווילסט, אפילו גרויס געלד. מיר וועלען אַליין מאַכען!" אָבער איך בעדאַרף נאָר בלויז בראָנפען. איז ער מיך מכבד, און מיר מאַכען געלד. האָט מען אונז געכאַפּט און פער'משפּט צו שמיץ מיט פּאַלקעס, מחמת ער איז געווען דער אָנהויבער, האָט מען איהם צוגע'משפּט אָהן דער הילף פון אַ דאָקטאָר און מיך—מיט דער הילף.

—וואָס הייסט—אָהן דער הילף?

—אַזוי פלעגט מען זיך אַמאָל נוהג-זיין. מען שטעלט-אויס סאָלדאַטען אין צוויי שורות מיט פּאַלקעס, מען בינדט-צו צו אַ וואָגען און מען פיהרט. און זיי מיט די פּאַלקעס איבער'ן רוקען—רררראַז! רררראַז! און מען פיהרט אַזוי לאַנג, ביז וואַנען דו בעקומסט נישט די גאַנצע פּאָרציע, וואָס מען האָט דיר צוגע'משפּט. ער ליגט שוין אַ טויטער, און מען שיט נאָך אַלץ—רררראַז! רררראַז! ווייל אָהן דער הילף פון אַ דאָקטאָר. און אויב מיט דער הילף, געהט דערביי דער דאָקטאָר. זעהט ער, אַ מענש הויבט-אָן צו חלש'ען, זאָגט ער: „האַלט!" גיט אַ שמעק טהאָן שפּירט און דערנאָך הויבט מען אָן פון דאָסניי. ער נעהמט פאַר דער האַנד, גיט אַ קוק אויפ'ן זייגער: „מען קאָן, זאָגט ער, געבען נאָך אַ מאה!" אָבער אַז ער זעהט, אַז דער מענש האַלט שוין זעהר שלעכט, האַלט ער תיכּף אָב דאָס שמייסען און שיקט אַוועק דעם מענשען אין שפּיטאָל אַריין. ליגט יענער אין שפּיטאָל, קומט אַ ביסעל צו די כחות, פיהרט מען איהם ווידעראַמאָל אַרויס צום שמייסען. און אַזוי כסדר, ביז ער בעקומט נישט זיין פּאָרציע. מיין חבר, אַ ליכטיגען גן-עדן זאָל ער האָבען,—דער איז באַלד געשטאָרבען אָהן דער הילף פון אַ דאָקטאָר. אָבער מיך האָט מען, ווי דו זעהסט, געקאַטעוועט אַ גאַנץ יאָהר, ביז איך האָב נישט בעקומען די צוגע'משפּט'ע פּאָרציע. אַזוי בין איך

אַ גאַנץ יאָהר געלעגען אין שפּיטאָל. פלעג איך נאָר קומען צו די בחות, פלעגט מען מיך ווידער צימבלען.

דערנאָך האָט מאַטוועי וואַסיליעוויטש בעקומען אַנ׳אונצעהנ־ליגע צאָהל פּאַלקעס, ריטער און רימענס.

—אויפ׳ן גראָז פלעג איך אַלץ געהן!—זאָגט ער מיט אַ שמייכעל.

—וואָס הייסט „אויפ׳ן גראָז?״

—אַזוי, ווינטער איז נאָך ניש׳קשה, באָמבעלט מען זיך אין טורמע, אָבער אַז עס קומט וויאָסנע-צייט, ווילט זיך אויפ׳ן גראָז, מאַך איך פּליטה. דרעה איך מיך זומער אַרום וואו עס מאַכט זיך, דינג מיך אָן פאַר אַנ׳אַרבייטער צו איינעם. קומט אָבער דעם יעשען, הויבט מען ווידער אָן צו בענקען נאָך דער טורמע. געה איך צוריק צו די חברים. און דערפאַר בעקום איך באַלד אַ פּאָר־ציע אָדער מיט׳ן רימען אָדער מיט ריטער, און דער טערמין ווערט פערלענגערט.

און דורך דידאָזיגע פליטה׳ס „אויפ׳ן גראָז״ האָט מאַטוועי וואַסיליעוויטש זיך אָנגעלעבט דריי אייביגע קאַטאָרגעס.

—און די מאַניפעסטען האָבען דיר גאָרנישט אַראָבגענומען?

—וואָסערע מאַניפעסטען? איך האָב דריי אייביגע קאַטאָרגעס.

אַלץ, וואָס איז פאָרגעקומען אויף דער וועלט, האָט זיך אַדורכגעטראָגען פאַרביי דעמדאָזיגען מענשען, וואָס האָט נאָר געקאָנט די טורמע, רימענשמיץ און ריטער. און אַזוי האָט ער געלעבט: זומער האָט ער געבענקט נאָך דער פרייהייט און הערבסט-צייט האָט ער זיך אומגעקעהרט אין טורמע.

—פונדעסטוועגען גיט מען צו עסען!

אויסער די אונצעהליגע פליטה׳ס, האָט מאַטוועי וואַסיליע־וויטש קיין שום פערברעכען נישט בעגאַנגען. אַ מענש איז ער זעהר אַנ׳עהרליכער: די טשינאָווניקעס אַליין פלעגען איהם גע־בען געלד—צו קויפען מאַטעריאַלען און ער האָט קיינמאָל נישט פערברויכט קיין קאָפּיקע דערפון.

—אָבער אַנטלויפען—יאָ. און נאָר וויאָסנע-צייט. און אַלץ צוליב׳ן בראָנפען! אַ ניכטערער—איז גאָרנישט, אָבער שכור איך

מיך אָן, איז די ערשטע זאַך: אַנטלויפען. אַנטלויף איך, שכור מיך אָן און פאַל-אַריין! אַ שכור בין איך, וואַשע וויסאָקאָבלאַגאָראָדיע!

צוליב בראָנפען איז אויך אַרויס אַ ברוגז צווישען מיר און מאַטוועי וואַסיליעוויטש'ן.

מיר זענען געווען גרויסע פריינד. וויפיל מאָל, אַנ'אויסגעמוטשעטער פון סאַכאַלינישען דלות, פון דער סאַכאַלינישער פערצווייפלונג, פלעג איך מיך פרעגען: איז נאָך פאַרהאַן אַ מאָס צו מענשליכען ליידען און מענשליכע ירידה?״ און מורה-האָבענדיג, איך זאָל נישט אַראָב פון זינען דורך די אַלע שרעקען, פלעג איך אַוועק צו דעמדאָזיגען אַלטען, און אונטער די נישט איילי-גע רייד פונ'ם זקן פלעג איך אָברוהען מיט דער נשמה. ער האָט אַלץ איבערגעלעבט, אַלץ איבערגעטראָגען און דער אַלטער זקן האָט געקוקט אויף אַלץ און אַלץ דערמאָהנט מיט אַ גוטמוטיגען שמייכעל. וויפיל מאָל האָב איך, קוקענדיג אויף דעמדאָזיגען ליבען האַרציגען שמייכעל פון אַ מענשען, וואָס זיין נשמה און גוף זענען געפייניגט געוואָרען אין משך פון אַ האַלבען יאָהרהונדערט, זיך געפרעגט:

איז דען פאַרהאַן אַ גרענעץ צו דער האַרציגקייט און גוטסקייט און מילדקייט פון דער מענשליכער נשמה?

אונזער פריינדשאַפט פלעגט אונטערגעהאַלטען ווערען דורך קליינע טובות'לעך: יעדען פריהמאָרגען פלעגט מאַטוועי וואַסיליעוויטש קומען צו מיר אין קיך אַריין און דאָס שטובמיידעל פלעגט איהם געבען אַ טעצעלע—דורכאויס אַ טעצעלע, דאָס איז שוין געווען זיין מאָס—שנאַפּס.

פרעג איך איינמאָל:

—געווען דער זיידע?

—ניין,—ענטפערט דאָס שטובמיידעל,—ער איז שוין עטליכע טעג נישט געווען.

געה איך אַוועק געוואָהר ווערען: אפשר איז ער קראַנק געוואָרען? אָבער מאַטוועי וואַסיליעוויטש האָט מיך בעגעגענט נישט-ניהא'דיג און טרוקען.

—אָבער זאָג, וואָס איז דאָס אַזוינס?

—אַ, ווייס איך! אַז דו האָסט געקאָנט פאַר מיר, אַנ׳אַל-טען, זשאַלעווען אַ טעצעלע בראָנפען, איז וואָס איז דאָ צו ריי-דען...

שטעלט זיך אַרויס, אַז דאָס שטובמיידעל, אַ נאַרישע און שלעכטע באַבע, האָט עפּיס פלוצלונג, אָנשטאָט דעם געוועהנלי-כען „טעצעלע בראָנפען", דערלאַנגט מאַטוועי וואַסיליעוויטש׳ן אַ קליין קעלישאָקל.

—אַלע טרינקען פון אַ קעלישאָקל, און דו ביזט גאָר אַ גאַנ-צער פריץ!

מאַטוועי וואַסיליעוויטש האָט זיך אָבגעזאָגט און אַוועק.

—דאָס גאַנצע לעבען האָב איך פון אַ טעצעלע געטרונקען! און האָט בעשלאָסען, אַז איך זשאַלעווע איהם בראָנפען.

—מאַטוועי וואַסיליעוויטש, איך שווער דיר ביי גאָט, אַז איך האָב נישט געוואוסט דערפון! דו קום צוגעהן, איך וועל דיר שטעלען פערטלען גאַנצע, גלעזערווייז וועסטו טרינקען—אַבי צו געזונד!

—ניין, וואָס איז דאָ... געזשאַלעוועט... אַ טעצעלע בראָנפען געזשאַלעוועט... און איך לייד צוליב איהם, צוליב׳ן בראָנפען דאָס גאַנצע לעבען... אויף קאַטאָרגע... און דו האָסט מיר געזשאַלע-וועט אַ טעצעלע...

און דער אַלטער האָט ג׳האַט טרעהרען אויף די אויגען. ער האָט גאָרנישט געוואָלט קוקען אויף מיר.

אַז ער האָט דערפיהלט—עס דערנעהנטערט זיך דער טויט, איז מאַטוועי וואַסיליעוויטש געקומען אין אַלעקסאַנדראָווסקער לאַזאַרעט און געפרעגט אויפ׳ן הויפטדאָקטאָר, ל. וו. פּאָדובסקי.

—שטאַרבען בין איך צו דיר געקומען. דו זאָלסט מיר יענק... די אויגען זאָלסטו מיר אַליין פערמאַכען, לעאָניד וואַסי-ליעוויטש!

—וואָס רעדסטו, אַלטעטשקער! וועסט נאָך היי-יאָהר געהן אויפ׳ן גראָז.

—ניין ברודער, אויפ׳ן גראָז וועל איך שוין מעהר נישט געהן.

—וואָס איז מיט דיר, מאַטוועי וואַסיליעוויטש? פאַרוואָס ביזטו ברוגז אויף מיר?

—אָט, כ׳ווייס.. שוין גאָרנישט...

לאַנדסבערג און זיין פֿרוי.

—וואָס טהוט דיר וועה, האַ?

—ניין, מיר טהוט גאָרנישט וועה. אָבער איך פיהל, אַז עס רוקט זיך דער טויט. זאָלסטו מיר שוין יענץ... אַוועקלעגען צו זיך און אַליין די אויגען פערמאַכען, לעאָניד וואַסיליעוויטש!

דעם אַלטענס רצון איז דערפילט געוואָרען.

דער אַלטער איז אָבגעלעגען צוויי טעג אין לאַזאַרעט. די בעציהונג צו איהם איז געווען זעהר אַ וואַרימע און ער איז שטיל און אָהן יסורים אַוועקגעשטאָרבען, פונקט ווי ער וואָלט איינגעשלאָפען—פון עלטער-שוואַכקייט. און ביי זיינע לעצטע מי-נוטען איז געווען ל. וו. פאָדובסקי, וואָס האָט איהם צוגעמאַכט די אויגען.

אַזוי איז געשטאָרבען דער זיידע „פון דער רוסישער קאַ-טאָרגע״.

איינמאָל האָט דער דאָקטאָר נ. ס. לאָבאַן געגעבען מאַ-טוועַי וואַסיליעוויטש׳ן פאַפיר, טינט און פעדער.

—זיידע, דו געדענקסט אַזויפיל! וואָס וואָלט דיר געקאָסט, ווען דו וואָלסט זיך אַנידערגעזעצט אין אַ פרייער מינוט און פערצייכענט אַלץ, וואָס דו געדענקסט. דיין לעבענס-בעשרייבונג.

—נו, וואָס מיינט איהר! מיט פערגעניגען!—איז מאַטוועי וואַסיליעוויטש מרוצה-געוואָרען און אויף מאָרגען געבראַכט צוריק דעם טינט און פעדער און אַ פערטעל פאַפיר, פערשריבען פון איין זייט.

—אָט האָב איך אָנגעשריבען.

—וואָס?

—די לעבענס-בעשרייבונג.

און ער האָט דערלאַנגט דאָס פערטעל פאַפיר.

„די לעבענסבעשרייבונג פון׳ם קאַטאָרזשניק מאַטוועי וואַסי-ליעוויטש סאָקאָלאָוו. פער׳משפט צו דריי אייביגע קאַטאָרגעס. ריינע קאַטאָרגע אָבגעווען 50 יאָהר. בעקומען:

10 שמיץ מיט׳ן קנוט.

מיט׳ן קנוט—כך וכך אלפים.

פאלקעס—כך ותך אלפים.
—די גאנצע לעבענסבעשרייבונג?
—די גאנצע.

מערדער־דיכטער

לאסענער, וואס איז אין פראנקרייך געטויט געווארען פאר נאפאלעאן III, איז געווען איינער פון די סאמע גרויזאמסטע רוצחים און צארטעסטע דיכטער.

זיין ליבסטע בעשעפטיגונג איז געווען פאעזיע, זיין בעשעפטיגונג בכלל—רציחות מיט דער כונה צו בערויבען. ער האט זיך „ספעציאליזירט" אויף יובעלירען.

לאסענער פלעגט ארייגנעגארען דעם יובעלירער אין א א פריהער-צוגעגרייטער וואוינונג אונטער דעם אויסרייד, אז ער האט ביליג צו פערקויפען ברילליאנטען, וועלכע ער האט כלומר׳שט בעקומען אויף א טונקעלען אופן.

געוועהנליך פלעגט ער נישט דורכקומען מיט׳ן פרייז, און אז דער יובעלירער פלעגט אראבגעהן פון די טרעפ, פלעגט איהם לאסענער מיט דער קונסט און גענויאיגקייט פון אנאטאמיקער, געהענדיג פון הינטען, אריינלאזען אין מארכעל אריין א דין און שארף שפילקעלע.

דער קרבן פלעגט אהן שום קרעכצען און געשרייען אנידערפאלען אויף די הענד פון זיין מיטהעלפער, א יונג, וואס איז ארויסגענומען געווארען פון די פאריזער שאנדהייזער, וואס פלעגט שטענדיג געהן פאראויס, צו עפענען כלומר׳שט די טהיר.

אין דעם „מוזיי פאַר פלי-זין צו פערברעכענס", צווישען פרעסאייזענס, העק, שענע דאַמישע קאָפּ-שפּילקעלעך, זיידענע שנירלעך פון קאָרסעטען און גראָבע שטריק, איז פאַרהאַן אַ „קעצעל", לאַסערנעס אַ געצייג.

דאָס קעצעל בעשטעהט פון אַ שטילעט, לאַנג און דין, ווי שפּילקע, און שאַרף, ווי אַנ'אָהל, וואָס איז אַריינגעטהאָן אין אַ שטיקעל האָלץ „צו האַלטען מיט דער האַנד".

לאַסענער האָט געלערנט אַנאַטאָמיע און האָט אַליין ערפונדען דאָס קעצעל אַריינצולאָזען אין מאַרכעל אַריין.

אָט דאָס מיטעל צו דער'הרג'ענען האָט ער געהאַלטען פאַר דאָס בעסטע פון אַלע „צוליב זיין ריינקייט". ער האָט שרעקליך פיינט געהאַט „בלוט און בכלל שמוץ". און אַז ער פלעגט דער'הרג'ענען, פלעגט ער זיך שרעקען בלויז פאַר איין זאַך—פאַר איינשמוצען זיך.

לויט זיין פּאָרטרעט איז דאָס געווען אַנ'עלעגאַנטער דזשענטעלמען מיט זעהר פיינע אַריסטאָקראַטישע געזיכטס-שטריכען, גיכער עהנליך צו דעם אַנגלאָ-זאַקסישען טיפּ, איידער צום פראַנצויזישען.

ער איז געווען אַ בלאָנדער מיט געקרייזעלטע האָהר, מיט שענע, געפוצטע באַקענבאַרדען און קאַלטע רוהיגע בלויע אויגען. מען האָט איהם געקאָנט אָננעהמען פאַר אַנ'עכטען לאָרד, יעדענפאַלס פאַר אַ מענשען פון דער געזעלשאַפט, אָבער בשום אופן נישט פאַר אַ רוצח. די כראָניקערס פון יענער צייט זענען מוסף, אַז לאַסענערס הענד, וואָס האָבען געדינט צו רציחות, האָבען לויט זייער שענקייט און רייץ געקאָנט קאָנקורירען מיט פרויענהענטלעך.

אַז מען האָט לאַסענער'ן געכאַפּט, האָט ער מיט דער העכסטער רוהיגקייט דערצעהלט אַלע פרטים פון זיינע רציחות, אפילו פון יענע, אין וועלכע מען האָט איהם נישט חושד-געווען און האָט אַרויסגעגעבען זיין מיטהעלפער, הגם דערין איז ניט געווען קיין שום נויטווענדיגקייט. אָבער לאַסענער האָט פערהאַסט דזאָזיגע „שמוציגע חיה", וואָס פלעגט זיך אָנדינגען צו הרג'ענען

און האָט איינגעפונען, אַז יענער איז ווערט גיליאָטינירט צו ווערען.

אין יענע שטרענגע צייטען האָט געהערשט אַן׳אכזריות׳דיגער מנהג: די פער׳משפּט׳ע פלעגען בייזיין ביי דער מעסע, וואָס פלעגען געזאָגט ווערען נאָך זיי, ווי נאָך טויטע.

לאַסענערס מיטהעלפער, בעגעגענדיג זיך מיט איהם אין דער קירך, האָט זיך געוואָרפען אויף לאַסענער׳ן, צו דערשטיקען איהם. ערב דער טויטשטראָף! לאַסענער האָט זיך מיט עקעל אָבגעקעהרט.

פאַר דער גאַנצער צייט, וואָס די מעסע איז געגאַנגען און זייערע נעמען זענען דערמאָהנט געוואָרען, ווי נעמען פון טויטע, האָט לאַסענערס מיטהעלפער געוויינט אויפ׳ן קול, איז אַנידערגעפאַלען, געשלאָגען מיט׳ן קאָפּ אין דער פּאָדלאָגע. „אָבער דער פרייער דענקער לאַסענער״, ווי עס שרייבט דער כראָניקער,—איז דערביי געווען ווי זעהר אַ גוט - דערצויגענער אויסלענדער ביי אַ תּפילה פון אַ פרעמדער רעליגיע. קאַלט, נייגיריג און מיט דרך-ארץ.

דער גלח, וואָס איז געקומען צו איהם מיט דעם לעצטען טרייסט-וואָרט, האָט פערבראַכט אין לאַסענערס קאַמער עטליכע שעה און איז אַרויס אַנ׳אויפגערעגטער און אַ צורודערטער, זאָגענריג:

—גיכער וועט לאַסענער מאַכען אַ גלח פאַר אַנ׳אפּיקורס, איידער דער גלח וועט אַ וואַקעל טהאָן לאַסענערס געדאַנקען.

די מענשליכע ערפינדערישקייט האָט אויפ׳ן געביט פון אכזריות קיין שום גרענעץ נישט. זי האָט ערפונדען אַ גרעסערע שטראָף, איידער דער טויט: זי האָט ערפונדען דאָס וואַרטען אויפ׳ן טויט.

בשעת מען האָט דעם מיטהעלפער, אַ האַלב-טויטען פון שרעק, אַוועקגעלעגט אויף דער גילאָטינע, האָט לאַסענער, וואָס איז געשטאַנען אויפ׳ן עשאַפאָט, געמאַכט אַ בעוועגונג פאָראויס, פונקט ווי ער וואָלט געוואָלט זעהן, ווי אַזוי מען כאַפּט-אַראָב דעם קאָפּ.

—לאַסענער, מען קאָן מיינען, אַז איהר פאָזירט!—האָט איהם בעמערקט דער גלח.

—איך דאַנק אייך, איהר זענט גערעכט!—האָט זיך לאַסע-נער מיט דרך-ארץ פערנויגט און זיך אָבגערוקט.

ער איז רוהיג צוגעגאַנגען צו דער גילאָטינע, רוהיג אַני-דערגעלעגט זיין קאָפּ אין דער האַלבקיילעכיגער עפענונג, אָבער דאָ איז זיך דער מזל גרויזאַם בעגאַנגען מיט לאַסענער׳ן.

די האַק פון דער גיליאָטינע איז געבליבען הענגען און נישט-געקוקט אויף די אַלע בעמיהונגען פון תלין, האָט זי זיך נישט געוואָלט אַראָבלאָזען.

אַזוי איז אַוועק אַ האַלבע מינוט.

דעמאָלט האָט לאַסענער אומגעקעהרט דאָס פּנים צום תלין און אַ געשריי געטהאָן:

—חיה דו!

און לאַסענערס פּנים, ווי עס דערצעהלען די בייגעוועזע-נע, האָט אין דעמראָזיגען מאָמענט אויסגעזעהן שרעקליך.

אָט אַזוי איז לאַסענער, וואָס האָט מאוס געלעבט און גע-קאָנט אָבער שען שטאַרבען.

זיינע לידער, וואָס זענען אַרויס נאָכ׳ן טויט, האָבען גע-האַט גרויס ערפאָלג און דער עולם האָט זיי שטאַרק געקויפט.

לאַסענער דער רוצח איז געטויט געוואָרען און עס האָט אָבגעלעבט לאַסענער דער דיכטער, וואָס איז געוואָרען אונ-שטערבליך.

עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז אָט דער אכזריות׳דיגסטער צווישען רוצחים האָט געהאַט אַ צאַרטע ווייכע ווייבליכע נשמה.

זיינע לידער זענען געווען שען לויט דער פאָרם און צערטליך-פער׳חלומ׳ט לויט׳ן אינהאַלט.

פאַר׳ן טויט האָט ער זיך געווענדט צו בלומען, וואָס וועלען אויסוואַקסען אויף זיין קבר...

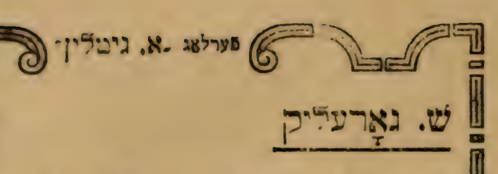
ווי קאָן מען פעראייניגען דידאָזיגע צוויי קאָנטראַסטען: אכזריות און ווייכקייט, צערטליכקייט און סענטימענטאַליטעט!

א. דער אָטעהיסט.

סענטימענטאַליטעט! אַט דערמיט לאָזט זיך דערקלערען די רעטעניש.

אויב אפילו „גאונות און רציחה" קאָנ͏ען זיך נישט צוזאַמענלעבען, לעבען זיך אָבער אויסגעצייכענט גוט צוזאַמען—סענטימענטאַליטעט און אכזריות.

גוטע מענשען זענען טיילמאָל גראָב אין זייער בוטסקייט, אָבער סענטימענטאַלע מענשען צייכענען זיך אויס על-פּי-רוב מיט אכזריות.

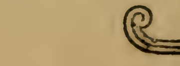
פֿערלאַג „א. גיטלין"

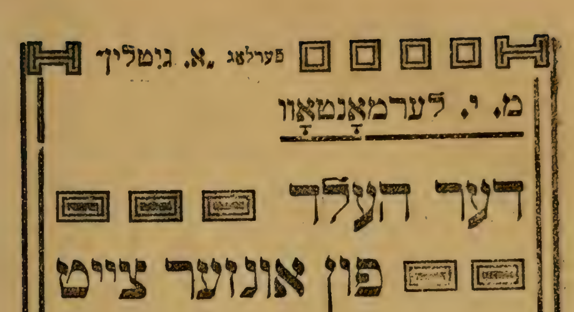
ש. גאָרעליק

אין װאַנדער־לעבען

דער פֿערטרוימטער און שטימונגספֿולער גאָרעליק האָט אַ סך געזעהן און האָט פֿון דעם געזעהענעם געשאַפֿען זעהר אינטערעסאַנטע און אינהאַלטס־רײַכע רײזע־בילדער און אַרטיקלען. גאָרעליק איז שוין גוט בעקאַנט אין דער יודישער גאַס און ער נויטיגט זיך נישט אין קײן רעקלאַמעס. דער ליעבהאָבער פֿון יודיש, דער יודישער לעזער װעט זיכער געהן צו גאָרעליק'ס בוך, װאו ער װעט זעהן, װי אַזוי עס לעבט זײַן אײגענער ברודער אין פֿרעמדע לענדער, װאו ער װעט זיך בעקאַנען מיט פֿערשיעדענע יודישע כלל־טהוער, אינטערעסאַנטע פּערזענליכקײטען א. ד. גל. גאָרעליק גיט דאָ אויך איבער די פֿאַרביגע לאַנדשאַפֿטען פֿון דער שװייץ, װאָס זענען געשריבען מיט אַ קרעפֿטיגער האַנד. אויף די זייטלעך פֿון גאָרעליקס בוך אָטעמט דער מענש און די נאַטור מיט לעבען, און דערין ליעגט דער רײץ פֿון בוך.

עלעגאַנט אַרויסגעגעבען

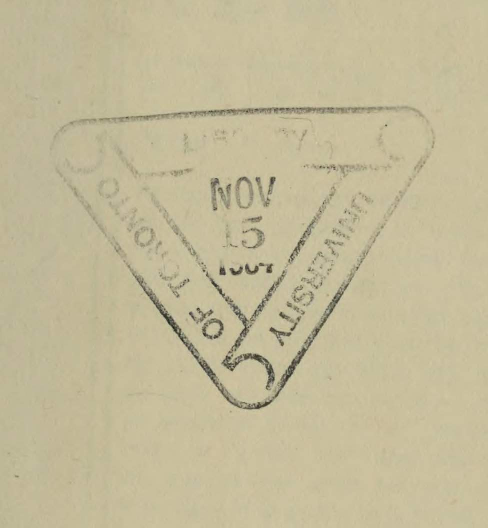

יודיש: ד. קאסעל.

דער יודישער לעזער איז נאך גארנישט בעקאנט מיט דעם גרויסען דיכטער מ. י. לערמאנטאוו, וואס איז אזוי יונג און טראגיש אוועקגעשטארבען, מיטנעהמענדיג מיט זיך אין קבר אריין זיין מעכטיגען טאלענט. אבער דאס, וואס לערמאנטאוו האט איבערגעלאזט, איז שוין גענוג, אז זיין נאמען זאל בלייבען אונשטערבליך. און אונשטערבליך איז זיין ראמאן „דער העלד פון אונזער צייט", וואס לייענט זיך ווי א ליעד און וואס פאנגט דעם לעזער מיט זיין טיעפען געדאנק, מיט זיין צארטער מעלאנכאליע און שטילען רייץ. אזא ראמאן ווערט געלייענט און איבער־געלייענט און יעדעס מאל געפינט מען אין איהם נייע שטריכען און נייע געדאנקען, ווי א קוואל, וואס ווערט קיינמאל נישט אויסגעשעפט

עלעגאנט ארויסגעגעבען

UNIVERSITY OF TORONTO
NOV 15

VELUT
ARBOR
ÆVO

3 1761 07368010 0